วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU UBON REVIEW

Print ISSN : 2539-5726
Online ISSN : 2697-4150

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563 (VOL 5 No 3 September - December 2020)

วิทยาเขตอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU UBON REVIEW

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563

Vol.5 No.3 September-December 2020

ISSN : 2539-5726 (Print), ISSN : 2697-4150 (Online)

สำนักงาน วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตอุบลราชธานี

ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

E-mail.mcuubon99.journal@gmail.com

เว็บไซต์ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์

มจร
วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU UBON REVIEW

ISSN : 2539-5726, ISSN : 2697-4150 (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2563

(Vol.5 No.3, September-December 2020)

◎ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ (ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม)

มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานทางด้านวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ 1) ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ด้านการศึกษา และ4) สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม อันเป็นประโยชน์แก่การต่อยอดองค์ความรู้ ในการพัฒนาชุมชนและสังคม ตลอดจนประเทศชาติ

บทความที่ส่งมารับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความ เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของวารสาร ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่านต่อบทความ ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blinded)

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยและไม่มีข้อผูกพันด้วยประการใดๆทั้งปวง

◎ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี หมู่ 1 ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทร..08-1790-8464, 08-0724-7658

E-mail:mcuubon99.journal@gmail.com, เว็บไซต์ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou

◎ ที่ปรึกษาวารสาร (Advisors)

1. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
3. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
4. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
5. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
6. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
7. รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
8. รองอธิการบดี มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
9. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร มจร วิทยาเขตอุบลราชธานี
10. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร วิทยาเขตอุบลราชธานี
11. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
12. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
13. ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตอุบลราชธานี
14. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

◎ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต,รศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

◎ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. พระมหาบุญนา ฐานวีโร,ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. รศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
5. รศ.สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
6. ผศ.ดร.ธิติรัตน์ เหล่าคมพฤฒาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
7. ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
8. ผศ.สมนึก จันทร์โสดา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

◎ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	คณะพุทธศาสตร์
2. พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ,ศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
3. พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
4. พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์
5. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รศ.ดร.	คณะพุทธศาสตร์
6. พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฺฒโน,ผศ.ดร.	วิทยาเขตอุบลราชธานี
7. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี
8. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	คณะสังคมศาสตร์
9. ศ.ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	คณะสังคมศาสตร์
10. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	คณะสังคมศาสตร์
11. รศ.ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง	คณะสังคมศาสตร์
12. รศ.ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	คณะสังคมศาสตร์
13. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	คณะสังคมศาสตร์
14. ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	คณะสังคมศาสตร์
15. ผศ.ดร.บรรยวัสถ์ ฝางคำ	วิทยาเขตอุบลราชธานี
16. ผศ.ดร.สิปป์มงคล ป้องภา	วิทยาเขตอุบลราชธานี
17. ผศ.สุพิมล ศรศักดา	วิทยาเขตอุบลราชธานี
18. ผศ.เกียรติศักดิ์ บุตรราช	วิทยาเขตอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระเมธาวินัยรส,รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. พระมหาบุญนา ฐานวีโร,ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5. รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. รศ.ดร.ฉลอง พันธ์จันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. รศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
9. รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
10. รศ.สมประสงค์ น่วมบุญลือ	มหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์)
11. รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

12. รศ.สมหมาย ชินนาค มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
13. ผศ.ดร.วงกต ศรีอุไร มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
14. ผศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
15. ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน มหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์)
16. ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
17. ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
18. ผศ.ดร.ธิติรัตน์ เหล่าคมพฤฒาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
19. ผศ.ดร.ประสิทธิ์ กุลบุญญา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
20. ผศ.ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

◎ ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

1. พระศิวเดชน์ ญาณวโร 2. นางสาวศรีวรรณ นามเกษ 3. ดร.เอกชัย ศรีบุรินทร์

◎ กำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ดำเนินการมาถึงปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2563) และได้รับการรับรองมาตรฐานวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ทั้งสิ้น 51 บทความ จำแนกตามประเภทบทความ คือ บทความวิจัย 40 บทความ และบทความวิชาการ 11 บทความ เป็นบทความจากหน่วยงานภายในและภายนอกที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ เพราะมีผู้ส่งบทความจากหลายสถาบันและแต่ละบทความมีมิติความน่าสนใจและน่าติดตามแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังเปี่ยมไปด้วยองค์ความรู้และอรรถสาระที่เป็นประโยชน์เชิงวิธีคิดและวิธีการที่ยอดเยี่ยม

กองบรรณาธิการ ต้องขอขอบพระคุณผู้นิพนธ์บทความทุกท่าน ที่ทุ่มเทผลิตผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่า และให้ความไว้วางใจกองบรรณาธิการในการดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่บทความในวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ นอกจากนี้ ต้องขอขอบพระคุณพิชญพิจารย์ (Peer-Reviewer) ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องและกลั่นกรองคุณภาพบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้อย่างเข้มข้นและมีมาตรฐาน ทำให้กองบรรณาธิการเกิดกำลังใจที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

(พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต,รศ.ดร.)
บรรณาธิการ
วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

บทบรรณาธิการ **(6)**

บทความวิจัย : Research Articles

ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์
Education Business in Buddhist Ethical Perspective 19
พระสุภาพร เตชธโร (เสนคำสอน)

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี
Proactive Learning Management for Developing Learning Achievement: A Course on Innovation and Educational Information Technology for Students in the Faculty of Education, National Sports University, Udon Thani Campus..... 33
สมชาย พาชอบ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
A Study on Academic Achievement in Sex Education Unit for Enhancing Life Skills through Problem Based Learning of Mattayomsuksa 5 Students..... 43
ภานุ นิลศิลา และลักขณา สุกใส

ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
The Effect of Proactive Learning Management through Peer-Assisting Technique for Enhancing Creative Thinking in Graphic Design Unit of Mattayomsuksa 5 Students..... 53
นฤมล มิ่งขวัญ และลักขณา สุกใส

เรื่อง **หน้า**

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
A Study on Learning Achievement and Problem Solving Skills in Logic Unit through KWDL Learning Activities and Skill Practice for Mattayomsuksa 4 Students..... 65
วรวิทย์ วันเมฆ และชวนพิศ รักษาพวก

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL.
A Study on Learning Achievement and Mathematic Problem Solving Abilities through KWDL Technique in Pythagoras Theory Unit of Mattayomsuksa 2 Students 77
พชรพล อารีชาติ และชวนพิศ รักษาพวก

ผลการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย
The Effect of Experience Learning through Musical Activities for Developing Basic Mathematical Skills of Preschool Children..... 87
พัชราภรณ์ ลาผา และชวนพิศ รักษาพวก

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
The Development of Learning Activities through Tales with Pictures for Developing Writing-spelling Abilities of Children with Learning Disability 99
คณวร สัญญะ และเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา.
A Study on Learning Achievement in Problem and Group Work Behavior Unit of Grade 5 Students through TAI Cooperative Learning Technique and Polya Problem-Solving Process 111
ชิษณุพงศ์ เงินแจ่ม และสุนันท์ สีพาย

เรื่อง **หน้า**

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
A Study on Learning Achievement and Problem Solving Abilities in Natural Resources and Environment Unit of Grade 7 Students through Creative Problem SolvingLearning Management 123
พจนีย์ ขำชาลี และรัชกร ประสีระเตสัง

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS
A Study on Learning Achievement and Analytical Thinking in Life and Environment Unit of Grade 6 Students through Underhill's Constructivist Theory and QSCCS Technique..... 139
ดลชนก รัตนบุญทา และรัชกร ประสีระเตสัง

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
A Study on Learning Achievement and Reading Comprehension Abilities of Grade 3 Students through SQ4R Technique and Skills Practice 153
อภิญญา โนบรรเทา และรัชกร ประสีระเตสัง

โปรแกรมสุขศึกษาในการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ในโรงเรียนชีทวนวิทยาสามัคคี ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
Health Education Program for Enhancing Life Skills with Social Support for Pregnancy Prevention of Teenagers at Cheetuanwitayasamakee School, Chee Tuan Subdistrict, Khuang Nai District, Ubon Ratchathani Province..... 165
นิตยา ศรไชย, สุภาพร ใจการุณ และกุลชญา ลอยหา

พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา:คติความเชื่อและการละเล่น
Cultural Dynamics of the People along the Thai-Cambodian Border: Beliefs and Plays..... 179
ธยายุส ขอเจริญ, พระครูโกศลศาสนวงศ์, พระธงชัย ขนฺติธโรและสุทัศน์ ประทุมแก้ว

เรื่อง **หน้า**

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
A Study on Learning Achievement in Force and Motion and Scientific Process Skill Unit of Grade 3 Students through Inquiry Learning Management and Skills Exercises..... 193
นพวรรณ ถนอมพันธ์ และนฤมล ภูสิงห์

การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม
English Skills Development of Mattayomsuksa 4 Students through Language Teaching and Learning for Communication with Modern English Songs..... 205
นิตยา พงษ์พัง และรัชกร ประสีระเตสัง

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา
Enhancement of Cultural Tourism Management Network of Temples and Communities in Lanna 215
พระชยานันทมุนี, พระครูสิริสุตานุยุต, พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์ และฤทธิ์ชัย แกมนาค

ผลพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START)
The Effect of Skill Development in English Reading Comprehension of Grade 6 Students through START Strategy Learning Management 229
ธารีฉัตร ศรีซุย และรัชกร ประสีระเตสัง

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน
Development of People's Participation Model in Conservation and Management of Community Forests..... 239
ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล และพระสมุห์อุทัย อุทยเมธี

เรื่อง **หน้า**

การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
Development of Dementia Prevention Model for the Elderly through the Participation of Family Public Health Volunteers in Nam Yuen District, Ubon Ratchathani Province..... 255
กมลทิพย์ จันทร์คำ, มณฑิชา รักศิลป์ และนพรัตน์ ส่งเสริม

การดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 จังหวัดชัยภูมิ
The Preparation of Students towards ASEAN Citizenship by Teachers under the Secondary Educational Service Area Office 30 in Chaiyaphum Province 267
เฉลิมเกียรติ ผานาค และธีรชัย บุญมาธรรม

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484
Legal Problems and Obstacles in Enforcing the Forest Act, B.E. 2484 (A.D.1941) 277
ชญาภา บุตรดี

พฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
A Risk Behavior of Students towards Drugs in Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province 291
ศรราม ภาชา, ชนะชัย อวนวัง และทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ

ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อควบคุมน้ำหนักของเด็กที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐานในนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
The Effects of Health Promotion Program through the Application of Health Belief Model and Social Support for Weight Control among Overweight Students in Grade 4-6 303
ธนพันธุ์ ไชยชนะ, กุลชญา ลอยหา และจำลอง วงษ์ประเสริฐ

เรื่อง **หน้า**

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
Cohabitation of the People in Multicultural Society in Thailand: A Case Study on Multicultural Society in Muang District, Chiangmai Province 315
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม และอาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด

ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
A Cooperation of the Entrepreneurs in Daohueng Market Management in Pakxe City, Champasak Province, Lao PDR 325
สุดาพอน จิดปัญญา, ไพศาล พากเพียร และจิตรกร โพธิ์งาม

แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
The Guidelines for Implementation Development of the ODOP Producers in Pakxe City, Champasak Province, Lao PDR 339
สุลิขัน แก้วอ่อนสี, ไพศาล พากเพียร และประสิทธิ์ กุลบุญญา

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
The Participatory Waste Management in Pakse Municipality, Champasak Province, Lao PDR 353
พูมาลี วิชาคม, วัชราภรณ์ จันทนุกูลและไพศาล พากเพียร

การพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
The Development of Personnel Management inThe Postal, Telecommunication and Communication Division, Champasak Province, Lao PDR 365
สุกทะวี บุนไชยะลัด, วัชราภรณ์ จันทนุกูล และไพศาล พากเพียร

เรื่อง **หน้า**

การใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่สำหรับเด็กปฐมวัย
The Use of Thai Children Traditional Games Activities for Early Childhood's Gross Motor Skills Development 379
ชุลีพร นาหัวนิล, นนทชนนปภพ ปาลินทร, อภิรดี ไชยกาล และชลิลลา บุษบงก์

การเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย
Jataka Storytelling Activities for Enhancing the Speaking Ability of the Early Childhood 391
เพ็ญพักตร์ สายจันทร์, นนทชนนปภพ ปาลินทร, อภิรดี ไชยกาล และชลิลลา บุษบงก์

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี
A Causal Relationship Model of the Positive Health Behavior Process in People with HIV..... 401
วันวิสาข์ ทิมมานพ, พักตร์วไล เจริญศักดิ์ และธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์

การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์
Smart City: The Creative Urban and Rural Development of Buriram Province ... 409
พระวิชาญ มวลทอง, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ และพระสุเทิด ทีปงฺกโร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD
A Study on Learning Achievement and Attitude towards Studying Thai Literature of Mattayomsuksa 4 Students Receiving Proactive Learning Management together with STAD Cooperative Learning Technique 425
ลลิลทิพย์ วรรณพงษ์ และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา
Science Teacher Development Model through STEM Education for the Schools with Non-Science Majoring Teachers (NSMT)..... 439
นฤมล ภูสิงห์

เรื่อง **หน้า**

การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
The Garbage Management of Tambon Nonphueng Administrative Organization in Warinchamrap District, UbonRatchathani Province 455
สุวิท เรืองอร่าม, สิริภาพรรณ ลี้ภัยเจริญ และปรีดี ทุมเมฆ

ประสิทธิผลหลักสูตรการพัฒนาพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี
The Effectiveness of Monk Development Curriculum as Health Promotion Communicators, Health Promotion Center Region 10 473
ตติยา สารธิมา

การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี
Public Participation in Life Quality Promotion of Sub-district Municipalities in Suphanburi Province 487
สหรัฐ กุลศรี

การบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี
Traffic Management in the Area of Metropolitan Police Bureau According to Good Governance Guidelines 505
ฉัตรชัย นามเสนาะ และประยุทธ์ สวัสดิ์เรียวกุล

ความน่าเชื่อถือไว้วางใจอาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาล ในมหาวิทยาลัยเอกชน
Trustworthiness of Teachers as Expected by Nursing Students in a Private University 517
เพ็ญจันทร์ แสนประสาน, สุจินตนา พันธ์เกล้า, อุบล ชุ่มจินดา, สิรินดา ศรีโชคชัย และวิเนตรา แน่นหนา

เรื่อง **หน้า**

บทความวิชาการ : Articles

ภาวะผู้นำสู่การสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ในพยาบาล Gen Y
Leadership towards Building Innovative Behavior for Generation Y Nurses 529
อัญชัญ วัฒนาพันธ์ศักดิ์, นวลใย พิศชาติ และสมหญิง ฤทธิ์ลือไกร

สิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์
The Civil Rights of Marginal Children in Urban Society
of Nakhonsawan Province 541
พูลลาภ จันทร์เฉลิม และพัชรินทร์ อยู่เย็น

ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
Leadership Based on Buddhist Good Governance for School Administrators 552
พระเดวิศณ์ สุขถาวโร, ประจิตร มหาหิง และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

การบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
Buddhist Administration for PhraPariyattidhamma Schools in General
Education Section 565
พระครูวิจิตรศาสนการ, ละเอียด จงกลนี และประจิตร มหาหิง

ทักษะของผู้บริหารกับความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน
Managerial Skills of School Administrators and the Excellence
of Private Schools 577
จงดี เพชรสังคูณและจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธกับการบริหารสถานศึกษา
Buddhist Transformational Leadership and School Administration 591
สุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

การบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)
Thai Community Development Administration in the Era
of Information Technology 605
ถนอมขวัญ อยู่สุข

เรื่อง **หน้า**

หลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชน

Buddha Dhamma Principles for Providing Services to the Public 619

ศุภกิจ ภักดีแสน, อาษา ศรีประวัติ, วารีญา ม่วงเกลี้ยง และถาวร โคตรชัย

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขา

The Relationship between Insight Meditation and the Threefold Training 631

พระครูปทุมภาวนาจารย์ และกมลาศ ภูวชนาธิพงศ์

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมบูชาศาลปู่ตาของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

Beliefs in Worshipping Pu Ta Shrines of Communities in Srisaket Province 645

สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระวีระพงษ์ โคษา และจักร์กฤษ ทองมี

บทบาทของพระสงฆ์กับนโยบายความมั่นคงในทศวรรษปี 1970

The Role of Monks and Security Policy in 1970s 657

ณรงค์ เชื้อบัวเย็น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความเพื่อตีพิมพ์..... 675

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์..... 680

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์..... 681

ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์
EDUCATION BUSINESS IN BUDDHIST ETHICAL PERSPECTIVE

พระสุภาพร เตชธโร (เสนคำสอน)
Phra Suphaphorn Tejadharo (Senkamsorn)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

suphakorn94@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 12, 2020; **Accepted** December 20,2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดธุรกิจการศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัญหาข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ในการจัดธุรกิจการศึกษาและ 3) เพื่อวิเคราะห์ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

การวิจัยนี้ได้ศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจการศึกษาใน 2 ประเภท คือ อาคาริยะ (servile arts) และอนาคาริยะ (liberal arts) การศึกษาแรกเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ ส่วนการศึกษาที่สองเป็นการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในงานวิจัยนี้พบข้อถกเถียง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ถือว่าธุรกิจการศึกษาของทั้งสองประเภทเป็นการกระทำที่สมควรเพราะเป็นสิทธิและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับธุรกิจการศึกษาโดยให้เหตุผลว่ามันเป็นละเมิดสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยได้พิจารณาประเด็นข้อถกเถียงของทั้งสองกลุ่มข้างต้นแล้วให้เหตุผลตามมุมมองของพุทธจริยศาสตร์ว่า พุทธจริยศาสตร์เห็นด้วยกับการทำธุรกิจการศึกษาทั้งสองประเภท ตราบเท่าที่ธุรกิจการศึกษานั้นไม่ขัดต่อหลักพุทธจริยศาสตร์ เช่นหลักสัมมาอาชีวะ หลักไตรสิกขา หลักกุศล-อกุศล หลักอาทีนวะและหลักมหาปเทส 4 เป็นต้น เมื่อมีการทำธุรกิจการศึกษาตามหลักพุทธจริยศาสตร์ข้อคัดค้านของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยบนเหตุผลที่ว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมจะได้รับการแก้ไข

คำสำคัญ: ธุรกิจการศึกษา, พุทธจริยศาสตร์, มุมมอง

Abstract

This article titled objectives: 1) To study the concept of education business; 2) To study the ethical debates over education business; and 3) To analyze education business in the Buddhist ethical perspective.This research is a documentary research.

This research has studied the problems of 2 categories of education business i.e. servile arts and liberal arts. The first one aims at developing skills while the latter focuses on developing a full human potential. Two groups of debate were found in this research. The first group believes that both categories of education business are feasible because it is a basic right while the other group disagrees with education business reasoning that it violates the right to equally access education. When the debates of both groups were considered through Buddhist ethical perspective, it can be agreeable of both categories of education business as far as such education businesses do not contradict with the Buddhist ethical principles e.g. Right Livelihood, Threefold Training, wholesome and unwholesome deeds, contemplation of disadvantages and the four great authorities. If education businesses are implemented according to Buddhist ethical principles, the objection of the group that does not agree with the reason of violation of equal right to access education will be resolved.

Keywords: Education Business, Buddhist Ethics, Perspective

บทนำ

เป็นที่ทราบดีว่า“ธุรกิจ”นั้นมีธรรมชาติพื้นฐานอยู่ที่การสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ ดังนั้นองค์กรธุรกิจจึงมีหน้าที่ต่อสังคมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือการใช้ทรัพยากรและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบไว้เพื่อเพิ่มกำไรให้กับองค์กร ภายใต้กฎการแข่งขันแบบเสรีเป็นสำคัญ (Laura Hartman,1998:251) ด้วยหลักการบริหารธุรกิจที่มีแนวคิดมุมมองแบบแยกส่วนที่มุ่งตอบสนองเฉพาะตนเองและองค์กรเป็นสำคัญ โดยอาจการใส่ใจในภาพรวมหรือเรื่องทางจริยธรรมเพราะเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความขัดแย้งต่อเป้าหมายในการดำเนินงาน (ฟริตจ็อฟ คาปร้า, 2544 :58) ในการศึกษาถือเป็นกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้นเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเพื่อต่อยอดพัฒนาสร้างความเจริญก้าวหน้าในเผ่าพันธุ์ของตน ในพุทธปรัชญาถือว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาให้มนุษย์มี

ความรู้ความเข้าใจความจริง รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆทั้งเรื่องของมนุษย์ ธรรมชาติ สังคม การดำเนินชีวิตที่ดีงามเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน และสังคมสู่ความเจริญมั่นคงต่อไป ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงเน้นหนักความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นหลัก แต่ในปัจจุบันได้มีการนำการศึกษามาเป็นธุรกิจหรือที่เรียกว่า“ธุรกิจการศึกษา”นั้นเกิดขึ้นผู้ศึกษาเห็นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนปรากฏการณ์การจัดการศึกษาที่มีความเกี่ยวพันกับหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่มีผลกำไร การลงทุนและการกระตุ้นผลสำเร็จจากยอดขายเป็นสำคัญมาใช้ในการบริหารการศึกษาและยิ่งในปัจจุบันพบว่าการศึกษาในประเทศไทยมีการดำเนินการลงทุนแบบธุรกิจศึกษาที่มีมูลค่าที่มากกว่ากว่าแสนล้านบาทในปี 2560 เป็นต้นมา ด้วยกลุ่มทุนนักธุรกิจหลายบริษัทเข้าร่วมในการจัดการศึกษาแบบธุรกิจนี้ (กรองแก้ว อยู่สุขและพิมพา สรายุทธ,2532 :1) จึงมีการแข่งขันแย่งชิงเพิ่มกลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นยอดผลกำไร ทำให้ธุรกิจการศึกษาไม่แตกต่างจากสงครามหรือเป็นเกมส์ที่มีการแย่งชิงชัยชนะ เหมือนดังคำกล่าวของ Albert Cart ว่า“ธุรกิจนั้นเป็นกิจกรรมที่มีการแข่งขันเป็นหลัก คล้ายกับการเล่นโปกเกอร์ที่มีวัตถุประสงค์เป็นไปเพื่อชัยชนะ และด้วยเหตุเพื่อชัยชนะนี้เองจึงทำให้การดำเนินธุรกิจใดๆ เป็นเรื่องยากที่จะกล่าวถึงจริยธรรมที่ดีงามในการดำเนินการได้ (Carr, Albert Z,1968 :119)

ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจอย่างยิ่งในการศึกษาว่าระหว่างธุรกิจกับการศึกษาคืออะไร? เกี่ยวข้องกันอย่างไร? เพื่อวิเคราะห์แสวงหาคำตอบว่าแท้จริงแล้วในการทำธุรกิจการศึกษานี้ควรหรือไม่ควรที่จะนำมาทำเป็นธุรกิจ? เพราะเหตุใด? และถ้าหากควรในการจัดธุรกิจการศึกษานั้นต้องเป็นในลักษณะรูปแบบใด? และหากนำมุมมองทางพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาธุรกิจการศึกษาจะเป็นการกระทำที่ควรหรือไม่ ถ้าเห็นว่า“ควร”มีเหตุผลใดบ้างที่สนับสนุน และถ้าหาก“ไม่ควร”มีเหตุผลใดบ้างสนับสนุนหรือเห็นว่าควรจะแยกออกจากกันไปเป็นคนละเรื่อง? ไม่เกี่ยวข้องกัน เพื่อจะได้นำผลมาวิเคราะห์หาแนวทางในการจัดการศึกษาที่งามถูกต้องเสนอเป็นคำตอบทางเลือกหนึ่งแก่สังคมให้เกิดการพัฒนาสร้างสรรค์สังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดธุรกิจการศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ในการจัดธุรกิจการศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนศึกษาวิเคราะห์จัดลำดับเนื้อหาทางด้านเอกสาร เพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ให้มากที่สุด โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) อันได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฝ่ายเถรวาท ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ สารานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และรวมทั้งผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการวิจัย

3. แยกแยะชุดเหตุผลที่ใช้สนับสนุนแต่ละข้อถกเถียง แล้วประเมินน้ำหนักของเหตุผลแต่ละชุด

4. วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะนำเสนอผลการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเสนอเป็นผลงานการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดธุรกิจการศึกษานี้มีแนวคิดจากการนำการศึกษามาทำเป็นธุรกิจ ซึ่งแนวคิดนี้มีความแตกต่างในประเด็นต่างๆของธุรกิจซึ่งหมายถึงการประกอบกิจการต่างๆทั้งผลิตสินค้าและบริการขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อลูกค้า ด้วยความมุ่งหวังในผลกำไรจากการลงทุนซึ่งมีปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการ ดั้งนั้นจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่พึงหวังในผลกำไร ปัจจุบันในการทำธุรกิจสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ 1) ธุรกิจประเภทพาณิชย์ (Commerce) ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการจำหน่ายสินค้า ประกอบการด้วยการซื้อการขายและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่อำนวยความสะดวกต่อการซื้อขาย 2) การอุตสาหกรรม (Industry) คือธุรกิจที่เกี่ยวกับการนำทรัพยากรธรรมชาติมาเปลี่ยนสภาพเป็นสินค้ากึ่งสำเร็จรูปหรือสินค้าสำเร็จรูป 3) การให้บริการ (Services) คือการดำเนินการธุรกิจให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 :39) ซึ่งธุรกิจการศึกษานั้นอยู่ในรูปแบบของธุรกิจบริการนั้นเอง ผลในการดำเนินการของธุรกิจนั้นมีคุณค่าแก่สังคม และประเทศให้ได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในประเทศทุนเสรีที่มีการเปิดโอกาสในการแข่งขันอย่างเท่าเทียมนั้นทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดในการผลิตสินค้าที่

ดีมีประสิทธิภาพขึ้นให้เหนือกว่าคู่แข่งในสินค้าประเภทเดียวกันจึงทำให้พัฒนาการในผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า

ส่วนการศึกษานั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาชีวิตให้ความเจริญงอกงามการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่ชีวิต ด้วยการดึงความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ พัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่าและมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือวิญญาณของมนุษย์ ทำให้เป็นคนมีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาให้พ้นจากทุกข์และรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องนั่นเอง โดยมีแนวคิดการศึกษาตามหลักตะวันตกอยู่ 4 แนวคิด คือ 1) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มจิตนิยม (Idealism) กลุ่มนี้เชื่อว่าการศึกษามิควรถูกจำกัดอยู่เพียงแต่ในโรงเรียน สถาบันของครอบครัว ศาสนาและสังคม สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับความคิดพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังได้ โรงเรียนจะต้องเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมกิจกรรมทางสติปัญญา, 2) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มสัจนิยม (Realism) หรือประจักษ์นิยม(Realism) กลุ่มนี้จึงเชื่อประสบการณ์ว่าเป็นที่มาของความรู้ที่แท้จริง โดยอธิบายว่า แรกทีเดียวจิตของมนุษย์ว่างเปล่าหมดจดมาแต่เกิด แต่ภายหลังได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากภายนอก จึงทำให้จิตเกิดการรับรู้สิ่งต่างๆ ขึ้น 3) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มอัตถิภาวนิยม (existentialism) เห็นว่าการศึกษาต้องส่งเสริมมนุษย์แต่ละคนให้รู้จักที่จะพิจารณาแล้วตัดสินสภาพ และเจตจำนงที่มีความหมายต่อการดำรงอยู่ของเขาอย่างแท้จริงด้วย 4) แนวคิดด้านการศึกษาของกลุ่มประสบการณ์นิยม (Experimentalism)/ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)/อุปกรณนิยม(Instrumentalism) นักคิดกลุ่มนี้เชื่อว่าจิตมนุษย์มีความตื่นตัวชอบค้นคว้ามากกว่าเฉื่อยชาและเป็นผู้รับฝ่ายเดียว ความรู้เกิดขึ้นจากการปะทะระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จึงถือว่าประสบการณ์จะให้ค่าสิ่งต่างๆได้ (อุรวดี รุจิเกียรติกำจร,2535 :19) ทำให้เห็นว่าแนวคิดของการศึกษาทั้ง 4 ข้อนั้นมีความมุ่งหมายการศึกษามากกว่าที่จะให้การศึกษาเป็นไปเพื่อกิจกรรมอื่น ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนามนุษย์ให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดทางการศึกษาที่เลือก อย่างไรก็ดีในปัจจุบันการศึกษาส่วนมากในโลกล้วนมีรัฐเป็นผู้กำหนดและวางนโยบายโดยรัฐมีความเชื่อในเรื่องการพัฒนามนุษย์ด้วยการศึกษาจึงพยายามที่จะให้การศึกษากับประชาชน ด้วยการส่งเสริมการศึกษาในหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นตามลักษณะได้ 3 ประเภท คือ 1) การศึกษานอกระบบหรือ Non-formal Education (NFE) เป็นกระบวนการจัดการศึกษาให้กับผู้พลาดโอกาสเรียนจากระบบการศึกษาปกติ หรือผู้ต้องการพัฒนาตนเอง ได้รับการเรียนรู้ 2) การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษาการวัด และประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขไปตามระบบที่แน่นอน 3) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่มีหลักสูตร และระยะเวลาในการเรียนที่แน่นอน โดยการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้เป็นการศึกษาองค์ความรู้ต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์

ตรงที่ได้ประสบในชีวิตประจำวัน ซึ่งธุรกิจการศึกษาในปัจจุบันมีรูปแบบการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษาทั้งอยู่ในทั้ง 3 ประเภทด้วยเป้าหมายในการบริการทางการศึกษานั่นเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538 :83)

จึงเห็นได้ชัดว่ามุมมองฐานคิดการศึกษา และธุรกิจนั้นมีความแตกต่างในประเด็นของเป้าหมาย และการมองกิจกรรมทางการศึกษาเป็นกระบวนการคล้ายการผลิต มีนิสิตนักศึกษาเป็นลูกค้า มีใบปริญญาเป็นผลิตผลทำกำไร มีบริการการจัดการเพิ่มความสะดวกเป็นเหมือนการให้บริการเพื่อให้ลูกค้านั้นยินยอมจ่ายค่าเล่าเรียน

2. การข้อถกเถียงทางจริยศาสตร์ในการจัดธุรกิจการศึกษา นั้นมีปัญหาในหลายๆ มิติทางจริยศาสตร์ที่เป็นปรากฏการณ์ในสังคมปัจจุบันอยู่ 3 ประเด็น คือ

1) ปัญหาด้านสิทธิ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา จากสาเหตุจากตัวสถาบันการศึกษาด้วยการกีดกันทางการเงิน ราคาค่าใช้จ่าย ภูมิลำเนา จากสภาวะและวัฒนธรรมในครอบครัว รวมทั้งการที่รัฐจัดสรรงบประมาณ หรือบุคลากรที่ไม่เหมาะสมเป็นธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนที่เป็นปัญหาของความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น

2) ความยุติธรรมของมูลค่าทางการศึกษา และความคุ้มค่าที่ได้ จากสาเหตุของการตั้งคำถามถึงสิ่งที่ได้รับกับมูลค่าที่จ่ายว่ามีความเหมาะสมกันหรือไม่ เป็นธรรมหรือไม่ ในอดีตการจะบอกถึงความเหมาะสมยุติธรรมนั่นถูกกำหนดโดยศิษย์เป็นผู้เล็งเห็นถึงคุณค่าในการเล่าเรียน แต่ในปัจจุบันถูกกำหนดโดยสถาบันโดยอาจารย์ผู้ถ่ายทอดจึงเกิดประเด็นปัญหาของการศึกษาที่จ่ายไปนี้เป็นธรรมหรือยุติธรรมตามความเป็นจริงหรือไม่นั่นเอง

3) ปัญหาการนำความรู้มาสู่การค้า และบริการ ผลจากการมองผลกำไรจากการบริการการศึกษาพิเศษหรือสูงมากกว่าระบบการศึกษาในระดับปกติ จากผลความต้องการใบปริญญาบัตรหรือหนังสือรับรองการศึกษาซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญประกอบการทำงานที่สูงขึ้น ทำให้เกิดธุรกิจการศึกษาประเภทมหาวิทยาลัยห้องแถว (Degree mill) จึงตั้งขึ้นเพื่อออกวุฒิการศึกษาให้แก่บุคคลด้วยการนำความรู้มาสู่การค้า และบริการแบบพิเศษจึงเกิดขึ้นนำไปสู่ความผิดทางกฎหมายให้เกิดขึ้น

ในประเด็นข้อถกเถียงถึงเรื่องธุรกิจการศึกษา นั้นควรหรือไม่ที่จะนำมาทำเป็นธุรกิจเป็นข้อถกเถียงที่แยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

ก. ฝ่ายที่เห็นด้วยที่นำการศึกษามาทำเป็นธุรกิจ ด้วยฐานคิดแบบแบบเสรีนิยม (liberalism) เห็นประโยชน์แห่งตนเป็นสำคัญซึ่งแนวคิดนี้จอห์น ล๊อค ได้พัฒนาต่อยอดมาจากฐานคิดของนิวตัน ให้กลายเป็นค่านิยมพื้นฐานทางสังคมซึ่งส่งผลและมีอิทธิพลอย่างมากต่อทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในปัจจุบัน โดยแนวคิดของอดัม สมิท ได้สร้างพื้นฐานสำคัญแก่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีที่ที่ทุกคนคนมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รัฐไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจควรปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาดตามทางที่ควรจะเป็น จากฐานแนวคิดเช่นนี้ส่งผลมีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้น

ผลประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ ทุกสิ่งเป็นของกลางสำหรับทุกคน บุคคลที่มีความสามารถและโอกาสในการเข้าไปถือครองมากกว่าก็ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในสิ่งนั้น เป็นทางมาแห่งการสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองได้ดียิ่งขึ้น ผู้ที่เป็นฝ่ายด้อยกว่าก็จะเสียเปรียบ ดังนั้นในการจัดธุรกิจการศึกษาขึ้น จึงเห็นสมควรถูกต้องในการดำเนินงานเพราะเป็นสิทธิความสามารถในการทำธุรกิจตามกลไกโลกแห่งเสรีแบบทุนนิยม ทั้งยังทีผลให้เกิดการแข่งขันพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ข.กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการนำการศึกษามาทำธุรกิจ เพราะเห็นว่าในการจัดการจัดการศึกษา เช่นนี้นำมาซึ่งปัญหาทางจริยธรรมในสังคมให้เกิดขึ้น ทั้งปัญหาเรื่องสิทธิความเหลื่อล้ำ ปัญหาการซื้อขายความรู้ ใบปริญญาทางการศึกษาให้เกิดขึ้น ดังนั้นไม่เห็นด้วยกับการนำการศึกษามาทำเป็นธุรกิจ ควรแยกออกจากกันเพื่อให้เกิดความดีงามของการศึกษา ดังนั้นกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยส่วนมากอยู่ในฐานคิดแบบจิตนิยม (Idealism) ด้วยข้ออ้างทางศีลธรรม และปัญหาที่จะนำมาสู่สังคมและเสนอให้การศึกษานั้นรัฐมีหน้าที่สำคัญในการจัดบริการแก่ประชาชน

เพราะฉะนั้นเมื่อนำมาวิเคราะห์ธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ จากการศึกษาจึงพบว่า ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นระบบการศึกษาที่“ส่งเสริม”และ“เสริมสร้าง”ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ชีวิตจิตใจภายในของตน เพื่อให้รู้เข้าใจในชีวิตตนเอง เป็นการศึกษาค้นหาพัฒนา“ศักยภาพ”ในตัวเอง ให้มีความรู้ รู้จักเหตุปัจจัย รู้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติและชีวิต ฝึกฝนพัฒนาอบรมตนให้ครบทั้ง 4 ด้านคือ กาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยหลักของไตรสิกชาโดยมีหลักของศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา เพื่อลดละกำจัดกิเลสให้บรรเทาเบาบางหรือหมดสิ้นไปตามความสามารถและปัญญาของแต่ละบุคคล ในส่วนของการศึกษาวิชาการทั่วไปเปรียบเสมือนให้เพียงแค่พลังหรือกำลังและความรู้ ส่วนระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนามีความแตกต่างไปจากระบบการศึกษาทั่วไปคือให้ “ความรู้” และ“ความเข้าใจ”การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและดีงามกล่าวคือเป็นระบบการศึกษาที่สามารถสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดีผ่านการปลูกฝังเรื่อง“คุณธรรม”และสร้างผู้เรียนให้มี“คุณภาพ”ตรงตามมาตรฐานของวิชาการที่มีความเพียบพร้อมด้วยหลักของ“ความรู้คู่คุณธรรม”เมื่อวิเคราะห์ประเด็นธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ แล้วพบว่ามีประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. แนวคิดธุรกิจการศึกษาในมุมองพุทธจริยศาสตร์ แนวคิดสำคัญที่พุทธจริยศาสตร์มองธุรกิจการศึกษา คือ ในมิติของการศึกษามีความแตกต่างไปจากการศึกษาทั่วไป 3 ประเด็นสำคัญ คือ 1) มองการศึกษาในแง่สภาพที่เผชิญเป็นการศึกษาที่สามารถช่วยแก้ปัญหาของมนุษย์ด้วยการทำให้ชีวิตแก้ปัญหาได้ เพราะถ้าไม่มีปัญหาการศึกษาก็ไม่มี 2) มองการศึกษาในแง่สภาพที่ประสบผล การศึกษาเชิงลบ คือการทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากปัญหาปราศจากสิ่งบีบคั้นขัดข้อง การศึกษาเชิงบวก คือ เข้าถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งทีประเสริฐหรือดีที่สุดที่

ชีวิตพึงได้ มีอิสรภาพสมบูรณ์ และ 3) มองการศึกษาในแง่ความสัมพันธ์ของชีวิตกับปัจจัยแวดล้อม การศึกษาทำให้มนุษย์พ้นจากการต้องพึ่งต้องขึ้นต่อปัจจัยภายนอก มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากขึ้นโดยลำดับ ดังนั้นแนวคิดการศึกษาในพระพุทธศาสนาจึงเป็นการศึกษาที่ยืนอยู่บนฐานความความสัมพันธ์กับความเป็นจริงของธรรมชาติ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อความอยู่ร่วมกันในโลกนี้อย่างเกื้อกูลแก่กันและกันอย่างเป็นสุขไร้เบียดเบียน เป็นการศึกษาสำหรับพัฒนามนุษย์ให้ถึงความสุขอย่างแท้จริง

ดังนั้นด้วยแนวคิดที่มองมิติการศึกษาในแง่ที่ช่วยแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์ ที่ทำให้หลุดพ้นจากปัญหา เข้าถึงสิ่งที่ดีงามมีอิสรภาพสมบูรณ์ และสัมพันธ์กับปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ต้องพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเกื้อกูลไร้การเบียดเบียน เป็นฐานแนวคิดสำคัญแล้ว หากการศึกษา

2. ด้านจุดมุ่งหมายธุรกิจการศึกษาในมุมองพุทธจริยศาสตร์ จุดมุ่งหมายธุรกิจการศึกษาโดยทั่วไปนั้นส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ หรือเพื่อเลื่อนสถานภาพทางสังคมให้สูงขึ้นเพื่อให้มีปัญญาฉลาด รอบรู้ แต่สำหรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนา จะมุ่งเพื่อพัฒนาศักยภาพ ให้รู้จักปฏิบัติต่อธรรมชาติ ปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง เนื่องจากมนุษย์อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสังคมมนุษย์ การศึกษาในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการมีอิสรภาพ 4 ด้าน คือ อิสรภาพทางกาย อิสรภาพทางสังคม อิสรภาพทางจิตใจ และอิสรภาพทางปัญญา เป็นไปตามหลักกระบวนการแห่งไตรสิขา เพื่อการพัฒนาที่เรียกว่า ภาวนา 4 เป็นสำคัญ การศึกษาแนวพุทธศาสนาถือเป็นการเรียนรู้จริงได้ผลจริง ต้องปฏิบัติจริง ส่วนที่เป็นภาคปฏิบัติจะเป็นเรื่องของการฝึกฝนอบรมกาย และจิตใจโดยการศึกษาในพระพุทธศาสนาคือการพัฒนาผู้เรียนได้ประโยชน์ 3 ระดับ คือ อัตตัตถะเป็นประโยชน์ในส่วนของตน ปรัตถะเป็นประโยชน์ผู้อื่น และอุภยัตถะเป็นประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายนั่นเอง

3. ลักษณะของธุรกิจการศึกษาในมุมองพุทธจริยศาสตร์ การศึกษาในพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบที่สะท้อนของลักษณะของการศึกษา ในเรื่องของของการศึกษาที่เป็นเฉพาะไม่เน้นตอบสนองต่อความต้องการทางความนิยมของใคร หรือเน้นการตลาด หลักสูตรจึงมุ่งหมายชัดเจนว่าควรเลือกหลักสูตรไหนที่เหมาะสมกับตน ซึ่งในพระพุทธศาสนานั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต),2552 :16) (1) หลักสูตรการศึกษาแบบอาคาริยะ หรือ Servile arts ที่เน้นทักษะทักษะสกิล (skill) สำหรับฆราวาส หรือสำหรับผู้ครองเรือน ได้แก่วิชาการความรู้ทั้งหลายที่นำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาชีพการงานในทางเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานของชีวิตและสังคม แต่ต้องเป็นไปเพื่อสุจริตและไม่ผิดหลักของศีลธรรมอันดีงาม (2) หลักสูตรการศึกษาแบบอนาคาริยะ หรือ liberal arts ที่เป็นศิลปะศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ตามหลักศาสนา และปรัชญา ที่ส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ภายในมุ่งเน้นถึงความรู้สำหรับผู้ดำเนิน

ชีวิตที่ถูกต้องดีงาม โดยเน้นพฤติกรรมกายที่เป็นพื้นฐาน(ศีล) สำหรับการสร้างคุณค่าระดับจิตใจ(สมาธิ) และปัญญาให้สูงยิ่งๆ ขึ้น ด้วยหลักไตรสิกขา กุศลกรรมบถ รวมไปถึงหลักสัจธรรมเป็นสำคัญ

นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังมีหลักสูตรอีกประเภทหนึ่งที่เป็นแผนการศึกษา 2 ระดับคือ 1) สายโลกียะ เป็นหลักสูตรที่มุ่งสอนให้คนเป็นคนดีแบบทางโลกและสายโลกุตตระที่มุ่งสอนให้คนได้รู้และความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในระดับโลกุตตระเป็นหลักธรรมระดับชั้นสูง

ส่วนในวิธีการเรียนการสอนนั้นเน้นที่ผู้เรียนนั้นจะต้องหมั่นแสวงหาความรู้จากครูอาจารย์ด้วยการเข้าไปหาแล้วสนใจรับฟังคำสอนจากครูอาจารย์แล้วนำไปพิจารณาจนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ทำให้มีความเพียรพยายามจนทำให้ประสบความสำเร็จในการเรื่องการศึกษาในส่วนของการสอนในพระพุทธศาสนาจะเห็นได้จากวิธีการสอนแบบที่พระพุทธเจ้าทรงสอนแก่ภิกษุทั้งหลายคือ สอนในสิ่งที่ทรงรู้ยิ่งเห็นจริง ทรงสอนมีเหตุผลมีผล เมื่อผู้ฟังสามารถตรองตามก็เห็นจริงตามที่สอน เมื่อนำมาปฏิบัติก็ได้ผลจริง ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบวิทยาศาสตร์ โดยเทียบกับการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนาคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เทียบกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คือการตั้งปัญหา ตั้งสมมุติฐาน ทดลอง วิเคราะห์และสรุปผลนั่นเอง

เมื่อวิเคราะห์เกณฑ์ตัดสินธุรกิจการศึกษาในมุมมองพุทธจริยศาสตร์นี้จึงได้ใช้หลักในการพิจารณาการเลือกจากหลักธรรมที่สัมพันธ์กับเรื่องของธุรกิจและการศึกษาเป็นเกณฑ์ ซึ่งพบว่าธุรกิจการศึกษานั้นจะเหมาะสม ควรไม่ควร จัดนั้นพิจารณาได้ตามเกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์นี้

1) พิจารณาจากเกณฑ์ตัดสินตามหลักสัมมาอาชีวะ ว่าธุรกิจการศึกษานั้นเป็นการงานอาชีพ ธุรกิจ สิ่งที่ทำเพื่อเลี้ยงชีพชอบหรือไม่ สุจริตหรือไม่ ซึ่งหลัก สัมมาอาชีวะ เป็นเกณฑ์ตัดสินได้จากการวิเคราะห์การกระทำทางกายสุจริต และทางวาจาสุจริต เป็นเกณฑ์ตัดสิน ถ้ากายกรรม 3 และวจีกรรม 4 ที่เกี่ยวเนื่องกับการงานอันเป็นอาชีพเป็นทุจริต หรืออาชีพอะไรก็ตามที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกายสุจริต 3 และวจีสุจริต 4 อาชีพนั้นๆ ทั้งหมด จัดเป็นมิจฉาอาชีวะหรือเป็นมิจฉาชีพ

2) พิจารณาจากเกณฑ์ตัดสินตามหลักไตรสิกขา ดูว่าธุรกิจการศึกษานั้นมุ่งการศึกษาตรงตามหลักแห่งไตรสิกขา 3 หรือไม่ คือ 1. สร้างให้มีความพร้อมทางความประพฤติ วินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชน (อธิสีลสิกขา) 2.มีความพร้อมทางคุณธรรมมีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี (อธิจิตตสิกขา) 3. สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตใจผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสรเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง (อธิปญญาสิกขา) หรือไม่หากมีหลักแห่ง

ไตรสิกขาปรากฏอยู่ธุรกิจการศึกษานั้นก็เหมาะสมควรจัดให้บริการแก่นิสิตนักศึกษา แต่หากไม่เป็นไปตามหลักแห่งไตรสิกขา 3 นี้ ก็ไม่ควร หรือทำเป็นธุรกิจการศึกษา

3) วิเคราะห์ตัดสินจากหลักกุศล อกุศล พิจารณาเป้าหมายในการจัดที่เป็นไปเพื่อแก้ไขทุกข์ปัญหาและทำให้มีปัญญา มีความฉลาดที่รู้ข้อที่ตนผิดพลาดของตน และแก้ไขใหม่ให้ดีถูกต้องไม่กระทำในสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามหลักแห่งมรรคมีองค์ 8 ก่อให้เกิดการกระทำที่ดี พูดดี คิดดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ธุรกิจการศึกษาเช่นนี้ ชื่อว่าถูกต้องตามหลักกุศล แต่หากการธุรกิจการศึกษานี้ทำให้เกิดความไม่ฉลาด เป็นบาป เกิดทำในสิ่งชั่วร้ายเกิดขึ้น ไม่ทำให้รู้ในข้อผิดพลาดของตนในสิ่งที่ทำ ซึ่งตรงข้ามกับหลักกุศล แล้ว ธุรกิจการศึกษาเช่นนี้ไม่เหมาะสม ไม่ควรจัดขึ้นมาเป็นสถาบันที่จะผลิตบัญฑิตหรือให้การศึกษาแก่ประชาชน

4) วิเคราะห์ตัดสินจากหลักอาทีนวะ ในการวิเคราะห์เกณฑ์การตัดสินธุรกิจการศึกษาตามหลักอาทีนวะนั้น พิจารณาตัดสินได้จาก โทษ, ผลร้าย, หรือผลอันทำให้เกิดทุกข์ ด้วยการพิจารณาในการศึกษานั้นส่งเสริมเกื้อกูลที่สอดคล้องต่อการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม หรือไม่ ถ้าหากไม่เกื้อกูลส่ไม่ส่งเสริมต่อการพัฒนาย่อมมีผลที่เป็นอาทีนวะ และเป็นการศึกษาที่ทำให้บุคคล ชุมชน สังคมนั้น มีสงบสุข ไม่เกิดโทษที่เป็นทุกข์ขึ้น รวมทั้งไม่สร้างปัญหาต่างๆ ให้เกิดขึ้นแก่สังคมธุรกิจการศึกษานั้นก็ควรจัด แต่หากพิจารณาแล้วก่อโทษตามหลักอาทีนวะธุรกิจการศึกษานั้นก็ไม่ควรจัด

5) วิเคราะห์ตัดสินจากหลักมหาปเทส 4 ด้วยหลักการพิจารณาจากการจัดธุรกิจการศึกษาหากถูกต้องในทางโลกหมายถึงไม่ผิดกฎหมาย ไม่ขัดต่อหลักการศึกษาในพุทธปรัชญา ธุรกิจการศึกษานั้นควรจัด หากธุรกิจนั้นถูกกฎหมายในทางโลก แต่ขัดต่อหลักการศึกษาในทางพุทธปรัชญาถือว่าธุรกิจการศึกษานั้นไม่ควรจัด และหากธุรกิจการศึกษาผิดกฎหมายในทางโลก และขัดต่อปรัชญาการศึกษาในพุทธปรัชญา ธุรกิจการศึกษานั้นไม่ควรจัดนั่นเองโดยใช้หลักการแบบเดียวกับหลักมหาเทส 4 เป็นหลักพิจารณานั่นเอง

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาทำให้เห็นว่าธุรกิจการศึกษานั้นมีทั้งผลดีและผลเสียไปตามหลักปกติที่ไม่มีสิ่งใดในโลกไร้ไม่มีจุดบกพร่องเลยในการจัดการศึกษาปกติแล้วไม่ว่านักปราชญ์สำนักใดก็มุ่งเน้นในการที่จะพัฒนามนุษย์ ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญคือสร้างให้มีประสิทธิภาพคุณภาพที่เหมาะสมดำรงอยู่ในสังคม เพื่อให้สังคมนั้นพัฒนาไปสู่ทิศทางที่กำหนดโดยมีการศึกษาที่เปรียบเสมือนเครื่องช่วยพาไปในหลายประเทศ เช่นสิงคโปร์ ได้จัดการศึกษาที่เป็นแบบธุรกิจนี้มานานแล้วจนเกิดความมั่นคง และสร้างผลกำไรอย่างมากถึงขนาดว่าจะนำธุรกิจการศึกษานี้เข้าสู่ตลาดหุ้น ดั่งปรากฏในข่าวที่สามารถเห็นได้ในปัจจุบัน ซึ่งในการนำ

ธุรกิจเข้าสู่ตลาดหุ้นนี้เกิดการต่อต้านเกิดขึ้นจากประชาชนในประเทศสิงคโปร์ด้วยเหตุผลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคุณภาพของการศึกษาเลย แต่กับยกข้ออ้างที่เกี่ยวกับการที่การศึกษาจะเป็นธุรกิจแบบร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นสำคัญ และในการอ้างกลับเอาผลที่เป็นจุดอ่อนซึ่งอาจน้อยด้วยซ้ำกับสิ่งที่ดีมีคุณภาพของการจัดการศึกษาที่มีกลุ่มทุนหรือทุนทางธุรกิจมาสนับสนุนหรือส่งเสริมให้การศึกษานั้นพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในบางครั้งจะเห็นประเด็นสำคัญในการอ้างถึงการจะต้องจ่ายค่าการศึกษาที่แพง แต่ในทุกปีการศึกษากลับมีคนจำนวนมากแย่งที่เข้าศึกษาสู่โรงเรียนหรือสถาบันที่เก็บค่าการศึกษาที่แพงนั้น ด้วยการยอมรับว่าเป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าเงินที่จะเสียไปในการศึกษา

หากจะย้อนดูความจริงทางประวัติศาสตร์จะพบว่าการศึกษาแม้จะถูกจัดโดยรัฐของแต่ละประเทศเกือบทั่วโลกในการศึกษาที่ภาครับจัดนั้นก็มุ่งหวังเพื่อเปลี่ยนพลเมืองป้อนเข้าสู่ธุรกิจ หรือสร้างให้เป็นแรงงานแก่รัฐหรือประเทศนั้นๆ ซึ่งการนำเอาการศึกษามาผลิตป้อนมนุษย์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ แรงงานเช่นนี้ ก็ไม่แตกต่างจากการทำธุรกิจที่นำวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานและจำหน่าย ซึ่งเป็นเป้าหมายที่คล้ายกัน สุดท้ายผลการผลิตนี้ก็กลับกลายเป็นกำไรที่ทำให้รัฐ หรือประเทศนั้นมั่นคง

ดังนั้น หากคิดในแง่ที่ดีธุรกิจการศึกษาถือว่าเป็นการศึกษาทางเลือกที่มีทั้งบุคคลที่ศักยภาพที่จะเสริมสร้างทักษะบางอย่างที่ดีกว่าทักษะอื่นๆที่รัฐไม่ได้จัดให้หรือไม่มีในหลักสูตรการศึกษา อีกประการหนึ่งธุรกิจการศึกษาทำให้หนีพ้นจากการกำหนดของรัฐในการผลิตมนุษย์ให้จบมาในแบบเดียวกันหรือมีมารตราฐานอย่างเดียวกัน จึงไม่แปลกที่บางครอบครัวยอมทุ่มเงินเพื่อหนีจากกรอบการศึกษาของรัฐนี้ ดังนั้นหากจะมีคนรังเกียจธุรกิจการศึกษาหรือตั้งประเด็นว่าสมควรนำมาทำเป็นธุรกิจหรือไม่ จากผลการศึกษาน่าจะหันความสนใจมาในประเด็นใหม่ในเรียกร้องให้โรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชนมีเสรีภาพในการก่อรูปทักษะที่หลากหลาย หรือหลักสูตรใหม่ๆไม่เหมือนกันมาแทนที่หลักสูตรที่มีอยู่ ซึ่งเท่ากับเป็นการท้าทายสิ่งที่เป็น“มาตรฐาน”ทางการศึกษาทั้งหมดของรัฐ ทั้งหลักสูตร, การวัดผลประเมินผลแบบโอเน็ต,การสอบแข่งขันด้วยข้อสอบชนิดเดียว, หรือแม้แต่เรื่องของการแต่งกายเครื่องแบบการศึกษาที่เหมือนกัน เพราะมนุษย์โดยแท้นั้นมีความหลากหลายมากกว่าแบบเดียว การมีทางเลือกที่มากจากการศึกษาในหลายรูปแบบเป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์นั้นได้เลือกในสิ่งที่ตนต้องการตามเป้าหมายที่ตรงกับการเลือกในชีวิตจริงๆ

ดังนั้น ประเด็นเรื่องของการเป็นธุรกิจหรือไม่ธุรกิจ บางครั้งอาจไม่ใช่เรื่องหลักที่จะต้องเข้ามาพิจารณา เพราะโดยธรรมชาติในการกำหนดค่าจ้างหรือราคาล้วนต้องมาจากเหตุผลทางการตลาด กล่าวคือหากสินค้าหรือบริการไม่ดีย่อมไม่สามารถตั้งราคาที่สูงกว่าคนอื่นได้ ดังนั้นตามหลักตรรกะ สินค้าที่ดีมีคุณภาพ ย่อมแพง เป็นธรรมดา เหมือนครั้งหนึ่งที่มีการตั้งคำถามกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ถึงคุณภาพการศึกษาว่า เหตุใดการศึกษาคณะสงฆ์จึงมีค่าใช้จ่ายที่ไม่แพง หรือสูงเท่ากับมหาวิทยาลัยอื่นๆจนนำไปสู่การปรับค่าหน่วยกิจ และ

ค่าใช้จ่ายในการจัดการที่แพงขึ้น เพื่อบอกซึ่งถึงคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดความเชื่อในระบบเศรษฐศาสตร์อย่างไรก็ดีหากธุรกิจการศึกษาใดมุ่งหากำไรทางธุรกิจจนทำให้คุณภาพทางการศึกษาสูญเสียไปหรือไม่สามารถรักษาคุณภาพทางการศึกษาไว้ได้ คงไม่มีให้พ่อ-แม่เด็กจะโง่ส่งลูกเข้าเรียนต่อไปได้ เพราะดุลยภาพในความคุ้มค่าไม่สมดุล ยกเว้นจะพยายามหาวิธีลดคุณภาพโดยไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกได้ การตรวจสอบคุณภาพจึงเป็นกลไกตามธรรมชาติอย่างหนึ่งของธุรกิจ หากห่วงการศึกษาควรเป็นเรื่องคุณภาพที่ขัดแย้งกับกำไรทางธุรกิจมากกว่า

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้เกิดความร่วมมือกันสร้างเสริมสมรรถภาพในการตรวจสอบ ชั่งตวงวัดคุณภาพของการศึกษาที่หลากหลายชนิด (คือไม่ปล่อยไว้ในมือของรัฐเพียงฝ่ายเดียว) จะมีหรือไม่มีธุรกิจการศึกษาก็ควรมีคุณภาพประสิทธิภาพ สมรรถภาพทางการศึกษาเป็นเกณฑ์สำคัญ และมิใช่เกณฑ์เดียว มาตรฐานเดียว รูปแบบเดียวในการวัด เพราะการศึกษานั้นมีความหลากหลายและเกณฑ์ในการวัดในธุรกิจการศึกษาที่ผู้ศึกษานำเสนอก็ถือเป็นเกณฑ์หนึ่งในหลายเกณฑ์วัดการศึกษาที่เป็นผลิตผลทางพุทธจริยศาสตร์ด้วยการเริ่มตั้งคำถามถึงธุรกิจการศึกษาหรือการจัดการศึกษาว่า เป็นสัมมาอาชีวะ หรือไม่? มีหลักการกระบวนการศึกษาพัฒนาตามหลักไตรสิกขา หรือเปล่า? และเป้าหมายที่เป็นกุศลหรืออกุศลให้เกิดขึ้น? และสุดท้ายการศึกษาที่จัดนั้นนำมาซึ่งโทษ หรือไม่เป็นโทษต่อชีวิต

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือการพิจารณาเลือกหลักสูตรการศึกษาที่เป็นแบบอาคาริยะ (Servile arts) เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทักษะอาชีพการงานเป็นสำคัญ กับหลักสูตรการศึกษาแบบอนาคาริยะ (liberal arts) หรือศิลปะศาสตร์ที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ด้วยหลักความประพฤติที่ถูกต้องดีงามยกระดับจิตใจและปัญญามนุษย์ให้สูงขึ้นเป็นสำคัญ เมื่อวันหนึ่งหากเกิดปัญหาจำเป็นต้องเลือกการศึกษาประเภทใดประเภทหนึ่งเนื่องจากงบประมาณที่ไม่เพียงพอหรือมีเหตุผลจำเป็นต้องเลือกจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่ง โดยไม่ให้เลือกทั้งหมด ในส่วนมุมมองผู้วิจารณ์เห็นว่าควรพิจารณาตามหลักดังต่อไปนี้ คือ

1. หากเน้นปากท้องเน้นอาชีพเน้นพัฒนาการทำมาหากิน โดยไม่เน้นคุณธรรมจริยธรรมความสงบสุข ความถูกต้องดีงาม ก็ควรจัดการศึกษาแบบอาคาริยะ (Servile arts) เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะความสามารถทางกายภาพ

2. หากเน้นคุณธรรมจริยธรรมความสงบสุขความถูกต้องดีงามให้สังคมยึดถือความถูกต้องเป็นหลัก โดยไม่เน้นปากท้อง ไม่เน้นอาชีพ ไม่เน้นการทำมาหากินหรือเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ ก็ควรจัดการศึกษาแบบอนาคาริยะ (liberal arts) เป็นหลัก

อย่างไรก็ดีในในปัจจุบันการจัดการศึกษาปัจจุบันยังเป็นแบบผสมเป็นหลักไม่ได้เอนไปในทิศทางใดทางหนึ่งด้วยเหตุผลเพราะยังมีความเชื่อว่ามนุษย์นั้นนอกจากการศึกษาที่มีทักษะอาชีพที่ดีแล้ว จำเป็นจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยนั่นเอง เพราะหากเก่งทักษะดีมี

ความสามารถแต่ไร้คุณธรรมจริยธรรมก็น่ากลัวยิ่งนักทั้งต่อตนเองสังคมประเทศให้เกิดความเสียหายได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

บทความนี้เพื่อนำเสนอแนะว่าธุรกิจการศึกษาควรวางอยู่บนแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ เพื่อทำให้การศึกษาเป็นการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ไปสู่ความสมบูรณ์ คือให้มีสุขภาพกายดี ประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิต และสุขภาพจิตดีตามหลักศีลธรรม ดำเนินไปสู่อุดมคติของชีวิตตามลำดับ เพราะพุทธจริยศาสตร์เน้นการพัฒนาทั้งสองด้าน

นอกจากนั้นจากเกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์เป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาแล้วเกณฑ์ตัดสินรอง ที่ช่วยในพิจารณาจากการจัดการศึกษาในแบบธุรกิจยังสมารถพิจารณาได้จากหลักพุทธปรัชญาศึกษา 2 ประเภทคือ 1) การเรียน Servile arts หรือแบบอาคาริยะที่เป็นทักษะ สกิล (skill) หรือการศึกษาแบบอาคาริยะที่เน้นทักษะอาชีพ ควรเก็บค่าเล่าเรียนควรมีการลงทุนในการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านทักษะสกิล (skill) อาชีพให้ดีขึ้น ซึ่งเห็นว่าควรมีเรื่องของธุรกิจการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องได้ 2) การเรียนที่เป็น liberal arts หรือแบบอนาคาริยะ ที่เป็นศิลปะศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นตามหลักศาสนาและปรัชญา การศึกษาประเภทนี้เนื่องจากผู้วิจัยขาดข้อมูลเท็จจริงไม่สามารถตอบได้ว่าควรจัดการศึกษาประเภท liberal arts นี้ทำเป็นธุรกิจการศึกษาได้หรือไม่ จึงไม่ขอตอบในประเด็นการศึกษาเช่นนี้ ทิ้งไว้เป็นปัญหาให้พิจารณาถกเถียงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538), *การศึกษาตลอดชีวิตการศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์.* กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน

กรองแก้ว อยู่สุขและพิมพา สรายุทธ. (2532), *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ.*กรุงเทพฯ:ประยูรวงศ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552), *การศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์.* กรุงเทพฯ : ศูนย์บริหารจัดการวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____.(2551), *ศิลปศาสตร์แนวพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

ฟริตจ็อฟ คาปร้า.(2554), *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ เล่ม 1.แปลโดยพระประชา ปสนฺนธมฺโม และคณะ,* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, (2551), *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน : คัมภีร์ กศน.*.กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรดดิ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,(2560), *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2562), *การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุรวดี รุจิเกียรติกำจ. (2535), *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น.* ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Carr, Albert Z. (1968), *"IS Business Bluffing Ethical?" Harvard Business Review.* Harvard University Press.

Laura Hartman.(1998), *Perspective in Business Ethics, International Edition.* Singapore : McGraw-Hill.

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี

PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT FOR DEVELOPING LEARNING ACHIEVEMENT: A COURSE ON INNOVATION AND EDUCATIONAL INFORMATION TECHNOLOGY FOR STUDENTS IN THE FACULTY OF EDUCATION, NATIONAL SPORTS UNIVERSITY, UDON THANI CAMPUS

สมชาย พาชอบ
Somchai Pachob

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต, ประเทศไทย
Pitchayabundit College, Thailand.

nidnoi4444@hotmailcom.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 20,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 2) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกและ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 2) แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้

แบบเชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study learning behavior of learners through proactive learning management; 2) To develop learning achievement of students through proactive learning management; and 3) To study satisfaction of learners through proactive learning management. Purposive and divisive sampling methods were used in this research including 32 second year students registering in the Innovation and Information Technology course in the first semester of the academic year 2019. Research instruments included: 1) proactive learning management plan; 2) learning behavior assessment form; 3) achievement test; and 4) student satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and test the hypothesis by using the t- test. The results of this research were as follows: 1) the overall learning behavior of learners through proactive learning management was at high level with an average score of 4.27; 2) post-learning achievement through proactive learning management was higher than pre-learning achievement with statistical significance at the level of .01; and 3) the overall satisfaction of learners with the teaching and learning through proactive learning management was at high level.

Keywords: Proactive Learning Management, Learning Achievement

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สืบค้นและหาข้อมูลด้วยตนเองแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น แนวทางการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการสอนแบบโครงงาน ซึ่งวิธีการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีหน้าที่เพียงคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่ต้องจัด ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน นับว่าเป็นสิ่ง

สำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสร้างกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการใช้สื่อมัลติมีเดียที่ท้าทายเพื่อดึงดูดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจใน การเรียนรู้และมีกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเสมอ ดังนั้นการเรียนรู้เชิงรุกทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และเกิดมุมมองที่หลากหลายจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดชั้นสูง คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม (ชนาธิป พรกุล, 2559) กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง โดยมีจุดเน้นกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำที่เรียกว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning) ซึ่งเชื่อว่าเป็นการเรียนรู้ที่ก้าวหน้ากว่าการเรียนรู้แบบเชิงรับ ที่ผู้เรียนฟังบรรยายจากผู้สอนอย่างเดียว เป็นการเรียนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องอ่าน ทำความเข้าใจ สะท้อนการคิดและสามารถโต้ตอบกับผู้สอนและเพื่อนร่วมเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุกจะเป็นองค์ความรู้ที่ยั่งยืน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต มีพันธกิจมุ่งเน้นผลิตครูพลศึกษา สุขศึกษาและนันทนาการ ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ตามประกาศของครุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ในราชกิจจานุเบกษา พุทธศักราช 2549 ได้กำหนดสมรรถนะของบัณฑิต ได้แก่ ทักษะการจัดการความรู้ทักษะกระบวนการคิด ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การใฝ่รู้ใฝ่เรียน คณะศึกษาศาสตร์ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้จัดกระบวนการเน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ส่งเสริมกระบวนการคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและปลูกฝังให้นักศึกษาใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต มุ่งส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยกีฬาแห่งชาติ,

2561) สอดคล้องกับทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2558) กล่าวว่า การเรียนเชิงรุกเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติ สร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ ในระหว่างการเรียนการสอน เน้นการพัฒนาทักษะความสามารถที่ตรงกับความรู้เดิมส่งผลให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่ กับความรู้เดิมที่เกิดจากการปฏิบัติและความต้องการ ของผู้เรียน

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก จึงความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตเพื่อชีวิตสำเร็จ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบเชิงรุก จะช่วยให้ผู้เรียนประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ส่งผลให้เกิดกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เรียนและผู้สอน อีกทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ของนักศึกษาคณะศึกษาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ แผนการสอนทั้งหมด 6 แผน ดังนี้ 1) แผนการเรียนรู้ที่ 1 ชี้แจงรายวิชา แผนการจัดกิจกรรม การประเมินผลและทดสอบก่อนเรียน 2) แผนการเรียนรู้ที่ 2 แนวคิดทฤษฎีความหมาย ขอบข่ายความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 3) แผนการเรียนรู้ที่ 3 ระบบการเรียนรู้และกระบวนการสื่อความหมาย 4) แผนการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ 5) แผนการเรียนรู้ที่ 5 การวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดจากใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 6)แผนการเรียนรู้ที่ 6 การแสวงหา ออกแบบ สื่อและนวัตกรรมและทดสอบหลังเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา จำนวน 6 แผน สอนแผนละ3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 18 ชั่วโมงรวมการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

3.2 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 1 ฉบับ เป็นชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

4. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน () (SD.) และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก	ก่อนเรียน		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.นักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเพื่อนในห้องเรียน	4.32	.69	มาก
2.นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน	4.28	.46	มาก
3.นักศึกษามีโอกาส ค้นคว้าข้อมูลสารสนเทศด้วยตนเอง	4.21	.57	มาก

4.นักศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง	4.17	.67	มาก
5.นักศึกษามีโอกาสคิด วางแผนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	4.27	.76	มาก
6.นักศึกษาทำกิจกรรมอย่างมีความสุข	4.31	.55	มาก
7.นักศึกษาฝึกตนเองให้กล้าแสดงออกความคิดเห็น	4.23	.51	มาก
8.นักศึกษาทำกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับด้วยความเต็มใจ	4.34	.41	มาก
9.นักศึกษารู้จักเรียนรู้และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น	4.32	.60	มาก
10.นักศึกษาสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง	4.27	.55	มาก
รวม	**4.27**	**.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 โดยนักศึกษามีพฤติกรรมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักศึกษาทำกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับด้วยความเต็มใจ รองลงมาคือ นักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเพื่อนในห้องเรียนรู้จักเรียนรู้และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและได้ทำกิจกรรมอย่างมีความสุข

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและ หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

รายการ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p-value
ก่อนเรียน	32	16.72	1.49	32.54**	.000
หลังเรียน	32	23.40	.97		

p<.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก	ก่อนเรียน		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.อาจารย์ชี้แจงวัตถุประสงค์เนื้อหาให้คำปรึกษา แนะนำดูแลนักศึกษาในการรายวิชานี้	4.23	.69	มาก
2.ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีความเหมาะสม	4.27	.46	มาก
3.ระยะเวลาในการมอบหมายงาน มีความเหมาะสม	4.29	.57	มาก
4.เนื้อหามีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถ	4.32	.67	มาก
5.เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับวิธีการเรียนและกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น	4.29	.76	มาก
6.มีแหล่งเรียนรู้ที่หลายหลาย	4.26	.55	มาก
7.นักศึกษาได้ฝึกทำงานเป็นทีม และเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	4.16	.51	มาก
8.มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเต็มที่และทั่วถึง	4.29	.41	มาก
9.มีความภาคภูมิผลงานของตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน	4.26	.60	มาก
10.ฝึกปฏิบัติจริงเพื่อสร้างผลงานและนำเสนอร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน	4.26	.55	มาก
รวม	4.26	.55	มาก

จากตารางที่ 3 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว เรียงอันดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่มีเนื้อหามีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถในการเรียนรู้ รองลงมา มีระยะเวลาในการมอบหมายงาน มีความเหมาะสม เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับวิธีการเรียนและกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้นมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเต็มที่และทั่วถึงและลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีความเหมาะสม

อภิปรายผล

การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย โดยนักศึกษามีพฤติกรรมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ นักศึกษาทำกิจกรรมทุกครั้งที่ได้รับด้วยความเต็มใจ รองลงมาคือ

นักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างเพื่อนในห้องเรียนรู้จักเรียนรู้และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและได้ทำกิจกรรมอย่างมีความสุขสอดคล้องกับซึ่งงานวิจัยของเดชดนัย จุ้ยชุม (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิดด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Leaning) ที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ หลังการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) นักศึกษามีพฤติกรรมทางเรียนดีขึ้นทั้งในด้านการทางานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกเพื่อสะท้อนความคิด นอกจากนี้ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอีกด้วยและมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) อยู่ในระดับ ดีมากและสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2558 :23) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นาในองค์กร จะตัดสินใจเลือกรูปแบบไหนมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา แต่ผลของการนำรูปแบบไปใช้ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือทากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อแก้ปัญหาด้วยการใช้ทักษะทางปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและผลของกระบวนการจัดประสบการณ์นี้ เป็นผล การเรียนรู้ที่มีประโยชน์กับนักศึกษาสามารถนาความรู้ ทักษะการคิด เจตคติไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาตนเองในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01สอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของสรวง พร กุศลส่ง (2558) พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01และปิยะพล ทรงอาจ (2562) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคนิค STAD รายวิชา 810107 จิตวิทยาสำหรับครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคนิค STAD รายวิชา 810107 จิตวิทยาสำหรับครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พบว่า มีคะแนนสูงขึ้น โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 25.39 และคะแนนทดสอบหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.30 และผลการพัฒนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.91 แสดงว่า โดยรวม นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว เรียงอันดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มีเนื้อหามีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถในการ

เรียนรู้ รองลงมา มีระยะเวลาในการมอบหมายงาน มีความเหมาะสมเนื้อหาวิชาสอดคล้องกับวิธีการเรียนและกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้นมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเต็มที่และทั่วถึงและลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษณีย์ เทพวรชัย (2557) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเป็นผู้อานวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุกโดยอิงแนวคิดการจัด การเรียนรู้เชิงรุกสาหรับนิสิตพยาบาล ผลการทดลองพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก กับงานวิจัยของสรวงพร กุศลส่ง (2558) พบว่านักศึกษาต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมทักษะการคิด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากและนักศึกษาสามารถอธิบายเนื้อหาและเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนไป มีการแบ่งการทางานภายในกลุ่มของตนเองสามารถนาความรู้ที่ได้จากบทเรียนเดิมมาปรับใช้กับการเรียนในบทเรียนต่อไปได้อย่างเข้าใจมากขึ้น การใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆและสอดคล้องกับและปิยะพล ทรงอาจ (2562)ความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีต่อการใช้เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 810107 จิตวิทยาสำหรับครูด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคนิค STAD วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย พบว่า โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานี นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีเนื้อหามีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถในการเรียนรู้ มีระยะเวลาในการมอบหมายงาน มีความเหมาะสมเนื้อหาวิชาสอดคล้องกับวิธีการเรียนและกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้นมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเต็มที่และทั่วถึงและลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีความเหมาะสม ควรมีการศึกษาวิจัยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบการสอนเชิงรุกต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ จึงควรพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการสอนแบบโครงงานวิจัยเป็นฐานเพื่อส่งเสริมศักยภาพการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองให้กับนักศึกษาสายวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุดรธานีอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ชนาธิป พรกุล. (2559). *แคทส์ : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดชดนัย จุ้ยชุมและคณะ. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) รหัสวิชา 11-024-112 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning).* วารสารนราธิวาสราชนครินทร์.สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่3 ฉบับ2 (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2559) หน้า 47-57

ทวีวัฒน์ วัฒนกลุ เจริญ.(2558). *การเรียนเชิงรุก.*สืบค้นจาก http://www4.eduzones.com.

ปิยะพล ทรงอาจ. (2562).*การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคนิค STAD รายวิชา 810107 จิตวิทยาสำหรับครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย.* วารสารวิทยาลัยบัณฑิต.เอเชียปีที่ 9 ฉบับพิเศษ (เดือนพฤศจิกายน 2562) หน้า 161-172

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.(2561). *ยุทธศาสตร์สถาบันการพลศึกษา.คณะศึกษาศาสตร์* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.

ล้วน สายยศและอังศนา สายยศ. (2544). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.*พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :สุรีวิทยาสาส์น.

วิจารณ์ พานิช.(2558). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สรวงพร กุศลส่ง. (2558). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมยุทธวิธีการรู้คิดสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553.* กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

อุษณีย์ เทพวรชัย. (2557, มกราคม-มิถุนายน). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกทางการศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรี.* 8(1),121-136. กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย,

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

A STUDY ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN SEX EDUCATION UNIT FOR ENHANCING LIFE SKILLS THROUGH PROBLEM BASED LEARNING OF MATTAYOMSUKSA 5 STUDENTS

[1]ภานุ นิลศิลา และ [2]ลักขณา สุกใส

[1]Panu Ninsila and [2]Luckhana Suksai

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]Toonpalm1234@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 20,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตาม 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนและ3) แบบวัดทักษะชีวิต สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบ (t-test dependent sample) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้

ปัญหาเป็นฐาน มีผลการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 83.40/81.92 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนแบบผสมผสานสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ3) นักเรียนมีทักษะชีวิตต่อการเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06)

คำสำคัญ : การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, เพศศึกษา, ทักษะชีวิต

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop learning management plans in sex education unit through problem based learning of Mattayomsuksa 5 students to be effective according to the criterion of 80/80; 2) To compare the pre-and-post learning achievement of learning management in the unit of sex education through problem based learning of Mattayomsuksa 5 students; 3) To study the life skills of students from learning management of the sex education unit through problem based learning of Mattayomsuksa 5 students. The sampling group of this research was Mattayomsuksa 5 students in 1 classroom with 30 students of Kanchanaphisek College, Muang District, Chaiyaphum Province. Research instruments included: 1) Learning management plan; 2) Learning achievement test; and 3) Life skill test. Statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation and test the hypothesis by using t-test dependent samples. The results of the research were as the followings: 1) The efficiency of the learning management plan of Mattayomsuksa 5 students in sex education unit through problem based learning was at 83.40/81.92 which is in accordance with the specified criterion of 80/80. 2) The academic achievement score at post-learning with an integrated lesson was higher than pre-learning test scores with statistical significance at the level of .05 3) The students had life skills from learning with the overall average at a high level ($\overline{X}$ = 4.06)

Keywords: Problem Based Learning, Sex Education, Life Skills

บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า วัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การทำแท้งและการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมในทุกมิติเป็นวัยที่มีความต้องการในการพึ่งพิงตนเองเพิ่มขึ้นซึ่งวัยรุ่นบางคนเกิดการเสียสมดุลทางอารมณ์ ไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นได้ (กรมอนามัย. กระทรวงสาธารณสุข.2559)

แผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ.2560-2569 ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559 ระยะ 3 ปี (ปีงบประมาณ 2562-2564) ตามยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตที่มีคุณภาพ และมีระบบการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม เป็นแผนในยุทศาสตร์ที่ได้กล่าวว่ายุทธศาสตร์ที่ 1 ให้มีการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการเรียนรู้ด้านเพศศึกษาแก่วัยรุ่น มีเป้าประสงค์ที่วัยรุ่นได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเพศวิถีศึกษา และทักษะชีวิต ให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน (กรมอนามัย.กระทรวงสาธารณสุข.2560)

เพศศึกษา หมายถึง การเรียนรู้วิถีชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย หรือเรียกว่าการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในเรื่องเพศที่มีหลากหลายมิติเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้มนุษย์ได้พัฒนาความรู้ความคิด อารมณ์ ทัศนคติ รวมถึงทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อรักษาสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างเป็นสุข เพศศึกษาไม่ใช่เฉพาะเป็นเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์อย่างที่หลายคนคิดและเข้าใจ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) หมายถึง เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็น เครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย เน้นการให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริงหรือสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา วิธีการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการต่างๆจากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย เพื่อนำมา ใช้ในการแก้ปัญหา โดยที่มิได้มีการศึกษา หรือเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมาก่อน

โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยชัยภูมิ เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ผู้วิจัยได้พบว่าการสอนวิชาเพศศึกษานั้น แม้จะมีการเรียนการสอนวิชาเพศศึกษา แต่การใช้เวลาเรียนรู้และวิธีที่ใช้ในการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมประเด็นต่างๆ ได้อย่างเพียงพอ ทำให้ขาดทักษะในการจัดการเรื่องเพศในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและการรับรู้เรื่องเพศของเด็กในอนาคตได้ การเรียนการสอนวิชาเพศศึกษาที่มุ่งเน้น

ความรู้เชิงกายภาพ แต่ไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือถกเถียงเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ การจัดการความสัมพันธ์และความเข้าใจเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ และการยับยั้งชั่งใจ อีกทั้งครูที่สอนวิชาเพศศึกษาจำนวนมากไม่ได้รับการฝึกอบรมทักษะหรือพัฒนาวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่หน่วยงานต่างๆของไทยต้องช่วยกันพัฒนาและผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนต่อไปในอนาคต

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ชัยภูมิ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ตามทักษะที่ระบุข้างต้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในรายวิชาต่างๆที่หลากหลาย โดยควรเน้นที่การจัดการเรียนการสอนตามทักษะสมรรถนะนำวิธีการและนวัตกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดขั้นสูง และการใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญกระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการระดมสรรพกำลังและทรัพยากรการเรียนรู้ในชุมชนมาสนับสนุนการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตาม 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1, 5/2, 5/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 ห้อง จำนวน 90 คน ของโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย ชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนกาญจนาภิเษก วิทยาลัย ชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (จับสลาก)

2. ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้มีเนื้อหาสาระด้านเพศศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 60) จำนวน 5 เรื่อง 20 ชั่วโมง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัย ในการสร้างเครื่องมือวิจัย อันประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะชีวิต ดังมีขั้นตอนการสร้างต่อไปนี้

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 แผน จำวน 20 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องเพศศึกษา

2) นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องด้านลำดับขั้นตอน ความเหมาะสมของลำดับ ขั้นตอน กิจกรรม เนื้อหา ใบกิจกรรม เกณฑ์การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ ซึ่งอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ให้คำแนะนำการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้องตามหลักการและ แก้ไขภาษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คนด้านภาษา จำนวน 2 คน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ของลิคเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ซึ่งมี 5 ระดับ

4) ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วหาประสิทธิภาพ ด้วยการนำไป ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยมาหาค่าเฉลี่ย หาค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบ (t-test dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังตารางที่ 1

ประเภทการทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ E_1 / E_2 =
ทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	30	50	85.07	85.07	85.07 / 83.42
ทดสอบหลังเรียน (E_2)	30	40	83.42	83.42	

จากตาราง 1 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพ E1/E2 = 85.07/83.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์คือ 80/80 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์	N	$\overline{X}$	S.D.	df	t
ก่อนเรียน	13	71.64	1.90	12	13.91*
หลังเรียน	13	55.64	1.96		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

ทักษะชีวิต	ระดับทักษะชีวิต		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถด้วย ตนเอง	3.8	0.32	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.3	0.63	มาก
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.5	0.71	มากที่สุด
4. มองเห็นตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.5	0.53	มาก
5. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.5	0.71	มากที่สุด
6. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.3	0.67	มาก
7. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.2	0.79	มาก
8. รู้สิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น	4.2	0.47	มาก
9. มีทักษะในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางความสำเร็จ	3.10	0.99	ปานกลาง
10. มีความรับผิดชอบต่อสังคม	4.2	0.63	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.06**	**0.65**	**มาก**

จากตารางที่ 3 การวัดทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรียนหน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06 , S.D. = 0.65)

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 83.40/81.92 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ทั้งนี้เนื่องจากแผนการการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษามาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้รวมทั้งมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ผ่านกระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) หมายถึง เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็น เครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย เน้นการให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ปัญหา

จริง หรือสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา วิธีการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ จากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา โดยที่มิได้มีการศึกษา หรือเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมาก่อน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล คงจันทร์. (2560). ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านเพศศึกษา เพื่อป้องกันโรคติดต่อทาเพศสัมพันธ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์ พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.00/85.00 สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร อาจวิชัย. (2550). ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.61/82.13 สอดคล้องกับงานวิจัยของวีระนุช บางท่าไม้. (2552). ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ตั้งไว้

2. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นักเรียนที่เรียนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ เพราะว่า ในการจัดการเรียนการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบปัญหาด้วยตัวเองทำความเข้าใจปัญหา โดยการร่วมมือกันโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน การที่นักเรียนได้เผชิญการแก้ปัญหาด้วยตัวเองจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และจดจำวิธีที่จะจัดการกับปัญหาด้วยตนเองคิดหาทางจัดการกับปัญหาในแนวทางที่ถูกต้องและดีที่สุด การได้ลงมือกระทำจะทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นความรู้ความจำในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบปัญหาเป็นฐานเรื่องเพศศึกษาของสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหลายท่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระนุช บางท่าไม้. (2552). ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร อาจวิชัย. (2550). ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุถิรา มั่นคง. (2549). ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบเพศศึกษาตามความสนใจของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นหลังการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.053. ทักษะชีวิตต่อการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนเรียนรู้เพศศึกษา โดยใช้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านเพศศึกษา โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมากเป็นไปตามสมมติฐานอาจเป็นเพราะการออกแบบการเรียนการสอนมีการดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนโดยได้ศึกษาความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโครงสร้างรายวิชาระบุวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนโดยเน้นกิจกรรมเสริมเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านเพศศึกษาเพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ดำเนินการสอนอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นเริ่มตั้งแต่การจุดประกายความคิดการขยายความคิดการลงมือปฏิบัติการนำเสนอผลงานการสรุปและประเมินผลและการประยุกต์นำความรู้ไปใช้ตลอดจนอาจารย์ที่สอนได้ยกตัวอย่างของจริงและได้ฝึกฝนทักษะโดยใช้การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานโดยครูจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกคอยชี้แนะและช่วยเหลือยามจำเป็นมีการถามคำถามที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนช่วยกันคิดและแก้ปัญหาตลอดเวลา นอกจากนั้นการจัดการเรียนการสอนจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่เพื่อนสู่เพื่อนตลอดเวลาช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีชีวิตและใช้ประโยชน์ได้จริงผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบนี้มากทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลทั้งความรู้ เจตคติและทักษะที่จะปรับตัว และเผชิญต่อสิ่งเร้าต่างๆ ในชีวิต อย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม/สังคม ผู้ที่มีทักษะ ชีวิตที่ดีจะมีปฏิสัมพันธ์และมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีความบากบั่น รู้จักแก้ปัญหาได้ดี ปรับตัวได้ พึ่งตนเองได้ และป้องกันตนเองในภาวะคับขันซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล คงจันทร์. (2560). ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านเพศศึกษา เพื่อป้องกันโรคติดต่อทาเพศสัมพันธ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กระบวนการเรียนการสอนการฝึกปฏิบัติการทำแบบฝึกหัดให้นักศึกษาได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ในชั้นเรียนการนำเสนอผลงานจากกิจกรรมกลุ่มการรักษาเวลาการใช้กระบวนการคิดอย่างมีระบบโดยใช้ปัญหาเป็นฐานการยอมรับและเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มการระดมสมองเพื่อนำเสนอผลงานอย่างถูกวิธีและถูกต้อง การเตรียมกิจกรรมและแบบฝึกหัดโดยทำการสำรวจและสอบถึงนักเรียนก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการ-สอนให้สอดคล้องกับความต้องการของและความสนใจของนักเรียน มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในระหว่างที่จัดการเรียนการสอน โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์กิจกรรมที่ทำคุณประโยชน์เป็นแบบอย่างที่ดีหรือสร้างสรรค์ความดีเพื่อสังคมที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับกิจกรรมและบทเรียน

นอกจากนั้นควรมีการจัดการความรู้ออนไลน์เพศศึกษาเพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน หรือระดับอุดมศึกษาในจังหวัดต่างๆอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย.(2560), *กระทรวงสาธารณสุข.* กรุงเทพฯ :กระทรวงสาธารณสุข.

เฉลิมพล คงจันทร์.(2560). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านเพศศึกษาเพื่อป้องกันโรคติดต่อทาเพศสัมพันธ์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตสุรินทร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.

บังอร อาจวิชัย.(2550). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

วีระนุช บางท่าไม้. (2552). *ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเพศศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุถิรา มั่นคง. (2549). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพศศึกษาตามความสนใจของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.

THE EFFECT OF PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT THROUGH PEER-ASSISTING TECHNIQUE FOR ENHANCING CREATIVE THINKING IN GRAPHIC DESIGN UNIT OF MATTAYOMSUKSA 5 STUDENTS

[1]นฤมล มิ่งขวัญ และ [2]ลักขณา สุกใส

[1]Naruemon Mingkwan and [2]Luckhana Suksai

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]naruemonm56@email.nu.ac.th

Received September 10,2020; **Revised** November 12, 2020; **Accepted** December 20,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) เปรียบเทียบความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ 3) แบบวัดความสามารถ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน

2 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test dependent sample) ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.89/86.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกราฟิกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ : การเรียนรู้เชิงรุก, เทคนิคการสอนเพื่อนช่วยสอน, ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop proactive learning management through peer-assisting technique for enhancing creative thinking in graphic design unit of Mattayomsuksa 5 students to be efficient according to the criterion of 8 0/8 0 ; 2) To compare the academic achievement in pre and post learning through peer-assisting technique for enhancing creative thinking in graphic design unit of Mattayomsuksa 5 students; and 3) To compare the capacity in creative thinking in pre and post learning through peer-assisting technique for enhancing creative thinking in graphic design unit of Mattayomsuksa 5 students. Target groups were 30 Mattayomsuksa 5 students in Phulaenka Wittayayon School selected through simple sampling method. The research instruments were: 1) learning management plan; 2) learning achievement test; and 3) two items of subjective test on creative capacity. Statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test dependent sample. Findings of this research were: 1) Efficiency of the learning management plan through proactive learning management by using peer-assisting technique for enhancing creative thinking in graphic design unit of Mattayomsuksa 5 students was at 84.89 / 86.11 which was higher than the specified criterion of 80/80. 2) Learning achievement of Mattayomsuksa 5 students through proactive learning management by using peer-assisting technique for enhancing creative thinking in graphic design unit was found

that post-learning was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05. 3) Capacity in creative thinking of Mattayomsuksa 5 students through proactive learning management by using peer-assisting technique for enhancing creative thinking in graphic design unit of Mattayomsuksa 5 students in post-learning was higher than in pre-learning with statistical significance at the level of .05.

Keywords : Proactive Learning, Peer-assisting Teaching Technique, Creative Thinking

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในสังคมอย่างรวดเร็วการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและสติปัญญาเพียงพอที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาเจริญก้าวหน้า ซึ่งจัดเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะในสาขาวิชาเฉพาะทางให้มีรอบรู้ เชี่ยวชาญ ซึ่งศตวรรษที่ 21 สถานการณ์โลกมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 ทำให้วิถีการดำเนินชีวิต การทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งข้อมูลข่าวสาร การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สภาพแวดล้อม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเหล่านี้ทำให้คนต้องปรับตัวตามหั้นสมัยอยู่เสมอเพื่อจะสามารถดำเนินชีวิตได้ เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้คนมีทักษะที่จำเป็นภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีหลายองค์ร่วมมือกับพัฒนาแนวคิดเรื่องทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขึ้น ที่จะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบเจอปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบปัญหาจากสภาพวิชา ปัญหาจากสื่อการเรียนการสอนที่ไม่ค่อยน่าสนใจ ประสบปัญหาในการเรียนที่นักเรียนส่งงานไม่ครบ ส่งแบบลวกๆหรือไม่ตั้งใจทำส่ง สิ่งเหล่านี้เป็นภาระที่ครูผู้สอนจะต้องย้อนกลับมาสอนและทบทวนเนื้อหาที่ผู้เรียนไม่ได้ทำ ซ้ำอีก ทำให้นักเรียนที่มีความตั้งใจหรือนักเรียนที่ไม่ตั้งใจ เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลดลง ปัญหาจากครู เนื่องจากการอธิบายหรือสอนเป็นไปในทางที่ไม่น่าสนใจ เบื่อหน่าย ปัญหาจากตัวผู้เรียน พบว่าผู้เรียนบางส่วนไม่มีความตั้งใจในการเรียน ครูก็ใช้วิธีการสอนอธิบายหรือใช้ภาพฉายประกอบ ทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ดึงดูดความสนใจได้น้อย และขาดความสนใจในการเรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนกับเพื่อนในชั้นเรียน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างเนื้อหาใหม่ คอยนำทางเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจและใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้ง โดยใช้เหตุผลในการอธิบายหรือแสดงการแก้ไขปัญหา ผู้เรียนสามารถตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย และสรุปผลได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการคิดระดับสูง เป็นการเรียนที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ และศึกษาความรู้ด้วยตนเอง โดยการลงมือทำ และคิดในสิ่งที่กำลังทำ จากข้อมูลหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ผ่านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน การฟัง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเองออกมาอย่างเต็มที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความหมายเข้าใจอย่างกว้างขวางและจดจำได้นานมากขึ้นอีกด้วย (สัญญา ภัทรากร, 2552)

การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ คือ เพื่อนช่วยเพื่อนในลักษณะของการแนะนำกัน สอนกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้เรียนให้ความสนใจมาก เพื่อนจะจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน เช่น วิชาด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผล ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ ได้พิจารณา และค้นพบความรู้ความสามารถของตนเอง ให้ผู้เรียนมองเห็นภาพลักษณ์ที่ควรจะเป็น ตัวตนในอุดมคติ และเห็นคุณค่าของตนเองต่อความสำเร็จในการเรียน สิ่งเหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียน รักและมีความพร้อมที่จะเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น (วีรพรรณ จันทร์ขาว, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกราฟิก ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่กำลังเกิดขึ้น ประกอบกับให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 1 ห้อง โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน จำนวนนักเรียน 30 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง เวลา 18 ชั่วโมง โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1) ทดลองครั้งที่ 1 ทดลองแบบเดี่ยว จำนวนนักเรียน 4 คน นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเก่ง จำนวน 2 คน และระดับอ่อน จำนวน 2 คน โดยนักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนเรียนอ่อน หลังจากทดลองแล้วประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 76.67/79.83 ผู้วิจัยได้ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2) ทดลองครั้งที่ 2 ทดลองแบบกลุ่มเล็ก จำนวนนักเรียน 10 คน แผนการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเก่ง จำนวน 5 คน และระดับอ่อน จำนวน 5 คน โดยนักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนเรียนอ่อน ที่ไม่ใช่นักเรียนที่ทำการทดลองครั้งที่ 1 หลังจากทดลองแล้วประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 78.38/80.50 ผู้วิจัยได้ปรับสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา ระยะเวลาความน่าสนใจ

3) ทดลองครั้งที่ 3 ทดลองภาคสนาม จำนวนนักเรียน 30 คน นำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน โดยนักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนเรียนอ่อน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากทดลองแล้วประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 81.17/82.08 นำแผนการจัดการเรียนรู้และมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งนำมาจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม แล้วนำไปใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเรียน เรื่อง การออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.2 แบบวัดความสามารถ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ เรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยเน้นความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคล่องในการคิด 3) ความยืดหยุ่นในการคิด และ 4) ความคิดละเอียดลออ

1) ศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย การวัดและประเมินทักษะการคิดสร้างสรรค์

2) สร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ เรื่องการจัดการเรียนเชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ เพื่อใช้จริง 2 ข้อ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถ ในการตั้งคำถามจากสถานการณ์

3) นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์และเกณฑ์การวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมทางด้านภาษา และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างคำถามของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์และเกณฑ์การวัดความคิดสร้างสรรค์

4) บันทึกความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน ในแต่ละข้อแล้วคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและตัวชี้วัด

5) เลือกแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลปรากฏว่า แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 0.60-1.00 แสดงว่าข้อสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ทุกข้อ เลือกแบบทดสอบ จำนวน 2 ข้อ ซึ่งเนื้อเนื้อหาตรงกับตัวชี้วัด ตรงกับจุดประสงค์ สอดคล้องกับความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคล่องในการคิด 3) ความยืดหยุ่นในการคิด และ 4) ความคิดละเอียดลออ จากนั้นนำมาปรับปรุง จัดพิมพ์และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบ (t-test dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก

ประเภทการทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	30	80	67.43	84.29	E_1 / E_2 =
ทดสอบหลังเรียน (E_2)	30	30	25.83	86.11	84.29 / 86.11

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.29 / 86.11 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	t	P
ก่อนเรียน	30	30	15.40	4.46	313	15.21*	0.00
หลังเรียน	30	30	25.83	1.74			0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน ($\bar{X}$ = 25.83) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 15.40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การออกแบบกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	t	P
ก่อนเรียน	30	40	24.36	3.28	243	11.82*	0.00
หลังเรียน	30	40	32.46	3.24			0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน ($\bar{X}$ = 32.46) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 24.36) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. แผนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การออกแบบกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.29 / 86.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้การออกแบบกราฟิกจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้รวมทั้งมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ผ่านกระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งผลให้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันหาข้อสรุปข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผลจากประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นคำที่ใช้เพื่ออธิบายกลุ่มของการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีส่วนร่วม (Engage) ในการเรียนรู้ โดยมีการให้ความหมายของ

การเรียนรู้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเปลี่ยนความคิดหรือพฤติกรรมผ่านการมีประสบการณ์ตรงจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ คือ 1) การเรียนรู้เกิดขึ้นบนรากฐานของความรู้และทักษะที่เรียนรู้มาแล้ว การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นจากการส่งต่อจากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่ง ดังนั้นสิ่งที่ครูทำคือช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ 2) ความรู้ที่ผู้เรียนมีอาจผิดบางส่วนหรือผิดทั้งหมด ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ใหม่มีอุปสรรคและทำให้ยากขึ้น เรียกว่า Conceptual Change 3) ความรู้มี 3 ประเภท ประกอบด้วย ความรู้ด้านความหมาย (What) ความรู้ด้านขั้นตอน (How) และความรู้ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Skills) การเรียนรู้ความรู้แต่ละประเภทจะใช้วิธีการแตกต่างกัน 4) การเรียนรู้ความรู้ด้านความหมาย ทำโดยให้ผู้เรียนได้สร้างความคิดใหม่ด้วยตัวเอง โดยผู้สอนสร้างวิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน สร้าง ทดสอบ ขยาย จากความรู้เดิมที่ตนเองมี5) การเรียนรู้ด้านขั้นตอน ทำโดยจัดสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหลายๆ ครั้ง จนทำได้โดยอัตโนมัติ โดยมีผู้รู้ให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะให้เกิดความเข้าใจว่าอะไรที่ทำถูก และอะไรที่ทำผิด 6) การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ในบางเรื่องอาจต้องให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านความหมาย ด้านขั้นตอนก่อนจึงจะสามารถจัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ในขณะที่การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ในขณะที่การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติบางเรื่อง อาจไม่จำเป็นต้องผ่านการเรียนรู้ทั้งสองประเภทนี้ก่อนก็ได้ 7) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดควรเป็นระดับที่สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้จริงในบริบทเดิมหรือบริบทที่แตกต่างจากเดิมหรือที่เรียกว่า Meaningful Learning 8) การจัดเก็บและการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ ต้องเกิดจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ 9) การร่วมมือกันในการเรียนรู้จะทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าที่เรียนรู้โดยลำพัง 10) การอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ ให้กับเพื่อน ครูหรือตนเอง จะยิ่งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ Michael and Modell (2003 อ้างถึงในดุษฎี โยเหลาและคณะ, 2557) นอกจากนี้การสอนแบบเพื่อนช่วยสอน หมายถึง วิธีการสอนที่ให้เพื่อนช่วยสอนให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ แบบตัวต่อตัว โดยเพื่อนช่วยสอนอาจเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่าหรือนักเรียนชั้นเดียวกัน แต่มีความรู้ ความสามารถมากกว่ามาช่วยสอน

2. นักเรียนที่ได้เรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการออกแบบกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งวอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจมาจากการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน สอดคล้องกับวีณา ประชากูลและประสาท เนืองเฉลิม (2554) ที่กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนทางตรง สามารถช่วยให้ผู้เรียน มีความรู้ลึกซึ้ง มีบทบาทในการเรียน โดยใช้เวลา เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนของชวลิต ชูกำแพง (2551) ที่กล่าวถึง การสอน แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีการสอนที่สืบทอด แนวคิดของ “John Dewey” ที่ว่า Leaning by

doing” โดยเน้นให้ได้รวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ เน้นการ มีปฏิสัมพันธ์รวมกัน เด็กที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เรียนรู้ได้ในบรรยากาศแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยสอดคล้องกับอรศิริ เลิศกิตติสุขและดวงกล ลิมโกมุท (2552) การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จัดให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน กาปฏิบัติ และการประเมินผล ให้ผู้เรียนมองเห็นภาพลักษณ์ที่ควรจะเป็น ตัวตนในอุดมคติและการเห็นคุณค่าตนเอง ต่อความสำเร็จในการเรียนรู้และปฏิบัติจริง สิ่งเหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียน รักและมีความพร้อมที่จะเรียน มีความสุขในการเรียนรู้และร่วมกิจกกรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเป็นต้น

การสอนด้วยวิธีการ“เพื่อนช่วยเพื่อน”การสอนด้วยวิธีการให้เพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจต่อการเรียนมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนการนำวิธีการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ควรจะต้องสร้างแรงจูงใจแก่เพื่อนนักเรียนที่ช่วยสอน ให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกแห่งความสำเร็จ ด้วยการหากิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือครูและเพื่อนอย่างเต็มใจและพึงพอใจ

3. นักเรียนที่เรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ลักษณะความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมทั้งการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้สำเร็จด้วย ความคิดอเนกนัยนี้ประกอบด้วย 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ลักษณะความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับของเดิมไม่เคยปรากฏมาก่อน 2) ความคล่องในการคิด (Fluency) คือ ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด 3) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) คือ ความสามารถในการหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้สมบูรณ์ ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อเด็กมาก ทำให้เด็กสามารถสร้างสรรค์ความคิด มีจิตนาการ ส่งผลทำให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพและศิวกานท์ ปทุมสูติ (2548) กล่าวว่า ความสำคัญและคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการมีชีวิตอยู่ อย่างมีความหมาย มีคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในตัวตน เพราะความคิดสร้างสรรค์จะเป็นสิ่งแสดงความเจริญงอกงามทางความคิด สติปัญญาและวุฒิภาวะของบุคคลว่ามีมากหรือมีน้อยอย่างไร มีความหมายขององค์ความรู้ ประสบการณ์และทิศทางอย่างไร ทั้งเป็นเครื่องหมายแห่งความมีตัวตนและมีเกียรติภูมิ โดยนัยของการรู้จักคิด รู้จัก

กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นให้มีขึ้นอย่างเป็นคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นผู้ที่มีบทบาทที่จะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีบทบาทที่สำคัญและเป็นที่ต้องการของสังคมปัจจุบันอย่างยิ่ง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นวิธีการสอน ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เหมาะกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฝึกให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า พิสูจน์และสรุปหาข้อเท็จจริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีเหตุผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนให้เกิดประสิทธิภาพ ครูควรเตรียมสื่อ อุปกรณ์ การเรียนรู้ให้พร้อม จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ครูควรกระตุ้น เสริมแรงทางบวกให้ผู้เรียนคิดคำตอบได้หลากหลาย ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น ศิลปะ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษฯ ในระดับชั้นต่างๆ ควรมีพัฒนาความคิดในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆในด้านการคิดพื้นฐาน คิดกว้าง คิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดวิจารณญาณฯ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชวลิต ชูกำแพง, (2551), *การประเมินการเรียนรู้*, พิมพ์ครั้งที่ 2, พิมพ์ลักษณ์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

วีณา ประชากูลและประสาท เนืองเฉลิม, (2554), *รูปแบบการเรียนการสอน,* พิมพ์ลักษณ์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วีรพรรณ จันทร์ขาว, (2561), *ประสิทธิผลของการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อความสามารถในการวายน้ำ,* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศิวกานท์ ปทุมสูติ, (2548), *การเขียนสร้างสรรค์ไม่ยากอะไรเลย,* กรุงเทพฯ:พิมพ์ลักษณ์.

สัญญา ภัทรากร. (2552). *ผลการจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาที่มีผลต่อความสามารถ ในการแก้ไขปัญ หาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องความน่าจะเป็น.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรศิริ เลิศกิตติสุขและดวงกล ลิมโกมุท (2552), *แผนการสอนที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน,* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Wallach, Michael A. and kogan Nathan. (1965). Model of Thinking in Young Children.New York : Holt, Rinehartandwinston. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2563, จาก http://www.nana-bio.com/Research/image%20research/research%20work/ceative%20thinking/creative%20thinking01.html

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING SKILLS IN LOGIC UNIT THROUGH KWDL LEARNING ACTIVITIES AND SKILL PRACTICE FOR MATTAYOMSUKSA 4 STUDENTS

[1]วรวิทย์ วันเมฆและ [2]ชวนพิศ รักษาพวก

[1]Worawit Wanmek and [2] Chuanpit Raksapuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]wor_awitorr@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 22,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน เวลา 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากรายข้ออยู่ระหว่าง 0.30-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.47 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.75 และ 3) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบ

อัตนัย จำนวน 2 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test dependent sample) ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตาม (E_1/E_2) เท่ากับ 83.5/80.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ3) ทักษะการแก้ปัญหาทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะหน่วยการเรียนรู้ ตรรกศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : แผนการเรียนรู้แบบ KWDL, ทักษะการแก้ปัญหา, แบบฝึกทักษะ

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop learning management plans with KWDL learning activities and skill practice in logic unit for Mattayomsuksa 4 students to be efficient according to the criterion of 75/75; 2) To compare the academic achievement of logic unit for Mattayomsuksa 4 students including before and after using KWDL learning activities with skill practice; and 3) To compare problem solving skills in logic unit for Mattayomsuksa 4 students including before and after using KWDL learning management and skill practice. The sample consisted of 20 Mattayomsuksa 4 students in Phulaenka Wittayayon School studying in semester 2 of academic year 2019 obtained by simple random sampling. The research instruments were: 1) eight learning management plans scheduled 16 hours; 2) thirty items of objective achievement tests with 4 choices of each item. Each item had its difficulty value between 0.30-0.80; discrimination value between 0.20-0.47; and reliability value at 0.75; and 3) two items of subjective test on problem solving skills with the reliability value at 0.88. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test dependent sample. The results of the research were as the followings: 1) Learning management plan with KWDL learning activities and skill practice in logic unit for Mattayomsuksa 4 students had its efficiency according to E1 / E2 at 83.5 / 80.33 that was higher than the specified criteria. 2) Logic unit learning achievement for Mattayomsuksa 4 students by using KWDL learning activities with skill practice was found that post learning was higher than pre learning with statistical significance at the level of .05 3) Problem solving skill in learning by using KWDL learning management with skills practice in logic unit of Mattayomsuksa 4 was

found that post-learning was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05

Keywords : KWDL Learning Plan, Problem Solving Skills, Skill Practice

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการเรียนรู้และเป็นฐานความรู้ที่จะเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจในศาสตร์อื่นๆทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ช่วยส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ รวมทั้งอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติได้อันแสดงถึงวิวัฒนาการ การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบช่วยให้คาดการณ์วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและคณิตศาสตร์มีประโยชน์และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันการดำรงชีวิตจะหลีกหนีการใช้คณิตศาสตร์ไม่พ้นในการดำรงชีวิตอยู่ก็ต้องใช้เงินในการใช้จ่าย หรือการแลกเปลี่ยนสิ่งของก็ต้องอาศัยตัวเลขการทำงานหรือการตัดสินใจต่างๆ ก็ต้องอาศัยประสบการณ์หรือข้อมูลหรือปริมาณในการตัดสินใจ คณิตศาสตร์ยังมีประโยชน์ในงานอาชีพ เนื่องจากงานอาชีพทุกสาขาย่อมต้องการ กำไรหรือผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ และการประกอบอาชีพที่จะได้กำไรหรือประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและคณิตศาสตร์ยังเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง คือ มีความงามในการฝึกสมองของคนให้คิดจินตนาการ ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มองหาความรู้ใหม่ๆที่จะพัฒนาสมองมนุษย์ให้สามารถดึงเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งกำหนดให้ ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเฉพาะ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยการนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและการศึกษาต่อการมีเหตุมีผล มีเจตคติที่ดีต่อ คณิตศาสตร์พัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ นอกจากนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพและเป็นไปตามพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ในมาตรา 22 การจัด การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2560)

กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีหลายรูปแบบการสอนแบบ KWDL เป็นรูปแบบการสอนหนึ่งที่น่าสนใจ เป็นเรื่องที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์และเหตุผลการได้มาของผลภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดถือเป็นสาระสำคัญ ข้อความหรือการให้เหตุผลในชีวิตประจำวันสามารถสร้างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนจน ใช้ประโยชน์ในการสรุปความ รูปแบบการสอน KWDL นำมาใช้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อนำมาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องตรรกศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมุ่งหวังว่าเมื่อมีการสอนแบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะแล้ว จะช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 (K) นักเรียนวิเคราะห์โจทย์หรือวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องนั้น ขั้นที่ 2 (W) นักเรียนบอกสิ่งที่นักเรียนทราบจากการวิเคราะห์จาก (ขั้นที่ 1) และวางแผนในการแก้ไขปัญหาโดยใช้ทักษะการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ขั้นที่ 3 (D) นักเรียนในทักษะการแก้ปัญหา คำนวณ หรือดำเนินการตามขั้นตอนของเรื่องนั้นเพื่อนำไปสู่การหาคำตอบของปัญหา ขั้นที่ 4 (L) นักเรียนสรุปผล หรือสรุปคำตอบของโจทย์ และสรุปขั้นตอนของการแก้ปัญหาได้อย่างครบถ้วน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และทักษะแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพสูง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้อง นักเรียน 60 คน จากโรงเรียนภูแลนคาวิทยายน อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้อง 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน KWDL ร่วมมือกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ แผนละ 2 ชั่วโมง

1) ทดลองครั้งที่ 1 ทดลองแบบเดี่ยว จำนวนนักเรียน 2 คน นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเก่ง จำนวน 1 คน และระดับอ่อน จำนวน 1 คน โดยนักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนเรียนอ่อน หลังจากทดลองแล้วประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 75.6/79.83 ผู้วิจัยได้ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2) ทดลองครั้งที่ 2 ทดลองแบบกลุ่มเล็ก จำนวนนักเรียน 10 คน แผนการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเก่ง จำนวน 5 คน และระดับอ่อน จำนวน 5 คน โดยนักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนเรียนอ่อน ที่ไม่ใช่นักเรียนที่ทำการทดลองครั้งที่ 1 หลังจากทดลองแล้วประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 78.38/80.50 ผู้วิจัยได้ปรับสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา ระยะเวลาความน่าสนใจ

3) ทดลองครั้งที่ 3 ทดลองภาคสนาม จำนวนนักเรียน 30 คน นำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนภูแลนคาวิทยายน โดยนักเรียนเก่งจับคู่กับนักเรียนเรียนอ่อน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนอีกครั้งหนึ่ง หลังจากทดลองแล้วประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 81.17/82.08 นำแผนการจัดการเรียนรู้และมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่งนำมาจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มแล้วนำไปใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 แบบฝึกทักษะ หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ จำนวน 8 แบบฝึก

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน

2.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาอัตนัย จำนวน 2 ข้อข้อละ 10 คะแนน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบ (t-test dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ประเภทการทดสอบ	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	**ร้อยละ**	ประสิทธิภาพ
ทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	20	80	66.8	83.5	E_1 / E_2 =
ทดสอบหลังเรียน (E_2)	20	30	24.1	80.33	83.5/ 80.33

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.5/80.33 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	t	p
ก่อนเรียน	20	30	15.05	5.02	54	9.343*	0.000
หลังเรียน	20	30	24.1	1.67			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$ = 24.1) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ =15.05) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้ KWDL ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	t	p
ก่อนเรียน	20	20	10.9	2.52	44	19.450*	0.000
หลังเรียน	20	20	15	2.02			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน ($\bar{X}$ =15) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ =10.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.5/80.33 หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำใบกิจกรรมระหว่างเรียนและแบบทดสอบย่อยประจำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.5 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.33 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 75/75 ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ตรรกศาสตร์ ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีการสร้างและหาคุณภาพอย่างเป็นระบบเริ่มจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำมาจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้รวมทั้งมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายผ่านกระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันหาข้อสรุปข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผลจากประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative Learning) ของ Slavin and others ที่เน้นการร่วมมือกันเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ให้ผู้เรียนที่เก่งกว่าช่วยเพื่อนในกลุ่ม มีการยอมรับยกย่องกันและกันซึ่งจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะทางสังคมการอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือกนด้วยความเต็มใจและมีความมั่นใจ ภูมิใจในตนเองมากขึ้น แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

โดยศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและเนื้อหาสาระการเรียนรู้แล้วกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิด การจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL วิธีการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ สำรวจและจัดหา สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ กำหนดรูปแบบและเวลาในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL พร้อมด้วยใบกิจกรรมและแบบทดสอบย่อยประจำแผน จำนวน 8 แผน ใช้สอนแผนละ 2 ชั่วโมง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ขั้นฝึกทักษะ ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่จัดการเรียนรู้เรื่องทฤษฎีบทพีทาโกรัสโดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ด้านลำดับขั้นตอน ความเหมาะสมของกิจกรรม เนื้อหา ใบกิจกรรม พร้อมทั้งเกณฑ์การวัดประเมินผล นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้าง หาประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองจึงทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิราภรณ์ อุปภา (2554) ซึ่งทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดย ใช้เทคนิค KWDL ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ผลการวิเคราะห์พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพกระบวนการ/ผลลัพธ์ 80.5/80.33 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพตามลำดับขั้นตอนนั่นเอง

2. แบบฝึกทักษะหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้ศึกษาได้สร้างแบบฝึกเสริมทักษะคณิตศาสตร์ที่มีการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบตามวิธีการที่เหมาะสมโดยเริ่มจาการศึกษาเอกสารต่างๆแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาในหลักสูตรแล้วแบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 เรื่อง โดยเรียงลำดับเนื้อหาในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เรียง จากง่ายไปหายาก นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้ศึกษาได้คำนึกถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคลโดยให้มีครูเป็นแนะนำช่วยเหลือ อีกทั้งยังได้ผ่านการประเมินเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความสอดคล้องระหว่าง มาตรฐานตัวชี้วัด สาระสำคัญจุดประสงค์สาระการเรียนรู้ วิธีดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและข้อคิดอื่นๆ แล้วปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง จึงมี ความเหมาะสมที่จะเป็นแบบฝึกทักษะ ให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี และเมื่อนักเรียน เรียนด้วยแบบฝึกทักษะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ดังที่ ปาริชาติ สุพรรณกลาง (2550) ได้กล่าวว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้สอน ซึ่งประโยชน์ของแบบฝึกทักษะนั้นทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่น ฝึกทำงานด้วยตนเอง ทำให้มีความรับผิดชอบ และทำให้ครู ทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องที่เรียน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันที นอกจากนี้แบบฝึกยังเปิดโอกาสให้เด็กฝึกทักษะอย่างเต็มที่ ทั้งยังช่วยให้คงอยู่ได้นานและเป็น เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจบบทเรียนแต่ละครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของนงลักษณ์ ฉายาและคณะ (2555) สรุปได้ว่าแบบฝึกทักษะที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สอดคล้องกับเนื้อหาจะช่วยให้นักเรียนมีความคิดเป็นระบบและช่วยเสริมสร้างทักษะการคำนวณได้ดียิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำกระบวนการทำงานกลุ่มเข้ามาร่วมด้วย ทำให้นักเรียนได้ช่วยการวิเคราะห์โจทย์และใช้แบบฝึกทักษะช่วยในการสอนทำให้นักเรียนมีการคิดเป็นระบบ

การสอนโดยใช้เทคนิค KWDL นี้ ได้มีขั้นตอนการสอนโดยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามแผนผัง KWDL และบัตรกิจกรรม KWDL ตามขั้นตอนสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพัฒน์ คงศักดิ์(2550) ที่ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL พบว่าผลการเรียนรู้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง เวลา ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิค KWDL สูงกว่าการสอนตามแนว สสวท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการรวมกลุ่มของนักเรียนที่คละความสามารถซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางคณา บุญครอบ (2553) ได้ศึกษาผลการ

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการแก้ปัญหาตามขั้นตอนของโพลยากับเทคนิค KWDL ของคาร์ (Car) และโอเกิล (Ogle) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับวิไลพร นาควรรณกิจ (2559) ที่ได้ศึกษาผลผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยใช้เทคนิค KWDL เรื่องโจทย์ปัญหาการวัด ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการวัด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่ากลุ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากในขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหานั้นมีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเขียนลงในใบกิจกรรมทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นต่อจากนั้นก็มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้วยังมีการตรวจสอบคำตอบเพื่อให้ตระหนักในความสมเหตุสมผลอีกด้วย สอดคล้องกับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มๆละ 4-5 คน จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้สูงขึ้น พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดียอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น สร้างความมั่นใจในตนเองและรู้คุณค่าของตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประสบความสำเร็จ

4. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการทักษะแก้ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีคะแนนเฉลี่ยของการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ตรรกศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 การจัดการเรียนรู้แบบ KWDL เป็นเทคนิคที่พัฒนาให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีโดยการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์โจทย์ตามลำดับขั้นตอนมาพัฒนาในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เน้นกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนประสบความสำเร็จมั่นใจในการแก้ปัญหา อดิเรก เฉลียวฉลาด (2550) ได้กล่าวไว้ว่าเทคนิค KWDL เป็นเทคนิคในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ทักษะทางสังคม พัฒนาทักษะและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ช่วยให้เกิดผลสะท้อนหลายรูปแบบทางคณิตศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลให้เป็นนักแก้ปัญหาที่ดี สอดคล้องกับรุจิอร รักใหม่ (2557) ได้ศึกษาการศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องบลำดับและอนุกรมโดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีพัทลุง จังหวัดพัทลุง พร้อมทั้งเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์ทางคณิตศาสตร์เรื่องลำดับและอนุกรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งงานวิจัยที่ได้กล่าวข้างต้น ได้ผลวิจัยที่สอดคล้อง

ก้นว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เทคนิค KWDL มีความสามารถในการแก้ โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกวาเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยการใช้เทคนิค KWDL เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์โจทย์ และปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เสริมสร้างกระบวนการคิดให้เป็นระบบ ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองคิดวิเคราะห์ออกมาได้เป็นระบบระเบียบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานที่ดีขึ้นทักษะการแก้ปัญหาดีขึ้น นอกเหนือจากนั้นครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความรู้เดิมของนักเรียน การนำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้ในการศึกษาถึงผลที่มีต่อตัวแปรอื่นๆ ระดับชั้นอื่นๆและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ KWDLร่วมกับแบบฝึกทักษะไปใช้ จะต้องตระหนักถึงบทบาทของตนว่าครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ การนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ KWDL ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ไปทดลองใช้กับระดับชั้นอื่นๆและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆหรือตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน เช่น การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และสภาพ แวดล้อมทางสังคมของนักเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ อุปภา. (2554). *ผลการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค KWDL ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

รุจิอร รักใหม่, (2557), *การศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรมโดยใช้เทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีพัทลุง จังหวัดพัทลุง,* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรางคณา บุญครอบ (2553) *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีแก้ ปัญหาตามขั้นตอนของโพลยากับเทคนิค KWDL*, บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

วิไลพร นาควรรณกิจ (2559). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงโดยใช้เทคนิค KWDL เรื่องโจทย์ปัญหาการวัดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดปทุมธานี.* นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศิริพัฒน์ คงศักดิ์. (2550) *การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องเวลาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค เค ดับเบิ้ลยู ดี แอล และการจัดการเรียนรู้ตามแนว สสวท.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) *สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์,* กรุงเทพฯ:กระทรวงศึกษาธิการ.

อดิเรก เฉลียวฉลาด. (2550) *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องโจทย์ปัญหาร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค K-W-D-L กับการสอนปกติ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL.

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND MATHEMATIC PROBLEM SOLVING ABILITIES THROUGH KWDL TECHNIQUE IN PYTHAGORAS THEORY UNIT OF MATTAYOMSUKSA 2 STUDENTS

[1]พชรพล อารีชาติและ [2]ชวนพิศ รักษาพวก

[1]Photcharapon Areechat and [2]Chuanpit Raksapuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]nattakan.app@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 22,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัสของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL และ 3) เปรียบเทียบการแก้ปัญหาทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัสระหว่างก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวังใหม่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยการจับฉลาก รูปแบบการวิจัยเป็นแบบแผนการทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Design) โดยมีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Postest Only Design) เครื่องมือ

วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL จำนวน 16 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบวัดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า : 1) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.47/81.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (70/70) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ผลการแก้ปัญหาทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; การแก้ปัญหา; การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop learning management plan on “Pythagoras Theory”of Mattayomsuksa 2 students through KWDL Technique to be efficient at the criterion of 70/70; 2) To compare learning achievement on “Pythagoras Theory” between pre and post learning of Mattayomsuksa 2 students through KWDL Technique; and 3) To compare the problem solving abilities on “Pythagoras Theory” between pre and post learning of Mattayomsuksa 2 students through KWDL Technique. The samples were 20 Mattayomsuksa 2 students in a classroom of Wangmaipattana School, Tepsatit District, Chaiyaphum Province studying in semester 2 of academic year 2019. Samples were selected through simple random sampling by drawing lots. The research design was the Pre-Experimental Design by One-Group Pretest-Posttest design. The instruments used in this research included: 1) sixteen learning management plans on “Pythagoras Theory” unit of Mattayomsuksa 2 through KWDL Technique; 2) thirty items of objective learning achievement test on “Pythagoras Theory” unit with 4 choices of each item; and 3) four items of subjective learning achievement test on mathematic problem solving. The statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation and the hypothesis testing using the t-test (Dependent Samples). Results of the research were as the followings: 1) Efficiency of the learning management plan on

"Pythagoras Theory" unit of Mattayomsuksa 2 through KWDL Technique was at (E_1/ E_2) equal to 83.47/81.67 that was higher than the specified criterion of 70/70. 2) The learning achievement on "Pythagoras Theory" unit of Mattayomsuksa 2 students through KWDL Technique in post learning was higher than in pre learning with statistical significance at the level of 0.05 3) The problem solving abilities on "Pythagoras Theory" unit of Mattayomsuksa 2 students through KWDL Technique in post learning was higher than in pre learning with statistical significance at the level of 0.05

Keywords: Learning Achievement, Problem Solving Abilities, Learning Management through KWDL Technique

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดให้คณิตศาสตร์เป็นสาระการเรียนรู้ที่สำคัญสาระหนึ่งที่ใช้เป็นหลักสำหรับจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจหลักการและโครงสร้างทางคณิตศาสตร์ มีทักษะทางกระบวนการทางคณิตศาสตร์มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ ตระหนักในคุณค่าของคณิตศาสตร์และสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ศาสตร์อื่นๆคณิตศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ แต่สภาพการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่า 50 และต่ำกว่ารายวิชาอื่นมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ผู้เรียนและระบบการศึกษาโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2559-2561 ระดับประเทศ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (29.31, 26.30, 30.04) ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2559-2561 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (29.53, 22.27, 22.70) ระดับเครือข่ายทุ่งกระเจียว ปีการศึกษา 2559-2561 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ (21.51,22.40, 22.30) ซึ่งมีคะแนนที่ต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละไม่ถึง ร้อยละ 50 ทำให้ต้องมีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างเร่งด่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3, 2559-2561) และจากการประชุมคณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้นมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้สาระเรขาคณิต เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำโดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีปัญหาเกี่ยวกับทฤษฎีบทพีทาโกรัส ซึ่งทางคณะครูมองว่านักเรียนส่วนใหญ่ทำแบบฝึกหัดไม่ถูก ไม่สามารถแก้ปัญหาจากโจทย์ปัญหาทางทฤษฎีบทพีทาโกรัสได้

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการสอนต่างๆในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ พบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างมีขั้นตอน และละเอียดรอบคอบ ทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาได้อย่างชัดเจน และหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายซึ่งเป็นผลให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้เทคนิค KWDL มี 4 ขั้นตอน คือ 1) นักเรียนต้องหาสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ (K) 2) นักเรียนหาสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ (W) 3) นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้ (D) 4) นักเรียนสรุป คือขั้นตอนที่นักเรียนหาคำตอบได้แล้ว (L) และต้องสรุปขั้นตอนของการแก้ปัญหาให้ได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL เพื่อช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL
3. เพื่อเปรียบเทียบการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เครือข่ายโรงเรียนทุ่งกระเจียว อำเภอเทพสถิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 ปีการศึกษา 2562 จำนวนนักเรียน 4 ห้อง นักเรียน 90 คน ซึ่งในแต่ละห้องเรียนมีนักเรียนคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 2 โรงเรียนวังใหม่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวนนักเรียน 1 ห้อง จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยการจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL แผนละ 1 ชั่วโมง จำนวน 16 แผน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบวัดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้แก่แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จำนวน 4 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL ใช้ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 70/70

3.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL กับคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบที (t-test Dependent)

3.3 การเปรียบเทียบความสามารถด้านการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัสก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบที (t-test Dependent) (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ
คะแนนเฉลี่ยจากใบกิจกรรมและแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียนจำนวน 16 ฉบับ (E_1)	160	133.55	0.90	83.47
คะแนนเฉลี่ยจากใบกิจกรรมและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (E_2)	30	24.50	1.79	81.67

จากตารางที่ 1 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.47 /81.67 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL กับคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัสชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค KWDL จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	$\overline{X}$	SD	t	p
ก่อนเรียน	20	50.17	0.93	26.80	0.00*
หลังเรียน	20	81.50	0.99		

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัสก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDLดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

การทดสอบ	n	$\overline{X}$	SD.	t	p
ก่อนเรียน	20	48.13	1.33		
หลังเรียน	20	84.88	1.39	27.81	0.00*

*p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัสก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส โดยใช้เทคนิค KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผน หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัสโดยใช้เทคนิค KWDLของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ83.47/81.67 หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำใบกิจกรรมระหว่างเรียนและแบบทดสอบย่อยประจำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.47 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.67 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องทฤษฎีบทพีทาโกรัส โดยใช้เทคนิค KWDL ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 70/70 ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากตามแนวคิดของ Shaw and others (1997) ที่ได้ทำการศึกษาการร่วมกลุ่มแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค KWDL กับนักเรียนเกรด 4 โดยกลุ่มทดลองใช้การร่วมกลุ่มเพื่อแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้เทคนิค KWDL กลุ่มควบคุมทำงานกลุ่มเป็นครั้งคราว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนร่วมกลุ่ม โดยใช้เทคนิค KWDL มีเจตคติด้านบวก และผลสัมฤทธิ์ในการแก้โจทย์ปัญหาสูงกว่าการสอนปกติ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง

2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทฤษฎีบทพีทาโกรัส วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเนื้อหาสาระการเรียนรู้แล้วกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิด การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL วิธีการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ สำรวจและจัดหา สื่ออุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ กำหนดรูปแบบและเวลาในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค KWDL พร้อมด้วยใบกิจกรรมและแบบทดสอบย่อยประจำแผน จำนวน 16 แผน ใช้สอนแผนละ 1 ชั่วโมง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ โดยใช้เทคนิค KWDL ขั้นฝึกทักษะ ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่จัดการเรียนรู้เรื่องทฤษฎีบทพีทาโกรัสโดยใช้เทคนิค KWDL เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ด้านลำดับขั้นตอน ความเหมาะสมของกิจกรรม เนื้อหาใบกิจกรรม พร้อมทั้งเกณฑ์การวัดประเมินผล นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างหาประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองจึงทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพตามลำดับขั้นตอนนั่นเอง

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส โดยใช้เทคนิค KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำกระบวนการทำงานกลุ่มเข้ามาร่วมด้วย ทำให้นักเรียนได้ช่วยการวิเคราะห์โจทย์ และมีการจัดการเรียนรู้ทุกครั้งจะมีเป็นกลุ่มๆละ 4-5 คน โดยแต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยนักเรียนที่คละความสามารถ คือ นักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนที่เรียนปานกลาง และนักเรียนที่เรียนอ่อน นักเรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันละกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้อีกทางหนึ่งสอดคล้องกับวิไลพร นาควรรณกิจ (2559) ที่ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยใช้เทคนิค KWDL เรื่องโจทย์ปัญหาการวัด ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการวัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่ากลุ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากในขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหานั้นมีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเขียนลงในใบกิจกรรมทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นต่อจากนั้นก็มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้วยังมีการตรวจสอบคำตอบเพื่อให้ตระหนักในความสมเหตุสมผลอีกด้วย สอดคล้องกับทั้งนี้อาจเนื่องจากการให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มๆละ 4-5 คน จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลการ

เรียนรู้สูงขึ้น พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดียอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น สร้างความมั่นใจในตนเองและรู้คุณค่าของตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประสบความสำเร็จ

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา หน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ยของการแก้ปัญหาทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทฤษฎีบทพีทาโกรัส ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิค KWDL สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 อาจเนื่องมาจากวัชรา เล่าเรียนดี (2549) ได้สรุปว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL เป็นเทคนิคที่พัฒนาให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีโดยการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์โจทย์ตามลำดับขั้นตอนมาพัฒนาในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เน้นกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนประสบความสำเร็จมั่นใจในการแก้ปัญหาสอดคล้องกับปนัดดา กุลบุตร, (2558) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การประยุกต์ของสมการ เชิงเส้นตัวแปรเดียวโดยการใช้เทคนิค KWDL พบว่านักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวสูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์โจทย์ ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

มีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค KWDL ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สาระอื่นๆในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆมีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่ออื่นๆในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่ไม่ใช่รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDLและศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนหลังมีการใช้แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค KWDL เช่น ความสนใจ ความคิดเห็น เจตคติ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับชั้น ตลอดจนมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL กับเทคนิคอื่นๆ เช่น การสอนแบบคอสตรัคติวิสต์ โพลยา หรือ 4 MAT

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ, (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

ปนัดดา กุลบุตร. (2558). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการใช้เทคนิค KWDL โรงเรียนทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2549). *เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการคิดที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิไลพร นาควรรณกิจ. (2559). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยใช้เทคนิค KWDL เรื่องโจทย์ปัญหาการวัด ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. (2562). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (ONET) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2559-2561.* ชัยภูมิ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.

ผลการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

THE EFFECT OF EXPERIENCE LEARNING THROUGH MUSICAL ACTIVITIES FOR DEVELOPING BASIC MATHEMATICAL SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN

[1]พัชราภรณ์ ลาผาและ [2]ชวนพิศ รักษาพวก

[1]Phatcharaporn Lapa and [2]Chuanpit Raksapuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]yuigirlza@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 22,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยให้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง 3) ศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย จำนวน 25 แผน มีค่าความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก 4.48 2)แบบวัดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง มีค่าความยากง่าย 0.46 ถึง 0.73 ค่าอำนาจจำแนก 0.47 ถึง 0.84 และค่าความเชื่อมั่น 0.95 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทาง

คณิตศาสตร์ ค่าความสอดคล้อง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.75 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ผลวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.96/83.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ทั้ง 4 ทักษะ ดังนี้ ทักษะการเรียงลำดับ มีคะแนนเฉลี่ย 4.29 ทักษะการรู้ค่า 1-20 มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.07 และทักษะการจัดหมวดหมู่ มีคะแนนเฉลี่ย 3.82 3) ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ : กิจกรรมเพลง, ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์, เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research included: 1) To develop the experience learning plan through musical activities for developing mathematical skills of preschool children to be efficient in accordance with the criterion of 80/80; 2) To study the basic mathematical skills of preschool children from the experience learning through musical activities; and 3) To study the satisfaction of preschool children towards musical activities for developing the basic mathematical skills. The samples of this study were 20 kindergarten students in year 3 aged between 5-6 years studying in the second semester of academic year 2019 at Ban Huainamkam School, Bankhwao District, Chaiyaphum Province. The school was under Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 1. The samples were selected through Simple Random. The instruments used in this research were: 1) twenty five experience learning plans through musical activities for developing the mathematical skills of preschool children with the suitability value at a high level of 4.48; 2) basic mathematical skill test of preschool children based on the experience learning through musical activities with the difficulty value from 0.46 to 0.73, the discrimination value from 0.47 to 0.84 and the reliability value at 0.95; and 3) questionnaire for satisfaction of preschool children towards the musical activities for developing the mathematical skills with the congruence value at 0.80- 1.00 and the reliability value at 0.75. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and alpha coefficient. The findings from this study were as the followings: 1) The efficiency of experience learning plans through musical activities for developing the mathematical skills of preschool children was at 83.96/83.25 that was higher than the specified criterion of 80/80. 2) The means of 4 basic mathematical skills

of preschool children after the experience learning through musical activities could be chronologically arranged as the followings: sorting skill at 4.29, valuing numbers skill from 1-20 at 4.20, identifying and comparing skill at 4.07 and classifying skill at 3.82. 3) The satisfaction of preschool children towards musical activities for developing the mathematical skills was at a high level.

Keywords: Musical Activities, Basic Mathematical Skills, Preschool Children

บทนำ

การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม เป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศชาติ การให้การศึกษาแก่เด็กที่จะเติบโตเป็นอนาคตของชาติ คือการสร้างพื้นฐานการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สมองมีการพัฒนาอย่างเต็มที่ในช่วงแรกเกิดถึง 6 ปี การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญาให้แก่เด็กในวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งและเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การเรียนรู้ในชั้นสูงต่อไป หากเด็กได้รับการเตรียมความพร้อมที่ดีในช่วงนี้จะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ช่วยให้เด็กเจริญเติบโตและพัฒนาการเต็มศักยภาพ ความสำคัญในวัยนี้จึงเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญของความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่ระบุว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนต้อนสอนให้เด็กพัฒนากระบวนการคิดและพัฒนาความคิดรวบยอด (Concept) ไม่ใช่สอนให้เด็กได้รู้คำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น การเริ่มต้นเรียนคณิตศาสตร์ การเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยากสำหรับเด็กปฐมวัยและได้รับความสนใจน้อยที่สุดการที่เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดี ขาดความสนใจคณิตศาสตร์ อาจเป็นเพราะเด็กปฐมวัยมีปัญหาในระยะเริ่มเรียน เด็กปฐมวัยขาดความพร้อม ขาดประสบการณ์พื้นฐานการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ ไม่รู้จักการคิดอย่างมีเหตุผลจึงทำให้การเรียนคณิตศาสตร์ไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดความท้อถอย ความสนใจลดน้อยลงและไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ (ดาราณี อุทัยรัตนกิจ, 2553) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับปฐมวัย

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 เครือข่ายพัฒนาการศึกษาบ้านเขว้า 2 พบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ คือ เด็กปฐมวัย บางคนมีพัฒนาการทางด้านการนับ การจำแนกและการเปรียบเทียบช้ากว่าเพื่อน เด็กปฐมวัยบางคนไม่สามารถเรียงลำดับสิ่งของได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านการคิดอย่างมีระเบียบ มีเหตุผลละเอียดรอบคอบ เด็กในวัยนี้ควรได้รับการกระตุ้นด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญาด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับผลการประเมินตนเองของศูนย์พัฒนาการศึกษาบ้านเขว้า 2 ปีการศึกษา 2561 จากร้อยละของเด็กที่ผ่านการประเมินพัฒนาการในแต่ละด้าน พบว่า พัฒนาการด้านสติปัญญา ค่าเฉลี่ยร้อยละอยู่ที่ 91.89 ซึ่งต่ำกว่าพัฒนาการด้านอื่นๆดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญของครูที่จะส่งเสริมการคิดเพื่อพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัย เนื่องจากปฐมวัยเป็นวัยแห่งการพัฒนาและวางรากฐานพัฒนาการชีวิตมนุษย์ เด็กจะเติบโตอย่างมีคุณภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูและการจัดการศึกษาที่เหมาะสม (รัศมี ตันเจริญ,2549)

กิจกรรมเพลงเป็นอีกวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาความพร้อมทางด้านคณิตศาสตร์ได้ดี คุณค่าของเพลงเป็นสื่อที่เร้าความสนใจให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี ยิ่งก่อให้เกิดความเข้าใจซาบซึ้งใจเรื่องที่ฟังได้ ดังนั้น หากได้ประยุกต์เพลงโดยสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนเข้าไป และนำเพลงมาเป็นสื่อการสอนให้เด็กได้รับความรู้ความเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การใช้เพลงประกอบการสอนจะช่วยทำให้บทเรียนน่าสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่นักเรียนในการเรียน ช่วยให้จดจำเนื้อหาและประทับความรู้สึกไว้ได้นานและช่วยทำให้บทเรียนยากดูง่ายขึ้นการใช้เพลงประกอบการสอนมีประโยชน์มาก เพราะเด็กในวัยนี้ชอบเล่น ชอบแสดง ชอบร้องเพลง (ณรงค์ กาญจนะ, 2553)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ด้วยกิจกรรมเพลงของเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้เรียนรู้อย่างเข้าใจ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนสู่การนำไปใช้ในระดับที่สูงขึ้น ให้นักเรียนมีเจคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์และเป็นแนวทางสำหรับครูผู้จัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบ้านเขว้า 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 18 โรงเรียน มี 18 ห้องเรียน เด็กจำนวน 265 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 1 ห้อง จำนวนเด็ก 20 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย 4 ด้านประกอบด้วย ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการเรียงลำดับ ทักษะการรู้ค่าจำนวน 1-20 ยึดเนื้อหาตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที ในช่วงเวลา 08.40-09.30 น. ในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะและกิจกรรมเสริมประสบการณ์ รวม 25 แผนการจัดประสบการณ์ จำนวน 20 ชั่วโมง

3.2 แบบวัดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือวัดและประเมินพัฒนาการ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ ทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการเรียงลำดับ ทักษะการรู้ค่าจำนวน 1-20 ด้านละ 5 ข้อ จำนวน 20 ข้อ

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นมาตรประมาณค่า3 ระดับ โดยใช้เป็นสัญลักษณ์รูปภาพแทนความรู้สึก เช่น พอใจมาก พอใจ ไม่พอใจ จำนวน 5 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยของตามเกณฑ์ 80/80 โดยวิเคราะห์ตามสูตรการ หาค่า E_1/ E_2

3.2 ศึกษาพัฒนาการและวัดทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ทั้ง 4 ด้าน เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยทำกราฟพัฒนาการ ของทักษะทั้ง 4 ทักษะ ในแต่ละสัปดาห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

3.3 ศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าหาค่า (IOC) และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของของแผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

คะแนน	**($\bar{X}$)**	**S**	**%**
คะแนนระหว่างจัดประสบการณ์ รวมทั้ง 5สัปดาห์ (E_1) คะแนนเต็ม 175 คะแนน	29.38	1.97	83.96
คะแนนหลังจัดประสบการณ์ (E_2) คะแนนเต็ม 20คะแนน	**($\bar{X}$)**	**S**	**%**
	16.65	1.18	83.25

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างการจัดประสบการณ์ (ใบงานและแบบวัดทักษะย่อย) คิดเป็นร้อยละ 83.96 ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และคะแนนเฉลี่ยหลังจัดประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ83.25 ซึ่งประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ดังนั้นแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพ เท่ากับ83.96/83.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

2. ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง จากตารางที่ 2 ดังนี้

ตอนที่ 2 ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง

ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์	ระยะเวลา (สัปดาห์)					คะแนนเฉลี่ยทั้ง 5 สัปดาห์
	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 5	
ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ (5คะแนน)	3.45	4.25	4.25	4.15	4.25	4.07
ทักษะการจัดหมวดหมู่ (5คะแนน)	3.6	3.9	3.95	4.20	4.05	3.82
ทักษะการเรียงลำดับ (5คะแนน)	4.3	4.3	4.45	4.15	4.25	4.29
ทักษะการรู้ค่า 1-20 (5คะแนน)	4.05	4.2	4.45	4.10	4.2	4.20
รวม						**16.38**
$\overline{X}$						**4.09**
S						**0.32**

กราฟแสดงทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย 5 สัปดาห์

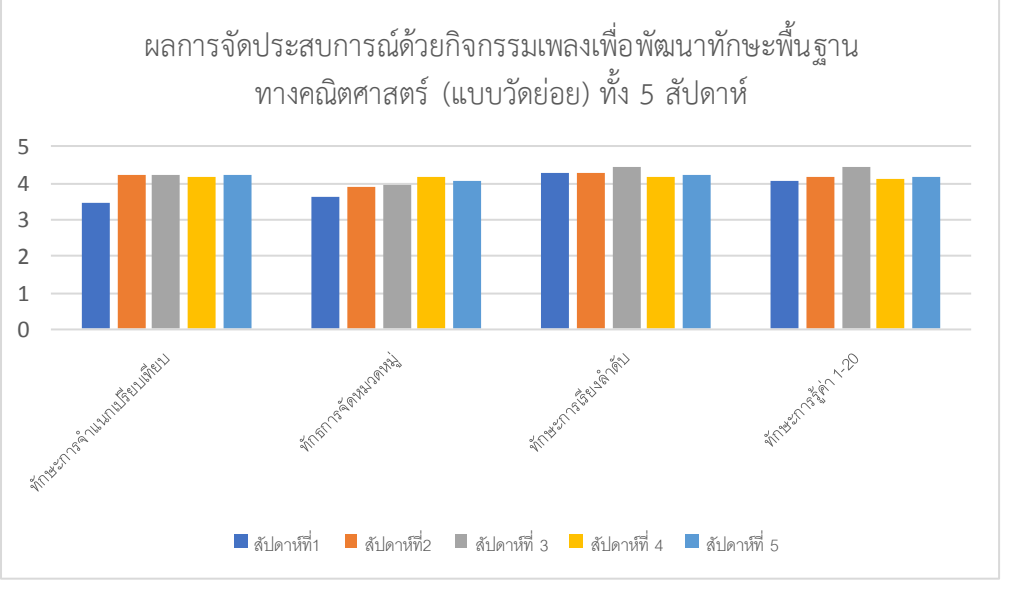

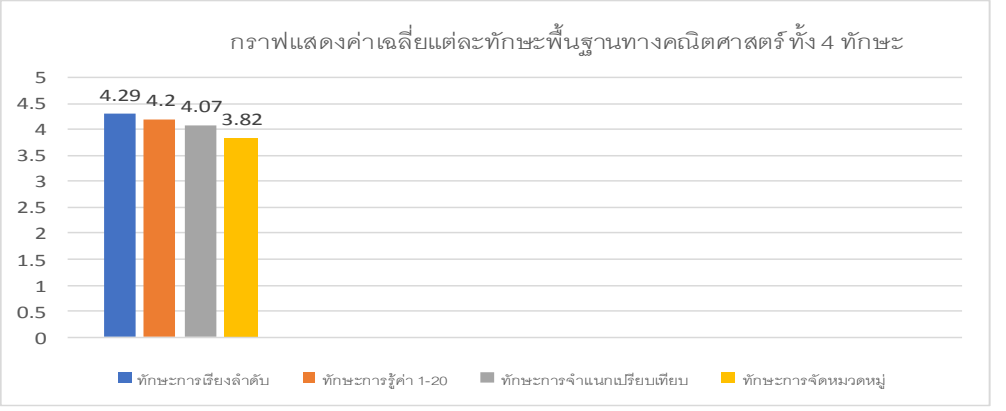

จากกราฟ พบว่า ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง มีคะแนนเฉลี่ย 4.09 คะแนน พบว่า ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.07 ทักษะการจัดหมวดหมู่ มีคะแนนเฉลี่ย 3.82 ทักษะการการเรียงลำดับ มีคะแนนเฉลี่ย 4.29 ทักษะการรู้ค่า 1-20 มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 ซึ่งทักษะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือทักษะการเรียงลำดับและ ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนน้อยที่สุดคือ ทักษะการจัดหมวดหมู่

3. ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปภาพแสดงความพึงพอใจ ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปภาพแสดงความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ	($\bar{X}$)	S	ระดับความพึงพอใจ
1.สื่อและอุปกรณ์มีความน่าสนใจ	2.50	0.51	พึงพอใจปานกลาง
2.กิจกรรมสนุกสนานและน่าสนใจ	2.53	0.51	พึงพอใจมาก
3.กิจกรรมเพลงมีความสนุกสนาน	2.48	0.51	พึงพอใจปานกลาง
4.บรรยากาศในห้องเรียนเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	2.45	0.50	พึงพอใจปานกลาง
5.การจัดการเรียนรู้ทำให้เด็กเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	2.58	0.50	พึงพอใจมาก
เฉลี่ย	**2.51**	**0.19**	**พึงพอใจมาก**

จากตาราง 3 พบว่า ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย ที่มีต่อการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ มี มีความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.51 ระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

อภิปรายผล

ผลการวิจัย ผลการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของปฐมวัย มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย มีค่าประสิทธิภาพ 83.96/83.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 แสดงว่าแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นอย่างมีระบบและมีวิธีการเหมาะสม ผ่านการตรวจสอบจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญนอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาการจัดประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยต้องเริ่มจากความพร้อมให้กับเด็กก่อน เด็กต้องได้รับการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญาก่อน โดยให้เด็กได้เรียนรู้ ฝึกฝนจากกิจกรรมต่างๆโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ การเคาะจังหวะ การนับและการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์เด็กๆสนุกสนานกับการร้องและการเต้น พร้อมทั้งมีสื่อการเรียนรู้ที่หลายหลาย มีการสัมผัสการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่นำไปสู่การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ทำให้เด็กสามารถจำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่เรียงลำดับ การรู้ค่าจำนวนและเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของเพียเจต์ คือทฤษฎีการใช้ประสาทสัมผัส เด็กปฐมวัยเรียนรู้การนับโดยผ่านระบบสัมผัส เช่น การหยิบ การจับ การถือ การสัมผัสปริมาณหรือขนาดของจำนวนใดจำนวนหนึ่ง เด็กซึมซับจำนวนโดยการนับได้เห็นปริมาณหรือขนาดของจำนวนแต่ละจำนวนมีความแตกต่างกันและทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne's theory of learning) มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนคณิตศาสตร์ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้โดยตรงโดยการสร้างสถานการณ์หรือเหตุการณ์เพื่อสร้างความตั้งใจให้แก่เด็ก เมื่อเด็กเกิดความสนใจและตั้งใจเรียนแล้ว ครูจึงแจ้งวัตถุประสงค์ให้กับเด็กโดยพยายามเชื่อมโยงความรู้เดิมที่เคยเรียนมาก่อนแล้วกับความรู้ใหม่เข้ากันได้ จากนั้นจึงเสนอความรู้ใหม่ มีการชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติจริงสอดคล้องกับงานวิจัยอุไรรัตน์ ญาติรัก (2560) ผลการจัดกิจกรรมการเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการใช้เพลงและแบบทดสอบเชิงปฏิบัติทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมการใช้เพลงเด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง พบว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ทั้ง 4 ทักษะ มีคะแนนเฉลี่ย 4.09 คะแนน ทักษะการเรียงลำดับ มีคะแนนเฉลี่ย 4.29 มีค่ามากที่สุด เด็กสนุกสนานกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงกับสื่อที่หลาย มีสีสันสวยงามเด็กสนุกสนานในการเรียนรู้ทำให้ทักษะการเรียงลำดับ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ทักษะการรู้ค่า 1-20 มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 เป็นทักษะที่รองลงมา คือ ทักษะการเรียงลำดับ เด็กเรียนรู้กิจกรรมจากการนับสิ่งของ การเรียนรู้ผ่านการร้องเพลง การทำกิจกรรมร้องเพลงประกอบจังหวะ เด็กๆสนุกสนานพร้อมกับการเรียนรู้จำนวนและค่าจำนวน ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ มีคะแนนเฉลี่ย 4.07 เป็นทักษะที่เด็กได้ฝึกการสังเกต ทั้งสื่อที่เป็นของจริงที่หลากหลาย สีสันสวยงามและสื่อที่เป็นที่เป็นรูปภาพ เด็กฝึกการจำแนกและเปรียบเทียบจากสื่อของจริงและมีใบงานเป็นการทบทวนความรู้จากการทำกิจกรรมและทักษะการจัดหมวดหมู่ มีคะแนนเฉลี่ย 3.82 ซึ่งทักษะการจัดหมวดหมู่ มีคะแนนน้อยที่สุด เป็นทักษะที่เด็กได้ฝึกจัดหมวดหมู่ของสิ่งของ สื่อที่เป็นของจริงและสื่อประกอบรูปภาพเนื่องจากสื่ออาจจะมีลักษณะที่ค่อนข้างมีลักษณะใกล้เคียงกัน ทำให้เด็กยังเกิดความสับสน เด็กปฐมวัยยังไม่สามารถจัดหมู่ได้ดี จึงทำให้คะแนนทักษะด้านนี้ได้น้อย แต่จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กสนุกสนานกับการทำกิจกรรมต่างๆที่ครูจัดประสบการณ์ให้ เป็นไปตามทฤษฎีของทฤษฎี เพียเจท์“ความสัมพันธ์” (Relationships) เป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดในวิชาคณิตศาสตร์ เพราะถ้าหากเด็กรู้จัก“ความสัมพันธ์”แล้วจะช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องการจัดประเภท การเรียงลำดับ มิติสัมพันธ์ การรู้จักเวลา การคงที่ของปริมาณของวัตถุสอดคล้องกับยุพาวรรณ สมฤทัย (2559) ผลการใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลง เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมทางคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพลงสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เด็กปฐมวัยมีความพอใจต่อการจัดประสบการณ์โดยด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้รูปภาพแสดงความรู้สึก พบว่า ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้มาตรวัดค่าแบบมีทิศทาง เป็นการสอบถามความพึงพอใจด้วยรูปภาพที่มีจำนวนเป็นเลขคี่ ชนิด 3 ตัวเลือก ผลปรากฏว่าแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าสอดคล้อง 0.80-1.00 แสดงว่าแบบสอบถามความพึงพอใจมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ทุกข้อ ซึ่งเนื้อหาตรงกับตัวชี้วัด ตรงกับจุดประสงค์ โดยในการทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ครูเป็นอ่านให้เด็กฟังทีละข้อและให้เด็กเลือกกากบาททับ

รูปภาพแทนสัญลักษณ์ความพอใจที่ตนเองเลือก ครูอ่านทีละข้อจนหมดทุกข้อของแบบแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่สัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.75 มีความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.51 สอดคล้องกับแนวคิดของ (สก๊อตต์ Scott.1970) การจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติมีลักษณะคือ งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้ทำ งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลในการสร้างแรงจูงใจภายในเป้าหมายของงาน แนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเรียนตามความสนใจและมีโอกาสมีส่วนร่วมในการตั้งจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายในการทำกิจกรรมและเลือกวิธีในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีที่ผู้เรียนถนัดและสามารถค้นหาคำตอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณี นิลสุวรรณ์ (2555) ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้าน กับนักเรียนที่กำลังเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนจิราภรณ์ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการจัดประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านเกมการละเล่นพื้นบ้านและแบบทดสอบทักษะทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย มีค่าประสิทธิภาพ 83.96/83.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 แสดงว่าแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นอย่างมีระบบและมีวิธีการเหมาะสม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมเพลง พบว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ทั้ง 4 ทักษะ มีคะแนนเฉลี่ย 4.09 คะแนน ทักษะการเรียงลำดับ มีคะแนนเฉลี่ย 4.29 มีค่ามากที่สุด เด็กสนุกสนานกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงกับสื่อที่หลายมีสีสันสวยงามเด็กสนุกสนานในการเรียนรู้ เป็นทักษะที่เด็กได้ฝึกการสังเกต ทั้งสื่อที่เป็นของจริงที่หลากหลาย เด็กปฐมวัยมีความพอใจต่อการจัดประสบการณ์โดยด้วยกิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้รูปภาพแสดงความรู้สึก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ จำกัด.

กรมวิชาการ,กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

ณรงค์ กาญจนะ. (2553). *เทคนิคและทักษะการสอนเบื้องต้น.* โปรแกรมวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. กรุงเทพฯ : จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2553). *คู่มือการจัดประสบการณ์เรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับวัยอนุบาลตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546*.กรุงเทพฯ:พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

พรรณี นิลสุวรรณ์. (2555). *การพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้เกมการละเล่นพื้นบ้าน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ยุพาวรรณ สมฤทัย. (2559). *ผลการใช้กิจกรรมเพลงเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

รัศมี ตันเจริญ. (2549). *การส่งเสริมการคิดเพื่อพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัย,* วารสารวิชาการ. ปีที่ 9 (1) : มกราคม-มีนาคม. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุไรรัตน์ ญาติรัก. (2560). *ผลการจัดกิจกรรมการเพลงเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES THROUGH TALES WITH PICTURES FOR DEVELOPING WRITING-SPELLING ABILITIES OF CHILDREN WITH LEARNING DISABILITY

[1]คณวร สัญญะและ [2]เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี

[1]Khanawon Sanya and [2]Duanpenporn Chaipugdee

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]ameannawon@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 22,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้นิทานประกอบภาพ และ 2) ศึกษาความคงทนในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ด้านการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูป คือ ไม่สามารถเขียนสะกดคำที่เกิดการเปลี่ยนรูปได้เมื่อมีตัวสะกด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนภูเก็ตปัญญานุกูล ที่มีปัญหาทางการเขียนสะกดคำ จำนวน 8 คน ที่ได้รับการคัดกรองจากแบบคัดกรองของกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการทดลองแบบทดลองกลุ่มเล็ก ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 9 สัปดาห์ในทุกวันเสาร์ครั้งละ 2 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ เป็นแบบเขียนตามคำบอก จำนวน 30 คำ และ 3) ชุดนิทานประกอบภาพ จำนวน 3 ชุด (สระอะ สระเอะและสระเออ) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าที (t-test) ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนที่มี

ความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนสะกดคำที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพ ก่อนเรียนมีความสามารถในการเขียนสะกดคำคิดเป็นร้อยละ 32.92 และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความสามารถในการเขียนสะกดคำร้อยละ 80.42 คิดเป็นร้อยละ 47.50 2) ค่าเฉลี่ยความคงทนของความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ได้รับหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพ เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.75 คิดเป็นร้อยละ 82.50 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : นิทานประกอบภาพ; การเขียนสะกดคำ; เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้; ความคงทนในการเขียนสะกดคำ

Abstract

The purposes of this research were: 1) To compare abilities in writing-spelling of children with learning disability in pre and post learning through tales with pictures; 2) To study the learning retention of children in writing-spelling of children with learning disability through tales with pictures. Sampling groups consisted of 8 students with learning disability studying in the second semester of grade 2 in the academic year 2019 at Phuket Panyanukun School, Phuket Province. The students could not spell words in writing specially the words with changing forms of vowels. These students were all screened by the screening format of the Ministry of Education. It was an experimental research in a small group. Duration of the experiment was 9 weeks specifically every Saturday, 2 hours per day. The research instruments included: 1) nine lesson plans with duration of 18 hours; 2) abilities in writing-spelling test including writing 30 words following the instruction; and 3) three sets of tales with pictures (four types of changing forms of vowels). Statistics used were percentage, mean ($\overline{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test. The research findings were as the followings: 1) The students with learning disabilities in writing-spelling participated in learning activities through tales with pictures were found that the abilities in writing-spelling in pre learning was 32.92 per cents while, in post-learning, 80.42 per cents of students had their abilities in writing-spelling at 47.50 per cents. 2) The retention abilities in writing-spelling of the students with learning disability was found that 2 weeks after learning tales with pictures, the average retention was at 24.75 among 82.50 per cents of students that was higher than the 70 per cents specified criterion with statistical significance at the level of .05.

Keywords: Tales with Pictures, Writing-Spelling, Students with Learning Disability, Retention in Writing-Spelling

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. :2552) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้ เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและ เป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาในการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2551) ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารเพราะจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันทั้งการฟัง พูด อ่านและเขียน เพื่อจะได้สามารถใช้ภาษาให้ถูกต้องในการติดต่อสื่อสาร แต่ปัญหาสำคัญของการเรียนภาษาไทยนั้นคือ เด็กนักเรียนบางคนยังอ่านไม่ได้ เขียนไม่ถูกต้อง โดยที่ปัญหามักจะเกิดมาจากความไม่เข้าใจในโครงสร้างของคำหรือหลักไวยากรณ์ทางภาษา ซึ่งจะมีกฎเกณฑ์อย่างชัดเจน ในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น นักเรียนต้องเรียนรู้และได้รับการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะการเขียนซึ่งนับว่าเป็นทักษะที่สำคัญมาก เพราะทักษะการเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่ช่วยให้การเรียนภาษาไทยของนักเรียนเกิดประสิทธิผลได้เป็นอย่างดีด้วยทักษะการเขียนสะกดคำ จะเป็นการสะท้อนถึงความสามารถด้านการอ่านและความเข้าใจในด้านโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาอย่างชัดเจนว่า แต่ละคำในภาษาไทยนั้นมีโครงสร้างทางภาษาเป็นอย่างไร

การที่นักเรียนจะเขียนสะกดคำได้อย่างถูกต้องแม่นยำตามหลักเกณฑ์ทางภาษาจำเป็นจะต้องอ่านสะกดคำนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำก่อน ดังที่สุนทรีย์ ทองจิตต์ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนในระดับพื้นฐานจะเน้นด้านการอ่านและการเขียนได้ถูกต้อง เพื่อความแม่นยำในหลักเกณฑ์ทางภาษา อันได้แก่ การสะกดคำ การผันเสียงวรรณยุกต์ คำควบกล้ำ อักษรนำเป็นต้น พบว่าในปัจจุบันมีนักเรียนหลายๆ คนไม่สามารถเขียนสะกดคำได้ถูกต้อง เรียกได้ว่ามีความบกพร่องทางการเขียนสะกดคำ สอดคล้องกับที่กัลยา ก่อสุวรรณ (2553) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเขียนนั้น คือ เด็กที่ไม่สามารถมองเห็นว่าจะต้องเขียนเป็นตัวอะไร ไม่สามารถเขียนได้ถูกต้อง ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ง่ายและชัดเจนว่าลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเขียนนั้น เด็กจะมีความยากลำบากในการจำพยัญชนะและสระ เขียนพยัญชนะ สระ และตัวสะกดไม่ถูกต้อง เขียนกลับด้าน สลับตัวและสลับตำแหน่งกัน จึงเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการเขียนสะกดคำในภาษาไทย ฉะนั้นครูผู้สอนควรจะส่งเสริมและแก้ไข

ปัญหาการอ่านและเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้ถูกต้อง (ธริตา นาคสวัสดิ์, 2558)

จากปัญหาเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูป เพื่อแก้ไขความไม่เข้าใจของโครงสร้างคำเมื่อมีการเปลี่ยนรูปของเด็กที่มีความบกพร่องการทางเขียนสะกดคำ ซึ่งจากการศึกษาวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่า นิทานประกอบภาพเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน ที่มีภาพนิ่งที่สร้างเรื่องราวหรือแสดงเหตุการณ์ประกอบเนื้อหา เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องของนิทาน รวมทั้งความเพลิดเพลินสนุกสนานและเพิ่มพูนความรู้ สามารถพัฒนาเด็กได้ทั้งทางความคิดและสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการมองเห็น การสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดอันดับความหมายของเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระที่ปรากฏให้เห็น สามารถใช้หนังสือนิทานประกอบภาพที่มีขนาดใหญ่มีสีสันสะดุดตา มาให้เด็กดูและกระตุ้นให้สังเกตสิ่งที่อยู่ในภาพ สังเกตความสัมพันธ์ของคน สัตว์ สิ่งของที่ปรากฏในภาพ โดยเด็กในวัยต่างๆ สามารถพัฒนาความสามารถในการสังเกตุ โดยพิจารณารายละเอียดต่างๆ ในภาพได้ทางด้านบุคลิกภาพ ในขณะที่เด็กได้ฟังนิทานจากหนังสือนิทานประกอบภาพ เด็กได้มีโอกาสสัมผัสเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ทำให้รู้จักการเปรียบเทียบกับตนเอง ทั้งในแง่ของความคิด ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติ ทำให้เด็กเข้าคนอื่น เข้าใจตนเอง นับถือตนเอง รู้จักยอมรับและนับถือผู้อื่น และทางด้านสังคม การได้ฟังนิทาน ช่วยให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกัน รู้จักที่จะปฏิบัติตนอย่างไรกับผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด (วินัย รอดจ่าย, 2534)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้นิทานประกอบภาพ

2. เพื่อศึกษาความคงทนในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนภูเก็ตปัญญานุกูล จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 19 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูป คือ ไม่สามารถเขียนสะกดคำที่เกิดการเปลี่ยนรูปได้เมื่อมีตัวสะกด ได้แก่ 3 สระ คือ สระอะ สระเอะ และสระเออ ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนภูเก็ตปัญญานุกูล ที่มีปัญหาทางการเขียนสะกดคำ จำนวน 8 คน ที่ได้รับการคัดกรองจากแบบคัดกรองของกระทรวงศึกษาธิการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ เป็นแบบเขียนตามคำบอก จำนวน 30 คำ และชุดนิทานประกอบภาพ จำนวน 3 ชุด (สระอะ สระเอะและสระเออ)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ระหว่าง ก่อนและหลังเรียนโดยใช้นิทานประกอบภาพ

ความสามารถในการเขียนสะกดคำ / กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนก่อนการทดลอง (30)		คะแนนหลังการทดลอง (30)		คะแนนความก้าวหน้า	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	14	46.67	27	90.00	13	43.33
2	8	26.67	26	86.67	18	60.00
3	7	23.33	24	80.00	17	56.67
4	4	13.33	21	70.00	17	56.67

5	14	46.67	25	83.33	11	36.67
6	17	56.67	24	80.00	7	23.33
7	8	26.67	21	70.00	13	43.33
8	7	23.33	25	83.33	18	60.00
รวม	79	263.33	193	643.33	114.00	380.00
$\bar{X}$	9.88	32.92	24.13	80.42	14.25	47.50
S.D.	4.52	15.06	2.17	7.22	3.96	13.18

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีคะแนนความก้าวหน้าหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำเพิ่มสูงขึ้นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพ ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ดังแผนภูมิที่ 1

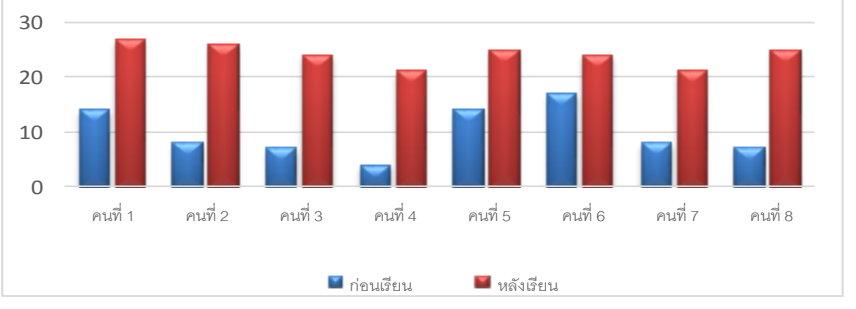

แผนภูมิที่ 1 การเปรียบเทียบร้อยละของความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ผสมสระเปลี่ยนรูปของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพ

ตารางที่ 2 สรุปการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

การทดสอบ	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\bar{X}$	**S.D.**	**t**	**Sig.**
ก่อนเรียน (Pre-test)	8	30	9.88	4.518		
					-10.943	.225*
หลังเรียนเรียน (Post-test)	8	30	24.12	2.167		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคงทน หลังการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กับเกณฑ์ที่กำหนด

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	df	t	p
หลังเรียน 2 สัปดาห์	8	30	21	24.75	1.39	82.50	7	7.638*	.000

* Sig. < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคงทน หลังการเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ มีค่าเท่ากับ 24.75 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความสามารถในการเขียนสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีคะแนนเพิ่มขึ้นหลังได้รับการทดลองสูงกว่าการทดลองโดยใช้นิทานประกอบภาพทุกคน คิดเป็นร้อยละ 48.74 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ ประการแรกผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้นิทานประกอบภาพที่ผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพอย่างเป็นระบบจนได้แผนการจัดการเรียนรู้และนิทานประกอบภาพที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด นอกจากนี้นิทานประกอบภาพ ยังเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนที่มีภาพนิ่งที่แสดงเหตุการณ์ประกอบเนื้อหา เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องของนิทาน รวมทั้งความเพลิดเพลินสนุกสนานและเพิ่มพูนความรู้ มีความสำคัญต่อการพัฒนาความพร้อมทางภาษาของนักเรียน สามารถพัฒนานักเรียนได้ตามลำดับขั้นตอนทั้งพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา บุคลิกภาพและด้านสังคม ตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็กเพราะเด็กชอบฟังนิทาน มีความ

สนุกสนานเพลิดเพลิน มีส่วนร่วมในการเล่านิทาน ช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องของนิทานได้อย่างดีและรวดเร็ว ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจอยากอ่านหนังสือ สอดคล้องกับแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2544) ที่กล่าวถึงการเล่านิทานมีประโยชน์และมีคุณค่าช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ทางความคิดและมีจินตนาการ ฝึกเด็กให้เป็นนักฟังที่ดี เก็บใจความเรื่องที่ฟังได้ตามสมควรแก่วัย สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีที่พึ่งทางใจ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพราะขณะที่ฟังนิทาน เด็กจะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดจินตนาการจากเรื่องราวที่ได้ฟัง เช่น เรื่อง นางฟ้า เรื่อง สัตว์ต่างๆ หรือเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติต่างๆได้รู้จักโลกในแง่มุมเล็กๆน้อยๆ จากนิทานที่ได้ฟังทำให้ตัดสินใจและมองโลกในแง่ดี เกิดทัศนคติที่ดีต่อโลกและชีวิต ทำให้เด็กได้พักผ่อน คลายความเคร่งเครียด ได้รับความเพลิดเพลิน ความสดชื่น สอดคล้องกับแนวคิดของวินัย รอดจ่าย (2534) ที่กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือนิทานประกอบภาพ ว่าสามารถพัฒนาเด็กได้ตามลำดับ ดังนี้ 1) พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการมองเห็น การสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดอันดับความหมายของเรื่องราว หรือเนื้อหาสาระที่ปรากฏให้เห็น 2) พัฒนาการทางบุคลิกภาพ ในขณะที่เด็กได้ฟังนิทานจากหนังสือนิทานประกอบภาพ เด็กได้มีโอกาสสัมผัสเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ทำให้รู้จักการเปรียบเทียบกับตนเอง ทั้งในแง่ของความคิด ความรู้สึกและการประพฤติปฏิบัติ ทำให้เด็กเข้าคนอื่น เข้าใจตนเอง นับถือตนเอง รู้จักยอมรับและนับถือผู้อื่น 3) พัฒนาการทางสังคม การได้ฟังนิทาน ช่วยให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกัน รู้จักที่จะปฏิบัติตนอย่างไรกับผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงหทัย คำวัง (2554) ได้ศึกษาความสามารถในการเรียงคำในประโยค ภาษาไทย โดยใช้การเล่านิทานของนักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงคเพื่อศึกษาทักษะการเรียงคำในประโยคภาษาไทยและประเมินทักษะการเล่านิทานของนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปที่ 5 กลุมตัวอย่างที่ใชในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปที่ 5/1 โรงเรียนบานตุงลอย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 ภาคเรียนที่ 2 ปการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใชในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรูโดยใชนิทาน แบบทดสอบการเรียงคำในประโยคภาษาไทย แบบประเมินทักษะการเล่านิทาน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการเรียงคำในประโยคภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผากะเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

นิทานประกอบภาพที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น เป็นการอธิบายถึงวิธีการในการเปลี่ยนรูปของคำในภาษาไทยที่ประสมด้วยสระอะ สระเอะ สระเออ และมีตัวสะกดมาประสม โดยเนื้อหาในนิทานแต่ละเรื่องจะเป็นการอธิบายถึงขั้นตอนของคำในภาษาไทยที่ประสมด้วยสระอะ

สระเอะ และสระเออแล้วมีตัวสะกดมา ประสม เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอย่างง่ายให้แก่เด็กว่ารูปสระอะ ได้เปลี่ยนรูปไปเป็น ไม้หันอากาศ รูปสระเอะ ได้เปลี่ยนรูปไปเป็น ไม้ไต่คู้ และรูปสระเออ ได้เปลี่ยนรูปไปเป็น พินท์อิ ได้อย่างไร ด้วยการอธิบายผ่านนิทานประกอบภาพที่สนุกสนานที่เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียนและสามารถเข้าใจง่าย เพื่อเป็นการช่วยเรียงลำดับขั้นตอนของการเปลี่ยนรูปทั้ง 3 สระนี้ โดยผ่านเหตุการณ์ของเนื้อหาที่ดำเนินเรื่องโดยตัวละครในการเปลี่ยนรูปของสระทั้ง 3 สระผ่านการฟัง เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงของสระทั้ง 3 สระเมื่อมีตัวสะกดเข้ามาประสมได้ชัดเจนมากขึ้น จนเกิดความเข้าใจในโครงสร้างไวยากรณ์ของการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูปและมีตัวสะกด ส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการเขียนสะกดคำเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของจินตนา ใบกาซูยี (2545) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือสำหรับเด็กที่ดีและเหมาะสมกับการส่งเสริมคุณค่าทางด้านการอ่าน ควรเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระตรงกับความสนใจของเด็ก ให้มีความรู้สึกสอดแทรกคติธรรม เด็กอ่านได้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนค่านิยมที่เหมาะสมของสังคมตามวัย และประสบการณ์ของเด็ก มีรูปเล่มที่กะทัดรัด สวยงามสะดุดตา ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก

ผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้การเล่านิทานประกอบภาพ ซึ่งนิทานเป็นสิ่งที่เด็กต้องการและสนใจอยากรู้ การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก โดยใช้นิทานนำไปสู่ประสบการณ์ด้านต่างๆ เป็นสิ่งที่ดี เพราะธรรมชาติการเรียนรู้ของคนเราจะให้ประสบผลดีได้นั้น ย่อมมาจากความสนใจ ความต้องการของนักเรียนเอง การเล่านิทานมีประโยชน์สำคัญคือ สามารถช่วยในการพัฒนาทักษะทางการฟัง คิด วิเคราะห์ ผ่านเรื่องราวต่างๆ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านภาษา โดยผ่านการฟังและสายตา ด้วยความสนุกสนาน ช่วยสร้างจินตนาการไปพร้อมกับคุณธรรมที่ดี ในการดำรงชีวิตการเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดี สอดคล้องกับสุภัสสร วัชรคุปต์ (2543) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานที่มีต่อการเรียนการสอนว่า นิทานช่วยให้เด็กมีพัฒนาทุกๆ ด้าน เป็นเครื่องมือก่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี นิทานช่วยปลูกฝังคุณธรรม ความดีและความละเอียดอ่อนขึ้นในจิตใจของเด็กและยังสามารถสร้างความคิดสร้างสรรค์อีกด้วยที่ว่า การเล่านิทานทำให้ 1) เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและใกล้ชิด 2) เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย และสดชื่นแจ่มใส 3) ส่งเสริมทักษะการฟัง 4) เด็กจะถูกกล่อมเกลาด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 5) นิทานทำให้เด็กๆ มองโลกในแง่ดี รู้จักการแบ่งปัน 6) นิทานส่งเสริมกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา 7) นิทานส่งเสริมความกล้าให้แก่เด็ก ๆ 8) เด็ก ๆ จะได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์จากนิทานและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 9) นิทานส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการสำหรับเด็ก และ 10) ส่งเสริมทักษะทางภาษา นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้หลังใช้นิทานประกอบภาพมีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่าการใช้นิทานประกอบภาพ ทั้งนี้ก่อนการทดลอง นักเรียนมี

ความสามารถในการอ่านจับใจความ ร้อยละ 40.00 และหลังการทดลองนักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความ ร้อยละ 90.00 โดยมีผลต่างของความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนการใช้นิทานประกอบภาพและหลังการใช้นิทานประกอบภาพ คิดเป็นร้อยละ 50.00 และ Prisa Rahmani (2011) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการเล่าเรื่องเพื่อช่วยลดความผิดพลาดในการอ่านของเด็กที่มีความบกพร่องทางการอ่านของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คนโดยใช้การเล่าเรื่อง พบว่า นักเรียนที่ผ่านการเล่าเรื่องมีผลการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ผ่านการเล่าเรื่อง

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีความคงทนในการเรียนรู้ หลังเรียน 2 สัปดาห์ สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมมีขั้นตอนตั้งแต่ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการเห็นคุณค่า ขั้นการจัดระบบ ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย คือการค้นพบตนเอง บอกสิ่งที่ต้องการได้และขั้นสรุป โดยมีการประยุกต์ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดย 1.1) นักเรียนอ่านแจกลูกคำที่ประประสมด้วยสระคงรูป จากบัตรคำ 1.2) นักเรียนอ่านแจกลูกคำที่ประประสมด้วยสระเมื่อมีตัวสะกด จากบัตรคำ 1.3) นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า เพราะเหตุใด สระ ในคำดังกล่าวจึงหายไป 2) ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดย 2.1) นักเรียนดูหนังสือนิทานประกอบภาพ ที่ครูนำมาให้ดู พร้อมครูเล่านิทานให้นักเรียนฟังไปทีละหน้าจนจบเรื่อง โดยในนิทานจะแสดงถึงการประสมคำที่มีสระประสม และมีตัวสะกด จะเปลี่ยนรูป 2.2) ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิดว่า เพราะเหตุใด สระ จึงหายไปแล้วเปลี่ยนรูป 2.3) ครูนำบัตรคำที่ประสมด้วยสระและมีตัวสะกด ให้นักเรียนดู พร้อมแสดงให้นักเรียนเห็นถึงการเปลี่ยนรูป 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ 3.1) นักเรียนฝึกอ่านแจกลูก คำศัพท์ 5 คำ จากบัตรคำ จนสามารถอ่านได้คล่อง 3.2) นักเรียนเขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำ และ 4) ขั้นสรุปและประเมินผลโดย 4.1) นักเรียนอ่านบัตรภาพ ประกอบเนื้อหาเกี่ยวกับสระเปลี่ยนรู้“สระ เปลี่ยนรูปใหม่” 4.2) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป และนักเรียนทดสอบหลังเรียน โดยการเขียนตามคำบอกที่กำหนดให้จำนวน 5 คำ ซึ่งจะพบว่า นักเรียนได้รับประสบการณ์ทั้งการฟัง การดู การปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ จนเกิดเป็นความจำระยะยาว ในขณะเดียวกันการสอนการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูปแต่ละสระนั้น ผู้วิจัยได้เล่านิทานซ้ำๆ ด้วยการใช้โครงสร้างของเนื้อเรื่องและตัวละครที่มีการดำเนินเรื่องเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกซ้ำย้ำทวนบ่อยๆ จากการฟังนิทานซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรสอนซ้ำและทบทวนบ่อยๆ เพราะตามปกติเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้นั้นต้องการประสบการณ์ซ้ำๆ และมีจำนวนครั้งของการฝึกหรือการเรียนรู้มากกว่าเด็กปกติทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูป ให้มีความแม่นยำยิ่งขึ้นในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้มีการจัดเนื้อหาการเรียนรู้โดย

เรียงลำดับสระที่สอนจากง่ายไปหายาก เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ จะเริ่มจากสระอะที่มีรูปเดียวแล้วตามด้วยสระเอะซึ่งมีสองรูปแต่ยังคงมีรูปสระอะไว้ด้านหลัง แต่เพิ่มสระเอไว้ด้านหน้า ต่อจากนั้นจึงสอนรูปและสระเออที่มีสองรูปแล้วยังคงสระเอ ไว้ด้านหน้า แต่เปลี่ยนจากสระอะ เป็นสระออ ตามลำดับ สอดคล้องกับทฤษฎีความจำสองกระบวนการของ Atkinson and Shiffrin (1968) กล่าวถึงความจำระยะสั้นและความจำระยะยาว ว่าความจำระยะสั้นเป็นความจำชั่วคราว สิ่งใดก็ตามถ้าอยู่ในความจำระยะสั้นจะต้องได้รับการทบทวนอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นความจำสิ่งนั้นจะสลายตัวไปอย่างรวดเร็ว และถ้าสิ่งใดอยู่ในความจำระยะสั้นเป็นระยะเวลานาน สิ่งนั้นมีโอกาสฝังตัวในความจำระยะยาว ถ้าเราจำสิ่งใดไว้ในความจำระยะยาว สิ่งนั้นก็จะติดอยู่ในความทรงจำตลอดไป กลายเป็นความจำถาวร ซึ่งสามารถที่จะรื้อฟื้นขึ้นมาได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Gagne (1970) ได้อธิบายขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้และการจำไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ เป็นขั้นนักเรียนเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า 2) ขั้นเรียนรู้ ขั้นนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดเป็นความสามารถอย่างใหม่ 3) ขั้นเก็บไว้ในความทรงจำ คือ การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปเก็บไว้ในส่วนของความจำเป็นช่วงเวลา และ 4) ขั้นการรื้อฟื้น เป็นขั้นที่นำสิ่งที่เรียนและเก็บไว้แล้วออกมาใช้ในลักษณะของการกระทำที่สังเกตได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Andreia Matos, Tania Rocha, Luciana Cabral and Maximino Bessa (2015) ได้ศึกษาความสามารถในการจำ โดยใช้การเล่าเรื่องและกิจกรรมสหสัมผัสของคนที่มีความบกพร่องทางปัญญา จำนวน 18 คน อายุระหว่าง 22-24 ปี พบว่า หลังจากที่เล่าเรื่องและทำกิจกรรมสหสัมผัส ผลปรากฏว่าคนที่มีความบกพร่องทางปัญญามีการพัฒนาความสามารถในการจำได้มากกว่าก่อนการเล่าเรื่องและทำกิจกรรมสหสัมผัส

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ครูผู้สอนจะมีเทคนิคในการสอน คือ เลือกคำที่มีพยัญชนะต้น ที่เป็นอักษรกลางและอักษรต่ำก่อน เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความสับสนเกี่ยวกับเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงคล้ายกัน เมื่อนักเรียนเขียนได้ถูกต้อง แม่นยำแล้ว จึงใช้พยัญชนะต้นตัวอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวตัวพยัญชนะขณะที่ครูเล่านิทาน เพราะเป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสในการใช้มือหยิบจับตัวอักษร จะทำให้นักเรียนสามารถจดจำการเปลี่ยนแปลงของสระเปลี่ยนรูปได้ดีขึ้น จึงควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนานิทานประกอบภาพ เพื่อช่วยในการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูป สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในระดับชั้นอื่นๆ และการวิจัยเพื่อสร้างนิทานประกอบภาพ ในการสอนการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระลดรูป สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อช่วยอธิบายลำดับขั้นตอนที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อหนุนเสริมความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนสำหรับวิชาอื่นๆต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กัลยา ก่อสุวรรณ. (2553). *การสอนเด็กที่มีความบกพร่องระดับเล็กน้อย*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2554). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จินตนา ใบกาซูยี. (2545). *เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2544). *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 8-15*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ดวงฤทัย คำวัง. (2554). *การใช้นิทานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียงคำในประโยคภาษาไทยและการเล่านิทานของนักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธริตา นาคสวัสดิ์. (2558). *การเล่านิทานประกอบภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ประสมด้วยสระเปลี่ยนรูปของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

วินัย รอดจ่าย. (2534). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : ตะเกียง.

สุนทรีย์ ทองจิตต์. (2544). *หลักการใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

สุภัสสร วัชรคุปต์ (2543). ชุดการสอนการอ่านจับใจความโดยใช้นิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Atkinson, R. c., & Shiffrin, R. M. (1968). *Human memory: A proposed system and its control processes.* In K.Spence & J. Spence (Eds.),The Psychology of Learning and Motivation. 2, New York :Academic Press.

Gagne, Robert M. (1970). *The Condition of learning.* 2nd ed. New York : Rinehart and Winston,

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT IN PROBLEM AND GROUP WORK BEHAVIOR UNIT OF GRADE 5 STUDENTS THROUGH TAI COOPERATIVE LEARNING TECHNIQUE AND POLYA PROBLEM-SOLVING PROCESS

[1]ชิษณุพงศ์ เงินแจ่ม และ [2]สุนันท์ สีพาย

[1]Chisanupong Ngoenchaem and [2]Sunan Siphai

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]save619@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 22,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาก่อนและหลัง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา และ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนบ้านสระสี่เหลี่ยม จำนวน 12 คน ใช้

ระยะเวลาในการทดลอง 16 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน เวลา 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ และ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ผลวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ.05 3) พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค TAI, กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา, พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop a learning management plan in problem and group work behavior unit of grade 5 students through Team Assisted Individualization (TAI) and the Polya problem-solving process to be efficient with the criterion of 75/75; 2) To compare the learning achievement in problem and group work behavior unit of grade 5 students before and after using Team Assisted Individualization (TAI) and the Polya problem-solving process; and 3) To study group work behavior of grade 5 students that received learning management through Team Assisted Individualization (TAI) and the Polya problem-solving process. The target groups were 12 grade 5 students studying in the second semester of academic year 2019 at Ban Srasilieam school. The length of this trial was 16 hours. The research tools included: 1) eight learning management plans with the duration of 16 hours; 2) twenty items of achievement test; and 3) formats for observing the group work behavior. Findings of this research were as the followings:
1) The efficiency of learning management plan through collaborative learning using Team Assisted Individualization (TAI) and the Polya problem-solving process in group work behavior of grade 5 students was in accordance with the criterion of 75/75. 2) The learning achievement after using Team Assisted Individualization (TAI) and the Polya problem-solving process in group work behavior of grade 5 students was higher than before using the technique that was statistically significant at the level of .05 3) The

overall aspects of group work behavior of grade 5 students that received cooperative learning through the TAI technique and the Polya problem-solving process were at the highest level.

Keywords: Cooperative Learning through TAI Technique, Polya Problem-Solving Process, Group Work Behavior

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการเรียนรู้และเป็นฐานความรู้ที่จะเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจในศาสตร์อื่นๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม คณิตศาสตร์สามารถช่วยส่งเสริมให้ เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบช่วยให้คาดการณ์วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นๆคณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และคณิตศาสตร์มีประโยชน์และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันการดำรงชีวิตจะหลีกหนีการใช้คณิตศาสตร์ไม่พ้นในการดำรงชีวิตอยู่ก็ต้องใช้เงินในการใช้จ่าย หรือการแลกเปลี่ยนสิ่งของก็ต้องอาศัยตัวเลขการทำงาน หรือการตัดสินใจต่างๆ ก็ต้องอาศัยประสบการณ์หรือข้อมูลหรือปริมาณในการตัดสินใจ คณิตศาสตร์ยังมีประโยชน์ในงานอาชีพ เนื่องจากงานอาชีพทุกสาขาย่อมต้องการ กำไร หรือผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ และการประกอบอาชีพที่จะได้กำไรหรือประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ และคณิตศาสตร์ยังเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง คือ มีความงามในการฝึกสมองของคนให้คิดจินตนาการ ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มองหาความรู้ใหม่ๆที่จะพัฒนาสมองมนุษย์ให้สามารถดึงเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ (ประภาศิริ ปราโมทย์, 2561)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งกำหนดให้ ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเฉพาะ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ประกอบด้วยการนำความรู้ทักษะ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและการศึกษาต่อการมีเหตุมีผล มีเจตคติที่ดีต่อ คณิตศาสตร์พัฒนาความคิด

อย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ,2552) นอกจากนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เปิดโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพ และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ในมาตรา 22 การจัด การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2560)

การจัดการเรียนการสอนแบบ TAI (Team Assisted Individualization) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่าง การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) และการสอนรายบุคคล (Individualized instruction)เข้าด้วยกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนรายบุคคล โดยใช้ลักษณะการเรียนเป็นกลุ่ม ให้นักเรียนในกลุ่มทำการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันช่วยกัน ดำเนินการเรียนและมีการตรวจสอบร่วมกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของการเรียนโดยผู้สอนจะให้ความเป็นอิสระแก่นักเรียนที่จะหาความรู้จากเพื่อนในกลุ่ม Slavin (1990) ซึ่งสอดคล้องกับสิริพร ทิพย์คง (2545) ได้กล่าวว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้กับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ แต่วิชาอื่น ๆ ก็สามารถนาไปปรับใช้ได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่ต้องการเน้นการพัฒนาทักษะให้กับนักเรียนครูจะใช้การจัดกิจกรรมการสอนแบบต่างๆ ให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่เรียน โดยอาจทำการสอนนักเรียนร่วมกันทั้งชั้น แล้วทำการทดสอบว่านักเรียนคนใดเข้าใจหรือไม่เข้าใจอย่างไร แล้วครูจึงจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ TAI จะมีการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดนักเรียนเป็นกลุ่มที่คละความสามารถ กลุ่มละ 4 คน และจัดนักเรียนเป็นกลุ่มที่มีระดับความสามารถใกล้เคียงกันสำหรับการทำงานกลุ่มแบบ TAI นักเรียนในแต่ละกลุ่มจับคู่กันทำงานและผลัดกันตรวจงานในคู่ของตน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาว่า การนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบ TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา จึงกำหนดเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ไว้ที่ร้อยละ 75 ซึ่งอยู่ในระดับดีตามกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ซึ่งทางโรงเรียนได้ใช้เกณฑ์การประเมินตามกระทรวงศึกษาธิการด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่จะนำ การจัดการเรียนการสอนแบบ TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาก่อนและหลังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเครือข่ายจัตุรัส หนองบัวใหญ่ ภาคเรียนที่ 2ปีการศึกษา2562 ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 1,703 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนโรงเรียนบ้านสระสี่เหลี่ยม จำนวน 12 คน ผู้วิจัยได้ใช้หลักการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน เวลา 16 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สรุปผล ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ระหว่างเรียน									รวม	หลังเรียน
แผนการเรียน	1	2	3	4	5	6	7	8		
ลำดับ	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)		(30)
1	7	8	7	9	7	8	7	8	61	21
2	8	9	8	8	8	9	8	7	65	25
3	9	7	9	7	7	7	9	8	63	24
4	6	9	7	8	8	6	9	8	61	25
5	7	8	7	9	7	7	7	9	61	24
6	9	9	8	6	9	8	8	8	65	25
7	6	7	7	9	8	9	9	7	62	22
8	6	6	7	8	7	8	7	8	57	23
9	7	8	6	8	6	7	8	9	59	24
10	8	9	7	7	7	8	9	8	63	21
11	7	9	9	8	8	9	7	7	64	26
12	8	8	7	9	9	7	7	8	63	23
คะแนนเฉลี่ย									62.00	23.58
ร้อยละ									77.50	78.61

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 77.50/78.61 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาก่อนและหลังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาก่อนและหลังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน (Pre-test)	12	30	16.92	1.24	-13.00	.20*
หลังเรียน (Post-test)	12	30	23.42	1.38		

*Sig. > 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 23.42 สูงกว่าก่อนเรียน เท่ากับ 16.92 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค(TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ตารางที่ 3 แสดงผลศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

	กลุ่มที่ 1			กลุ่มที่ 2			กลุ่มที่ 3			ผล	รวม	
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ผล	$\bar{X}$	S.D	ผล	$\bar{X}$	S.D	ผล		$\bar{X}$	S.D
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	มากที่สุด	5.00	.00
2. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	มากที่สุด	5.00	.00
3. การให้ความร่วมมือในการทำงาน	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	มากที่สุด	5.00	.00
4. การแสดงความคิดเห็น	4.50	.58	มาก	4.75	.50	มากที่สุด	4.75	.50	มากที่สุด	มากที่สุด	4.67	.53
5. การยอมรับความคิดเห็น	4.50	.58	มาก	4.75	.50	มากที่สุด	4.50	.58	มาก	มากที่สุด	4.58	.55
เฉลี่ย	**4.80**	**.23**	**ดี**	**4.90**	**.20**	**ดี**	**4.85**	**.22**	**ดี**	**มากที่สุด**	**4.85**	**.22**

จากตารางที่ 3 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนทุกกลุ่ม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุดและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านทุกด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .22

อภิปรายผล

จากการศึกษาการผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เรื่องโจทย์ปัญหาและพฤติกรรมารทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E_1/E_2) เท่ากับ 77.50 / 78.61 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ โดยค่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนมาจากการทำแบบทดสอบย่อย ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 8 แผน คิดเป็นร้อยละ 77.50 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 78.61 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 ทั้งนี้น่าจะมีผลมาจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับการแก้ปัญหาของโพลยา เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน เด็กเก่งจะสอนเด็กอ่อน ซึ่งการที่เด็กอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน เด็กจะกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น รวมถึงให้คำแนะนำที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก เช่น เด็กชายศิรวัฒน์ สอนกอก กับเด็กชายตะวัน รจันทร์ลี เกี่ยวกับโจทย์ปัญหาการลบ เด็กชายศิรวัฒน์ สอนกอก ซึ่งเป็นคนเก่ง ได้พูดว่า“การที่เรามีเงินอยู่ที่ตัวเรา แล้วเรานำไปซื้อ ซึ่งผลที่ได้จะเป็นการหักออก”เด็กชายตะวัน รจันทร์ลี พูดว่า “ถ้าโจทย์ถามเราว่า เรามีเงินอยู่ 20 บาท ซื้อขนมไป 15 บาท ดังนั้นเราจะเหลือเงินเท่าไร แสดงว่าโจทย์ต้องการรู้ผลลัพธ์โดยการลบใช่ไหม”เป็นต้น ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการทำกิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหา แบบทดสอบระหว่างเรียน แบบทดสอบหลังเรียนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอน และทำการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรง แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้วิจัยเห็นข้อบกพร่อง ของเครื่องมือแต่ละประเภท แล้วทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะในขั้นตอนของการใช้แผนของ TAI ได้นำกระบวนการของโพลยาเข้ามาเพิ่ม ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในขั้นตอนการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพนิดา รุ่งเดช (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้เทคนิค TAI (Team Assisted Individualization) ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องภาคตัด

กรวย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 2 อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ชุดการเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้เทคนิค TAI มีทั้งหมด 5 ชุด แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ใช้เทคนิค TAI แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน แบบทดสอบประจำชุดเรียน แบบสอบถามวัดความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้เทคนิค TAI มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภายหลังได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้เทคนิค TAI สูงกว่าได้รับการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภายหลังได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้เทคนิค TAI อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้น่าจะมีผลมาจากการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบเทคนิค TAI ทำให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภายในกลุ่มของตนเอง เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียน นักเรียนเกิดการช่วยเหลือกันระหว่างการทำกิจกรรม ทำให้เด็กที่เรียนอ่อนได้พัฒนาตนเองมีความรับผิดชอบและตั้งใจเรียนมากขึ้น และเมื่อทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนทำให้นักเรียนทำคะแนนได้สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพรพิมล ใจโต (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร จำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนภาวนาภิมณฑ์พิทยา ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร จำนวนเต็ม แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร จำนวนเต็ม แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI ผลการศึกษาพบว่าผลการเรียนรู้เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนภาพรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3. จากการศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ การให้ความร่วมมือในการทำงาน การแสดงความคิดเห็น การยอมรับความคิดเห็น พบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับสูงมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนแบบร่วมมือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ตัวผู้วิจัยได้แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยคนที่ เก่ง ปานกลาง อ่อน ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มของตนเอง จึงทำให้มีการพัฒนาทางด้านการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2550) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มว่าเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการดำเนินการร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม และขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น และสอดคล้องกับโกวิทย์ เวชศาสตร์ และคณะ (2541) ได้กล่าวไว้ดังนี้ 1) ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมดสมาชิกแต่ละคนรู้หน้าที่ของตนเองว่าต้องการกิจกรรมอะไรบ้างในการเรียนครั้งนั้นๆ และต้องรับผิดชอบในกิจกรรมนั้น ๆเสมอ สมาชิกทุกคนตระหนักดีว่าความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม 2) ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ ที่ต้องรับผิดชอบ และจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มใจเสมอ 3) กระบวนการกลุ่ม หลังจากที่มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้ระยะหนึ่งสมาชิกแต่ละคนจะต้องประเมินผลการทำงานของตนเอง และผลงานกลุ่มเพื่อที่จะรู้ถึงข้อบกพร่องและสิ่งที่ควรปรับปรุง แก้ไขและวางเป้าหมายในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไปให้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม4) ทักษะทางสังคม นักศึกษาบางคนไม่มีทักษะในการทำงานกันเป็นกลุ่มเนื่องมาจากไม่ได้รับการพัฒนาเรื่องนี้มาก่อนอาจทำให้มีปัญหาบ้างในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ดังนั้นก่อนที่จะใช้การเรียนการสอน แบบร่วมมือ ครูควรปูพื้นฐานให้มีทักษะในการทำงานกลุ่ม และ 5) มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือนักศึกษาจะนั่งเรียนด้วยกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 2-5 คน หันหน้าเข้าหากัน เพื่อที่จะได้ซักถามตอบปัญหา อธิบาย โต้ตอบซึ่งกันและกัน ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น โต้เถียงด้วยเหตุผลไม่ใช่เถียงกันเพราะบุคคล รู้จักสนับสนุนและกล่าวคำชมเชยผู้อื่น เป็นการฝึกทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาที่เรียนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับสูงมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้โจทย์ปัญหาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค (TAI) ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีขั้นการจัดกลุ่มนักเรียนคละความสามารถเก่ง ปานกลางและอ่อน ในขั้นนี้จะพบปัญหาค่อนข้างมาก เนื่องจากนักเรียนไม่ได้อยู่กลุ่มเดียวกับเพื่อนที่สนิทด้วยกัน จึงทำให้เกิดความไม่พอใจกัน ซึ่งครูจะต้องอธิบายให้นักเรียนทราบว่าเป็นการทำกิจกรรมในการเรียนเพื่อให้เกิดความหลากหลายของการเรียนและเป็นการแข่งขันการทำกิจกรรม หากกลุ่มไหนทำคะแนนได้สูงสุดจะมีรางวัลให้ นักเรียนจึงทำตามที่ครูจัดกลุ่มให้ เวลาในการจัดกิจกรรมน้อยเกินไป ครูจึงควรปรับเวลาให้เหมาะสมและสามารถปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับเวลาที่มี แต่ยังคงจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายเช่นเดิมหรือเพิ่มเติมมากขึ้นก็ได้ องค์กรหรือหน่วยงานควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบเทคนิค TAI ในเนื้อหาในเรื่องอื่นๆ และในระดับชั้นต่างๆ ควรทำการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบการเรียนระหว่างการสอนแบบร่วมมือแบบเทคนิค TAI กับเทคนิคการสอบแบบอื่นๆด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์และการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

โกวิทย์ เวชศาสตร์และคณะ. (2541). *การเรียนแบบร่วมมือ:เอกสารอบรมครูวิทยาศาสตร์ของ Seamco-Rccsam.* กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

ทิศนา แขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ,* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด, (2553), *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ: สุวีริยสาสน์.

พรพิมล ใจโต. (2552). การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องการบวก ลบ คูณ หาร จำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค TAI. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิริพร ทิพย์คง. (2545). *การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์.* กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์และการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

มจร
วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาหน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING ABILITIES IN NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT UNIT OF GRADE 7 STUDENTS THROUGH CREATIVE PROBLEM SOLVING LEARNING MANAGEMENT

[1]พจนีย์ ขำชาลีและ [2]รัชกร ประสีระเตสัง

[1]Potjanee Khumchalee and [2]Ratchakorn Praseeratesung

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]khumchalee2013@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) แบบ One Group Pretest Posttest Design มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3)เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4) ศึกษาความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านประคำ จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปี

การศึกษา 2562 จำนวน 7 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน เวลา 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากรายข้ออยู่ระหว่าง 0.30-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.47 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.75 และ 3) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบสถานการณ์ จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ One Sample Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตาม (E_1/E_2) เท่ากับ 83.42/82.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 4) ความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์, ความสามารถในการแก้ปัญหา, ความคงทนในการเรียนรู้

Abstract

The research was a pre-experimental research with one group pretest - posttest design aiming: 1) To develop lesson plan with Creative Problem Solving Learning Management of grade 7 students to be efficient at the criterion of 80/80; 2) To compare the pre and post learning achievement of grade 7 students through Creative Problem Solving Learning Management; 3) to compare problem solving abilities of grade 7 students that received Creative Problem Solving Learning Management; and 4) to study the learning retention of grade 7 students. The sampling groups through simple random samplings were 7 students studying in grade 7 in the second semester of the academic year 2019 at Ban Prakum School, Nakornratchasima Province. The research instruments used were: 1) eight lesson plans with the duration of 16 hours; 2) thirty items of objective achievement test with 4 choices with the difficulty value of each item between 0.30-0.80, discrimination value between 0.20-0.47 and reliability value of the test at 0.75;

3) Twenty items of problem solving abilities through situational test with reliability value at 0.88. Data were analyzed by percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and statistics used for analyzing data included One Sample Wilcoxon Signed Ranks Test. The research findings were as the followings: 1) The lesson plan through Creative Problem Solving Learning Management in Natural Resources and Environment Unit of grade 7 students was efficient following E_1/E_2 equal to 83.42/82.38 that was higher than the specified criterion. 2) Post-learning achievement of grade 7 students through Creative Problem Solving Learning Management was higher than pre-learning achievement with statistical significance at the level of .05 3) The problem solving abilities of grade 7 students through Creative Problem Solving Learning Management at post-learning was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05 4) The learning retention of grade 7 students after 2 weeks of learning management through Creative Problem Solving Learning Management was higher than the specified criterion with statistical significance at the level of .05

Keywords: Creative Problem Solving, Problem Solving Capabilities, Learning Retention

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศนำมาสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาความสามารถด้านความคิด ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในศตวรรษใหม่ มีหนทางค้นหาความรู้ด้วยตนเองจากทุกหนทุกแห่ง ทั้งในสิ่งแวดล้อมและในอินเทอร์เน็ต หากการศึกษาไทยยังย่ำอยู่กับกระบวนทัศน์เดิม คือมอบความรู้เป็นรายวิชาก็จะไม่ทันสถานการณ์โลกที่ควรทำ คือ มีกระบวนทัศน์ใหม่ที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต เด็กและเยาวชนจะเรียนรู้อะไรบ้างขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละคน แต่ที่ทุกคนควรมีคือความสามารถในการเรียนรู้ตลอดเวลา ตลอดชีวิตและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ” (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์,2554) ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือเทคโนโลยีก็ตาม ดังนั้นในปัจจุบัน คนเราจึงต้องการทักษะใหม่ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาจะมุ่งเน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมยังประสบปัญหาสำคัญอยู่หลายประการโดยเฉพาะในสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระดังกล่าวยังละเลยการให้ความสำคัญกับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิด ซึ่งทักษะการคิดมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสัมพันธ์กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ณัฐกมล วัชรวงษ์ทวี, 2556) จากปัญหาที่พบจากการให้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนยังเป็นรูปแบบการสอนแบบบรรยายและผู้เรียนได้ไม่ได้ฝึกทักษะการคิดและการแก้ไขปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูผู้สอนควรศึกษาและนำรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดและทักษะการแก้ปัญหา (ตฤณวัฒน์ พลเยี่ยม, 2560)

ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นสมรรถนะสำคัญ เป็นความสามารถในการนำความรู้ความคิดในการรวบรวม วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูลเพื่อตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเสนอแนวทางในการขจัดอุปสรรคหรือสภาพการณ์ที่ไม่ต้องการให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ซึ่งทำให้บุคคลสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ เป็นเครื่องมือสร้างความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างแท้จริง สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตและในการทำงานได้อย่างยาวนาน (Treffinger, Isaksen; & Dorval, 2005) นั่นย่อมแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการแก้ปัญหามีประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem – Solving) เป็นกระบวนการมุ่งหาคำตอบและแก้ปัญหา รวมถึงการพัฒนาสภาวะที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยการจินตนาการและการไตร่ตรองอย่างละเอียด โดยเทฟฟิงเกอร์และคนอื่นๆ ส่วนอาร์เบสแมนและพัคซิโอ (Arbesman; & Puccio, 2001) ได้เน้นว่าการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างการคิดสร้างสรรค์กับการคิดวิจารณญาณ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (2552) ได้ระบุว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นการแก้ปัญหาที่ใช้ความคิดสองประการซึ่งประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ คือ คิดวิธีการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเลือกและประเมินวิธีการแก้ปัญหาจนได้วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหาและนำไปแก้ปัญหาไปใช้ โดยเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาและควบคุมตนเองได้เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาด้วยความรอบคอบและสมบูรณ์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตประจำวัน

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาว่า รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความ สามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และส่งผลต่อความคงทนในการเรียนของนักเรียน

ได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

4. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาคง 5 อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนรวม 30 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านประคำ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบสถานการณ์ซึ่งเป็นการจำลองสถานการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น แล้วให้นักเรียนแสดงความรู้สึกว่าตนเองจะ

กระทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่กำหนดขึ้นในรูปแบบสถานการณ์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที และ Wilcoxon Signed Ranks Test

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ประเภทการทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	7	100	83.42	83.42	E_1 / E_2 =
ทดสอบหลังเรียน (E_2)	7	30	24.71	82.38	83.42/82.38

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.42/82.38 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.
ก่อนเรียน	7	30	16.57	1.98	-2.388	0.017*
หลังเรียน	7	30	24.71	1.79		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียน ($\bar{X}$ = 24.71) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ =16.57) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.
ก่อนเรียน	7	20	9.86	1.35	-2.379	0.017*
หลังเรียน	7	20	16.14	1.21		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน ($\bar{X}$ =16.14) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 9.86) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. ผลการวิเคราะห์ค่าความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ค่าความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หลังเรียน 2 สัปดาห์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	Sig
หลังเรียน 2 สัปดาห์	7	30	21	23.57	2.30	78.57	.017

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคงทนในการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หลังเรียน 2 สัปดาห์ สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.42/82.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนาโดยผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2560 เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ หลักการ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาระภูมิศาสตร์ พุทธศักราช 2560 และหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจากนั้นได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และศึกษาวิธีเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินคุณภาพโดยรวมของแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้ตามกระบวนการ จนได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านประคำ โดยผู้วิจัยได้เลือกสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาระภูมิศาสตร์ เพราะนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำขาดความตระหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งเป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถสำรวจสังเกต และวิเคราะห์ปัญหา และแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง

นอกจากนั้นแผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันหาข้อสรุปข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผลจากประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนและได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้

กระบวนการกลุ่ม ซึ่งนักเรียนเก่งหรือปานกลางที่เข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดี จะช่วยอธิบายให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มได้เข้าใจเนื้อหา ประกอบกับแผนการจัดการเรียนรู้จัดกิจกรรมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีการเตรียมการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการใช้สื่อ อุปกรณ์การจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและประสบการณ์ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ การเตรียมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับครูอันจะช่วยให้การเรียนการจัดการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ผู้สอนต้องเตรียมในการวางแผนงาน การวางแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การกำหนดจุดประสงค์การเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการจัดการเรียนรู้ การเลือกสื่อการเรียนการจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิพรพรรณ ศรีสุธรรม (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1)แผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2)แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.58/81.50

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นักเรียนมีการฝึกคิดแก้ปัญหาด้วยกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง หาคำตอบที่ตนเองอยากรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติอย่างมีระบบการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นสอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา (Problem Finding) เป็นการค้นหาปัญหาที่แท้จริงและการรวบรวมข้อมูลจากข้อเท็จจริงหรือค้นหาสาเหตุของปัญหาที่มีอยู่ในสถานการณ์มาทำการวิเคราะห์ปัญหา โดยการระดมสมองวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญหา เพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในที่จะขจัดความขัดแย้งหรือปัญหานั้น ขั้นที่ 2 การค้นหาความคิด (Idea Finding) นักเรียนฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยการสร้างทางเลือก สำรวจว่ารู้อะไรแล้วบ้างและยังไม่รู้อะไรบ้าง แล้วร่วมกันสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม พิจารณาหาแนวทางและคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมให้ได้มากมายหลายๆวิธี เป็น

การสร้างทางเลือก ขั้นที่ 3 การเลือกกลวิธีในการแก้ปัญหา (Strategy Finding) เป็นขั้นการไตร่ตรอง ฝึกการคิดแก้ปัญหา ค้นหาข้อสรุปแนวทางในการแก้ปัญหา โดยเลือกวิธีการว่าวิธีใดเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดและวางแผนแก้ปัญหาตามลำดับขั้น ขั้นที่ 4 การร่วมมือกันปฏิบัติ (Collaborative practices) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนฝึกการทำงานร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยและลงมือปฏิบัติตามลำดับขั้นของวิธีการแก้ปัญหาตามที่ได้วางแผนไว้และร่วมกันจัดทำโครงงานการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในสังคมและขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผลและการประยุกต์ใช้ (Evaluation & Application) เป็นขั้นการนำเสนอผลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ และประเมินการทำกิจกรรมของตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากทั้ง 5 ขั้นตอนนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้เกิดความรู้ที่คงทนสอดคล้องกับแนวคิด ทิศนา แขมมณี (2554) การเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดปัญญา ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้แสดงความรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ นักเรียนจะเป็นผู้ออกไปสังเกตสิ่งที่ตนอยากรู้ มาร่วมกันอภิปราย สรุปผลการค้นพบ แล้วนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสารวิชาการ หรือแหล่งความรู้ที่หาได้ เพื่อตรวจความรู้ที่ได้มา และเพิ่มเติมเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป ต้องให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง จนค้นพบความรู้และรู้จักสิ่งที่ค้นพบ เรียนรู้วิเคราะห์ต่อจนรู้จริงว่า ลึก ๆ แล้วสิ่งนั้นคืออะไร มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร และศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้งลงไปจนถึงรู้แจ้ง จากทฤษฎีที่กล่าวมาสอดคล้องกับงานวิจัยของญาณี เพชรแอน (2557) ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง อาหารกับสุขภาพ รายวิชาสุขศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง อาหารกับสุขภาพ รายวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการมุ่งหาคำตอบและแก้ปัญหา รวมถึงการพัฒนาสภาวะที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยการทำงานร่วมกันระหว่างการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ทำได้โดยให้คิดลึกและหลากหลายที่สุด ปราศจากการตัดสินความคิดต่างๆว่าดีหรือไม่ จนถึงระยะหนึ่ง จึงพิจารณาความคิดเหล่านั้นด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกและประเมินวิธีการแก้ปัญหา จนได้วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหาและนำไปแก้ปัญหา โดยเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาได้และควบคุมตนเองได้ เพื่อที่จะได้

แก้ปัญหาด้วยความรอบคอบและสมบูรณ์ อันเป็นปัจจัยที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ ที่สนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาสติปัญญาโดยใช้การสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย ซักถาม สืบค้นข้อมูล มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจทำกิจกรรมและปฏิบัติด้วยตนเองและประการสำคัญ ครูสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม จึงส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การทำงานเป็นทีมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา (Treffinger and Susan Beth, 2005) นอกจากนี้ พรรณี ช. เจนจิต (2545) ให้แนวคิดว่า การเรียนรู้เกิดได้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งครูและนักเรียน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งมาจากนักเรียนต้องการ อีกส่วนหนึ่งมาจากการจัดสิ่งแวดล้อมของครู สอดคล้องกับ Bruner (1963) ที่กล่าวว่า พัฒนาการของสติปัญญาขึ้นอยู่กับการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งมีระบบเกิดขึ้นระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1997) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้หรือการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในการพัฒนาทางสติปัญญา การที่นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นข้อสรุปได้ว่า เกิดจากพัฒนาการทางสติปัญญาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในการรับรู้ เริ่มมีการคิดอย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยการอภิปราย ซักถามสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เหมาะสม ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้ย่อมสนับสนุน ส่งผลให้นักเรียนได้นำมาใช้ในการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่ต้องการให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหา สืบค้น รวบรวมข้อมูล ปฏิบัติกิจกรรม สื่อสารเพื่ออธิบายกระบวนการและผลลัพธ์ด้วยความคิดที่แปลกใหม่เป็นของตนเอง ซึ่งเกิดจากสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย จะเห็นว่าพฤติกรรมดังที่กล่าวมา เป็นการเสริมสร้างและเพิ่มพูนความสามารถในการแก้ปัญหาต่อเนื่องตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนและครูผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นรูปแบบการเรียนที่ให้นักเรียนได้พัฒนาการทำงานร่วมกัน ฝึกการเป็นผู้นำ ทักษะชีวิต การคิด และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้นี้จึงมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สอดคล้องกับงานวิจัยของ ว่าที่ร้อยตรีนิวัฒน์ บุญสม (2556) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนในช่วงระหว่างการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน มีพัฒนาการขึ้นและโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีและมีพฤติกรรมสุขภาพ

4. ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.57 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

4.1 การจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2545) ที่ว่ารูปแบบการสอนเป็นการจัดสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย กระบวนการ หรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ มีขั้นตอนที่สำคัญโดยเริ่มจาก 1) การกำหนดปัญหา (Problem Finding) เป็นการสร้างความขัดแย้งทางปัญญาโดยจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความตระหนักในสถานการณ์ปัญหา ใช้การระดมสมอง เพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในที่จะขจัดความขัดแย้งหรือปัญหานั้น ซึ่งความขัดแย้งทางปัญญา เป็นกลไกหลักที่จูงใจให้นักเรียนอยากเรียน โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ สถานการณ์จำลอง ทำให้นักเรียนสนุกสนานกระตือรือร้น และสนใจที่วิเคราะห์ว่าอะไรคือปัญหาและสาเหตุของปัญหามาจากสาเหตุใด 2) ขั้นการค้นหาความคิด (Idea Finding) นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยร่วมกันสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล การคิด ที่เป็นไปได้สำหรับการแก้ปัญหา พิจารณาหาแนวทางและคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมให้ได้มากมายหลายๆ วิธี ด้วยตนเองจากสื่อและอุปกรณ์ เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ เกิดเป็นโครงสร้างทางความคิดในการแก้ปัญหา 3) ขั้นการเลือกกลวิธีในการแก้ปัญหา (Strategy Finding) จัดกิจกรรมให้นักเรียนระดมสมอง ค้นหาข้อสรุปและเลือกแนวทาง วิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความคงทนในการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนสนใจใฝ่เรียนรู้ มีความกระตือรือร้น ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาว่าปัญหาคืออะไร มีสาเหตุจากอะไร แล้วสืบค้น รวบรวมข้อมูลเพื่ออธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน จนได้ข้อสรุปหรือข้อค้นพบในการแก้ปัญหา นำไปสู่การร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหานั้นในรูปของโครงงานและร่วมกันจัดนิทรรศการนำเสนอโครงงาน โดยมีการประเมินโครงงานทั้งเพื่อน และครูเป็นผู้ประเมิน นักเรียนได้รับรู้ผลการเรียนรู้ ซึ่งจากที่กล่าวมา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดความจำระยะยาวแก่นักเรียนได้ดี สอดคล้องกับ Gagne (1994) ที่ว่าขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้และการจำ ประกอบด้วยการจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ การทำความเข้าใจ ซึ่งเป็นขั้นที่ให้นักเรียนเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า แล้วปรุงแต่งสิ่งที่เรียนรู้ไว้เป็นความจำ มีการรื้อฟื้น การสรุปหลักการ การลงมือปฏิบัติ และการสร้างผล

ย้อนกลับ ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้และการจำของ Gagne นั้นให้ความสำคัญกับขั้นการทำความเข้าใจ ถ้าทำความเข้าใจและการเรียนรู้ไม่ดี การจำก็จะลดลงหรือจำไม่ได้เลย นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้สนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาสติปัญญา โดยใช้การสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย ซักถาม สืบค้นข้อมูล มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจทำกิจกรรมและปฏิบัติด้วยตนเอง และประการสำคัญครูสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่ม จึงส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างความจำระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการทำงานเป็นทีมเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Treffinger and Susan Beth, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรชพรรณ ชาญช่าง (2561) ซึ่งอธิบายไว้ว่า ถ้านักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยความเข้าใจและได้ฝึกฝนด้วยตนเองจะเกิดทักษะความรู้ในการเรียนจนสามารถถ่ายโยงความรู้ไปใช้โดยอัตโนมัติ รวมถึงสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้ ทำให้นักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิชัย วงศ์สุวรรณ (2557) ซึ่งอธิบายไว้ว่าการสรุปเนื้อหาที่นักเรียนค้นพบความรู้ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำความรู้เดิมมาบูรณาการกับความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จนสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ความเข้าใจตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อให้ได้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยมีครูเป็นเพียงผู้ช่วยชี้แนะแนวทางหรือขยายความเข้าในในเนื้อหาที่เรียน หากมีส่วนใดที่ไม่เข้าใจครูผู้สอนจึงอธิบายหรือให้ลองปฏิบัติกิจกรรมนั้นซ้ำอีกครั้งก็จะเป็นการเพิ่มความคงทนในการเรียนรู้เช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการคิดระดับสูง ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนไม่ค่อยคุ้นเคยมาก่อน การอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความรู้เดิมของนักเรียน มีการนำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้ในการศึกษาถึงผลที่มีต่อตัวแปรอื่นๆ ระดับชั้นอื่นๆ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ จะต้องตระหนักถึงบทบาทของตนว่า ครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้คำถามท้าทายให้นักเรียนวิเคราะห์ สำรวจ และแสวงหาความรู้ ครูต้องสร้างสิ่งแวดล้อมทางปัญญาให้แก่นักเรียนด้วยการกระตุ้น

ให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา นำเสนอความคิดและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนั้นควรนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้กับระดับชั้นอื่นๆ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ หรือตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือฝึกอบรมวิทยากร การปรับกระบวนทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.* มปท.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2552). *ศึกษิตแห่งศตวรรษที่ 20 : แนวคิดปฏิรูปการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ : ซัดมีเดีย จำกัด.

จิรชพรรณ ชาญช่าง. (2561). *ผลของการใช้ชุดการเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ตร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ญาณี เพชรแอน. (2557). *การศึกษากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง อาหารกับสุขภาพรายวิชาสุขศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐกมล วัชรวงษ์ทวี. (2556). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป สาระภูมิศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ตฤณวัฒน์ พลเยี่ยม. (2560). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดแก้ปัญหาและเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิศนา แขมมณี. (2545). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ.*กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2554). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2554).*“คำนำ”ใน ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 แปลจาก 21st Century Skills* เบลลันกา, เจมส์และแบรนด์, รอน บรรณาธิการ กรุงเทพฯ : โอเพ่นเวิลด์ส.

พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2545). *จิตวิทยาการเรียนการสอน.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เสริมสินพรีเพรสิสเท็ม.

ว่าที่ร้อยตรีนิวัฒน์ บุญสม. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์.*บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิชัย วงศ์สุวรรณ.(2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง นโยบายการเงิน การคลังและการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีสอนแบบบรรยายร่วมกับเทคนิคกราฟิกและสารสนเทศร่วมสมัยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2556 ร.ร.ญ.ส. จ.สงขลา.* วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(2), 30-40.

วิพรพรรณ ศรีสุธรรม. (2562). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชัฏมหาสารคาม.

Arbesman, M.; & Puccio, G. (2001). *Enhanced quality through creative problem solving.* Journal of Nursing Administration, 31.

Bruner, J.S. (1963). *The Process of Educational.* New York : Alfred A. Knopf, Inc. and Random House.

Gagne, Robert M. (1994). *A self-made man. Baltimore : Paul H Brookes.* Rodriguez-Fornells, A and A. Maydeu-Olivares. (2000). “Impulsive/Careless Problem Solving Style as predictor of subsequent academic achievement,” Personality and Individual Difference. 28(2) : 639-645; December, 2000.

Vygotsky, L.S. (1997**).** *Educational Psychology*. Florida : CRC. Press LLC.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS.

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL THINKING IN LIFE AND ENVIRONMENT UNIT OF GRADE 6 STUDENTS THROUGH UNDERHILL'S CONSTRUCTIVIST THEORY AND QSCCS TECHNIQUE

[1]ดลชนก รัตนบุญทาและ [2]รัชกร ประสีระเตสัง

[1]Dolchanok Rattanabuntar and [2]Ratchakorn Praseeratesung

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]aoy.chilly@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน 4) ศึกษาความคงทนในการเรียนของนักเรียน เมื่อเรียนผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์ ประชากรที่ใช้ ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายจัตุรัส-หนองบัวใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 166 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสระสี่เหลี่ยม จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ One Sample Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.38/80.67 ซึ่งเป็นไป ตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 4) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม มีคะแนนความคงทนในการเรียนรู้หลังเรียนผ่านไป 2 สัปดาห์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ : ทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill, เทคนิค QSCCS, การคิดวิเคราะห์

Abstract

The objectives of this research were: 1) To develop lesson plan in Life and Environment Unit of grade 6 students through Underhill's Constructivist Theory and QSCCS Technique to be efficient at the criterion of 80/80; 2) To compare learning achievement of the students; 3) To compare analytical thinking capability of the students; and 4) To study learning retention of the students two weeks after the lesson. The population of this research was 166 grade 6 students in the Chatturat-Nongbuayai school network of Chaiyaphum Primary Educational Service Office, Area 3, Academic Year 2019 .The sample was 10 grade 6 students from Bansaselium School obtained through simple random sampling. Instruments used in this research were: 1) lesson plan; 2) learning achievement test; 3) the analytical thinking capability test. The collected data were analyzed by mean, percentage, standard deviation and statistics used for analyzing the data was One Sample Wilcoxon Signed Ranks Test. The research findings were as the followings: 1) Lesson plan following Underhill's Constructivist Theory and QSCCS Technique of grade 6 students was efficient as of E_1/E_2 equal to 80.38/80.67 in accordance with the specified criterion of 80/80 2) Post-learning achievement of grade 6

students in Life and Environment Unit after using Underhill's Constructivist Theory and QSCCS Technique was higher than the pre-learning achievement which was statistically significant at the level of .05 3) The post-learning analytical thinking capability of grade 6 students after using Underhill's Constructivist with QSCCS Technique was significantly higher than the pre-learning with statistical significance at the level of .05 4) The learning retention of students learned from the lesson plan following the Underhill's Constructivist Theory and QSCCS Technique in Life and Environment Unit after 2 weeks was higher than the specified criterion at 70 per cents with the statistical significance at the level of .05

Keywords: Underhill's Constructivist Theory, QSCCS Technique, Analytical Thinking

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิต ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ ได้พัฒนาวิธีคิด มีทักษะสำคัญ ในการค้นคว้าหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์เพื่อที่จะมีความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ได้ระบุถึงผลการประเมิน PISA ในปี 2015 ที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ การอ่านและคณิตศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในช่วงเวลาที่เปลี่ยนไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งผลการประเมิน PISA 2015 ของประเทศไทยพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงพัฒนาการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ ต่อขีดความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศ

สอดคล้องกับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนจัตุรัส-หนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ซึ่งมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา

2559-2561 มีผลการประเมินที่ค่อนข้างต่ำและหน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งที่นักเรียน ในกลุ่มเครือข่ายจัตุรัส-หนองบัวใหญ่ มีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานในระดับต่ำ (จัตุรัสหนองบัวใหญ่, เครือข่ายโรงเรียน,2562)

เนื่องด้วยปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้เรียนถูกผูกขาดโดยการบอกของครู ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการฝึกทักษะการคิดและไม่สามารถต่อยอดความรู้ต่างๆได้ ดังนั้น ครูยุคใหม่จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เพื่อการให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความคงทนและสามารถนำมาปรับใช้กับบริบทต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่นๆที่สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องต้นของสิ่งที่เกิด เข้าใจความเป็นมาของเหตุการณ์ เพื่อนำมาตัดสินใจแก้ปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องต่างๆได้ถูกต้องด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นครู จึงควรทำความเข้าใจและนำกระบวนการคิดวิเคราะห์มาบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (มนตรี วงษ์สะพาน, 2556) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการสอนตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill เนื่องจากเป็นรูปแบบการสอนที่มีลักษณะส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการคิด วิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้สร้างความคิดรอบยอดของ เนื้อหาได้อย่างชัดเจน มีลักษณะเป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เผชิญปัญหาที่แปลกใหม่เพื่อให้นักเรียน เกิดความอยากรู้อยากเห็นแล้วกระตุ้นให้นักเรียนค้นหาคำตอบของตนเองกับเพื่อน หลังจากนั้นจะให้ความรู้เพิ่มเติม ให้ผู้เรียนเกิดการคิดและเปรียบเทียบคำตอบของแต่ละกลุ่ม อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดกันระหว่างกลุ่ม จากนั้นครูและนักเรียนอภิปรายสรุปร่วมกัน ซึ่งสามารถลำดับการสอนได้ 3 ขั้นตอนหลักดังนี้ 1) ขั้นสร้างความขัดแย้งทางปัญญา 2) ขั้นกิจกรรมไตร่ตรอง 3) ขั้นสรุปผลการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (Underhill, 1991)

เทคนิคการเรียนรู้หนึ่งที่น่าสนใจและสอดคล้องกับการสอนตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ได้แก่ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ QSCCS เนื่องจากเป็นเทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีศักยภาพและคุณลักษณะตามมาตรฐานสากล โดยจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น โดยครูผู้สอนจะต้องพยายามจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าถึงองค์ความรู้ด้วยตนเอง

จากสภาพปัญหาและความเชื่อมโยงต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ จึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วย สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่

สามารถพัฒนานักเรียนเพื่อก้าว สู่อนาคต โดยที่ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

3. เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

4. เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม เมื่อเรียนผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายจัตุรัส-หนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 166 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสระสี่เหลี่ยม อำเภอจัตุรัส สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมเวลาทั้งหมด 16 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิต กับสิ่งแวดล้อม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) , ค่าร้อยละและ One Sample Wilcoxon Signed Ranks Test

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์กำหนด 80/80 (E_1/E_2) การวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	10	160	128.6	2.58	80.38
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	10	30	24.2	2.89	80.67
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้	E_1 = 80.38		E_2 = 80.67		

จากตารางที่ 1 ประสิทธิภาพกระบวนการของแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์หน่วยการเรียนรู้สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (E_1) เท่ากับ 80.38 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.67 ดังนั้นประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (E_1/E_2) เท่ากับ 80.38/80.67

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยม ของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.
ก่อนเรียน (Pre-test)	10	30	13.4	2.65		
หลังเรียนเรียน (Post-test)	10	30	24.2	2.89	-2.877	.004*

* Sig. < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Z	Sig.
ก่อนเรียน (Pre-test)	10	20	8.8	3.16		
หลังเรียนเรียน (Post-test)	10	20	16.1	1.58	-2.810	.005*

* Sig. < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. วิเคราะห์ความคงทน หลังการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยเปรียบเทียบคะแนนระหว่างหลังเรียนและคะแนนหลังเรียนเมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนและหลังเรียนผ่านไปแล้วสองสัปดาห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วย สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม กับเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 (21 คะแนนจาก 30 คะแนน)

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	เกณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	Sig.
หลังเรียน 2 สัปดาห์	10	30	21	23.6	3.35	78.67	0.041*

* Sig. < 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัด การเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยม ของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS เมื่อผ่านไปแล้ว 2 สัปดาห์มีค่าเท่ากับ 23.6 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อภิปรายผล

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.38/80.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ก่อนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ทราบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ทำให้นักเรียน อยากค้นหาคำตอบของปัญหาหรือคำถามนั้น จึงทำให้นักเรียนเกิดการไตร่ตรองปัญหา มีการใช้คำถามหรือสถานการณ์ปัญหาและการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้และค้นหาคำตอบนำไปสู่ความขัดแย้งทางปัญญา ทำให้นักเรียนอยากค้นหาคำตอบของปัญหาหรือคำถามนั้น จึงทำให้นักเรียนเกิดการไตร่ตรองปัญหา นักเรียนได้เสนอแนวคิด มีการอภิปราย เพื่อวิเคราะห์ หาคำตอบ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ ส่งผลให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้มีการคิดไตร่ตรองแล้วลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงเกิดความเข้าใจมากกว่าการเรียนแบบท่องจำสอดคล้องกับทิพวรรณ ทองปาน (2561) ที่กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ตาม

ทฤษฎี สรรคนิยมของ Underhill เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูกำหนดประเด็นปัญหา แล้วให้นักเรียนได้วิเคราะห์และหาคำตอบร่วมกันภายในกลุ่ม โดยอาศัยความรู้พื้นฐาน ที่นักเรียนเคยเรียนมาเพื่อเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถสรุปเนื้อหาในเรื่องที่เรียนได้ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้น เพราะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และอภิปรายความคิดเห็นร่วมกัน ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาในตัว ของนักเรียนเอง มากกว่าการจดจำและการใช้เทคนิค QSCCS ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการตั้งคำถาม เกิดการเรียนรู้ ในการแสวงหาความรู้ ฝึกให้ผู้เรียนนาความรู้ที่ได้มาสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการสื่อสาร เชื่อมโยงความรู้ไปสู่การทำประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนรอบตัวตามวุฒิภาวะของผู้เรียน และจะส่งผลให้ผู้เรียน มีจิตสาธารณะและบริการสังคม ซึ่งการใช้เทคนิค QSCCS ในการจัดการเรียนรู้ ช่วยผู้เรียนสามารถเรียนรู้และ เข้าถึงองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ สอดคล้องกับวารีรัตน์ แก้วอุไรและคณะ (2556) ระบุว่า การเรียนรู้ QSCCS เป็นการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ผู้มีความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติที่พึงประสงค์สำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีความรู้พื้นฐาน ที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสร้างสื่อ อย่างมีประสิทธิผล มีทักษะชีวิตร่วมมือในการทำงาน กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จะต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือเป็นแนวทางในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วย สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยม ของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ทำให้นักเรียนได้ร่วมคิดร่วมกันปฏิบัติ โดยการสอนตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดไตร่ตรองสิ่งต่างๆ จากปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับ Underhill (1991;อ้างอิงจากเทียนทอง ดีรักษา,2553:26) ได้กล่าวถึงข้อตกลงเบื้องต้นของการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยม ไว้ว่า ความขัดแย้งทางปัญญาและความอยากรู้อยากเห็น เป็นกลไกหลักที่ร่วมจูงใจให้นักเรียนอยากเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างความขัดแย้งทางปัญญา ทำให้เกิดกิจกรรมการไตร่ตรอง ซึ่งการไตร่ตรองเป็นองค์ประกอบหลักในการกระตุ้นการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญาและ ในขณะเดียวกันการใช้เทคนิค QSCCS ในการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการตั้งคำถามด้วยตัวนักเรียนเอง สิ่งที่เกิดขึ้นจากตนเอง จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความต้องการ

อยากเรียนรู้ พร้อมทั้งเนื้อหาที่ได้ออกแบบเป็นเนื้อหาที่อยู่ ในชุมชนและสภาพแวดล้อมของตนเอง เรียนสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เป็นสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพรัตน์ สิทธิวงศ์และทะเนศวงศ์นาม (2559) ซึ่งได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบันได 5 ขั้น (QSCCS) สำหรับนิสิตปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า เทคนิค QSCCS ช่วยให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนสามารถให้คำแนะนำกับผู้เรียนได้ ใกล้ชิดมากขึ้น และทำให้กิจกรรมการเรียนการสอน มีความน่าสนใจ นอกจากนี้เนื้อหาของการเรียนการสอน ได้มีการออกแบบตามสภาพจริงพร้อมทั้งลำดับขั้นตอน การเรียนรู้และความยากง่ายของเนื้อหากิจกรรมแต่ละ กิจกรรมอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับสังคมในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ยังมีกระบวนการเชื่อมโยงเนื้อหาไปสู่สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ส่งผลให้ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญะ กันธิยะ (2559) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น (QSCCS) วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยม ของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ สร้างความคิดรวบยอดของเนื้อหาได้อย่างชัดเจน มีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น โดยครูผู้สอนจะต้องพยายามจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าถึง องค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนมีการคิดไตร่ตรองความรู้ สามารถคิดวิเคราะห์หลักการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ส่วนประกอบได้จึงทำให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับร่วมกับเทคนิค QSCCS จึงทำให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิรุณพรรณ พลมุข (2550) ได้วิจัยผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ที่มีต่อความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาเคมี พบว่าสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ในการเรียนการสอนเรื่อง สมบัติของธาตุตามตารางธาตุได้สูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และดังแนวคิดของชาตรี สำราญ (2548) ที่อธิบายไว้ว่า เทคนิคการสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ได้ ครูจะต้องฝึกให้เด็กหัดคิดตั้งคำถาม โดยยึดหลักสากลของ

คำถามคือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เพราะเหตุใด อย่างไร โดยการนำสถานการณ์มาให้นักเรียนฝึกค้นคว้าจากเอกสารที่ใกล้ตัวหรือสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งคำถามเอง โดยสอนวิธีตั้งคำถามแบบวิเคราะห์ในเบื้องต้น ฝึกทำบ่อยๆ

4. ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน หลังการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS วิชา วิทยาศาสตร์ หน่วย สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยเปรียบเทียบคะแนนระหว่างหลังเรียนและคะแนนหลังเรียนผ่านไป 2 สัปดาห์ มีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ คือร้อยละ 70 ของคะแนนเฉลี่ย หลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัด การเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยม ของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS จึงเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและสืบเสาะความรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนานในการเรียน นักเรียนจึงเกิดการเรียนรู้ สามารถจดจำเนื้อหาที่เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดเป็นความจำในระยะยาว จนเกิดเป็นความคงทนในการเรียนรู้ ดังแนวคิดของสุรางค์ โค้วตระกูล (2548) ที่อธิบายไว้ว่า การสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ จากประสบการณ์ รวมทั้งโครงสร้างทางปัญญาและความเชื่อในการแปลความหมายสิ่งต่างๆ ซึ่งเมื่อนักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองจะเกิดเป็นความจำระยะยาวและเกิดความคงทนในการจำ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนภาไล ตาสาโรจน์ (2553) ซึ่งอธิบายไว้ว่า การจัดสถานการณ์ช่วยการเรียนรู้ เป็นวิธีที่ช่วยให้ความจำระยะยาวดีขึ้นมาอีกประการหนึ่ง ได้แก่การจัดสถานการณ์ให้นักเรียนมีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับบทเรียนนั้นมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรชพรรณ ชาญช่าง (2561) ซึ่งอธิบายไว้ว่า ถ้านักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วย ความเข้าใจและได้ฝึกฝนด้วยตนเองจะเกิดทักษะความรู้ในการเรียนจนสามารถถ่ายโยงความรู้ไปใช้โดยอัตโนมัติ รวมถึงสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้ ทำให้นักเรียนมีความคงทน ในการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิชัย วงศ์สุวรรณ. (2557) ซึ่งอธิบายไว้ว่า การสรุปเนื้อหาที่นักเรียนค้นพบความรู้ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการนำความรู้เดิมมาบูรณาการ กับความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จนสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการนำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ความใจของตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อให้ได้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยมีครูเป็นเพียงผู้ช่วยชี้แนะแนวทางหรือขยายความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนหากมีส่วนใดที่ไม่เข้าใจครูผู้สอนจึงอธิบายหรือให้ลองปฏิบัติกิจกรรมนั้นซ้ำอีกครั้งหนึ่งก็จะเป็นการเพิ่มความคงทนในการเรียนรู้เช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีการวางแผนและเตรียมตัวให้พร้อมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนจะมีศักยภาพในการเรียนที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูควรกระตุ้นนักเรียนทุกคนให้เกิดความสนใจและการจับกลุ่มของนักเรียนควรคละอ่อน-เก่งเพื่อให้นักเรียนที่มีศักยภาพในการเรียนสูงช่วยเหลือเพื่อนที่มีศักยภาพในการเรียนต่ำกว่ามีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้อื่นๆ และชั้นอื่นๆ ควรทำการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิคอื่นๆที่เหมาะสม มีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิค QSCCS กับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบหรือวิธีอื่นที่เหมาะสม

นอกจากนั้นควรนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้กับระดับชั้นอื่นๆ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ หรือตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น การศึกษาอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จัตุรัสหนองบัวใหญ่, เครือข่ายโรงเรียน. (2562). *รายงานสรุปผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 เครือข่ายโรงเรียนจัตุรัส-หนองบัวใหญ่.* ชัยภูมิ : เครือข่ายโรงเรียนจัตุรัส-หนองบัวใหญ่.

จิรชพรรณ ชาญช่าง. (2561). *ผลของการใช้ชุดการเรียนรู้ผ่านแท็บเล็ตร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาตรี สำราญ. (2548). *สอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ได้อย่างไร.* วารสารสานปฏิรูป, 8(83) 40

ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์และทะเนศ วงศ์นาม. (2557). *การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยบันได 5 ขั้น (QSCCS) สำหรับนิสิตปริญญาโท.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทิพวรรณ ทองปาน. (25561). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill ร่วมกับเทคนิคกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีปากพนัง.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

เทียนทอง ดีรักษา. (2553). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาเรื่องพันธุกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การสอนตามแนวคิดทฤษฎีสรรคนิยมของ Underhill.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นภาไล ตาสาโรจน์. (2553). *การเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคงทนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างวิธีสอนโดยใช้ผังกราฟิกกับวิธีสอนตามคู่มือครู.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิชญะ กันธิยะ. (2559). *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น วิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

พิรุณพรรณ พลมุข. (2550). *ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของ Underhill ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาเคมี* .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มนตรี วงษ์สะพาน. (2556). *การยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 13(2), 125-138.

วารีรัตน์ แก้วอุไร และคณะ. (2556). *โครงการพัฒนาครูคุณภาพโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring ระหว่างคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2562, จาก www.brs.ac.th/_files_school/.../65100487_1_20131028-150244.ppt

วิชัย วงศ์สุวรรณ. (2557). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง นโยบายการเงิน การคลัง และการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีสอนแบบบรรยายร่วมกับเทคนิคกราฟิกและสารสนเทศร่วมสมัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2556 ร.ร.ญ.ส. จ.สงขลา.* วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(2), 30-42.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *ประเด็นหลักและนัยทางการศึกษาจาก PISA 2015 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ : ซัคเซสพับลิเคชั่น.

สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ,สำนักงาน. (2562). *นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ.2563-2563* สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2562.จาก http://www.nxpc.or.th/?p=359.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Underhill,R.G.(1991). *Two layer of constructivist curriculum.* In E'Von Glassersfeld (ed). Constructivism in Mathematic Education. Norwell: Kluwer.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND READING COMPREHENSION ABILITIES OF GRADE 3 STUDENTS THROUGH SQ4R TECHNIQUE AND SKILLS PRACTICE

[1]อภิญญา โนบันเทาและ [2]รัชกร ประสีระเตสัง

[1]Apinya Nobuntao and [2]Ratchakorn Praseeratesung

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]Apinya_ps@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยหัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้การอ่านจับใจความ 3) แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample) ผลการวิจัย พบว่า

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.38/80.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การอ่านจับใจความ, การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SR4Q

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop the lesson plan by using SQ4R technique in conjunction with skills practice exercises of grade 3 students with efficient criterion of 80/80; 2) to compare the learning achievement of grade 3 students by using SQ4R technique in conjunction with skills exercises between pre-learning and post-learning; and 3) to compare reading comprehension ability of grade 3 students between pre-learning and post-learning. The samples used in this research were 18 grade 3 students at Ban Huayhun School studying in the second semester of the academic year 2019. The samples were selected through simple random sampling. The research instruments were: 1) lesson plan by using SQ4R technique in conjunction with skills practice exercises; 2) learning achievement test in reading comprehension unit; 3) the measurement format of reading comprehension ability. The statistics for the data analysis were mean, standard deviation and t-test Dependent Sample. The results of the study were as the followings: 1) The efficiency of learning management plan by using SQ4R technique in conjunction with skills practice exercises of grade 3 students was as E_1/E_2 equal to 82.38/80.28 that was higher than the specified criterion at 80/80 2) Post-learning achievement of grade 3 students by using SQ4R technique in conjunction with skills practice exercises was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05 3) The post-learning reading comprehension ability of grade 3 students was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05

Keywords: Reading Comprehension, Learning Management through SQ4R Technique

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวเกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ว่า ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะทักษะการอ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาสติปัญญาความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต การอ่านในระดับพื้นฐานอย่างการอ่านจับใจความจะช่วยให้ผู้อ่านรับรู้สาระเรื่องราวของเรื่องที่อ่านด้วยความเข้าใจและสามารถนำสาระความรู้จากเรื่องที่อ่านมาพัฒนาตนเอง การอ่านจับใจความนับว่าเป็นหัวใจของการอ่าน เพราะการอ่านที่ดีมีประสิทธิภาพ จะต้องอ่านแล้วจับใจความได้ สรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่อ่านและไม่สามารถจับใจความของสิ่งที่อ่านได้ การอ่านนั้นถือเป็นการอ่านที่ไม่สมบูรณ์ เพราะการอ่านจับใจความเป็นการอ่านในระดับพื้นฐานที่นักเรียนทุกคนควรมีและเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการอ่านในระดับสูงต่อไป

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการสอบวัดความสามารถพื้นฐานของนักเรียนระดับชาติ (National Test : NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนบ้านห้วยหัน พบว่าความสามารถด้านภาษามีคะแนนเฉลี่ย 40.21 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำจากเกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพและมีผลการประเมินต่ำกว่าระดับประเทศแสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนมากอ่อนในเรื่องการทำความเข้าใจประเด็นสำคัญ ซึ่งปัญหาของนักเรียนมาจากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการอ่านจับใจความน้อย ขาดความเข้าใจขาดทักษะความรู้ในเรื่องการอ่านจับใจความนักเรียนไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียนเท่าที่ควร เพราะขาดสื่อและนวัตกรรมที่ช่วยฝึกทักษะ และกระบวนการคิดที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและประหยัดเวลา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความพบว่า การจัดกิจกรรมการสอนอ่านแบบ SQ4R เป็นวิธีการเรียนที่เน้นให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านที่มีประสิทธิภาพ เป็นการสอนอ่านที่พัฒนามาจากการสอนอ่านแบบ SQ3R ตามแนวคิดของโรบินสัน (Robinson,1961) โดยมีขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น กล่าวคือสำรวจบทอ่านอย่างคร่าวๆ โดยวิธีกวาดสายตา เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง (S-Survey) ต่อจากนั้นตั้งคำถามจากบทอ่าน (Q-Question) อ่านเรื่องอย่างรอบคอบเพื่อทำความเข้าใจและจับประเด็นที่สำคัญเพื่อหาคำถามจากบทอ่านที่ตั้งไว้ (R-Read) จดจำข้อความที่สำคัญโดยการจดบันทึกย่อหรือขีดเส้นใต้เพื่อเตือนความจำของตนเอง (R-Recite) ทบทวนเรื่องที่อ่าน

ทั้งหมดโดยการอ่านคำถามที่นักเรียนได้ตั้งไว้และคำตอบของแต่ละข้อ (R-Review) ต่อมาในปี 1984 วอลเตอร์พอค (Walter Pauk,1984) ได้เสนอแนะวิธีสอนอ่านแบบ SQ4R โดยการเพิ่มขั้นตอนบันทึก (R-Record) หลังจากนักเรียนได้อ่านบทอ่านและเปลี่ยนขั้นตอนเป็น (R-Reflect) ขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้วิเคราะห์บทอ่าน ซึ่งเมื่อพิจารณาการสอนอ่านแบบ SQ4R แล้ว พบว่า ทุกขั้นตอนช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีที่เพิ่มความสามารถทางด้านการอ่าน ช่วยสร้างนิสัยการอ่านที่ดีและมีประสิทธิภาพ นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะจับใจความสำคัญอย่างรวดเร็ว เข้าใจเนื้อหาที่มีความยากได้ง่ายขึ้น นักเรียนจดจำเรื่องที่อ่านได้นานช่วยให้รู้จักการตั้งคำถาม และการคาดเดาคำตอบที่พบในบทอ่าน นอกจากนี้ยังช่วยให้อ่านได้เร็วขึ้น ในแต่ละขั้นตอนนั้นจะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เมื่อฝึกฝนด้วยวิธีการนี้บ่อยๆ นักเรียนจะสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ อินทร์อุดม (2561) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม หลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการนำแบบฝึกทักษะเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการอ่านจับใจความด้วย ซึ่งแบบฝึกทักษะ เป็นสื่อในการเรียนการสอนที่ช่วยให้ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและทบทวนความรู้และเนื้อหาที่เรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับงานวิจัยของนงเยาว์ ทองกำเนิด (2558) ได้พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง มีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการได้รับการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการอ่านจับใจความ โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่านและฝึกกระบวนการคิดจากการอ่านงานเขียนที่หลากหลาย นำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนในกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาวังชมภู อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ จำนวนนักเรียน 103 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยหัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 7 แผน รวม 19 ชั่วโมง

2.3 แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แบบฝึกทักษะ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2.4 แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ก่อนเรียนและหลังเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบด้วย t-test dependent

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ E_1 / E_2
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)	18	60	49.43	82.38	82.38 / 80.28
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	18	20	16.06	80.28	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.38/80.28 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	t	p
ก่อนเรียน	18	20	8.39	2.43	137	12.05*	0.000
หลังเรียน	18	20	16.09	1.19			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางพบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}$ = 16.09) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.39) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for

Dependent Sample) ปรากฏว่า sig = .05 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนการอ่านจับใจความโดยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	t	P
ก่อนเรียน	18	20	8.94	2.96	50	3.53*	0.000
หลังเรียน	18	20	11.72	2.67			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียน ($\bar{X}$ = 11.72) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.94) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample) ปรากฏว่า sig =.00 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่า ความสารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.38/80.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากก่อนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการและวิธีการสอน ด้วยเทคนิค SQ4R จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในรายวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษาสาระการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด 3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วยการเรียนรู้การอ่านจับใจความ ด้วยเทคนิค SQ4R ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ในขั้นสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นก่อนอ่าน (Pre-reading) ขั้นนี้ครูแจ้งให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในชั่วโมง เพื่อให้นักเรียนได้ทราบจุดมุ่งหมายในการเรียน 2) ขั้นกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นขั้นระหว่างอ่าน (While-reading) เป็นขั้นที่ครูแจกแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความให้นักเรียน โดยครูอธิบายขั้นตอนการทำแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยเทคนิค SQ4R ให้นักเรียนทราบ นักเรียนศึกษาเนื้อหาของแบบฝึกทักษะและทำกิจกรรมตามขั้นตอนของ SQ4R 3) ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นหลังการอ่าน (Post-reading) ที่นักเรียนจะได้วิเคราะห์ วิจารณ์ บทอ่านที่นักเรียนได้อ่านแล้วแสดงความคิดเห็น ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พร้อมกับทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 จากขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R เหล่านี้ ส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ที่สำคัญการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R จะช่วยทำให้การอ่านของนักเรียนเป็นการอ่านที่มีจุดมุ่งหมาย มีขอบเขต ช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา สามารถเก็บสาระสำคัญแนวคิดของเรื่องใจความสำคัญของเรื่องได้ ทำให้การอ่านของนักเรียนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงเกิดความเข้าใจในการเรียน สอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2545) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของวิธีสอนแบบ SQ4R ไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบ SO4R นี้ทำให้นักเรียนประสิทธิภาพในการอ่านดีกว่าการอ่านโดยไม่ได้ตั้งคำถามเอาไว้ล่วงหน้า ทำให้การอ่านไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าต้องการอะไรหลังการอ่าน แต่ถ้ามีการใช้คำถามจะช่วยให้นักเรียนได้แนวคิดจากคำถามและพยายามหาคำตอบเมื่อผู้สอนถาม ดังนั้นการใช้คำถามจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้นักเรียนอ่านอยู่ในขอบเขตที่ตั้งไว้แล้วจะทำให้เข้าใจดีขึ้นข้อจำกัดของวิธีการสอนแบบ SQ4R นอกจากนี้ความพร้อมของนักเรียนก็เป็นส่วนช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดของธอร์นไดค์ อธิบายว่า กฎแห่งความพร้อมของ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้านักเรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ร่วมด้วยกับกฎแห่งการฝึกหัด ซึ่งถ้านักเรียนฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงถาวรและในที่สุดอาจจะลืมได้ ตามทฤษฎีแนวคิดของบรูเนอร์ (Brunner,1963) ที่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักเรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์หรือความรู้เดิมของนักเรียน เช่นเดียวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของวีก๊อทสกี้ ที่กล่าวว่า ในการเรียนการสอนนักเรียนจะเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างตื่นตัว ได้ฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

นักเรียนจะต้องเป็นผู้กระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้นักเรียนอยู่ในบริบทจริง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องของพระมหาวรัฏฐนน แสงศรีและคณะ (2559) ที่ได้พัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าตอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าตอน จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนการสอน เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้นิทานชาดก มีประสิทธิภาพร้อยละ 86.01/86.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นจะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการสอนอ่านที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นวิธีการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีกระบวนการตามวิธีการสอนอ่านที่มีระบบชัดเจนโดยเริ่มจากสำรวจบทอ่านและอ่านเนื้อเรื่องอย่างคร่าวๆ (Survey-S) ตั้งคำถามจากบทอ่าน (Question-Q) อ่านบทอ่านอย่างละเอียดและหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ (Read-R) จดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการอ่านโดยบันทึกตาม ความเข้าใจของตนเอง พร้อมจดบันทึกคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ (Record-R) สรุปใจความสำคัญโดยใช้ภาษาของตนเอง (Recite-R) และทบทวนวิเคราะห์ วิจารณ์บทอ่าน แสดงความคิดเห็น (Reflect-R) ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและมีความกระตือรือร้นในการเรียน ทำให้การอ่านของนักเรียนเป็นการอ่านที่มีจุดมุ่งหมาย มีขอบเขต ช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา สามารถเก็บสาระสำคัญแนวคิดของเรื่องใจความสำคัญของเรื่องได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีแนวคิดของธอร์นไดค์ อธิบายว่า กฎแห่งความพร้อมของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้านักเรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ร่วมด้วยกับกฎแห่งการฝึกหัด ซึ่งถ้านักเรียนฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้เกิดการเรียนรู้ ถ้าได้ทำซ้ำบ่อยๆและทฤษฎีแนวคิดของบรูเนอร์ (Brunner,1963) มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักเรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทั้งนี้โดยมีพื้นฐานอยู่บนประสบการณ์หรือความรู้เดิมของนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของพิบูลย์ ตัญญบุญ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นจังหวัด

สุพรรณบุรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนเรื่องการพัฒนาการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ. 05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ จิตตะกาล (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้เรียนโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร่วมด้วยกับผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความมาใช้ในการวิจัยซึ่งมีการเลือกเนื้อหาที่หลากหลาย มีภาพประกอบที่เหมาะสม ดึงดูดความสนใจ และมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน นักเรียนจึงมีความสนใจกระตือรือร้นในการเรียน ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความได้ดีขึ้น มีความสนใจในการอ่านมากขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอ่านไปใช้ในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนงเยาว์ ทองกำเนิด (2558) ได้พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง มีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการได้รับการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า ความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจแนวคิดของเรื่องที่ได้อ่านอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจับใจความ เข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นจะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดีอีกทั้งเป็นการสอนอ่านที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ตามขั้น 1) Survey (S) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนอ่านเนื้อหาอย่างคร่าวๆเพื่อหาใจความสำคัญของเรื่อง หลังจากนั้นครูและนักเรียนจะอภิปรายร่วมกันถึงใจความสำคัญของเรื่องแล้วให้นักเรียนเขียนลงในแบบบันทึกกิจกรรม 2) Question (Q) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนตั้งคำถาม ซึ่งเป็นขั้นที่นักเรียนมีความอยากรู้อยากเห็น เพราะการตั้งคำถามจะช่วยให้นักเรียนอ่านระลึกถึงความรู้เดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ช่วยให้เข้าใจเรื่องได้เร็ว แล้วเขียนคำถามลงในแบบบันทึกกิจกรรม 3) Read (R) ขั้นนี้นักเรียนอ่านข้อความนั้นซ้ำอย่างละเอียด เพื่อค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ 4) Record (R) เป็นขั้น

ที่นักเรียนทำการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการอ่าน โดยเป็นการเขียนคำตอบเพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ และมุ่งเน้นการจดบันทึกในส่วนที่สำคัญและสิ่งที่จำเป็นตามความเข้าใจของนักเรียนเอง 5) Recite (R) เป็นขั้นที่นักเรียนสรุปใจความสำคัญของเรื่องจากการอ่าน และ 6) Reflect (R) ขั้นนี้นักเรียนสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้จากการอ่านนั้นเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ที่ตนมีอยู่ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค SQ4R จึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความมากขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดของธอร์นไดค์ อธิบายว่า กฎแห่งความพร้อมของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้านักเรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ร่วมด้วยกับกฎแห่งการฝึกหัด ซึ่งถ้านักเรียนฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงถาวรและในที่สุดอาจจะลืมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ อินทร์อุดม (2561) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม หลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และงานวิจัยของ สุคนธรัตน์ สวัสดิ์กูล (2554) ที่ได้สร้างชุดการสอนอ่านจับใจความสำคัญด้วยวิธี SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความด้วยวิธี SQ4R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ครูผู้สอนทุกระดับชั้นควรนำรูปแบบการเรียนการสอนการอ่านจับใจความด้วยวิธี SQ4R ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาและขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน การเลือกเนื้อเรื่องของบทอ่านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน มีภาพประกอบสวยงามตรงกับเนื้อเรื่อง และใช้ภาษาง่านต่อความเข้าใจเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน นักเรียนที่เรียนการอ่านจับใจความควรใช้วิธีการอ่านจับใจความด้วยวิธี SQ4R มาประกอบการเรียนของตนเองอย่างต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติตลอด เพราะจะช่วยพัฒนาการอ่านแก่นักเรียนได้ดี การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความด้วยวิธี SQ4R ทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้รับการฝึกกระบวนการการอ่านจับใจความให้สามารถจับใจความได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จุฬารัตน์ อินทร์อุดม.(2561). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม. วารสาร Humanities, Social Sciences and arts Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(4), 195-121.

นงเยาว์ ทองกำเนิด.(2558). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหาวรัฏฐนน แสงศรี, ยุพิน จันทร์เรืองและอัญชลี เท็งตระกูล.(2559). *พัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(2), 129-140.

พิบูลย์ ตัญญูบุตร.(2557). *การพัฒนาการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8(1), 312-327.

สุคนธรัตน์ สวัสดิกูล. (2554). *การสร้างชุดการสอนอ่านจับใจความสำคัญด้วยวิธี SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อมรรัตน์ จินตกาล. (2556). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Robinson, F. P. (1961). *Effective study.* New York: Harper & Brothers.

Walter Pauk. (1984). *The New SQ4R. Journal Reading World*, 23(3)

โปรแกรมสุขศึกษาในการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ในโรงเรียนชีทวนวิทยาสามัคคี ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

HEALTH EDUCATION PROGRAM FOR ENHANCING LIFE SKILLS WITH SOCIAL SUPPORT FOR PREGNANCY PREVENTION OF TEENAGERS AT CHEETUANWITAYASAMAKEE SCHOOL, CHEE TUAN SUBDISTRICT, KHUANG NAI DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE

[1]นิตยา ศรไชย, [2]สุภาพร ใจการุณและ [3]กุลชญา ลอยหา

[1]Nittaya Sonchai, [2]Supaporn Jaikarun and [3]Kulchaya Loyha

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]nittayadental21@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยมีกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 33 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 33 คน ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมสุขศึกษา เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบให้มีการเรียนการสอนตามปกติ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติอนุมานเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของคะแนนภายในกลุ่มด้วย Paired t-test เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างกลุ่ม

ด้วย Independent t-test กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ด้านทักษะชีวิตและด้านแรงสนับสนุนทางสังคม สูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากโปรแกรมสุขศึกษาได้ประยุกต์การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในวัยรุ่น โดยสรุปโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 นำไปขยายผลสู่กลุ่มนักเรียนในระดับเดียวกันได้

คำสำคัญ : ทักษะชีวิต, แรงสนับสนุนทางสังคม, พฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น,

Abstract

This research was quasi experimental aiming to study the effect of health education program in applying life skills with social support for preventing teenage pregnancy. The sampling groups included students from grade 7 to grade 9. The samples were divided into two groups including the experimental group of 33 students and comparison group of 33 students. The experimental group learned health education program for 10 weeks while the comparison group only learned normal curriculum. Data were collected before and after the experiment by using a questionnaire. In general information section, the data were analyzed by descriptive statistics, frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. In-group inferential statistics were used. Paired t-test was used for comparisons within group while independent t- test was used for comparisons between groups. Statistical significance was assumed at the level of 0.05. The study results were as the followings. After the experimentation, the sampling group had average results in knowledge and attitude towards sexual behaviors, life skills and social support higher than before the experimentation and also higher than the comparison group with statistical significance at the level of 0.05. That was because health education program had applied multi-media in learning for enhancing life skills of teenagers. In conclusion, health education program through application of life skills with social support in developing pregnancy prevention behaviors of teenagers was effective and applicable in developing HIV-AIDS prevention of students from grade 7 to 9 and can be extended to other groups of students at the same level.

Keywords: Life Skills, Social Support, Pregnancy Prevention Behaviors of Teenagers

บทนำ

สถานการณ์การปัญหาตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี และข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (WHO) เปิดเผยรายงานล่าสุด เกี่ยวกับสถานการณ์การตั้งครรภ์ของผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ทั่วโลกในปี 2556 โดยประเทศไทยมีจำนวนสูงถึง 74 คนต่อ 1,000 คนเท่ากับประเทศมาเลเซีย และอยู่อันดับที่ 2 รองจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างประเทศกัมพูชาและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งมีสถิติอยู่ที่ 65 คนต่อ 1,000 คน หรือประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีประชากรมากที่สุดในภูมิภาค แต่มีสถิติเพียง 69 คนต่อ 1,000 คน เท่านั้น ขณะที่เกณฑ์มาตรฐานจากทั่วโลกอยู่ที่ 65 คนต่อ 1,000 คน กรมการปกครอง ปี พ.ศ.2555 เปิดเผยว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาสถานการณ์การคลอดบุตรของผู้หญิงไทยที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ต่อจำนวนผู้หญิงที่คลอดบุตรทั้งประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2540 ที่มีสถิติเพียงร้อยละ 5.37 หรือคิดเป็น 47,215 คน ขณะที่ปี 2555 อยู่ที่ร้อยละ 18.50 แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ออกนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 2 ดำเนินการในปี 2560-2569 มีจุดประสงค์ข้อหนึ่งคือ ลดปัญหาการตั้งครรภ์ของมารดาอายุต่ำกว่า 20 ปี ก็ตาม แต่ประเทศไทยยังคงมีสถิติผู้หญิงตั้งครรภ์โดยมีอายุต่ำกว่า 20 ปี สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จังหวัดอุบลราชธานีมีอัตราการคลอดของหญิงอายุ 15 ถึง 19 ปี ในปี 2560 คิดเป็น 38.7 คนต่อพันประชากร เป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ (กรมอนามัย สำนักอนามัยการเจริญพันธ์ 2560) และพบว่าในปี 2560 ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.10 ปี 2561 ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.87 อำเภอเขื่องใน ปี 2560 ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.90 10 ปี 2561 ร้อยละของการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี โปรแกรม HDC) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี

จากข้อมูลเบื้องต้นเด็กวัยรุ่นมีแนวโน้มการตั้งครรภ์และการคลอดของมารดาอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งกลุ่มอายุนี้คือ กลุ่มวัยรุ่นและกำลังศึกษาเล่าเรียนในระดับมัธยมศึกษาซึ่งการที่วัยรุ่นมีการตั้งครรภ์และการคลอดในขณะที่วุฒิภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมยังไม่พร้อม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการเลี้ยงดูบุตร ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความเพียงพอของรายได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และทัศนคติในการเลี้ยงดู บางคนปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับปู่ย่า ตายาย หรือญาติ ทำให้เด็กขาดความรักและความอบอุ่น ทำให้วัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อปัญหาต่างๆ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนแต่ละแห่งมักจะเน้นการสอนด้านวิชาการมากกว่าการสอนให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ชีวิตในวัยรุ่นให้เหมาะสม เพื่อที่จะก้าวผ่านวัยที่เรียกว่าวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ดังนั้นจึงต้องเร่งให้นักเรียนมีการเสริมสร้างพัฒนาทักษะ

ชีวิตควบคู่ไปกับการเรียน โดยให้นักเรียนได้รักและเห็นคุณค่าของตนเองรวมทั้งผู้อื่น นอกจากนี้จะต้องให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันต้องจัดการอารมณ์และความเครียดของตัวเองได้ รวมถึงมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ [สสส.],2555) สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษามาเป็นเวลานาน แต่เนื่องจากการกล่าวถึงเรื่องเพศเป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมไทย ดังนั้น จึงได้มีการหลีกเลี่ยงคำว่า เพศศึกษา มาใช้คำอื่นแทน และบูรณาการหัวข้อนี้ไว้ในวิชาต่างๆ เช่น วิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาฯลฯแต่ต้องยอมรับความจริงว่า การจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาที่ผ่านมายังไม่ประสบผลเป็นที่น่าพอใจ เพราะประเทศไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศมากมายโดยเฉพาะในวัยรุ่น เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา การทำแท้งและโรคเอดส์ ดังนั้นการสอนทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคตและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า โปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม มีประสิทธิผลเพียงพอที่จะนำไปพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพทางเพศของวัยรุ่นให้สามารถเตรียมตัวเข้าสู่วัยรุ่น ดูแลสุขภาพอนามัยทางเพศและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีการวางตัวและแสดงออกทางเพศ และรู้จักการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่เหมาะสม (อัญชลี ภูมิจันทึก,2554) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โดยการนำทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ในโรงเรียนชีทวนวิทยาสามัคคี ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนภายในกลุ่มระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองและภายนอกกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบในแต่ละด้าน คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ 2) ทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) ด้านความตระหนักรู้ในตนความภาคภูมิใจในตนเองและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 5) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด 6) ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 7) ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร และ8) ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 โรงเรียนชีทวนวิทยาสามัคคี ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2562 ซึ่งมีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 122 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนชีทวนวิทยาสามัคคี ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 66 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 33 คน และกลุ่มควบคุม 33 คน ซึ่งได้จากวิธีการสุ่มอย่างง่าย คำนวณหาขนาดตัวอย่างในการศึกษาโดยใช้สูตร การคำนวณขนาดตัวอย่างเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกรณี 2 กลุ่มประชากรที่เป็นอิสระต่อกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

2) ความรู้เรื่องพฤติกรรมทางเพศมีลักษณะเป็นแบบคำถามถูก ผิด 15 ข้อ

3) แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมทางเพศ จำนวน 25 ข้อ

4) แบบวัดทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีลักษณะเป็นแบบเลือกคำตอบที่ถูกที่สุด จำนวน 10 ข้อ

5) แบบวัดทักษะด้านความตระหนักรู้ในตน ความภาคภูมิใจในตน และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จำนวน 15 ข้อ

6) แบบวัดทักษะด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด จำนวน 10 ข้อ

7) แบบวัดทักษะด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จำนวน 10 ข้อ

8) แบบวัดทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร จำนวน 10 ข้อ

9) การได้รับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสม จำนวน 10 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมานเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนภายในกลุ่มด้วย Paired t-test เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างกลุ่มด้วย Independent t-test กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1ร้อยละ 36.36 ที่มีบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 51.52 ปัจจุบันพักอยู่กับอยู่กับปู่ย่า/ตายาย ร้อยละ 51.52 โดยสถานภาพนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีคู่รัก ร้อยละ 90.91 ซึ่งผลการเรียนเฉลี่ยล่าสุด อยู่ระหว่าง เกรด 2.5-3.4 ร้อยละ 51.52 โดยพอใจกับผลการเรียนข้างต้นในระดับพอใจมาก ร้อยละ 45.45 ส่วนรายได้ครอบครัวอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 63.64 ซึ่งอาชีพบิดาส่วนใหญ่ค้าขาย ร้อยละ 51.52 และอาชีพมารดา ค้าขาย ร้อยละ 33.33

2. ด้านความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนภายหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง ($p<0.05$) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05)

3. ด้านทักษะชีวิต ผลการศึกษาพบว่าภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตทั้ง 6 ด้านได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านความตระหนักรู้ในตน ภาคภูมิใจในตนเองและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p-value<0.05$) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05)

4. ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการทดลองกับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.05; 95%CI (-.92)-(-0.69)) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.05; 95%CI (0.57-0.97)

อภิปรายผล

จากผลของการใช้โปรแกรมสุขศึกษาในการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ในโรงเรียนชีทวนวิทยาสามัคคี ตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าโปรแกรมที่จัดทำขึ้นทำให้เกิดการเลี่ยนแปลงในกลุ่มทดลอง ด้านความรู้ และทัศนคติพฤติกรรมทางเพศ ด้านทักษะชีวิตและแรงสนับสนุนทางสังคม สามารถอภิปรายผลจากการวิจัยดังนี้

1. ด้านความรู้เรื่องพฤติกรรมทางเพศ จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่าการที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้เรื่องพฤติกรรมทางเพศดีขึ้นหลังจากการใช้โปรแกรมสุขศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่นักเรียนในกลุ่มทดลองในเรื่องความรู้เรื่องเพศศึกษา พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ให้กำลังใจกับนักเรียนโดยใช้การบรรยาย สื่อ วีดีทัศน์ ภาพนิ่ง แผ่นพับและคู่มือในเรื่องเพศศึกษาและมีขบวนการสร้างการรับรู้ภาวะเสี่ยงทางเพศแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน ทำให้ผลคะแนนหลังการทดลองดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Lou, Wang, Tu & Gao (2008) ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงพฤติกรรมทางเพศและการใช้ยาคุมกำเนิดของนักศึกษาโรงเรียนอาชีวศึกษาในเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า การฝึกอบรมทักษะชีวิตโดยใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงความรู้ความเข้าใจสุขภาพของนักเรียนสืบพันธุ์และสามารถใช้เป็นวิธีการที่สำคัญในการศึกษาของคนหนุ่มสาวเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์

2. ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมทางเพศ จากการศึกษาพบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมทางเพศ ภายหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) สืบเนื่องจากการจัดกิจกรรมและโปรแกรมที่กำหนด ประกอบด้วย การสร้างสัมพันธภาพ การบรรยายให้ความรู้ และการเสริมแรงเชิงบวกและทัศนคติในเรื่องเพศศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดยใช้สื่อวีดีทัศน์ ภาพนิ่ง แผ่นพับ และคู่มือในเรื่องเพศศึกษา ใบงานเรื่องเพศศึกษา ใบงานเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสอดแทรกข้อคิด หลักคิดที่คำนึงถึงปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติในทางที่ดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของคลังพลอย เอื้อวิทยาศุภรและอรณิชา โพธิ์หมื่นทิพย์ (2556) โดยการจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมให้สุขศึกษาการเสริมแรงเชิงบวกปลูกฝังทัศนคติที่ดี ของโรงเรียน และผู้ปกครองทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เหมาะสมและเพิ่มขึ้นในระดับมาก หลังการจัดกิจกรรม

3. ด้านความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ เป็นไปตามสมมติฐานและมีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการทดลองกับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.05; 95%CI (-2.79)-(-1.63)) ซึ่งการที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ดีขึ้น อาจเป็นผลมาจากโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อให้ตรงต่อความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้ฟังใส่ใจที่จะอยากเรียนรู้เกิดการรับรู้และเข้าใจ และเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ ร่วมกับการบรรยาย อธิบาย ผสมผสานหลายวิธีการ เป็นผลทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจที่ดีขึ้น ดังนั้นความคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ ทำให้วัยรุ่นสามารถวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์สามารถประเมินปัญหาและสถานการณ์รอบตัวได้อย่างกว้างขวาง เมื่อได้รับการกระตุ้นและพัฒนาจะทำให้วัยรุ่นมีอิสระทางความคิด ช่างจินตนาการ ค้นหาหนทางใหม่ๆอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัญชลี ภูมิจันทึก (2554) ได้ศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยกิจกรรมการบรรยาย การเล่นเกม การฝึกทักษะ การศึกษาพบว่าหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่าก่อนทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (p-value<0.01)

4. ด้านความตระหนักรู้ในตน ความภาคภูมิใจในตน และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผลของการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการทดลองกับหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.05) [95% CI : (-0.46)–(-0.18)] ซึ่งการที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความตระหนักรู้ในตนและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ดีขึ้นเนื่องจากโปรแกรมสุขศึกษาได้ประยุกต์ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยค้นหาตนเอง รู้ข้อดีข้อเสีย รู้ความต้องการ โดยใช้ใบงาน เข้าใจความแตกต่างของคนอื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ บรรยาย อธิบาย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ การรู้ประโยชน์ของการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโอกาสเสี่ยง และลดความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีการยกตัวอย่างสถานการณ์เรื่องเล่าให้แง่คิดตระหนักถึงปัญหาผลกระทบที่ตามมาเมื่อตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การให้นักเรียนได้ค้นหาจุดดีและจุดด้อยของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังมีแรงสนับสนุนทางสังคมโดยมีเพื่อน ครู มามีส่วนร่วมในกิจกรรมทำให้นักเรียนได้รู้มีความมั่นใจ

มากยิ่งขึ้นและอีกทั้งยังเข้าใจผู้อื่นได้ดีมากขึ้นทำให้นักเรียนมีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจเพื่อนที่ด้อยกว่า เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงทำให้นักเรียนสามารถค้นหารู้จักและเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้นและเมื่อให้ความรู้ความเข้าใจร่วมกับการส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม ก็จะทำให้เกิดความรู้ เกิดการเรียนรู้ จากการฝึกฝนก็จะทำให้เกิดทักษะชีวิตซึ่งจะช่วยให้เรารู้ตัวเองเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆและทักษะการตระหนักรู้ในตนนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทักษะการเข้าใจผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา เป็นต้น ช่วยให้สามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา เกิดการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ด้อยกว่าหรือได้รับความเดือดร้อน สอดคล้องกับผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของเจตนิพิฐ สมมาตย์ (2550) ได้ทำการศึกษาการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นการศึกษาพบว่าเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภายในกลุ่ม พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนด้านความตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่นดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$)

5. ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากกว่าก่อนการทดลองเท่ากับ 0.40 (95% CI : (-0.59)-(-0.22)) การที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดที่ดีขึ้น อาจเป็นผลมาจากโปรแกรมสุขศึกษาในครั้งนี้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์เมื่อมีความเครียดจากตัวอย่างและได้เรียนรู้แนวทางการจัดการอารมณ์และความเครียดอย่างถูกต้อง ซึ่งการจัดการกับอารมณ์และความเครียดที่ดีนั้น นักเรียนได้เรียนรู้จากการคิดอย่างมีวิจารณญาณและวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ ร่วมกับทักษะชีวิตอื่นๆ ทำให้เมื่อมีปัญหาและความเครียดเข้ามาก็สามารถจัดการได้อย่างดีและอีกส่วนที่เกิดจากการเรียนรู้ เมื่อรู้ถึงแนวทางแก้ไขปัญหาก็ทำให้สามารถที่จะเผชิญและแก้ไขปัญหาได้ เมื่อแก้ไขปัญหาได้โดยง่ายจึงทำให้ไม่เกิดความเครียด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของธิดารัตน์ ผลเต็ม (2553) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความแตกต่างของคะแนนทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด สูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.01)

6. ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) [95% CI : (-0.72)-(-0.39)] การที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น อาจเป็นผลมาจากโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้ให้นักเรียนฝึกการรู้จักตัดสินใจในกรณีต่างๆและการแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม บรรยาย อธิบาย สื่อต่างๆพร้อมทั้งยกตัวอย่างสถานการณ์ ร่วมกับการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีวิจารณญาณ การตัดสินใจและการแก้ปัญหานี้ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหาหาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม และลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกระบวนการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่สำคัญทางสุขศึกษา สามารถนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนได้ เป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ เพื่อให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆได้ โดยมีทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่การประยุกต์ใช้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นจริง ต้องส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ อัญชลี ภูมิจันทึก (2554) ได้ศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนการตัดสินใจและการแก้ปัญหา สูงกว่าก่อนทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.05)

7. ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) [95% CI : (-0.40)-(-0.14)] ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน การที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดีขึ้น อาจเป็นผลมาจากโปรแกรมสุขศึกษาได้ให้นักเรียนได้รู้จักทักษะการปฏิเสธที่ดี โดยการรู้จักการปฏิเสธที่อาจนำไปสู่การตั้งครรภ์และการมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่เหมาะสม โดยการบรรยาย อธิบายพร้อมยกตัวอย่างสถานการณ์ โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักการปฏิเสธที่ดี และองค์ประกอบของการปฏิเสธ นอกจากทักษะปฏิเสธแล้ว ยังส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงทักษะการผัดผ่อนและทักษะการต่อรอง โดยทักษะการปฏิเสธ มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย เป็นทักษะที่สำคัญของทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร โดยทักษะการปฏิเสธมีประโยชน์อย่างยิ่งในเชิงยับยั้งพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลายที่

เกิดจากความคิดริเริ่มที่ไม่สร้างสรรค์ การรู้จักปฏิเสธเพื่อรักษาจุดยืนของตนเอง โดยการเจรจาต่อรองอย่างละมุนละม่อมเพื่อรักษาน้ำใจและผลประโยชน์ของตนเองนับว่ามีความสำคัญมาก เป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันอย่างถาวรที่คอยเหนี่ยวรั้งเยาวชนออกจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนและชักนำให้เยาวชนเลือกกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ การรู้จักทักษะปฏิเสธที่ดี และการมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่เหมาะสม การที่คนเราจะปฏิเสธสิ่งใดนั้น แสดงว่าเขามีเจตคติและได้ตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าจะปฏิเสธและจะต้องรู้ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ต้องปฏิเสธ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับเนตรทราย ปัญญชุณห์ (2552) ได้ทำการศึกษาการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่าภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนักเรียนกลุ่มทดลองมีการเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 ด้านคือ ความรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001)

8. การได้รับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<0.001; 95%CI (-0.92)-(-0.69)) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้น 0.79 คะแนน การที่กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในด้านแรงสนับสนุนทางสังคมที่ดีขึ้น อาจเป็นผลมาจากโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในครั้งนี้ ในด้านของแรงสนับสนุนทางสังคมนับว่ามีความสำคัญมากที่สุด เพราะการสนับสนุนทางสังคมนี้อยู่ใกล้ชิดนักเรียนตลอดเวลาและเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการความรัก การไว้วางใจ การเอาใจใส่ การให้ความพอใจ การยอมรับนับถือการแสดงถึงความห่วงใย การได้รับการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ได้รับการให้ข้อมูลป้อนกลับ ได้รับการบอกให้ทราบผลถึงผลดีที่ผู้รับได้ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น การได้ความรู้ การได้รับคำแนะนำ การได้รับคำตักเตือน การได้รับคำปรึกษา รวมถึงการให้ข่าวสารรูปแบบต่างๆผ่านสื่อต่างๆทำให้ได้รับความรู้คำแนะนำข้อเสนอแนะ การชี้แนะแนวทางสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้ปรับสภาพแวดล้อมได้ รวมถึงได้รับการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรได้เหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของอรอานันท์ ใสแสง (2552) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการติดเกมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 74 คน โดยแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 37 คน โดยให้กลุ่มทดลองได้ได้รับแนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตจากการประยุกต์แนวคิดขององค์การอนามัยโลกและแนวคิดของกรมอนามัย ทั้ง 12

องค์ประกอบ ซึ่งกลุ่มทดลองได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 3 วัน รูปแบบกิจกรรม ได้แก่ การบรรยาย เกม อภิปรายกลุ่ม ระดมสมอง เสนอตัวแบบ การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิตและการฝึกปฏิบัติ ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยการกระตุ้นเตือน ผลการวิจัย พบว่า การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม หลังการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ(p-value<0.001)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ด้านทักษะชีวิต และด้านแรงสนับสนุนทางสังคม สูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุปโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 นำไปขยายผลสู่กลุ่มนักเรียนในระดับเดียวกันได้ โปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม มีประสิทธิผลเพียงพอที่จะนำไปพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพทางเพศของวัยรุ่นให้สามารถเตรียมตัวเข้าสู่วัยรุ่น ดูแลสุขภาพอนามัยทางเพศและป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีการวางตัวและแสดงออกทางเพศและรู้จักการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

คลังพลอย เอื้อวิทยาศุภรและอรณิชา โพธิ์หมื่นทิพย์. (2556).*ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2563, จาก http://journal.knc.ac.th/pdf/17_2_2554_2.pdf.

เจตนิพิฐ สมมาตย์. (2550). *การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธิดารัตน์ ผลเต็ม. (2553). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เนตรทราย ปัญญชุณห์. (2552). *การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ [สสส.]. (2555). *แผนหลัก สสส. 2555 – 2557.*กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *คู่มือพัฒนาศักยภาพแกนนำวัยรุ่น.* นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. (2560). โปรแกรม HDC. *อนามัยแม่และเด็ก.*วันที่ 16 เมษายน 2561https://ubn.hdc.moph.go.th/hdc/main/index_pk.php

อรอานันท์ ใสแสง. (2552). *ประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการติดเกมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัญชลี ภูมิจันทึก. (2554). *ประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Lou, C.H., Wang, X.J., Tu, X.W., & Gao, E.S. (2008). *Impact of Life Skills Training to Improve Cognition on Risk of Sexual Behavior and Contraceptive Use among Vocational School Students in Shanghai, China.* Journal of Reproduction and Contraception, 19(4), 239-251.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา : คติความเชื่อและการละเล่น

CULTURAL DYNAMICS OF THE PEOPLE ALONG THE THAI-CAMBODIAN BORDER: BELIEFS AND PLAYS

[1]ธยายุส ขอเจริญ, [2]พระครูโกศลศาสนวงศ์, [3]พระธงชัย ขนฺติธโรและ [4]สุทัศน์ ประทุมแก้ว

[1]Thayayut Khojaroen, [2]Phrakru Kosolsasanawong, [3]Phra Thongchai khantitharo and [4]Suthat Pratoomkaew

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Sisaket Buddhist College, Thailand

[1]suthatpar.b@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประวัติคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อการละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผ่านมิติความเชื่อและการละเล่น (3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อ และการละเล่นกับการสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสนทนาจากกลุ่มเป้าหมาย นำผลสนทนามาวิเคราะห์และเขียนรายงานการวิจัยด้วยวิธีเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าประวัติคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อการละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา พิธีกรรมดังกล่าวมีคุณค่าต่อระบบการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม การช่วยเหลือคนที่สิ้นหวังจากการเจ็บป่วย ซึ่งคุณค่าที่เกิดขึ้นล้วนมีผลกระทบต่อคนในพื้นที่ คือ 1. เกิดคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม 2. เกิดคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ 3. เกิดคุณค่าทางด้านการรักษาโรค 4. เกิดคุณค่าด้านสังคม ดังนั้นคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อ และการละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จึงปรากฏเห็นได้ชัดเป็นรูปธรรมดังนี้ 1) ความกตัญญูกตเวที 2) สามัคคีธรรม 3)

ความเสียสละ 4) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผ่านมิติความเชื่อและการละเล่น ความเชื่อในพิธีกรรม “มะม๊วต”ได้มีการสืบทอดต่อกันเรื่อยมาจากรุ่นสู่รุ่น และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนและสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี องค์ประกอบที่เกี่ยวกับความเชื่อนั้นประกอบด้วย แนวคิด พิธีกรรม และผู้ประกอบพิธีกรรม เช่น ความเชื่อที่เกี่ยวกับผี วิญญาณ ความเชื่อที่เกี่ยวกับของรักษาโรค ความเชื่อที่เกี่ยวกับการเข้าทรง “มะม๊วต”จะมีการจัดพิธีกรรมและการติดต่อกับวิญญาณโดยผ่านร่างทรง คือ ครูผู้ประกอบพิธีกรรม“มะม๊วต” ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมผ่านมิติความเชื่อ และการละเล่นพิธีกรรม“มะม๊วต” ประกอบด้วย 1. ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม 2. ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ 3. ความสัมพันธ์ทางด้านสังคม เป็นต้น

คำสำคัญ : พลวัตวัฒนธรรม, คติความเชื่อ, การละเล่น

Abstract

The objectives of this research were: (1) To study the historical values and the importance of beliefs and plays of the people along the Thai-Cambodian border; (2) To study the cultural relations of the people along the Thai-Cambodian border through the dimension of beliefs and plays; (3) To analyze the beliefs and plays and the relations building among the people along the Thai-Cambodian border. It is a qualitative research by studying relevant documents and research and by discussing with target groups. The results of the discussion were analyzed and written in the research report by using descriptive method. The study found that historical value and importance of beliefs and plays of the people along the Thai-Cambodian border played important roles in coexistence of the people in society and helped the hopeless to be recovered from illnesses. All the occurred values had affected the people in the area in the following aspects: 1. cultural values; 2. economic values; 3. therapeutic values; and 4. social values. Values and importance of beliefs and plays of the people along the Thai-Cambodian border could, thus, be concretely and explicitly seen as the followings: 1) gratitude; 2) harmony; 3) sacrifice; and 4) generosity etc. Cultural relations of the people along the Thai-Cambodian border had been through various dimensions of beliefs and plays. The belief in the ritual "Ma Muat" has been descended from generation to generation and has been changed according to the stages and conditions of economy, politics, and technology. The elements of belief consist of ritual

concepts and ritual practitioners such as beliefs in spirits, beliefs for healing illnesses, belief in medium of the "Ma Muat" by organizing rituals and communion with spirits through the mediums called “teachers”. The cultural relations through the dimensions of beliefs and plays of “Ma Muat” rituals included: 1. cultural relations; 2. economic relations; and 3. social relations etc.

Keywords: Cultural Dynamics, Beliefs, Plays

บทนำ

สังคมไทยมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนาน หลักฐานต่างๆหลายอย่างในทางประวัติศาสตร์ชี้ชัดว่า ในอดีตมีชาวต่างชาติได้เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับไทยตลอดเวลาซึ่งในบรรดาชนชาติต่างๆ มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย กลุ่มชาวเยอ เขมร ส่วย และลาว เป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเพื่อนบ้านและมีสัมพันธไมตรีกับไทยมาเป็นเวลานาน จึงทำให้วัฒนธรรมและประเพณีหลายอย่างของชาติพันธ์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างมาก กลุ่มชาติพันธ์เหล่านี้จึงถูกผนวกและยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคม โดยต่างมีอัตลักษณ์แห่งความเป็นไทยและมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ไปตามบริบท สถานการณ์และเงื่อนไขต่างๆ ที่พวกเขาต้องเผชิญ ในขณะเดียวกันก็ยังคงธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เดิมของตนด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ถูกหลอมรวมวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนให้เป็นรูปแบบเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงที่สังคมไทยเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้กระจายเข้าสู่ทุกพื้นที่ของทุกภูมิภาคในประเทศไทย (ยศ สันตสมบัติ, 2551: 44–45) ผู้คนในท้องถิ่นเริ่มรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทำให้วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปมีความเป็นสมัยใหม่มากขึ้น โลกาภิวัตน์จึงนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยและรวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในทุกมุมโลก ขณะเดียวกันก็ยังนำมาซึ่งการลงทุนของต่างชาติในการแสวงหาแหล่งลงทุนใหม่ๆ เพื่อกระจายฐานการผลิตและการบริโภคของผู้คนในต่างสังคมและต่างวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดการผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในจังหวัดศรีสะเกษได้รับอารายธรรมมาจากประเทศลาว และประเทศกัมพูชา จังหวัด ศรีสะเกษ จึงเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมสี่เผ่า” มีภาษาพูดถึง 4 ภาษา กล่าวคือ (1) เขมร (2) ส่วย (3) ลาว และ (4) เยอ คนส่วนมากจะอพยพมาจากฝั่งแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งถิ่นฐานก่อนจะแยกออกไปตั้งบ้านเมืองต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำชี หรือลุ่มแม่น้ำมูล ดังนั้น อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ก็คือ การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางศาสนาและประเพณีของชุมชนภาคอีสานที่ถือกันมาแต่อดีต จึงได้รับการสืบต่อกันมาไม่ขาดสาย โดยดำรงบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมและศีลธรรมของคนในสังคม (ประสาท อิศรปรีดา และคณะ, 2518: 69) เพื่อ

ไม่ให้ชาวบ้านประพฤติในทางที่ผิดศีลธรรม และชี้นำไปสู่ความดีตามอุดมคติของบรรพชนชาวจังหวัดศรีสะเกษในอดีตที่ผ่านมา ปัจจุบัน มีบรรพบุรุษของชนเผ่าที่อาศัยอยู่ร่วมกันก่อตั้งเป็นเมือง ขุขันธ์ มีประวัติความเป็นมาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ประกอบด้วย 4 ชนเผ่าดังนี้

1. ชาวกวย เป็นชนเผ่าที่ชอบความเป็นอิสร และมีพัฒนาการของชนเผ่าอยู่เสมอ ชาวกูยในจังหวัดศรีสะเกษ เชื่อว่าอพยพมาจากเมืองลาวและกัมพูชา ได้มาตั้งถิ่นฐานในแดนแถบนี้หลายแห่งกระจัดกระจายกันไปแต่ที่จังหวัดศรีสะเกษ สวนหนึ่งเข้าใจว่ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเจียงอี ชนเผ่ากูย จะเรียกตนเองว่า กูย อาศัยอยู่กันหลายอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ ประเพณีของเผ่ากูย สวนมากจะปรับตัวให้เข้าไปกับท้องที่อยู่อาศัย แต่จะยังคงมีอยู่บ้าง เช่น การเซ่นบรรพบุรุษ พิธีไหว้ศาลปะกำ หรือการเซ่นไหว้ผีปะกำ การตั้งศาลผีบรรพบุรุษไว้ที่หิ้งหรือศาล

2. ชนเผ่าเยอ จริงๆ แล้วก็คือชนเผ่ากูย หรือ กูย อีกกลุ่มหนึ่ง ที่มักจะได้ยินชนเผ่านี้พูดสร้อยต่อท้ายด้วยคำว่า “เยอ”เช่น จ๊อว-เยอ (มาเด้อ) หรือ”เยอๆ”หรือ จ๊อว-เยอ-นุ-เนียว-แซม ซาย-หมูไฮ” (เชิญครับพ่อแม่พี่น้องพวกเรา) ซึ่งก็คลายๆ ชาวไทยแถบจังหวัดระยอง และจันทบุรี ที่นิยมพูดสร้อยต่อท้ายว่า“อี”จึงทำให้ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์บางท่านได้นิยามคำว่า“เผ่าเยอ” ขึ้นมาเป็นอีกเผ่าหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ

3. ชนเผ่าลาวในจังหวัดศรีสะเกษ เชื่อว่าอพยพมาจากประเทศลาวในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ.2237 เกิดกบฏ ในนครเวียงจันทร์ ทำให้ชนเผ่าลาวแย่งอำนาจกันเองฝ่ายหนึ่งถึงลุ่มน้ำมูล และในปี พ.ศ.2321 พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพมาสมทบกับตากะจะ เจ้าเมืองขุขันธ์ ไปตีเมืองเวียงจันทร์ได้กวาดต้อนชนเผ่าลาวมาด้วย ชนเผ่าลาวมีอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ สวนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดตั้งแต่อำเภอวังหินขึ้นไปสำหรับอำเภอขุขันธ์ พบอาศัยอยู่มากในพื้นที่ของตำบลโสน ตำบลห้วยเหนือและตำบลตาอุต มีขนบธรรมเนียมประเพณีคลายๆ กับประเพณีชนเผ่าลาวของชาวอีสานทั่วไป

4. ชนเผ่าเขมร ตามประวัติ เชื่อว่าดินแดนที่ตั้งของจังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบันเป็นที่อยู่ของขอมหรือชนเผ่าเขมรมาก่อน เมื่อ พ.ศ. 236 พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ทรงปกครองประเทศอินเดียในสมัยนั้นได้จัดคณะพระธรรมฑูตออกเป็น 9 คณะโดยคณะที่ 8 มีพระโสณะและพระอุตตระ เป็นหัวหน้ามาเผยแผ่พุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ได้มาถึงอาณาจักรขอมโบราณซึ่งเรียกว่า อาณาจักรฟูนัน มีอำนาจอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีนต่อมาไทยได้ขยายอิทธิพลมาครอบคลุมบริเวณแถบนี้ ชนเผ่าเขมรจึงถอยร่นไปอยู่ในดินแดนประเทศกัมพูชาปัจจุบัน และยังมีชนเผ่าเขมรอาศัยอยู่ในจังหวัดแถบอีสานทางตอนใต้ของจังหวัด ศรีสะเกษ ชนเผ่าเขมรจะเรียกตัวเองว่า “ขแมร์” อาศัยอยู่ในหลายอำเภอแทบทุกตำบล เผ่าเขมรมีวัฒนธรรมที่เข็มแข้ง เช่น ประเพณีเซ่นไหว้บรรพบุรุษของชนเผ่าเขมร ซึ่งเป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่เป็นประจำทุกปีของอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน จังหวัดศรีสะเกษ ถูกวัฒนธรรมจากแหล่งอื่นเข้ามามีอิทธิพลสังคมชนบทถูกเปลี่ยนเข้าสู่ยุคพัฒนาทางวัตถุอย่างฉับพลัน ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นถูกกลืนหายไป เยาวชนและคนรุ่นใหม่หลงใหลกระแสวัฒนธรรมภายนอก จนหลงลืมวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตัวเอง ประเพณีที่ยังปฏิบัติกลายเป็นเพียงเครื่องสนองความบันเทิงที่ฉาบฉวย กล่าวคือ (1) การปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมไม่ได้รับการยอมรับ (2) วัฒนธรรมถูกละเลย ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของผู้คนลดน้อยลง (3) สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา สูญเสียบทบาทในการอบรมให้ความรู้และปลูกฝังศีลธรรม นำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ค่านิยมที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลย มีการสืบทอดน้อย ระบบคุณค่าของสังคมในเรื่องจิตสาธารณะความเอื้ออาทรและการช่วยเหลือกันเริ่มเสื่อมถอย เนื่องจากกิจกรรมประเพณีที่ดำเนินไปเพื่อส่วนรวมไม่ได้รับการเอาใจใส่ ซึ่งในที่สุดอาจนำมาสู่ภาวะของการล้มสลายทางวัฒนธรรมที่บรรพชนใช้เวลาสั่งสมมายาวนานได้สิ้นสุดลงในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อ การละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผ่านมิติความเชื่อและการละเล่น
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อ และการละเล่นกับการสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เป็นขั้นตอนการศึกษาประวัติคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อการละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ได้กำหนดดังนี้ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกการร่างรูปแบบ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อนเพื่อที่จะได้ตัวอย่างที่เหมาะที่สุดเท่าที่จะเป็นได้สำหรับแนวคิด จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เลือกมีลักษณะเป็น“Information-rich case” คือมีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มากและสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มป้าหมาย คือ ประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา จำนวน 20 คน

2. ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา: คติความเชื่อและการละเล่น 2) ประวัติคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อ การละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จากการศึกษาพบว่า พิธีกรรมดังกล่าวมีคุณค่าต่อระบบการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม การช่วยเหลือคนที่สิ้นหวังจากการเจ็บป่วย ซึ่งคุณค่าที่เกิดขึ้นล้วนมีผลกระทบต่อคนในพื้นที่ เช่น 1. เกิดคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม 2. เกิดคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ 3. เกิดคุณค่าทางด้านการรักษาโรค 4. เกิดคุณค่าด้านสังคม ดังนั้น คุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อ และการละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จึงปรากฏเห็นได้ชัดเป็นรูปธรรมดังนี้ 1) ความกตัญญูกตเวที 2) สามัคคีธรรม 3) ความเสียสละ 4) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นประเด็นคำถาม ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. ขั้นตอนการนำเสนอ พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา: คติความเชื่อ และการละเล่น ได้กำหนดดังนี้ นำเสนอแบบการสนทนากลุ่ม ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม แบบสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้ร่วมประชุมกลุ่มสนทนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปและนำเสนอในเชิงพรรณาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับเกี่ยวกับเรื่องพลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา: คติความเชื่อและการละเล่น คุณค่าทางจริยธรรมของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท นับว่าเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนในชุมชน เพราะสามารถสร้างความอบอุ่นและปลอดภัยแก่คนในหมู่บ้านได้ ในยามที่คนเราต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดด้านร่างกาย ทางใจและความตาย อาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรมต่างๆ สามารถช่วยให้ชาวบ้านได้หนีจากความเจ็บปวดทางใจได้ทางหนึ่ง กล่าวคือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจในยามที่มีปัญหาและไม่สามารถหาทางออกได้ จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนได้ทราบว่า คนในชุมชนมีความแตกต่างหลายด้านทั้งในแง่ความคิด ความเชื่อและสิ่งของที่บูชา แต่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านต่างมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างเดียวกัน คือ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลรักษาตนเองและหมู่บ้าน ดังปรากฏว้ามีการบูชาศาลปู่ตาประจำหมู่บ้านร่วมกันในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี การเคารพต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน หรือการร่วมกันมาให้กำลังใจผู้ป่วยเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมการโจลมะม็วตในครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง การกระทำเช่นนี้สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านในชุมชนมีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกัน ทั้งการยอมรับนับถือในสิ่งที่มีตัวตน เช่น พระสงฆ์ และในสิ่งที่ไม่ตัวตน เช่น ผี เทวดา ศาลปู่ตา (ตาจ๊ะเสราะ) ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ไม่ว่าจะมีเหตุผลหรือไม่ก็ตาม แต่ถือได้ว่าพิธีกรรมการโจลมะม็วต สามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นที่ยอมรับกันในชุมชนเขมรได้เป็นอย่างดี

และจากความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งต่างๆเหล่านั้น ชาวบ้านก็จะหาทางแสดงออกมาจนเกิดเป็นพิธีกรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อของตน เช่น ประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ประจำปี หรือประกอบพิธีกรรมการโจลมะม็วตในก่อนถึงฤดูการดำนา หรือในยามที่เจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้สามารถเป็นเครื่องชี้บอกถึงความเชื่อของชาวบ้านได้โดยการส่งผ่านมาสู่พิธีกรรมการขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนอาจจะทำการลบหลู่ดูหมิ่นจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม รวมไปถึงการได้มีโอกาสตอบแทนโดยการเซ่นไหว้ รวมทั้งการขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นช่วยประทานพรให้ตนเองและชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข พิธีกรรมการโจลมะม็วตจึงเป็นหนึ่งในสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน อย่างน้อยการที่แม่ครูมะม็วต (เจ้าพิธี) และแม่มะม็วตคนอื่นๆ รับองค์มาประทับในร่าง ชาวบ้านก็รู้สึกอุ่นใจว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาคอยปกป้องคุ่มครอง ส่วนผู้ป่วยที่ป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุรวมไปถึงญาติก็รู้สึกอุ่นใจที่พิธีกรรมดังกล่าว สามารถช่วยไขข้อข้องใจในอาการเจ็บป่วยได้ ทำให้ญาติและผู้ป่วยมีกำลังใจว่าอาการเจ็บป่วยจะดีขึ้น จึงนับว่าพิธีกรรมการ โจลมะม็วตได้แสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า การประกอบพิธีกรรม“มะม็วต” หรือการประกอบพิธีกรรม“แซนโฎนตา”มีประโยชน์มากมายกับชุมชุน ซึ่งมีขั้นตอนพิธีการ ดังนี้

1. ผู้ร่วมพิธีกรรม อาจารย์ผู้ประกอบพิธี (อาจารย์ผู้เป็นร่างทรง ลูกศิษย์ของอาจารย์ผู้เป็นร่างทรง กลุ่มผู้ใช้บริการ ผู้ร่วมพิธี)
2. วัน เวลา ในการประกอบพิธีกรรม
3. สถานที่ในการประกอบพิธีกรรม
4. ดนตรีในการประกอบพิธีกรรม และ
5. เครื่องประกอบที่ใช้ในพิธีกรรม

ความเชื่อพิธีกรรมในทรรศนะของพระพุทธศาสนานั้น พบว่า พิธีกรรมไม่ได้เป็นพิธีกรรมที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่เป็นความเชื่อดั้งเดิมของประชาชนที่นับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ คุณค่าของพิธีกรรมนั้น พบว่า พิธีกรรมดังกล่าวมีคุณค่าต่อระบบการดำเนินชีวิต การอยู่ร่ามกันของคนในสังคม การช่วยเหลือคนที่สิ้นหวังจากการเจ็บป่วยและคุณค่าด้านวัฒนธรรม ประเพณีทำให้มีวัฒนธรรมในการร่ายรำ การร้องเพลงและการช่วยเหลือกันในยามเจ็บไข้ไม่สบาย ดังนั้น พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา:คติความเชื่อและการละเล่น จึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา เนื่องจากพระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์รู้จักการให้ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา เป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชาควรยึดปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างกับคนรุ่นหลัง

คุณค่าของพิธีกรรมทั้งสองที่ผู้วิจัยกล่าวมา ผลการวิเคราะห์พบว่า คุณค่าของพิธีกรรมประกอบด้วย

1. คุณค่าด้านปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นความเชื่อของคนในชุมชนเขมรที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับพิธีกรรม ซึ่งบุคคลที่ไม่เคยมี ประสบการณ์ในพิธีนี้อาจจะไม่เชื่อ เช่น เรื่องของการรักษาโรค การททำให้คนเจ็บไข้หายได้

2. คุณค่าในด้านสังคม ความเชื่อเรื่องมะม๊วต ทำให้คนในสังคมเชื้อสายเขมรมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อมีคนเจ็บไข้ไม่สบาย และเมื่อต้องททำพิธีก็มาช่วยกันในการจัดเตรียมสถานที่ เตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจกันและรักใคร่กันในชุมชม

3. คุณค่าด้านวัฒนธรรม พิธีกรรมมะม๊วตเป็นพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดประเพณีอันดีงามแก่ชุมชน แสดงให้เห็นถึงความมีวัฒนธรรม มีความเจริญในด้านสติปัญญาเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การสืบทอดและอนุรักษ์แก่ชนรุ่นหลังสืบไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา: คติความเชื่อ และการละเล่น” สามารถนำมาอภิปรายผลตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

1. ประวัติคุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อ การละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา คุณค่าและความสำคัญด้านความเชื่อ การละเล่นของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาจากการศึกษา พบว่า ความเชื่อที่ปรากฏในการประกอบพิธีกรรม “มะม๊วต” ถือกำเนิดขึ้นจากความเชื่อของกลุ่มชาวบ้านที่ว่า ผู้ที่ตายไปแล้วจะต้องไปอยู่ที่ยมโลก มีพระยายมราชปกครองคนที่ทำบาปกรรมก็จะตกนรกบ้าง เป็นเปรตบ้าง ได้รับความทุกข์ทรมานเป็นอันมาก อีกทั้งคนเฒ่าคนแก่มักบอกต่อๆ กันมาว่า วิญญาณของบรรพบุรุษจะยังคงวนเวียนคอยดูแลและคุ้มครองลูกหลาน คำกล่าวนี้ได้สอดคล้องกับจำนงค์ ทองประเสริฐ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ พบว่า เมื่อตายไปแล้ววิญญาณจะตกนรกหรือขึ้นสวรรค์ขึ้นอยู่กับผลกรรมที่กระทำไว้ขณะที่มีชีวิตอยู่ ในยุคของพวกอารยันนั้นมีความเชื่อว่า การสร้างสรรค์จักวาลและการให้กำเนิดมนุษย์นั้น เป็นผลที่เกิดจากการเซ่นสรวงแต่ดั้งเดิม นั่นคือ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการสังเวยตนเอง (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2540: 8) จากแนวคิดนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา”กล่าวว่า พุทธศาสนิกชนควรมีความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาในเรื่องของไตร

สรณคมน์ คือ เชื่อในความมีอยู่จริงของพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คือ เชื่อในการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ และเชื่อเรื่องบาป บุญ สวรรค์ นรก ว่ามีอยู่จริง ตลอดทั้งความเชื่อเรื่องนิพพาน คือ เชื่อว่าการหมดสิ้นกิเลสเป็นเป้าหมายของพุทธศาสนิกชนและบุคคลสามารถปฏิบัติตนให้หมดสิ้นกิเลสหรือบรรลุนิพพานได้ (เกียรติ ศักดิ์ นาคประสิทธิ์และคณะ,2547: 34)

2. ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ผ่านมิติความเชื่อและการละเล่น

ปัจจัยด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการประกอบพิธีกรรม “มะม๊วต” พิธีกรรม “มะม๊วต” ถือเป็นประเพณีที่สำคัญสำหรับประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในรอบปีจะกระทำขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วหรือผีบรรพบุรุษ หรือผู้อื่นที่ล่วงลับไปแล้วโดยไม่เจาะจงว่าเป็นใครอีกด้วย โดยมีความเชื่อว่า การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนี้ จะได้อวยพรให้ผีบรรพบุรุษเหล่านั้นมีความสุข ได้ไปสู่สุขคติและจะได้อำนวยพรให้ผู้ที่อยู่เบื้องหลังให้ลูกหลานได้ทำมาหากินได้คล่องหรือร่ำรวยและเป็นการทำให้หมดเวรหมดกรรมที่เคยมีต่อกันและกัน มีความสอดคล้องกับมณี พยอมยงค์ (มณี พะยอมยงค์,2536: 70) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของคนไทย พบว่า การบูชาผีบรรพบุรุษนั้นเกิดขึ้นเพราะความรักความผูกพันของลูกหลานที่ให้การเคารพรักบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เพราะเมื่อเวลาที่บุคคลเหล่านี้มีชีวิตอยู่ได้ทำคุณประโยชน์ให้ลูกหลานมากมายและเมื่อบรรพบุรุษเหล่านี้ตายจากไป ลูกหลานที่อยู่เบื้องหลังต้องทำหน้าที่ในฐานะที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในสายเครือญาติ จึงต้องมีการบูชา เซ่นสรวง กราบไหว้และทำการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ ส่งไปให้ หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเชื่อกันว่าอาจจะได้รับโทษต่างๆ นาๆ จึงต้องทำการบูชา กราบไหว้ให้ช่วยบันดาลความสุขมาให้ เมื่อการกระทำดังกล่าวได้แสดงออกบ่อยๆ จึงเกิดความเชื่อเต็มที่และฝังลึกลงไปในจิตสำนึกของแต่ละคน จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาเบื้องต้นยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรจง โสดาดีและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวกูยในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”ผลจากการศึกษาพบว่า พุทธศาสนิกชนชาวกูยลาวมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีระเบียบแบบแผนในการแต่งกาย ศิลปะและวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มชนคนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ วัฒนธรรมทางสังคมเป็นความเจริญงอกงามทางด้านการอยู่ร่วมกันของสังคม ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบชุมชนชนบท นับถือกันแบบเครือญาติ มีความมั่นคง ซื่อตรง อดทน เข้มแข็ง เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีมาแต่โบราณกาลและความละเอียดลึกซึ้งแห่งภูมิปัญญา เป็นลักษณะภูมิปัญญาแบบชาวบ้านทั่วไป วัฒนธรรมและประเพณีที่มีพื้นฐานจากความเชื่อเกี่ยวกับผี มีการปฏิบัติต่อผีบรรพบุรุษอย่างเข้มข้น เช่น พิธีฆ่าควายบูชาหลักบ้าน

พิธีกรรมการต้อนรับแขก ต้องบอกผีเจ้าบ้านให้ทราบ เป็นต้น (บรรจง โสดาดีและคณะ, 2557: 69)

3. วิเคราะห์ความเชื่อ และการละเล่นกับการสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักศรัทธานั้นนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากปุถุชนจนกลายเป็นอาริยะชนขั้นสูงสุดได้ และ สามารถหลุดพ้นเป็นอิสระจากวัฏทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ นิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทาง พระพุทธศาสนาเถรวาท คุณค่าและประโยชน์ของความเชื่อในการพัฒนามนุษย์สามารแบ่งตามฐานะได้ 2 อย่าง คือ

1) ความเชื่อหรือศรัทธาในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาให้ได้อริยทรัพย์

2) ความเชื่อหรือศรัทธาในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาให้บุคคลข้ามโอฆะได้

จากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) ได้กล่าวถึงแนวคิดและเกณฑ์ชี้วัดความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาความว่า พระพุทธศาสนา ได้แบ่งความสุขของชีวิตออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สุขกาย กับ สุขใจ สุขกาย คือ กายิกสุข เป็นความสุขที่เกิดจากการได้รับรู้และเสวยอารมณ์ที่น่าปรารถนา น่ารัก น่าใคร่ น่าพอใจต่างๆที่เรียกว่า“กามคุณ 5” (ความสุขที่เกิดจากการได้สัมผัส ลิ่มลองรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่น่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าชอบใจ) ซึ่งจัดเป็นความสุขในระดับโลกิยะ (ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก)และสุขใจ หรือเจตสิกสุข ซึ่งเป็นสภาวะแห่งใจที่มีปกติผ่องใส สดชื่น เบิกบาน ไม่ขุ่นมัวด้วยอารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบ เป็นสภาวะที่ใจมีความสำราญแช่มชื่น ไม่ขุ่นมัวด้วยอำนาจกิเลส ตัณหา ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น อ้นเป็นเหตุแห่งความทุกข์ของจิตใจพระพุทธศาสนาถือว่าสุขภาวะทางใจอันเป็นเลิศเป็นสิ่งสำคัญที่สุดและมีความสุขถึงในระดับโลกุตตระ หรือความสุขที่เกิดจากการทำลายกิเลสภายในได้อย่างถาวร ซึ่งจะหมายถึงการเป็นความสุขแห่งนิพพาน (พระมหาสุทิตย์ อาภากโรและคณะ,2558: 131–137) จากแนวคิดดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“สืบชะตาล้านนา : แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา”จากการศึกษาพบว่า แนวคิดของคนล้านนาเกิดจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนา จากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้มีความคิดที่จะทำให้บ้านเมือง ผู้คนในสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม จึงน้อมนำเอาคำสั่งสอนตามหลักธรรมมาผสมผสานเป็นพิธีกรรมสืบชะตาขึ้นมา ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังลึกมา 4 ประการ

1) ความเชื่อในพุทธานุภาพ ชาวล้านนามีความเชื่อว่า พุทธานุภาพแฝงด้วยตบะและเดชที่ช่วยปกป้องคุ้มภัยกันให้รอดพ้นจากสรรพสิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ เพราะพุทธานุภาพที่เปรี่ยมด้วย พระมหาเมตตา พระมหากรุณาธิคุณ จะเกื้อหนุนให้ประสบผลสำเร็จ

2) ความเชื่อในธรรมมานุภาพ ความเชื่อในธรรมมานุภาพนั้น สืบเนื่องมาจากเรื่องอายุวัฒนะกุมารในขณะที่มีการสืบชะตา ผู้ร่วมพิธีต่างน้อมใจเข้าสู่พระธรรม ไม่มีการกระทำที่เป็นกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต เป็นการประพฤติกุศลธรรมตามคติความเชื่อที่ว่า “ธมฺโม หเว ธมฺมจารี” แปลว่า ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมตามนัยคติความเชื่อในเรื่องอายุวัฒนกุมาร

3) ความเชื่อในสังฆานุภาพ ชาวล้านนาต่างมีความเชื่อและนับถือเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญและความเชื่อมั่นใน “สังฆรัตน” โดยชาวล้านนาจะใช้สรรพนามเรียกขานพระสงฆ์ว่า “ครูบา” บ้าง “สังฆเจ้า” บ้าง ด้วยความเคารพและศรัทธา

4) ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ จะมีพิธีกรรมสอดแทรกเข้ามา เช่น การสร้างบ้านใหม่ต่างๆจะมีพิธีกรรมการขึ้นครูหรือบูชาท้าวสี่หรือบวงสรวงเป็นการบอกเทวดาอารักษ์ เจ้าที่เจ้าทาง เพื่อทำพิธีการสเดาะเคราะห์ ซึ่งเป็นการขับสิ่งชั่วร่ายออกไปจากร่างกายโดยมีพราหมณ์ ปู่จารย์ หรือมัคทายกเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม (พูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์,และคณะ, 2557: 27-29)

วัฒนธรรม คือ ความเจริญงอกงาม การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้น คือ การฟื้นฟู ประยุกต์ เสริมสร้างขึ้นใหม่บนรากฐานของสิ่งที่มีอยู่ ดังนั้น การพัฒนาจึงต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมบนรากฐานที่มีของชุมชน คือ ความเชื่อที่มีข้อห้าม ข้อปฏิบัติที่มีในชุมชน ไม่ใช่การหวนคืนสู่อดีต แต่เป็นการกลับสู่รากเหง้าเพื่อก้าวต่อไป โดยมาสูญเสียเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวเอง ภูมิปัญญาที่แฝงในนิทาน การละเล่น เพลงพื้นบ้าน ฮีตครอง คือ สิ่งที่สามาถควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านดีที่เป็นมาตรฐานด้านดีของชุมชน ซึ่งมีความสอำคล้องกับ บำรุง บุญปัญญา ได้แสดงถึงการอยู่รวมกันของชุมชนอย่างมีความสุข ต้องมีมาตรฐานพฤติกรรมของชุมชน คือ 1. การแบ่งปัน คือ การอยู่รวมกันมีอะไรแบ่งปัน 2. การลงแขก คือ การช่วยเหลือแรงงานที่ไม่ได้คิดเป็นราคาค่าเงิน 3. การไม่เอาเปรียบกันและกัน 4. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา 5. ระบบคุณงามความดี (บำรุง บุญปัญญา,2549: 158)

จะเห็นได้ว่า พลวัตวัฒนธรรมของประชาชนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา: คติความเชื่อและการละเล่น มีการบูรณาการที่สำคัญ คือ การรู้จักชุมชนโดยการวิเคราะห์บริบทชุมชนเพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริง และการค้นหาคติความเชื่อในวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและการบูรณาการขั้นสุดท้าย คือ การเชื่อมโยงปัญญาของลูกหลานกับคติความเชื่อที่เป็นของท้องถิ่น และไปนำไปสู่การระดมความคิดกิจกรรมเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับชุมชน เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

คติความเชื่อในการละเล่นหรือการประกอบพิธีกรรม“มะม็วต”เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อส่วนบุคคลของคนไทยส่วนหนึ่งประกอบด้วย ชาวไทยกูย ชาวไทยเขมร ชาวไทยลาว เป็นต้น ซึ่งอาศัยอยู่แถบอีสานใต้ พิธีกรรมนี้อยู่คู่กับสังคมดังกล่าวมาช้านานไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด กล่าวได้แต่เพียงว่าสืบทอดกันมาแต่สมัยโบราณ โดยถือกันว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ถึงปัจจุบันนี้สภาพแวดล้อมทางสังคมด้านต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแล้วก็ตาม แต่วิถีชีวิตของประชาชนในชนบทก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์กันอยู่เป็นจำนวนมาก การละเล่นหรือการประกอบพิธีกรรม“มะม็วต”นั้น จะต้องจัดทำตามรูปแบบและขั้นตอนที่ได้สืบทอดกันมา โดยรูปแบบและขั้นตอนของพิธีกรรมนั้น ในแต่ละท้องถิ่นอาจแตกต่างกันได้ทั้งในสาระสำคัญและข้อปลีกย่อยบางประการที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญ ทางผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าทางจริยธรรมในพิธีกรรมมะม็วต ดังนี้ 1. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม 2. คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ 3. คุณค่าทางด้านการรักษาโรค

ความน่าสนใจของประเพณีแซนโฎนตา ไม่ได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อให้ “คนเป็น” ได้แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรำลึกนึกถึงบรรพชนผู้ล่วงลับและขอความคุ้มครองป้องกันอันตราย ขอความสุขความเจริญเท่านั้น แต่ยังมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมมากมายเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และผู้คนที่ยังมีชีวิต จากความเชื่อที่ว่าดวงวิญญาณทั้งหลายต้องเดินทางไกลจำเป็นต้องสะสมกำลังให้พร้อมที่จะเดินทางกลับมายังโลก ช่วงเริ่มต้นงานประเพณี ชุมชนอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ จึงต้องจัดเตรียมสำรับอาหาร (เน้นขนม ข้าวต้มในวัฒนธรรมเขมร) และเครื่องไทยธรรมเพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมสำคัญที่เรียกว่า“ดาร”หรือ“โซดดาร” หมายถึง พิธีสวดโดยพระสงฆ์เพื่อส่งผลบุญ ให้กับดวงวิญญาณ ซึ่งจะมีขึ้น 2 ช่วงสำคัญ คือ ช่วง “เบ็ณฑ์ตูจ”หรือ วันพระ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 (เชื่อว่าเป็นวันที่ดวงวิญญาณได้รับการปลดปล่อยมา) และช่วง “เบ็ณฑ์ทม” หรือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10” (ก่อนดวงวิญญาณเดินทางกลับ) มีการสวดบทสวดสำคัญเรียกว่า “ติโรกุฑฑสูตร” ที่ว่าด้วยการให้ส่วนบุญแก่ผู้ที่ล่วงลับ โดยสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่อง พระเจ้าพิมพิสารทำบุญอุทิศให้แก่ประยูรญาติเพื่อให้ล่วงพ้นจากสภาพแห่งความเป็นเปรต เป็นต้น

ความเชื่อและการละเล่นที่มีต่อการประกอบพิธีกรรม“มะม็วต”ความเชื่อและการละเล่นกับการสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ก่อให้เกิดคุณค่าทางจริยธรรมของพิธีกรรมการเข้าทรง นับว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนในชุมชน เพราะสามารถสร้างความอบอุ่นและความปลอดภัยแก่คนในหมู่บ้านได้ ในยามที่คนเราต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดด้านร่างกาย ทางใจและความตาย อาจกล่าวได้ว่า พิธีกรรมการเข้าทรงแกลสะเอง สามารถช่วยให้ชาวบ้านได้หนีจากความ

เจ็บปวดทางใจได้ทางหนึ่ง กล่าวคือ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจในยามที่มีปัญหาและไม่สามารถหาทางออกได้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในการประกอบพิธีกรรม “มะม๊วต”นั้นสามารถแบ่งได้ 3 ประเด็นหลักๆ ดังนี้ คือ 1. การทำบุญหรือการให้ทาน 2. การรักษาศีล 3. การบำเพ็ญภาวนา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์ และคณะ. (2547). *การศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา.* รายงานการวิจัย : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2540). *บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดียเล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ราชบัณฑิตยาสถาน.

บรรจง โสดาดีและคณะ. (2557). *การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวกูยในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.* รายงานการวิจัย : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บำรุง บุญปัญญา. (2549). *แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน.* โครงการหนังสือดอดติ้วป่า: สุรินทร.

ประสาท อิศรปรีดาและคณะ. (2518). *ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโรและคณะ. (2558). *รายงานการวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา.* รายงานการวิจัย : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงษ์และคณะ. (2557). *สืบชะตาล้านนา : แนวคิดและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณของชุมชนในล้านนา*, รายงานการวิจัย : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มณี พะยอมยงค์. (2536). *ความเชื่อของคนไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ :การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย.* กรุงเทพ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT IN FORCE AND MOTION AND SCIENTIFIC PROCESS SKILL UNIT OF GRADE 3 STUDENTS THROUGH INQUIRY LEARNING MANAGEMENT AND SKILLS EXERCISES

[1]นพวรรณ ถนอมพันธ์และ [2]นฤมล ภูสิงห์

[1]Noppawan Thanomphan and [2]Naruemon Phusing

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]bebielove1@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองแดง(คุรุราษฎร์บำเพ็ญ) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ 2) แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ เรื่องแรงและการเคลื่อนที่ 4) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample) ผลวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.50/80.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop learning management plan in force and motion and scientific process skill unit of grade 3 students through inquiry learning management and skills exercises to be efficient according to the criterion of 80/80; 2) To compare learning achievement of grade 3 students through inquiry learning management and skills exercises between pre-learning and post-learning; 3) To compare basic scientific process skill of grade 3 students through inquiry learning management and skills exercises between pre-learning and post-learning. Samples used in this research were 20 grade 3 students at Ban Nhongdaeng School studying in the second semester of the academic year 2019. The samples were selected through simple random sampling. Research instruments included: 1) learning management plan through inquiry learning management and skills exercises; 2) scientific process skills exercises; 3) learning achievement test in force and motion and scientific process skill unit; 4) measurement formats for scientific process skill. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation and t-test dependent. The research findings of this research were as the followings: 1) The learning management plan in force and motion and scientific process skill unit through inquiry learning

management and skills exercises of grade 3 students was efficient as E_1/E_2 equal to 81.50/80.50 that was higher than the specified criterion. 2) Post-learning achievement of grade 3 students through inquiry learning management and skills exercises was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05 3) Post-learning of basic scientific process skill of grade 3 students through inquiry learning management and skills exercises was higher than pre-learning with statistical significance at the level of .05

Keywords: Scientific Process Skill, Inquiry Learning Management

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิต และการทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆวิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-base society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 :92) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้เกิดทักษะกระบวนการ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถทำได้โดยจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุดและได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และมีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนจะต้องหาวิธีที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือใช้การบรรยาย ให้นักเรียนท่องจำมากกว่าได้ลงมือปฏิบัติ ไม่ใช้สื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม และกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่ได้เน้น

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับชัยวัฒน์ คุประตกุล อ้างอิงในพรรัตน์ กิ่งมะลิ, 2552:2) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามหลักสูตรเนื่องจากครูผู้สอนสอนเนื้อหามากกว่าการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นอกจากปัญหาตัวครูผู้สอนแล้วด้านตัวผู้เรียนเองก็มีปัญหาดังที่กล่าวว่า ผู้เรียนยังไม่ได้รับการพัฒนากระบวนการคิดการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ตัวผู้เรียนมีความรู้สึกว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องยากเป็นเรื่องไกลตัว ต้องใช้การทดลองเท่านั้น จากปัญหาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560-2561 พบว่า ผลการทดสอบในรายวิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศ ร้อยละ 37.46 และ 37.40 ตามลำดับ ซึ่งถือว่ายังอยู่ในระดับต่ำและมีแนวโน้มลดลง มาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องปรับปรุงเร่งด่วนเนื่องจากมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้แก่ มาตรฐาน ว 4.1 และว 5.1 (สถาบันทดสอบทางการศึกษา, 2556) จากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานวิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับปรับปรุง เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างมีระบบตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานในระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนสามารถทำได้โดยการสร้างนวัตกรรมการสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้แบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นสื่อประสมที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนตามหัวข้อเนื้อหาที่ต้องการจะให้นักเรียนได้เรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจที่จะสอนและช่วยให้นักเรียนและครูผู้สอนมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนตามความสามารถความถนัดและความสนใจโดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ใช้เหตุผลในการวางแผนอย่างมีระบบได้อย่างเหมาะสม จากบัตรความรู้บัตรกิจกรรมแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ตลอดจนสื่อต่างๆ ที่ครูผู้สอนเตรียมไว้อย่างมีระบบและนักเรียนสามารถทราบผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไม่เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2543:91-93) นอกจากนี้การใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้นดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของพรรัตน์ กิ่งมะลิ (2552:61) พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ เน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วย

ตนเอง ลงมือปฏิบัติ ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีกระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ที่สำคัญ 5 ขั้น คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นการสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้(Elaboration) 5) ขั้นประเมิน (Evaluation)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนในกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษานครกาหลง 2 อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ที่เรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 12 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนรวม 116 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองแดง (คุรุราษฎร์บำเพ็ญ) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling : SRS)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 7 แผน รวม 19 ชั่วโมง

2.2 แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 เล่ม

แบบฝึกทักษะที่ 1 การเคลื่อนที่ของวัตถุ

แบบฝึกทักษะที่ 2 แรงและการกระทำ

แบบฝึกทักษะที่ 3 แรงดึง

แบบฝึกทักษะที่ 4 แรงผลัก

แบบฝึกทักษะที่ 5 แรงโน้มถ่วงของโลก

แบบฝึกทักษะที่ 6 แรงดึงดูดของโลกที่กระทำต่อวัตถุ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2.4 แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test dependent sample) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

จำนวนนักเรียน (20 คน)	คะแนนระหว่างเรียน (E_1) (60 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (E_2) (20 คะแนน)	ค่าประสิทธิภาพ
คะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ	81.50	80.50	81.50/80.50

จากตาราง 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.50/80.50 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	20	20	10.75	2.02	12.05*	0.00
หลังเรียน	20	20	16.10	1.21		

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนต่อหลังเรียนเท่ากับ 10.75/16.10 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Sample) ปรากฏว่า sig =.05 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เสนอผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	20	20	8.94	2.96	3.53*	.00
หลังเรียน	20	20	11.72	2.67		

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน หลังเรียนต่อก่อนเรียนเท่ากับ 8.94/11.72 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-

test Dependent Sample) ปรากฏว่า sig = .00 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. จากผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า มีประสิทธิภาพ พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ81.50/80.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สนองตอบผู้เรียนด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลและเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีขั้นตอนกิจกรรมที่กระตุ้นและเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างชัดเจนและลุ่มลึก ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนให้เชื่อมโยงกับประเด็นเนื้อหาความรู้ในกิจกรรมขั้นต่อไปตามขั้นตอนของการสร้างความรู้ที่ดี โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมในการสำรวจความรู้ในสถานการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอด แล้วจัดให้ผู้เรียนได้เชื่อมต่อการปรับใช้หรือขยายความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ที่น่าสนใจ ก่อนสรุปเป็นความรู้ใหม่อีกทั้งมีการตรวจสอบประเมินความรู้และนำความรู้ใหม่ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัญหาในบริบทอื่น การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุทธภา บุญแซม (2553) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์หน่วยการเรียนรู้ เรื่องคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์แพร สืบบุก (2554), สุวคนธ์ ผ่านสำแดง (2552) และสุภาพร พลพุทธา (2552) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ7E ในรายวิชาฟิสิกส์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (7E) เป็นการสอนที่อาศัยกระบวนทางวิทยาศาสตร์ในการหาคำตอบ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีผลทำให้นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

วาชินี บุญญพาพงศ์ (2552) และณัชชากัญญ์ วิรัตนชัยวรรณ (2555) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาศาสตร์ จากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ได้ผลการศึกษาสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีผลทำให้จิตวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า หลังจากจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่อง จากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเข้าใจแนวคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นจะช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 8.94 และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.96 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 11.72 และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.67 ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่อง จากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ จึงอาจกล่าวได้ว่านักเรียนที่ได้เรียนด้วยแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ดี

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ครูผู้สอนทุกระดับชั้นควรนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาและขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นักเรียนที่เรียนจะพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานควรใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มาประกอบการเรียนของตนเองอย่างต่อเนื่องและฝึกปฏิบัติตลอด เพราะจะช่วยพัฒนาการอ่านแก่ผู้เรียนได้ดี นอกจากนั้นควรมีการวิจัยการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานได้ดียิ่งขึ้นและศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะกับวิธีอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ณัชชากัญญ์ วิรัตนชัยวรรณ. (2555). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จิตวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2543). *นวัตกรรมการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: SR Printing.

พิมพ์แพร สืบบุก. (2554). *ผลการใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 7E ที่มีต่อการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนฉิมพลี กรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรรัตน์ กิ่งมะลิ. (2552). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2* .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, เพชรบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

วาชินี บุญญพาพงศ์, (2552). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พืชและสัตว์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุทธภา บุญแซม. (2553). *ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (7E).* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุภาพร พลพุทธา. (2552). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ 7E ในรายวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุวคนธ์ ผ่านสำแดง. (2552). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่องอาหารและสารอาหาร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มจร.อุบลปริทรรศน์

การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วม กับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม

ENGLISH SKILLS DEVELOPMENT OF MATTAYOMSUKSA 4 STUDENTS THROUGH LANGUAGE TEACHING AND LEARNING FOR COMMUNICATION WITH MODERN ENGLISH SONGS

[1]นิตยา พงษ์พังและ [2]รัชกร ประสีระเตสัง

[1]Nittaya Pongpang and Ratchakorn Praseeratesung.

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]pnittaya0107@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 23,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม 3) เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยการวิจัยและพัฒนา ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จำนวน 252 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 42 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยเพลง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลัง 3) แบบวัดทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการ

สอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบด้วย t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน; ภาษาเพื่อการสื่อสาร; เพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม

Abstract

The purposes of this research were: 1) To develop learning management plan of teaching and learning language for communication with modern English songs of Mattayomsuksa 4 students to be efficient in accordance with the criterion of 70/70; 2) To compare between pre and post learning achievement of the students through teaching and learning management of language for communication with modern English songs; 3) To develop English skills of the students through teaching language for communication with modern English songs in accordance with the criterion of 70 per cents out of the total score by research and development. The population of this research was 252 students studying in Mattayomsuksa 4 at Chaiyabhumbhakdeechumpon School. The sample size was 42 students of Mattayomsuksa 4/4 studying in the second semester of the academic year 2019. They were selected by simple random sampling. The research instruments included: 1) learning management plan to develop English skill for communication through songs; 2) pre and post learning achievement test; 3) measurement formats for English skills through teaching and learning management of language for communication with modern English songs. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test dependent. Results of the research were as the followings: 1) Efficiency of learning management plan in language for communication with modern English songs of Mattayomsuksa 4 students was in accordance with the criterion 70/70. 2) Post learning achievement of Mattayomsuksa 4 students through teaching and learning language for communication with modern English songs was higher than the pre learning. 3) English skills of Mattayomsuksa 4 students effectively passed the criteria of 70 percentage of the total.

Keywords: Teaching and Learning Management, Language for Communication, Modern English Songs

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลกและตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้นและมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ซึ่งภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญทางการเรียนการสอนของการศึกษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช2551ที่กำหนดให้ภาษาอังกฤษอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จึงไม่เพียงแต่สร้างความแข็งแกร่งในการใช้ภาษาต่างประเทศเท่านั้นหากยังมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียน ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญและการประยุกต์ความรู้มาใช้ การมีทักษะดังกล่าวนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้การพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนจึงควรมีลักษณะที่ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ นอกจากนี้การจัดกระบวนการสอนยังควรสอดคล้องกับสภาพจริง และการเรียนภาษาจึงควรประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย อันนำไปสู่การใช้ภาษาให้ถูกต้องคล่องแคล่ว เหมาะสมและใช้ได้จริงมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัจจุบันมีการศึกษาและงานวิจัย พบว่าดนตรีและเพลงเป็นสื่อที่มีคุณประโยชน์มากมายในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ และเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งที่สำคัญมากในแทบทุกสังคม ทุกเชื้อชาติซึ่งสอดคล้องกับ Langfit (1994) ที่ได้ให้ความเห็นว่า เพลงและดนตรีเป็นสื่อในการเรียนการสอนที่ผู้สอนควรจะนำมามีส่วนในชั้นเรียน เพราะการฟังดนตรี การร้องเพลงและการอภิปรายถึงโครงสร้างและความหมายของเนื้อเพลงล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุข และมีข้อดีหลายประการในการเรียนภาษาอังกฤษ และจากทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) โดย Gardner (1983) ได้กล่าวถึง ความสามารถทางดนตรีว่าเป็นความสามารถทางสติปัญญาด้านอื่นๆ ทั้งนี้เพลงและดนตรีช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพราะผู้เรียนเรียนอย่าง

เพลิดเพลิน สนุกสนาน ไม่ตึงเครียด อีกทั้งกิจกรรมเพลงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเพลงมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ภาษาที่สอง ซึ่งรายงานการวิจัยพบว่าเพลงมีผลในแง่บวกในการทั้งภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สอง (Medina, 2003)

นอกจากนี้ Krashen & Terrell (1988) กล่าวว่า ตัวแปรด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการประสบผลสำเร็จในการเรียนภาษาที่สอง แรงต้านความรู้สึก (the affective filter) เปรียบเสมือนตัวกรองการเรียนรู้ ตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ แรงจูงใจ ความมั่นใจและความกังวล ถ้าจิตใจสงบจะมีแรงต้านทานน้อย (filter down) ถ้ามีแรงจูงใจสูง ความมั่นใจสูง ความกังวลต่ำก็จะสามารถเรียนรู้ได้มาก แต่ถ้าหากมีแรงจูงใจต่ำ ความมั่นใจต่ำ ความกังวลสูงและจิตใจไม่สงบ ก็จะมีแรงต้านทานสูง (filter high) การรับรู้ภาษาก็เกิดขึ้นได้ไม่เต็ม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยเพลงที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานและกล้าใช้ภาษามากขึ้น สามารถให้ผู้เรียนปลดปล่อยความกังวลและความตึงเครียดในการเรียนภาษาได้ อันจะเป็นรากฐานในการเรียนภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม

3. เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ที่เรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2 รหัส อ31102 จำนวน 6 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนรวม 252 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 จำนวน 42 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling : SRS)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหาในหนังสือ Eyes Open 1 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยเพลง จำนวน 6 แผน แผนละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 18 คาบ

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3.3 แบบวัดทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 นำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยเพลง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนและแบบวัดทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ (IOC) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.2 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วทั้งหมดไปใช้ทดลองเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง

4.3 นำแบบทดสอบไปทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.4 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยเพลง

4.5 นำแบบทดสอบไปทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง

4.6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการหาค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมติฐานที่ตั้งไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือในการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบด้วย t-test

dependent ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โปรแกรม Microsoft Excel แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

โดยเก็บคะแนนระหว่างการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน โดยใช้แบบรวม 60 คะแนน

ทดสอบหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ 20 คะแนน โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนมาตรวจให้คะแนน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม

จำนวนนักเรียน (42 คน)	คะแนนระหว่างเรียน (E_1) (60 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (E_2) (20 คะแนน)	ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2)
คะแนนเฉลี่ย	43.36	14.38	
คิดเป็นร้อยละ	72.26	71.90	72.26/71.90

จากตาราง 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 72.26/71.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	20	42	11.52	3.25	9.84	0.00
หลังเรียน	20	2	14.38	2.92		

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนต่อก่อนเรียน เท่ากับ 14.38/11.38 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Sample) ปรากฏว่า sig = .00 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เสนอผลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม

ผลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ด้วยการทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample) ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม

คะแนนเต็ม	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ	n	$\overline{X}$	ร้อยละ	S.D.
20	70	2	15.74	78.69	3.63

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยร้อยละการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 78.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

อภิปรายผล

1. จากผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ในภาพรวมมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 72.26/71.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนการสอนที่มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีการจัดกระบวนการสอนสอดคล้องกับสภาพจริง อันนำไปสู่การใช้ภาษาที่ถูกต้องและคล่องแคล่วเหมาะสม ใช้ได้จริงมากที่สุด นอกจากนี้การใช้เพลงตามสมัยนิยมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมและคุณลักษณะของเจ้าของภาษา และให้ความรู้พื้นฐานมากมาย รวมทั้งบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในเนื้อหาของเพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ซึ่งมีอินเตอร์เน็ตและเครือข่าย (WWW) นั้น ยิ่งเปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์จากเพลงทั้งในชีวิตประจำวันและในชั้นเรียนได้สะดวกมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับอดิศา เบญจรัตนานนท์และคณะ (2552) ที่กล่าวว่า เพลง ยังทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ความซาบซึ้ง หรือความประทับใจซึ่งนำไปสู่ทัศนคติที่ดีต่อการเรียน จึงเป็นผลให้การเรียนรู้ภาษาเป็นไปอย่างมีความสุข ดังนั้นหากผู้สอนนำเพลงเข้ามาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนภาษา ผู้สอนก็จะมีโอกาสเสนอกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ท่วงทำนอง จังหวะและดนตรีในบทเพลง เพื่อที่จะเปลี่ยนสภาพการเรียนการสอนที่เคยจำเจน่าเบื่อ มาสู่สภาพห้องเรียนที่น่าตื่นเต้น ช่วยกระตุ้น หรือเร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานร่าเริง แจ่มใส และยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้กับผู้เรียนด้วย

2. จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม พบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ช่วยลดความกดดันที่เกี่ยวข้องกับเรียนรู้ภาษาซึ่งสอดคล้องกับมณฑลี ไชยศิริ (2546) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 คน ที่ได้รับการสอนโดยใช้เพลงประกอบและไม่ใช้เพลงประกอบการสอนตามคู่มือผู้สอน และเปรียบเทียบผมสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มที่ใช้เพลงประกอบการสอนก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้เพลงประกอบการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษสูงกว่าการสอนตามคู่มือครู

3. ผลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม พบว่าค่าเฉลี่ยร้อยละการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 78.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยมทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน เกิดความสนใจในบทเรียนและเพลงยังเป็นตัวเสริมแรงและเสริมความจำ รวมทั้งยังเป็นการปลูกฝังทัศคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Beasley and Yuangshan (2008) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของเพลงอเมริกันออนไลน์ต่อการเรียนรู้ภาษาที่สองของนักเรียนในระดับมหาวิทยาลัยประเทศไต้หวันจานวน 108 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การเลือกฟังเพลงที่ชอบและความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาของเพลงในภาษาที่สอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานในการเรียนรู้ผ่านทางออนไลน์ ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย ปราศจากความวิตกกังวล ซึ่งนั้นจะส่งดีผลดีต่อการรับรู้ทางภาษาตามมาได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ครูผู้สอนทุกระดับชั้นควรนำรูปแบบการการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาและขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

1. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ในภาพรวมมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 72.26/71.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับเพลงภาษาอังกฤษตามสมัยนิยม ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

การเลือกเพลงที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเลือกเพลงที่กำลังเป็นที่นิยมและเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน และใช้ภาษาง่ายต่อความเข้าใจเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551), *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแก่งประเทศไทย จำกัด.

มณฑลี ไชยศิริ. (2546), *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้เพลงและไม่ใช้เพลงประกอบสอนตามคู่มือครู*.บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

อดิศา เบญจรัตนานนท์และคณะ. (2552), *กิจกรรมและสื่อเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ.* มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2).

Beasley and Yuangshan. (2008), *The Effect of Web-Based Amarican Music, Lyrics, Definitions and Explanations on Taiwanese ESL Learners*. I-Shou University TESL-EJ.

Krashen, S. (1985). *The input hypothesis: Issues and in implications.* Longman Group Limited: Cambridge University Press.

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา
ENHANCEMENT OF CULTURAL TOURISM MANAGEMENT NETWORK OF TEMPLES AND COMMUNITIES IN LANNA

[1]พระชยานันทมุนี, [2]พระครูสิริสุตานุยุต, [3]พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์
[4]สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์และ [5]ฤทธิ์ชัย แกมนาค
[1]Phrachayanantamunee, [2]Phrakhru sirisutanuyut, [3]Phoonsrap Ketveerapong
[4]Somchan Sripraschayanon and [5]Rittichai Kamnak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Siranan_1@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษานโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในล้านนา 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา 3) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยในแบบผสม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพคือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) การวิจัยเชิงปริมาณใช้การตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ได้ฝึกปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวภายในวัดดังกล่าว เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 300 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 100 คน รวมจำนวน 400 คน โดยกำหนดจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแต่ละวัด/องค์กรในพื้นที่ 5 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดลำพูนและ

จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในล้านนาพบว่า ภาครัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของประเทศ โดยได้กำหนดกรอบการทำงาน อยู่ 3 เรื่องที่สำคัญของประเทศ คือ เป็นไปตามกลไกของนโยบายการพัฒนาสามพลังของประชารัฐซึ่งรัฐบาลได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเน้นภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ความร่วมมือและชุมชนเข้มแข็ง 2) การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนาเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้/วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการชุมชนในการฟื้นฟูความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) เสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่าแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น แบ่งเป็นเครือข่ายภายในชุมชน โดยใช้แนวทางของคำว่า “บวร”หมายถึง ความร่วมมือ ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน 4) ความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า มีความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการท่องเที่ยวในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งวัด ชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน

คำสำคัญ : การเสริมสร้างเครือข่าย, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ชุมชนในล้านนา

Abstract

The objectives of the research titled Enhancement of Cultural Tourism Management Network of Temples and Communities in Lanna included: 1) To study policies and cultural tourism management of the governmental and local organizations in Lanna; 2) To develop the cultural tourism capacity of temples and communities in Lanna; 3) To enhance the cultural tourism management network in Lanna; and 4) To study the relationship of the cultural tourism management of temples and communities in Lanna. This research was a mixed-method research. The qualitative research included Documentary Research, In-Depth Interviews and Focus group Discussion. The quantitative research included Questionnaires. The research informants were selected by random sampling from tourists and the people who practiced Dhamma principles in the temples. The total number of informants was 400 including 300 Thai and 100 foreign tourists. The target informants were proportionately selected from each temple and organization in the five provinces of Lanna including Nan, Chiangmai, Phrae, Lamphun and Phayao. The

findings of this research were as the followings: 1) According to the policy and management of cultural tourism of governmental and local organizations in Lanna, it was found that the Thai government gave priority to domestic tourism in three defined frameworks following three development mechanisms that the government had applied the sufficiency economy principle as a guideline for solving problems by focusing on the sectors of economy, occupation, income, cooperation and strengthened communities. 2) It was found that tourism capacity development of temples and communities in Lanna was through transferring knowledge and understanding, inheriting local culture and wisdom for generating income and improving communities' way of life and responding the needs of the communities in restoration of knowledge in arts, culture, way of life of the communities and the participation of related agencies. 3) It was found that the cultural tourism management network of temples and communities in Lanna was enhanced by dividing into sub-networks within each community following the guidelines of cooperation among the three key village sectors including villagers, temples and schools. 4) For the relationship in cultural tourism of temples and communities in Lanna, it was found that the tourism relationship was in forms of participation of community tourism networks in the management of cultural tourism of temples and communities that the entrepreneurs, government and private sectors gave priority to cultural tourism of temples and communities.

Keywords: Network Enhancement, Cultural Tourism, Communities in Lanna

บทนำ

ในดินแดนล้านนา ซึ่งตั้งอยู่ในภูมิศาสตร์ของการท่องเที่ยวสำคัญของประเทศไทยซึ่งมีนักท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในดินแดนที่มีความสวยงามทางธรรมชาติและกลิ่นไอของความงดงามทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามและเป็นดินแดนทางพระพุทธศาสนามาแต่ดั้งเดิมยาวนาน ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้งหลาย มุ่งที่จะมาเยี่ยมชมวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละวัดนั้นยังทรงคุณค่าเป็นพุทธสถานที่อธิบายถึงพุทธประวัติ ความเคารพอย่างสูงยิ่ง จนออกมาเป็นคุณค่าทางพุทธศิลป์ทั้งหลาย ภายใต้อารยธรรมยุคสมัยต่างๆตามภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ในท้องที่ต่างๆของดินแดนล้านนาที่ผ่านมาจะสังเกตเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวทั่วไปในและต่างประเทศ มีจำนวนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการกระตุ้นทางเศรษฐกิจในประชาชนได้ท่องเที่ยวในประเทศและกระตุ้นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในอาเซียนและทั่วโลก เพื่อให้นักเที่ยวต่างประเทศได้มาในเมืองไทยจึงมีจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่สนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดวาอารามในดินแดนล้านนาและชุมชนที่มีความหลากหลายในดินแดนล้านนาด้วย

จากการศึกษาของพระมหาสุทิตย์ อาภากโรและคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร”ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ระหว่างปี 2551-2552 ที่ผ่านมา พบว่า รูปแบบและกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธนั้น มีแนวทางการพัฒนาและรูปแบบที่เหมาะสม 4 ประการ คือ

1. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัตถุธรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และการเที่ยวชมบริเวณวัด ที่อาศัยความงดงามทางด้านศิลปกรรม ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

2. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแนวพุทธ ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการไหว้พระ การท่องเที่ยวตามเทศกาลและวันสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีของไทย และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปกรรมที่มีอยู่ภายในวัด ที่อาศัยความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี ความต่อเนื่องของการสืบสานประเพณี ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องดึงดูดใจในการเที่ยวชม

3. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวของผู้ที่สนใจในลักษณะของการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ของบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม เช่น พุทธศิลป์ สถาปัตยกรรม เป็นต้น ที่อาศัยประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์ องค์ความรู้ และกระบวนการสร้างสรรค์ที่อยู่ภายในวัดหรือศิลปกรรมนั้นๆ เป็นเครื่องดึงดูดใจ

4. รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวและการศึกษาเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึก โดยเป็นการศึกษาถึงหลักพุทธธรรม การปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาการไหว้พระ สวดมนต์ เป็นต้น ที่อาศัยความสนใจเฉพาะของนักท่องเที่ยวในด้านพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของชาวพุทธ เป็นเครื่องดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าว เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยซึ่งเป็นลักษณะของการเดินทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ดังนั้น การศึกษาถึงการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา โดยวิเคราะห์ถึงนโยบาย การพัฒนาศักยภาพ การสร้างเครือข่าย กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนา ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐ องค์กร วัดและชุมชนท้องถิ่นในล้านนา จะทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และการสร้าง

เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กอปรกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง ผู้คนยึดติดในวัตถุ ทำให้จิตใจของผู้คนตกต่ำ หลายคนจึงแสวงหาความสงบสุขจากจิตใจและการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้น การจัดการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในล้านนา
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนา
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาในลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยในแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพคือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) การวิจัยเชิงปริมาณใช้การตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ พระเถระผู้ใหญ่ ตัวแทนวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว การส่งเสริมการเรียนรู้ภายในวัดและหน่วยงานที่เป็นกรณีศึกษา โดยจากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า แต่ละวัดจะมีพระสงฆ์และบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ในมิติต่างๆประมาณวัดละ 5-10 รูป/คน ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจะใช้เป็นประชากรในการศึกษาทั้งหมด

1.2 ผู้ประกอบการนำเที่ยว ตัวแทนชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ภาคเอกชน และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 50 คน/โครงการย่อย โดยการจัดประชุมสัมมนาร่วมกัน

1.3 นักท่องเที่ยวและประชาชนที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ได้ฝึกปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวภายในวัดดังกล่าว เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 300 คน และนักท่องเที่ยวชาว

ต่างประเทศจำนวน 100 คน รวมจำนวน 400 คน โดยกำหนดจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแต่ละวัด/องค์กรในพื้นที่ 5 จังหวัด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบเกี่ยวกับเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญในขั้นตอนของการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพนั้น ทางผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

2.2 แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ สำหรับคณะสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยว กระบวนการสื่อสารเกี่ยวกับคุณค่าและการพัฒนาจิตใจ การเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผลกระทบที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2.3 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมมนาเชิงวิชาการ เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด กระบวนการสื่อสารคุณค่าและแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการค้นหารูปแบบ กลไกและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในท่องเที่ยวประเภทวัดที่เหมาะสม

2.4 การสังเกตการณ์เรียนรู้การเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาตามหลักการทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยว

2.5 การใช้เทคนิค SWOT และเทคนิคการภาพถ่าย การจัดแผนภูมิ/แผนภาพเพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค แนวทางการจัดสภาพการณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้การพัฒนาจิตใจและการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary research) มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาและประมวลองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา โดยวิธีการวิเคราะห์ อันจะได้ดำเนินกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นในล้านนา พบว่า

1. ภาครัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของประเทศโดยได้กำหนดกรอบการทำงานอยู่ 3 เรื่องที่สำคัญของประเทศ คือ การกำหนดนโยบายสานพลังประชารัฐ กำหนดนโยบายกรท่องเที่ยวของรัฐบาลและกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560 และเป็นไปตามกลไกของนโยบายการพัฒนาสามพลังของประชารัฐซึ่งรัฐบาลได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเน้นภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ความร่วมมือและชุมชนเข้มแข็งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560 ครอบคลุมระยะเวลาถึง 3 ปี ต่อเนื่องถึงปัจจุบันและกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ดัชนีชี้วัด สอดรับกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว 3 ยุทธศาสตร์

2. นโยบายและพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชารัฐในล้านนาในภาพรวมในสามจังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 พบว่า ทั้งสามจังหวัดล้วนแต่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพัฒนาตามนโยบายภาครัฐมาตามลำดับ โดยจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเองจากต้นทุนที่มีอยู่ของแต่ละจังหวัดในลักษณะที่แต่ละวัดดำเนินการจัดการร่วมกับพระสงฆ์คณะกรรมการวัด โยมอุปัฏฐากวัด โดยใช้งบประมาณจากการงานบุญของวัดและเงินบริจาคของนักท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเข้าไปสนับสนุนการให้ความรู้ด้านภาษาอังกฤษแก่มัคคุเทศก์อาสา โดยที่พื้นที่เป็นผู้เชื้อเชิญภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วม และพบว่า ภาครัฐยังมีส่วนพัฒนาในอัตราที่น้อยอยู่มาก ยังไม่ครอบคลุมที่ภาครัฐบาลได้ประกาศนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล ปี พ.ศ.2558 เพิ่มรายได้ให้ประเทศ กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพคนไทยและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวของประเทศไทยรวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560

3. ในเชิงเอกสารจึงสรุปผลของนโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชารัฐในล้านนา เป็นไปตามกลไกของนโยบายการพัฒนาสามพลังของประชารัฐซึ่งรัฐบาลได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเน้นภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ความร่วมมือและชุมชนเข้มแข็ง สอดรับกับนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่ประกาศให้ปีพุทธศักราช 2558 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวจนถึง ในส่วนของยุทธศาสตร์ พบว่า รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560 ครอบคลุมระยะเวลาถึง 3 ปี ในเชิงพื้นที่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ล้วนแต่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองโดยความร่วมมือของพระสงฆ์- สามเณรในวัดและคณะกรรมการวัด ปู่อาจารย์วัด ผู้รู้ในชุมชน สถานศึกษา ในส่วนของงบประมาณเป็นเงินทำบุญบริจาคของ

นักท่องเที่ยวและโยมที่อุปถัมภ์วัดเป็นกำลังสำคัญของวัด ภาครัฐยังไม่มีงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยตรง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.2558)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัด การส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักคุณค่าและอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชม และเผยแพร่คุณค่าเอกลักษณ์ของชุมชนให้ประจักษ์แก่สาธารชนได้รับรู้และเรียนรู้ นอกจากนั้น ผลจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนาเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้/วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการชุมชนในการฟื้นฟูความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของวัดและชุมชนในล้านนา ดังนี้

1) ทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพของวัดและชุมชนในล้านนานั้นจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยวต่างที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความงดงาม/ภูมิทัศน์ การอนุรักษ์และการบริการ/ความสะดวก/ความปลอดภัย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2547)

2) บริหารคน บุคลากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ประกอบด้วย บุคลากร ความรู้ จิตอาสาและระเบียบวินัย/ข้อบังคับ

3) การจัดการ เป็นการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนดำเนินไปตามแผนที่วางไว้และแนวทางที่จะไปถึงเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพวัดและชุมชนจะต้องมีการดำเนินตามขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

4) กิจกรรมเชิงพุทธการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักทางพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมเชิงพุทธ ด้านความเชื่อดั้งเดิมที่หล่อหลอมคุณค่าทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของวัดและชุมชน ได้แก่ ความเชื่อ วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรม/ประเพณี กิจกรรมพุทธวิถี

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนเป็นการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นและเผยแพร่คุณค่าของภูมิปัญญาของชุมชน โดยเริ่มจากการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน การจัดการคนในชุมชน การบริหารจัดการและกิจกรรมเชิงพุทธ เพื่อให้เป็นการพัฒนาศักยภาพที่ยั่งยืนและส่งเสริม สนับสนุนคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี แบบแผนดั้งเดิมของชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อชุมชนและนักท่องเที่ยวให้เกิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น(ชื่น ศรีสวัสดิ์และคณะ. 2550)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า

1. แนวคิดเครือข่ายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า วัดต่าง ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ มีศาสนวัตถุที่โดดเด่น มีสถาปัตยกรรมที่แตกต่างจากวัดโดยทั่วไป และมียุทธศาสตร์ที่ดี วัดมีเครือข่ายภายใน คือ ประชาชนในชุมชน หน่วยงานราชการที่อยู่ใกล้วัด มีเครือข่ายภายนอก คือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานการท่องเที่ยวประจำจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สถาบันสอนภาษา องค์กรอิสระ และประชาชนทั่วไป

2. รูปแบบเครือข่ายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า วัดใช้รูปแบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม เป็นเครือข่ายที่มีกิจกรรมต่างประเภทกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกต่างสาขา ต่างกิจกรรมกัน เข้ามาร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ร่วมมือประสานช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคและปัญหาการทำงานของเครือข่ายที่พบ คือ การสนับสนุนกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่อง เช่น การส่งมัคคุเทศก์มาช่วยวัด แต่เมื่อโครงการสิ้นสุดลง บุคลากรที่มาช่วยจะกลับไปยังหน่วยงานจึงทำให้วัดขาดบุคลากรด้านนี้

3. วิเคราะห์แนวการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า ควรเสริมสร้างด้านความรู้แก่บุคลากรภายในชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยว การจัดสรรพื้นที่ของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งด้วยกิจกรรมทางศาสนาที่หลากหลาย วัดต้องนำเอกลักษณ์อันเป็นจุดเด่นเฉพาะตน เผยแพร่สู่สาธารณชนให้เกิดการรับรู้และอยากมาท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างต้องช่วยเหลือผลักดันให้กิจกรรมสำเร็จ และควรใช้มาตรการ 3 ข้อ คือ 1) มาตรการทางกฎหมาย ต้องมีพระราชบัญญัติที่ยึดถือเป็นหลัก 2) มาตรการชุมชน จะเป็นพลังที่เกิดจากมันสมองความคิดของชุมชนทำให้เกิดความรักความหวงแหนวัดและชุมชน 3) มาตรการวิชาการ คือ เครือข่ายต่างๆ ต้องมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนา ทั้งด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน การสนับสนุนด้านการออกแบบเพื่อช่วยปรับภูมิทัศน์วัด ให้เครือข่ายเกิดการมีส่วนร่วม คือร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.2548)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4. ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า

ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนานั้น เมื่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวนั้นมีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและส่วนใหญ่เข้าใจถึงลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั่นทำให้วัตถุประสงค์หลักในการมาเที่ยวคือเพื่อพักผ่อนนันทนาการและเยี่ยมชมโบราณสถานและวัตถุ รวมถึงต้องการที่จะร่วมกิจกรรม

ทางวัฒนธรรมของจังหวัดล้านนา โดยลักษณะความสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน จะเป็นไปในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการท่องเที่ยวในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งวัด ชุมชน ผู้ประกอบการ ภาครัฐและเอกชน ต่างมีบทบาทในการดำเนินการสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเครือข่ายและภาคประชาชนนั้นส่วนใหญ่แล้วต้องการที่จะสืบทอดและอนุรักษ์ วัฒนธรรมของตนเองไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่ วิถีชีวิต ไปจนถึงความรู้ของของปราชญ์ชาวบ้าน โดยประชาชนในพื้นที่ มีความสัมพันธ์ที่สนับสนุนซึ่งกันและกันและเป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้ลักษณะของการท่องเที่ยวมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และสามารถ สร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวได้แนวทางการสร้างความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน มีประเด็นดังนี้ การพัฒนาการเผยแพร่หลักพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธธรรม การพัฒนาชุดความรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของล้านนา การจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมสำหรับบริบทสังคมในปัจจุบัน บทบาทของภาครัฐในการจัดการและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถแยกประเด็นของการจัดการได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว และการจัดการด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยงพึงพอใจกับการจัดการ ด้านความสะดวกสบายและความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อมและการจัดการด้านกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว มาเป็นอันดับต่อมาซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากัน

ดังนั้นการจัดการนั้น คือควรปรับปรุง เรื่องโครงสร้างพื้นฐานและการเดินทาง รวมถึงจัดให้มีการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชน ซึ่งมีกระบวนการในลักษณะการเชื่อมโยงความรู้ได้คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้อง เปิดโอกาสให้ประชาชนและตลอดจนภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมมือกันในการจัดการ และจะต้องมีการวางแผนร่วมมือกันโดยหา จุดประสงค์ในการจัดการรวมถึงจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของการจัดการ โดยให้มีผู้รับผิดชอบในโครงการต่างๆซึ่งผู้รับผิดชอบควรจะประกอบด้วยตัวแสดงและหลายภาคส่วน และติดตามตรวจสอบความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่านร่วมกันไปด้วย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา มีประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมกับเครือข่าย ด้วยการประสานเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภาคีเครือข่ายภายในชุมชน ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ โรงเรียน สถาบันอุดมศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคีเครือข่ายภายนอกชุมชน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด กรมศิลปกร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏองค์การบริการส่วนจังหวัด ประชาชนในพื้นที่อื่น ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดนั้นๆ เครือข่ายภาคเอกชน ได้แก่ สถาบันสอนภาษา เครือข่ายจัดตั้งอิสระ ได้แก่ เครือข่ายเมืองเก่า

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา เป็นการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการ 1) การวางแผน การวางนโยบายจากการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไข เพื่อพัฒนาการจัดการให้ดึงดูดความสนใจสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม 2) เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ ศิลปะวัฒนธรรมของล้านนามีลักษณะที่โดดเด่น ทรงคุณค่าและมีเอกลักษณะเฉพาะที่แฝงไปด้วยแนวคิดในการดำเนินชีวิตของชุมชน และเป็นมนต์เสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการสำรวจสภาพปัญหาที่จะนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมเพื่อวางแผนงานเป็นยุทธศาสตร์การบริหารจัดการระหว่างวัดกับชุมชนให้เกิดศักยภาพที่ดีในการจัดการทรัพยากรคน เงิน ทรัพยากรและกระบวนการ รวมถึงการร่วมมือกับทุกภาคส่วน 4) การมีส่วนร่วมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด 5) การประชาสัมพันธ์ การแพร่กระจายข้อมูล ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และไอทีหรืออินเตอร์เน็ต เพื่อสร้างความรู้และเข้าใจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและแหล่ง

3. การส่งเสริมเครือข่ายการจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงานเพื่อนำสิ่งที่เห็นควรว่าดีที่จะนำมาพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ สำหรับการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชนจะใช้แนวทางของการมีส่วนร่วมโดยรวบรวมสรรพกำลังของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และเครือข่ายต้องทำงานประสานกันเป็นหนึ่งเดียวกัน ต้องมีการวางแผน

เขียนเป็นแผนแม่บท มีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ มีการทบทวนและปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง จนกระทั่งบรรลุเป็นผลสำเร็จที่สอดคล้อง การเชื่อมโยงวัฒนธรรมล้านนาตะวันออกของเกรียงศักดิ์ พราหมณ์พันธุ์ พบว่าแนวทางในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบยั่งยืนและมีความเชื่อมโยงต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากการตกลงร่วมกันของกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้นำทางวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการและชุมชนท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตลอดจนสามารถใช้ดัชนีและตัวชี้วัดในการประเมินผลการจัดกิจกรรมย้อนรอยและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

จะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนาเป็นการหาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมนิยมและคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยววัดและชุมชนให้เกิดความยั่งยืนตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือระหว่างภายในชุมชนและองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีผลต่อวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ และส่งผลต่อวิถีชุมชน สังคม การเมืองการปกครอง เพื่อหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวัดและชุมชนที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและหาแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะและมีรูปแบบที่เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องศึกษาทัศนะความเห็นของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้นำต่างๆนำไปสู่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนล้านนา อันเป็นการดำรงไว้และสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพชนชาวล้านนาที่ได้สร้างและทำนุบำรุงความรู้ ความสามารถจนเป็นรูปแบบที่ดีงามทางด้านศิลปะวัฒนธรรม ขนมธรรมเนียมประเพณีที่ดีให้อยู่กับชุมชนต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนาเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้/วิถีชีวิตชุมชนดีขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการชุมชนในการฟื้นฟูความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของวัดและชุมชนในล้านนา คือ 1) ทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพของวัดและชุมชนในล้านนานั้นจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยวต่างที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความงดงาม/ภูมิทัศน์ การอนุรักษ์และการบริการ/ความสะดวก/ความปลอดภัย 2) บริหารคน บุคลากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ประกอบด้วย บุคลากร

ความรู้ จิตอาสาและระเบียบวินัย/ข้อบังคับ 3) การจัดการ เป็นการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนดำเนินไปตามแผนที่วางไว้และแนวทางที่จะไปถึงเป้าหมายได้อย่างถูกต้องจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพวัดและชุมชนจะต้องมีการดำเนินตามขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา 4) กิจกรรมเชิงพุทธ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักทางพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมเชิงพุทธ ด้านความเชื่อดั้งเดิมที่หล่อหลอมคุณค่าทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของวัดและชุมชน ได้แก่ความเชื่อวิถีชีวิตชุมชนวัฒนธรรม/ประเพณี กิจกรรมพุทธวิถี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558), *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2547), *ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.*กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547.

ชื่น ศรีสวัสดิ์และคณะ. (2550), *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้.* รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว., 2550.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548), *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์,

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, (2552), *รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร"*รายงานการวิจัย :สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.),

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

ผลการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START)

THE EFFECT OF SKILL DEVELOPMENT IN ENGLISH READING COMPREHENSION OF GRADE 6 STUDENTS THROUGH START STRATEGY LEARNING MANAGEMENT

[1]ธารีฉัตร ศรีซุยและ [2]รัชกร ประสีระเตสัง

[1]Tharichatr SriSui and [2]Ratchakorn Praseeratesung

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

[1]khumchalee2013@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ My School ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2)เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ My School ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเขวา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 17คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1.แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง 2. แบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ My School เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 3.แบบทดสอบวัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบด้วย t-test dependent ผลวิจัย พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ; กลวิธีสตาร์ท

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study the efficiency of learning management plan in My School Unit of grade 6 students through START strategy in accordance with the specified criterion of 75/75; 2) To compare learning achievement in My School Unit of grade 6 students through START strategy between pre and post learning; 3) to compare English reading comprehension skill through START strategy between pre and post learning. Samples used in the research were 17 grade 6 students studying at Ban Khwao School, Kasetsomboon District, Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2. They were selected through simple random sampling. The research instruments included: 1) six learning management plans using START strategy of grade 6 students with the duration of activity for 3 hours of each plan and 18 hours in total; 2) forty items of objective learning achievement test in My School Unit with 4 choices of each item; 3) twenty items of objective English reading comprehension test with 4 choices of each item. Data were analyzed with mean, standard deviation and t-test dependent. Findings of this research were as the followings. The learning management plan through START strategy was efficient in accordance with the specified criterion of 75/75. Post learning achievement of grade 6 students through START strategy was higher than pre learning. Post learning reading skill of English reading comprehension was higher than pre learning reading skill.

Keywords: English Reading Comprehension, START Strategy

บทนำ

ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ เป็นทักษะที่จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เพราะโอกาสที่คนไทยส่วนใหญ่จะได้พูดคุยกับผู้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันหรือเจ้าของภาษามีน้อยมาก ดังนั้น ทักษะการฟัง การพูด รวมทั้งทักษะการเขียน จึงแทบไม่ได้ใช้ ทักษะที่มีโอกาสใช้มากที่สุดคือทักษะการอ่าน เนื่องจากปัจจุบันโอกาสที่เราจะได้เห็นและอ่านภาษาอังกฤษมีมากขึ้นเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา การรับเอาเทคโนโลยีและวิชาการสมัยใหม่รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคจากต่างประเทศเข้ามา เช่น การติดต่อทำสัญญาค้าขายใช้ในการอ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆอันได้แก่ หนังสือพิมพ์วารสาร หนังสือตำราเรียนประกาศหรือแม้แต่ฉลากคำแนะนำวิธีใช้สินค้า ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือเครื่องจักรต่างๆ ฉลากสินค้าอุปโภคบริโภค ล้วนแต่ต้องอาศัยความเข้าใจในการอ่านทั้งสิ้น (สุธิดา ศิริพงศ์, 2542)

นอกจากนี้ การอ่านยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ยิ่งไปกว่านั้นผู้ที่มีทักษะในการอ่านหรือมีความสามารถในการอ่าน คือสามารถอ่านได้มาก อ่านได้เร็ว อ่านได้ถูกต้อง อ่านได้หลายภาษา ย่อมมีโอกาสในชีวิต เช่น ด้านสังคม ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษาหาความรู้ ตลอดจนด้านการรับข้อมูลข่าวสารได้ทันสมัยและกว้างไกลกว่าผู้ที่ขาดทักษะในการอ่าน ผู้ที่มีทักษะในการอ่าน หรือมีความสามารถในการอ่าน ย่อมมีโอกาสในชีวิตมากกว่าผู้ที่ขาดทักษะการอ่าน ทักษะการอ่านจึงเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ด้านต่างๆ มากมาย (นันทิยา แสงสิน,2540) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้มาซึ่งนิยามความหมายเพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในบทอ่านนั้นๆ ดังนั้น การสอนภาษาอังกฤษจึงควรเน้นหนักที่การอ่านเพราะเป็นทักษะที่ใช้มากที่สุด ทักษะการอ่านมีความจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่สำคัญ

ดังนั้น นักวิชาการจึงได้พยายามศึกษาเทคนิคการสอนการอ่านเพื่อนำไปสู่การเขียนสรุปความอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในทุกปัญหา ทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสอนอ่านภาษาอังกฤษที่มีขั้นตอนและวิธีที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียน ซึ่งแนวทางการแก้ปัญหาการทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน โดยในงานวิจัย Pressley (2006 cited in Scharlach, 2008) กล่าวว่า กลวิธีการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรประกอบด้วยวิธีดังต่อไปนี้ คือ การคาดเดาและเชื่อมโยงบทอ่านกับความรู้เดิม สร้างภาพหรือจินตนาการเกี่ยวกับบทอ่าน มีการถามคำถามและการหาคำตอบ รวมถึงมีการสรุปสิ่งที่ได้อ่าน วิธีเหล่านี้จะเพิ่มความเข้าใจแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพกลวิธีสตาร์ทมีการส่งเสริมการอ่านโดยขั้นตอนต่างๆ เป็นกลวิธีที่ส่งเสริมการอ่านและกระบวนการคิดแบบอภิปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนมีภาระงานในการอ่าน คิดวิเคราะห์ โดยมีครูและเพื่อนคอยให้ความช่วยเหลือ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การทำนาย

ล่วงหน้า (Predicting/Inferring) นักเรียนคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า โดยการสังเกตรูปภาพอ่านชื่อเรื่อง และใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 2) การจินตนาการภาพหรือฉากของเรื่อง (Visualizing) นักเรียนสร้างภาพหรือความเข้าใจที่ได้จากการอ่าน อาจมีการวาดภาพหรือคิดสร้างภาพในใจถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ได้อ่าน 3) การเชื่อมต่อกับความรู้เดิม (Making Connections) นักเรียนเข้าใจสิ่งที่อ่านและมีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้นและช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น 4) การตั้งคำถาม (Questioning) นักเรียนสร้างคำถามเพื่อช่วยในการตรวจสอบความเข้าใจ และการจำซึ่งทำให้เข้าใจสิ่งที่อ่านได้มากยิ่งขึ้น 5) การวิเคราะห์ใจความสำคัญ (Determining Main Idea) นักเรียนมุ่งให้ความสนใจกับใจความสำคัญ และจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน 6) การสรุปความ (Summarizing) นักเรียนสรุปย่อใจความสำคัญหลังการอ่านให้ครบถ้วน โดยทำให้สั้นลงและเป็นภาษาถ้อยคำของตนเอง 7) การตรวจคำตอบของการคาดเดา (Checking Predictions) นักเรียนตรวจสอบผลการอ่านและการประเมินการอ่าน ได้แก่ การประเมินการทำนาย โดยใช้ทักษะการคิดเกี่ยวกับการระบุและการให้เหตุผล และ 8) การประเมินค่า (Making Judgments) นักเรียนประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน ความรู้ที่เพิ่มขึ้นและการนำไปประยุกต์ใช้กลวิธีสตาร์ทมีลักษณะที่เหมาะสมต่อการสอนการอ่านหลายประการ คือ ส่งเสริมการใช้ความคิดแบบอภิปัญญาการใช้ความคิดวิเคราะห์

ดังนั้น ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ จึงมีความสนในที่จะพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและเห็นว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรได้รับการวางพื้นฐานและส่งเสริมในด้านทักษะการอ่านตามศักยภาพของตน เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ My School ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ My School ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ของนักเรียนชั้นระถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตำบลบ้านบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 83 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเขวา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 17 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ My School เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ กำหนดการให้ค่าคะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน

2.3 แบบทดสอบวัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ กำหนดการให้ค่าคะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบด้วย t-test dependent (บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

ผลการวิจัย

1. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) ตามเกณฑ์ 75/75

ทดสอบขณะเรียนจากแบบฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะฝึก จำนวนทั้งหมด 6 แบบฝึกแบบฝึกละ 20 คะแนน

ทดสอบหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนมาตรวจให้คะแนน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

จำนวนนักเรียน (17 คน)	คะแนนระหว่างเรียน (120 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (40 คะแนน)	ค่าประสิทธิภาพ
คะแนนเฉลี่ย	174.22	32.13	
คิดเป็นร้อยละ	76.86	75.59	76.86/75.59

จากตาราง 1 พบว่า ผลจากการนำแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 76.86/75.59 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START)ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	40	17	25.69	2.20	17.72*	0.00
หลังเรียน	40	17	32.13	2.07		

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนต่อก่อนเรียนเท่ากับ 25.69/32.13 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Sample) ปรากฏว่า sig = .00 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เสนอผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	40	17	26.38	2.06	13.04*	0.00
หลังเรียน	40	17	33.00	2.07		

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยความสามารถการอ่าน หลังเรียนต่อก่อนเรียนเท่ากับ 26.38/33.00 เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Sample) ปรากฏว่า sig = .00 ดังนั้น sig < (.00 < .05) แสดงว่า ความสารถการอ่านของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. จากผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ท ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 พบว่า มีประสิทธิภาพ E1/E2 =76.86/75.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกลวิธีสตาร์ท ซึ่งมีกระบวนการสอนอ่านที่มีระบบชัดเจน โดยเริ่มจาก 1) การทำนายล่วงหน้า (Predicting/Inferring) นักเรียนคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า โดยการสังเกตรูปภาพ อ่านชื่อเรื่อง และใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 2) การจินตนาการภาพหรือฉากของเรื่อง (Visualizing) นักเรียนสร้างภาพหรือความเข้าใจที่ได้จากการอ่าน 3) การเชื่อมต่อกับความรู้เดิม (Making Connections) นักเรียนเข้าใจสิ่งที่อ่านและมีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้นและช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น 4) การตั้งคำถาม (Questioning) นักเรียนสร้างคำถามเพื่อช่วยในการตรวจสอบความเข้าใจและการจำซึ่งทำให้เข้าใจสิ่งที่อ่านได้มากยิ่งขึ้น 5) การวิเคราะห์ใจความสำคัญ (Determining Main Idea) นักเรียนมุ่งให้ความสนใจกับใจความสำคัญ และจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน 6) การสรุปความ (Summarizing) นักเรียนสรุปย่อใจความสำคัญหลังการอ่านให้ครบถ้วน โดยทำให้สั้นลงและเป็นภาษาถ้อยคำของตนเอง 7) การตรวจคำตอบของการคาดเดา (Checking Predictions) นักเรียนตรวจสอบผลการอ่านและการประเมินการอ่าน ได้แก่ การประเมินการทำนาย โดยใช้ทักษะการคิดเกี่ยวกับการระบุและการให้

เหตุผลและ 8) การประเมินค่า (Making Judgments) นักเรียนประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน ความรู้ที่เพิ่มขึ้น และการนำไปประยุกต์ใช้ ทำให้การอ่านของผู้เรียนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งในกระบวนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ท ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะและได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำตลอดจนได้มีการทดสอบเครื่องมือโดยนำไปใช้กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนและปรับปรุงเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับนักเรียนยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ทมีประสิทธิภาพ 76.86/75.59 สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตภัทร ธาราสุข (2557) ที่ได้พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ท มีประสิทธิภาพ 76.48/75.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75/75

2. จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่อง จากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีสตาร์ท(START) เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแนวคิดของเรื่องที่ได้อ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นจะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอีกทั้งเป็นการสอนอ่านที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีภรณ์ บุญญมงคล (2552) ได้ศึกษาการใช้กลวิธีสตาร์ทเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ทหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ การสร้างขั้นตอนการจัดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษแต่ละบท ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยวิเคราะห์จากแนวการจัดขั้นตอนของกลวิธีสตาร์ท (START) Scharlach, T.D. 2008 ผ่านขั้นตอนการสอนจำนวน 8 ขั้นตอน ช่วยให้นักเรียนมีภาระงานในขณะอ่าน และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) มีองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา คือ

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) ในภาพรวมมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 00.00 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีสตาร์ท (START) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ผลเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนั้นครูผู้สอนทุกระดับชั้นควรนำรูปแบบการเรียนการสอนการอ่านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START) ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาและขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เลือกเนื้อเรื่องของบทอ่านมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียนเรียน มีภาพประกอบสวยงามตรงกับเนื้อเรื่อง และใช้ภาษาง่ายต่อความเข้าใจเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้รับการฝึกกระบวนการการอ่านภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นันทิยา แสงสิน. (2540). *กลวิธีการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา* คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิตยภัทร์ ธาราสุข. (2557). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีสตาร์ท (START)และแผนภูมิความหมายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดไทร (สินศึกษาลัย).* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรทิพย์ ชาตะรัตน์. (2545). *การอ่าน: เครื่องมือแสวงหาความรู้*, วารสารวิชาการ, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน

สุธิดา ศรีพงศ์. (2542). *การใช้กิจกรรมชี้นำการอ่าน การคิดเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความสามารถในการตรวจสอบความเข้าใจระหว่างอ่านของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง.*บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรีย์ภรณ์ บุญญมงคล. (2552). *การใช้กลวิธีสตาร์ทเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 5.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Scharlach, T.D. (2008). *START Comprehending: Students and Teacher Actively Reading Text.* Reading Teacher Journal. Accessed October 21. Available from

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน
DEVELOPMENT OF PEOPLE'S PARTICIPATION MODEL IN CONSERVATION AND MANAGEMENT OF COMMUNITY FORESTS

[1]ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุลและ [2]พระสมุห์อุทัย อุทยเมธี
[1]Theeratas Rojkitjakul and [2]PhrasamuUthai Uthayamethee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College, Thailand

[1]theeratas18@gmail.com, [2]uthayamethee@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านและ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ในภาพรวมจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ด้านที่มีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 2) กระบวนการ

สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในชุมชน ซึ่งมีรายขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ออกแบบกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน (2)ประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนาคริสต์ ผู้นำศาสนาพุทธ และประชาชนในพื้นที่ (3) คณะวิจัยดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนและ (4) ผู้เข้าร่วมกระบวนการแสดงความคิดเห็นและเสนอความคิดเห็น 3) การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมคิด ร่วมร่างธรรมนูญศีลธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบที่พัฒนาร่วมกันของประชาชนในชุมชน มีเนื้อหาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการป่า ในชุมชน ทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผลร่วมกัน และ 4) การประเมิน (ร่าง) ธรรมนูญศีลธรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน ของชุมชน ดำเนินการโดยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและคณะกรรมการประจำหมู่บ้านเห็นชอบให้มีการบังคับใช้ธรรมนูญศีลธรรมฉบับดังกล่าว

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ; การมีส่วนร่วม; การอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the problems and obstructions of people's participation in community forest conservation and management in the Wang Mo village, Boh subdistrict, Muang district, Nan province; 2) To study the process of building people's participation in community forest conservation and management in the Wang Mo village, Boh subdistrict, Muang district, Nan province; 3) To develop the model of people's participation in community forest conservation and management in the Wang Mo village, Boh subdistrict, Muang district, Nan province. The methodology in this research was a mixed method including qualitative research, quantitative research and participatory action research as the focused method. The descriptive analysis was done. The questionnaires were used to collect data from sampling groups with the sample size of 205. Descriptive statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Findings of this research were as followings: 1) In problems and obstructions of people's participation in the community forest conservation and management in Ban Wang Mo community from the overall quantitative data collected

from questionnaires, the highest problems and obstructions were the participation in implementation and the lowest ones were the participation in receiving the benefit. 2) In the process of building people's participation in the community forest conservation and management, the researchers had held the focus group discussion with the village committee and the villagers in 4 steps including: (1) designing the process of building people's participation in the community forest conservation and management; (2) organizing the focus group discussion with the village committee, the Christian leader, the Buddhist leader and the residents; (3) providing knowledge on the community forest conservation and management; and (4) expressing opinions and comments of the participants. 3) The development of community forest conservation model in Ban Wang Mo community was well-cooperated from the community leader, the religion leaders, and the people living in the community. The focus group discussion was organized to commonly draft the ethical standard on the community forest conservation and management. The draft was the model developed by people in the community. The content of the draft was to support the participation in the community forest conservation and management including decision making, implementation, common benefit and evaluation. 4) The evaluation of the drafted ethical standard for community forest conservation and management was implemented through data collected from questionnaires. The research results found that the people's agreement was at high level. The village committee, thus, approved to enforce the ethical standard.

Keywords: Model Development; Participation; Conservation and Management of Community Forests

บทนำ

ป่าไม้มีคุณประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนในการทำให้วัฏจักรของน้ำสมบูรณ์ การช่วยอนุรักษ์ดินและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร การช่วยปรับสภาพบรรยากาศให้ดำรงความสมดุลและอื่นๆดังนั้น การทำลายป่าไม้หรือการทำให้ไม้มีความเสื่อมโทรมจะส่งผลต่อความเป็นอยู่และสภาวะการดำรงชีวิตทั้งของสิ่งมีชีวิตทั้งมวลไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ พืชและสัตว์ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงและโดยธรรมชาติของป่าไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินั้น ยากที่จะฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ดังนั้นการอนุรักษ์ป่าไม้จึงถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่มนุษย์ที่ผู้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมกันประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจนผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-พ.ศ.2564 ยังคงน้อมนาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานาทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างสมดุล การอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขใน

สังคมและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) โดยมีเป้าหมายหนึ่งคือการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยรักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 19 เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ นอกจากนี้ยังมีแนวทางการพัฒนาการคุ้มครองป้องกันรักษา ฟื้นฟูป่าไม้และเขตอนุรักษ์ โดยอนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศสร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่า วางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำและการใช้สารเคมี ส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุก ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนฯลฯ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก

บ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นลูกคลื่นชันเกิน 30 องศาส่วนลูกคลื่นลอนตามลุ่มแม่น้ำน่านเป็นที่ราบแคบระหว่างลุ่มแม่น้ำน่านเป็นแนวยาวตามลำน้ำน่าน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร อาศัยแม่น้ำน่านและป่าชุมชนเป็นป่าต้นน้ำใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค ประชาชนบ้านวังหมอ มีการนับถือศาสนาอยู่ 2 ศาสนาคือ ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แต่ละศาสนามีผู้นำศาสนาอยู่ในหมู่บ้าน มีทั้งวัด และโบสถ์คริสต์ ไม่เคยมีความแตกแยกเรื่องของศาสนา พื้นที่ทำกินที่อยู่อาศัยของบ้านวังหมอพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ น้ำยาว-น้ำสวด (ซึ่งประกาศทับที่ทำกินของประชาชนบ้านวังหมอเมื่อปี พ.ศ.2527) บ้านวังหมอเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ มีการอนุรักษ์ป่าในชุมชนอยู่หลายชนิด คือ ป่าชุมชน ป่าไม้ใช้สอย ป่าต้นน้ำ ชุมชนบ้านวังหมอประชาชนในหมู่บ้านและผู้นำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งใน การออกกฎระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าและรับผิดชอบหากมีการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อระเบียบที่ชุมชนได้แต่งตั้งขึ้นเป็นระเบียบร่วมกันและจากที่บ้านวังหมอมีแม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านจึงมีการอนุรักษ์ปลาน้ำจืดหลายสายพันธ์ และได้ประกาศเป็นอุทยานมัจฉาเฉลิมพระเกียรติ ประชาชนในบ้านวังหมอได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนเนื่องจากประชาชนสามารถหาหน่อไม้ ผักต่างๆและเห็ด ตามฤดูกาลมาขายยังตลาดชุมชนบ้านวังหมอ (ซึ่งเป็นตลาดริมทางถนนสายหลัก สาย 1080) แต่ชุมชนบ้านวังหมอยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่ดินทำกิน เพราะว่าที่ดินทำกินของประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และกรรมสิทธ์ในการถือครอง ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาพื้นที่ทำกินได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มั่นใจและจากที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ซึ่งทำให้เกษตรส่วนใหญ่เกิดความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินจึงทำให้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประชาชนบ้านวังหมอ ต้องร่วมมือกับภาครัฐ และเอกชนเพื่อหาภาคีความร่วมมือของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน บ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

จากเหตุผลดังกล่าว คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง“การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน”เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methodology) โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เป็นสำคัญ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวน 469 คน จากจำนวน 205 หลังคาเรือน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงหลังคาเรือนละ 1 ฉบับ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนจาก กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำศาสนาในชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่หรือมีภารกิจที่เกี่ยวข้อง และ กลุ่มตัวแทนภาคประชาสังคมที่มีบทบาทต่อการจัดการป่าชุมชน จำนวน 22 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยคณะวิจัยมุ่งศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน บ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เพื่อให้ได้ซึ่งรูปแบบการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนดังกล่าว โดยมีปัจจัยนำเข้า คือ ความรู้ระบบนิเวศวิทยา หลักพุทธรรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีกระบวนการ ได้แก่ การบวชป่า การสร้างธรรมนูญศีลธรรม การให้ความรู้และการใช้หลัก

เบญจศีลและหลักไตรสิกขา มีปัจจัยนำออก ได้แก่ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชน หมู่บ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) เป็นการผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยในด้านเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบการการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานะ การปฏิบัติงาน/สังกัด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในชุมชนบ้านวังหมอ 205 คน โดยนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science) และเลือกใช้สถิติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน สามารถสรุปตามประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ทั้งข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีข้อมูลที่ตรงกัน ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เป็นเอกสารมีน้อย ทั้งนี้ถึงแม้ในชุมชนจะมีกฎระเบียบชุมชนเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน แต่เนื้อหาบางประการไม่ชัดเจน และล้าสมัยทำให้การบังคับใช้ไม่สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน 2) การประชาสันพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากเอกสารเกี่ยวกับกฎระเบียบของชุมชนไม่ชัดเจนและมีบางประการไม่ครบถ้วน ทำให้การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ในชุมชนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) ภาครัฐไม่ชัดเจนในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่เป็นปัญหามากที่สุดในด้านดังกล่าว คือ ประชาชนในพื้นที่ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัย และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ทั้งข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีข้อมูลที่ตรงกันมากที่สุด คือ 1) การทำงานร่วมกันของแต่ละภาคส่วนไม่ต่อเนื่อง รองลงมาคือ 2) ประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญในกระบวนการการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนข้อที่กล่าวตรงกันน้อยที่สุด คือ การรวมตัวในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่ามีน้อย เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่เป็นปัญหามากที่สุดในด้านดังกล่าว คือ

ประชาชนไม่รับรู้/เข้าใจ ในกระบวนการการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ขาดผู้รับผิดชอบหรือผู้ประสานงานหลักระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคอื่นๆ

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัย และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ทั้งข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีข้อมูลที่ตรงกันมากที่สุด คือ 1) ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่ยั่งยืน รองลงมาคือ 2) ประชาชนไม่เข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนข้อที่กล่าวตรงกันน้อยที่สุด คือ ประชาชนไม่เข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่เป็นปัญหามากที่สุดในด้านดังกล่าว คือ ประโยชน์จากการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชนเป็นของภาครัฐฝ่ายเดียว ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่ยั่งยืน

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ทั้งข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีข้อมูลที่ตรงกันมากที่สุด คือ 1) ไม่รับรู้/เข้าใจในกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน รองลงมาคือ 2) ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนข้อที่กล่าวตรงกันน้อยที่สุด คือ ภาครัฐไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่เป็นปัญหามากที่สุดในด้านดังกล่าว คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนหรือช่องทางการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริงในการประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการและอนุรักษ์ป่าชุมชน

2. กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน”กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัด

น่านและดำเนินการชี้แจงต่อผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาพุทธและผู้นำศาสนาคริสต์ ในพื้นที่ได้รับทราบและเข้าใจในกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนาคริสต์ ผู้นำศาสนาพุทธ และประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านวังหมอ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ซึ่งมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1) ชี้แจงถึงข้อมูลในภาพรวมของการเก็บข้อมูลปัญหาและอุปสรรค การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

2) ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันทั้งคณะวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาพุทธ ผู้นำศาสนาคริสต์ คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 คณะวิจัย ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชน โดยกระบวนการให้ความรู้ในการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนนั้น สรุปใจความดังนี้

1) จากการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนควรมีการบังคับใช้ทั้งกฎหมายและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2) การอภิปรายและเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งจากการดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชน ตามข้อ 3.1 ในเวทีการประชุม ได้มีการเสนอความคิดเห็นจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ว่าควรมีการนำกฎระเบียบของชุมชนมาบังคับใช้อย่างเคร่งครัด รวมถึงมีบางประเด็นยังไม่ชัดเจน ยังไม่อนุวัติตามยุคสมัย จึงควรมีการจัดทำเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็นและเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน นำไปสู่การร่วมกันจัดทำร่างธรรมนูญศีลธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนบ้านวังหมอ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3. พัฒนารูปแบบอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน”โดยจากการดำเนินกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการและได้ร่วมจัดทำร่างธรรมนูญศีลธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนบ้านวังหมอ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน นำไปสู่การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินร่างธรรมนูญศีลธรรมดังกล่าวข้างต้น โดยสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

3.1 การประเมิน (ร่าง) ธรรมนูญศีลธรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบอักษรที่ใช้ จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิง

คุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 ประการ ดังนี้ 1) ส่วนใหญ่เป็นภาษากฎหมายและเป็นภาษาทางการ เข้าใจยากและ 2) เนื้อหาครบถ้วนและมีประโยชน์ ทั้งนี้เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นสูงที่สุดในด้านดังกล่าว คือ ความถูกต้องตามหลักภาษาและหลักไวยากรณ์ ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด คือ แบบอักษรที่ใช้เหมาะสม

3.2 การประเมิน (ร่าง) ธรรมนูญศีลธรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 ประการ ดังนี้ 1) ส่วนใหญ่เป็นภาษากฎหมายและเป็นภาษาทางการ เข้าใจยากและ 2) เนื้อหาครบถ้วนและมีประโยชน์ ทั้งนี้เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้นประการที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นสูงที่สุดในด้านดังกล่าว คือ ความถูกต้องของเนื้อหา ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด คือ ความทันสมัยของเนื้อหา

3.3 การประเมิน (ร่าง) ธรรมนูญศีลธรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในภาพรวมของเล่ม จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัย และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 ประการ ดังนี้ 1) ออกแบบเล่มได้สวยงามและ 2) อาจจะทำเป็นเล่มขนาดเล็กเพื่อให้ง่ายแก่การพกพา ทั้งนี้เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นสูงที่สุดในด้านดังกล่าว คือ การแบ่งหมวดหมู่ของเนื้อหามีความเหมาะสม ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด คือ ภาพประกอบสื่อสารความหมายได้ตรงกับเนื้อหา

3.4 การประเมิน (ร่าง) ธรรมนูญศีลธรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำไปใช้งานจริง จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามการวิจัย และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการโดยคำถามปลายเปิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 2 ประการ ดังนี้ 1) เนื้อหาสอดคล้องและเอื้อต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 2) ควรมีการนำเล่มไปแจกให้ชุมชนอื่นๆทั้งนี้เมื่อลำดับจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามนั้น ประการที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นสูงที่สุดในด้านดังกล่าว คือ เนื้อหามีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน และสามารถ

นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างประเมินและมีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด คือ สามารถเป็นสื่อในการเผยแพร่และใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ได้

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยและอภิปรายข้อค้นพบใหม่จากการทำวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ปัญหาอุปสรรคในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมาก นั้นแสดงว่า ถึงแม้ในพื้นที่วิจัยจะมีการออกกฎระเบียบชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ซึ่งหากมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง และกำหนดกิจกรรมอื่นในพื้นที่เป็นมิติเชิงวัฒนธรรม หรือประเพณีก็จะสามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนรักษ์และจัดการป่าชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพงษ์ พวงงามชื่น (2556) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านทาป่าเป่า ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ชาวบ้านมีประวัติการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าในระดับหนึ่งผ่านมิติของวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อต่างๆ ก่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวมชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง การพัฒนาการมีส่วนร่วมขั้นเห็นคุณค่า (A) พบว่า ผลของการทำลายป่าในอดีต ทำให้ปัจจุบันชาวบ้านหันมาฟื้นฟูป่าด้วยกิจกรรมต่างๆอย่างจริงจัง ซึ่งในอนาคตชาวบ้านต้องการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชนทั่วไปและกลุ่มเยาวชนให้มากขึ้น ในขั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ชุมชนได้ระบุและจัดลำดับความสำคัญโครงการในอนาคตเพื่อส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนให้ประสบผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้นและขั้นควบคุม (C) จากโครงการดังกล่าวชาวบ้านได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและหาผู้รับผิดชอบในแต่ละโครงการอย่างชัดเจน สำหรับการประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วม พบว่าชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจก่อนและหลังการพัฒนาไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผลชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นหลังจากการพัฒนาการมีส่วนร่วม ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐไม่มีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างจริงจัง และสามารถเชื่อโยงความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิพิธจารุธรรมและคณะ (2557) ได้ทำโครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ป่าด้วยคำสอนพุทธศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาหลักคำสอนของพุทธศาสนาเถรวาทที่ว่าด้วยเรื่องป่าเพื่อศึกษา กระบวนการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ และสภาพปัญหาของป่าไม้ในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดน่าน และเพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ป่าด้วยหลักคำสอนของพุทธศาสนาเถรวาท สรุปใจความได้ว่าการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คือ การปฏิบัติงานพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญ ในการใช้ทรัพยากรป่าไม้และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อยเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพราะหากสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาวะปกติบริสุทธิ์ สดใสตามธรรมชาติ ชีวิตมนุษย์และ สิ่งมีชีวิตทั้งหมดก็จะพบกับความสุขสดชื่นไปด้วย โดยการใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการฝึกความเข้าใจและเห็นใจต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตก็จะถูกดูแลและเอาใจใส่จากมนุษย์ได้อย่างประสิทธิภาพและส่งผลต่อความเจริญและความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบยั่งยืน ซึ่งแนวทางการอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยคำสอนพระพุทธศาสนาจากการศึกษาสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ป่าที่ยั่งยืนใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในเบื้องต้นมี การควบคุมความประพฤติด้วยการสร้างวินัยให้กับตนเองและชุมชน ด้วยศีลถ้าทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างที่ควรจะเป็นแล้ว จึงต้องมีการสร้างกติกาหรือวินัยในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งพฤติกรรมทางกาย และ วาจา ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ถึงอย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เป็นสิ่งที่น่ากังวลใจเกี่ยวกับกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนของพื้นที่ คือ การส่งเสริมให้ประชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรสร เพ็งสกุล (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง“การมีสวนรวมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณี: ลุมน้ำสาขาคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง”ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีสวนรวมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับการมีสวนรวมในดานผลประโยชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเปนด้านกำหนดแผนงานระดับปานกลาง แตภาพรวมในดานกำหนดแผนงานพบว่า เมื่อเกิดเหตุการณหรือปัญหาเกี่ยวกับสถานการณน้ำในพื้นที่ ประชาชนมีสวนรวมรับรูเท็จจริงและสาเหตุของปญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การมีสวนรวมในการตัดสินใจกำหนดแผนงานเพื่อแกปญหาดังกลาวมีระดับการมีสวนรวมน้อยที่สุด ส่วนขอเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมตางๆนั้นดานทรัพยากรน้ำตองกำหนดทิศทางการประชาสัมพันธใหประชาชนไดรับทราบทางสื่อตางๆอย่างทั่วถึง แพรหลายและมากครั้งขึ้น เพื่อเปนการกระตุนในเชิงบวกตอการมีสวนรวมของประชาชนใหเขามามีสวนรวมอยางแทจริง ในทุกขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมการแกปญหาและการพัฒนาของภาครัฐ

2. จากผลการสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

ในประเด็นเรื่องการพัฒนารูปแบบอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จากการศึกษามีการนำเสนอในให้มีการจัดทำธรรมนูญศีลธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชน ซึ่งมีการบูรณาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาระบุอยู่ในธรรมนูญศีลธรรมดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลดีต่อการอนุรักษ์และจัดการป่าในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล (2560) ที่ได้วิจัย เรื่อง“การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน”ผลการวิจัยพบว่า

2.1 สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้) ระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมในจังหวัดน่านนั้น ในภาพรวมทุกภาคส่วนในจังหวัดน่าน มีความตื่นตัวและให้ความสำคัญในเรื่องป่าไม้ในการบริหารจัดการ ปัจจุบันมีการตัดสินใจร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดจะเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านผลประโยชน์ โดยทางอ้อม เช่น การมีอากาศดี ชีวิตดีขึ้น ฝนตกตามฤดู น้ำไม่ท่วม การที่จำนวนป่าไม่ถูกทำลายหรือมีจำนวนมากยิ่งขึ้น การประเมินเป็นไปตามกฎหมายซึ่งมีบุคลากรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม แต่เมื่อการประเมินผลร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคมนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินผลโดยการช่วยตรวจสอบ

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของภาคประชาสังคมในจังหวัดน่าน ภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของภาคประชาสังคมในจังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านหลักสาราณียธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของภาคประชาสังคมในจังหวัดน่าน โดยหลักสาราณียธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ ที่มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงในประเด็น ร่วมกันรับผลประโยชน์ (Y1) มีค่าเท่ากับ 0.749 ร่วมกันตัดสินใจ (Y2) มีค่าเท่ากับ 0.711 ร่วมกันวางแผน (Y1) มีค่าเท่ากับ .688 ร่วมกันประเมินผล (Y5) มีค่าเท่ากับ 0.681 ร่วมกันดำเนินงาน (Y3) มีค่าเท่ากับ 0.658

2.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยการนำหลักธรรมที่ทำให้ทั้งส่วนภาครัฐและภาคประชาสังคมส่งเสริมและสนับสนุนให้การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆนั้นมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือ หลักสาราณียธรรม 6 ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ควรแสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ประพฤติดีมีคุณธรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยการบอกกล่าวและแจ้งเตือนสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความปรารถนาดี คิดทำสิ่งดีที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ในการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ได้มาโดยชอบธรรม ด้วยการรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม และเคารพรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้) ในจังหวัดน่าน เป็นไปอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน”กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชน คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในชุมชน ซึ่งมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และดำเนินการชี้แจงต่อผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาพุทธและผู้นำศาสนาคริสต์ ในพื้นที่ได้รับทราบและเข้าใจในกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนาคริสต์ ผู้นำศาสนาพุทธ และประชาชน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้ 1) ชี้แจงถึงข้อมูลในภาพรวมของการเก็บข้อมูลปัญหาและอุปสรรค การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันทั้งคณะวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาพุทธ ผู้นำศาสนาคริสต์ คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และประชาชนในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 คณะวิจัยดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชน โดยกระบวนการให้ความรู้ในการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนนั้น ดังนี้ 1) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนควรมีการบังคับใช้ทั้งกฎหมายและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) การอภิปรายและเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งจากการดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนในเวทีการประชุม ได้มีการเสนอความคิดเห็นจากคณะกรรมการหมู่บ้านว่า ควรมีการนำกฎระเบียบของชุมชนมาบังคับ

ใช้อย่างเคร่งครัด รวมถึงมีบางประเด็นยังไม่ชัดเจน ยังไม่อนุวัติตามยุคสมัย จึงควรมีการจัดทำเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการประจำหมู่บ้านและประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็นและเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนของชุมชนบ้านวังหมอ ตำบลบ่อ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน นำไปสู่การร่วมกันจัดทำร่างธรรมนูญศีลธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการป่าชุมชนบ้านวังหมอ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

เอกสารอ้างอิง

ไกรสร เพ็งสกุล. (2551). *การมีสวนรวมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณี : ลุ่มน้ำสาขาคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง*. รายงานการวิจัย. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม.

จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ,. (2556). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน.*รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล. (2560). *การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดน่าน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูพิพิธจารุธรรมและคณะ. (2557). *แนวทางการอนุรักษ์ป่าด้วยคำสอนพุทธศาสนาเถรวาท.* รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี . (2559) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2560-2564*. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Cohen, J.M. and Uphoff. (1984). *The Cornell Rural Development Participation Project*. Rural Development Review.

วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์

การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว ในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

DEVELOPMENT OF DEMENTIA PREVENTION MODEL FOR THE ELDERLY THROUGH THE PARTICIPATION OF FAMILY PUBLIC HEALTH VOLUNTEERS IN NAM YUEN DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE

[1]กมลทิพย์ จันทร์คำ, [2]มณฑิชา รักศิลป์และ [3]นพรัตน์ ส่งเสริม

[1]Kamontip Chankam, [2]Monticha Raksin and [3]Nopparat Songserm

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]Kamontip_ch@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว 3) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ทัศนคติ พฤติกรรม ด้านการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (Plan) (2) การดำเนินงาน (Action) (3) การสังเกต (Observation) (4) การสะท้อนกลับ (Reflection) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มติดสังคม สังกัดชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์สุขภาพชุมคำข่า ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เลือกสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 40 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยจำนวน 15 คน (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว ผู้แทนชมรมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่

สาธารณสุข) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ข้อมูลเชิงคุณภาพ สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบ Paired t-Test ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อม 3 อ. 2 ส. ลำล่องป้องกันป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อม สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value<0.05) ข้อเสนอแนะสามารถนำรูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวไปปรับใช้และดำเนินงานในแต่ละบริบทของพื้นที่หรือการพัฒนารูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายอื่น

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อม, ผู้สูงอายุ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study the health problems of the elderly; 2) To study the process of the development of dementia prevention model for the elderly by the participation of family public health volunteers; 3) To compare knowledge, attitudes and behaviors in preventing dementia of the elderly. Action research methodology was used in this research including 4 steps as the followings: (1) Planning; (2) Action; (3) Observation; and (4) Reflection. The sampling groups used in this study were the elderly at 60 years of age and above within social groups under the elderly club, Chum Kam Kha Health Center, Si Wichian sub-district, Nam Yuen district, Ubon Ratchathani province. The 40 samples were selected through purposive random. Other 15 related persons in this research included family public health volunteers, representatives of the elderly club, community leaders, local leaders and public health officers. Data were collected through questionnaires including general information, knowledge, attitude and behavior. Data were analyzed by using statistics, qualitative data, descriptive statistics and inferential statistics Paired t-Test. The study found that the development of dementia prevention model by using Lam Long (northeastern-style folk songs) with abbreviations of words for dementia prevention for the elderly had helped the experimental group have higher average of knowledge, attitude and behavior in preventing dementia than pre experiment with statistical significance at the level of 0.05 (P-value <0.05) This research suggested that the model be applied for dementia prevention in the elderly by the participation of family public health volunteers to adapt

and operate according to the context of each area or to develop the model with other target groups.

Keywords: Development of Dementia Prevention Model, the Elderly, Family Public Health Volunteers

บทนำ

การสูงวัยของประชากร (Population ageing) เป็นปรากฏการณ์ทางประชากรที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก สังเกตได้จากสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ในปี พ.ศ.2559 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 929 ล้านคน ปี 2561 เป็น 1,020 ล้านคน ตามการคาดประมาณของสหประชาชาติโลกของเราจะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุ สูงขึ้นถึงร้อยละ 20 ในปี 2567 เท่ากับว่าโลกจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอีก 26 ปีข้างหน้า (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย 2561: 16-17) เหลือแอฟริกาอีกเพียงทวีปเดียวที่ยังไม่เป็นสังคมสูงอายุ โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพียงร้อยละ 5ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่ยุโรปมีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด คือ ร้อยละ 25 ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด 10 ประเทศอันดับแรกได้แก่ ญี่ปุ่น 33.6% อิตาลี 29.8% เยอรมนี 28.4% โปรตุเกส 28.3% ฟินแลนด์ 28.1% บัลแกเรีย 27.9% โครเอเชีย 27.2% กรีซ 26.9% สโลวีเนีย26.8% ลัตเวีย 26.6% ตามลำดับ

สัดส่วนประชากรในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงใน ปี 2559 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน ร้อยละ 16.5 ของประชากรทั้งหมด ปี 2560 พบว่า มีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.7 ล้านคน ร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด 65.5 ล้านคน ในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด (ไม่รวมแรงงานข้ามชาติ) 66 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย 2561: 36-38) ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 12 ล้านคน ร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด ประชากรไทยกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ปี พ.ศ. 2580 ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าตัวจาก 11 ล้านคน เป็น 20 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของประชากร โดยในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนผู้สูงอายุ ปี 2560 จำนวน 220,202 คน ปี 2561 จำนวน 227,224 คนและปี 2562 จำนวน 231,208 คน ตามลำดับ โดยมีการคัดกรองจำแนกตามความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน (ADL) กลุ่มติดสังคม พบว่า ในปี 2560 จำนวน 219,669 (78.31) ปี 2561 จำนวน 226,741 (84.62) และ ปี 2562 จำนวน 197,764 (85.71) ตามลำดับ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอน้ำยืน ปี 2560 จำนวน 6,591 คน ปี 2561 จำนวน 6,760 คนและปี 2562 จำนวน 7,018 คน ตามลำดับโดยมีการคัดกรองจำแนกตามความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน (ADL)กลุ่มติดสังคม ในปี 2560 จำนวน

5,802 คน (88.02) ปี 2561 จำนวน5,944 คน (87.92) และปี 2562 จำนวน 6,047 คน (86.16) ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, 2562)

เมื่อสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นผู้สูงอายุต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพ ซึ่งภาวะสมองเสื่อมเป็นกลุ่มอาการของโรคเรื้อรังทางระบบประสาทที่พบได้บ่อยในคนวัยสูงอายุ (Ebersole, Hess and Luggen, 2004) ที่เป็นปัญหาสำคัญระดับโลกและประเทศ ซึ่งองค์กรอนามัยโลกได้ทำการสำรวจข้อมูลคาดการณ์ในปี พ.ศ.2583 พบผู้สูงอายุมีภาวะสมองเสื่อมเพิ่มขึ้น 81 ล้านคน (Ferri et al,2005) และคาดการณ์ว่ามีผู้สูงอายุทั่วโลกที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เกิดภาวะสมองเสื่อม 35.6 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปี พ.ศ. 2573 และ2593 เป็น 65.7 และ 115.4 ล้านคน (อาทิตยา สุวรรณ์,2559: 6) จากการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความชุกอาการภาวะสมองเสื่อมใน ปี 2553 พบประมาณ 4.7 ล้านคน ในกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี และคาดการปี 2593 เพิ่มขึ้น 13.80 ล้านคน (อาทิตยา สุวรรณ์, 2559: 2) เมื่อเกิดภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุแสดงอาการในภาพรวมออกเป็น 3 ลักษณะความผิดปกติทางด้านความทรงจำผิดปกติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม (Behavior) ความผิดปกติในการทำกิจวัตรในชีวิตประจำวัน (Activity in Daily Life)

ภาวะสมองเสื่อม (Dementia) เป็นภาวะอาการที่สามารถป้องกันได้ในกลุ่มผู้สูงอายุ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเรื่องมาตรการการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ มาตรการที่ช่วยเพิ่มสมรรถภาพการทำของสมองได้ คือ การออกกำลังกายแบบ aerobic exercise อย่างน้อย ครั้งละ 30 นาที 2 ครั้งต่ออาทิตย์และการฝึกการใช้สมอง (cognitive activity training) (ธัญญรัตน์ อโนทัยสินทวี,2557: 7-11) ในการดูแลสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ เช่น การออกำลังกาย การรับประทานอาหาร การผ่อนคลายความเครียด การเข้าสังคมและทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน (อภิญญา จีรานุรักษ์,2557: 54) การป้องกันภาวะสมองเสื่อมต้องควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด รับประทานอาหารบำรุงสมองหลีกเลี่ยงยาอาหารหรือกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสมองทำกิจกรรมสม่ำเสมอ เข้าสังคม ฝึกสติปัญญา และตรวจสุขภาพประจำปี

ประเทศไทยจึงได้มีระบบการสร้างความรู้ในชุมชน เพื่อให้คนมีความรู้เรื่องสุขภาพสามารถดูแลสุขภาพของประชาชนในระดับชุมชนได้เป็นอย่างดีด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลกจากนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีการดำเนินงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว (อสค.) ให้ความสำคัญในระดับครอบครัวที่ซึ่งเป็นแกนกลางของสังคมและเป็นรากฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิต (คู่มืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข: 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะสมองเสื่อมมีหลายปัจจัย แต่สามารถป้องกันได้ด้วยปัจจัยภายนอกในการป้องกันภาวะสมองเสื่อม เช่น การรับประทาน

อาหาร การออกกำลังกาย การฝึกสมอง การมีส่วนร่วม เป็นต้น ซึ่งในเขตพื้นที่อำเภอน้ำยืนมีชมรมผู้สูอายุในการทำกินกรรมร่วมกับเครือข่ายด้านสุขภาพ อำเภอน้ำยืนจึงได้มีการขึ้นทะเบียน อสค. ตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ในปี 2561-2562 จำนวน 1,598 คน ในฐานะผู้วิจัยเป็นนักวิชาการสาธารณสุขซึ่งปฏิบัติงานด้านนโยบายและแผนงานในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนจึงได้มีความสนใจและเห็นความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อม โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ในการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถช่วยเหลือพึ่งพาตนเองได้ อันจะทำให้ชุมชน สังคมมั่นคงยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว ในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว ในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม ด้านการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ระหว่างเดือน มกราคม 2563-พฤษภาคม 2563

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มติดสังคม สังกัดชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์สุขภาพชุมคำข่า ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยเลือกสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 40 คนเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกณฑ์การคัดเข้า ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม สังกัดชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ไม่มีปัญหาด้านการได้ยิน ผู้สูงอายุที่ไม่มีปัญหาด้านการพูด ผู้สูงอายุยินดีเข้าร่วมทำการวิจัยด้วยความสมัครใจและ

ยินยอมตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย เกณฑ์การคัดออก ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการได้ยิน ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านการพูด ผู้สูงอายุขอสิทธิ์ปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว (อสค.) โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหน้าที่ จำนวน 10 คน ยินดีเข้าร่วมทำการวิจัยด้วยความสมัครใจและยินยอม

2) ชุมรมผู้สูงอายุโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามหน้าที่จำนวน 1 คน คือ ประธานชมรมผู้สูงอายุหรือตัวแทน ยินดีเข้าร่วมทำการวิจัยด้วยความสมัครใจและยินยอม

3) ผู้นำชุมชน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามหน้าที่ จำนวน 1 คน คือ กำนันหรือตัวแทน ยินดีเข้าร่วมทำการวิจัยด้วยความสมัครใจและยินยอม

4) ผู้นำท้องถิ่น โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามหน้าที่ จำนวน 1 คน คือ ผู้รับผิดชอบงานสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานประจำกองสาธารณสุขหรือตัวแทน ยินดีเข้าร่วมทำการวิจัยด้วยความสมัครใจและยินยอม

5) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามหน้าที่ จำนวน 2 คน คือ พยาบาลวิชาชีพหรือนักวิชาการสาธารณสุข ยินดีเข้าร่วมทำการวิจัยด้วยความสมัครใจและยินยอม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

1) กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงโดยใช้สื่อการสอนคู่มือความรู้

- ภาวะสมองเสื่อมคืออะไรร่วมกับลักษณะอาการภาวะสมองเสื่อม
- ความเสี่ยงในผู้สูงอายุกับการเกิดภาวะสมองเสื่อม
- ผลกระทบจากภาวะสมองเสื่อและแนวทางการดูแลรักษา

2) กิจกรรม 3 อ. 2 ส. โดยใช้สื่อการสอน คู่มือความรู้

- การบริโภคอาหาร
- การออกกำลังกาย
- อารมณ์
- การสูบบุหรี่
- การดื่มสุรา

3) กิจกรรมฟ้อนรำประกอบกลอนลำพื้นบ้านชื่อ “ลำล่องป้องกันภาวะสมองเสื่อม”โดยการใช้สื่อการสอนท่ารำจีบแอลประกอบเพลงลำล่อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ สิทธิการ-รักษาพยาบาล โรคประจำตัว บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย บุคคลผู้ดูแลหลัก

3.2ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) หลังจากมีการสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Focus Group Discussion) เสร็จสิ้น

3.3 สถิติเชิงอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐาน Paired t-Test ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี สรุปผล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ จำนวน 40 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 เพศหญิง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 อายุ 60-64 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 อายุ 65-69 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 อายุ 70-74 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ส่วยใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ค้าขาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 มีสถานภาพคู่ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 หม้าย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 1,000 บาท-5,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.2 สิทธิการรักษาพยาบาล สิทธิบัตรทอง จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 92.5 สิทธิข้าราชการ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 28 คน มีโรคประจำตัว 12 คน โรคความดันโลหิตสูง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 โรคเบาหวาน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 โรคหัวใจและหลอดเลือด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ไขมันในเลือดสูง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย เป็นคู่สมรส จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 บุตรหลาน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 มีผู้ดูแลหลัก คู่สมรส จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 บุตรหรือหลาน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0

2. การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครัว ในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

2.1 ผลการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนการวางแผนวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองในผู้สูงอายุโดยการสนทนาแบบมีส่วนร่วม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการวางแผนเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนเกี่ยวในการวิจัยเพื่อการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ

2.1.2 ระยะเวลาการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว

1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว (อสค.) จำนวน 10 คน
- ชุมรมผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน
- ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน
- ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 1 คน
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 2 คน

2) ปัญหาที่พบจากการสนทนาแบบมีส่วนร่วม 7 ด้าน ประกอบด้วย (1) การรับประทานอาหาร (2) การควบคุมอารมณ์ (3) การออกกำลังกาย (4) การร่วมกิจกรรมในชุมชน (5) การออกกำลังกาย (6) การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา และ(7) การฝึกบริหารสมอง

3) ปัญหาที่เลือกมาประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ (1) การรับประทานอาหาร (2) การควบคุมอารมณ์ (3) การออกกำลังกาย (4) การร่วมกิจกรรมในชุมชน (5) การออกกำลังกาย (6) การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา และ(7) การฝึกบริหารสมอง

4) แผนงานกิจกรรมจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ (1) จัดทำคู่มือ 3 อ 2 ส ลำล่องป้องกันภาวะสมองเสื่อม (2) กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูง (3) กิจกรรม 3 อ.2 ส. (4) กิจกรรมฟ้อนรำจีบแอลประกอบกลอนลำพื้นบ้านชื่อ “ลำล่องป้องกันภาวะสมองเสื่อม” (5) ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว ในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบราชธานี

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ก่อนการทดลองเท่ากับ 6.25 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.899 และมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุหลังการทดลองเท่ากับ 8.55 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.677 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P\text{-value}<0.05$)

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยทัศนคติเกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุก่อนการทดลองเท่ากับ 19.98 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.468 และมีค่าเฉลี่ยทัศนคติกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ หลังการทดลองเท่ากับ 23.98 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.259 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติเกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อภาวะสมองเสื่อม สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value<0.05)

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ก่อนการทดลองเท่ากับ 31.75 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.360 และมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ หลังการทดลองเท่ากับ 40.08 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.455 เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อม สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value<0.05)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value<0.05) สอดคล้องกับผลการวิจัยของวัลลภา อันดาราและคณะ (2559) ศึกษาภาวะสมองเสื่อมความรู้เรื่องโรคและการป้องกันโรคสมองเสื่อมและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคและการป้องกันโรคสมองเสื่อมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 86.67

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value<0.05) สอดคล้องกับวิจัยของอภิญญา จีนานุรักษ์ (2557) ศึกษาการวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ทัศนคติต่อผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อมมี

ทั้งทัศนคติด้านบวกและด้านลบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมป้องกันภาวะสมองเสื่อมโดยการดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การออกกำลังกายเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ การรับประทานอาหารบำรุงสมอง การหลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันสูง การไม่สูบบุหรี่ และไม่ดื่มสุรา การฝึกสมอง การหลีกเลี่ยงความเครียด การเข้าสังคมและทำกิจกรรมรวมกับผู้อื่นและศรุตยา หาวงษ์ (2560) ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะสมองเสื่อมในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ การรับรู้ความรุนแรงและโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะสมองเสื่อมการรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคต่อการดูแลสุขภาพตนเองและการปฏิบัติดูแลสุขภาพตนเองดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value <0.05)

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัวในเขตอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value<0.05) สอดคล้องกับวิจัยของณัฐรพี ใจงาม (2561) ศึกษา รูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมของผู้สูงอายุในชุมชนเขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนเขตตลิ่งชันมีพฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อป้องกันภาวะสมองเสื่อมในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดอยู่ในระดับดีที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการฝึกสติปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนและด้านการควบคุมอารมณ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะสมองเสื่อมมีหลายปัจจัย แต่สามารถป้องกันได้ด้วยปัจจัยภายนอกในการป้องกันภาวะสมองเสื่อม เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การฝึกสมอง การมีส่วนร่วม สามารถนำรูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว ไปปรับใช้และดำเนินงานในแต่ละบริบทของพื้นที่หรือการพัฒนารูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายอื่น

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2561:* กรุงเทพฯ :บริษัท พริ้นเทอรี่ จำกัด.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. (2562). *ประชากร*แยกตามเพศและกลุ่มอายุ *จังหวัดอุบลราชธานี* : กระทรวงสาธารณสุข.

อาทิตยา สุวรรณ์. (2560). *บทบาทพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม. วารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, ปีที่ 35 (ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2560). หน้า6-15.

ธัญญารัตน์ อโนทัยสินทวี. (2557). *รายงานการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเรื่อง มาตรการการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ.* โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ.

อภิญญา จีนานุรักษ์. (2557). *การวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คู่มืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แนวทางการดำเนินงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำครอบครัว.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรแห่งประเทศไทย.

วัลลภา อันดารา, อุบลรัตน์ สิงหเสนีและปัทมา วงค์นิธิกุล. (2559). *การศึกษาภาวะสมองเสื่อมความรู้เรื่องโรคและการป้องกันโรคสมองเสื่อมและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ.* วารสารพยาบาลตำรวจ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ. ปีที่ 8 (ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559).หน้า 23 – 33.

ศรุตยา หาวงษ์, วีณา เที่ยงธรรมและสุธรรม นันทมงคลชัย. (2560). *ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะสมองเสื่อมในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว.* วารสารพยาบาล สาธารณสุข, ปีที่ 31 (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2560). หน้า 110-128

ณัฐรพี ใจงาน. (2561). *รูปแบบการป้องกันภาวะสมองเสื่อมของผู้สูงอายุในชุมชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

Ebersole, P., Hess, P., &Luggen, S.A. (2504). *Toward Healthy Aging.* 6thed. USA : Mosby.

Ferri, C.P., Prince, M., Brayne, C., Brodaty, H., Fratiglioni, L., Ganguli, M., & Scazufca, M. (2005).Global prevalence of dementia: a Delphi consensus study. The Lancet Journal, 2112-2117.

มจร

การดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ

THE PREPARATION OF STUDENTS TOWARDS ASEAN CITIZENSHIP BY TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 30 IN CHAIYAPHUM PROVINCE

[1]เฉลิมเกียรติ ผานาค และ [2]ธีรชัย บุญมาธรรม

[1]Chalermkiat Phanak and [2]Theerachai Boonmatham

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ประเทศไทย

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

[1]Golfpylove0529@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินการการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ ตามขนาดของโรงเรียน 3) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาอาเซียนศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2561 จำนวน จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการดำเนินการ

เตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =3.79) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ (μ =3.88) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (μ =3.78) และด้านการสื่อสาร (μ =3.70) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินการการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีระดับการดำเนินการการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน 3) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ สภาพปัญหา ได้แก่ (1) กิจกรรมการเรียนรู้พลเมืองอาเซียนยังบูรณาการไม่ครบกับทุกกลุมสาระการเรียนรู (2) ครูบางท่านยังขาดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ (3) ครูบางท่านยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองอาเซียน ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับทุกกลุมสาระการเรียนรูให้เข้ากับการเป็นพลเมืองอาเซียน (2) ครูควรพัฒนาตนเองด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ (3) ครูควรได้รับการพัฒนาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองอาเซียน

คำสำคัญ : การดำเนินการเตรียมความพร้อม; พลเมืองอาเซียน; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the levels of preparation of students towards ASEAN Citizenship by the teachers under the Secondary Educational Service Area Office 3 0 in Chaiyaphum Province; 2) To compare the levels of preparation of students towards ASEAN Citizenship by the teachers under the Secondary Educational Service Area Office 3 0 in Chaiyaphum Province according to the sizes of schools; and 3) To study the problems and suggestions on preparation of students towards ASEAN Citizenship by the teachers under the Secondary Educational Service Area Office 3 0 in Chaiyaphum Province. This research was a survey research. The population for the study was 1 1 8 ASEAN Studies teachers teaching in schools under the Secondary Educational Service Area Office 30 in 2018. The Tools used in this research were questionnaires with reliability of the whole questionnaire at .98. Data were statistically analyzed in percentage, mean and

standard deviation. The findings were as follows: 1) The overall levels of action in preparation of students towards ASEAN Citizenship by the teachers under the Secondary Educational Service Area Office 30 in Chaiyaphum Province are at a high level (μ = 3.79). Considering by aspect, it was found that all aspects were at a high level that could be chronologically arranged from the highest to the lowest as the followings: knowledge and ability (μ = 3.88); society and culture (μ = 3.78) and communication (μ = 3.70). 2) In the comparison results of action levels in preparation of students towards ASEAN citizenship by the teachers under the Secondary Educational Service Area Office 30 in Chaiyaphum Province as classified according to the different sizes of schools, it was found that the schools with different sizes had different levels of action preparation towards ASEAN citizenship of students both in overall and by aspect. 3) The problems and suggestions on action in preparation of students towards ASEAN Citizenship by the teachers under the Secondary Educational Service Area Office 30 in Chaiyaphum Province were as follows: The conditions of problems included: (1) The learning activities of ASEAN citizenship had not yet been integrated with all the learning departments; (2) Some of the teachers still lacked the skill in English communication; and (3) Some teachers were not aware of the importance of ASEAN citizenship. Suggestions were as the followings: (1) The teachers should integrate ASEAN citizenship learning activities into all learning departments; (2) The teachers should develop themselves in English communication; (3) The teachers should be developed to be aware of the importance of ASEAN citizenship.

Keywords: Action in Preparation, ASEAN Citizenship, the Secondary Educational Service Area Office 30 in Chaiyaphum Province.

บทนำ

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ประเทศจะทำให้พลเมืองในภูมิภาคต้องเร่งพัฒนาตนเองในทุกด้าน 10 นอกจากนี้คนไทยในฐานะพลเมืองอาเซียนจึงควรพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเพิ่มสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ของการศึกษาเพื่อปวงชนและการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนและเพื่อการเป็นประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน กอปรด้วยประชากรที่มีคุณภาพอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งการศึกษาได้มีบทบาทสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียนโดยเป็นกลไกในการปลูกฝังค่านิยม แนวความคิด ความเข้าใจกันระหว่างประเทศสมาชิก

อาเซียนและเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลกโดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีความพร้อมและสามารถใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มของภูมิภาคภายใต้ บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกโดยยึดมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยมานานกว่า 30 ปีที่เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของประเทศที่แตกต่างจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ตามที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และคำแถลงนโยบายของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ข้อ 7 ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน โดยเร่งเตรียมการด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาศักยภาพภายในประเทศและส่งเสริมการดำเนินความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนในเชิงลึกอันมีเป้าหมายสำคัญให้เกิดการพัฒนาร่วมกันทุกมิติทั่วทั้งภูมิภาค สอดคล้องกับแนวคิดของอาเซียนในการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงวิสัยทัศน์ประเทศไทย พ2563-2558.ศ. ที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยมั่นคง ประชาชนมั่งคั่ง อย่างยั่งยืนโดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมาย เศรษฐกิจและการศึกษา ชุมชนและสังคม สาธารณสุขและศิลปวัฒนธรรม ตามมิติการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ การส (1 ร้างคนยุคใหม่ให้เป็นคนมีคุณภาพ สร้างความเสมอภาคปรองดอง (2 อย่างยั่งยืน สร้างพลั (3 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุดใหม่ และ การเมืองโปร่งใส (4 เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 :22)

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมบริบทรอบตัว อันเป็นยุคที่ต้องสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข โดยสามารถทัดเทียมกับอารยประเทศ ดังนั้นการเตรียมพลเมือง ให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงจำเป็นต้องใช้กลไกการศึกษาที่เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาสร้างเยาวชนยุคนี้ให้เป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลโลกที่มีคุณภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน ซึ่งการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียนและพลโลกที่ดีตามที่สังคมมุ่งหวังนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและท้าทายต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ตระหนักและเข้าใจในองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นผู้ที่บทบาทสำคัญในการหล่อหลอมพลเมืองไทยที่ดี ให้สามารถเป็นพลเมืองอาเซียนและพลโลกที่เหมาะสมได้นั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอาเซียนศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนในสถานศึกษาได้รู้จักการคิด ความรับผิดชอบ และการ

แก้ไขปัญหาของชาติ พร้อมที่จะอยู่อาศัยอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2553: 6)

จากความสำคัญของการเตรียมความพร้อมนักเรียนเข้าสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ทราบถึงการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน และข้อเสนอแนะปัญหาแนวทางแก้ไข ซึ่งผลของการวิจัยจะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอนรายวิชาอาเซียนซึ่งเป็นบุคลากรหลักที่ให้ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพให้แก่นักเรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและก้าวสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนอย่างสมบูรณ์แบบในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิตามขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาอาเซียนศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 118 คน โดยเป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ ซึ่งถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ชื่อโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติการสอนอยู่ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับระดับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านความรู้ความสามารถ ความพร้อมด้านการสื่อสาร และความพร้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งคุณภาพของเครื่องมือได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .46 ถึง .90 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .98

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

3.2 การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 ใช้คะแนน เฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 จำแนกขนาดของโรงเรียน โดยวิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของประชากรแต่ละกลุ่ม

3.4 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียน ในแบบสอบถามตอนที่ 3 โดยการนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอแบบบรรยายความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =3.79) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ (μ =3.88) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (μ =3.78) และด้านการสื่อสาร (μ =3.70)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับระดับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาด

กลาง โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกัน

3. ผลการการวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ เรียงตามลำดับความถี่สูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 สภาพปัญหา

1) กิจกรรมการเรียนรู้พลเมืองอาเซียนแบบบูรณาการไม่ครบทุกกลุมสาระการเรียนรู

2) ครูบางท่านยังขาดทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ

3) ครูบางท่านยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองอาเซียน

3.2 ข้อเสนอแนะ

1) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกกลุมสาระการเรียนรูให้เข้ากับการเป็นพลเมืองอาเซียน

2) ครูควรพัฒนาตนเองด้านทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ

3) ครูควรได้รับการพัฒนาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองอาเซียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ =3.79) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียน เป็นไปตามทิศทางการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 เพื่อเตรียมการกาวสูประชาคมอาเซียนในพันธกิจการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา พร้อมรับการเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน พัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิดผลิตงานสร้างสรรค์และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก ควบคู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, http://social.obec.go.th) ที่กำหนดเป้าหมายคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน คุณลักษณะของนักเรียนอาเซียน สู่ความเป็นพลเมืองอาเซียน โดยการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย ได้แก่ คุณลักษณะของเด็กไทยที่จะพัฒนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนให้ชัดเจน ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ/ ดังนี้ (1 ด้านความรู้ มีความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน (2 ด้านทักษะ กระบวนการ/ทักษะพื้นฐาน ทักษะพลเมืองความรับผิดชอบ/ ทางสังคมทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน และ (3 ด้านเจตคติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย/ ความเป็นอาเซียน ร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน มีความตระหนักในความเป็นอาเซียน มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล สันติวิธี /สันติธรรม ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับระดับการดำเนินการการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน โดยจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ บุญพระธรรมและนิลมณี พิทักษ์ (2558:34-42) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นอาเซียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า มีการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ผลการการวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิเรียงตามลำดับความถี่สูงสุดในแต่ละด้าน มีสภาพปัญหา คือ 1) กิจกรรมการเรียนรู้พลเมืองอาเซียนยังบูรณาการไม่ครบกับทุกกลุมสาระการเรียนรู 2) ครูบางท่านยังขาดทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 3) ครูบางท่านยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองอาเซียน ข้อเสนอแนะ คือ 1) ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับทุกกลุมสาระการเรียนรูให้เข้ากับการเป็นพลเมืองอาเซียน 2) ครูควรพัฒนาตนเองด้านทักษะการ

สื่อสารภาษาอังกฤษ 3) ครูควรได้รับการพัฒนาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองอาเซียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ ครูควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้การเป็นพลเมืองอาเซียน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในด้านความรู้ความสามารถ ด้านการสื่อสาร และด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับพลเมืองอาเซียน รวมทั้งฝึกทักษะด้านภาษาผ่านรายวิชาที่ครูแต่ละท่านรับผิดชอบโดยให้มีภาษาอังกฤษร่วมด้วยเสมอ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน

นอกจากนั้นควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเข้ามาประกอบด้วยเพื่อให้เห็นภาพของการดำเนินการและผลของการดำเนินการเตรียมความพร้อมอย่างชัดเจนขึ้น และมีการดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนของครูผู้สอนในรายวิชาอื่นๆ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *แผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ“เสริมสร้างความเข้าใจ ใฝ่รู้ภาษา มุ่งพัฒนาสัมพันธ์ รู้เท่าทันเทคโนโลยี สานสามัคคีอาเซียน”(พ.ศ.2558-พ.ศ.2562)*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ภาณุวัฒน์ บุญพระธรรมและนิลมณี พิทักษ์. (2558).*การศึกษาการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26.*วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 38 ฉบับที่ 3.

สถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, *คุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน,สืบค้นวันที่ 1 ธันวาคม 2561, http://social.obec.go.th*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *คู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอาเซียนศึกษา.* กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ. (2561). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 สพม.ชัยภูมิ เขต 30.* กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ.

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484
LEGAL PROBLEMS AND OBSTACLES IN ENFORCING THE FOREST ACT, B.E. 2484 (A.D.1941)

ชญาภา บุตรดี
Chayapha Butdee

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, ประเทศไทย
Sripatum University Chonburi Campus, Thailand

somjai33447@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เกี่ยวกับบทลงโทษสู่การคุมประพฤติ การพักการลงโทษและการกำหนดโทษการสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ การศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มีการกำหนดบทลงโทษที่สูง เพื่อต้องการให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัว แต่ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาให้รอการการลงโทษ การกำหนดบทลงโทษหากเข้าเงื่อนไขตามที่กำหนด แต่ไม่มีเงื่อนไขให้ไปทำการปลูกป่า ฟื้นฟูป่าและคุ้มครองดูแลรักษาแต่อย่างใดและมิได้มีการกำหนดโทษฐานการสมคบกันกระทำความผิดจึงทำให้การคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผลการศึกษา จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ได้รับโทษจำคุกอย่างเหมาะสมควร คุมประพฤติทุกคดี โดยให้ทำการฟื้นฟูและคุ้มครองดูแลรักษาป่าทั้งให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษควรมีเงื่อนไขอย่างเช่นเดียวกันทั้งการกำหนดโทษสำหรับผู้ที่ร่วมสมคบกันกระทำความผิด

คำสำคัญ: ผู้กระทำความผิด; ป่า; การคุ้มครอง; การสมคบ

Abstract

This article aimed at studying the problems and obstacles in the enforcement of criminal punishment under the Forest Act 1941 regarding penalties towards probation, suspension and punishment on conspiracy in committing forest-related offenses. The study found that the Forest Act 1941 stipulated high penalties in order that the perpetrators dared not to commit. However, the court might use discretion for suspended sentence. The determination of penalties took place if only the specified conditions were met but the determination was without conditions for planting, restoring, protecting and maintaining the forest and no penalty were given for the conspiracy in committing an offense. This had made the forest protection and conservation less efficient than it should have been.

The results of the study therefore suggested that forest offenders should be appropriately imprisoned. In probation for every case by restoring, protecting and caring for the forest, the inmates receiving probation should have the same conditions for the imposition of penalties for those who conspired to commit an offense.

Keywords: Offender, Forest, Protection, Conspiracy

บทนำ

ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย มีเนื้อที่ป่าไม้ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าอยู่ประมาณ 250,000 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 156,000,000 ไร่ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทางด้านความมั่นคงของประเทศ พื้นที่ป่าที่มีความสมบูรณ์ของป่าไม้ไว้นั้นย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทางด้านปัจจัยสี่ของมนุษย์ คือที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและแหล่งอาหารของมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิต

โดยทางภาครัฐมีนโยบายแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ที่ยังขาดความยั่งยืน และความชัดเจนในทางปฏิบัติ ขาดหลักเกณฑ์ในการฟื้นฟู การปลูกป่าและการดูแลรักษาควบคู่ไปกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งโดยการพิจารณาได้จากนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้รวมทั้งการมีความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายป่าไม้แห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (The Eleventh National Economic And Social Devebpment Plan) ฉบับที่ 12 โดยมีการกำหนดแนวทางในการหยุดยั้งการทำลายป่า การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อสร้างความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อที่จะรักษาป่าไม้ให้ได้ 102,000,000 ไร่ให้คงอยู่ด้วยการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนและป่าครัวเรือนเพื่อสนับสนุนกฎหมายเกี่ยวกับป่าชุมชนในการดูแลป่าเพิ่มขึ้น

ด้วยกันพื้นพื้นที่เป็นเศรษฐกิจเรื่องให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ 15 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ เนื่องจากในอดีตได้มีการให้สัมปทานป่าไม้ไปจึงทำให้ป่าไม้ลดลงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศจึงทำให้อุณภูมิของโลกสูงขึ้น เมื่อฝนตกลงมาพื้นดินก็จะไม่สามารถดูดซับน้ำลงไปยังชั้นบาดาลได้อาจเกิดน้ำท่วมได้เนื่องจากไม่มีการดูดซับน้ำได้เพราะไม่มีต้นไม้ ซึ่งประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าไม้มาเป็นเวลานานหลายปีแล้วก็เป็นสิ่งที่มีค่าสำหรับมนุษย์มาเป็นเวลานานเช่นกันเพราะได้มีการตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในความสมดุลของระบบนิเวศ หากจำนวนป่าไม้ลดลงด้วยเหตุนี้จึงมีแผนในการจัดการคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้กำหนดให้มีการอนุโลมเป็นสำคัญโดยให้มีจำนวนป่าไม้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้วซึ่งสอดคล้องกับแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น การมีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือพื้นที่ป่าที่เพื่อใช้ในทางเศรษฐกิจเช่น สักทอง ไม้พะยูงเป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนป่าไม้ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ถ้าเป็นป่าไม้เพื่อใช้ในทางเศรษฐกิจจะมีเป็นป่าไม้ที่เพิ่มขึ้นจะไม่ก่อให้เกิดผลต่อความสมดุลในระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเพราะเป็นการปลูกป่าเพื่อทำป่าไม้มิได้เป็นการรักษาป่าตามระบบนิเวศซึ่งการดูแลรักษาป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้โดยความร่วมมือระหว่างประชาชนชุมชนและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการมีการช่วยกันดูแลใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรไม้ซึ่งหากพิจารณา (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2554)

นอกจากทรัพยากรป่าไม้ ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เช่น สัตว์ป่า หิน ดิน ทรายที่ถูกทำลายในลักษณะที่เป็นการกระทำที่เป็นการอันละเมิดต่อกฎหมายที่เกิดจากราษฎรในพื้นที่นายทุนนอกพื้นที่ ตลอดจนนายทุนข้ามชาติ โดยมีการใช้อำนาจทางการเงินเข้ามาบ่อนทำลายป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆเป็นการกระทำในรูปของขบวนการ การรักษาทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เป็นสมบัติของชนในชาติรุ่นหลังจึงมุ่งเน้นการอนุรักษ์ สร้างเสริมหรือปราบปรามเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ โดยต้องดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมากที่สุด สำหรับผู้ที่กระทำผิดแล้วได้รับการลงโทษในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 จากสถิติการดำเนินคดีของกรมป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554-2562 นั้น

พ.ศ.	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562
คดีทั้งหมด	4,324	6,353	5,149	7,422	6,061	4,319	4,221	3,336	2,579
ผู้กระทำผิดทั้งหมด	1,323	2,992	2,929	3,854	1,661	1,215	2,047	2,099	1,519
คดีรายเล็ก	4,220	6,161	5,105	7,325	5,945	4,076	4,137	3,204	2,508
คดีรายใหญ่	104	191	44	97	116	243	84	102	71

จากสถิติรายงานสรุปคดีเกี่ยวกับป่าไม้ (รายงานสรุปสถิติคดีเกี่ยวกับการป่าไม้ – กรมอุทยานแห่งชาติ, 2563)

ปัจจุบันพบว่ามีการกระทำในรูปแบบของการตัดไม้ที่มีการทำเป็นขบวนการซึ่งเป็นปัญหาสำคัญถือว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมที่มีความสลับซับซ้อนและมีการดำเนินการที่เป็นรูปแบบกลุ่มองค์กรอาชญากรรมมากยิ่งขึ้นซึ่งการพิสูจน์ในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้โดยการสืบสวนสอบสวนทั่วไปจะเป็นไปด้วยความยากลำบากต่อการหาพยานหลักฐานต่างๆหากแต่เป็นการกระทำที่อยู่เบื้องหลังเพื่อหลีกเลี่ยงจากการเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือการเป็นตัวการ ในกระทั่งการกระทำความผิดหรือเป็นการปกปิดเพื่อซ่อนรูปแบบของการกระทำความผิดของตนเองให้มีความห่างไกลจากกฎหมายและปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดตามข้อกล่าวหานั้น เพราะผู้ที่ถูกกล่าวหานั้นก็จะมีการปกปิดหรือทำลายพยานหลักฐานต่างๆ ที่จะนำมาผูกมัดผู้ที่ถูกกล่าวหานั่นเอง

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 เพื่อจะได้เป็นข้อมูลและแนวทางในการแก้ปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการบังคับโทษและมาตรการฟื้นฟูคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้
2. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีขอบเขตของการบังคับโทษและมาตรการฟื้นฟูคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษและมาตรการฟื้นฟูคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษและมาตรการฟื้นฟูคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้
5. เพื่อศึกษาบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบังคับโทษและมาตรการฟื้นฟูคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งจะได้ทำการศึกษาข้อมูลจากหนังสือตำรา บทความต่างๆ วารสาร และเพิ่มมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดำเนินการศึกษาศึกษาโดยวิธีการใช้วิธีวิจัยจากเอกสารโดยการศึกษาจากพระราชบัญญัติตามตัวบทกฎหมาย บทความจากเอกสารทางวิชาการ คำพิพากษาของศาล วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือตำราของไทยและต่างประเทศ ผลงานการ

วิจัยและสื่ออินเตอร์เน็ตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ศึกษานี้รวมทั้งข้อมูลจากการ สัมภาษณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงอันจะเป็นประโยชน์ เพื่อที่จะได้นำไปทำการศึกษาวิเคราะห์หาบทสรุป ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มีอุปสรรคหรือปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองป้าอยู่หลายประการ กล่าว คือ

1. ปัญหาในการกำหนดบทลงโทษกับผู้กระทำผิดในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้นจึงมีความสำคัญมาก ป่าไม้จะช่วยในการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติให้กับมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงควรร่วมกันปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูดูแลรักษาป่าไม้ เป็นการป้องกันมิให้ใครเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าทั้งที่เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์หรือเกิดจากภัยพิบัติจากธรรมชาติซึ่งนับวันจะมีการทวีเพิ่มมากขึ้นทุกปีหากไม่สามารถดูแลรักษาและคุ้มครองดูแลป่าไม้ให้เกิดประสิทธิภาพและให้เป็นผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ก็จะทำให้เกิดผลกระทบตามมา แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายและมาตรการในการลงโทษไว้โดยตรงในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 แล้วแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ป่าไม้ที่ลดลงได้ เพราะการเพิ่มโทษที่หนักขึ้นก็ยังไม่สามารถเอาผิดกับบุคคลที่เข้าไปตัดไม้ทำลายป่าและการบุกรุกพื้นที่ป่าได้ แต่กลับยังไปเพิ่มภาระให้กับเรือนจำอีกที่ต้องมีต้นทุนที่สูงขึ้นซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของสหประชาชาติที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามมีการกำหนดบทลงโทษไว้ ดังนี้ (สุเนติเนติ คงเทพและนันทชัย รักษ์จินดา, 2559)

(1) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก ไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 50,000 บาท

(2) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก ไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 50,000 บาท

(3) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก 6 เดือน ถึง 5 ปี ปรับ 5,000 ถึง 50,000 บาท

(4) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก 2-15 ปี ปรับ 100,000 - 1,500,000 บาท

(5) ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1-20 ปี ปรับ 50,000-2,000,000 บาท

การกำหนดอัตราโทษไว้สูงสุดถึง 20 ปี มิได้ช่วยทำให้เพิ่มทรัพยากรต้นไม้จึงมิได้ขึ้นอยู่กับการกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นแต่อย่างใดและการเพิ่มโทษที่หนักขึ้นนั้นยังส่งผลกระทบยังเรือนจำที่มีการเพิ่มขึ้นของผู้ต้องขังเรือนจำจึงเกิดสถานการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำขึ้น จึงมีการนำมาตรการ การเบี่ยงเบนผู้ต้องขังออกจากโทษจำคุกในเรือนจำให้ได้รับการคุม

ประพฤติในกรณีเหตุบรรเทาโทษนั้น เป็นมาตรการทางกฎหมายอาญาในลักษณะเป็นคุณและเป็นประโยชน์ต่อจำเลยประการหนึ่ง นอกเหนือจากเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ เหตุต้องการลงโทษ เหตุรอการกำหนดโทษ การบังคับโทษที่สูงไม่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาป่าไม้ที่ลดลงได้แม้วัตถุประสงค์ของการลงโทษจำคุกที่สูงนั้นเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวและเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิด แต่เหตุที่จะทำให้ได้รับการลดโทษก็มีอยู่มากเช่นกัน ร่วมถึงบางกรณีที่ได้รับการลดโทษลงจนถึงทำให้ไม่ต้องรับโทษจำคุกเลยก็ได้ จึงไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้เช่นในปัจจุบันที่ประเทศไทยเป็นอยู่ คือเมื่อเกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าโทษที่จะได้รับมีเพียงสองอย่างเท่านั้น คือโทษปรับและโทษจำคุกหรือได้รับทั้งโทษทั้งสองอย่างร่วมกันจึงต้องทำให้ประเทศหรือรัฐต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องนำเงินที่รัฐได้เงินจากภาษีประชาชนมาเป็นค่าอาหารที่อยู่อาศัย ยารักษาโรครวมทั้งเครื่องนุ่งห่มด้วย เนื่องจากผู้ต้องขังในเรือนจำมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับสิ่งเหล่านี้ ซึ่งอาจจะมีการให้ผู้ที่ได้รับโทษหรือผู้ต้องหาที่อยู่ในเรือนจำทำงานเพื่อสร้างอาชีพและเป็นการหาเงินเข้ารัฐอีกส่วนหนึ่ง แต่เมื่อเทียบกับป่าที่มิได้ต้นไม้คืนหรือสิ่งใดกลับมาเลยจึงควรให้ป่าได้สิ่งใดทดแทนกลับคืนมา

2. ปัญหาในเงื่อนไขการคุมประพฤติแก่ผู้ที่ได้รับการรอการลงโทษจำคุก จากเงื่อนไขการคุมประพฤติดังกล่าวนั้นไม่มีการกำหนดให้มีการปลูกต้นไม้และการดูแลคุ้มครองรักษาป่าไม้แต่อย่างใดเมื่อเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์ที่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายในการให้ปลูกต้นไม้คนละสิบต้นก่อนจบการศึกษาแม้ต้นไม้จะรอดมากน้อยเพียงใดแต่ก็ย่อมมีต้นที่รอดบ้าง ซึ่งเป็นแนวทางในการเพิ่มจำนวนของต้นไม้ได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด แต่ประเทศไทยมีเพียงการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ในการคุมประพฤติในกรณีให้แก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพยากร ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม การเยียวยาหรือการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการกำหนดไว้อย่างกว้างเพราะทรัพยากรธรรมชาตินั้นหมายถึง ดิน อากาศ น้ำ ต้นไม้หรืออื่นๆ ซึ่งไม่มีการกำหนดถึงมาตรการที่จะนำมาใช้ในการฟื้นฟูทรัพยากรแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันถ้าจะต้องการที่จะฟื้นฟู เนื่องจากการจะฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จะอยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ ซึ่งในปัจจุบันก็จะไม่มีการเข้าไปฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ที่เสียหายได้ซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 เพราะการคุมประพฤติมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กับคืนสู่สังคมตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ แต่ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็น การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ซึ่งอยู่ในการควบคุมดูแลของกรมป่าไม้ดังนั้นรัฐจึงควรทำข้อตกลงในการให้ผู้กระทำผิดสามารถเข้าไปฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในป่าที่เสียหายไปจึงจะตรงตามวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ โดยนำแนวคิดทฤษฎีแต่ยังคงขาดมาตรการในการปลูกต้นไม้และการดูแลรักษาอย่างยั่งยืน ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริงและ

กฎหมายนั้นไม่ได้มีพันธะทางสังคมและทฤษฎีการสร้างพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีการกำหนดไว้ชัดเจนมาใช้

3. ปัญหาในการนำมาตรการพักการลงโทษมาใช้ในกรณีของผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ทางกรมราชทัณฑ์อาจให้มีมาตรการอื่นใดนอกจากคุมขังได้นั้นเป็นมาตรการที่กำหนดให้ทางกรมราชทัณฑ์ให้ผู้ต้องขังทำสิ่งใดที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเป็นการบัญญัติไว้กว้างๆ แต่ในปัจจุบันไม่มีการกำหนดให้เข้าไปฟื้นฟูและรักษาป่าแต่อย่างใดและจะได้สิทธิในการขอพักการลงโทษ หากได้รับการจำคุกมาแล้วระยะหนึ่งก็จะได้รับการพักการลงโทษไว้แต่โทษนั้นจะต้องเหลือควรเป็นหนึ่งในสามของโทษที่ได้รับจึงจะได้รับการพักการลงโทษโดยได้รับการปล่อยออกจากเรือนจำได้ โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ถูกคุมประพฤติอยู่ โดยข้อกำหนดในการคุมประพฤติเป็นการเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กับเข้าสู่สังคมได้แต่ไม่ได้มีอาชีพให้บุคคลเหล่านี้ที่เป็นต้นเหตุของการกระทำความผิดร่วมทั้งไม่มีมาตรการที่สามารถตอบสนองของสาเหตุต้นไม้ถูกทำลายได้ ซึ่งการให้ชุมชนมาเป็นผู้ควบคุมดูแลในการคุมประพฤติแนวทางดังกล่าว เป็นการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดออกจากเรือนจำ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบันตามแนวทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการตอบสนองตามประกาศยุทศาสตร์แห่งชาติ พ.ศ.2561-2580 ในการพัฒนาและฟื้นฟูป่าอย่างยังยืนได้

4. ปัญหากรณีไม่มีมาตรการกำหนดโทษฐานการสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 การกำหนดบทลงโทษผู้ร่วมกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ไว้ นั้นไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการสมคบกันการกระทำความผิดไว้เพราะการสมคบกันนั้นเป็นเพียงความคิดที่ส่งผ่านมายังคำพูดยังไม่มีการกระทำแต่อย่างใด ซึ่งกฎหมายไม่สามารถเอาผิดกับบุคคลเหล่านี้ได้ เมื่อนำมาบังคับใช้จึงพบว่าสามารถเอาผิดได้เฉพาะตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน เท่านั้นจึงไม่มีประสิทธิภาพ การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่จะทราบถึงรายละเอียดแห่งความผิดและนำผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ที่มีการสมรู้ร่วมคิดหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดมาลงโทษนั้นไม่ดีเท่าที่ควรซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายตามหลักทฤษฎีการควบคุมยับยั้งอาชญากรรม กรณีที่ผู้ต้องหาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์จะได้เหตุลดโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 จะเป็นในกรณีเมื่อปรากฏว่ามีแต่เพียงเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้ เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โฉดเขลาเบาปัญญาตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลุแก่โทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกันนั้น ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแก่ศาล ไม่ได้มีการกำหนดกรณีเป็น

การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวน นำไปสู่การจับกุมผู้ร่วมขบวนการได้ ซึ่งการให้ข้อมูลตั้งแต่ในชั้นจับกุมและสอบสวน หากเป็นการให้ข้อมูลที่ทางเจ้าหน้าที่ข้อมูลไม่ได้มีอยู่และนำไปสู่การจับกุมผู้ร่วมขบวนการแล้วก็จะไม่ได้การรับลดโทษลงแต่อย่างใด การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานสอบสวน พบว่าจะไม่ได้รับการลดโทษลง แต่หากมีเพียงการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ศาลในการพิจารณาคดีเท่านั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 จึงจะได้รับการลดโทษ ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีแรงบัลดานใจที่จะช่วยเหลือกระบวนการยุติธรรม จึงไม่สามารถปราบปรามขบวนการตัดไม้ทำลายป่าได้ การออกกฎเกณฑ์มาใช้กับบุคคลเหล่านี้ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามแผนยุทศาสตร์ในการออกกฎหมาย ร่วมทั้งต้องกำหนดมาตรการการสมคบกันกระทำความผิดและการให้ข้อมูลที่สำคัญแก่เจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานสอบสวนให้ได้รับการลดโทษไว้ให้ชัดเจนในกฎหมายพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยพบว่าประเทศไทยไม่มีมาตรการบังคับให้ปลูกต้นไม้และการฟื้นฟูดูแลคุ้มครองรักษาป่าในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ไม่มีกลไกขับเคลื่อนที่เข้มแข็งอันจะทำให้สำเร็จผลในการปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่าและการคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ตามเป้าหมายได้ และถึงแม้ประเทศไทยจะได้เล่งเห็นถึงความสำคัญของการปลูกต้นไม้และการคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ให้เท่ากับประเทศสมาชิกอาเซียน แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เพราะยังขาดมาตรการกำหนดลงโทษที่เหมาะสม การลดโทษ การคุมประพฤติ การพักการลงโทษไม่มีการกำหนดเงื่อนไขให้มุ่งที่จะปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูและการคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ ทำให้ยากต่อการที่จะให้มีการแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ลดลงและปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำให้เป็นผลสำเร็จกับทั้งยังไม่มีมาตรการในการลงโทษผู้ที่สมคบกันกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ให้ชัดเจน ดั่งนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะโดยการนำเอากฎหมายต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการยกร่างกฎหมาย พระราชบัญญัติ ป่าไม้ พุทธศักราช 2484 เกี่ยวกับบทลงโทษ การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ ให้มีประสิทธิภาพทั้งประสิทธิผลและกำหนดบทลงโทษในฐานสมคบกันกระทำความผิดร่วมทั้งการได้รับการลดโทษกรณีที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้วย โดยเสนอแนะตามหัวข้อปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในการกำหนดบทลงโทษกับผู้กระทำผิดในความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 การกำหนดบทลงโทษรัฐจะต้องบัญญัติแก้ไขโทษตามกฎหมาย พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 โดยการแก้ไขลดโทษลง ดังนี้

1.1 มาตรา 69 ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งไม้หวงห้ามอันยังมิได้แปรรูป โดยไม่มีรอยตราค่าภาคหลวงหรือรอยตรารัฐบาลขาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้ไม้นั้นมาโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ในครอบครองเป็น

(1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้อีเม่ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ไม้แดงจีน ไม้ขะยุง ไม้ชิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยูง ไม้หมากพลูตั๊กแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้อีเฒ่า ไม้เก็ดเขาควายหรือไม้หวงห้ามประเภท ข. หรือ

(2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบต้นหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสองล้านบาท

1.2 มาตรา 70 ผู้ใดรับไว้ด้วยประการใด ซ่อนเร้น จำหน่ายหรือช่วยพาเอาไปเสียให้พ้น ซึ่งไม้หรือของป่าที่ตนรู้อยู่แล้วว่าเป็นไม้หรือของป่าที่มีผู้ได้มาโดยการกระทำผิดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ มีความผิดฐานเป็นตัวการในการกระทำผิดนั้น

1.3 มาตรา 71 ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 มาตรา 29 ทวิ มาตรา 39 มาตรา39ตรี มาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 43 วรรคสอง หรือมาตรา 53 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน หกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

1.4 มาตรา 72 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 41 หรือมาตรา 52 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

1.5 มาตรา 72 ทวิผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 51 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ในครอบครองเป็น

(1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้อีเม่ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ไม้แดงจีน ไม้ขยุง ไม้ชิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยูง ไม้หมากพลูตั๊กแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้อีเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข. หรือ

(2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินห้าต้นหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้ที่ครอบครองเกินหนึ่งลูกบาศก์เมตรหรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้วรวมปริมาตรไม้เกินหนึ่งลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

1.6 มาตรา 73 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 31 หรือมาตรา 48 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีความผิดตามมาตรานี้ ถ้าการกระทำผิดนั้นเกี่ยวกับ

(1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้อีเม่ง ไม้พะยุงแกลบ ไม้กระพี้ไม้แดงจีน ไม้ขะยุง ไม้ชิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยูง ไม้หมากพลูต๊กแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้อีเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข. หรือ

(2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบต้นหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือไม้ที่ได้แปรรูปแล้วรวมปริมาตรไม้เกินสองลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสองล้านบาท

1.7 มาตรา 73 ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 53 ตรี หรือผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาตหรือข้อกำหนดที่รัฐมนตรีกำหนดให้ปฏิบัติเพิ่มเติมตามมาตรา 58 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท

2. ปัญหาในเงื่อนไขการคุมประพฤติแก่ผู้ที่ได้รับการรอการลงโทษจำคุก การคุมประพฤติรัฐจะต้องบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อเพิ่มมาตรการในการคุมประพฤติกรณีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ให้มีการคุ้มประพฤติทุกคดีไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 โดยที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเงื่อนไขใน (8) ในกรณีความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ให้มีเพิ่มเติมเงื่อนไขดังนี้ โดยบัญญัติว่าหรือถ้าเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ให้ใช้การคุมประพฤติที่บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช2484 มาบังคับใช้

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคสองนั้นจะอยู่ในการควบคุมดูแลจากชุมชน โดยให้หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้จัดตั้งกรรมการในหมู่บ้านทำผลการประเมินในการทำงานของผู้ที่ถูกคุมประพฤติว่ามีการพัฒนาในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใดแล้วส่งรายงานไปยังเจ้าพนักงานคุมประพฤติตรวจสอบในการหาแนวทางแก้ไข้ต่อไป

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับและในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษและเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุก

หรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วย

โดยการให้มีการร่างแก้ไขกฎหมายฉบับเพิ่มเติมเงื่อนไขการคุมประพฤติไว้ในไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 โดยบัญญัติว่า ในการคุมประพฤตินั้นจะกำหนดให้มีการปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่าและการคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ รวมทั้งร่วมปฏิบัติหน้าที่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ป่าเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือเมื่อเจ้าหน้าที่ส่วนราชการใดที่ต้องการความช่วยเหลือให้ไปร่วมในการปฏิบัติหน้าที่และร่วมถึงความผิดในกฎหมายอื่นๆด้วย

โดยให้อยู่ในความดูแลของเครือข่ายชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งรัฐเป็นผู้จัดสรรค่าแรงในการปฏิบัติงานตามค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานในจังหวัดนั้นๆ แล้วให้หัวหน้าชุมชนเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วส่งรายงานต่อพนักงานคุมประพฤติหากเกิดปัญหาเจ้าพนักงานคุมประพฤติจะได้ทำการหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

3. ปัญหาในการนำมาตรการพักการลงโทษมาใช้ในกรณีของผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 การพักการลงโทษ รัฐจะต้องบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อเพิ่มมาตรการในการคุมประพฤติ ตามเงื่อนไขของการคุมประพฤติโดยการให้มีการร่างแก้ไขกฎหมายฉบับเพิ่มเติมเงื่อนไขการคุมประพฤติไว้ในไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 โดยบัญญัติว่า ในการคุมประพฤตินั้นจะกำหนดให้มีการปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่าและการคุ้มครองดูแลรักษาป่าไม้ รวมทั้งร่วมปฏิบัติหน้าที่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ป่าเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือเมื่อเจ้าหน้าที่ส่วนใดที่ต้องการความช่วยเหลือให้ไปร่วมในการปฏิบัติหน้าที่และร่วมถึงความผิดในกฎหมายอื่นๆด้วย

โดยให้อยู่ในความดูแลของเครือข่ายชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งรัฐเป็นผู้จัดสรรค่าแรงในการปฏิบัติงานตามค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานในจังหวัดนั้นๆแล้วให้หัวหน้าชุมชนเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วส่งรายงานต่อพนักงานคุมประพฤติหากเกิดปัญหาเจ้าพนักงานคุมประพฤติจะได้ทำการหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

เมื่อได้รับการพักการลงโทษที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2562 คือตามมาตรา 6 เพิ่มเติมให้ไปปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่าและการคุ้มครองดูแลรักษาป่าหรือช่วยเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดภัยทางธรรมชาติและใช้อุปกรณ์ติดตามตัวเพื่อป้องกันการหลบหนี้ ให้เพิ่มเงื่อนไขในการคุมประพฤติในระหว่างการพักลงโทษโดยการให้เข้าไปปลูกป่าและการคุ้มครองดูแลรักษาต้นไม้ในป่า เปลี่ยนจากที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 52 (7) เป็นได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของโทษทั้งหมดที่ได้รับ กำหนให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เสนอขึ้นตามข้อ 9 และข้อ 10 ให้อยู่ในการควบคุมดูแลจากชุมชนให้หัวหน้าหมู่บ้านจัดตั้งกรรมการทำการประเมินผลการทำงานของผู้ถูกคุมประพฤติแล้วส่งรายงานผลการประเมินไปให้เจ้าพนักงาน

คุมประพฤติทำการประเมินหากมีปัญหาหรืออุปสรรคจะได้ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขต่อไป โดยการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

3.1 มาตรา 6 กรมราชทัณฑ์อาจดำเนินการให้มีมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการให้เข้าไปฟื้นฟูและดูแลรักษาป่าหรือช่วยเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดภัยทางธรรมชาติและอื่นๆนอกจากการควบคุม ขัง หรือจำคุกไว้ในเรือนจำ แต่มาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมตลอดถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

3.2 มาตรา 52 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด

การพักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของโทษที่ได้รับที่กำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้นแล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า หรือไม่น้อยกว่าสิบปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และกำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขให้กำหนดเท่ากับกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ ในการคำนวณระยะเวลาการพักการลงโทษ ถ้ามีวันลดวันต้องโทษจำคุกตาม (6) ให้นำมารวมกับระยะเวลาในการพักการลงโทษด้วยโดยในการพักการลงโทษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ

4. ปัญหากรณีไม่มีการกำหนดโทษการสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 การสมคบกันกระทำความผิดไม่มีกฎหมายบัญญัติการสมคบกันกระทำความผิดเป็นความผิดและไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการให้ข้อมูลนำไปสู่การขยายผลการจำกุมจะได้รับการลดโทษจากการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484

การสมคบกันกระทำความผิดโดยการบัญญัติเพิ่มเติมใน พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ในฐานความผิดการสมคบ คือ ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานสอบสวน ให้ได้รับการลดโทษ โดยการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมไว้ใน พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ดังนี้

คือ ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ต่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ทรัพยากรป่าไม้ถือว่าไปทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งในสิ่งที่สำคัญไม่ต่างกันหรือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นๆ บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิ์และเสรีภาพที่จะกระทำการใดใดหรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายใดหากเป็นการไม่เป็นการกระทบสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามรัฐธรรมนูญกำหนด ดังนั้นในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนและยังมีการกำหนดไว้ว่าการอนุรักษ์คุ้มครองบำรุงรักษาฟื้นฟูกิจการและใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยที่ต้องการให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติเกี่ยวกับป่าไม้เพราะป่าไม้มิใช่เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งแต่เป็นของปวงชนชาวไทยทุกคน เพื่อที่จะเป็นการปลูกฝังให้คนไทยรักป่าและคิดอยู่เสมอว่าป่าเปรียบเสมือนว่าเป็นบ้าน หากต้องการสิ่งใดจากป่าก็ควรเริ่มต้นให้ป่ามีสิ่งที่เราต้องการก่อนมิใช่ดัง เช่น ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2562), *รายงานสรุปสถิติคดีเกี่ยวกับการป่าไม้.* จาก http://portal.dnp.go.th/Content?contentId=2134 [เข้าถึงข้อมูลวันที่ 20 ธันวาคม 2562].

_____. *รายงานสรุปสถิติคดีเกี่ยวกับการป่าไม้-กรมอุทยานแห่งชาติ สถิติการดำเนินคดีของกรมป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 -2562.* http://www.dnp.go.th/Lawsuit/Dnplawsuit.asp

กรมราชทัณฑ์.(2563) *รายงานสถิติ-ราชทัณฑ์.*จากhttp://www.correct.go.th/stathomepage [เข้าถึงข้อมูลวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2563].

สุเนติเนติ คงเทพและนันทชัย รักษ์จินดา. (2559). *อธิบายหลักกฎหมายอุทยานแห่งชาติและหลักกฎหมายเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านอุทยานและป่าไม้.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร.

อุดมศักดิ์ สิทธิพงษ์. (2554). *กฎหมายว่าด้วยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ความรับผิดทางแพ่ง การชดเชยเยียวยา การระงับข้อพิพาท.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
A RISK BEHAVIOR OF STUDENTS TOWARDS DRUGS IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN BAN THAEN DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE

[1]ศรราม ฦาชา, [2]ชนะชัย อวนวังและ [3]ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ
[1]Sornram Ruecha, [2]Chanachai Uanwang and [3]Tatchawat Laosuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ประเทศไทย
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

[1]kokopaii2536@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ สถานภาพทางครอบครัว โรงเรียน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 295 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test) และการทดสอบค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test/One–way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =

3.27) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการใช้เวลาว่าง ($\overline{X}$ =4.22) ด้านความเครียด ($\overline{X}$ =3.66) ด้านการเข้าใจตนเอง ($\overline{X}$ =3.10) ด้านการคบเพื่อน ($\overline{X}$ =3.10) ด้านสุขภาพ ($\overline{X}$ =2.83) และด้านการนำสารเสพติดเข้าสู่ร่างกาย ($\overline{X}$ = 2.66) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ สถานภาพทางครอบครัวและโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เรียงตามลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ (1) ครูควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องภัยของยาเสพติดให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น (2) ครูและผู้ปกครองนักเรียนควรแนะนำวิธีการเลือกคบเพื่อนที่ดี และควรสอดส่องดูแลการคบหาสมาคมเพื่อนๆของนักเรียนอย่างใกล้ชิด (3) สถานศึกษาควรสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬาดนตรี หรือกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ (4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำชับเอาใจใส่ในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาและควบคุม กวดขันการเสพยาเสพติดในโรงเรียนอย่างเข้มงวด (5) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องให้ความสำคัญมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

คำสำคัญ : พฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติด; นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the levels of a risk behavior of students towards drugs at the Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province; 2) To compare the levels of a risk behavior of students towards drugs at Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province, classified by genders and status of families and schools; 3) To study the approach for preventing risk behavior towards drugs of students in the Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province. This research was a survey research. The sampling groups were 295 Junior High School students of the Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province studying in the academic year 2018. The tools used in this research were questionnaires with reliability of the questionnaires at.92. The data were statistically analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent sample) and F-test (One - Way ANOVA). The findings were as follows: 1) The levels of a risk behavior towards drugs of the students in the Opportunity

Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province, is overall at a middle level ($\overline{X}$ =3.27). When considering by aspect, it was found that two aspects were at high level and the rest were at moderate level that can be chronologically arranged from the highest to the lowest level as the followings: spending leisure time ($\overline{X}$ =4.22), tension ($\overline{X}$ =3.66), self-understanding ($\overline{X}$ = 3.10), association with friends ($\overline{X}$ =3.10), health ($\overline{X}$ =2.83) and drugs assimilation ($\overline{X}$ = 2.66) 2) The result of comparison of the risk behavior levels towards drugs of the students in Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province, classified by genders, status of family and schools was found that the results in overall and by aspect were significantly different in statistics at the level of .05. 3) The approaches for preventing risk behavior towards drugs of students in the Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province could be chronologically rearranged from the highest to lowest frequency as follows: (1) The teachers should cultivate consciousness on the dangers of drugs to the students in all levels of classes; (2) The teachers and guardians of students should suggest them how to associate with good friends and closely look after their association with friends; (3) The educational institutions should support sports equipment, musical instruments and other recreational activities; (4) The administrators of educational institutions should closely supervise and be more attentive in preventing the students in schools from the drugs and strictly control students from taking the drugs in schools; (5) all the educational administrators, teachers and personnel must give priority and have common consciousness to protect, take care and help the students out of drugs involvement.

Keywords: Risk Behavior towards Drugs, the Students in Opportunity Expansion Schools in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province

บทนำ

ปัญหายาเสพติดนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ ทุกประเทศต่างตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหายาเสพติดที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงได้พยายามร่วมมือกันต่อต้านและยับยั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติดโดยองค์กาสหประชาชาติได้ประกาศและกำหนดให้วันที่ 26 มิถุนายนของทุกปีเป็น“วันต่อต้านยาเสพติดโลก”เพื่อให้ทุกประเทศได้ตระหนักถึงพิษภัยและโทษของยาเสพติด (กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, 2557 :1)

รัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยพยายามแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อให้หมดไป มีการกำหนดทั้งนโยบายและกลยุทธ์ที่จะป้องกันและปราบปรามไว้อย่างชัดเจน แต่ผลการดำเนินงานยังไม่สามารถเอาชนะยาเสพติดได้ การแพร่ระบาดของยาเสพติดมีความรุนแรงและขยายตัวไป

กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต โดยการแพร่กระจายได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง การปฏิบัติการในเชิงรุกทางการตลาดของกลุ่ม ผู้ค้าไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มช่องทางเข้าถึง และการพัฒนายาเสพติดชนิดใหม่ขึ้นมาล้วนแต่เป็น กลยุทธ์ของขบวนการค้ายาเสพติดที่ทำให้การแพร่กระจายเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้น ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดจึงเป็นปัญหาสำคัญและเป็นสิ่งที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ในสังคมไทย ข้อมูลการรายงานและประเมินช่วงอายุที่มีภาวะเสี่ยงในการเข้าไปใช้ยาเสพติด จากคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 3/2561 (แผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเร่งด่วน ปี 2561) พบข้อมูลประชากรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งในมิติของการเสพและกระทำความผิดที่มีอายุไม่เกิน 24 ปี มีสัดส่วนสูง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 40 ยังอยู่ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี โดยยาเสพติดที่เป็นปัญหาแพร่ระบาดหลัก คือ ยาบ้า รองลงมาคือกัญชา พืชกระท่อม ไอซ์ และเฮโรอีน และที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด คือ คีตามีนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากในอดีต สอดคล้องกับข้อมูลจากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตร (เกาะติดสถานการณ์ยาเสพติดภัยร้ายแรงในสังคมไทย.2561)

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญ ส่งผลกระทบในหลายด้านกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบาย มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยยึดวัตถุประสงค์ใช้มาตรการทางการศึกษาเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาได้มีความคิดสามารถวิเคราะห์ แยกแยะเรื่องราวต่างๆได้โดยผ่านการศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดและสร้างขึ้นสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้เหมาะสมกับช่วงวัยและดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่อกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา โดยเฉพาะการสรางภูมิคุมกันยาเสพติดในกลุมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่สถิติมากที่สุด โดยการสอดแทรกการสงเสริมทักษะชีวิต เพื่อการปองกันยาเสพติดไวในกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และเสริม ดวยการคนหาการรักษาและการเฝาระวังในสถานศึกษา โดยการร่วมมือของทุกฝ่ายดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ภายใต้กลยุทธ์ “4 ต้อง 2 ไม่”ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ ต้องจัดทำแผน ต้องมีระบบข้อมูล ต้องมีเครือข่าย ไม่ปกปิดข้อมูล และไม่ไล่นักเรียนออก (สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา, http://www.skp.moe.go.th)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในเขตอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิมีโรงเรียนขยายโอกาสที่จัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองเม็ก โรงเรียนชัยชุมพลวิทยา โรงเรียนบ้านหนองผักหลอด โรงเรียนบ้านเหมือดแอ่หนองโดน โรงเรียนสามสวนวิทยา โรงเรียนบ้านโจดโนนข่า และโรงเรียนบ้านหนองคู (ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา, 2561) ตั้งอยู่ในพื้นที่มีการแพร่กระจายของยาเสพติดมากเป็นอันดับ 3 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ยา

เสพติดยังคงเป็นปัญหาหลักทั้งด้านการค้า และการแพร่ระบาด ส่วนใหญ่นำเข้ามาทางชายแดนภาคเหนือ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ อยู่รอยต่อระหว่างภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นเส้นทางการลำเลียงยาเสพติดประเภทต่างๆ โดยเฉพาะยาบ้าไปยังพื้นที่อื่นในประเทศไทยและต่างประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2561:.6)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ได้สารสนเทศในภาพรวม และจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ตลอดจนพัฒนารูปแบบการป้องกันพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชน สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ สถานภาพทางครอบครัว โรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,121 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 295 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ตามสูตรทาโร่ยามาแน่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ ตอนที่ 1 เป็นแบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ ซึ่งถามเกี่ยวกับเพศ สถานทางครอบครัว และโรงเรียน ตอนที่ 2 เป็น

แบบสอบถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งคุณภาพของเครื่องมือได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .35 ถึง .88 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .92

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

3.2 การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ใช้คะแนน เฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ วิเคราะห์ด้วย t-test แบบ Independent และจำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว โรงเรียน วิเคราะห์ด้วย F-test (One Way ANOVA)

3.4 วิเคราะห์แนวทางป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอแบบบรรยายความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.ระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.27) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการใช้เวลาว่าง ($\overline{X}$ =4.22) ด้านความเครียด ($\overline{X}$ =3.66) ด้านการเข้าใจตนเอง ($\overline{X}$ =3.10) ด้านการคบเพื่อน ($\overline{X}$ =3.10) ด้านสุขภาพ ($\overline{X}$ =2.83) และด้านการนำสารเสพติดเข้าสู่ร่างกาย ($\overline{X}$ =2.66)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตาม เพศ สถานภาพทาง

ครอบครัว และ โรงเรียน พบว่าโดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เรียงตามลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1) ครูควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องภัยของยาเสพติดให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น 2) ครูและผู้ปกครองนักเรียนควรแนะนำวิธีการเลือกคบเพื่อนที่ดี และควรสอดส่องดูแลการคบหาสมาคมเพื่อนๆของนักเรียนอย่างใกล้ชิด 3) สถานศึกษาควรสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬา ดนตรี หรือกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำชับเอาใจในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาและควบคุม กวดขันการเสพยาเสพติดในโรงเรียนอย่างเข้มงวด 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.27) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการใช้เวลาว่าง ($\overline{X}$ =4.22) ด้านความเครียด ($\overline{X}$ =3.66) ด้านการเข้าใจตนเอง ($\overline{X}$ =3.10) ด้านการคบเพื่อน ($\overline{X}$ = 3.10) ด้านสุขภาพ ($\overline{X}$ =2.83) ซึ่งพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนำสารเสพติดเข้าสู่ร่างกาย ($\overline{X}$ =2.66) แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้และมีทักษะในการปฏิเสธยาเสพติด และสามารถควบคุมตนเองให้มีความเข้มแข็งกล้าปฏิเสธยาเสพติด สามารถที่จะคิดไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียของยาเสพติดและอดทน อดกลั้นต่อคำชักชวนให้ทดลองยาเสพติด ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันที่ดีในเรื่องยาเสพติดสอดคล้องกับพนม เกตุมาน, (2561),ที่อธิบายถึงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงวัยรุ่น ทำได้โดยลดปัจจัยสาเหตุและเพิ่มปัจจัยป้องกันและจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นเพราะในช่วงที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของปัญหา ยาเสพติด มีนโยบายให้สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัดและหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมจัดการ ศึกษามีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรม ที่จะส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสนความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดกิจกรรมที่ มุ่งเน้นภารกิจทั้ง สามด้าน(สามดี)

ได้แก่ด้านประชาธิปไตยด้าน คุณธรรมจริยธรรมความเป็นไทยและด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด เร่งรัดพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนทุกระดับ จัดการ เรียนรู้ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความ เป็นไทยและด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด ในระบบการศึกษา พัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์ ความรู้และทักษะการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อเพื่อการเรียนรู้ส่งเสริมสนับสนุน ให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3 ดีกิจกรรม ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีระบบการดูแลช่วยเหลือ การบริหารจัดการด้านสวัสดิศึกษา โดยเฉพาะในสถานศึกษาในพื้นที่เสี่ยงต่อยาเสพติดเพราะนักเรียนเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญที่ต้องมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดเนื่องจากมีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจากปัจจัยเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2561:5-7)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะเพศชายและเพศหญิงมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง มีความแตกต่างทางทัศนคติ ความคิด ความเชื่อและค่านิยมที่ถูกปลูกฝังมาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยนุช ศรีพรมทอง (2559, น. 109-111) ได้ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย จำแนกตามข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สถานภาพทางครอบครัวเป็นสาเหตุหลักที่สำคัญต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนเพราะสังคมไทยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต คือ ครอบครัว บิดามารดาจะมีความสำคัญในการกำหนดบทบาทหน้าที่ การสนับสนุน การเลี้ยงดูบุตร ให้ความรักและความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว มีการตอบสนองด้านอารมณ์ความรู้สึก ทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่าเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ ไม่มีความรู้สึกขาดความรักจากบิดาหรือมารดา จึงทำให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพเหมาะสม สามารถปรับตัวได้ดี มีความสมดุลในครอบครัว โดยนักเรียนส่วนใหญ่ผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดจะมีปัญหาครอบครัว เช่น ขาดความรัก ความอบอุ่น

ครอบครัวแตกแยก ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากครอบครัวที่บิดา มารดาหย่าร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ มั่งคั่ง (2560:53) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชาย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยในด้านปัจจัยความขัดแย้งในครอบครัว พบว่า มีอิทธิพล และสามารถร่วมกันทำนายการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ได้ร้อยละ 13.30 ($p < .05$) ดังนั้น บุคลากรทางสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพของวัยรุ่นชายควรตระหนักถึง การประเมินประเด็นความขัดแย้งในครอบครัวและพัฒนารูปแบบ/กิจกรรม วิธีการลดความขัดแย้งในครอบครัว เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชาย

2.3 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามโรงเรียน พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เพราะบริบทของโรงเรียน หรือขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้มีภารกิจและความซับซ้อนในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคำผล สุพร (2559 :79-81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ 1) ครูควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องภัยของยาเสพติดให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น 2) ครูและผู้ปกครองนักเรียนควรแนะนำวิธีการเลือกคบเพื่อนที่ดี และควรสอดส่องดูแลการคบหาสมาคมเพื่อนๆของนักเรียนอย่างใกล้ชิด 3) สถานศึกษาควรสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬา ดนตรี หรือกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำชับเอาใจในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาและควบคุม กวดขันการเสพยาเสพติดในโรงเรียนอย่างเข้มงวด 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้ มีองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียน สถานภาพทางครอบครัวเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียน เนื่องจากเด็กวัยนี้ยังคงต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ความเข้าใจและความอบอุ่นจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของสังคมในการที่จะช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียน นักศึกษาได้ ดังนั้น ผู้ที่เป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จึงควรที่จะตระหนักในประเด็นนี้ให้มากและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก สถานศึกษามีการวางแผนอย่างรอบคอบ รัดกุม เพื่อให้การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียนมีประสิทธิภาพ ควรเสริมสร้างความร่วมมือของสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนให้ความสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อยาเสพติดของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. (2557). *สรุปรายงานสถานการณ์ยาเสพติดประจำปี พ.ศ.2557*. กรุงเทพฯ : กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด.

เกาะติดสถานการณ์ยาเสพติดภัยร้ายแรงในสังคมไทย. สืบค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2561, ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตร (แม่โจ้โพลล์) : https://mgronline.com

คำผล สุพร. (2559). *ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 3/2561 เรื่อง แผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเร่งด่วน ปี 2561 (มีนาคม -กันยายน 2561). สืบค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2561, ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) : https://www.nccd.go.th

ปิยนุช ศรีพรมทอง. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

พนม เกตุมาน *พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น.* สืบค้นวันที่ 31 กรกฎาคม 2561,: http://www.psyclin.co.th

ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา. สืบค้นวันที่ 31 กรกฎาคม 2561, http://data.bopp-obec.info

*สารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในวันต่อต้านยาเสพติด (26 มิถุนายน) ประจำปี 2561.*สืบค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2561, สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ : http://www.skp.moe.go.th

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2561). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 สพป.ชัยภูมิ เขต 2.*กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.

วราภรณ์ มั่งคั่ง, (2560), *ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อควบคุมน้ำหนักของเด็กที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐานในนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

THE EFFECTS OF HEALTH PROMOTION PROGRAM THROUGH THE APPLICATION OF HEALTH BELIEF MODEL AND SOCIAL SUPPORT FOR WEIGHT CONTROL AMONG OVERWEIGHT STUDENTS IN GRADE 4-6

[1]ธนพันธุ์ ไชยชนะ, [2]กุลชญา ลอยหา และ [3]จำลอง วงษ์ประเสริฐ

[1]Thanaphan Chaichana, [2]Kulchaya Loyha and [3]Chamlong Wongprasert

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]oh_tuy36626@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อควบคุมน้ำหนักของเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้เรื่องโรคอ้วน พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย น้ำหนักตัว ของเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างขนาดตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 30 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้ความเชื่อด้านสุขภาพ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร และการออกกำลังกายของนักเรียนที่เป็นโรคอ้วนและน้ำหนักเกิน ซึ่ง

เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ แบบสอบถาม และแบบทดสอบที่ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่ใช้ คือ การทดสอบไคสแควร์ การทดสอบที และการทดสอบเอฟ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการควบคุมน้ำหนักของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีน้ำหนักตัวลดลง 2.44 กิโลกรัม ซึ่งเป็นน้ำหนักตัวที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีน้ำหนักตัวที่ลดลงทุกคน โดยมีน้ำหนักตัวที่ลดลงตั้งแต่ 1.3 ถึง 3.8 กิโลกรัม 2) คะแนนที่วัดครั้งหลังด้านความเชื่อด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้เรื่องโรคอ้วน พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น้ำหนักตัวของนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานในกลุ่มทดลองลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: โปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพ การควบคุมน้ำหนัก น้ำหนักเกิน

Abstract

The objectives of this research were to investigate the effects of health promotion program through the application of health belief model and social support for weight control among overweight students in grade 4-6 and to compare the score of health belief, social support, knowledge of overweight, behavior of consumption, behavior of exercise, and body weight between overweight students of experimental group and comparison group at before and after experimental activity. The samples were 60 students which were divided into 2 groups including: 30 students as experimental group; and the other 30 students as comparison group. The data collection employed the checklist of social support, health knowledge and belief, consumption behavior and exercise of the overweight students. Integrated instruments for gathering information included checklist, questionnaires and test that passed the audition of the experts. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. The inferential statistics were chi-square test, t-test, and F-test. The research findings were as follows: 1) The result of weight control of overweight students in experimental group revealed that overall students had decreased the body weight for 2.44 kilograms. The decrease of the body weight had a statistical significance at the level of 0.05. As considered for each student, it was found that everyone had decreased the body weight ranging from 1.3 to 3.8 kilograms. 2) The score of post assessment on health belief, social support, knowledge of overweight, behavior of consumption, behavior of exercise revealed that the scores of students in experimental group were higher than the scores of students in comparison group with a statistical significance at the 0.05 level. The body weight of overweight students in experimental

group had decreased with a statistical significance at the 0.05 level and also lower than the body weight of students in comparison group with a statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Health Promotion Programs, Weight Control, Overweight

บทนำ

โรคอ้วนในเด็กวัยเรียนเป็นปัญหาสาธารณสุขที่ท้าทายในศตวรรษที่ 21 ในการประชุมสมัชชาอนามัยโลกสมัยที่ 65 (2012 World Health Assembly) ประเทศสมาชิกได้รับข้อตกลงที่จะดำเนินการมุ่งสู่การจัดการภาวะอ้วนในเด็กไม่ให้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็น 1 ใน 6 ข้อของเป้าหมายโลกด้านโภชนาการ (Six global nutrition targets) ที่จะพัฒนาภาวะโภชนาการแม่และเด็กให้สำเร็จภายในปี 2568 (สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2557 : 3)

จากข้อมูลสถานะสุขภาพของจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จากข้อมูลการตรวจสุขภาพประชาชนทั่วไปประจำปี ระหว่างปี พ.ศ.2552-2554 พบว่า ในปี พ.ศ.2552 อัตราภาวะอ้วนร้อยละ16.52 ปี พ.ศ.2553 อัตราภาวะอ้วนร้อยละ 14.98 และในปีพ.ศ.2554 อัตราภาวะอ้วนร้อยละ17.01 โดยพบว่ากลุ่มเด็กวัยเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2552 พบว่านักเรียนมีภาวะโภชนาการเกินร้อยละ 8.11 ปีการศึกษา 2553 พบว่านักเรียนมีภาวะโภชนาการเกินร้อยละ 11.12 ปีการศึกษา 2554 พบว่านักเรียนมีภาวะโภชนาการเกินร้อยละ12.08 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าผลการดำเนินงานยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้ลดการเกิดภาวะโภชนาการเกินในเด็กนักเรียน ไม่เกินร้อยละ 10 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี 2554 :19) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินการลดการเกิดภาวะโภชนาการเกินในเด็กนักเรียนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ผ่านงานอนามัยโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมสร้างความตระหนักมากกว่าการสร้างการปรับเปลี่ยนภาวะโภชนาการให้เหมาะสม และไม่มีโปรแกรมลดการเกิดภาวะโภชนาการเกินในเด็กนักเรียนโดยเฉพาะ รวมทั้งยังขาดการเชื่อมโยงกับการสนับสนุนทางสังคมได้ไม่เท่าที่ควร

จากแนวคิดของทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพที่ใช้อธิบายและทำนายพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลในการที่จะปฏิบัติเพื่อการป้องกันและรักษาโรคว่าบุคคลจะต้องมีการรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยง รับรู้ความรุนแรงของโรค ซึ่งการรับรู้นี้จะทำให้บุคคลหลีกเลี่ยงจากภาวะคุกคามของโรคโดยเลือกวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยการเปรียบเทียบประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติกับผลเสียหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นและจากทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมโดยการสนับสนุนทางอารมณ์ วัสดุข้อมูลข่าวสาร การกระตุ้นเตือนจะช่วยให้ผู้ได้รับการสนับสนุนมี

พฤติกรรมตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยจากการศึกษางานวิจัยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งเป็นการศึกษาของพัสตราภรณ์ แย้มเม่น (2554: 83 -91) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพโดยประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมน้ำหนักของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยได้ประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมดำเนินกิจกรรมโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคอ้วน การรับรู้ความรุนแรงของโรคอ้วน การรับรู้ประโยชน์ในการควบคุมน้ำหนัก การปฏิบัติตัวในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคอ้วน การปฏิบัติตัวในการออกกำลังกายสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคอ้วน การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคอ้วน การรับรู้ความรุนแรงของโรคอ้วน การรับรู้ประโยชน์ในการควบคุมน้ำหนัก การปฏิบัติตัวในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสถิติ และการปฏิบัติตัวในการออกกำลังกายสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคมมาประยุกต์ใช้ในสร้างโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมน้ำหนักของเด็กที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐานในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านตากแดด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2 เพราะนอกจากจะเป็นแนวทางในการป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษาแล้วยังจะส่งผลไปยังการลดความเสี่ยงของการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ ในผู้ใหญ่ที่มีสาเหตุตามมาจากภาวะอ้วนตั้งแต่วัยเด็กได้ในระยะยาวได้และยังสามารถนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางการพัฒนางานในเชิงป้องกันภาวะอ้วนในนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อควบคุมน้ำหนักของเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านตากแดด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้เรื่องโรคอ้วน พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย น้ำหนักตัว ของเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบสองกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ทำการรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง (Two groups pretest – posttest design) โดยกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม และกลุ่มเปรียบเทียบเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เมื่อประเมินผลภาวะโภชนาการ โดยใช้กราฟการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ตามเกณฑ์อ้างอิงน้ำหนักส่วนสูง และเครื่องชี้วัดภาวะโภชนาการของประชาชนไทย อายุ 1 วัน–19 ปี กรมอนามัย พ.ศ.2542 (กองโภชนาการ กรมอนามัย 2550: 44) โดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงนำค่าน้ำหนักและส่วนสูงที่ได้ไปจุดลงบนกราฟ แล้วมีภาวะโภชนาการเกินโดยอยู่เหนือเส้น + 2 SD ขึ้นไปที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ทำการสุ่มแบบกลุ่มได้โรงเรียนบ้านตากแดด และโรงเรียนตระการพืชผล จากนั้นสุ่มกลุ่มทดลองได้โรงเรียนบ้านตากแดดและกลุ่มเปรียบเทียบ คือ โรงเรียนตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ทั้ง 2 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อควบคุมน้ำหนักของเด็กที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐาน แบ่งเนื้อหาเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคอ้วนและน้ำหนักเกิน การการรับรู้ความรุนแรงของโรคอ้วนและน้ำหนักเกิน การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคในการควบคุมน้ำหนักและพฤติกรรมการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกาย การดำเนินการโดยการให้ความรู้แก่กลุ่มทดลองโดยแบ่งกลุ่มย่อย จัดกิจกรรมกลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง จำนวน 4 ครั้ง ลักษณะการสอนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการให้ความรู้ การอภิปรายกลุ่มเพื่อให้เด็ก ผู้ปกครอง ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็น แก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม และสรุปประเด็น กำหนดหัวข้อสนทนา เชื่อมโยงความคิด และสรุปประเด็น เพื่อให้เด็กและผู้ปกครอง เกิดความเข้าใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ โดยเฉพาะผู้ปกครองที่ดูแลเด็กที่บ้านผู้ปกครองและเด็ก สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มเปรียบเทียบระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้วยสถิติ Pair t-test และคำนวณช่วงเชื่อมั่น 95% ของความแตกต่าง

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้วยสถิติ Independent t-test และคำนวณช่วงเชื่อมั่น 95% ของความแตกต่าง

3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของความถี่หรือสัดส่วนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้วยสถิติ Chi-Square-test และคำนวณช่วงเชื่อมั่น 95% ของความแตกต่าง

3.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ตามตัวแปรระดับชั้นของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติ F-test และคำนวณช่วงเชื่อมั่น 95% ของความแตกต่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ผลการควบคุมน้ำหนักของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีน้ำหนักตัวลดลง 2.44 กิโลกรัม ซึ่งเป็นน้ำหนักตัวที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคะแนนที่วัดครั้งหลังด้านความเชื่อด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้เรื่องโรคอ้วน พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น้ำหนักตัวของนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานในกลุ่มทดลองลดลง และต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการควบคุมน้ำหนักของนักเรียนและคะแนนความเชื่อด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้เรื่องโรคอ้วน พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย ในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ตัวแปร	คู่	n	$\bar{X}$	S.D.	ผลต่าง	ช่วง	t	df	p-
น้ำหนักตัวของนักเรียน	ก่อนเข้าร่วม	30	53.09	5.55	-2.44	-2.72 ถึง -2.16	-17.85*	29	0.000
	หลังเข้าร่วม	30	50.65	5.57					
น้ำหนักตัวของนักเรียน	กลุ่มทดลอง	30	50.65	5.57	-3.70	-7.23 ถึง -0.17	-2.10*	58	0.040
	กลุ่ม	30	54.35	7.90					
ความเชื่อด้านสุขภาพ	กลุ่มทดลอง	30	2.85	0.17	1.52	1.41 ถึง 1.62	28.27*	58	0.000
	กลุ่ม	30	1.34	0.24					
ความรู้เรื่องโรคอ้วน	กลุ่มทดลอง	30	15.33	1.69	6.73	5.93 ถึง 7.54	16.67*	58	0.000
	กลุ่ม	30	8.60	1.43					

พฤติกรรมการบริโภคอาหาร	กลุ่มทดลอง	30	2.90	0.31	1.70	1.58 ถึง 1.83	27.21*	58	0.000
	กลุ่ม	30	1.20	0.16					
พฤติกรรมการออกกำลังกาย	กลุ่มทดลอง	30	2.91	0.27	1.61	1.48 ถึง 1.74	24.93*	58	0.000
	กลุ่ม	30	1.31	0.23					
แรงสนับสนุนทางสังคม (ภาพรวม)	กลุ่มทดลอง	30	χ^2 = 1.16 - 1.72, t = 0.25 – 1.82					58	p>0.05
	กลุ่ม	30							

อภิปรายผล

อภิปรายผล จากผลการวิจัยข้างต้นมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ได้แก่ 1) ความเชื่อด้านสุขภาพ 2) แรงสนับสนุนทางสังคมและ 3) น้ำหนักตัวของเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน รายละเอียดของการอภิปรายผลมีดังนี้

1. ความเชื่อด้านสุขภาพ จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า นักเรียนมีความเชื่อเกี่ยวกับโรคอ้วนและน้ำหนักเกินอยู่ในระดับมากและมีคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพในการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้นักเรียนเห็นว่า (1) เขามีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค (2) โรคนั้นมีความรุนแรงต่อชีวิตเขา และ (3) การปฏิบัติดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงต่อการเป็นโรคจะให้ผลดีต่อเขาในการช่วยลดโอกาสต่อการเป็นโรคหรือช่วยลดความรุนแรงของโรค และไม่ควรมีอุปสรรคทางด้านจิตใจ เช่น ค่าใช้จ่ายความสะดวกความเจ็บป่วย ความอาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rosenstock และคณะ (Rosen Stock et al, 1974 : 330) ที่ได้พัฒนารูปแบบความเชื่อด้านสุขภาพขึ้นมาเพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมการป้องกันโรคในระดับบุคคล รวมทั้งยังสอดคล้องกับการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค (Perceived Susceptibility) คือ ความเชื่อหรือการคาดคะเนว่า ตนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคหรือปัญหาสุขภาพนั้นมากน้อยเพียงใดและถ้าเป็นการรับรู้ของผู้ป่วย จะหมายถึง (1) ความเชื่อต่อความถูกต้องที่มีต่อการวินิจฉัยโรคของแพทย์ การคาดคะเนว่าตนเองมีโอกาสเสี่ยงต่อการกลับมาเป็นโรคซ้ำอีก และ (2) ความรู้สึกของผู้ป่วย ว่าตนเองง่ายต่อการป่วยเป็นโรคต่างๆ ดังนั้นบุคคลจะหลีกเลี่ยงการเป็นโรคด้วยการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกัน และรักษาสุขภาพ ดังที่ Becker (Becker and Maiman 1997 : 330) สรุปว่า บุคคลที่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค จะเห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดีและเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนายพฤติกรรมการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคของบุคคลได้ ทั้งนี้ ข้อค้นพบดังการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัสตราภรณ์ แย้มเม่น (2554 : 83 -91) ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพโดยประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมน้ำหนักของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ ที่พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคอ้วน การรับรู้ความรุนแรงของโรคอ้วน การรับรู้ประโยชน์ในการควบคุมน้ำหนัก การปฏิบัติตัวในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมสูงกว่า

ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคอ้วน การปฏิบัติตัวในการออกกำลังกายสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับโรคอ้วน การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคอ้วน การรับรู้ความรุนแรงของโรคอ้วน การรับรู้ประโยชน์ในการควบคุมน้ำหนัก การปฏิบัติตัวในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสถิติ และการปฏิบัติตัวในการออกกำลังกายสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. แรงสนับสนุนทางสังคม จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่ด้านการพักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ด้านรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ด้านการได้รับเงินไปโรงเรียน และด้านค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ไม่แตกต่างกัน ด้านการมีบุคคลที่อ้วนในครอบครัว ส่วนใหญ่ไม่มีบุคคลที่อ้วนในครอบครัว รองลงมา มีบุคคลที่อ้วนในครอบครัว จำนวน 1 คนขึ้นไป โดยคิดเป็นส่วนส่วนที่ไม่แตกต่างกัน ด้านเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมส์/ดูทีวี ที่ไม่แตกต่างกัน ด้านการพิจารณาเลือกซื้ออาหาร (ส่วนใหญ่) มีการซื้อของสดมาทำอาหาร ด้านลักษณะการรับประทานอาหารกลางวัน (ส่วนใหญ่) มีการทำอาหารรับประทานเอง ด้านลักษณะการรับประทานอาหารในวันหยุด (ส่วนใหญ่) มีการทำอาหารรับประทานเอง ด้านลักษณะการรับประทานอาหารในวันที่ไปโรงเรียน (ส่วนใหญ่) มีการรับอาหารรับประทานที่โรงเรียนจัดให้ ด้านจำนวนมื้อที่รับประทานอาหารกับครอบครัว มีการรับประทานอาหารกับครอบครัว จำนวน 2 มื้อ ด้านการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับน้ำหนักตัวเกิน ไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับน้ำหนักตัวเกิน และด้านการลดความอ้วน ไม่เคยลดความอ้วน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบเกือบทั้งหมดมีความคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความแตกต่างเมื่อกลุ่มทดลองได้ให้ข้อมูลข่างสารเกี่ยวกับน้ำหนักตัวเกิน ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับน้ำหนักตัวเกินหรือโรคอ้วนเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่จะทำให้นักเรียนที่มีน้ำหนักตัวเกินเกณฑ์มาตรฐานได้ปรับเปลี่ยนความเชื่อและพฤติกรรมด้านสุขภาพไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคมสนุนจากกลุ่มทุติยภูมิ ถือว่าเป็นผู้ให้บริการทางสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและบุคลากรอื่นๆ ครู พระ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งมีความสำคัญในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เกี่ยวกับสุขภาพ (เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง 2550 :40) โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ให้แรงสนับสนุนทางสังคมในลักษณะดังกล่าวตามแนวทางสำคัญ (อัญชนา พวงจิต 2553 : 41) คือ (1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) เช่น การให้ความพอใจ การยอมรับนับถือ ความห่วงใย การกระตุ้นเตือน (2) การสนับสนุนโดยการให้ประเมิน (Appraisal support) เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ การเห็นพ้อง การให้คำรับรอง หรือการยอมรับในสิ่งที่คนอื่นได้แสดงออกมา และ (3) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น การให้คำแนะนำ การตักเตือน การให้คำปรึกษาและการให้ข่าวสาร ซึ่งการให้ข้อมูล

ข่าวสาร เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นความ ตระหนักต่อค่านิยมและการปรับตัวของผู้ป่วย เช่น ผู้ป่วยโรคอ้วนหรือมีภาวะอ้วน ควรมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในด้านโภชนาการที่ถูกต้อง เพื่อส่งผลให้มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม บริโภคอาหารที่มีคุณภาพ เนื่องจากรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์ต่อร่างกาย ควรเลือกซื้อมาบริโภคและอาหารใดที่ไม่มีประโยชน์ควรละเว้น การขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ทำให้บุคคลนั้นบริโภคอาหารไม่ถูกต้องและไม่ถูกสัดส่วน เนื่องจากไม่เข้าใจเลือก อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ทั้งนี้ ข้อค้นพบดังการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของแคทรียา แสงศิริพงษ์ (2555 :108) ที่ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้แรงสนับสนุนทางสังคม ต่อการควบคุมน้ำหนักของเด็กอ้วน ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยแรงสนับสนุนทางสังคมพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกายมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบที่ไม่ใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ภายหลังให้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า กลุ่มทดลองมีน้ำหนักตัว ลดลงมากกว่าก่อนการทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. น้ำหนักตัวของเด็กที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองในภาพรวมทำให้นักเรียนมีน้ำหนักตัวลดลง 2.44 กิโลกรัม ซึ่งเป็นน้ำหนักตัวที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีน้ำหนักตัวที่ลดลงทุกคน โดยมีน้ำหนักตัวที่ลดลงตั้งแต่ 1.3 ถึง 3.8 กิโลกรัม ในขณะที่ ในภาพรวมของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเปรียบเทียบมีน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น 2.29 กิโลกรัม ซึ่งเป็นน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีน้ำหนักตัวที่ลดลง 3 คน โดยมีน้ำหนักตัวลดลงตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.70 กิโลกรัม และนักเรียนมีน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น 27 คน โดยมีน้ำหนักตัวลดลงตั้งแต่ 0.80 ถึง 3.70 กิโลกรัม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความรู้กับพฤติกรรมด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กัน และต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันการเสริมสร้างความรู้เป็นการสร้างพฤติกรรมด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของสุธิดา กรุดเนียม (2551 : 17) ที่กล่าวไว้โดยสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางตรงหรือทางอ้อม สำหรับทางอ้อมนั้นมีทัศนคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดพฤติกรรมตาม ซึ่งทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เคยได้รับ เชื่อกันว่าการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออก กับทัศนคติต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหรือมีผลซึ่งกันและกัน ทัศนคติมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลและขณะเดียวกันพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล มีผลต่อทัศนคติของบุคคลนั้นด้วย ทั้งนี้ ข้อค้นพบดังการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของประวัติ ศรีอ่อน (2553 : 52 -55) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการควบคุมน้ำหนัก โดยที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการควบคุมการบริโภคอาหารและสนับสนุนการออกกำลังกายของนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐาน ที่

พบว่า ผู้ปกครองได้นำเอาแนวคิดเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วม ไปใช้ในการควบคุมน้ำหนักของบุตรหลานได้ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลังจากปฏิบัติตามโปรแกรมการควบคุมน้ำหนักอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลา 8 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนมีน้ำหนักลดลง โดยเฉลี่ย 3.11 กิโลกรัม การควบคุมน้ำหนักจึงประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Gable Sara, Chang Yiting and Jenifer, Krull (2007 : 53-61) ศึกษาการดูโทรทัศน์และความถี่ของการรับประทานอาหารของครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยในการรับประทานอาหารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีน้ำหนักเกินในระยะเริ่มต้นและการเป็นโรคอ้วนในเด็กวัยเรียน ที่ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีน้ำหนักปกติ แต่รับประทานอาหารว่างระหว่างมื้อและดูโทรทัศน์มีโอกาสที่จะมีน้ำหนักเกินที่มีการดูโทรทัศน์รับประทานอาหารพร้อมกับครอบครัว 3 มื้อ มีกิจกรรมทางกายและออกกำลังกายโดยการเต้นแอโรบิคสัปดาห์ละ 3 ครั้งและมีการควบคุมอาหาร พบว่า เด็กกลุ่มนี้มีน้ำหนักลดลงอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

โปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง ในภาพรวมทำให้นักเรียนมีน้ำหนักตัวลดลง 2.44 กิโลกรัม ซึ่งเป็นน้ำหนักตัวที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีน้ำหนักตัวที่ลดลงทุกคน โดยมีน้ำหนักตัวที่ลดลงตั้งแต่ 1.3 ถึง 3.8 กิโลกรัม ดังนั้น จึงควรขยายเวลาในการจัดโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพต่อไปอีกระยะหนึ่งอีก3 สัปดาห์ รวม 21 วัน เพื่อทราบผลการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและความคงทนของพฤติกรรมด้านสุขภาพของนักเรียน

นอกจากนั้นโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพของนักเรียนที่จัดทำขึ้นในการวิจัยครั้งนี้สามารถควบคุมน้ำหนักของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพนี้สามารถนำไปพัฒนาเป็นรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โดยปรับปรุงวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน ต่อไปและควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่อยู่ในโปรแกรมการควบคุมน้ำหนัก โดยประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อควบคุมน้ำหนักของนักเรียน เพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารและสนับสนุนการออกกำลังกายที่จะนำไปสู่การควบคุมน้ำหนักของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

แคทรียา แสงศิริพงษ์. (2555). *การประยุกต์ใช้แรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อส่งเสริมการควบคุมน้ำหนักของเด็กอ้วนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประวัติ ศรีอ่อน. (2553). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่อยู่ในโปรแกรม การควบคุมน้ำหนัก โรงเรียนบ้านสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัสตราภรณ์ แย้มเม่น. (2554). *ผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพโดยประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมน้ำหนักของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

โภชนาการ, สำนัก กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2550). *โรคอ้วน.* กรุงเทพฯ:ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *แนวทางการควบคุมป้องกันภาวะอ้วนในเด็กนักเรียน.*นนทบุรี : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, สำนักงาน. (2554). *หลักการรับประทานอาหารที่มีผลดีต่อสุขภาพ.* อุบลราชธานี : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี.

สุธิดา กรุดเนียม. (2551). *แนวทางการพัฒนาความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ที่มารับบริการในสถานีอนามัยตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อัญชนา พวงจิต . (2553). *ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลแรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ประโยชน์การควบคุมการบริโภคอาหารที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมในจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน* .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

Becker, M.H. & Maiman , L.A . (1997). *The health belief model correlates in psychological theory.* New Jersey : Charles B. Slack.

Gable, Sara, Chang, Yiting, and Krull, Jennifer L. (2007). *“Television Watching and Frequencyof Family Meals are Predictive of Overweight Onset and Persistence in a National Sample of School-aged Children,” Journal of the American Dietetic Association*. 107(1) 53-61.

Rosenstock , Lrwin M. (1974). *Historical Origins of the Health Belief Model Health Education Monographs.*2(4),355 -385.

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
COHABITATION OF THE PEOPLE IN MULTICULTURAL SOCIETY IN THAILAND: A CASE STUDY ON MULTICULTURAL SOCIETY IN MUANG DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE

[1]พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโมและ [2]อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด
[1]Phramaha Mongkholkan Thitadhammoและ [2]Apornrat Lertpairaud

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Mongkholkan09@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามหลักการของแต่ละศาสนา และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม พบว่า หลักการอยู่ร่วมกันของคน ด้วยการสร้างให้ประชาชนในชุมชนประตูท่าแพ เข้าใจและยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของแนวคิดวัฒนธรรมประเพณี และความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างแต่ละชุมชนสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจความแตกต่างและสนใจเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ ส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างในเรื่องความคิดตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การอยู่ร่วมกัน, สังคมพหุวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study and analyze the cohabitation of the people in multicultural society in Pratu Tahpae community, Muang district, Chiangmai province; 2) To analyze the congruence of cohabitation principle of the people in multicultural society following each religious principle; and 3) To present the cohabitation model and method of the people in multicultural society that were concretely appropriate in Thai society. The findings of this research were as the followings: Cohabitation principle of the people was through creating understanding and acceptance of the difference among the people in thoughts, cultures and traditions among various races, languages and beliefs. The cohabitation principle promoted an open development in each community towards the equal society that brought the people to understand the difference and be interested in learning the difference that each one had. Cohabitation also promoted the acceptance of the difference in thoughts that the people had an attitude towards common living. This would result the cohabitation in the community to be efficient in their varieties.

Keywords: Cohabitation, Multicultural Society

บทนำ

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน หรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตามความเชื่อและศรัทธาของตนเอง อย่างมีเสรีภาพ โดยไม่มีการกีดกัน ก้าวก่าย ล่วงละเมิด หรือก่อกวนซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สงบ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

การศึกษาวิเคราะห์สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เป็นการศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์ทำความเข้าใจในความหลากหลาย และความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ภายใต้ความหลากหลาย หรือความแตกต่าง ทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนาและวิถีชีวิตบนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในสังคมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการอคติหรือความลำเอียงทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ผิวพรรณวรรณะหรือเผ่าพันธุ์ ในประเทศไทย มีชุมชนที่มีลักษณะความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอยู่หลายชุมชน เช่น ชุมชนชาวตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามที่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในภาคกลาง ชุมชนประตูท่าแพ เป็นชุมชนของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามที่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในภาคเหนือ บ้านสองคอน อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร เป็นชุมชนของชาวพุทธและชาวคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนของชาวพุทธและอิสลามในภาคใต้ ที่มีทุนทางสังคมเป็นปัจจัยสนับสนุนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เป็นต้น

การศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผ่านมา เป็นการศึกษาในลักษณะเป็นการเปรียบเทียบ และการศึกษา เพื่อหาแสวงหาจุดร่วมและสงวนจุดต่างกันของชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีความแตกต่างกันทางแนวคิด เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกัน สุไรยา วานิ (2557) ได้ศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม และศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการสื่อสารภาษาเดียว เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว หรือการศึกษาในเชิงพัฒนาการของชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของจิดาพร แสงนิล ที่ศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสมัยอยุธยา ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-23 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมุสลิม บทบาทและพัฒนาการของชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า มุสลิมที่เข้ามาในสมัยอยุธยามี 4 กลุ่ม คือกลุ่มเปอร์เซีย-อาหรับและอินเดีย, กลุ่มจาม (เวียดนาม), กลุ่มมลายู-ปัตตานีและกลุ่มจากหมู่เกาะในอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์ในทางการค้าขายเป็นหลัก เป็นต้น

การศึกษาวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เน้นการเก็บรวบข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ในเชิงลึก เพื่อให้ได้หลักการที่ถูกต้อง

เกี่ยวกับหลักการของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ระหว่างชาวพุทธ ชาวมุสลิมและชาวคริสต์ในเขตชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการสร้างความสมานฉันท์ ความสันติสุขระหว่างคนในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามหลักการของแต่ละศาสนา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนศึกษาวิเคราะห์จัดลำดับเนื้อหาทางด้านเอกสาร เพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ให้มากที่สุด โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

สัมภาษณ์ผู้แทนของทั้ง 2 ศาสนาด้วยมีศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำศาสนาในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส บาทหลวงประจำโบสถ์ 2) นำชุมชน ได้แก่คณะกรรมการของวัด คณะกรรมการประจำโบสถ์ 3) ประชาชนที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน 4) ตัวแทนของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่วิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ จังหวัดเชียงใหม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อวิจัยตามวัตถุประสงค์ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อศึกษาการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์

5) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณา

6) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำ

7) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากประชากรตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่มีการพัฒนาเพื่อให้สังคมเกิดการเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายอันเรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” ได้เกิดจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา แต่อย่างไรก็ตามการยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม บนพื้นฐานเสรีภาพ จากการศึกษาพหุวัฒนธรรมได้รับความสนใจมากขึ้นจนเห็นได้ในหลากหลายองค์กร และสืบเนื่องจากการที่ประชากรมีการแลกเปลี่ยนความรู้และสามารถย้ายถิ่นฐานอย่างถาวร จากเหตุที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจึงเกิดการศึกษาเรียนรู้ภาษา ในเรื่องของการเป็นอยู่วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายพร้อมระเบียบปฏิบัติใหม่ แต่ประชากรกลุ่มดังกล่าวก็มิได้ทอดทิ้ง ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนาเดิม

การศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้ประชาชนพร้อมทั้งเด็กและเยาวชน มีความเป็นผู้ที่เปิดกว้าง เกิดความเข้าใจ ไม่รังเกียจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของความเป็นสังคมกลุ่มน้อยที่มีความต่าง ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ คือ การศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดในสถานศึกษาระดับพื้นฐานในสังคม เพื่อช่วยลดความรู้สึกเหยียดหยามเรื่องเชื้อชาติ และศาสนา จึงช่วยให้สังคมเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่นำเรื่องความแตกต่างของวัฒนธรรม เชื้อชาติ ความเชื่อไปใช้ในทางที่ผิด

เรื่องของการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและชาวคริสต์ในรูปแบบของสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนประตูท่าแพ จากการศึกษาความเป็นมาพร้อมกับการลงพื้นที่สัมภาษความคิดต่างๆ ของแต่ละผู้คนและความเชื่อทางด้านศาสนาต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นในการได้มาซึ่งข้อมูล เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการดำรงอยู่ การอยู่ร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ของแนวคิดพหุวัฒนธรรม ดังนั้น ในการวิเคราะห์ตามหลักการของแนวคิดพหุวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้ จึงจะให้ความสำคัญต่อสิทธิ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ของชุมชนของชุมชนแห่งนี้ เป็นประการสำคัญ เพราะเป็นองค์ประกอบของความหลากหลายทางสังคม เป็น

แนวทางทำให้เข้าใจความแตกต่างของสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจนและสามารถใช้เป็นเครื่องชี้วัดความสามารถในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสำคัญ ตามหลักของแต่ละศาสนา

1. แนวทางในการเป็นอยู่ของชาวพุทธ ผลจากการศึกษาแนวทางและการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักตามประเด็นคำถามว่า“หลักการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมมีอะไร”ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางในการอยู่ร่วมกันดังต่อไปนี้

จากความหลากหลายทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่กับเขตุที่ติดกับประตูท่าแพ ซึ่งเรียกกันว่าชุมชนวัดบ้านปิง สรุปความว่าชุมชนประตูท่าแพ เป็นชุมชนเล็กๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมาอย่างช้านาน จึงเกิดมีประเพณีวัฒนธรรม การทำบุญเดือน 12 เป็งกิ๋นก๋วยสลากภัตร ที่มีการจัดขึ้นภายในชุมชนและเทศนาให้และศรัทธาในชุมชนประตูท่าแพชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนเล็กๆแต่มีความเข้มแข็งสามัคคี ไม่ค่อยจะมีปัญหาอะไรที่มีก็เป็นส่วนเล็กๆแต่ก็สามารถแก้ปัญหาได้ (พระครูปลัดปรีดา ใจบุญ,2560) ด้วยการที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ต้องประกอบด้วยหลักของการมี ความเมตตากรุณาต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดูแลกันด้วยดีพร้อมกับการเคารพในสิทธิของกันและกัน อันเป็นหลักของศีลธรรม รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พร้อมสร้างความสามัคคี โดยนำหลักธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต พร้อมกับการสร้างระบบความเข้าใจและอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างระหว่างกัน

หลักการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคม ด้วยการมีความเป็นกลางไม่พยายามสร้างความแตกแยกให้เกิดมีในสังคม ด้วยการเป็นกลางในความคิดของแต่ละศาสนาและบุคคล เพราะชุมชนแห่งนี้ไม่มีจุดอ่อนอะไรเลย ด้วยเห็นที่เราเคารพซึ่งกันและกัน เพราะจุดร่วมที่ยึดถือในชุมชนแห่งนี้ก็ คือ ศาสนาที่เป็นศาสนาของทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มวลชนมีความสัมพันธ์ที่ดี ผู้ปกครองมีส่วนร่วมดีในทุกศาสนา พ.ต.ท. สุวิทย์ ปัญโญ,2560)

2. แนวทางในการเป็นอยู่ของชาวคริสต์ ผลจากการศึกษาแนวทางและการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักตามประเด็นคำถามว่า“หลักการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมมีอะไร”ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางในการอยู่ร่วมกันดังต่อไปนี้

จากความหลากหลายของชุมชนนี้มี ศาสนาคริสต์อยู่ร่วมกับคนไทยมาก็ 50 กว่าปี หลักในการเป็นอยู่ด้วยการจัดกิจกรรมและการสอนศาสนา หลักการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนที่มีความหลากหลายในสังคม ในการเป็นอยู่ของชาวคริสต์ คือ อยู่ด้วยความรัก ด้วยการรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเหมือนรักตนเอง จึงไม่มีจุดอ่อนและอุปสรรค์ เพราะเรามีความเมตตา จึงเป็นจุดแข็งของเรา คือ มีความรักกับผู้คนทุกศาสนิกที่มีความหลากหลายและทำให้

เขารู้ถึงหลักของชีวิต ด้วยการมีจุดร่วมในกาให้ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันด้วยการเป็นแบบนี้เราจึงไม่มีปัญหา สัมภาษณ์ ศจ.ไมตรี อนันตนิติเวทย์,2560

หลักของศาสนาคริสต์ เน้นการปฏิบัติตามหลักการของบัญญัติ 10 อย่าง ที่พระเจ้าได้ประทานแก่โมเสส สำหรับเป็นหลักในการปฏิบัติของคนในสังคม ได้แก่

1) จงนมัสการพระเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
2) อย่าออกพระนามของพระเจ้าโดยไม่สมควร
3) วันพระเจ้าให้ถือเป็นวันศักดิ์สิทธิ์
4) จงนับถือบิดามารดา
5) อย่าฆ่าคน
6) อย่าล่วงประเวณี
7) อย่าลักทรัพย์
8) อย่านินทาว่าร้ายผู้อื่น
9) อย่าคิดโลภในประเวณี
10) อย่าคิดโลภในสิ่งของของผู้อื่น

เราก็ดำเนินการพูดคุยถึงปัญหาแล้วพบกันแบบเป็นส่วนตัว และพูดเพื่อให้เกิดประโยชน์ ปัญหานั้นก็จะหมดไปได้ด้วยการพูดคุยกันและด้วยความรัก ส่วนความเหมือนและจุดร่วมกันระหว่างศาสนาอื่นๆ ก็คือ ความเป็นผู้ที่มีความห่วงใยต่อสังคมต้องการให้สังคมอยู่ดี ทุกคนมีความรักมีความเมตตาต่อกัน ส่วนเรื่องปัญหาก็มีเรื่องการได้รับประโยชน์ของชุมชน ปัญหาผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ ด้วยงบประมาณและการช่วยเหลือ ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนแห่งนี้ คือ ทุกคนจุดร่วมด้วยกันปัญหาก็จะไม่เกิด เช่นลดทิฐิมานะ และเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกันฟังความเห็นของกันและกันสังคมก็จะอยู่ด้วยกันได้

3. แนวทางการสร้างความมั่นคงทางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม ในสังคมแต่ละแห่งจะมีแนวทางในการสร้างความมั่นคงทางสังคม ที่เป็นหลักในการอยู่ด้วยกันได้ ในความหลากหลายของศรัทธาทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ แนวคิดของพหุวัฒนธรรมตามสาขาวิชามานุษยวิทยาวัฒนธรรมได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรมหมายถึงผลรวมของบรรดาสิ่งต่างๆที่มีความสลับซับซ้อนที่ประกอบด้วยความรู้ความเชื่อศิลปวัฒนธรรม ศีลธรรมกฎหมายประเพณีอุปนิสัยตลอดจนพฤติกรรมอื่นๆที่มนุษย์แสดงออก นอกจากนั้น พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าหมายถึงลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงามความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน

วัฒนธรรมเกิดขึ้นได้เมื่อมนุษย์ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันในสังคมเดียวกันทำความตกลงกันว่าจะยึดระบบไหนดีพฤติกรรมใดบ้างที่จะถือเป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและมีความหมายอย่างไรแนวความคิดใดจึงเหมาะสมข้อตกลงเหล่านี้คือการกำหนดความหมาย

ให้กับสิ่งต่างๆในสังคมเพื่อว่าสมาชิกของสังคมจะได้เข้าใจตรงกันและยึดระบบเดียวกันหรืออีกนัยหนึ่งเราอาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้ตกลงในความหมายแล้วนี้ว่าระบบสัญลักษณ์ดังนั้นวัฒนธรรมก็คือระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเมื่อสร้างขึ้นแล้วจึงสอนให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติเพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดเมื่อมนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง,2553 :25

วัฒนธรรมหมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและปรับปรุงจากธรรมชาติและมนุษย์จะเรียนรู้วัฒนธรรมจากกันและกันเป็นสิ่งที่มีการสืบต่อเนื่องเป็นมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากทั้งที่ตายไปแล้วและที่ยังมีชีวิตอยู่โดยได้รับความรู้นั้นไว้เป็นมรดกตกทอดกันมาเป็นลำดับ (รัชนีกร เศรษฐโฐ 2554 :4)

วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งที่ประกอบไปด้วยความรู้ความเชื่อศิลปะศีลธรรมกฎหมาย ประเพณีวิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำในฐานะสมาชิกของสังคม (สุพัตรา สุภาพ 2553 : 35) วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นกำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณอาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมหรือความคิดตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์ 2550) วัฒนธรรมมีความหมายที่กว้างขวางมากและครอบคลุมเกือบจะทุกสิ่งทุกอย่างในการดำรงชีวิตร่วมกันและมนุษย์ใช้เป็นแนวทางในการอบรมศึกษาและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นใหม่รวมทั้งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่

อภิปรายผล

ชุมชนชาวพุทธให้ความสำคัญกับความดีที่แตกต่างของแต่ละศาสนาที่มีการสอนเพื่อให้ทุกคนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร เคารพความดีที่แต่ละศาสนาให้ความหมายกับการอยู่ด้วยกัน ไม่โต้แย้งเพียงแต่ปรับให้เข้ากันในแต่ละบริบทของสังคมนั้นๆ อันเป็นการให้เกียรติมนุษย์ด้วยกัน พร้อมกับการส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญทางศาสนา คือ การจัดกิจกรรมวันสำคัญของชาวพุทธ เช่น ทำบุญตามเทศกาลต่างๆและวัฒนธรรมประเพณีต่างๆวันสำคัญของชุมชน คือ ควรมีการส่งเสริมให้ทุกคนในแต่ละศาสนาเข้ามาจัดกิจกรรมร่วมกัน ในสถานทีของตน เวียนกันไปโดยไม่เกี่ยงว่าเป็นคนต่างศาสนาพร้อมกับมีหน่วยงานที่สำคัญในชุมชนเป็นตัวช่วยสนับสนุน หรือกำหนดให้หน่วยงาน นั้นๆ เป็นหลักในการทำกิจกรรม พิธีกรรม และขั้นตอนต่างๆอย่างทั่วถึงทุกวาระที่มีวันสำคัญเกิดขึ้น พร้อมสร้างความรู้ให้เกิดในชุมชุนได้มองเห็นความสำคัญของคุณค่าในการอยาร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการเคารพความเห็นต่างทางด้านคำสอนและแนวคิดของกันและกัน

การเป็นอยู่ของชาวคริสต์ในชุมชนเป็นการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ด้วยการตั้งเป้าหมายทีเป็นความรักเป็นประเด็นหลัก โดยถือว่าถ้าให้ความรักกับผู้อื่นก็จะได้ความรักตอบ ดังคำที่ได้ยินอยู่บ่อยมากคือ หากเขาตบแก้มขวาให้หันแก้มซ้ายให้เขาตบ ชุมชนชาวคริสต์ สอนให้คนในชุมชนของตนเองเชื่อมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาตน ด้วยคำสอนที่ว่ารักองค์พระผู้เป็นเจ้า รักพระเจ้าของท่าน เชื่อฟังคำของพระเจ้า มีความศรัทธาต่อพระเจ้าสุดจิตใจ ด้วยสติปัญญาของท่าน รักเพื่อนเหมือนรักตัวเราเอง มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ให้เกียรติพร้อมเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กับความเชื่อของศาสนา ส่งเสริมคุณค่าทางศาสนาในชุมชนของตนพร้อมเป้าหมายในการสอนหลักธรรมทางศาสนา บนความเชื่อทางศาสนาของตนและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมแนวทางการสร้างความมั่นคงทางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม จากที่ได้ศึกษามาทั้งแนวทางของสรุปแล้ววัฒนธรรมจึงหมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบพฤติกรรมที่คนในสังคมเกิดการเรียนรู้แล้วสร้างหรือสมมุติกันขึ้นมา วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัวแต่สามารถลื่นไหลได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการผสมผสานทางวัฒนธรรมมาโดยตลอดทำให้วัฒนธรรมมีลักษณะซับซ้อนและหลากหลาย มีการผสมผสานเรียนรู้จากกันและกันตลอดเวลา ในปัจจุบันนี้ที่มีการข้ามชาติของวัฒนธรรมจากการเคลื่อนไหวของผู้คน เมื่อผู้คนเดินทางไปมาหาสู่กันจึงมีการผสมผสานและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของแนวคิดของพหุวัฒนธรรม แนวคิดพหุวัฒนธรรมได้มีนักวิชาการให้นิยามว่า เป็นความคิด ความเชื่อของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิต เป็นความหลากหลายของวิถีชีวิตผู้คนที่มีความแตกต่างในภูมิหลังและมาอยู่ร่วมกันหรือมีปฏิสัมพันธ์กันในทางสังคม โดยให้ความสำคัญแก่ความหลากหลายในวิถีชีวิตด้านการแต่งกาย อาหารการกิน และความเชื่อแล้วแสดงออกทางวัฒนธรรมในรูปแบบความคิด เจตคติ และพฤติกรรมที่หลากหลายต่างกันหรือเป็นวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของชุมชนจากต่างวัฒนธรรม(Collins English Dictionary, 2003) เพราะฉะนั้น แนวคิดพหุวัฒนธรรมหมายถึง ความหลากหลายของวิถีชีวิตผู้คนที่มีความแตกต่างในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและอัตลักษณ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญหลายประการเพื่อให้ตนเองพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกๆ วัน โดยเฉพาะในปัจจุบันประเทศไทย เป็นประเทศพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนในหลายๆ ด้าน การอยู่ท่ามกลางกลุ่มชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อาจทำให้ต้องเผชิญกับความเครียด

การปรับตัวจากวัฒนธรรมเดิมสู่รูปแบบวัฒนธรรมใหม่จึงนับเป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะในเรื่องที่อาจมองเห็นว่าวัฒนธรรมใหม่นั้นไม่ดี ไม่ลงตัว ไม่เจริญ สิ่งที่เกิดขึ้นหรือความสับสนนี้ ถือได้ว่าเป็นการรับรู้ความรู้สึกที่สับสนต่อวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ในระยะเวลาของการปรับตัว บางคนอาจรับไม่ได้ หงุดหงิด ผิดหวัง แต่ถ้าเอาชนะความรู้สึกที่สับสนในการข้ามวัฒนธรรมจะนำมาซึ่งความสุขในการดำรงชีวิตแม้จะต่างศาสนาก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

สุพัตรา สุภาพ, (2553), *สังคมวิทยา,* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2553.

สุไรยา วานิ. (2557), *การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี,* วารสารการเมืองการปกครอง, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 กันยายน 2556- กุมภาพันธ์ 2557.

อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, (2550), *การดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลต่างวัฒนธรรม: มุมมองของพุทธและมุสลิม,* (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา.

สัมภาษณ์พระครูปลัดปรีดา ใจบุญ, วัดดอกเอื้อง ตำบลศรีภูมิ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 23 กรกฎาคม, 2560.

สัมภาษณ์พ.ต.ท.สุวิทย์ ปัญโญ, รองผู้กำกับการสอบสวนสถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ,วันที่ 23 กรกฎาคม, 2560

สัมภาษณ์ ศจ.ไมตรี อนันตนิติเวทย์, ศิษยาภิบาลคริสตจักรสามัคคีธรรมเชียงใหม่, อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 23 กรกฎาคม, 2560

ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

A COOPERATION OF THE ENTREPRENEURS IN DAOHUENG MARKET MANAGEMENT IN PAKXE CITY, CHAMPASAK PROVINCE, LAO PDR.

[1]สุดาพอน จิดปัญญา, [2]ไพศาล พากเพียรและ [3]จิตรกร โพธิ์งาม

[1]Sudapon jidpanya, [2]Paisarn Phakphian and [3]Jittrakorn Pho-Ngarm

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]aeksouda@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเพื่อศึกษาความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมือง ปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 16 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านราคาหน่วยงานภาครัฐมีการตรวจสอบมาตรฐานราคาสม่ำเสมอ ด้านผลิตภัณฑ์มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ย่างสม่ำเสมอ ด้านการส่งเสริมการตลาดมีการแจ้งขั้นตอน กฎระเบียบ หรือกติกา อย่างชัดเจน ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีการกำจัดขยะมูลฝอยหลังจากการจำหน่ายสินค้า ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนเจ้าของตลาดกำหนดอัตราค่าใช้

พื้นที่ในตลาดไว้ ด้านการควบคุมเจ้าของตลาดให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาตรวจสอบคุณภาพสินค้า ด้านการจัดการเจ้าของตลาดให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการควบคุมดูแลความสะอาดเรียบร้อย บริเวณตลาดสดทั้งหมดด้านการชี้นำและสั่งการ เจ้าของตลาดมีการกำกับดูแลการทำความสะอาดภายในบริเวณตลาดสดอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : ความร่วมมือ, ผู้ประกอบการ, การบริหารจัดการ

Abstract

This research aimed to study the state of Daohueng market management in the city of Pakxe, Champasak province, Lao PDR and to investigate the cooperation of the entrepreneurs in Daohueng market management in the city of Pakxe, Champasak province, Lao PDR. The research instruments were questionnaires and interviews. The samples were 136 individuals and the target group of 16 individuals. Statistics for data analysis were percentage, means, standard deviation and content analysis. The research findings were as follows. The overall sate of Daohueng market management in the city of Pakxe, Champasak province, Lao PDR was at a high level. When it was considered by aspect, it was found that the highest aspect was the price of the products that the government agency regularly monitored the price standard. In product aspect, the quality of the products was regularly checked. In marketing promotion aspect, steps, rules and regulations were clearly specified and reported. In location and environment, wastes and garbage were properly removed after the distribution of the products. The overall cooperation of the entrepreneurs in Daohueng market management in the city of Pakxe, Champasak province, Lao PDR was at a high level. When it was considered by aspect, the highest aspect was the planning aspect that the market owner specified the rate of rental fee. In monitoring aspect, the market owner asked the government agency to monitor the quality of the products. In management aspect, the market owner cooperated with the government agency in monitoring hygiene of the market compound. In guiding and directing, the market owner regularly monitored cleanliness of the market compound.

Keywords: Cooperation, Entrepreneurs, Management.

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ได้มีการเชื่อมโยงเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกภารกิจด้านอุตสาหกรรมและการค้าเป็นอีกหนึ่งภารกิจ ในการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการขยายตัวที่มั่นคง ในการปฏิบัติภารกิจบทบาทเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจในภาคพื้นและสากล สำหรับเป้าหมายของการสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้อาเซียนกลายเป็นตลาดและเป็นกลุ่มการผลิตหนึ่งเดียวที่มีใน 5 องค์ประกอบหลักคือ ทุน สินค้า การบริการ การลงทุนและแรงงาน ที่มีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและคุ้มครองวิสาหกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องสนิทแน่น เนื่องจากวิสาหกิจจะเป็นการเก็บรายรับงบประมาณด้านภาษีอากรให้มีความมั่นคง กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ มีจุดประสงค์กำหนดหลักการระเบียบการ และมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริม การคุ้มครองการลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อทำให้การลงทุนมีความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ได้รับการปกป้องด้านต่างๆ จากรัฐ รับประกันสิทธิ์และผลประโยชน์ของผู้ลงทุนของรัฐ ของประชาชน เร่งใส่เพิ่มทวีคูณประโยชน์และบทบาทการลงทุนต่อเศรษฐกิจสังคมของชาติให้เติบโต ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบส่วนอันสำคัญเข้าในการ ปกปักรักษาและพัฒนาประเทศชาติให้มีความเข้มแข็ง การบรรลุยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ของเนื้อในจิตใจกองประชุมใหญ่ ครั้งที่ 9 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวให้เป็นจริง ก็คือการขจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคด้านต่างๆ ออกไปเพื่อขยายความสำเร็จทำให้เกิดการพัฒนาที่เด่นชัดและถูกทิศทาง ดังนั้นงานด้านการพัฒนาและคุ้มครองการจดทะเบียนวิสาหกิจ จึงเป็นสร้างทัศนคติการคุ้มครองแบบเอื้ออำนวยสร้างบรรยากาศในการลงทุนที่ดี ขจัดปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการสร้างความลำบากในการประกอบอาชีพของประชาชนบรรดาเผ่าหรือผู้ลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ (บัวละพา ทองมาลาเพชร 2553 : 1)

เพื่อรักษา เสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจให้มั่นคงไม่ให้มีผลกระทบไปสู่ปัญหาอื่นที่จะกลายเป็นการ ปัญหาต่อสังคมในภายภาคหน้า เพื่อให้มีการรับประกันความสงบด้วยการให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมทางด้านราคาปริมาณคุณภาพและทั้งเป็นการปฏิบัติภาระบทบาทของตนเองการในการติดตามตรวจตราและคุ้มครองราคาสินค้าโดยเฉพาะสินค้าที่มีผลกระทบภัยต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน หลีกเลี่ยงการฉกฉวยโอกาสขึ้นราคาเพื่อเก็งกำไรของพ่อค้าที่สร้างความผันผวนทางด้านราคารับประกันสนองให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดภายในประเทศ (กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า.2018 : 2)

ตามข้อกฎหมายของกระทรวงอุตสาหกรรม และการค้า เลขที่ 474/นย. ว่าด้วยการคุ้มครองราคาสินค้า และค่าบริการ ได้กำหนดกำหนดหลักการ ระเบียบการ และมาตรการ

เกี่ยวกับการคุ้มครองราคา เล็งใส่รักษาเสถียรภาพด้านราคา ทั้งเป็นการปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์อันชอบธรรมของผู้ดำเนินธุรกิจและผู้ชมใช้ และผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งมาตรา 15 สิทธิ์ และ หน้าที่ของแผนกอุตสาหกรรม และ การค้าแขวง, นคร

การจัดตั้งตลาดดาวเฮือง ได้อิงตามข้อตกลงของท่านเจ้าแขวงจำปาสักฉบับเลขที่ 56/2 จส ปี ค.ศ.1998 เกี่ยวกับการอนุมัติสัมปทานการลงทุนก่อสร้างตลาดในเทศบาลเมืองปากเซ และอิงตามข้อตกลงของท่านเจ้าแขวงจำปาสักฉบับเลขที่ 61 สคส. ปี 1999 ว่าด้วยการอนุมัตินำใช้ที่ดินให้แก่บริษัทดาวเฮืองดำเนินการก่อสร้างตลาดสดหลักสอง อิงตามสัญญาสัมปทานที่ดินเพื่อปลูกสร้างตลาดใหม่เมืองปากเซ ปี 1999 โดยท่านบุนเฮือง ลิดดัง ประธานกลุ่มบริษัทดาวเฮืองเป็นผู้สัมปทาน ตลาดใหญ่ดาวเฮืองได้เปิดบริการเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เดือนมกราคม ปี ค.ศ.2001 เป็นต้นมาโดยได้สัมปทานเนื้อที่ดินของรัฐ ซึ่งที่ดินดังกล่าวก่อนหน้านี้เป็นเขตน้ำท่วมเป็นหนองเป็นบึงทำกิจการอะไรก็ไม่ได้ภายหลังได้สัมปทานแล้วจึงได้ปรับปรุงดิน ถมดินให้สูงและหน้าดินราบเพียงเสมอกันจึงกลายเป็นที่ดินเศรษฐกิจและมูลค่าสูงขึ้น ต่อมาท้ายปี ค.ศ.2009 โดยอิงใส่แนวทางของภาครัฐเข้าใส่การสร้างพัฒนาประเทศชาติและจึงได้ระดมทุกภาคส่วนเศรษฐกิจต้องมีส่วนร่วม แขวงจำปาสักจึงได้จัดตั้งปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐบางออก โดยได้ อั๋น เอาทรัพย์สินเป็นทุนร่วมกัน เพื่อสร้างพัฒนาตามนโยบายของแผนที่ได้กำหนดออกให้เป็นไปตาม 11 แผนงานของกองประชุมองค์คณะพรรคแขวงครั้งที่ 7 ให้ปรากฏผลเป็นจริงเพื่อแก้ไขชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นมา

จะเห็นได้ว่าตลาดเป็นสถานที่หรือชุมชนเพื่อซื้อและขายสินค้าทั้ง ในรูปแบบของวัตถุและสินค้าสำเร็จรูปเป็นประจำเป็นครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนด ตลาดมีความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนเพราะทุกคนต้องการสินค้าบริการ โดยมีการใช้เงินตราเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลาดเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดรายได้ ทำให้มนุษย์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและในยุคปัจจุบันกิจกรรมทางการตลาดต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมเมือง ตลาดจึงเป็นสถานที่ที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในสังคม (สุปัญญา ไชยชาญ,2551 : 2) ดังนั้น ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เป็นบุคคลที่ทำการก่อตั้งกิจการธุรกิจของตนเองด้วยตนเองและมีการพัฒนาอย่างเจริญก้าวหน้า สามารถดำรงรักษากิจการโดยผ่านประสบการณ์ในด้านความเสี่ยง การควบคุม การตอบสนองความต้องการของลูกค้าจนได้รับความเชื่อถือและการยกย่องจากสังคม จนกลายมาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจและมีส่วนร่วมทำให้สังคมเจริญเติบโตด้วย (วุฒิชัย จงคำนึงศีล, 2547 : 3) นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังเป็นทั้งผู้ลงทุนและผู้บริหารพร้อมกันทั้งสองหน้าที่เป็นผู้วางแผน บริหารจัดการ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นขวนขวายที่จะเอาปัจจัยการผลิตต่างๆ มาผสมผสานด้วยหลักการจัดการทำให้เกิดเป็นสินค้าแปลกใหม่ เกิดผู้บริโภคใหม่ มีการเสาะแสวงหาตลาด หรือช่องทางที่ทำให้เกิดกำไร เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้กับสินค้าตัวเดิมอยู่เสมอ หรือปรับปรุงกระบวนการ

ผลิตเดิมให้ดีขึ้น เพื่อให้ธุรกิจก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การที่ผู้ประกอบการจะดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้นั้น คุณลักษณะส่วนตัวของผู้ประกอบการจะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ เพราะคุณลักษณะของผู้ประกอบการจะเป็นสิ่งกำหนดความสำเร็จของกิจการ และเป็นแนวพฤติกรรมการดำเนินงานของธุรกิจโดยรวม ผู้ประกอบการจะต้องสามารถต่อสู้หรือยืนหยัดได้กับทุกสถานการณ์ ซึ่งคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่แตกต่างกัน ในการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบันมีปัญหามากมายหลายประการทั้งเรื่องกำหนดคุณภาพอาหาร การจัดการสุขภาวะ การกำหนดป้ายราคาสินค้าที่ไม่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน การทิ้งขยะมูลฝอยลงพื้น น้ำเสียที่เกิดจาการชะล้างไม่ได้รับการบำบัดก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่างๆ ตามมาทำให้ตลาดดาวเฮือง ประสบปัญหาในด้านการจัดการภายในบริเวณผู้ประกอบการจำนวนมากมักจะสร้างปัญหาทั้งเรื่องการจอดรถกีดขวางทางจราจร นอกจากนี้พ่อค้า แม่ค้า ได้นำของมาวางขายระเกะระกะ ไม่เป็นระเบียบ ในบริเวณตลาดสด มีมูลฝอยทิ้งเกลื้อนกลาด ทำให้มีกลิ่นเหม็นรบกวน มีน้ำขังเจิงนอง มีสัตว์แมลงพาหะนำโรคชุกชุม รวมถึงห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายในการดำเนินการจัดการปัญหาต่างๆแต่ก็ยังไม่สำเร็จลุล่วงตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการและผู้บริโภค (สันติสุก ออแก้วเตโช, สัมภาษณ์ :2562)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาในฐานะผู้วิจัยปฏิบัติงานในแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง มีบทบาทหน้าที่ชี้นำ นำพาในการจัดตั้งปฏิบัติการคุ้มครองราคาติดตามการขยับของราคา และ ติดตามพฤติกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองราคาของผู้ดำเนินธุรกิจ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาแนวทางความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 6 คน ผู้บริหารตลาด จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการร้านค้าตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 1,356 คน รวมทั้งสิ้น 1,365 คน (สถิติการขึ้นทะเบียนร้านค้าแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง, 2560)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้บริหารตลาดและผู้ประกอบการร้านค้าตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรซึ่งเป็นจำนวนหลักพัน จะใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ดังนั้นได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 136 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คือ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 3 คน ผู้บริหารตลาด จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้าตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 10 ร้าน รวมทั้งสิ้น 16 คน ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2)ด้านราคา 3) ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม และ4)ด้านการส่งเสริมการตลาด

ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดการ 3) ด้านการชี้นำและสั่งการ และ4) ด้านการควบคุม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้และประเภทสินค้า

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามเพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และเสนอค่าสถิติเป็นตอนๆ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลวิเคราะห์ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) แบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนน โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด,2553 : 103)

3) การวิเคราะห์แนวทางความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1 สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.30) เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านราคา (4.49) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$= 4.32) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$= 4.28) ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$= 4.10) ดังตารางค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลำดับ	สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	สภาพการบริหารจัดการ		
		$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1	ด้านผลิตภัณฑ์	4.32	0.88	มาก
2	ด้านราคา	4.49	0.84	มาก
3	ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม	4.10	0.92	มาก
4	ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.28	0.83	มาก
เฉลี่ยรวม		**4.30**	**0.87**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.30) จำแนกเป็นรายด้าน คือ

1) ด้านราคา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.49) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยงานภาครัฐมีการตรวจสอบมาตรฐานราคาสม่ำเสมอ ($\bar{X}$= 4.57)

2) ด้านผลิตภัณฑ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.32) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอคุณภาพมาจำหน่าย ($\bar{X}$= 4.48)

3) ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการแจ้งขั้นตอน กฎ ระเบียบ หรือกติกา อย่างชัดเจน ($\bar{X}$= 4.43)

4) ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.10) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำจัดขยะมูลฝอยหลังจากการจำหน่ายสินค้า ($\bar{X}$= 4.28)

2. ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$=4.46) ด้านการควบคุม ($\bar{X}$= 4.46) ด้านการจัดการ ($\bar{X}$= 4.40) ด้านการชี้นำและสั่งการ ($\bar{X}$=4.30) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ลำดับ	ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	ระดับความร่วมมือ		
		$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1	ด้านการวางแผน	4.46	0.75	มาก
2	ด้านการจัดการ	4.40	0.80	มาก
3	ด้านการชี้นำและสั่งการ	4.30	0.76	มาก
4	ด้านการควบคุม	4.46	0.68	มาก
เฉลี่ยรวม		**4.41**	**0.70**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.41) จำแนกเป็นรายด้าน คือ

1) ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.46) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าของตลาดกำหนดอัตราค่าใช้พื้นที่ในตลาดไว้ ($\bar{X}$= 4.70)

2) ด้านการควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.46) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือเจ้าของตลาดให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาตรวจสอบคุณภาพสินค้า ($\bar{X}$= 4.68)

3) ด้านการจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.40) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าของตลาดให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการควบคุมดูแลความสะอาดเรียบร้อย บริเวณตลาดสดทั้งหมด ($\bar{X}$= 4.68)

4) ด้านการชี้นำและสั่งการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.36) เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เจ้าของตลาดมีการกำกับดูแลการทำความสะอาดภายในบริเวณตลาดสดอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$= 4.44)

อภิปรายผล

การวิจัยความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถนำผลมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการตลาดดาวเฮือง เมือง ปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อควรอภิปรายผลดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์มีการกำหนดให้จำหน่ายสินค้าไม่ซ้ำมากเกินไปมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ซึ่งรูปแบบการบริหารตลาดดาวเฮืองได้มีการกำหนดโซนการจำหน่ายสินค้า เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อการดูแลควบคุมการตรวจสอบการจำหน่ายสินค้าเฉพาะแต่อาจด้วยเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีวางโซนจำหน่ายกว้างทำให้การตรวจสอบการซ้ำกันของสิ้นไม่ทั่วถึงผู้ประกอบการอาจมีการลักลอบนำสินค้านอกบัญชีกำหนดเข้ามาจำหน่ายได้ง่าย ด้านราคาควรให้ผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดราคาสินค้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้การกำหนดราคาสินค้าและบริการจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลโดยหลัก ทั้งหน่วยงานภาครัฐคือแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวงจำปาสักและผู้บริหารตลาดเอง การกำหนดราคาสินค้าบางชนิดยังไม่สามารถกำหนดได้เป็นรูปธรรมเนื่องมาจากความผันผวนทางการตลาดไม่ว่าเป็นสินค้านำเข้าจากต่างประเทศหรือแม้แต่อาหารสดที่มีการจำหน่ายภายในตลาดมีความผันผวนขึ้นอยู่กับฤดูกาล ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมห้องน้ำมีความสะอาดและเพียงพอมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้พื้นที่ตลาดมีความกว้างขวางมีผู้ใช้บริการจำนวนมาก การสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจึงเป็นสิ่งจำเป็น และจะต้องมีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลอยู่เป็นประจำเพื่อให้เกิดการรักษาความสะอาดที่ถูกสุขลักษณะ ด้านการส่งเสริมการตลาดมีการทำป้ายบอกสถานที่จำหน่ายสินค้าชัดเจนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ผู้ประกอบต้องมีความซื่อสัตย์เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ควรมีการกำหนดราคาสินค้าและแสดงป้ายอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราพร ชูทอง (2553 : ค) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการตลาดสดเทศบาลเขาพนม อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาการจัดการตลาดสดในปัจจุบันและหาแนวทางในการจัดการตลาดสดเทศบาลเขาพนม อำเภอเขาพนมจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการจัดการตลาดสดมีอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านสุขลักษณะทั่วไป ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล ด้านความปลอดภัยและอาหารการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ขายและผู้ซื้อ ซึ่งด้านการจัดการสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุด รองลงมาคือด้านสุขลักษณะทั่วไป ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการตลาดสดเทศบาล พบว่า การพัฒนาตลาดสดเทศบาลจำเป็นต้องมีความพร้อมทางด้านงบประมาณบุคลากรที่รับผิดชอบได้รับความร่วมมือจากทุกกลุ่มได้แก่หน่วยงานของรัฐในฐานะผู้ตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานผู้ขายประชาชน

และการนำข้อบังคับมาใช้อย่างจริงจังอย่างไรก็ตามการพัฒนาตลาดสดไม่สามารถที่จะประสบผลสำเร็จได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

2. ความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อควรอภิปรายผลดังนี้ ด้านการวางแผนเจ้าของตลาดติดประกาศขั้นตอนการสมัครเป็นผู้จำหน่ายอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากตลาดดาวเฮืองเป็นตลาดศูนย์กลางของนครปากเซ อีกทั้งเป็นศูนย์กลางการค้าของ 4 แขวงภาคใต้ ผู้บริหารอาจจะยังไม่มีระบบการรับสมัครผู้จำหน่ายติดประกาศอย่างชัดเจน เพราะด้วยขนาดพื้นที่จัดโซนการจำหน่ายมีอยู่อย่างจำกัดจึงไม่ค่อยมีการเปิดรับสมัครผู้รายใหม่ ด้านการจัดการเจ้าของตลาดมีการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพสินค้าอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นข้อกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวงจำปาสักในฐานะผู้รับผิดชอบตลาดดาวเฮืองโดยตรงที่มีการกำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าและบริการอย่างสม่ำเสมอและผู้บริหารเองต้องมีการควบคุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการชี้นำและสั่งการ เจ้าของตลาดให้คำแนะนำแก่ผู้จำหน่ายสินค้าด้านการควบคุมเจ้าของตลาดมีการตรวจตราดูแลรักษาความสะอาดภายในบริเวณตลาดสดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้จากข้อเสนอแนะจะเห็นได้ว่ามีข้อเสนอให้มีการรักษาความสะอาดปลอดในพื้นที่โดยรวมของตลาดให้ถูกสุขอนามัย เพราะตลาดดาวเฮืองมีอาณาเขตกว้างขวาง ดังนั้นการดูแลเรื่องความสะอาดภายในตลาดจึงเป็นหน้าที่ของทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเศรษฐิการ จิตกาลดำรง (2557 : ค) การจัดการตลาดสดจะนะ จังหวัดสงขลาตามทัศนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัย พบว่า ผู้จำหน่ายสินค้าตลาดสดจะนะ จังหวัดสงขลา มีทัศนะต่อการจัดการตลาดสดจะนะ จังหวัดสงขลา ด้านการบริหารจัดการโดยรวมและรายข้อ ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับน้อย โดยด้านที่ผู้จำหน่ายสินค้าเห็นด้วยในระดับมากอันดับแรก คือ ด้านการวางแผนรองลงมาคือ ด้านการควบคุม ด้านการชี้นำ และการสั่งการ ด้านการจัดองค์กร ในส่วนของส่วนประสมการตลาดมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับน้อย โดยด้านที่ผู้บริโภคเห็นด้วยในระดับแรก คือ ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับผู้บริโภคโภคสินค้า ตลาดสดจะนะ จังหวัดสงขลา ผู้บริโภคสินค้ามีทัศนะต่อการจัดการตลาดสดจะนะ จังหวัดสงขลา ด้านส่วนประสมการตลาดมีความคิดเห็น โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลาง โดยด้านที่ผู้โภคเห็นด้วยในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยลักษณ์ อุทัยวัฒนานนท์ (2553 : ค-ง) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารการจัดการตลาดสดให้เป็นตลาดมาตรฐานของเทศบาลเมืองพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารการจัดการตลาดสดให้เป็นตลาดมาตรฐานของเทศบาลเมืองพิจิตร ผู้สอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาด้านสุขลักษณะ

ทั่วไปเป็นปัญหาสูงสุด ด้านการบริหารการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยอาหารและการคุ้มครองผู้บริโภคและด้านการมีส่วนร่วมของผู้ขายและผู้ซื้อซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ปัญหาโดยรวมของเทศบาล ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องโครงสร้างของตลาดที่ยังไม่ได้มาตรฐานการจัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล มาตรฐานความปลอดภัยของอาหารที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ค้าขายและด้านการมีส่วนร่วมของผู้ขายและผู้ซื้อผู้ค้าขายขาดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการตรวจสอบสุขภาพประจำปีการติดป้ายแสดงราคาสินค้าไว้ให้เห็นชัดเจน จากปัญหาตลาดสดเป็นปัญหาที่มีพื้นฐานทั้งของเอกชนและของเทศบาลเมืองพิจิตร ซึ่งบางครั้งอาจมีความเห็นที่สวนทางกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองพิจิตรแนวทางปรับปรุงผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าต้องการปรับปรุงสูงสุดคือด้านสุขลักษณะทั่วไปด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยและการคุ้มครองผู้บริโภคและด้านการมีส่วนร่วมของผู้ซื้อและผู้ขายตามลำดับส่วนการข้อมูลจากการสัมภาษณ์เห็นว่าแนวทางการปรับปรุงการจัดทำตลาดต้องทำให้ได้มาตรฐานในด้านสุขลักษณะทั่วไป เช่นการเพิ่ม ที่จอดรถเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกด้านการจราจรเพื่อความปลอดภัยของประชาชนการจัดวางสินค้าให้เป็นหมวดหมู่การจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมการจัดบ่อดักไขมันก่อนปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำการจัดหาสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยไม่ให้อยู่ใกล้ตลาดจนเกินไปและเพิ่มถังขยะให้เพียงพอมีฝาปิดมิดชิดด้านความปลอดภัยและคุ้มครองผู้บริโภคณรงค์ให้ผู้ขายติดป้ายแสดงราคาสินค้าตามกฎหมายกำหนดให้เห็นได้อย่างชัดเจนควบคุมในเรื่องสารเคมีในสินค้าที่นำมาขายเกี่ยวกับสุนัขจรจัดและแมลงพาหะนำโรคด้านการมีส่วนร่วมของผู้ซื้อผู้ขายให้มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่ผู้ขายรณรงค์ให้ตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีกำหนดให้มีส่วนร่วมนั้นผู้ซื้อผู้ขายโดยให้ผู้ค้าผู้ขายเป็นการนำในการช่วยดูแลตลาดสดเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพิจิตรและประสานความร่วมมือกับเอกชนที่เป็นเจ้าของตลาดสดเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการตลาดสดให้เป็นตลาดมาตรฐานของเมืองพิจิตร

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แนวทางความร่วมมือของผู้ประกอบการในการบริหารตลาดดาวเฮือง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การบริหารตลาดต้องอิงใส่ระเบียบที่ภาครัฐได้กำหนดไว้ทั้งมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ราคา การดูแลความสะอาดต้องมีมาตรการในการดูแลสุขอนามัยภายในตลาดอย่างถูกต้อง ทั้งการจัดเก็บขยะมูลฝอย การบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยทิ้ง การจัดวางพื้นที่ ผู้บริหารต้องมีการนำเอาเทคนิคการบริหารสมัยใหม่เข้าใช้ในการบริหารจัดการตลาดเพื่อให้ตลาดดาวเฮืองเป็นศูนย์กลางการค้าของนครปากเซ การกำหนดพื้นที่จอดรถที่เข้ามาใช้บริการให้มีความเพียงพอมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าใช้ในการบริหารตลาดเพื่อให้เป็น

มาตรฐานสากล เจ้าหน้าที่ของตลาดต้องผ่านการอบรมเทคนิคความรู้ มาตรฐานการกำกับตรวจตราการดำเนินงานตามที่หน้าอย่างเข้มงวด สำหรับผู้ประกอบการต้องให้ความร่วมมือปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค การจำหน่ายสินค้าต้องมีการควบคุมคุณภาพไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ความร่วมมือของผู้บริโภคหากไม่ได้รับความเป็นธรรมต้องสามารถร้องเรียนได้อย่างรวดเร็วทันต่อการแก้ไข หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดมาตรการในการควบคุม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินการของตลาดอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า. (2556). *กฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจ.* สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,

กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า.(2018) *หนังสือแจ้งการเลขที่ 0363/อค.กคพน.* สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). *การวิจัยเบื้องต้น* . พิมพลักษณ์, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บัวละพา ทองมาลาเพชร.(2553). *กฎหมายว่าการส่งเสริมการลงทุน.* สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ เวียงจันทน์.

แผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง. (2561). *สถิตการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจ.* แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

ภัทราพร ชูทอง.(2553). *แนวทางการพัฒนาการจัดการตลาดสดเทศบาลเขาพนม อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่.* วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วลัยลักษณ์ อุทัยวัฒนานนท์.(2553). *การบริหารการจัดการตลาดสดให้เป็นตลาดมาตรฐานของเทศบาลเมืองพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร.*วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วุฒิชัย จงคำนึงศีล.(2547*). การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เศรษฐิการ จิตกาลดำรง. (2557). *การจัดการตลาดสดจะนะ จังหวัดสงขลาตามทัศนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สันติสุก ออแก้วเตโช. (2562). *ปัญหาตลาดดาวเฮือง.*แผนกอุตสาหกรรมการค้า แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สุปัญญา ไชยชาญ. (2551). *การบริหารการตลาด.* กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

THE GUIDELINES FOR IMPLEMENTATION DEVELOPMENT OF THE ODOP PRODUCERS IN PAKXE CITY, CHAMPASAK PROVINCE, LAO PDR

[1]สุลิขัน แก้วอ่อนสี, [2]ไพศาล พากเพียรและ [3]ประสิทธิ์ กุลบุญญา

[1]Sulikan kawornsri, [2]Paisarn Phakphian and [3]Prasit Kunbunya

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]soulikhan@hotmail.co.th

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านการวางแผนกลุ่มมีการวางแผนการตลาด ด้านการจัดการตลาดกลุ่มมีการสำรวจความต้องการของตลาด ด้านการจัดการผลิตกลุ่มวางแผนผลิตสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์กลุ่มกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม การจัดสรรผลกำไร ด้านการบัญชีการเงินและงบประมาณ กลุ่มให้ความรู้ในการจัดการบัญชีเบื้องต้น แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ด้านการวางแผนหน่วยงานภาครัฐและประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตสินค้าให้เป็นไปตามแนวนโยบายของภาครัฐที่กำหนดไว้ ด้านการจัดการตลาดควรศึกษาความต้องการของตลาด กำหนดราคาให้เหมาะสม ประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า ด้านการจัดการควรมีการสร้างองค์ความรู้กระบวนการผลิต ตรวจสอบคุณภาพให้มีมาตรฐาน ด้านการบัญชีการเงินและงบประมาณควรมีการฝึกอบรมจัดทำบัญชี มีกระบวนการตรวจสอบ การบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ควรให้มีการยกระดับบุคลากรด้วยการฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

คำสำคัญ : แนวทางพัฒนา, การดำเนินงาน, กลุ่มผลิตสินค้า

Abstract

This research aimed to study the efficiency of the implementation of the ODOP producers in Pakxe city, Champasak province, Lao PDR; and to explore the guidelines for implementation development of the ODOP producers in Pakxe city, Champasak province, Lao PDR. The sampling groups were 123 individuals and 16 key informants. The research instruments of this research were questionnaires and interview formats. Statistics used in data analysis were percentage, means, standard deviation, and content analysis. The research findings were as follows. The overall efficiency of the implementation of the ODOP producers in Pakxe city, Champasak province, Lao PDR was at a high level. When it was considered by aspect, it was found as the followings. In planning aspect, the group had a marketing plan. In market management aspect, the group surveyed the market needs. In production management, the group planned its production according to the market needs. In human resource management aspect, the group specified rules and regulations, profit allocation, accounting, financing and budgeting. Furthermore, the group provided basic knowledge in accounting among its members. In the guidelines for the implementation development of the ODOP producers in Pakxe city, Champasak province, Lao PDR, it was found as the followings. In planning aspect, government agencies and the people should involve in planning the production according to the specified government policy. In marketing management, a market need survey should be conducted in order to set reasonable prices. There should be public relations to increase the channels of product distribution. In management, personnel should be enhanced in knowledge on the production process. The product quality should be checked to its standard. On accounting, finance and budget, there should be training on accounting and auditing process for the transparency of the budget administration. In human resource

management, personnel should be enhanced through proper training in short and long courses both in domestic and foreign countries.

Keywords: Development Guidelines, Implementation, Production Group

บทนำ

การมีอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นอย่างยิ่งในวิถีชีวิตและการดำรงชีวิต เพราะอาชีพสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว การสร้างอาชีพก่อให้เกิดตลาดแรงงาน ผลผลิตและการบริการ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ อาชีพจึงเป็นฟันเฟืองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลในระดับบุคคล ชุมชน สังคม อาชีพนอกจากการสร้างประโยชน์ในด้านรายได้ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดความคุ้มค่าโดยการนำมาแปรรูป อาชีพทำให้คนในท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ประจำ มีผลผลิตตามนโยบายของรัฐหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่นของตนเอง การร่วมมือกันในชุมชนแสดงให้เห็นการมีภูมิปัญญา อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเป็นการสร้างโอกาส รายได้และการพึ่งพาตนเองภายในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ความเป็นอยู่ โดยเฉพาะระบบการผลิต การบริโภค การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีเสถียรภาพมั่นคง ควรเริ่มจากการพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่างคือเศรษฐกิจครัวเรือนหรือเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งก็จะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วย กลุ่มอาชีพถือเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่สร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน การรวมตัวของกลุ่ม นอกจากเป็นการรวมตัวภายในชุมชนแล้ว ยังมีการรวมตัวเป็นกลุ่มคนภายนอกชุมชน คือ การรวมตัวกันของผู้คนในชนบทและในเมือง ในหมู่บ้านระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัดเกิดการรวมตัวกันเกิดขึ้นเป็นกลุ่มอาชีพ มีกติกาหลักเกณฑ์การอยู่รวมกัน การเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคมที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมชุมชน (วารุณี สารีเครือ 2556 : 2)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีเสถียรภาพทางการเมือง มีความสงบเรียบร้อยทางด้านสังคมอย่างหนักแน่น ได้กลายเป็นปัจจัยพื้นฐานที่อำนวยแก่การพัฒนา อำนวยแก่การดำเนินธุรกิจ การผลิต การบริการและการลงทุน ขบวนการรักชาติและการพัฒนา ขยันสร้างผลงานของบรรดาสมาชิกพรรค พนักงานของบรรดาห้องการ องค์กรต่างๆ และความกระตือรือร้นของประชาชนในสังคมต่างๆทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้าน

เศรษฐกิจและสังคมแต่เนื่องจากในช่วง ที่ผ่านมาการดำเนินงานหลายแผนงานหลายโครงการภายในยังสับสนพอสมควร การจัดตั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงในสังคม สร้างความยุ่งยากให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเกิดสภาพหนี้สินและปัญหาวิกฤติด้านการเงินทำให้สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศขยายตัวช้าลง ดังนั้น การปฏิบัติโดยยึดมั่นในอุดมการณ์และความคาดหวังของพรรค รัฐที่พยายามจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากความทุกข์ยากให้ได้ภายในปี พ.ศ.2558 และนำพาประเทศก้าวเข้าสู่ประเทศหลุดพ้นจากความด้อยพัฒนาภายในปี พ.ศ.2563 นั้น แขวงจำปาสัก ได้เร่งรัดการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน นำมาซึ่งการพัฒนาทำให้เกิดโครงการหมู่บ้าน 3 ดี คือ บ้านปลอดคดี หมู่บ้านสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน หมู่บ้านแบบอย่างสาธารณสุขและอื่นๆภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาการพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนด้วยการบูรณาการ การสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มสนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน จะสามารถสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่นอย่าง ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแขวงจำปาสัก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม มีแหล่งทรัพยากรดินและป่าไม้ที่มีคุณค่า สภาพภูมิอากาศเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทิศทางการพัฒนาในปี พ.ศ.2558-2562 การขยายตัวทางด้านด้านเศรษฐกิจจะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และรายรับของประชาชนจะเพิ่มขึ้นในแต่ละปีทิศทางการพัฒนาแบบยืนยงไปเคียงคู่กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ คาดการณ์ว่าปี พ.ศ.2567 อัตราความทุกข์ยากของประชาชนต้องลดลง (รายงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 5 ปี 2557 : 18) ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ก็คือการที่มีผู้นำที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกลุ่มมีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันและการที่ผู้นำมีสมาชิกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีผลโดยตรงต่อการสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเข้มแข็ง (สมหมาย ทองขาว, 2551 : 3)

ดังนั้น การมีอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญจำเป็นอย่างยิ่งในวิถีชีวิตและการดำรงชีวิต เพราะอาชีพสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว การสร้างอาชีพก่อให้เกิดตลาดแรงงาน ผลผลิต และการบริการ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ อาชีพจึงเป็นฟันเฟืองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลในระดับบุคคล ชุมชน สังคม อาชีพนอกจากการสร้างประโยชน์ในด้านรายได้ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดความคุ้มค่าโดยการนำมาแปรรูป อาชีพทำให้คนในท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ประจำมีผลผลิตตามนโยบายของรัฐหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่น

ของตนเอง การร่วมมือกันในชุมชนแสดงให้เห็นการมีภูมิปัญญา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมีจุดเด่น มีมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นแนวคิดของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานให้สามารถส่งออกได้ในแนวทางการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาค สู่สากล แต่ว่าในการดำเนินการก็ยังมีปัญหาของการผลิตสินค้า ODOP ได้แก่ ทุนในการผลิต องค์ความรู้ แรงงาน เครือข่ายการจัดจำหน่าย หรือแม้กระทั่งเทคนิคในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ (นางติ แก้วน้ำดี, 2561 : สัมภาษณ์)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านยังไม่เป็นมาตรฐานสากลที่ทำให้เกิดการยอมรับจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ ซึ่งการวิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาประสิทธิภาพ ODOP ให้มีคุณภาพยิ่งๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 8 คน สมาชิกกลุ่มผลิตสินค้า ODOP ปลาแดก จำนวน 17 คน สมาชิกกลุ่มผลิตสินค้า ODOP กาแฟแม่ติ จำนวน 17 คน และประชาชนผู้บริโภค จำนวน 132 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 174 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มผลิตสินค้า ODOP และประชาชนผู้บริโภค รวมทั้งสิ้น จำนวน 123 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (ธีรวุฒิ เอกะกุล,2543 : 23) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 4 คน หัวหน้ากลุ่มผลิต สินค้า ODOP จำนวน 2 คน ตัวแทนสมาชิกกลุ่มผลิตสินค้า จำนวน 10 คน เพื่อใช้ในการศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดการตลาด 3) ด้านการจัดการผลิต 4) ด้านการบัญชีการเงินและงบประมาณ และ 5) ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประเภทของกลุ่มผลิตสินค้า

ตอนที่ 2 แบบสอบถามประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และเสนอค่าสถิติเป็นตอนๆ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลวิเคราะห์ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) แบบสอบถามประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนน โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด,2553 : 103)

3) สัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบความเรียงและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.62) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม

ลำดับ	ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1	ด้านการวางแผน	3.86	0.9	มาก
2	ด้านการจัดการตลาด	3.69	1.07	มาก
3	ด้านการจัดการผลิต	3.57	1.03	มาก
4	ด้านการบัญชี การเงินและงบประมาณ	3.44	0.91	ปานกลาง
5	ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์	3.52	0.92	มาก
เฉลี่ยรวม		**3.62**	**0.97**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน

ด้านการจัดการตลาด ด้านการจัดการผลิต ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และด้านการบัญชี การเงินและงบประมาณ สามารถสรุปในรายด้าน ได้ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มวางแผนการตลาด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มวางแผนในการฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มอาชีพ

1.2 ด้านการจัดการตลาด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มสำรวจความต้องการของตลาด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือประเมินแนวโน้มทิศทางการขายสินค้า

1.3 ด้านการจัดการผลิต โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มวางแผนผลิตสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาดและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือกลุ่มพัฒนาวิธีการผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า

1.4 ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม การจัดสรรผลกำไรสมาชิกของกลุ่ม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และนันทนาการสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพ

1.5 ด้านการบัญชี การเงินและงบประมาณ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มให้ความรู้ในการจัดการบัญชีเบื้องต้นและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกลุ่มอาชีพ

2. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน พบว่า หน่วยงานภาครัฐและประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตสินค้า การพัฒนาให้เป็นไปตามแนวนโยบายของภาครัฐที่กำหนดไว้ ต้องพัฒนาให้ทั่วถึงทั้งในระดับท้องถิ่นรากฐานให้มีความเข้าใจ ซึ่งจะเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจสำคัญของประเทศต่อไปต้องมีการวางแผนร่วมกันในการจัดตั้งตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น รวมทั้งการวางแผนงบประมาณ ศึกษาความต้องการของลูกค้า ต้องมีการควบคุมคุณภาพสินค้า มีกระบวนการ วางแผนและคิดค้น ให้สินค้ามีความหลากหลาย หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ แผนในการบริหารการจัดการ กลุ่มผลิตภัณฑ์ต้องมีทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าเกิดความยั่งยืน

2.2 ด้านการจัดการตลาด พบว่า ควรมีการศึกษาความต้องการของตลาด รูปแบบของผลิตภัณฑ์หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมในการขยายตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การจัดสถานที่ ให้เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า ทั้งในระดับหมู่บ้านและกลุ่มหมู่บ้าน มีการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค ควรการประชาสัมพันธ์

เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า เช่น การโฆษณาในเว็บไซต์ การจัดการตลาดต้องมีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อสินค้าโดยการสำรวจความต้องการของตลาด ราคาที่เหมาะสมต่อการจำหน่ายสินค้าทั้งในท้องถิ่น และภายในตลาดทั่วไป สำหรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าต้องเอาใจใส่ในด้านคุณภาพสินค้า การควบคุมราคาสินค้าให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ต้องมีการร่วมมือกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคหน่วยงานทางด้านการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำตลาดสินค้า

2.3 ด้านการจัดการผลิต พบว่า อยากให้มีการสร้างองค์ความรู้ทั้งเรื่องขั้นตอนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การโฆษณา โดยมีการนำใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงและวัตถุดิบที่มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐต้องจัดทำทะเบียน มีการตรวจสอบคุณภาพอย่างสม่ำเสมอและมีการ รับรองมาตรฐานคุณภาพของสินค้าที่ผลิตขึ้นมา หน่วยงานภาครัฐต้องเข้าไปส่งเสริมในการให้ความรู้ คำปรึกษาทางด้านวิชาการเทคนิคในแต่ละขั้นตอนการผลิต กลุ่มผู้ผลิตต้องเอาใจใส่ในการพัฒนาฝีมือ การผลิตให้ทันกับยุคสมัยอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ต้องมีกระบวนการควบคุมการผลิต ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

2.4 ด้านการบัญชี การเงินและงบประมาณ พบว่า ควรมีการฝึกอบรมจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและงบประมาณ จะต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการเงินงบประมาณเพื่อดึงดูดเอาแรงทุนจากต่างประเทศเข้ามาร่วม มีกระบวนการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าจะต้องใช้งบประมาณให้ถูกต้องและสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน จะต้องมีหน่วยงานภายนอกที่มีความน่าเชื่อถือเข้ามาตรวจสอบ เพื่อความโปร่งใสในการและเกิดประสิทธิภาพ การจัดทำบัญชีการเงินควรมีการสรุปรายงานเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ

2.5 ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ควรให้มีการยกระดับบุคลากรด้วยการฝึกอบรม โดยให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปสนับสนุนการยกระดับความรู้ความสามารถ การให้บริการ ต้องมีความรวดเร็วตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า จะต้องมีการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การจัดส่งบุคลากรไปฝึกอบรมในหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ควรมีการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนรุ่นหลัง หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาให้ความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพราะว่าทรัพยากรบุคคลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ต้องได้รับการส่งเสริม ยกระดับ ความรู้ให้สูงขึ้น ผู้บริหาร ต้องมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการต่อสำหรับบุคลากร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิต สินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถนำผลมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านการวางแผนมีข้อควรอภิปรายผลคือกลุ่มวางแผนการตลาด จะเห็นสมาชิกกลุ่มได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานทั้งด้านคุณภาพหรือผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นชื่อเสียง ภาพลักษณ์ หรือการเงินล้วนอยู่ในระดับมาก รวมไปถึงต้นทุน/ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยคือกลุ่มวางแผนในการฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้อาจจะมาจากการดำเนินงานของกลุ่มไม่ได้จัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการอบรม เพราะกลุ่มผลิตสินค้าที่นครปากเซ ส่วนใหญ่มีพื้นฐานการผลิตมาจากเศรษฐกิจฐานรากระดับครัวเรือน แล้วหน่วยงานภาครัฐเป็นไปรับประกันให้เป็นต้นแบบการผลิตสินค้า ODOP จึงขาดการวางแผนการพัฒนาบุคลากรด้านฝึกอบรม ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาจะต้องมีการวางแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรกลุ่มทั้งด้านการศึกษาดูงาน การฝึกอบรมการพัฒนาทักษะทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการจัดการตลาดข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มสำรวจความต้องการของตลาด ทั้งนี้การสำรวจตลาดของกลุ่มต้องมีการสำรวจที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นทั้งความต้องการของผู้บริโภค ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านราคาจัดจำหน่าย ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานดียิ่งขึ้นไป ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือประเมินแนวโน้มทิศทางการขายสินค้า โดยส่วนมากการดำเนินงานเป็นลักษณะของกลุ่มชาวบ้านที่มีการรวมตัวกันยังขาดการวิเคราะห์แนวโน้มทางการตลาดซึ่งถือเป็นเทคนิคขั้นสูงที่ประชาชนหรือสมาชิกกลุ่มไม่มีความรู้ ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ความรู้ในการวิเคราะห์แนวโน้มและยกระดับการพัฒนาร่วมกับกลุ่มอาชีพเหล่านี้ ด้านการจัดการผลิต ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มวางแผนผลิตสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งนี้การวางแผนจัดการผลิตของกลุ่มยังอยู่ในวงที่แคบเป็นการผลิตเพื่อยังชีพให้เฉพาะผู้บริโภคที่มีอยู่อย่างจำกัด การดำเนินงานจึงยังไม่เป็นอุตสาหกรรมการผลิตเต็มรูปแบบ จึงตอบสนองความต้องการของตลาดอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มพัฒนาวิธีการผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ทั้งนี้วิธีการผลิตเป็นแบบครัวเรือนที่มีการสืบต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน การผลิตยังไม่มีความหลากหลายทั้งเทคโนโลยีการผลิต กระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพหน่วยงานภาครัฐจึงต้องเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม การจัดสรรผลกำไรสมาชิกของกลุ่ม ทั้งนี้กลุ่มที่ได้ขึ้นทะเบียนการผลิตสินค้า ODOP จากแขวงจำปาสักจะต้องดำเนินการภายใต้นโยบายที่รัฐได้วางออกไว้ สมาชิกกลุ่มจึงไม่ได้เข้ามา

เกี่ยวกับการกำหนดระเบียบ เพียงแต่ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับเท่านั้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และนันทนาการสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพ การจัดกิจกรรมกลุ่มที่พบคือการดำเนินกิจกรรมในลักษณะไม่เป็นทางการเพราะสมาชิกที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่อาชีพหลักทางด้านการเกษตรความสัมพันธ์จึงเป็นแบบไม่ทางการ ดังนั้นแนวทางการจัดกิจกรรมที่ดีจะต้องมีการวางแผนทั้งการโครงการศึกษาดูงาน การฝึกทักษะการผลิตเหล่านี้เป็นต้น ด้านการบัญชี การเงินและงบประมาณ โดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลุ่มให้ความรู้ในการจัดการบัญชีเบื้องต้น ทั้งนี้จะเป็นระเบียบของภาครัฐที่กำหนดไว้เบื้องต้นในการดำเนินงานกลุ่มต้องมีการจัดทำบัญชีเพื่อให้ง่ายต่อการกำกับติดตามและตรวจสอบ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กลุ่มจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกลุ่มอาชีพ หน่วยงานภาครัฐต้องมีนโยบายส่งเสริมให้มีการเพิ่มขายหัวหน่วยการผลิตสินค้า ODOP ให้เพิ่มมากขึ้นทั่วทั้งนครปากเซเพื่อให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจโดยภาครัฐแสวงหาแหล่งทุนเข้ามาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งการอภิปรายผลทั้งหมดที่กล่าวมาสอดคล้องกับงานวิจัยของพักตร์วิตรี สิมพันธ์ (2557 : ง) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสตรีบ้านเปือย ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า สภาพการดำเนินงานกลุ่มอาชีพสตรีบ้านเปือย ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ และด้านการตลาด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน ตามลำดับ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพสตรีบ้านเปือย ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนารูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ฝึกสอนทักษะกระบวนการดำเนินงาน สับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกสถานที่ ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ควรมีการจัดหาแหล่ง/สถานที่จำหน่ายในชุมชนและบริเวณจังหวัดใกล้เคียง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดภาระงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ จัดประชุมสมาชิกในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นบริหารงานการผลิต ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ วัตถุดิบ แกนนำชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน ควรมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ การจัดระบบวางแผนการดำเนินงาน จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ สำรวจความต้องการของผู้บริโภค ส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ทางสื่อเทคโนโลยีต่างๆและด้านการตลาด ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

คอมพิวเตอร์ การจัดแสดงสินค้าจัดหาสถานที่หรือแหล่งตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในชุมชน ประชุมสมาชิกร่วมกันวางแผนการตลาดในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการขยายเครือข่ายทางการตลาด ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ และจัดการประชุมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรื่องตลาด แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านการวางแผน พบว่า หน่วยงานภาครัฐและประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตสินค้า การพัฒนาให้เป็นไปตามแนวนโยบายของภาครัฐที่กำหนดไว้ ต้องพัฒนาให้ทั่วถึงทั้งในระดับท้องถิ่นรากฐานให้มีความเข้าใจ ซึ่งจะเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจสำคัญของประเทศต่อไป ต้องมีการวางแผนร่วมกันในการจัดตั้งตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น รวมทั้งการวางแผนงบประมาณ ศึกษาความต้องการของลูกค้า ต้องมีการควบคุมคุณภาพสินค้า มีกระบวนการ วางแผนและคิดค้น ให้สินค้ามีความหลากหลาย หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จัก ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ แผนในการบริหารการจัดการ กลุ่มผลิตภัณฑ์ต้องมีทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าเกิดความยั่งยืน ด้านการจัดการตลาด พบว่า ควรมีการศึกษาความต้องการของตลาด รูปแบบของผลิตภัณฑ์ หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมในการขยายตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การจัดสถานที่ ให้เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า ทั้งในระดับหมู่บ้านและกลุ่มหมู่บ้าน มีการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค ควรการประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า เช่น การโฆษณาในเว็บไซต์ การจัดการตลาดต้องมีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อสินค้าโดยการสำรวจความต้องการของตลาด ราคาที่เหมาะสมต่อการจำหน่ายสินค้าทั้งในท้องถิ่นและภายในตลาดทั่วไปสำหรับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าต้องเอาใจใส่ในด้านคุณภาพสินค้า ควบคุมในด้านราคาสินค้า ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ต้องมีการร่วมมือกันในการพัฒนา ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค หน่วยงานทางด้านการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำตลาดสินค้า ด้านการจัดการผลิต พบว่า อยากให้มีการสร้างองค์ความรู้ทั้งเรื่องขั้นตอนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การโฆษณา โดยมีการนำใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงและวัตถุดิบที่มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐต้องจัดทำทะเบียน มีการตรวจสอบคุณภาพอย่างสม่ำเสมอและมีการรับรองมาตรฐานคุณภาพของสินค้าที่ผลิตขึ้นมา หน่วยงานภาครัฐต้องเข้าไปส่งเสริมในการให้ความรู้ คำปรึกษาทางด้านวิชาการเทคนิคในแต่ละขั้นตอนการผลิต กลุ่มผู้ผลิตต้องเอาใจใส่ในการพัฒนาฝีมือ การผลิตให้ทันกับยุคสมัยอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ต้องมีกระบวนการควบคุมการผลิต ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ด้านการบัญชี การเงินและงบประมาณ พบว่า ควรมีการฝึกอบรมจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายและงบประมาณ จะต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการเงินงบประมาณเพื่อดึงดูดเอาแรงทุนจากต่างประเทศเข้ามาร่วม มี

กระบวนการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าจะต้องใช้งบประมาณให้ถูกต้องและสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน จะต้องมีหน่วยงานภายนอกที่มีความน่าเชื่อถือเข้ามาตรวจสอบ เพื่อความโปร่งใสในการและเกิดประสิทธิภาพ การจัดทำบัญชีการเงินควรมีการสรุปรายงานเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Crowe J. A. (2006 : 3) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในวอชิงตันโดยการศึกษาธรรมชาติและทุนทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทุนทางสังคมจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ดีกว่าการพยายามเสริมสร้างความแข็งแกร่งในทางอุตสาหกรรม โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อชุมชนที่สามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ ชุมชนที่มีที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางจะนำมาซึ่งความได้เปรียบในการเสริมความแข็งแกร่งในชุมชนนั้นๆด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ควรให้มีการยกระดับบุคลากรด้วยการฝึกอบรม โดยให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปสนับสนุนการยกระดับความรู้ความสามารถ การให้บริการ ต้องมีความรวดเร็วตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า จะต้องมีการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การจัดส่งบุคลากรไปฝึกอบรมในหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ควรมีการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนรุ่นหลัง หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาให้ความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพราะว่าทรัพยากรบุคคลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ต้องได้รับการส่งเสริม ยกระดับความรู้ให้สูงขึ้น ผู้บริหาร ต้องมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการต่อสำหรับบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Norwood (2003 : 4) ได้ศึกษาเรื่อง ระดับความพร้อมของกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ผลการศึกษาพบว่าผู้ผลิตหัตถกรรมมีประสบการณ์และความรู้การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดน้อยมาก อุปสรรคที่ทำให้กลุ่มไม่สามารถใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารสมัยใหม่ เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ผู้เชี่ยวชาญ ขาดเงินทุน และกลุ่มให้ความสนใจด้านการผลิตมากกว่าด้านการตลาด การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดความสำเร็จทางการตลาดนั้น ทางกลุ่มเห็นว่าโทรศัพท์ มีความสำคัญมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มผลิตสินค้า ODOP เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการประเมินแนวโน้มทิศทางการขายสินค้า หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาให้องค์ความรู้ โดยอาศัยความร่วมจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการประเมิน หน่วยงานการศึกษาเข้ามาพัฒนาร่วมกัน กลุ่มจัดสรรงบประมาณ

สนับสนุนกลุ่มอาชีพ หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มบทบาทในการจัดหาและประสานแหล่งทุนอื่นๆเพิ่มเติม เพื่อให้กลุ่มได้มีแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม โดยการจัดอบรมสัมมนาให้กับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือประชาชนที่สนใจ เพื่อเพิ่มทักษะการผลิตหรือการแปรรูปแก่สมาชิก เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของตลาด

นอกจากนั้น ควรมีแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ทั้งการส่งเสริมตลาดในชุมชน อย่างต่อเนื่องโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีตลาดซื้อขายสินค้าอุปโภค บริโภคในครัวเรือน และพัฒนาธุรกิจชุมชนให้ขยายกว้างออกไป เช่น การจัดตลาดชุมชน สนับสนุนการรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์เพื่อจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชน การนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดภายนอกเพิ่มมากขึ้น มีการศึกษาศักยภาพชุมชนและสภาพการผลิต การตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของแต่ละกลุ่มอาชีพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพให้กับท้องถิ่นชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). *การวิจัยเบื้องต้น* . พิมพลักษณ์, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ติ แก้วน้ำดี. (2561). *กระบวนการผลิตกาแฟ.* กลุ่มผลิตกาแฟแม่ติ เมืองปากเซ ขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

พักตร์วิตรี สิมพันธ์. (2557). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มอาชีพสตรีบ้านเปือย ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วารุณี สารรีเครือ. (2556). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งกลุ่มอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลตะบ่าย อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Crowe J. A. (2006). *Community Economic Development Strategies in Rural Washington: Toward a Synthesis of Natural and Social Capital*. *Rural Sociology.* 71(4): 573-596.

Norwood, Karen Kay. (2003). *Propensity of West Virginia Craftspeople to Use Electronic Media for Marketing Their Products*. Master's Thesis, West Virginia University.

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
THE PARTICIPATORY WASTE MANAGEMENT IN PAKSE MUNICIPALITY, CHAMPASAK PROVINCE, LAO PDR

[1]พูมาลี วิชาคม, [2]วัชราภรณ์ จันทนุกูลและ [3]ไพศาล พากเพียร

[1]Pumalee wichakom, [2] Watcharaporn Jantanukul and [3]Paisarn Phakphian

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]aingvxk@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมและแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เก็บข้อมูลด้วยการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 คนและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน โดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมระดับปัญหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า จิตสำนึกในการจัดการขยะเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรแก้ไข ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับขยะที่ย่อยสลายยากไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้านบทบาทหน่วยงานของรัฐ เทศบาลนครปากเซมีการจัดการขยะในเขตเทศบาลร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่น 2) แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการควรจัดหาถังขยะมาใช้ในครัวเรือน ด้านการติดตามและประเมินผล ควรมีการติดตามผลการรักษาความสะอาดบนถนนและทางเท้า ด้านการตัดสินใจ ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือทิศทางการจัดการ และด้านการวางแผน ควรมีส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับ

การจัดการขยะของเทศบาล ควรจัดวางถังแยกไว้ในตามเส้นทางสำคัญและต้องมีมาตรการที่เข้มงวดต่อการละเมิด ต้องสร้างจิตสำนึกและความรู้แก่กับนักเรียนด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาครัฐต้องเป็นผู้นำในการนำประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะเพื่อพัฒนาให้เทศบาลได้รับการเป็นเทศบาลสีขาว

คำสำคัญ : การจัดการขยะ, การมีส่วนร่วม, เทศบาลนคร

Abstract

The objective of this research was to study the state of problems of participatory waste management and guidelines of participatory waste management in Pakse municipality, Champasak Province, Lao PDR. Data were collected through questionnaires of 238 samples and interviews of 18 key informants. The tools for data collection were questionnaires and interview formats. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis. The results of the research could be revealed as the followings. 1) The overall problems of participatory waste management in Pakse municipality, Champasak province, Lao PDR was at a high level. When it was considered by aspect, it was found as the followings. In consciousness aspect, waste management was an urgent problem needed to be solved. In knowledge of waste management aspect, knowledge about non-biodegradable and non-environmentally friendly waste should be provided to the people. In the role of government agencies aspect, Pakse municipality had municipal waste management in cooperation with other agencies and organizations. 2) The overall guideline of participatory waste management was at a high level. When it was considered by aspect, it was found as the followings. In operation aspect, waste bins should be provided for household use. In monitoring and evaluation aspect, cleanliness on roads and sidewalks should be followed up. In decision-making aspect, there should be participatory policy making and managing guidelines. In planning aspect, there should be participatory meeting on municipal waste management. The waste bins should be arranged along the main roads and measures must be strictly taken towards the violations. The awareness and knowledge on the environment should be raised amongst students. Government agencies must be the leaders in leading the people to participate in waste disposal to develop the municipality to be recognized as the white municipality.

Keywords: Waste Management, Participation, Municipality

บทนำ

สภาวการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากมนุษย์ได้ปรับแต่งธรรมชาติเพื่อความสะดวกสบาย จึงเกิดผลกระทบกับความเป็นอยู่ เช่น การเกิดปัญหามลภาวะต่างๆ ขยะมูลฝอยเป็นมลภาวะหนึ่งที่เกิดกับทุกประเทศ ขยะมูลฝอยจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นคู่กับการผลิตและการบริโภค ผู้ผลิตและผู้บริโภคในสังคม จึงมีส่วนทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการผลิตและการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจาวันของมนุษย์ ตลอดจนมีการใช้กระแสไฟฟ้าส่งผลให้มีการเปลี่ยนการเก็บรักษาและการปรุงอาหาร การบรรจุ หีบห่อต่างๆการใช้พลาสติกและกระดาษเข้ามาแทนที่การใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เป็นแก้วและ โลหะ เพื่อประโยชน์ทางการค้าเพื่อความสะดวกในการขายสินค้า โดยการขายขาดไม่ จำเป็นต้องนำวัสดุหีบห่อกลับคืนมาให้ผู้ขาย วัสดุเหล่านี้ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ ถ้าหากไม่มีแนวทางที่ดีในการจัดการหรือแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่สุด (ชนัดดา สุโพธิ์, 2557 :1)

สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญและความจำเป็นต่อมนุษย์เราเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ หากขาดแคลนสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นแล้วมักจะก่อให้เกิดปัญหากับมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งใกล้ชิดความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่หาแนวทาง การป้องกันแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตในที่สุดในยุคโลกแห่งโลกาภิวัตน์มี การพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทั้งในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพลังงาน การพัฒนาดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นการสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและการสร้างความสะดวกสบายให้แก่มวลมนุษย์ แต่อีกส่วนหนึ่งก็จะมีของเสียหรือมลพิษที่เกิดจากการพัฒนา ซึ่งหากไม่มีการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสมก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ในที่สุด ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านอุตสาหกรรม ความเจริญของเมืองและการใช้ยานพาหนะที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบด้านมลพิษทางอากาศ ปัญหาขยะมูลฝอยและของเสีย รวมทั้งภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉินที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรง จึงเห็นได้ว่าหากการพัฒนา มีความก้าวหน้ารวดเร็วขึ้น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ก็จะเพิ่มเป็น เงาตามตัว การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยี (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2554 : 9)

ในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่าแหล่งที่ผลิตของเสียที่เป็นขยะออกมาเป็นจำนวนมาก ได้แก่ อุตสาหกรรม โรงพยาบาล แหล่งอาคารและสำนักงาน อาคารบ้านเรือน หรือตามแหล่งชุมชนแออัดและตลาดสด โดยของเสียที่เป็น

ขยะที่ปล่อยออกมาจากแหล่งเหล่านี้ มี 3 ประเภท คือ ขยะที่ย่อยสลายได้ง่าย ขยะที่ย่อยสลายได้ยากและขยะอันตราย จึงได้ถูกทิ้งออกสู่แหล่งชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้เสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรค ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของชุมชนเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ตามมาได้ เช่น โรคผิวหนัง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคติดเชื้อ (บิด ไทฟอยด์ อหิวาห์) รวมทั้งโรคพยาธิต่างๆ ทำให้มีผลต่อสุขภาพอนามัยของชุมชนในเขตเมือง ดั้งนั้นต้องมีการบริหารจัดการขยะที่ดีมีประสิทธิภาพและถูกต้อง เพื่อช่วยลดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ต้องจัดให้มีที่เก็บรวบรวมหรือที่รองรับขยะอย่างเพียงพอกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันและมีลักษณะการจัดการอย่างเหมาะสม (สันติสุก ออแก้วเตโซ, 2561 :สัมภาษณ์)

จากสภาพที่เป็นมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ขยะมูลฝอยจึงเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งพบเห็นโดยทั่วไปในชุมชนต่างๆ สำหรับองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ใน การจัดการมูลฝอยในชุมชนต่างๆ คือ หน่วยงานของรัฐ ปัญหาพื้นฐานในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นที่สำหรับการกำจัดขยะได้กลายมาเป็นปัญหาในหลายพื้นที่ชุมชนเริ่มใส่ใจกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น การกำจัดขยะอันตรายที่อาจเกิดขึ้นที่ส่งผลต่อน้ำใต้ดินและมลภาวะทางอากาศ หลายพื้นที่ไม่สามารถหาที่ดินที่เหมาะสมสำหรับก่อสร้างบ่อฝังกลบขยะแห่งใหม่ ปัญหาขยะมูลฝอยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลจากการเพิ่มของประชากรและทัศนคติของผู้คนที่รักความสะดวกสบายขาดวินัยในการทิ้งขยะจนกลายเป็นสิ่งสำคัญของวิถีชีวิตไปแล้ว (คำแพง สีอาลุน 2561 : สัมภาษณ์) การกำจัดขยะในปัจจุบันเป็นเพียงการซุกซ่อนขยะให้ดี เพื่อไม่ให้มีใครเห็น ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ การจัดการขยะอย่างไม่ถูกต้องในระหว่างการเก็บขน ขนถ่ายหรือการกาจัดขยะ เป็นผล ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกปี ก่อให้เกิดปัญหาแก่เทศบาลในด้านการบริหารและงบประมาณ องค์ประกอบและลักษณะของขยะ ทำให้ยากต่อการจัดการอย่างถูกต้อง และเป็นต้นเหตุทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ณ สถานกำจัดขยะมูลฝอย (อดิศักดิ์ ทองไข่มุกต์ 2546 : 7–8) ปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดมูลฝอยสูงขึ้น ผลกระทบที่เกิดจากมูลฝอยในเขตเทศบาล โดยเฉพาะในสถานที่และวิธีการกำจัดมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ได้แก่ กลิ่นเหม็น แหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรคต่างๆ การปนเปื้อนต่อน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินจากน้ำชะมูลฝอย เป็นต้นการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการตั้งแต่วันนี้ซึ่งข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอยเป็นสิ่งจำเป็นเริ่มต้นที่จะต้องนำไปใช้ในการประเมินสถานภาพการจัดการมูลฝอยและวาง

แผนการป้องกันและแก้ไขปัญหามูลฝอยในภาพรวมของแขวง ต่อไป (ไก่ทอง สุวันนาดี, 2561 : สัมภาษณ์)

ดังนั้นการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในแก้ไขปัญหาที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อนำแนวทางที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 30 คน ผู้ประกอบการร้านค้าในเขตเทศบาลนครปากเซ จำนวน 1,356 ร้าน ประชาชนในเขตเทศบาลนครปากเซ จำนวน 230,214 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 231,600 คน (สถิติข้อมูลทะเบียนราษฎร์, 2561)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้าและประชาชนในเขตเทศบาลนครปากเซ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 1 ของประชากรหลักแสนในการพิจารณา (ธีระวุฒิ เอกะกุล,2550 : 138) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,316 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มเป้าหมาย ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 3 คน ประชาชนในเขตเทศบาลนครปากเซ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 18 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ 2) จิตสำนึกในการจัดการขยะ และ 3) บทบาทหน่วยงานของรัฐ ศึกษาแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินการ 3) ด้านการตัดสินใจ และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และเสนอค่าสถิติเป็นตอนๆ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลวิเคราะห์ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 แบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนนโดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด,2553 : 103)

4.3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบความเรียงและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมระดับปัญหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.09) เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จิตสำนึกในการจัดการขยะ ($\bar{X}$= 4.32) ความรู้เรื่องการจัดการขยะ ($\bar{X}$= 4.23) บทบาทหน่วยงานของรัฐ ($\bar{X}$= 3.73) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลำดับ	สภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	สภาพการบริหารจัดการ		
		$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1	ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ	4.23	0.90	มาก
2	จิตสำนึกในการจัดการขยะ	4.32	0.98	มาก
3	บทบาทหน่วยงานของรัฐ	3.73	0.88	มาก
เฉลี่ยรวม		**4.09**	**0.92**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมระดับปัญหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.09) จำแนกเป็นรายด้าน คือ

1) ด้านจิตสำนึกในการจัดการขยะ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.32) ปัญหาขยะเป็นปัญหาสำคัญควรเร่งแก้ไข

2) ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.23) ขยะที่ย่อยสลายยากทำลายสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดโลกร้อน

3) ด้านบทบาทหน่วยงานของรัฐ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.73) เทศบาลนครปากเซมีการจัดการขยะในเขตเทศบาลร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่น

2. แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.84) เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการดำเนินการ ($\bar{X}$= 4.12) ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$= 4.08) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$= 3.73) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$= 3.56) ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลำดับ	แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1	ด้านการวางแผน	3.56	1.27	มาก
2	ด้านการตัดสินใจ	3.73	1.28	มาก
3	ด้านการดำเนินการ	4.12	1.03	มาก
4	ด้านการติดตามและประเมินผล	4.08	1.26	มาก
เฉลี่ยรวม		**3.87**	**1.21**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.87) จำแนกเป็นรายด้าน คือ

1) ด้านการดำเนินการ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ควรมีจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังขยะมาใช้ในครัวเรือน

2) ด้านการติดตามและประเมินผล โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานรักษาความสะอาดบนถนนและทางเท้าตามโครงการหน้าบ้านน่ามอง

3) ด้านการตัดสินใจ โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ควรมีการเข้าร่วมการกำหนดนโยบายหรือทิศทางการจัดการ

4) ด้านการวางแผน โดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ควรได้เข้าร่วมการประชุมปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล

อภิปรายผล

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถนำผลมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประเด็นที่ควรนำผลมาอภิปรายด้านจิตสำนึกในการจัดการขยะมองว่าปัญหาขยะเป็นปัญหาสำคัญควรเร่งแก้ไข เพราะปัญหาขยะถือเป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่ายที่ต้องช่วยกันแก้ไข ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกวิธีจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งเรื่องเชื้อโรค มลพิษทางอากาศ เป็นต้น ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ย่อยสลายยากทำลายสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดโลกร้อน เพราะขยะเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ขยะพวกถ่านไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ แบตเตอรี่เป็นขยะอันตราย เหล่านี้ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้ จำเป็นต้องมีแหล่งจัดเก็บที่เพียงพอไม่ให้กระทบตอสภาพแวดล้อมและต้องมีกระบวนการควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด ด้านบทบาทหน่วยงานของรัฐเทศบาลนครปากเซต้องมีการจัดการขยะในเขตเทศบาลร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่น เพราะปัญหาขยะเป็นเรื่องของทุกคนที่ต้องมีจิตสำนึกร่วมกันในดูแลรักษาและกำจัดอย่างถูกวิธี ดังนั้นเทศบาลนครปากเซต้องให้ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทั้งภาครัฐภาคเอกชน เป็นเจ้าภาพในการกำจัดขยะในเขตพื้นที่ของตนเองให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ประชาชน พนักงานของรัฐ ต้องได้รับการเอาใจใส่ เพื่อให้มีความรู้ในการจัดการขยะ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความสวยงามของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโยธิน หนองชิว (2559 : 4) ได้ศึกษา แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านนาหลวง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้ร่วมกระบวนการศึกษามองว่าคนในชุมชนขาดความรู้และความสนใจ ในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้บ่อขยะเต็มเร็ว ถังขยะไม่เพียงพอและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวันและคน ในชุมชนทิ้งขยะไม่เป็นที่ ทำให้ตามที่สาธารณะและสองข้างทางของชุมชนสกปรกเต็มไปด้วยขยะ ผู้ร่วมศึกษา ได้ร่วมกันจัดทำแนวทางการจัดการขยะคือ ลดการใช้ถุงพลาสติกและวัสดุที่ก่อให้เกิดขยะมากขึ้นในชุมชน สร้างมาตรการในการลดการเกิดขยะในชุมชน สร้างความตะหนักให้ชาวบ้านช่วยกันแยกขยะ เพื่อลดปริมาณก่อนทิ้ง มีกิจกรรมเก็บขยะตามที่สาธารณะของหมู่บ้านเดือนละครั้ง สอนให้ชาวบ้านแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะ สร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะและได้มีการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติ โดยการทำแผนปฏิบัติการ

2. แนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่ละด้านมีข้อควรอภิปรายผลคือด้านการดำเนินการควรมีจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เช่น ถังขยะมาใช้ในครัวเรือน ทั้งนี้ปัญหาการทิ้งขยะเรี่ยลาดไม่เป็นระบบระเบียบส่วนหนึ่งมาจากไม่มีถังขยะรองรับ และไม่เพียงพอต่อปริมาณการทิ้ง

ขยะ ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อการคัดแยกขยะ ด้านการติดตามและประเมินผลควรมีการติดตามผลการดำเนินงานรักษาความสะอาดบนถนนและทางเท้าตามโครงการหน้าบ้านน่ามอง เพื่อเป็นมาตรการในการกำกับดูแลความสะอาด ด้านการตัดสินใจควรมีการเข้าร่วมการกำหนดนโยบายหรือทิศทางการจัดการขยะ เพื่อเป็นแนวทางเสริมสร้างความรู้ให้กับประชาชนหรือผู้ประกอบได้ปฏิบัติ ด้านการวางแผน ควรได้เข้าร่วมการประชุมปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล เพราะมาตรการต่างๆ จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายในการวางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาล ควรมีการโฆษณาเผยแพร่และนโยบายแนวทางต่างๆ ของการจัดการขยะอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ ควรมีการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการจัดการขยะในเขตเทศบาล การจัดการขยะต้องมีการเอาใจใส่และมีการจัดเก็บขยะให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากขยะมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละวัน โดยต้องให้ทุกองค์การ ทุกหน่วยทุกบ้านเป็นเจ้าภาพในการกำจัดขยะเพื่อให้มีความสะอาด เพื่อเป็นการลดมลพิษในอากาศ มีการคัดแยกถังขยะในการกำจัดขยะก่อนทิ้งและมีการติดป้ายเพื่อบ่งบอกถึงประเภทของการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญธรรม วงศ์ศิริ (2558 : 30) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ด้านการจัดองค์การ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการชี้นำ และด้านการควบคุม ตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านการวางแผน คือ ร่วมวางแผนดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านการจัดองค์การ คือ ร่วมทำความสะอาดในชุมชน ด้านการชี้นำ ได้รับข้อมูลข่าวสารการจัดการขยะมูล ฝอยจากเทศบาลและด้านการควบคุม มีการประชุมกำหนดการนำแผนที่จัดทำไว้ไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบมีส่วนร่วมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการวางแผนควรให้ประชาชนทำการแยกประเภทขยะก่อนการทิ้ง คือ ขยะแห้งกับขยะเปียก การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนประชาชนจะใช้วิธีการใช้สิ่งของทดแทนวัสดุที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย รวมถึงการใช้สิ่งของซ้ำๆ หลายครั้ง รวมทั้งนำสิ่งของ ที่ชำรุดที่สามารถซ่อมแซมได้มาซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่ ด้านการจัดองค์การควรควรอบรมจัดระเบียบวินัย จิตสำนึกของเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะให้มีความรับผิดชอบให้มาก ด้านการชี้นำ ควรให้ผู้นำชุมชนประกาศเสียงตามสายแนะนำวิธีการรักษาความสะอาดในชุมชน และด้านการควบคุม ควรจัดอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดคัดแยกขยะให้ อันตรายจากขยะมีพิษ เพื่อให้ชุมชนปราศจากขยะฝอยและส่งผลต่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลนครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านการจัดเก็บขยะ จะต้องมีการจัดวางถังแยกขยะไว้ในแต่ละจุดตามเส้นทางที่สำคัญ ควรมีการเข้มงวดต่อภาคประชาชนเกี่ยวกับการทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ และต้องมีมาตรการที่เข้มงวดต่อการละเมิด ควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาครับควรเพิ่มจำนวนปริมาณถังขยะให้เพียงพอต่อความต้องการในการทิ้งขยะของประชาชน ควรจัดทำป้ายเกี่ยวกับประเภทของขยะเพื่อให้ประชาชนทิ้งขยะถูกต้อง ต้องสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการจัดการขยะ เช่นการเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียนตามสถานศึกษาต่างๆ หน่วยงานภาครัฐต้องเป็นหน่วยงานหลักในการนำพาปลุกระดมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะและต้องมีการลงติดตามการกำจัดขยะให้มีความเข้มงวดเพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาไปสู่การประกาศเป็นเขตเทศบาลสีขาวในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ชนัดดา สุโพธิ์. (2557). *แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิผลในเขตเทศบาล ตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญธรรม วงศ์ศิริ. (2558). *แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). *การวิจัยเบื้องต้น* . พิมพลักษณ์, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

โยธิน หนองชิว. (2559). *แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านนาหลวง อำเภอสอง จังหวัดแพร่*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม.(2554). *คู่มือการจัดการขยะมูลฝอย โดยชุมชน*. ปทุมธานี : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

อดิศักดิ์ ทองไข่มุกต์. (2546). *การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล*. ปทุมธานี: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.

สัมภาษณ์. สันติสุก ออแก้วเตโซ. (2561). *การจัดการขยะ*. นครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สัมภาษณ์. ไก่ทอง สุวันดี. (2561). *การจัดการขยะ.* นครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

สัมภาษณ์. คำแพง สีอาลุน. (2561). *การจัดการขยะ.* นครปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

การพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

THE DEVELOPMENT OF PERSONNEL MANAGEMENT IN THE POSTAL, TELECOMMUNICATION AND COMMUNICATION DIVISION, CHAMPASAK PROVINCE, LAO PDR

[1]สุกทะวี บุนไชยะลัด, [2]วัชราภรณ์ จันทนุกูลและ[3]ไพศาล พากเพียร

[1]Suktawee bunchaiyalat, [2]Watcharaporn Jantanukul and [3]Paisarn Phakphian

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]aingvxk@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรและแนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เก็บข้อมูลด้วยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 17 คน โดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาบุคลากร มีระบบการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุง การพัฒนาบุคลากร ด้านการวางแผนบุคลากร มีระบบการจัดทำแผนอัตรากำลังบุคลากรของหน่วยงาน ด้านการสรรหาบุคลากร มีการกำหนดวิธีการสรรหาบุคลากรด้วยวิธีที่เหมาะสมกับนโยบายของหน่วยงาน ด้านการให้พ้นจากงาน มีการวางแผนการงานด้านการเลิกจ้างอย่างชัดเจน ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการแจ้งผลการประเมินให้ผู้ถูกประเมินอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากร ด้านการวางแผน ควรวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรให้ความเหมาะสมกับวิชาชีพเฉพาะ การ

บริหารบุคลากรต้องมีการวางแผนกรอบอัตรากำลัง ด้านการสรรหาบุคลากร ต้องมีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ควรมีการยกย่องบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้มีความเจริญก้าวหน้า ด้านการพัฒนาบุคลากรควรส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาเฉพาะทั้งในและต่างประเทศ ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรประเมินบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียม ถูกต้อง โปร่งใสและเป็นธรรม ด้านการให้พ้นจากงานมีการปรึกษาก่อนดำเนินการและมีการประเมินอย่างเป็นระบบด้วยกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหาร, บุคลากร

Abstract

The purpose of this research was to study the state of personnel development and guidelines for the development of personnel management of the Post, Telecommunication and Communication Division, Champasak Province, Lao PDR. Tools for collecting data were questionnaires from 108 samples and interviews formats from 17 key informants. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis. The results of this research were as the followings. 1) The overall conditions of personnel management development was at a high level and could be shown by aspect as follows. In personnel development aspect, there was a system of monitoring, auditing and improving the development of personnel. In personnel planning aspect, there was a workforce planning system of the division. In personnel recruitment aspect, appropriate personnel recruitment method of the division was defined. In termination aspect, there was a clear termination plan. In performance appraisal aspect, the appraised employees were informed of the appraisal results in written forms. 2) Guidelines for personnel management development were as the followings. In planning aspect, personnel development should be planned in accordance with specific career. Personnel management should include workforce planning. In recruitment aspect, knowledgeable and capable personnel should be recruited. In retaining personnel aspect, knowledgeable and capable personnel should be honored and promoted. In personnel development aspect, personnel should be developed in specific career both at home and abroad. In job appraisal aspect, all employees must be equally, correctly, transparently and fairly appraised. In termination aspect, there should be a consultation and clear regulated assessment system before the termination.

Keywords: Development, Management, Personnel

บทนำ

การพัฒนาบุคลากรในปัจจุบัน องค์กรทุกระดับทุกขนาดต้องมีผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินภารกิจขององค์กร ให้บรรลุผลตามนโยบายและวัตถุประสงค์ เพื่อให้องค์กรดำรง อยู่ได้ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การที่ผู้บริหารจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้นั้น การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานประการหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การศึกษาศักยภาพของบุคลากร การจัดการศึกษา ในด้านทักษะการทำงานจึงเป็นการค้นหาคำตอบและแนวทางในการที่จะพัฒนาปรับปรุง ศักยภาพขององค์กรไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาในที่สุด หากองค์กรใด มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการทำงานที่ดี ก็ย่อมทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีศักยภาพในการแข่งขันและพัฒนา ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จ ในการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว ผู้บริหารจึงต้องอาศัยเครื่องมือทางการบริหารต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อธำรงรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเหล่านั้นให้อยู่กับองค์กรนานที่สุด เท่าที่องค์กรต้องการ ปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในงานทุกประเภทขององค์กรทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐหรือเอกชน ไม่ใช่เงินไม่ใช่เครื่องจักรเครื่องมือ หรือเทคโนโลยี แต่ปัจจัยที่ สำคัญที่สุดคือ คนซึ่งหมายถึงผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด โดยรวมขององค์กรที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ แม้ในภาวะของการดำเนินงานตามปกติขององค์กร การพัฒนาคนถือ เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายอยู่แล้ว (สุวเพ็ญ คำตุ้ย,2555 : 2)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของระเบียบข้าราชการแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หมวดที่ 17 การฝึกอบรมและการพัฒนาข้าราชการ ได้กล่าวถึงข้าราชการทุกคนต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่ ฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน ฝึกอบรมในเวลาประจำการปกติ ฝึกอบรมเพื่อบรรจุรับหน้าที่และตำแหน่งใหม่ ข้าราชการนอกจากได้รับการฝึกอบรมแล้วยังจะได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างแบบยาวนานให้เป็นข้าราชการรุ่นสืบทอดในตำแหน่งงานต่างๆ ตามความเรียกร้อง ต้องการของงานในแต่ละระยะ กรมจัดตั้งและพนักงาน คณะจัดตั้งขั้นต่างๆ เป็นผู้ค้นคว้าสร้างแผนการ ประสานสมทบกับภาคส่วนเกี่ยวข้องและนำเสนอเบื้องบนเพื่อดำเนินการฝึกอบรมและการพัฒนาข้าราชการตามความเรียกร้อง ต้องการของงานองค์กรคุ้มครองข้าราชการส่วนกลางเป็นผู้กำหนดมาตรฐานเงื่อนไขและระเบียบการต่างๆ สำหรับการฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการแต่ละประเภท ผู้บริหารแต่ละองค์กรประกอบด้วย องค์การปกครองแขวง คือ เจ้าแขวง องค์การปกครอง

นคร คือ เจ้าครองนคร องค์การปกครองเมือง คือ เจ้าเมือง องค์การปกครองเทศบาล คือ หัวหน้าเทศบาล และองค์การปกครองบ้าน คือ นายบ้าน (คำรัสของนายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับเลขที่ 82/นย ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2546) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินทิพย์ อุดบุญ (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นด้านการฝึกอบรม ควรมีการจัดทำแผนงานเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมบุคลากรให้เป็นไปตามความต้องการของสายการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมตามสายการปฏิบัติงาน จัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวินัยและการปฏิบัติตนของบุคลากร ด้านการฝึกอบรมหรือดูงาน ควรมีการจัดทำแผนงานเกี่ยวกับโครงการส่งบุคลากรไปศึกษา ฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานให้สอดคล้องกับภาระงานและเป็นไปตามความต้องการของบุคลากร สำรวจความต้องการของบุคลากรในการศึกษาฝึกอบรมหรือการศึกษาดูงานเกี่ยวกับระยะเวลาหรือสถานที่ ด้านพัฒนาบุคลากร ควรสนับสนุนให้บุคลากรได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการหรือสัมมนากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องกระบวนการวางแผนการปฏิบัติงาน สำรวจความต้องการของบุคลากรที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการสัมมนา ด้านการพัฒนาด้วยตนเอง ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาหรือสอนงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านทุนการศึกษาแก่บุคลากรในการพัฒนาตนเองและด้านพัฒนาทีมงานหรือพัฒนาองค์การ ควรมีการแนะนำบุคลากรเกี่ยวกับการค้นหาข้อมูลในการทำงานจากแหล่งความรู้ใหม่ๆ สอนงานหรือให้คำปรึกษาและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจแก่บุคลากรในแต่ละส่วนงานอย่างเป็นกันเองและร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานดังนั้นบุคลากรจึงเป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จแห่งกระบวนการจัดการความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน จึงต้องได้รับการเอาใจใส่จากองค์กรที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรในองค์กร ให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุนี้นักบริหารองค์กรจึงควรให้ความสำคัญในกระบวนการจัดการองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุผลที่ว่าบุคลากรเป็นหัวใจของการทำงานทุกระบบและมีผลที่จะช่วยให้งานนั้นสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ในประเทศที่พัฒนาแล้วจึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพราะเชื่อว่าหากทรัพยากรบุคคลมีคุณภาพ จะคิดทำการสิ่งใดย่อมมีโอกาสพบกับความสำเร็จ ประกอบกับในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงต้องมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง (เพ็ญแข แต่งจันทร์ 2557 : 2)

การพัฒนาบุคคลเป็นกุญแจที่สำคัญที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จและเป็นหัวใจของการบริหารเพราะมนุษย์ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจและเป็นสิ่งมีคุณค่า ถึงแม้จะมีวัสดุ อุปกรณ์ ครบถ้วนถ้าผู้ใช้ไม่มีความรู้ความสามารถ หรือขาดขวัญกำลังใจที่จะรวมกัน

ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ทรัพยากรอื่นๆที่ปราศจากชีวิตนั้นไม่ได้นำ มาใช้โดยมนุษย์ก็ไม่มีประโยชน์เลย ดังนั้น คน เป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดและมีประโยชน์มากที่สุดในองค์กร (ปัทมภัสสร์ สมทิพย์,2554 :1) การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญ เพราะเป็นงานที่เกี่ยวกับบุคลากร ซึ่งถือได้ว่าบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการทุกระดับ ทำให้องค์กรสู่ความสำเร็จเจริญก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ถ้าการบริหารงานบุคคลบกพร่อง องค์กรนั้นจะไม่มีความเจริญก้าวหน้าได้ เพราะงานทุกชนิดจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็อยู่ที่บุคคลที่ทำงานดังนั้น ผู้บริหารที่ดีจะต้องบริหารงานบุคคลให้ประสบความสำเร็จในการทำงานต้องให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกัน นอกจากนั้นกระบวนการบริหารงานบุคคลต้องยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารต้องให้ความสำคัญทุกกระบวนการขั้นตอน เพื่อให้มีผลต่อการปฏิบัติงานตามที่คาดหวังทุกขั้นตอนเป็นลักษณะการบริหารโดยองค์คณะบุคคลที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้เพราะสภาพปัญหาการพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรและประเทศชาติ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารแผนก จำนวน 3 คน หัวหน้าห้องการเมือง จำนวน 7 คน บุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร จำนวน 138 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 148 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารแผนก หัวหน้าห้องการเมือง บุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (ธีรวุฒิ เอกะกุล,2543 : 23) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 108 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารแผนก จำนวน 3 คน หัวหน้าห้องการเมือง จำนวน 7 คน ตัวแทนบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน6 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนบุคลากร 2) ด้านการสรรหาบุคลากร 3) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และ6) ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 6 ด้าน ได้แก่ การวางแผนบุคลากร การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้บุคลากรพ้นจากงาน โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเสนอค่าสถิติเป็นตอนๆตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลวิเคราะห์ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์แบบสอบถามสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนน โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด,2553 : 103)

4.3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร

ลำดับ	สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1	ด้านการวางแผนบุคลากร	4.23	0.77	มาก
2	ด้านการสรรหาบุคลากร	4.19	0.71	มาก
3	ด้านการธำรงรักษาบุคลากร	4.03	0.70	มาก
4	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.27	0.71	มาก
5	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.13	0.65	มาก
6	ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน	4.16	0.74	มาก
เฉลี่ยรวม		**4.17**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ด้านการวางแผนบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ด้านการสรรหาบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และด้านการธำรงรักษาบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนบุคลากร โดยรวม

อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการบุคลากรของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ด้านการสรรหาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำหนดวิธีการสรรหาบุคลากรที่ต้องการ โดยพิจารณาวิธีการที่ใช้ที่เหมาะสมกับนโยบายของหน่วยงานอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ด้านการธำรงรักษาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการมอบหมายงานให้แก่บุคลากรได้ตรงกับความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการ ติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุง การพัฒนาข้าราชการบุคลากรอย่างเป็นระบบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการแจ้งผลการประเมินให้ผู้ถูกประเมินรับทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการวางแผนการงานด้านการให้บุคลากรพ้นจากงานอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ดังตารางค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสาร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ด้านการวางแผนควรหน่วยงานรัฐควรวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรต้องมีความเหมาะสมกับวิชาชีพเฉพาะและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของบุคลากร เนื่องจากบุคลากร มีจำนวนไม่เพียงพอทั่วถึง การวางแผนพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับบรรดาหน้าที่การปฏิบัติงานที่เป็นอยู่ให้มีการได้รับการฝึกอบรมในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว การบริหารบุคลากรต้องมีการวางแผนกรอบอัตรากำลัง การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังและการบำรุงรักษาบุคลากร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กร ด้านการสรรหาบุคลากรต้องมีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความ รู้ความสามารถ เข้าปฏิบัติงานในตำแหน่งที่เหมาะสมและมีกระบวนการเฉพาะในการสรรหาบุคลากร อย่างเข้มงวด เพื่อให้ได้พนักงานที่มีความรู้ความสามารถมาพัฒนาแผนก ด้านการธำรงรักษาบุคลากร ควรมีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีความสามารถให้ได้รับการส่งเสริมที่ดีขึ้นมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาเฉพาะให้บุคลากรไปพัฒนาตนเองด้านการศึกษาต่อ ทั้งในและต่างประเทศ ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรประเมินให้บุคลากรทุกคนบนพื้นฐานความเท่าเทียมถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม การประเมินผลงานเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการประเมินเพื่อเป็นการบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของการทำงานของบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน การพ้นจากตำแหน่ง

จะต้องได้รับการปรึกษาหารือก่อนที่จะดำเนินการให้พ้นจากงาน หน่วยงานจะต้องมีการวางแผนเพื่อสรรหาบุคลากรเข้ามาทดแทนตำแหน่งที่และมีการประเมินอย่างเป็นระบบให้มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน การให้บุคลากรพ้นจากงานควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบ การสอบสวนและการลงโทษ การพิจารณาตรวจสอบ ควรมีการชี้แจง เผยแพร่ กฎระเบียบ ข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการให้แก่บุคลากรทราบอย่างทั่วถึงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด

อภิปรายผล

สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสารแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อควรนำมาอภิปรายผล คือ ด้านการวางแผนบุคลากรควรมีการจัดประชุมวางแผนการกำหนดอัตรากำลังของบุคลากร ร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอซึ่งสุวเพ็ญ คำตุ้ย (2555 : 17) ได้อธิบายความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน พัฒนาภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ระบบความคิดและพฤติกรรมในการทำงานเป็นการส่งเสริมให้ บุคลากรในองค์กรมีการเพิ่มทักษะในด้านต่างๆ ของตนเองให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนางานในทุกๆ ด้านให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางเอาไว้ การพัฒนาบุคลการเป็นสิ่งที่องค์กรจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลานาน ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้และเพื่อให้บุคลากรในองค์มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงและ ช่วยให้องค์กรพัฒนาในทุกๆ ด้าน ควรมีการวางแนวทางการพัฒนาบุคลากร ให้มีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร ระบบงานและการปรับอัตรากำลัง การวางแผนการพัฒนาบุคลากรต้องพิจารณาเนื้อหาและจังหวะเวลาให้เหมาะสมกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาบุคลากรนั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ช่วยให้บุคลากรมีความเข้าใจกลยุทธ์ใหม่ขององค์กรก่อนการก่อตั้ง โยกย้าย หรือบรรจุบุคลากรในตำแหน่งงานใดก็ตามควรต้องแน่ใจว่าบุคลากรคนนั้นได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถเพียงพอกับงานนั้นแล้วผู้บังคับบัญชาควรเข้าใจวัตถุประสงค์กิจกรรมการฝึกอบรมและกำชับให้ ผู้ปฏิบัติงานที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรมได้ตระหนักถึงความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อตัว บุคลากรในการเข้ารับการอบรมผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญและสนใจไต่ถามถึงสิ่งที่เขาได้รับการฝึกอบรม ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้บุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมได้ใช้ความรู้และ ทักษะที่เรียนรู้และคอยติดตามสนับสนุนด้านต่างๆให้สามารถนำความรู้นั้นมาใช้ให้ได้ผล ด้านการสรรหาบุคลากรควรมีการนำผลการประเมินการสรรหามาปรับปรุงพัฒนาอย่างชัดเจน เพราะเมื่อได้ดำเนินการพัฒนาไปแล้ว จำเป็นจะต้องมีการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะผลจากการประเมินจะสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนต่างๆ ในการพัฒนาบุคลากรครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้านการธำรง

รักษาบุคลากรควรมีหลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานสำหรับการพิจารณาความดีความชอบ ได้ดำเนินอย่างเปิดเผยชัดเจนทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัศวิน กองถวิล (2558 : 4) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของการประปาส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่ คือ ด้านการธำรงรักษาบุคลากร พบว่า การจูงใจถือเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูง ผู้บริหารควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านสวัสดิการ เช่น โบนัส เมื่องบประมาณไม่เพียงพอก็สามารถโอนงบประมาณมาตั้งใหม่ได้และจัดตั้งงบประมาณไว้เพื่อการเฉพาะ การมอบหมายงานควรให้ตรงกับตำแหน่งความรับผิดชอบของหน้าที่แต่ละคน สถานที่ทำงานควรก็มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานให้เพียงพอ ด้านการพัฒนาบุคลากรควรมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับเรืองรัตน์ ไมตรี (2555 :38) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรมีหลายรูปแบบหลายลักษณะ สามารถนำมาใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรและบุคคลที่จะพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร การที่จะเป็นบุคลากรที่ดีต้องมีการฝึกฝน มีมาตรฐานของหลักสูตร มีการประเมินผล มีระยะเวลาและการกระทำที่เหมาะสม รู้เรื่องงาน รู้และเข้าใจการเรียนรู้ร่วมกันและมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม โดยมีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมพื้นฐานและความคิดรวบยอดที่เกิดจากการฝึกหัดเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่ดีได้ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานควรมีกระบวนการประเมินอย่างโปร่งใสและยุติธรรม เมื่อได้ดำเนินการพัฒนาไปแล้ว จำเป็นจะต้องมีการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะผลจากการประเมินจะสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนต่างๆในการพัฒนาบุคลากรครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงานควรการอำนวยความสะดวกและบริการด้านสิทธิประโยชน์การพ้นจากงานอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ซึ่งสอดคล้องกับงานของสุภชัย สุนามเจริญกุล (2558 : 5) ได้ศึกษา แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านวินัย การรักษาวินัย และการดำเนินการทางวินัยด้านการออกจากราชการ และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งและด้านที่อยู่ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปัญหาในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการออกจากราชการด้านวินัย การรักษาวินัย และการดำเนินการทางวินัย ส่วนปัญหาในระดับปานกลาง

ได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับปานกลางและปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ได้แก่ ควรให้ความสำคัญในด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ควรมีการติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องด้านวินัย การรักษาวินัย และการ ดำเนินการทางวินัย ควรให้ความสำคัญในการตักเตือนหรือลงโทษบุคลากรที่กระทำผิดควรมีข้อตกลงตามระเบียบที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติด้านการออกจากราชการควรมีการพิจารณาอนุญาตหรือยับยั้งครูที่ขอลาออกจากราชการตามโครงการเกษียณก่อนกำหนดควรชี้แจงให้เห็นผลดีผลเสียอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติและสอดคล้องกับงานของสุภชัย สุนามเจริญกุล (2558 : 5) ที่ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวินัย การรักษาวินัย และการดำเนินการทางวินัยด้านการออกจากราชการ และด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งและด้านที่อยู่ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปัญหาในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการออกจากราชการด้านวินัย การรักษาวินัยและการดำเนินการทางวินัย ส่วนปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง และ ปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ได้แก่ ควรให้ความสำคัญในด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานควรมีการติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องด้านวินัย การรักษาวินัย และการ ดำเนินการทางวินัย ควรให้ความสำคัญในการตักเตือนหรือลงโทษบุคลากรที่กระทำผิดควรมีข้อตกลงตามระเบียบที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติด้านการออกจากราชการควรมีการพิจารณาอนุญาตหรือยับยั้งครูที่ขอลาออกจากราชการตามโครงการเกษียณก่อนกำหนดควรชี้แจงให้เห็นผลดีผลเสียอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติและสอดคล้องกับงานของลาวัณย์ เพิ่มสุขรุ่งเรือง (2559 : 3) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงาน

บุคคลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้านและเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การวางแผนอัตรากำลังและการบำรุงรักษาบุคลากร ตามลำดับ สุขภาพองค์การของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ขวัญในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนทรัพยากร การมุ่งเน้นวิชาการ ภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์และบูรณภาพของสถาบัน ตามลำดับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สภาพการพัฒนาการบริหารบุคลากรแผนกไปรษณีย์โทรคมนาคมและการสื่อสารแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการพัฒนาบุคลากรโดยต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มเติม อาจส่งเสริมให้มีการได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นระยะกลางและระยะยาว มีการสรรหาบุคลากรด้วยกระบวนการสอบคัดเลือกเอาคนที่ได้คะแนน ความรู้ความสามารถสูงสุด ในการบรรจุเข้าในตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานที่เหมาะสม มีการธำรงรักษาบุคลากรที่มีการปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น ให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไป นอกจากนั้นมีการส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาเฉพาะให้ การพนักงาน ในองค์กรได้มีการยกระดับความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น ให้บุคลากรไปพัฒนาตนเองด้านการศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพลักษณ์, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปัทมภัสสร์ สมทิพย์. (2554). *ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ*ฯ. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.

เพ็ญแข แต่งจันทร์. (2557). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดสำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)*. สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ.

เรืองรัตน์ ไมตรี. (2555). *การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาบุคลากรครู ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ลาวัณย์ เพิ่มสุขรุ่งเรือง. (2559). *การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ศิรินทิพย์ อุดบุญ. (2557). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุภชัย สุนามเจริญกุล. (2558). *แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนรวมไทยพัฒนา 5 จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุวเพ็ญ คำตุ้ย. (2555). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยพะเยา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

อัศวิน กองถวิล. (2558). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ของการประปาส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์

การใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ สำหรับเด็กปฐมวัย

THE USE OF THAI CHILDREN TRADITIONAL GAMES ACTIVITIES FOR EARLY CHILDHOOD'S GROSS MOTOR SKILLS DEVELOPMENT

[1]ชุลีพร นาหัวนิล, [2]นนทชนนปภพ ปาลินทร, [3]อภิรดี ไชยกาลและ [4]ชลิลลา บุษบงก์

[1]Chuleeporn Nahuanin, [2]Nonttachanonpaphop Palintorn,

[3]Apiradee Chaiyakan and [4]Chalinla Boodsabong

[1,2]มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย

[3,4]มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ประเทศไทย

[1,2]Ratchathani University, Thailand.

[3,4]Srisaket Rajabhat University, Thailand.

[1]Chuleeporn21@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ดำเนินการทดลองในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ดำเนินการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที ในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ใช้วิธีการทดลองแบบ One group pretest-posttest design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย จำนวน 20 แผน แบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t กรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน โดยพบว่าด้านทักษะการวิ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด $\overline{X}$ = 13.60 รองลงมา ได้แก่ ด้านทักษะการกระโดด $\overline{X}$ = 13.00 และด้านทักษะการทรงตัว $\overline{X}$ = 12.85 ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยทั้งภาพรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ : พัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่, เด็กปฐมวัย, กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย

Abstract

The purposes of this study were to promote early childhood's gross motor skills development by using Thai Children traditional games activities and to compare early childhood's gross motor skills development between pre and post use of Thai Children traditional games activities. The sample consisted of 20 students of Kindergarten 3 aged between 3-6 years studying in the second semester of the academic year 2019 at Ban Nonchai School, Muang district, Khon Kaen province. They were selected by simple random sampling. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The duration of the experimentation with movement and rhythmic activities was 4 weeks, 5 days a week and 50 minutes a day. The research instruments included 20 lesson plans with Thai Children traditional games activities and the assessment formats of gross motor skills of early childhood. The research statistics were percentage, mean, standard deviation, and t-test for dependent. The findings were as follows. The overall development of gross motor skills of early childhood children after using the Thai children traditional games activities in the post experiment was higher than the pre experiment in all aspects. It was found that running skill was at the highest level with $\overline{X}$ =13.60 and respectively followed by jumping skill with $\overline{X}$ = 13.00 and balancing skill with $\overline{X}$ = 12.85. The results of the comparison of gross motor skills of early childhood children by using the Thai children traditional games activities were found that the overall and by aspect development in post experiment was higher than the pre experiment with statistical significance at the level of .01.

Keywords: Gross Motor Skills Development, Early Childhood, Thai Children Traditional Games Activities

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ต้องการให้เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพโดยมีหลักการ คือ 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย 3) ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนที่เพียงพอ 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข 5) สร้างความรู้ ความเข้าใจและประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560:4)

พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย เป็นพัฒนาการที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของร่างกายในด้านโครงสร้างของร่างกาย ด้านความสามารถในการเคลื่อนไหว และด้านการมีสุขภาพอนามัยที่ดีรวมถึงการใช้สัมผัสรับรู้ การใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่างๆ เด็กอายุ 3-5 ปีมีการเจริญเติบโตรวดเร็วโดยเฉพาะในเรื่องน้ำหนักและส่วนสูง กล้ามเนื้อใหญ่จะมีความก้าวหน้ามากกว่ากล้ามเนื้อเล็ก สามารถบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ดี มีความคล่องแคล่วว่องไวในการเดิน สามารถวิ่งกระโดด ควบคุมและบังคับการทรงตัวได้ดี จึงชอบเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง พร้อมที่จะออกกำลังและเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ ส่วนกล้ามเนื้อเล็กและความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือยังไม่สมบูรณ์ การสัมผัสหรือการใช้มือมีความละเอียดขึ้นใช้มือหยิบจับสิ่งของต่าง ๆได้มากขึ้น ถ้าเด็กไม่เครียดหรือกังวลจะสามารถทำกิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อเล็กได้ดีและนานขึ้น (โรงเรียนวัดวชิราลงกรณวราราม, 2560 : 7)

การเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดและทำให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมและเป็นกระบวนการพัฒนาการในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านร่างกายเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการกล้ามเนื้อทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว ด้านอารมณ์และสังคม การเล่นสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล ปรับตัวให้เข้ากับสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การรู้จักกติกาในสังคม รู้จักแบ่งปันทำให้เด็กมีสัมพันธภาพที่ดี

กับบุคคลอื่น นอกจากนั้นการเล่นยังทำให้เด็กมีอารมณ์แจ่มใส รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านสติปัญญา การเล่นทำให้เด็กมีโอกาสแสดงความคิดเห็นตามสภาพแวดล้อมได้แสดงออก เรียนรู้ที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เกิดจินตนาการ ดังนั้น การเล่นจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในวัยเด็ก ทำให้เด็กสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพต่อสังคม การเล่นมีหลายประเภท เช่นการเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่ม การเล่นออกกำลังกาย การเล่นเกมในบ้าน การเล่นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ การละเล่นพื้นบ้านของไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของคนไทยที่สืบทอดกันมาและอยู่ในวิถีชีวิตของ คนไทย กิจกรรมการละเล่นเน้นการนำสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องเล่นการละเล่นมีวิธีการเล่นที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีกฎเกณฑ์และกติกาการเล่นไม่เคร่งครัดนักเด็กไทยในสมัยก่อนมีอิสระในการเล่นอย่างสนุกสนาน ปัจจุบันมีของเล่นสำเร็จรูปหลายอย่างซึ่งหาซื้อได้ง่าย เด็กผู้หญิงจะเล่นตุ๊กตากระดาษ ตัดเสื้อผ้า ซึ่งมีขายเป็นเล่มๆเด็กผู้ชายเล่นปืนกากระดาษ ตัดเสื้อจรวด และเครื่องเล่นต่างๆ ที่ทันสมัยจำพวกเกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งการเล่นในปัจจุบันส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการบางด้านเท่านั้น และต้องซื้อมาด้วยราคาแพงต่างจากการละเล่นพื้นบ้านของไทยที่หาได้ง่าย โดยไม่ต้องซื้อในราคาแพง เช่นการเล่นพายเรือแข่ง กระโดดกบ หนุมานขนหิน ช้อนมะนาว เป่ากบ หยอดหลุม ร่อนรูป อีขีดอีเขียน ผูกหางวัว ปิดตาตีหม้อ

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและนำการใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเพื่อส่งเสริมต่อพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่สำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากจะช่วยให้เด็กปฐมวัยมีความเพลิดเพลินกับการเล่นอย่างเป็นอิสระแล้วยังจะช่วยให้เด็กปฐมวัยปลูกฝังให้เด็กได้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญในการออกกำลังกายแบบยั่งยืนและประหยัดค่าใช้จ่ายที่สูงในการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวอันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีมีสมรรถภาพทางกลไกและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดี อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนรักในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองเพื่อที่จะให้เด็กรักษ์ความเป็นไทยและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ให้กับเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย

2. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการกับนักเรียนกลุ่ม เดียว โดยมีการประเมินก่อนเรียน และหลังเรียน โดยดำเนินการทดลองใช้ แบบแผนการทดลองแบบ One group pretest-posttest design ดำเนินการทดลองในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ดำเนินการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที ในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ รวมเป็นระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 20 ครั้ง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับ ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการ ศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ผู้วิจัยได้เลือกการละเล่นของเด็กไทยมาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ ในงานวิจัยนี้ประกอบไปด้วยกิจกรรม จำนวน 20 กิจกรรม คือ กิจกรรม โยนบอล ลูกเป็ดเดินไป ดึงเชือก (ชักคะเย่อ) รำวงชิงเก้าอี้ กระโดดเชือก การกระโดดกบน้ำขึ้นน้ำลง ปลาหมอตกกระทะกระโดดตีลูกโป่ง เขย่งผลัด เต้นขาเดียว เดินกะลา ห่วงยาง เตะลูกบอล วิ่งเปี้ยว วิ่งวิบาก ม้าก้านกล้วย วิ่งถอยหลัง ลิงชิงหลัก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการละเล่นของไทย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 20 แผน ผลการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญ มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.8 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมเท่ากับ 0.23 หมายความว่า แผนการจัดประสบการณ์ มีความเหมาะสมมากที่สุดและมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence) เท่ากับ 0.98 แสดงว่ามีความสอดคล้อง

3.2 แบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 15 ข้อ นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่า IOC โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องแบบประเมิน จำนวน 15 ข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่ามีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่านิยามและตัวแปรมีความสอดคล้องรวบรวมคะแนนที่ได้จากแบบประเมิน แล้วนำวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

รวมรวบคะแนนจากแบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม โดยการทดสอบสมมติฐานใช้สูตร t-test แบบ Dependent Sample ก่อนและหลังเรียน (บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย

N =20

พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านทักษะการกระโดด	9.80	.83	ต่ำ	13.00	.79	สูง
ด้านทักษะการทรงตัว	9.70	.57	ต่ำ	12.85	.74	ปานกลาง
ด้านทักษะการวิ่ง	10.30	.92	กลาง	13.60	.82	สูง
รวม	**9.93**	**.82**	**ต่ำ**	**13.15**	**.84**	**สูง**

จากตาราง 1 พบว่า การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย ภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านทักษะการกระโดด ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง 2) ด้านทักษะการทรงตัว ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน

ระดับต่ำ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านทักษะการวิ่ง ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ และหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับสูง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านทักษะการกระโดด ด้านทักษะการทรงตัว และด้านทักษะการวิ่ง หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยทุกด้าน ดังนั้นกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่สูงขึ้นได้จริง

2. เปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย ดังตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย

N = 20

พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านทักษะการกระโดด	9.80	.83	13.00	.79	15.041**	.000
ด้านทักษะการทรงตัว	9.70	.57	12.85	.74	16.098**	.000
ด้านทักษะการวิ่ง	10.30	.92	13.60	.82	18.417**	.000
รวม	**9.93**	**.82**	**13.15**	**.84**	**28.792****	**.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองค่าเฉลี่ยของการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 9.93, S.D.=.82) และหลังการทดลองค่าเฉลี่ยของการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 13.15, S.D.=.84) ซึ่งหลังการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยมีคะแนนค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01

3. ข้อสังเกตระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ในช่วงแรกพบว่า การจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยนั้นเด็กยังไม่ชินกับกิจกรรม ครูได้แนะนำให้เด็กเข้าใจในกฎกติกาการเล่นแต่ละกิจกรรม เมื่อเด็กเข้าใจและคุ้นชินกับการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมแล้วในสัปดาห์ที่ 3-4 เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างคล่องตัวและสนุกสนานกับกิจกรรมที่ทำ

แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเมื่อเปรียบเทียบแล้ว พบว่า กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยสามารถส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้เป็นอย่างดี และพบว่าหลังจากการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยทุกด้าน ดังนั้น กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและเหมาะสมที่จะนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่สูงขึ้นได้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และยังพบอีกว่าเด็กปฐมวัยมีความสนุกสนาน ร่าเริง แจ่มใส และมีความสุข แสดงให้เห็นว่าการนำกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยมาใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และในขณะเล่นหรือสิ้นสุดการเล่นนักเรียนจะได้แรงเสริมตลอดเวลา ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ ของธอร์นไดค์ ในเรื่องกฎแห่งความพร้อมจะให้เกิดความพอใจของผู้เรียน นั้นจะต้องจัดกิจกรรมเรียนปนเล่น เพราะการเล่นทำให้เด็กเรียนรู้วิธีเรียนด้วยตนเอง อภิปรายดังนี้

1. ด้านทักษะการกระโดด สังเกตจากการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ ในการทำกิจกรรมอาทิเช่น การกระโดดข้ามเชือก เด็กส่วนใหญ่ยังกระโดดข้ามเชือกโดยไม่ให้โดนเชือกยังไม่ได้ และกิจกรรมการกระโดดขาเดียว เด็กยังไม่สามารถกระโดดขาเดียวโดยขาอีกข้างหนึ่งไม่แตะพื้นได้เด็กส่วนใหญ่กระโดดขาเดียวแล้วขาอีกข้างหนึ่งแตะพื้น ส่งผลให้เด็กขาดความมั่นใจ ไม่อยากทำกิจกรรม ผู้วิจัยจึงเข้าไปแนะนำวิธีการทำที่ถูกต้อง ทำให้เด็กมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมและสามารถการโดดข้ามเชือก การโดดขาเดียว ได้ถูกต้องและดีขึ้นตามลำดับ และจากข้อสังเกตระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 เด็กส่วนใหญ่ยังกระโดด ได้ยังไม่คล่องแคล่ว ควบคุมการกระโดดขาเดียว ได้ยังไม่ดี สัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถกระโดด ได้คล่องแคล่วขึ้น สามารถควบคุมการกระโดดขาเดียว ได้ดีขึ้น สัปดาห์ที่ 4 เด็กทุกคนสามารถกระโดด ได้คล่องแคล่ว และควบคุมการการกระโดดขาเดียว ได้ถูกต้องและดีขึ้น และเมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย ครบทั้ง 4 สัปดาห์แล้วมาทำการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่อีกครั้งในกิจกรรมเดิม ผลปรากฏว่า คะแนนพัฒนาการการใช้

กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านทักษะการกระโดด เพิ่มขึ้นจากเดิม พฤติกรรมที่สังเกตได้ในการทำแบบประเมินคือ เด็กสามารถกระโดดข้ามเชือก กระโดดขาเดียวได้ดีขึ้น สามารถควบคุมกระโดดให้คล่องแคล่วมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความแข็งแรงและมีทักษะด้านกรรกระโดดดีขึ้น การจัดกิจกรรมดนตรีที่ทำท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบจังหวะและการเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี ในลักษณะที่เป็นการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวแบบไม่เคลื่อนที่ในลักษณะต่างๆ ที่มีต่อความสามารถในที่การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับกิจกรรมดนตรีมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับกิจกรรมดนตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 สอดคล้องกับไพเราะ พุ่มมั่น (2544 :55-56) ได้เสนอขอบข่ายของการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกายในส่วนของกล้ามเนื้อใหญ่สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยจะมีอัตราการพัฒนาเป็นไปตามวัย เช่น เด็ก 4 ปี จะสามารถเดินลงบันไดแบบสลับเท้าได้ดีกว่าเด็กอายุ 3 ปี และเด็กอายุ 3 ปี จะกระโดด 2 เท้าพร้อมกัน ในขณะที่เด็กอายุ 4 ปี จะสามารถกระโดด้วยเท้าข้างเดียว และเด็กอายุ 5 ปี จะกระโดดสลับเท้าได้ นอกจากนี้ยังได้เสนอขอบข่ายของการประเมินพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย การยืน การเดิน การวิ่ง การกระโดด การโยน การรับลูกบอลและการเตะลูกบอล ในการจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้ามกล้ามเนื้อใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่ากิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่นั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่างๆ จึงควรให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาทีต่อวัน

2. ด้านทักษะการทรงตัว สังเกตจากการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ ในการทำกิจกรรมอาทิเช่น การทรงตัว การยืนด้วยขาข้างเดียว เด็กส่วนใหญ่ยังไม่สามารถทรงตัวโดยไม่หกล้มได้ การยืนด้วยขาข้างเดียว แล้วขาอีกข้างหนึ่งหล่นแตะพื้น และเด็กยังทำได้ไม่ดี ผู้วิจัยจึงเข้าไปแนะนำวิธีการทำที่ถูกต้อง ทำให้เด็กมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมและเด็กสามารถทรงตัวพร้อมทั้งการยืนด้วยขาข้างเดียว ได้ถูกต้องและดีขึ้นตามลำดับ และจากข้อสังเกตระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 เด็กส่วนใหญ่ยังทรงตัวและยืนด้วยขาข้างเดียว ได้ยังไม่ดี สัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถทรงตัว ได้คล่องแคล่วขึ้น สามารถยืนด้วยขาข้างเดียวได้ดีขึ้น สัปดาห์ที่ 4 เด็กทุกคนสามารถทรงตัวและยืนด้วยขาข้างเดียวได้คล่องแคล่ว และควบคุมการทรงตัว ได้ถูกต้องและดีขึ้นและเมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย ครบทั้ง 4 สัปดาห์แล้วมาทำการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่อีกครั้งในกิจกรรมเดิม ผลปรากฏว่าคะแนนพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านทักษะการทรงตัว เพิ่มขึ้นจากเดิม พฤติกรรมที่สังเกตได้ในการทำแบบประเมินคือ เด็กสามารถทรงตัว พร้อมทั้งยืนด้วยขาข้างเดียวได้ดีขึ้น สามารถควบคุมการทรงตัวให้คล่องแคล่วมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความ

แข็งแรงและมีทักษะด้านการทรงตัวดีขึ้น แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ว่าควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นออกกำลังกายกลางแจ้ง โดยมีสนามหญ้าหรือบริเวณนอกอาคารเรียนที่กว้างขวางและปลอดภัยรวมทั้งเครื่องเล่นสนามที่ปลอดภัยและสอดคล้องกับพัชรี ผลโยธิน (2548 : 27) ที่กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย หมายถึงความสามารถของร่างกายในการทรงตัวและเคลื่อนไหว โดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก รวมทั้งความรับผิดชอบส่วนตัวทางสุขอนามัย

3. ด้านทักษะการกระวิ่ง สังเกตจากการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้ ในการทำกิจกรรมอาทิเช่น การวิ่ง การวิ่งถอยหลัง เด็กส่วนใหญ่ยังวิ่งถอยหลังยังไม่ได้และกิจกรรมการวิ่งซิกแซก อ้อมกรวย วิ่งผ่านสิ่งกีดขวางเด็กยังไม่สามารถวิ่งได้อย่างคล่องเร็วและยังวิ่งชนกรวยและสิ่งกีดขวางอยู่ ส่งผลให้เด็กขาดความมั่นใจ ไม่อยากทำกิจกรรม ผู้วิจัยจึงเข้าไปแนะนำวิธีการทำที่ถูกต้อง ทำให้เด็กมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมและสามารถวิ่งถอยหลังและวิ่งซิกแซกอ้อมกรวยและสิ่งกีดขวางได้ถูกต้องและดีขึ้นตามลำดับ และจากข้อสังเกตระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 เด็กส่วนใหญ่ยังวิ่งถอยหลัง ควบคุมการวิ่งถอยหลัง ได้ยังไม่ดีและกิจกรรมการวิ่งซิกแซกอ้อมกรวย วิ่งผ่านสิ่งกีดขวางได้ยังไม่คล่องแคล่ว สัปดาห์ที่ 3 เด็กสามารถวิ่งถอยหลัง ได้คล่องแคล่วขึ้น สามารถควบคุมการวิ่งซิกแซกอ้อม กรวย วิ่งผ่านสิ่งกีดขวาง ได้ดีขึ้น สัปดาห์ที่ 4 เด็กทุกคนสามารถวิ่งถอยหลัง ได้คล่องแคล่ว และควบคุมการการวิ่งซิกแซกอ้อมกรวย วิ่งผ่านสิ่งกีดขวางได้ถูกต้องและดีขึ้น และเมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย ครบทั้ง 4 สัปดาห์แล้วมาทำการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่อีกครั้งในกิจกรรมเดิม ผลปรากฏว่า คะแนนพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านทักษะการวิ่ง เพิ่มขึ้นจากเดิม พฤติกรรมที่สังเกตได้ในการทำแบบประเมินคือ เด็กสามารถวิ่งถอยหลัง ได้ดีขั้น สามารถควบคุมวิ่งซิกแซกอ้อมกรวย วิ่งผ่านสิ่งกีดขวางให้คล่องแคล่วมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความแข็งแรงและมีทักษะด้านการวิ่งดีขึ้น การที่เด็กแสดงความสามารถในการจัดกระทำวัตถุ เช่น การเล่นลูกบอล การขีดเขียน เด็กต้องใช้ความสามารถของการใช้สายตา และกล้ามเนื้อ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการเจริญเติบโตของระบบสมอง และการเคลื่อนไหว ประกอบกัน ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญของเด็กในระยะนี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหว การทำงานของระบบประสาทกล้ามเนื้อ การพัฒนาความสามารถในการควบคุมร่างกาย บังคับส่วนต่างๆของร่างกาย

เมื่อพิจารณาพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ที่แยกเป็นรายด้านดังกล่าวข้างต้นแล้ว พบว่า เด็กมีการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต การบันทึกพัฒนาการ ทำให้เห็นถึงพัฒนาการและความสามารถของเด็กได้ เพราะการสังเกตจะแสดงให้เห็นหลักฐานการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กทุกด้าน จะเห็นได้ชัดว่าเด็กมีการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ในทุกด้านมากขึ้นจากเดิม ในระยะแรกของการปฏิบัติ

กิจกรรมเด็กยังทำได้ไม่คล่องแคล่ว เมื่อเด็กมีการปฏิบัติกิจกรรม บ่อยๆ ไปเรื่อยๆ จนชำนาญจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกายที่ดีขึ้น ในการทำกิจกรรม เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้ ลงมือกระทำด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ในส่วนแขนและขาเคลื่อนไหวอย่างอิสระอย่างต่อเนื่องทุกวันทำให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อในส่วนแขนและขาในทักษะด้านกระกระโดด เช่นกระโดดอยู่กับที่ กระโดดข้ามเชือก กระโดดขาเดียวมีทักษะด้านการทรงตัวเช่นการยืนทรงตัว การยืนด้วยขาข้างเดียว การทรงตัวโดยการยืน โยน-รับห่วงยาง และมีทักษะด้านการวิ่ง เช่น การวิ่งถอยหลัง การวิ่งผ่านสิ่งกีดขวางเป็นอย่างดีในการเคลื่อนไหวต่างๆ และได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ครูเป็นผู้กระตุ้นและให้คำแนะนำ ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่สูงขึ้น และยังพบข้อสังเกตอีกว่า เด็กมีความชอบในกิจกรรมและให้ความสนใจในกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยมากขึ้น เด็กมีการโต้ตอบกับครูมากขึ้น เห็นถึงการกล้าแสดงออกของเด็ก มีความสุขสนุกสนานในการละเล่นของเด็ก แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เพิ่มขึ้นจากเดิม การเล่นปั้นส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กไปพร้อมๆ กัน ขณะที่เด็กเล่นปั้น เด็กต้องใช้แรงมากตั้งแต่ บ่า แขน มือ นิ้วมือ และรู้จักควบคุมส่วนต่างๆ ของร่างกายให้ทำงานประสานกันไม่ว่าจะนั่งหรือยืนทำกิจกรรมให้กล้ามเนื้อทุกส่วนมีปฏิกิริยาตอบสนองงานปั้นจึงจะบรรลุเป้าหมาย แนวการจัดประสบการณ์ควรให้มีกิจกรรมรวมกลุ่มให้ความยืดหยุ่น เน้นเรื่องการเล่นและการใช้กระบวนการสอนโดยการเรียนรู้ เด็กควรมีความอิสระในการสำรวจ ค้นพบ และเล่นในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ เน้นว่าให้เด็กกระทำ ในสิ่งที่สนใจ การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง (Actively Involved) และเด็กมีอิสรภาพในการเรียนคำพูดที่ว่าการเรียนโดยการกระทำ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านทักษะการกระโดด ด้านทักษะการทรงตัว และด้านทักษะการวิ่ง หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยทุกด้าน ดังนั้นกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่สูงขึ้นได้จริง

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเมื่อเปรียบเทียบแล้ว พบว่ากิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยสามารถส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้เป็นอย่างดี และพบว่าหลังจากการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการละเล่นของ

เด็กไทยทุกด้าน ดังนั้น กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและเหมาะสมที่จะนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่สูงขึ้นได้จริง กิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมจริงและเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยนอกจากนั้นกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทยยังช่วยให้เด็กมีการพัฒนาความคล่องแคล่วว่องไว มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีความสุขกับกิจกรรมที่ทำในกิจกรรมต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

พัชรี ผลโยธิน (2548) *“แนวคิดในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย” ใน เอกสารชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 1,* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไพเราะ พุ่มมั่น, (2544), *การพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาสู่ผลงานทางวิชาการ,* กรุงเทพฯ รำไทยเพรส จำกัด.

โรงเรียนวัดวชิราลงกรณวราราม. (2560). *หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4.

การเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย
JATAKA STORYTELLING ACTIVITIES FOR ENHANCING THE SPEAKING ABILITY OF THE EARLY CHILDHOOD

[1]เพ็ญพักตร์ สายจันทร์, [2]นนทชนนปภพ ปาลินทร, [3]อภิรดี ไชยกาลและ [4]ชลิลลา บุษบงก์
[1] Panpuk Sayjun, [2]Nonttachanonpaphop Palintorn,
[3]Apiradee Chaiyakan and [4]Chalinla Boodsabong

[1,2]มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
[3,4]มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ประเทศไทย
[1,2]Ratchathani University, Thailand.
[3,4]Srisaket Rajabhat University, Thailand.

[1]Chuleeporn21@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 24,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมาย และ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้นิทานชาดก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่โรงเรียนอนุบาลยางชุมน้อย (หน่วยคุรุราษฎร์รังสรรค์) อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 15 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้เวลาในการศึกษา คือ ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2562 ระยะเวลา 4 สัปดาห์ วันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 10.00-10.50 น. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 20 แผน และแบบวัดความสามารถในการพูดสื่อความหมาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า 1)

ความสามารถในการพูดสื่อความหมายที่ได้รับการจัดประสบการณ์ โดยใช้การเล่านิทานชาดก โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับสูง 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ หลังการจัดกิจกรรมมีความสามารถในการการพูดสื่อความหมายสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญ .01

คำสำคัญ : เด็กปฐมวัย, กิจกรรมการพูดสื่อความหมาย

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the result of the Jataka storytelling activities for enhancing the speaking ability of the early childhood children; and 2) To compare the speaking ability of the early childhood children before and after using the Jataka storytelling activities. The sample of this research included 15 students aged between 5-6 years studying in the second semester of the academic year 2019 at the kindergarten school at Anuban Yangchumnoi school, Yangchumnoi district, Sri Sa Ket province under the supervision of Sri Sa Ket Primary Educational Service Area Office 1. The sampling group was selected through simple random sampling. The duration of 4 weeks of this research was conducted from Monday to Friday between 10.00-10.50 hours in the summer vacation of the academic year 2019. The research tools were 20 learning experience plans and speaking ability test. The statistics used in data analysis included mean, standard deviation and t-test dependent sample. The research findings were as follows. 1) The speaking ability through the experience of Jataka storytelling activities in overall and by aspect was at high level. 2) The early childhood children at post Jataka storytelling activities had higher speaking ability than pre Jataka storytelling activities with statistical significance at the level of .01.

Keywords: Early Childhood Children, Speaking Activities

บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังจะเห็นได้จากสังคมที่ยึดถือศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี มาสู่สังคมแห่งวัตถุ อันเนื่องจากการความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบันการเลื่อนไหลของพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากหลักของการมีศีลธรรมจริยธรรมอันดีงามตามหลักธรรมของพุทธศาสนา จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้เกิดแนวคิดการจัด

การศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 2-4) มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัยและสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยหากได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลืออย่างถูกวิธี เด็กจะมีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะพัฒนาและการเรียนที่ต่อเนื่องเพื่อเป็นพื้นฐานตลอดชีวิต รวมไปถึงเด็กจะเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว จากการสังเกต การเล่น การสัมผัส การซักถาม การอยากรู้ อยากเห็น การเรียนรู้ต้องอาศัยจากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง

ปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาของเด็กประสบปัญหาหลายประการที่สำคัญคือ วิธีการสอนซึ่งครูผู้สอนไม่เปิดโอกาสเด็กได้เรียนรู้ภาษาและไม่ได้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีความหมายครูจะมุ่งเน้นเฉพาะสาระทางภาษาเป็นหลักทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่เหมาะสมกับวัย ความสนใจและความมารถของเด็ก เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจำเป็นต้องใช้ภาษาในการเรียนรู้และสื่อสารในชีวิตจริง พบว่าการสอนภาษาแบบเดิม (Traditional approaches)ไม่เน้นความสำคัญของประสบการณ์และภาษาที่เด็กใช้ในชีวิตจริงเด็กไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาและการใช้ภาษาสื่อความหมายเท่าที่ควร การพัฒนาการเรียนรู้ทางภาษาของเด็กปฐมวัยนั้นผู้ปกครองและครูควรจัดสิ่งเร้าต่างๆ ให้กับเด็ก เช่น การใช้คำพูดชักชวนให้เด็กพูดการใช้กิจกรรมการเล่นการใช้เล่นบทบาทสมมติ การให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายๆระดับอายุ การใช้คำถามเพื่อที่จะทำให้เด็กคิดอาจจะเริ่มจากคำว่าอะไร ที่ไหน โดยใคร เมื่อไร อย่างไร ทำไม และไม่ควรใช้อารมณ์กับเด็กหากเด็กตอบไม่ได้ควรห้ำลังใจและบางครั้งก็ให้การชี้แนะบ้างเด็กจะเรียนรู้ที่จะตอบได้ดีในอนาคต (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต 2537: 215-216)

ในทางการศึกษาปฐมวัยได้มีผู้นำหนังสือนิทานชาดกมาใช้จัดประสบการณ์และกิจกรรมหลายกิจกรรม ตัวอย่าง เช่น การนำหนังสือนิทานชาดกไปใช้ประกอบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา หนังสือนิทานชาดกช่วยฝึกให้เด็กจำเรื่องราวและมีประสบการณ์ การอ่าน การฟัง การพูด และการเขียน อีกทั้งการทำงานกลุ่มและรายบุคคล การใช้หนังสือนิทานชาดก ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานพร้อมกับฝึกทักษะพร้อมกับฝึกทักษะไปด้วยกัน หนังสือนิทานชาดกเป็นเครื่องมือในการจัดประสบการณ์ จัดการเรียนการสอนหนึ่งที่ครูสามารถนำไปใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้ โดยเฉพาะด้านภาษา

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยของนักการศึกษา ปรากฏว่ายังไม่มีผู้ใดเล่านิทานชาดกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการสื่อความหมายของเด็ก

ปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลยางชุมน้อย (หน่วยคุรุราษฎร์รังสรรค์) จังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานชาดก โดยศึกษาความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนอนุบาลยางชุมน้อย (หน่วยคุรุราษฎร์รังสรรค์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีเด็กปฐมวัยทั้งหมด 57 คน จำนวน 2 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนอนุบาลยางชุมน้อย (หน่วยคุรุราษฎร์รังสรรค์) อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การเล่านิทานชาดกเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย โดยการเล่านิทานชาดก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้แก่ นิทานชาดก 20 เรื่อง หน่วยหนูน้อยเด็กดี หน่วยครอบครัวของหนู หน่วยมารยาทงาน และหน่วยหนูคนเก่ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หนังสือนิทานชาดก และแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 20 แผน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการพูดของเด็กปฐมวัย เป็นแบบวัด มีจำนวน 14 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

รวมรวบคะแนนจากแบบประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม โดยการทดสอบสมมติฐานใช้สูตร t-test แบบ Dependent Sample กำหนดค่าทีที่นัยสำคัญทางสถิติที่ .01 วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย โดยการสังเกตและวิเคราะห์เนื้อหา (บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย โดยใช้การเล่านิทานชาดก ภาพรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยการเล่านิทานชาดก

N=15

ความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		t	P
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
ด้านการใช้คำศัพท์ (10)	6.47	.74	9.00	.85	13.201**	.000
ด้านการพูดเป็นประโยค (10)	5.73	.88	8.73	1.03	12.550**	.000
ด้านการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์ (12)	5.07	.80	8.33	.90	13.163**	.000
ด้านการเล่าเรื่องราวต่อเนื่อง (12)	5.20	.68	8.47	.92	17.978**	.000
รวม	5.62	.78	8.63	.92	17.395**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า ผลการศึกษาความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน โดยพบว่า ด้านการใช้คำศัพท์มีคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 9.00,S.D.= .85) รองลงมาได้แก่การพูดประโยค ($\overline{X}$ =8.73,S.D.=1.03) การเล่าเรื่องราว

ต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 8.47, S.D.= .92) และการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์ ($\overline{X}$ = 8.33, S.D.=.90) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานชาดก ดังตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยการเล่านิทานชาดก

N=15

ความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการใช้คำศัพท์ (10)	6.47	.74	กลาง	9.00	.85	สูง
ด้านการพูดประโยค (10)	5.73	.88	กลาง	8.73	1.03	สูง
ด้านการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์ (12)	5.07	.80	กลาง	8.33	.90	สูง
ด้านการเล่าเรื่องราวต่อเนื่อง (12)	5.20	.68	กลาง	8.47	.92	สูง
รวม	**5.62**	**.78**	**กลาง**	**8.63**	**.92**	**สูง**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย หลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ด้านการใช้คำศัพท์ ด้านการพูดประโยค ด้านการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์และด้านการเล่าเรื่องราวต่อเนื่องโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่านิทานชาดก อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้นอกจากเด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์โดยการเล่านิทานชาดกจะมีคะแนนความสามารถในการสื่อความหมายในระดับสูง โดยมีคะแนนความสามารถในการพูดสื่อความหมายโดยรวมก่อนการจัดกิจกรรมเฉลี่ยเป็น 6.03 คะแนน แต่หลังการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีคะแนนความสามารถในการพูดสื่อความหมายเฉลี่ยเป็น 8.28 คะแนน และระดับความสามารถในการพูดสื่อความหมายก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังการจัดกิจกรรมคะแนนความสามารถในการพูดสื่อความหมายอยู่ในระดับสูง และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับสูงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพูดคำศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 9.00) ด้านการพูดเป็นประโยค (ค่าเฉลี่ย 8.73) ด้านการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์ (ค่าเฉลี่ย 8.33)

และด้านการเล่าเรื่องราวต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 8.47) แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่านิทานชาดกส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจีรวรรณ นนทะชัย (2555) ศึกษาความสามารถทางด้านการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานประกอบการวาดภาพ พบว่าความสามารถทางด้านการพูดของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์เล่านิทาน มีค่าสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้คือ

2. หลังการจัดกิจกรรมโดยการเล่านิทานชาดก เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการเล่านิทานชาดกจะมีความสามารถในการสื่อความหมายหลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ และการเปรียบเทียบความสามารถในการพูดสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย ในรายด้าน พบว่า เด็กปฐมวัยมีคะแนนความสามารถในการพูดสื่อความหมาย หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 ซึ่งสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนที่สูงขึ้น โดยจำแนกอภิปรายในแต่ละด้าน ได้ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความสามารถด้านการใช้คำศัพท์ ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานชาดก ปรากฏว่า หลังการทดลองเด็กมีความสามารถทางด้านด้านการใช้คำศัพท์สูงขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะการฟังนิทานชาดกเป็นการเพิ่มคำศัพท์ให้เด็ก โดยในการจัดกิจกรรมครูจะชี้ภาพในเนื้อเรื่องและใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กตอบว่าคืออะไร และหลังจากนิทานจบ ครูและเด็กช่วยกันหาคำศัพท์ใหม่จากเนื้อเรื่องในนิทาน และร่วมกันสนทนาความหมายของคำศัพท์ใหม่ สอดคล้องกับชิตาพร เอี่ยมสะอาด (2548: 205-206) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการพูดว่า อ่านนิทานหรือหนังสือ หรือเปิดเทปให้เด็กฟังบ่อยๆเพื่อให้เด็กได้ยินคำศัพท์ให้มากที่สุดเพื่อเก็บสะสมข้อมูลแล้วนำไปใช้ส่งสาร นอกจากนี้การใช้นิทานชาดกยังทำให้เด็กมีความรุ่มรวยในการใช้คำ เด็กมีคลังคำศัพท์หลากหลายมากขึ้น เพราะนิทานชาดกจะมีคำศัพท์ที่แตกต่างจากนิทานเด็กทั่วไป

2.2 เปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดเป็นประโยคก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานชาดก ปรากฏว่า หลังการทดลองเด็กมีความสามารถทางด้านการพูดเป็นประโยคสูงขึ้นที่เป็นเช่นนี้เพราะการฟังนิทานทำให้เด็กมีการเรียนรู้และเลียนแบบคำและประโยคต่างๆและขณะจัดกิจกรรมมีการพูดคุยถามคำถามระหว่างทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อฝึกให้เด็กสามารถตอบคำถามเป็นประโยคได้ ซึ่งครูจะเป็นผู้กระตุ้นด้วยคำถามที่เป็นประโยคชัดเจน ทำให้เด็กเข้าใจและตอบคำถามได้อย่างชัดเจนเช่นกัน หากเด็กคนใดเพียงพยักหน้าส่ายหน้าหรือตอบสั้นๆก็จะมีการแนะนำแก้ไขให้เด็กมีการตอบที่ชัดเจน เด็กๆ ก็จะเรียนรู้การพูดให้เป็นประโยคหรือหากเด็กทราบแล้วแต่ยังไม่ค่อยพูดก็นับเป็นการช่วยให้เด็กได้มีโอกาสฝึกพูดจนชิน ไม่ตอบและไม่ถามเพียงสั้นๆ แบบเดิม ซึ่ง

ส่งผลให้เด็กมีความสามารถทางด้านการพูดเป็นประโยคสูงขึ้น สอดคล้องกับ ฮีเออร์ (Heeeior: 115-119) ได้ให้ความเห็นวิธีการเลียนแบบว่า เด็กจะเรียนรู้ความหมายของคำโดยการเชื่อมโยงคำกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ในขณะที่ได้ยินคำนั้น เด็กจะสะสมคำต่าง ๆ นี้ไว้และนำมาใช้พูด การได้ประสบการณ์ในลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้โครงสร้างทางภาษาของเด็ก สอดคล้องกับสาวิตรี รุญเจริญ (2549: 29-30) กล่าวว่า เมื่อฟังนิทานเด็กจะเกิดการเรียนรู้ภาษาได้เร็ว การเล่านิทานเปรียบเหมือนเป็นการสอนภาษาไทยไปในตัว เด็กจะได้ยินได้รู้ถึงรูปประโยค การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง พร้อมกับเกิดความสนุกสนาน เมื่อเด็กได้ฟังนิทานเด็กสามารถจับประเด็นต่างๆ ได้ดีขึ้น ทำให้พัฒนาการทางภาษาดีขึ้น

2.3 เปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์ ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานชาดก ปรากฏว่า หลังการทดลองเด็กมีความสามารถด้านการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์สูงขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลังจากเล่านิทานจบ ครูจะชวนเด็กสนทนา โดยการกระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้เด็กได้ฝึกการพูดเรียงลำดับเหตุการณ์ โดยถามทบทวนเนื้อเรื่อง ว่ามีใครบ้าง ทำอะไร อะไรเกิดขึ้นก่อน หลังจากนั้นเกิดอะไรต่อไป หลังจากนั้นให้เด็กวาดภาพตัวละครในนิทาน กลุ่มละ 1-2 ตัว ไม่ให้ซ้ำกัน และให้เล่าเรื่องราวนิทานจากภาพที่วาดทีละกลุ่มต่อกันจนจบเรื่อง เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน สอดคล้องกับกรวิภา สรรพกิจจำนง (2547: 63) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กในรูปแบบบูรณาการให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย ได้รับการฝึกฝนการใช้ภาษา มีโอกาสได้ยินได้ฟังภาษาที่เหมาะสมกับวัย สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด ตามความต้องการและการใช้นิทานภาพที่มีสีสันสวยงาม ทำให้เกิดแรงจูงใจสำหรับเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 เปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดเล่าเรื่องราวต่อเนื่องก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานชาดกปรากฏว่า หลังการทดลองเด็กมีความสามารถด้านด้านการพูดเล่าเรื่องราวต่อเนื่องสูงขึ้นที่เป็นเช่นนี้เพราะหลังจากเล่านิทานจบครูจะให้เด็กวาดภาพตัวละครในนิทาน กลุ่มละ 1-2 ตัว ไม่ให้ซ้ำกัน และให้เล่าเรื่องราวนิทานจากภาพที่วาดทีละกลุ่มต่อกันจนจบเรื่องระหว่างที่เด็กวาดภาพ ครูดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดให้เด็กเล่าเรื่องราวจากภาพวาดให้ครูฟัง หลังจากวาดภาพเสร็จเด็กๆ จะนำผลงานของตนเอง ไปเล่าให้เพื่อนฟังหน้าห้องเด็กๆมีการพูดคุยซักถาม ช่วยกันเล่าเรื่องราว ทำให้เด็กฝึกฝนการพูดเป็นเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น ในการวาดภาพแต่ละครั้ง เด็กวาดภาพเป็นกลุ่ม เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น รู้จักอดทนรอคอย ในขณะที่ออกมาเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานหน้าชั้นเรียน ฝึกเป็นผู้ฟังที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวรรณ บุญมาวรรณ (2560) ศึกษาการจัดประสบการณ์โดยใช้เทคนิคการเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการจับใจความและการพูดสื่อสารของเด็กปฐมวัย พบว่ามีค่าเฉลี่ยของความสามารถด้านการพูดสื่อสารหลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กอายุ 5-6 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรม เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่า หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเล่านิทานชาดกในทุกด้าน ดังนั้น กิจกรรมการเล่านิทานชาดก ถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและเหมาะสมที่จะนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการพูดสื่อความหมายสูงขึ้นได้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ในการจัดกิจกรรมเล่านิทานชาดก ในระยะแรกที่เข้าร่วมกิจกรรม ครูตั้งคำถามเพื่อฝึกทักษะด้านการพูด เด็กไม่กล้าพูด เพราะยังไม่คุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็น แต่เมื่อครูกระตุ้นเด็กด้วยคำถามและให้การเสริมแรง เด็กพยายามที่จะพูด ให้ความสนใจในการสนทนามากขึ้น การวาดภาพหลังจากที่เล่านิทานจบ ระยะแรกเด็กยังไม่กล้าพูดเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่เด็กวาด เป็นเพียงการตอบคำถามสั้นๆ เท่านั้น แต่ในระยะหลังเด็กเริ่มที่จะแสดงความคิดเห็นพูดเป็นเรื่องราวได้มากขึ้น ผู้วิจัยคิดว่า เด็กรู้จักคำศัพท์มากขึ้น พูดเป็นประโยคได้และสามารถเล่าเรื่องราวให้ผู้อื่นฟังได้ดี เนื่องจากในระหว่างการวาดภาพจะมีการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวในนิทาน หรือเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่เด็กวาด ว่าเด็กๆ ได้รู้จักและเคยพบเห็นอะไร เช่น ช้างในหนังสือนิทานที่เด็กๆ เคยเห็น เป็นอย่างไร การนำภาพวาดจากผลงานของเด็กๆ มาเป็นสื่อ ทำให้เด็กเข้าใจความหมายของคำชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในขณะวาดภาพหลังจากการเล่านิทานจบ ครูได้ตั้งคำถามโดยเลือกคำถามที่ง่าย เด็กสามารถเข้าใจ เพื่อให้เด็กตอบเป็นการเรียนรู้คำศัพท์และการพูดเป็นประโยคต่าง ๆ ให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพูดสนทนาโต้ตอบเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน

กิจกรรมการเล่านิทานชาดก เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยให้เด็กผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์อย่างอิสระ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เด็กได้รับการฝึกฝนในการใช้ภาษามีโอกาสได้ยินได้ฟังภาษาที่เหมาะสมกับวัย สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด ตามความต้องการ และการใช้นิทานภาพที่มีสีสันสวยงาม ทำให้เกิดแรงจูงใจสำหรับเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรวิภา สรรพกิจจำนง. (2548), *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบฮาร์ทส ที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จีรวรรณ นนทะชัย, (2555). *ความสามารถทางด้านการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่านิทานประกอบการวาดภาพ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชิตาพร เอี่ยมสะอาด (2548). *เด็กปฐมวัยกับทักษะทางภาษา,* สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ลัดดาวรรณ บุญมาวรรณ. (2560). *การจัดประสบการณ์โดยใช้เทคนิคการเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการจับใจความและการพูดสื่อสารของเด็กปฐมวัย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,* 10(1): 1-12.

สาวิตรี รุญเจริญ. (2549). *นิทานทำให้เด็กฉลาด.* วารสารศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 14(2), 29-32.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต.(2537). *การปรับพฤติกรรม.*กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Heeeior. (1970). *Language and Reading*. MA : Addison-Wesley : 115-119.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF THE POSITIVE HEALTH BEHAVIOR PROCESS IN PEOPLE WITH HIV

[1]วันวิสาข์ ทิมมานพ, [2]พักตร์วไล เจริญศักดิ์ และ [3]ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์

[1] Wanwisa Timmanop, [2] Phukvalai Charoensak and [3]Thananchai Pattanasing

[1,2]โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี, ประเทศไทย

[3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1,2]Nopparatrajathanee Hospital, Thailand.

[3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1] wanwisatim@gmail.com and [2]ekmcukk@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาและตรวจสอบกรอบแนวคิดในการสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 330 คน ใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการปัจจัยสนับสนุนและโยนิโสมนสิการ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .67 และ.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อมั่นศรัทธา ผ่านโยนิโสมนสิการ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : กระบวนการ, พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก, ผู้ติดเชื้อเอชไอวี

Abstract

The objective of this research was to develop and examine the conceptual framework in creating a causal relationship model of the positive health behavior process in people with HIV. It was a quantitative method. Key informants were 330 people with HIV that were purposively randomized. Descriptive statistics were used in correlation analysis and consistency checks of the model with empirical data through LISREL program. The results of the research found that positive health behaviors were directly influenced by supporting factors and critical reflection (Yonisomanasikara). The influence size was .67 and .70 with statistical significance at the level of .01 respectively. The conceptual framework was indirectly influenced by the confidence and faith through critical reflection with the influence size of .23 that was statistically significant at the level of .01.

Keywords: Process, Positive Health Behavior, People with HIV

บทนำ

โรคเอดส์เป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญโรคหนึ่ง ข้อมูลจากโครงการเอดส์แห่งสหประชาชาติ เมื่อพ.ศ.2552 พบผู้ป่วยเอดส์ 60 ล้านคน ทั่วโลก เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ 25 ล้านคน เฉพาะในแอฟริกาใต้ที่เดียวมีเด็กต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ถึง 14 ล้านคน (สปสช, 2553) สำหรับในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 มียอดผู้ป่วยสะสมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2527 จนถึงตุลาคม 2557 ทั้งสิ้นจำนวน 388,681 ราย เสียชีวิต 100,617 ราย ร้อยละ 25.83 อยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 30-34 ปี และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั้งไปร้อยละ45.51 มีปัจจัยเสี่ยงจากการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 8375 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

การติดเชื้อเอชไอวี (Human Immunodeficiency Virus : HIV) มีผลทำให้ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลง อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคติดเชื้อฉวยโอกาสและกลุ่มอาการของโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (สมนึก สังฆานุภาพ, 2551) มีผลทำให้ผู้ติดเชื้อมีโอกาสติดเชื้อฉวยโอกาสได้จึงง่ายต่อการเจ็บป่วยเรื้อรังตามมา ถ้าบุคคลนั้นสามารถดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ แต่ถ้าบุคคลนั้นมิได้ดูแลตนเอง โรคก็จะกำเริบและลุกลามได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการเจริญและการขยายจำนวนของเชื้อเอชไอวีในร่างกายเพิ่มขึ้น จนเข้าสู่ระยะโรคเอดส์เต็มขึ้น และผู้ป่วยจะเสียชีวิตในที่สุด

นอกจากนั้นประชาชนทั่วไปมีทัศนคติในเชิงลบต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยมองว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นผู้มีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสมหรือเป็นผู้ติดยาเสพติด จนทำให้ภาพลักษณ์ของผู้ติดเชื้อคือคนเลว คนไม่ดีและเป็นที่สังคมรังเกียจ ส่งผลให้การดำเนิน

ชีวิตประจำวันเป็นไปอย่างยาก ลำบาก ไม่กล้าเปิดเผยตนเองต่อครอบครัว สังคม เพราะเกรงว่าจะถูกรังเกียจและอาจมีผลกระทบต่อคนใกล้ชิด การถูกตีตราจากสังคมจะทำให้เกิดความรู้สึกไร้ค่า ความมีคุณค่าในตนเองลดลง เกิดการแยกตัว ภาวะซึมเศร้า ความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง ขาดกำลังใจ ขาดแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพตนเอง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตลดลง (ศันสนีย์ สมิตะเกษตรินและภัทระ แสนไชยสุริยะ, 2547)

ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ ทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีการเข้าถึงการรักษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาว และมีผู้เสียชีวิตจากโรคเอดส์ลดลง เป้าหมายการรักษาโรคเอดส์ในปัจจุบัน คือ การกดเชื้อในร่างกายให้อยู่ในเกณฑ์ต่ำที่สุด ด้วยการกินยาต้านไวรัสอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และต่อเนื่อง การป้องกันการรับเชื้อเพิ่ม และการส่งเสริมสุขภาพที่ต้องปฏิบัติควบคู่กันไปตลอดแผนการรักษา การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีให้มีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพได้นั้น ผู้ติดเชื้อเอชไอวีจำเป็นต้องดูแลสุขภาพกายและใจให้เกิดความสมดุลขณะที่ดำรงชีวิตในสังคมแต่ละวัน ด้วยการการบูรณาการ กาย สังคม จิต และปัญญาแบบองค์รวม ในปีพ.ศ.2560 พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมการควบคุมไม่ให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีเปลี่ยนไปเป็นโรคเอดส์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่พฤติกรรมการควบคุมโรคด้านกาย ด้านสังคม ด้านจิตและปัญญา (วันวิสาข์ ทิมมานพ, 2559)

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ น่าจะมีบทบาทและความสำคัญต่อระบบการพัฒนาปัญญาในฐานะที่เป็นบูรพภาคของการศึกษาทางพุทธศาสนา เป็นปัจจัยนำไปสู่การค้นพบสัจจะของพระพุทธองค์และการบรรลุธรรมของพระอริยบุคคลทั้งหลายหรือ มีบทบาทสำคัญในการนำไปประกาศศาสนาของพระพุทธองค์ และมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเพราะการแก้ปัญหาในสภาวะปัจจุบันนี้เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี เพื่อตรวจสอบโมเดลและนำโมเดลไปสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี กับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามปัจจัยสนับสนุน ความเชื่อมั่นศรัทธา โยนิโสมนสิการ และพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก (วันวิสาข์ ทิมมานพ, 2559) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีและมารับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี จำนวน 330 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้นด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสร้างเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรภายนอกแฝงและตัวแปรสังเกตได้

1.1 ปัจจัยสนับสนุน หมายถึง การมีความเข้าใจการยอมรับเรื่องโรค ให้กำลังใจและ ให้ความช่วยเหลือที่จำเป็น ของ 1) คู่สมรสหรือคู่นอน 2) ญาติ และ 3) เพื่อน

1.2 ความเชื่อมั่นศรัทธา หมายถึง การที่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีความเชื่อมั่นและศรัทธา อันนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ประกอบด้วย 1) ศรัทธาผู้ให้การปรึกษา 2) ศรัทธาการรักษาและ 3) ศรัทธาตนเอง

2. ตัวแปรภายนอกแฝงและตัวแปรสังเกตได้

2.1 โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบด้วยปัญญามีลักษณะที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง รอบคอบ คอยเอาใจใส่ตลอดเวลา ใช้หลักเหตุและผลคำนึงถึงส่วนดี ส่วนเสียเป็นประโยชน์และมิใช่ประโยชน์

1) อริยสัจสี่แบบปริวัฏฏ์ 3 อาการ 12 หมายถึง การที่ผู้ให้คำปรึกษาประยุกต์หลักธรรมนี้ในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอชไอวี

2) คุณค่าแท้ คุณค่าเทียมและเร้ากุศลหรือการคิดบวก หมายถึงการใช้การคิดบวกเพื่อเปลี่ยนคุณค่าเทียมเป็นคุณค่าแท้

2.2 พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก หมายถึง พฤติกรรมการควบคุมไม่ให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีเปลี่ยนไปเป็นโรคเอดส์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกาย ได้แก่ การดูแลสุขภาพร่างกาย การบริโภคและการมีวินัยในการมารักษา 2) ด้านสังคม ได้แก่ มีวินัยต่อสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับคู่นอนและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) ด้านจิต ได้แก่ คุณภาพจิต สมรรถภาพจิตและสุขภาพจิตและ 4) ด้านปัญญา ได้แก่ ปัญญาจากการฟัง ปัญญาจากการคิด ได้แก่ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาการดูแลสุขภาพ และปัญญาจากการกระทำ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี ดังแสดงในภาพที่ 1

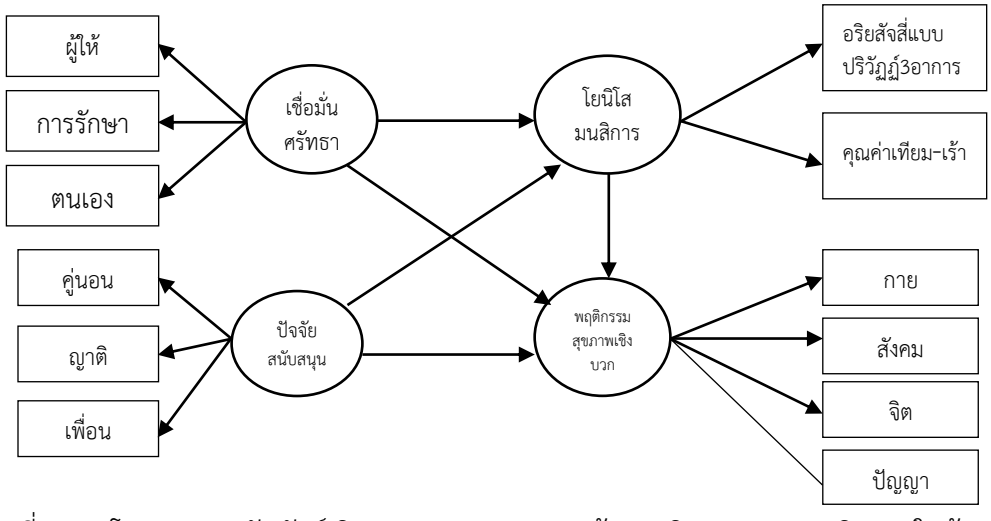

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี

ผลการตรวจสอบและนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี ดังตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี

ตัวแปรเหตุ	ความเชื่อมั่นศรัทธา			ปัจจัยสนับสนุน			โยนิโสมนสิการ		
ตัวแปรผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
โยนิโสมนสิการ	.33** (.07) 4.41		.33** (.07) 4.41	.21** (.07) 2.89		.21** (.07) 2.89			
พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก	-0.14 (.09) -1.52	.23** (.06) 3.89	.09 (.09) 1.01	.67** (.11) 5.91	0.14** (.05) 2.89	.82** (.12) 6.58	.70** (.10) 7.15		.70** (.10) 7.15
ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ = 40.73 df = 29 p = .059 GFI = .98 AGFI = .95 RMSEA = .035								
สมการโครงสร้างของตัวแปรR SQUARE			โยนิโสมนสิการ .21			พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก 1.12			

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p<.๐๑

TE = ผลรวมอิทธิพล, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง

จากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการศึกษา พบโมเดล ดังนี้ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากผลการตรวจสอบค่าสถิติ ค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 40.73 ที่องศาอิสระ เท่ากับ 29 p เท่ากับ .059 ค่าดัชนีความสอดคล้อง : GFI เท่ากับ .98 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว : AGFI เท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ: RMSEA เท่ากับ .035 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวน ในตัวแปรพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก ได้ร้อยละ 100

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง พบว่า โยนิโสมนสิการได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเชื่อมั่นศรัทธา ปัจจัยสนับสนุน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .33 และ .21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ปัจจัยสนับสนุน และโยนิโสมนสิการ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .67 และ.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับและพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกไม่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเชื่อมั่นศรัทธาแต่เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อม พบว่า พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อมั่นศรัทธา ผ่านโยนิโสมนสิการ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

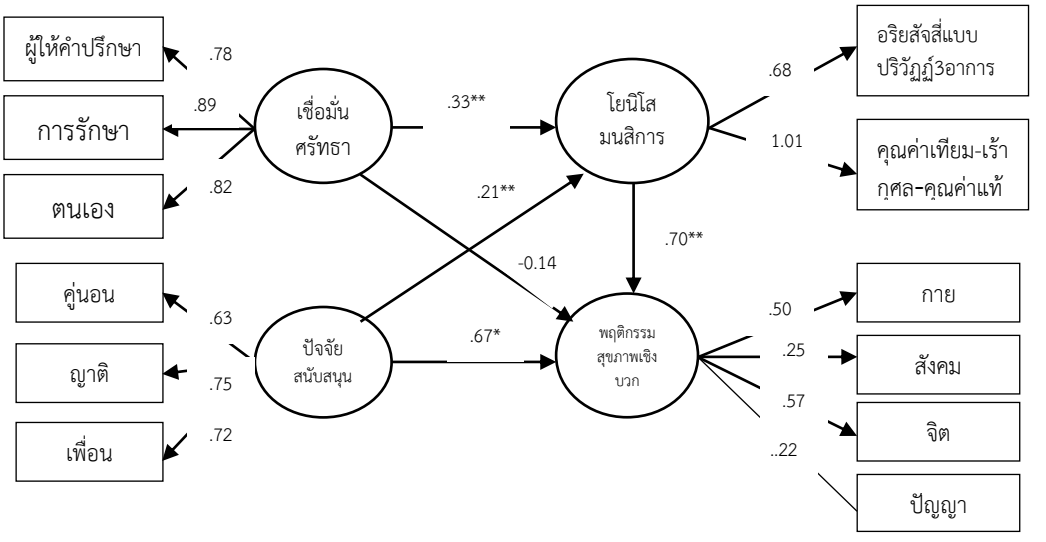

ภาพที่ 2 ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี กับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

ผลจากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีความเชื่อมั่นศรัทธาในผู้ให้การปรึกษา เชื่อมั่นศรัทธาในการรักษาและเชื่อมั่นศรัทธาในตนเอง ทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีเกิดโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการคิดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบด้วยปัญญามีลักษณะที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง รอบคอบคอยเอาใจใส่ตลอดเวลาใช้หลักเหตุและผล คำนึงถึงส่วนดี ส่วนเสีย เป็นประโยชน์และไม่เกิดประโยชน์ อันนำไปสู่การสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกเพราะความเชื่อมั่นศรัทธาได้ทำลายข้อสงสัยส่งผลให้ผู้ป่วยได้มีความรักและความเชื่อถืออันนำไปสู่การปรับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ประกอบด้วย 1) ศรัทธาผู้ให้การปรึกษา 2) ศรัทธาการรักษา และ 3) ศรัทธาตนเอง นอกจากนี้ปัจจัยปัจจัยสนับสนุน จากคู่สมรส/คู่นอน ญาติและเพื่อนยังมีส่วนทำให้เกิดโยนิโสมนสิการ แบบอริยสัจสี่แบบปริวัฏฏ์ 3 อาการ 12 และยังเข้าใจในหลักคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมและเร้ากุศล โดยการใช้โยนิโสมนสิการ แบบเร้ากุศลไปเปลี่ยนคุณค่าเทียมเป็นคุณค่าแท้อันนำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก เป็นพฤติกรรมควบคุมโรคไม่ให้ผู้ติดเชื้อเปลี่ยนไปเป็นโรคเอดส์ ประกอบด้วยพฤติกรรมด้านกาย สังคม จิตและปัญญาอีกด้วย สอดคล้องกับวันวิสาข์ ทิมมานพ (2559) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนากระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานีพบว่า กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้ให้การปรึกษา 2) ขั้นตอนการให้การปรึกษา ได้แก่ การสร้างความศรัทธาต่อตนเอง การรักษาและผู้รับการให้การปรึกษา การให้การปรึกษาตามแนวอริยสัจ 4 ตามแนวปริวัฏฏ์ 3 อาการ 12 โดยการเปลี่ยนความคิดแบบคุณค่าเทียมด้วยการเร้ากุศลไปสู่การคิดแบบคุณค่าแท้ และพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2547) ได้กล่าวถึงการแพทย์ยุคใหม่ว่า ถ้ามนุษย์ไม่มีดุลยภาพ สุขภาพก็ไม่มี สุขภาพเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับดุลยภาพของชีวิต และดุลยภาพคือสาระขององค์รวม แต่ถ้าผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่สามารถปรับสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจอาจเกิดอาการทางจิต

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลจากการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกระบวนการสร้างพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในผู้ติดเชื้อเอชไอวี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีความเชื่อมั่นศรัทธาในผู้ให้การปรึกษา เชื่อมั่นศรัทธาในการรักษาและ

เชื่อมั่นศรัทธาในตนเอง ทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีเกิดโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการคิดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบด้วยปัญญามีลักษณะที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง รอบคอบคอยเอาใจใส่ตลอดเวลาใช้หลักเหตุและผล คำนึงถึงส่วนดี ส่วนเสีย เป็นประโยชน์และไม่เกิดประโยชน์ อันนำไปสู่การสร้างงพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก ดังภาพที่ 3

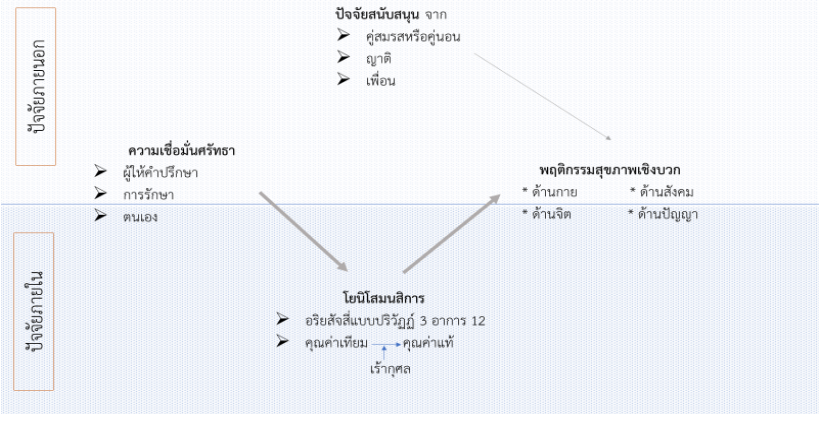

ภาพที่ 3 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *รายงานผลการดำเนินงาน.* นนทบุรี: สำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. รายงานผลการดำเนินงาน, นนทบุรี.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *ดุลยภาพ: สาระแห่งสุขภาพและความสมบูรณ์.* พิมพ์ครั้งที่ 4. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน

ศันสนีย์ สมิตะเกษตรินและภัทระ แสนไชยสุริยะ. (2547). *แนวทางการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์อย่างครบถ้วนต่อเนื่อง.* นนทบุรี: สำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช). (2553). *คู่มือพยาบาลสำหรับปฏิบัติงานในคลินิกเอชไอวี ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2553.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง.

สมนึก สังฆานุภาพ. (2551). *การดื้อยาต้านไวรัสเอชไอวี.* กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

วันวิสาข์ ทิมมานพ. (2559). *กระบวนการพุทธจิตวิทยาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกในติดเชื้อเอชไอวี ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์
SMART CITY: THE CREATIVE URBAN AND RURAL DEVELOPMENT OF BURIRAM PROVINCE

[1]พระวิชาญ มวลทอง, [2]พระครูปริยัติปัญญาโสภณและ [3]พระสุเทิด ทีปงฺกโร

[1] Pravichan Muanthong, [2]Phrakrupariyatpanyasophon,
and [3]Phrasuterd Teepangkaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]ekmcukk@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องสมาร์ทซิตี้ : การพัฒนาเมือง และชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยเชิงการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) คือการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบกระบวนการการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์จะเห็นได้ว่าเป็นเมืองกีฬาและเมืองวัฒนธรรมขอมโบราณโดยสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ดมีบทบาททางการเมืองคือสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้สร้างความนิยมแก่ชาวบุรีรัมย์แต่ยังต้องพึ่งพาทุนจากนักการเมือง แต่ความสำเร็จจากสนามแข่งรถและฟุตบอลทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นที่มาของบุรีรัมย์โมเดล 2) พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้อัตลักษณ์”อันเป็น“รากเหง้า”ทางวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นนิยมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาเมืองและชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

นอกจากเรื่องการนำกีฬามาพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์แล้วบุรีรัมย์ยังสามารถใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ตั้งแต่การแต่งกาย, ภาษา, อาหาร, ภูมิปัญญาท้องถิ่น,สถาปัตยกรรม, การละเล่น ศิลปะ ดนตรี, ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณี ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมามาใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จนทำให้บุรีรัมย์ตอนนี้จากที่เป็น“เมืองผ่าน”กลายเป็น“เมืองพัก (เมืองท่องเที่ยว)”

คำสำคัญ : การพัฒนาเมือง และชนบท, สร้างสรรค์,จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The research titled Smart City: The Creative Urban and Rural Development of Buriram Province was a research and development i.e. qualitative research including documentary research for processing knowledge by studying the related principles and thoughts through examining related scriptures, documents and researched works. This also included gathering information from workshop that was in-depth interviews. The results of research found as follows. 1) In the process model of the creative urban and rural development of Buriram province, it was found that it was a sport city and a city of ancient Khmer culture according that Buriram United Football Club played a political role in building popularity among Buriram people. However, it still depended on the support of politicians. Nevertheless, the success of car racing tracks and football arena led the economic development as the source of Buriram Model. 2) In the area of creative urban and rural development of Buriram province, local identity was used as cultural roots. Localism also helped creative development. 3) In presentation of creative and sustainable urban and rural development, in addition to bringing sports as a means for developing Buriram province, identities in various areas of the province could also be utilized including dressing, languages, foods, local wisdom, architectures, plays, arts, music, beliefs, values and traditions. All of these components were cultural capitals that could be utilized in promoting tourism that helped changing Buriram from a passing city to be a staying city (tourist city).

Keywords: Urban and Rural Development, Creative, Buriram Province

บทนำ

การวางและออกแบบผังเมืองต้องมีหลักเกณฑ์ แนวคิดที่สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพและบทบาทของเมืองหรือพื้นที่นั้นๆ อีกทั้งยังต้องตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ การผังเมืองจึงจะทำหน้าที่แสดงบทบาทชี้นำทิศทางการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างชัดเจน และช่วยแก้ไขปัญหาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เพราะเมืองไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์หลักเกณฑ์และแนวคิดในการพัฒนาเมืองย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าและกระแสต่างๆที่เกิดขึ้น ศักยภาพและบทบาทของเมืองแต่ละเมืองจึงสามารถวิเคราะห์ได้หลากหลายมิติ หากไม่มีการกำหนดประเภทและบทบาทหน้าที่ของเมืองอย่างชัดเจน การพัฒนาเมืองจะเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสและความต้องการที่หลากหลายโดยไม่เป็นเอกภาพ สูญเสียโอกาสในการพัฒนาและการอนุรักษ์พื้นที่ที่ควรจะต้องดำเนินการไม่บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ ดังนั้น การศึกษาทำความเข้าใจ และการจัดประเภทเมืองตามบทบาท องค์ประกอบ และลักษณะของเมืองและคัดเลือกหลักทฤษฎีการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมและประสบความสำเร็จ ปัจจัยชี้วัดเกณฑ์องค์ประกอบ และปัจจัยเสริมต่างๆ ที่สามารถประยุกต์ใช้กับการวางผังเมืองในพื้นที่ต่างๆของต่างประเทศ จะทำให้การพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างเหมาะสม สามารถนำสู่การวางผังที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย และนำสู่การประยุกต์ใช้ได้จริงในอนาคต โดยเฉพาะเมืองที่มีลักษณะเฉพาะ มีความสำคัญเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนต่อการพัฒนาของประเทศ ได้แก่ เมืองท่องเที่ยวด้านนันทนาการและบันเทิง เมืองอุตสาหกรรม เมืองศูนย์ราชการ เมืองการศึกษา และเมืองศูนย์กลางคมนาคมขนส่งทางน้ำและโลจิสติกส์ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาในอนาคตอย่างเหมาะสมและยั่งยืนเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและรองรับการพัฒนาของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เจ-ดี, 2016)

ประเทศไทย ได้รับแนวคิดเมืองน่าอยู่มาดำเนินการเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในเมืองในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ภายใต้มุมมองด้านสาธารณสุข โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้รับการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลกให้ดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่ในรูปแบบทดลองในพื้นที่ 5 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาล เมืองนครราชสีมา เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เทศบาลเมืองยะลาและเทศบาลเมืองพะเยา โดยมุ่งให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารสูงสุดในราชการส่วนภูมิภาคเป็นผู้นำในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแต่ละเมืองก็จะมีวิธีการปฏิบัติต่างกันไป นับเป็นขั้นเริ่มแรกของการเรียนรู้ที่ได้นำเอาแนวคิดและแนวทางเมืองน่าอยู่ขององค์การอนามัยโลกมาประยุกต์ใช้จริง ซึ่งก็ต้องสร้างความเข้าใจไปพร้อมกับการลงมือปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ที่จะปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของแต่

ละเมือง การพัฒนาเมืองน่าอยู่ถือเป็นหนึ่งในกระบวนการในการบริหารการพัฒนาประเทศให้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการเมืองน่าอยู่ สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะสำคัญของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่นั้น จะถูกผสมผสานอยู่ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ และด้านการบริหารจัดการ ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญที่มีความคับคั่งและแออัดจากการลงทุนจากอุตสาหกรรมในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการเงิน การธนาคาร การโรงแรม ศูนย์การค้า และธุรกิจด้านการบริการ เป็นต้น รวมทั้งปัจจุบันประเทศมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นรวมทั้งต้องการกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นด้วยเช่นกัน รัฐบาลจึงมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้การประกอบการอุตสาหกรรมกระจายไปสู่พื้นที่อื่นๆในทุกภาคของประเทศไทยเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดน รวมทั้งโครงการความร่วมมือต่างๆ ระหว่างประเทศที่ส่งผลดีกับประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชาเป็นต้นซึ่งได้รับความสนใจจากนักลงทุนจำนวนมาก และเมื่อพิจาณาถึงจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดน เช่น จังหวัดบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ประกอบด้วย จังหวัดสระแก้ว บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ ดังนั้นการที่จะพัฒนาความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจให้ควบคู่กับการพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ การนำรูปแบบเมืองน่าอยู่มาดำเนินการในการพัฒนาเมือง และชนบทอย่างสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดดังกล่าวถือเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง สมาร์ทซิตี้ : การพัฒนาเมือง และชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ด้วยระบบ Internet of Things (IoT) คือเทคโนโลยีล้ำสมัย เพื่อเสนอรูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน ซึ่งผลของการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของการบริหารการพัฒนาเมืองน่าอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเมืองและชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) คือ ประกอบด้วย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ การสัมภาษณ์สิ่งที่ต้องการ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของกลุ่มชุมชนต่างๆที่อยู่ในเคียงบริเวณอำเภอเมืองบุรีรัมย์และอำเภอประโคนชัยและส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนามและการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โดยทำอาศัยชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารจะกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่างๆจากห้องสมุด ข้อมูลจากหน่วยงานราชการและแหล่งข้อมูลอื่นๆ

2) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ข้อมูลเชิงกายภาพใช้วิธีสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสังเกตการณ์ชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกรณีที่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของชุมชน ในการเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์ และใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) ในการหาข้อสรุปหรือแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3) ชุดกิจกรรมพัฒนาพื้นที่สีเขียว

ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาและพัฒนาพื้นที่สีเขียวของอำเภอเมืองบุรีรัมย์และอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่เป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนาแล้ว โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารจะกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่างๆจากห้องสมุด ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ

(2) กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม ที่จะใช้ในการศึกษา และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

(3) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกรอบโครงสร้างของแบบสอบถามที่กำหนดไว้ ตรวจสอบความตรง (Validity) การใช้ภาษา (Wording) และด้านอื่นๆ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

(4) การตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

(5) ตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่มีความตรงและปรับปรุงแก้ไขเป็นปรนัยตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไว้

(6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสมาร์ทซิตี้ : การพัฒนาเมือง และชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบกระบวนการการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ รูปแบบกระบวนการการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์จะเห็นได้ว่าเป็นเมืองกีฬาและเมืองวัฒนธรรมขอมโบราณโดยสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ดมีบทบาททางการเมืองคือสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้สร้างความนิยมแก่ชาวบุรีรัมย์แต่ยังต้องพึ่งพาทุนจากนักการเมือง และยังเป็นช่องทางในการระดมฐานสนับสนุนจากประชาชน และเป็นเครื่องมือเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกได้ ส่วนอีกข้อที่เป็นความเฉพาะตัวของนักการเมือง คือผู้ชื่นชอบบอลส่วนใหญ่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน้าใหม่และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ก่อนหน้านี้ในจังหวัดบุรีรัมย์ก็มีคนไม่ชอบนายเนวิน ชิดชอบ อยู่มาก เพราะเรื่องการเมือง แต่นับแต่เข้ามาทำเรื่องกีฬา คนที่ขอบคุณนายเนวิน ชิดชอบ ก็มีมากขึ้น เพราะนำความเจริญมาให้กับจังหวัด ส่งผลให้เศรษฐกิจในจังหวัดบุรีรัมย์ดูคึกคักขึ้นมา แม้ว่าในสมัยก่อนบุรีรัมย์จะเป็นแค่ทางผ่านของการเดินทางในดินแดนอีสานใต้ และมีแหล่งท่องเที่ยว เพียงเขาพนมรุ้งที่เป็นจุดดึงดูด แต่ปัจจุบันบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองต้องเที่ยวชม มีรีสอร์ทที่พักเกิดขึ้นใหม่มากมายในราคาที่ไม่แพง การเดินทางที่สะดวกทั้งการขับรถไปเอง รถทัวร์โดยสาร และเครื่องบิน ที่เพิ่มเที่ยวบินมากขึ้น หากใครเคยไปบุรีรัมย์เมื่อสมัยยังไม่มีสนามบอล และนำมาเทียบกับสมัยนี้คงต้องบอกว่าเจริญผิดหูผิดตาจริงๆ นอกจากนี้ ที่ดินในจังหวัดบุรีรัมย์ย่านตัวเมืองและอำเภอใกล้เคียงจากที่ราคาเคยซื้อกันได้ไร่ไม่กี่แสน ปัจจุบันราคาสูงเกิน 2 ล้านไป

แล้วในบางพื้นที่ แม้ว่าความเจริญจะมาเยือนแต่ที่นี่ก็คงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาหารและที่พักราคาถูกหากเทียบกับจังหวัดท่องเที่ยวอื่น ๆ แม้ว่าตอนนี้จะเห็นความสำเร็จจากสนามแข่งรถและฟุตบอล แต่เชื่อว่าในอนาคตบุรีรัมย์จะกลายเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งรวมด้านกีฬาอีกด้วย ซึ่งแน่นอนว่าเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยว และนักลงทุนจะหลั่งไหลเข้าไปยังจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น ซึ่งแม้ว่าในทางการเมืองชื่อของ เนวิน ชิดชอบ จะไม่สวยหรูนักแต่ในด้าน ธุรกิจกีฬา เขาคือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอันดับต้นๆของธุรกิจแนวนี้ และแนวความคิด บุรีรัมย์โมเดล ยังต่อยอดให้ผู้ที่มีเงินทุนในจังหวัดอื่นๆ ได้ทำตาม อย่างเช่น สนามแข่งรถ Diamond Hill ที่จังหวัด จ.หนองบัวลาภู นั้นคาดว่าน่าจะเปิดภายในสิ้นปีนี้ มีการคาดการว่าจะมีนักแข่งรถและ มีรายการแข่งขันใหญ่ๆ ไปแข่งที่สนามแห่งนี้และแน่นอน จ.หนองบัวลำภู จะต้องคึกคักขึ้นอีกมากเลยทีเดียว และอาจจะมีอีกหลายๆ แห่งที่อาจจะใช้กีฬาเป็นตัวนำธุรกิจเหมือนบุรีรัมย์โมเดล

2. ศึกษาพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้อัตลักษณ์”อันเป็น“รากเหง้า”ทางวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตและจิตใต้สำนึกของคนในท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งสามารถนำมาเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาได้ เช่น ผ้าป่าข้าวช่วยชาวบ้านได้ หรือ วัฒนธรรมไทยกับงานพัฒนาชนบท ซึ่งเน้นถึงประโยชน์ของการนำเอาวัฒนธรรมของชาวบ้านมาใช้ในงานพัฒนา รวมทั้ง การที่แต่ละท้องถิ่นได้ร้อยเรียงวัฒนธรรมของตนเองออกมาในรูปของ “สินค้าหรือผลิตภัณฑ์” ที่เป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง แล้วนำเสนอต่อตลาดทั้งในในระดับชุมชน ระดับประเทศ หรือ ในระดับระหว่างประเทศ จนกระทั่งมีชื่อเสียงในที่รู้จักกันทั่วไป เป็นต้น สโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดมีการนำความเชื่อในคาถาอาคมและผีบรรพบุรุษมาใช้โดยเริ่มจากการไหว้ศาลที่แคมป์ฝึกซ้อมช่วงเช้าแล้วนำพวงมาลัย ดอกไม้ธูปเทียน ก่อนทำการแข่งขันซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขวัญในการปฏิบัติงานย่อมเกี่ยวข้องกับสภาพการทำงานหน้าที่การงานการมีหลักประกันหรือความมั่นคงในชีวิตสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศและมีส่วนร่วม เสริมสร้างความสามัคคีอย่างดีส่งผลให้นักเตะเกิดขวัญที่ดีในการปฏิบัติงานเกิดจากการที่ผู้อื่นสร้างให้และเกิดจากความรู้สึกภายในจิตใจของเราเองซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้นักเตะมุ่งมั่นในเกมการแข่งขันและประสบความสำเร็จในที่สุด ซึ่งวิธีการนี้ผู้เขียนมองว่าสโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดทำออกมาแล้วเราทำให้รู้ว่าเห็นได้ถึงความเป็นท้องถิ่นนิยมหรือ“จงภูมิใจในบ้านเกิด” ทำให้เกิดความสมัครใจหรือจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาท้องถิ่นของเราให้ดีขึ้นโดยที่ไม่ต้องมีใครมาบังคับ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบุรีรัมย์ นายเนวินได้กำชับว่าเป็นนักเตะบุรีรัมย์ต้องไม่ใช่เทพ เป็นคนธรรมดา ซึ่งตัวนายเนวินเองก็ปฏิบัติแบบนี้เช่นกัน บุคลิกแบบนี้ทำให้กลมกลืนและ แทรกซึมแทรกแซงเปลี่ยนแปลงความคิดของชาวบ้านได้ โดยทำให้คนบุรีรัมย์เข้าใจว่ากีฬาเป็นเรื่องที่ดีมากมาย ถ้าอยู่ในกติการ่วมกันจะเอาไปใช้ในทางไหนในการดำเนินชีวิตก็ได้ บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด โตในท้องถิ่นและ

เป็นของชนในท้องถิ่นส่งผลให้ชาวบุรีรัมย์เป็นแฟนของสโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ด ทุกคนมาเชียร์ทุกคนใส่เสื้อผ้าของทีมสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด เข้าไปเชียร์บอลเป็นการขายสินค้าไปอย่างปริยาย ประกอบกับประธานสโมสร นายเนวิน ชิดชอบ ได้ทำให้แฟนฟุตบอล ในบุรีรัมย์ส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่าได้หลุดจากวงโคจรทางการเมือง ในวงการฟุตบอลของบุรีรัมย์เอกชนเดินนำรัฐบาล เอกชนสามารถสร้างความสำเร็จได้ชัดเจน ด้านความสำเร็จ กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่มีความนิยมสูงสุดของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากเยาวชนและประชาชนทั่วไปนิยมที่จะจับกลุ่มเล่นเล่นฟุตบอลในท้องถิ่นต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งการถ่ายทอดฟุตบอลจากต่างประเทศ ก็อยู่ในความสนใจของผู้คนมากมาย ทุกเพศ ทุกวัย เป็นการสร้างค่านิยมทางทัศนคติ เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวหนึ่งในทางการส่งเสริมกีฬาและเป็นการสื่อสารทำความเข้าใจกันระหว่างคนในจังหวัดและท้ายที่สุดเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น สิ่งที่สโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดทำออกมาแล้วทำให้รู้ว่าเห็นได้ถึงความเป็นท้องถิ่นนิยมหรือ“จงภูมิใจในบ้านเกิด”ทำให้เกิดความสมัครใจหรือจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาท้องถิ่นของให้ดีขึ้นโดยที่ไม่ต้องมีใครมาบังคับนี่คือการนำหลักวัฒนธรรมกีฬาฟุตบอลบนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ได้ผลอย่างแท้จริง

3. เสนอรูปแบบการพัฒนาเมืองและชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน รูปแบบการพัฒนาเมืองและชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนจะเห็นได้ว่าสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ดมีบทบาททางการเมืองคือสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้สร้างความนิยมแก่ชาวบุรีรัมย์แต่ยังต้องพึ่งพาทุนจากนักการเมือง และยังเป็นช่องทางในการระดมฐานสนับสนุนจากประชาชน และเป็นเครื่องมือเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกได้ ส่วนอีกข้อที่เป็นความเฉพาะตัวของนักการเมือง คือผู้ชื่นชอบบอลส่วนใหญ่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน้าใหม่และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ก่อนหน้านี้ในจังหวัดบุรีรัมย์ก็มีคนไม่ชอบนายเนวิน ชิดชอบ อยู่มาก เพราะเรื่องการเมือง แต่นับแต่เข้ามาทำเรื่องกีฬา คนที่ขอบคุณนายเนวิน ชิดชอบ ก็มีมากขึ้น เพราะนำความเจริญมาให้กับจังหวัด ส่งผลให้เศรษฐกิจในจังหวัดบุรีรัมย์ดูคึกคักขึ้นมา แม้ว่าในสมัยก่อนบุรีรัมย์จะเป็นแค่ทางผ่านของการเดินทางในดินแดนอีสานใต้และมีแหล่งท่องเที่ยว เพียงเขาพนมรุ้งที่เป็นจุดดึงดูด แต่ปัจจุบันบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองต้องเที่ยวชม มีรีสอร์ทที่พักเกิดขึ้นใหม่มากมายในราคาที่ไม่แพง การเดินทางที่สะดวกทั้งการขับรถไปเอง รถทัวร์โดยสาร และเครื่องบิน ที่เพิ่มเที่ยวบินมากขึ้น หากใครเคยไปบุรีรัมย์เมื่อสมัยยังไม่มีสนามบอล และนำมาเทียบกับสมัยนี้คงต้องบอกว่าเจริญผิดหูผิดตาจริงๆ นอกจากนี้ ที่ดินในจังหวัดบุรีรัมย์ย่านตัวเมืองและอำเภอใกล้เคียงจากที่ราคาเคยซื้อกันได้ไร่ไม่กี่แสน ปัจจุบันราคาสูงเกิน 2 ล้านไปแล้วในบางพื้นที่ แม้ว่าความเจริญจะมาเยือนแต่ที่นี่ก็คงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาหารและที่พักราคาถูกหากเทียบกับจังหวัดท่องเที่ยวอื่น ๆ แม้ว่าตอนนี้จะเห็นความสำเร็จจากสนามแข่งรถ และฟุตบอล แต่เชื่อว่าในอนาคตบุรีรัมย์จะ

กลายเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งรวมด้านกีฬาอีกด้วย ซึ่งแน่นอนว่าเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยว และนักลงทุนจะหลั่งไหลเข้าไปยังจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องสมาร์ทซิตี้ : การพัฒนาเมือง และชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

1. รูปแบบกระบวนการการพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ จะเห็นได้ว่าเป็นเมืองกีฬาและเมืองวัฒนธรรมขอมโบราณโดยสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด มีบทบาททางการเมืองคือสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้สร้างความนิยมแก่ชาวบุรีรัมย์ แต่ยังต้องพึ่งพาทุนจากนักการเมือง และยังเป็นช่องทางในการระดมฐานสนับสนุนจากประชาชน และเป็นเครื่องมือเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกได้ ส่วนอีกข้อที่เป็นความเฉพาะตัวของนักการเมือง คือผู้ชื่นชอบบอลส่วนใหญ่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน้าใหม่และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ก่อนหน้านี้ในจังหวัดบุรีรัมย์ก็มีคนไม่ชอบนายเนวิน ชิดชอบ อยู่มาก เพราะเรื่องการเมือง แต่นับแต่เข้ามาทำเรื่องกีฬา คนที่ขอบคุณนายเนวิน ชิดชอบ ก็มีมากขึ้น เพราะนำความเจริญมาให้กับจังหวัด ส่งผลให้เศรษฐกิจในจังหวัดบุรีรัมย์ดูคึกคักขึ้นมา แม้ว่าในสมัยก่อนบุรีรัมย์จะเป็นแค่ทางผ่านของการเดินทางในดินแดนอีสานใต้ และมีแหล่งท่องเที่ยวเพียงเขาพนมรุ้งที่เป็นจุดดึงดูด แต่ปัจจุบันบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองต้องเที่ยวชม มีรีสอร์ทที่พักเกิดขึ้นใหม่มากมายในราคาที่ไม่แพง การเดินทางที่สะดวกทั้งการขับรถไปเอง รถทัวร์โดยสาร และเครื่องบิน ที่เพิ่มเที่ยวบินมากขึ้น หากใครเคยไปบุรีรัมย์เมื่อสมัยยังไม่มีสนามบอล และนำมาเทียบกับสมัยนี้คงต้องบอกว่าเจริญผิดหูผิดตาจริงๆ นอกจากนี้ ที่ดินในจังหวัดบุรีรัมย์ย่านตัวเมืองและอำเภอใกล้เคียงจากที่ราคาเคยซื้อกันได้ไร่ไม่กี่แสน ปัจจุบันราคาสูงเกิน 2 ล้านไปแล้วในบางพื้นที่ แม้ว่าความเจริญจะมาเยือนแต่ที่นี่ก็คงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาหารและที่พักราคาถูกหากเทียบกับจังหวัดท่องเที่ยวอื่นๆแม้ว่าตอนนี้จะเห็นความสำเร็จจากสนามแข่งรถ และฟุตบอล แต่เชื่อว่าในอนาคตบุรีรัมย์จะกลายเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งรวมด้านกีฬาอีกด้วย ซึ่งแน่นอนว่าเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยว และนักลงทุนจะหลั่งไหลเข้าไปยังจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น ซึ่งแม้ว่าในทางการเมืองชื่อของเนวิน ชิดชอบ จะไม่สวยหรูนักแต่ในด้าน ธุรกิจกีฬา เขาคือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอันดับต้นๆของธุรกิจแนวนี้ และแนวความคิด บุรีรัมย์โมเดล ยังต่อยอดให้ผู้ที่มีเงินทุนในจังหวัดอื่นๆ ได้ทำตาม อย่างเช่นสนามแข่งรถ Diamond Hill ที่จังหวัด จ.หนองบัวลาภู นั้นคาดว่าน่าจะเปิดภายในสิ้นปีนี้ มีการคาดการว่าจะมีนักแข่งรถ และ มีรายการแข่งขันใหญ่ๆ ไปแข่งที่สนามแห่งนี้และแน่นอน จ.หนองบัวลำภู จะต้องคึกคักขึ้นอีกมากเลยทีเดียว และอาจจะมีอีกหลายๆ แห่งที่อาจจะใช้กีฬาเป็นตัวนำธุรกิจเหมือนบุรีรัมย์โมเดลสอดคล้องกับพินิจ ลาภธนานนท์ (พินิจ ลาภธนา

นนท์, 2532:14-17) ให้ความหมายของการพัฒนาชนบทว่าหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างต่างๆ ในชุมชนชนบท ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม เพื่อให้ วิถีชีวิตของคนในชนบทเปลี่ยนไปสู่สภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาชนบทมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ มีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของชุมชน และการพัฒนาชนบทมีเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้วิถีชีวิตของคนในชนบท เปลี่ยนไปสู่สภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนอกจากนั้น พินิจ ลาภธนานนท์ ยังกล่าวต่อไปว่า การพัฒนาชนบท เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพึ่งตนเอง การตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของชาวชนบท และการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของพวกเขา และกนิษฐา นิทัศพัฒนา กล่าวว่า มิติที่ต้องพิจารณาในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เพื่อให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในเมืองนั้นมีสุขภาพที่ดี ได้แก่ มิติทางด้านกายภาพ (physical) มิติทางด้านจิตใจ(mental) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม (environment) มิติทางด้านสังคม (social) ทั้งนี้ การมีสุขภาพดีของประชาชนจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความร่วมมือร่วมแรงกันของทุกฝ่าย ทั้งจากภาครัฐบาล เอกชนและชุมชนผู้เป็นเจ้าของเมืองที่อยู่อาศัยเอง ในการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในชุมชนนั้น (กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา, 2540)

2. พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์โดยใช้อัตลักษณ์” อันเป็น“รากเหง้า”ทางวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตและจิตใต้สำนึกของคนในท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งสามารถนำมาเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาได้ เช่น ผ้าป่าข้าวช่วยชาวบ้านได้ หรือ วัฒนธรรมไทยกับงานพัฒนาชนบท ซึ่งเน้นถึงประโยชน์ของการนำเอาวัฒนธรรมของชาวบ้านมาใช้ในงานพัฒนา รวมทั้ง การที่แต่ละท้องถิ่นได้ร้อยเรียงวัฒนธรรมของตนเองออกมาในรูปของ“สินค้าหรือผลิตภัณฑ์”ที่เป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง แล้วนำเสนอต่อตลาดทั้งในในระดับชุมชน ระดับประเทศ หรือ ในระดับระหว่างประเทศ จนกระทั่งมีชื่อเสียงในที่รู้จักกันทั่วไป เป็นต้น สโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดมีการนำความเชื่อในคาถาอาคมและผีบรรพบุรุษมาใช้โดยเริ่มจากการไหว้ศาลที่แคมป์ฝึกซ้อมช่วงเช้าแล้วนำพวงมาลัย ดอกไม้ธูปเทียน ก่อนทำการแข่งขันซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขวัญในการปฏิบัติงานย่อมเกี่ยวข้องกับสภาพการทำงานหน้าที่การงานการมีหลักประกันหรือความมั่นคงในชีวิตสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศและมีส่วนร่วม เสริมสร้างความสามัคคีอย่างดีส่งผลให้นักเตะเกิดขวัญที่ดีในการปฏิบัติงานเกิดจากการที่ผู้อื่นสร้างให้และเกิดจากความรู้สึกภายในจิตใจของเราเองซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้นักเตะมุ่งมั่นในเกมการแข่งขันและประสบความสำเร็จในที่สุด ซึ่งวิธีการนี้ผู้เขียนมองว่าสโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดทำออกมาแล้วเราทำให้รู้ว่าเห็นได้ถึงความเป็นท้องถิ่นนิยมหรือ“จงภูมิใจในบ้านเกิด”ทำให้เกิดความสมัครใจหรือจิตอาสาที่จะ

ช่วยพัฒนาท้องถิ่นของเราให้ดีขึ้นโดยที่ไม่ต้องมีใครมาบังคับ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบุรีรัมย์ นายเนวินได้กำชับว่าเป็นนักเตะบุรีรัมย์ต้องไม่ใช่เทพ เป็นคนธรรมดา ซึ่งตัวนายเนวินเองก็ปฏิบัติแบบนี้เช่นกัน บุคลิกแบบนี้ทำให้กลมกลืนและ แทรกซึมแทรกแซงเปลี่ยนแปลงความคิดของชาวบ้านได้ โดยทำให้คนบุรีรัมย์เข้าใจว่ากีฬาเป็นเรื่องที่ดีมากมาย ถ้าอยู่ในกติการ่วมกันจะเอาไปใช้ในทางไหนในการดำเนินชีวิตก็ได้ บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด โตในท้องถิ่นและเป็นของชนในท้องถิ่นส่งผลให้ชาวบุรีรัมย์เป็นแฟนของสโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ด ทุกคนมาเชียร์ทุกคนใส่เสื้อผ้าของทีมสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด เข้าไปเชียร์บอลเป็นการขายสินค้าไปอย่างปริยาย ประกอบกับประธานสโมสร นายเนวิน ชิดชอบ ได้ทำให้แฟนฟุตบอล ในบุรีรัมย์ส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่าได้หลุดจากวงโคจรทางการเมือง ในวงการฟุตบอลของบุรีรัมย์เอกชนเดินนำรัฐบาล เอกชนสามารถสร้างความสำเร็จได้ชัดเจน ด้านความสำเร็จ กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่มีความนิยมสูงสุดของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากเยาวชนและประชาชนทั่วไปนิยมที่จะจับกลุ่มเล่นเล่นฟุตบอลในท้องถิ่นต่างๆ มากมาย อีกทั้งการถ่ายทอดฟุตบอลจากต่างประเทศก็อยู่ในความสนใจของผู้คนมากมาย ทุกเพศ ทุกวัย เป็นการสร้างค่านิยมทางทัศนคติ เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวหนึ่งในทางการส่งเสริมกีฬาและเป็นการสื่อสารทำความเข้าใจกันระหว่างคนในจังหวัดและท้ายที่สุดเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น สิ่งที่สโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดทำออกมาแล้วทำให้รู้ว่าเห็นได้ถึงความเป็นท้องถิ่นนิยมหรือ“จงภูมิใจในบ้านเกิด” ทำให้เกิดความสมัครใจหรือจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาท้องถิ่นของให้ดีขึ้นโดยที่ไม่ต้องมีใครมาบังคับนี่คือการนำหลักวัฒนธรรมกีฬาฟุตบอลบนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ได้ผลอย่างแท้จริง

3. เสนอรูปแบบการพัฒนาเมืองและชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน รูปแบบการพัฒนาเมืองและชนบทของจังหวัดบุรีรัมย์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนจะเห็นได้ว่าสโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ดมีบทบาททางการเมืองคือสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้สร้างความนิยมแก่ชาวบุรีรัมย์แต่ยังต้องพึ่งพาทุนจากนักการเมือง และยังเป็นช่องทางในการระดมฐานสนับสนุนจากประชาชน และเป็นเครื่องมือเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกได้ ส่วนอีกข้อที่เป็นความเฉพาะตัวของนักการเมือง คือผู้ชื่นชอบบอลส่วนใหญ่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน้าใหม่และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง ก่อนหน้านี้ในจังหวัดบุรีรัมย์ก็มีคนไม่ชอบนายเนวิน ชิดชอบ อยู่มาก เพราะเรื่องการเมือง แต่นับแต่เข้ามาทำเรื่องกีฬา คนที่ขอบคุณนายเนวิน ชิดชอบ ก็มีมากขึ้น เพราะนำความเจริญมาให้กับจังหวัด ส่งผลให้เศรษฐกิจในจังหวัดบุรีรัมย์ดูคึกคักขึ้นมา แม้ว่าในสมัยก่อนบุรีรัมย์จะเป็นแค่ทางผ่านของการเดินทางในดินแดนอีสานใต้และมีแหล่งท่องเที่ยว เพียงเขาพนมรุ้งที่เป็นจุดดึงดูด แต่ปัจจุบันบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองต้องเที่ยวชม มีรีสอร์ทที่พักเกิดขึ้นใหม่มากมายในราคาที่ไม่แพง การเดินทางที่สะดวกทั้งการขับรถไปเอง รถทัวร์โดยสาร และเครื่องบิน ที่เพิ่มเที่ยวบินมากขึ้น หากใครเคยไปบุรีรัมย์เมื่อสมัยยังไม่มีสนามบอล และนำมาเทียบกับสมัยนี้คงต้องบอกว่าเจริญผิดหูผิดตาจริงๆ

นอกจากนี้ ที่ดินในจังหวัดบุรีรัมย์ย่านตัวเมืองและอำเภอใกล้เคียงจากที่ราคาเคยซื้อกันได้ไร่ไม่กี่แสน ปัจจุบันราคาสูงเกิน 2 ล้านไปแล้วในบางพื้นที่ แม้ว่าความเจริญจะมาเยือนแต่ที่นี่ก็คงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาหารและที่พักราคาถูกหากเทียบกับจังหวัดท่องเที่ยวอื่นๆ แม้ว่าตอนนี้จะเห็นความสำเร็จจากสนามแข่งรถ และฟุตบอล แต่เชื่อว่าในอนาคตบุรีรัมย์จะกลายเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งรวมด้านกีฬาอีกด้วย ซึ่งแน่นอนว่าเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยว และนักลงทุนจะหลั่งไหลเข้าไปยังจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น ซึ่งแม้ว่าในทางการเมืองชื่อของ เนวิน ชิดชอบ จะไม่สวยหรูนักแต่ในด้าน ธุรกิจกีฬา เขาคือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอันดับต้นๆ ของธุรกิจแนวนี้ และแนวความคิด บุรีรัมย์โมเดล ยังต่อยอดให้ผู้ที่มีเงินทุนในจังหวัดอื่น ๆ ได้ทำตาม อย่างเช่น สนามแข่งรถ Diamond Hill ที่จังหวัด จ.หนองบัวลาภู นั้นคาดว่าน่าจะเปิดภายในสิ้นปีนี้ มีการคาดการว่าจะมีนักแข่งรถ และ มีรายการแข่งขันใหญ่ๆไปแข่งที่สนามแห่งนี้และแน่นอน จังหวัดหนองบัวลาภู จะต้องคึกคักขึ้นอีกมากเลยทีเดียว และอาจจะมีอีกหลายๆ แห่งที่อาจจะใช้กีฬาเป็นตัวนำธุรกิจเหมือนบุรีรัมย์โมเดล นอกจากนี้สโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดได้บริหารบุคลากรได้แก่ นักฟุตบอลซึ่งจะเป็นผู้ที่กำหนดความสำเร็จในเชิงการแข่งขันของสโมสร ดังนั้นสโมสร จึงจำเป็นที่จะต้องมีการคัดเลือกนักฟุตบอลที่มีคุณภาพและเมื่อได้นักฟุตบอลที่มีความสามารถมาอยู่ในทีมแล้ว สโมสรจะต้องมีการจัดการเพื่อรักษานักฟุตบอลที่มีคุณภาพเหล่านี้ไว้อย่างไรก็ตามการสรรหานักฟุตบอลที่มีคุณภาพ และรักษาบุคลากรเหล่านี้ไว้สโมสรก็ย่อมที่จะต้องใช้เงินจำนวนไม่น้อย ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาสำหรับหลายสโมสรซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดทางการเงิน อย่างไรก็ตามการบริหารทรัพยากรบุคคลนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงินเสมอไป การสร้างบรรยากาศในการทำงาน รวมถึงการออกแบบงานให้กับบุคลากร ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของบุคลากรด้วยเช่นกัน ดังนั้นการบริหารทรัพยากรบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สโมสรฟุตบอลควรให้ความสนใจ ในด้านสถานที่สโมสรบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด คือไอ-โมบาย สเตเดียม หรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า ธันเดอร์ คาสเซิล สเตเดียม เป็นสนามกีฬาที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสนามเหย้าของสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ตั้งอยู่ที่ตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สนามแห่งนี้มีความจุ 32,600 ที่นั่ง โครงสร้างประกอบด้วยเหล็กและไฟเบอร์ ใช้งบประมาณในการก่อสร้างกว่า 500 ล้านบาท โดยเป็นเงินสนับสนุนของไอ-โมบายและบางส่วนของนายเนวิน ชิดชอบ ประธานสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ และยังจัดเป็นสนามฟุตบอลที่ได้มาตรฐานแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่ไม่มีลู่วิ่งคั่นสนามและผ่านมาตรฐานฟีฟ่า เอเอฟซี และ เอเอฟเอฟ และยังผ่านมาตรฐานระดับเอคลาส สเตเดียม จากเอเอฟซี และยังผ่านมาตรฐานระดับเวิลด์คลาสจากฟีฟ่า และยังได้บันทึกลง กินเนสบุ๊คว่าเป็นสนามฟุตบอลในระดับฟีฟ่าแห่งเดียวในโลกที่ใช้เวลาก่อสร้างน้อยที่สุดในโลกเพียง 256 วัน ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ความดีความชอบนี้เกิดจากผู้ชายที่ชื่อ“เนวิน ชิดชอบ” ประธานสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ที่ใช้“กีฬา”ขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับบุรีรัมย์ ทั้งยังตั้งเป้าหมายให้เมืองนี้เป็น 1 ใน 5 จุดหมาย

ปลายทางที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ “ต้องมา” ภายในระยะเวลา 5 ปี ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่างๆ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมฟุตบอลกับแฟนบอลเป็นปัจจัยความสำเร็จของทีมสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด กล่าวคือเกิดปรากฏการณ์แฟนบอลสโมสรที่ให้การหนุนหลังที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งแฟนบอล ที่มีฐานมาจากหน่วยงานหรือองค์กรเดิม พวกที่มาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสโมสร และกลุ่มที่มาจากการเป็นคนในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งนิยามตัวเองว่าเป็นคนบ้านเดียวกันหรือ เรียกสิ่งที่เกิดขึ้นเช่นนี้ว่า“ท้องถิ่นนิยม”แฟนบอลบุรีรัมย์ ร่วมแรงร่วมใจเชียร์ ทีมฟุตบอลในการแข่งขันรายการต่างๆ ที่ผ่านมาจึงปรากฏ ภาพความเป็นกลุ่มก้อนที่เหนียวแน่นของแฟนบอลบุรีรัมย์ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากจุดเล็กๆ ข้างสนามโดยมีตระกูลชิดชอบ เข้ามาจัดการกับระบบแฟนบอลที่เป็นกองเชียร์ประจำเสียใหม่ ด้วยการรับสมัครแฟนบอลแล้วฝึกซ้อมการเชียร์ให้มีรูปแบบ และเป็นระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างแรงจูงใจ ให้เข้าชมฟรีในสนามฟุตบอล“ไอ-โมบาย สเตเดียม” อันทันสมัยตระการตา นอกจากนี้เมื่อมีการเดินทางไปเชียร์ยังถิ่นอื่นก็มีการดูแลเรื่องค่าเดินทางที่พัก เพื่อแลกกับการ ส่งเสียงเชียร์สโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ข้างสนาม การจัดการอย่างเป็นระบบนับเป็นส่วนสำคัญทำให้มีฐานกองเชียร์เป็นกลุ่มก้อนอยู่ในสารระบบมาก เมื่อรวมเข้ากับกองเชียร์ที่เป็นชาวจังหวัดบุรีรัมย์และพื้นที่ ใกล้เคียงซึ่งซื้อตั๋วเข้าชมทั้งในรูปแบบสมาชิกรายปี อันเป็นสถิติสูงที่สุดของสโมสรฟุตบอลบ้านเรา ภาพกองเชียร์ในสนามที่หนาตาและเต็มไปด้วยระบบ ระเบียบดูมีพลัง กอปรกับทีมฟุตบอลที่มีแนวทางการเล่นที่ สร้างความสนุกสนานให้คนดู เมื่อแพร่ออกไปตามสื่อต่างๆ ยิ่ง เป็นตัวเชิญชวนให้แฟนบอลอยากเข้ามาสัมผัสเกมในสนามและร่วมติดตามสนับสนุนทีมอย่างต่อเนื่อง สโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดมีการนำความเชื่อในคาถาอาคมและผีบรรพบุรุษมาใช้โดยเริ่มจากการไหว้ศาลที่แคมป์ฝึกซ้อมช่วงเช้าแล้วนำพวงมาลัย ดอกไม้ธูปเทียน ไปจุดที่สนามไอโมบาย สเตเดี้ยมก่อนทำการแข่งขันซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขวัญในการปฏิบัติงานย่อมเกี่ยวข้องกับสภาพการทำงานหน้าที่การงานการมีหลักประกันหรือความมั่นคงในชีวิตสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศและมีส่วนร่วมเสริมสร้างความสามัคคีอย่างดีส่งผลให้นักเตะเกิดขวัญที่ดีในการปฏิบัติงานเกิดจากการที่ผู้อื่นสร้างให้และเกิดจากความรู้สึกภายในจิตใจของเราเองซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้นักเตะมุ่งมั่นในเกมการแข่งขันและประสบความสำเร็จในที่สุด

นอกจากเรื่องการนำกีฬามาพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์แล้วบุรีรัมย์เอาสามารถใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ตั้งแต่การแต่งกาย, ภาษา, อาหาร, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, สถาปัตยกรรม,การละเล่น ศิลปะ ดนตรี, ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณี ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมามาใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จนทำให้บุรีรัมย์ตอนนี้จากที่เป็น “เมืองผ่าน”กลายเป็น“เมืองพัก (เมืองท่องเที่ยว)” โดยจะมีด้านต่างๆ ดังนี้

1) อัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์กับการแปรรูปเป็นสินค้าโดยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างมีส่วนในการใช้ “อัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์”เพื่อตอบสนองตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ภาครัฐได้จัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ก็เพื่อเป็นพื้นที่ในการขายสินค้า ทั้งสินค้าในรูปแบบของ Storytelling การสร้างเรื่องราวที่มีหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการทางโบราณคดีได้ศึกษาและบันทึกเอาไว้ สร้างสรรค์ออกมาเป็นขบวนแห่พระนางภูปตินทรลักษมีเทวีและเทพพาหนะทั้งสิบทิศ รวมถึงการแสดงแสงสีและภาพจินตนาการที่จัดขึ้นในช่วงกลางคืน นอกจากนี้ยังมีสินค้าอุปโภคบริโภค ทั้งผ้าไหมตีนแดงและผ้าภูอัคนีที่จัดแสดงในรูปแบบตลาดย้อนยุคโดยใช้ชื่อว่าตลาดอารยธรรมวนัมรุง ภายในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ได้ชัดเจนทั้ง 3 ประเภท กล่าวคือ อันดับแรก มองเห็นอัตลักษณ์ความเป็นอารยธรรมขอมโบราณ จากกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นทุกกิจกรรมของงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ดังเช่น การบรรยายขบวนแห่พระนางภูปตินทรลักษมีเทวีและเทพพาหนะทั้งสิบทิศ มีการบรรยาย 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และโดยเฉพาะภาษาเขมร เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แต่อาจไม่สำคัญเท่าการสร้างบรรยากาศให้เหมือนย้อนอดีตไปสู่เมืองขอมโบราณ

2) อัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ สร้างบุรีรัมย์ให้ทันสมัย (Modernization) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐหลายๆ กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์เด่นของจังหวัดกล่าวคือ อัตลักษณ์ความเป็นขอม และอัตลักษณ์การแต่งกายด้วยผ้าไหมตีนแดงและผ้าภูอัคนีมักจะถูกนำเสนอผ่านสื่อด้านต่างๆของภาครัฐ ทั้งสื่อกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่าง“งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง”ที่สื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นขอมอย่างเห็นได้ชัดแสดงออกผ่านการนำเสนอสถาปัตยกรรมโบราณอย่างปราสาทหิน การจำลองขบวนแห่พระนางภูปตินทรลักษมีและเทพพาหนะทั้งสิบทิศ ก็เป็นกิจกรรมตามความเชื่อของศาสนาฮินดู ในปี พ.ศ.2559 การจัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งยังคงจัดตามรูปแบบที่เคยทำต่อกันมา แต่ปี พ.ศ.2560 เป็นปีที่จัดงานแบบใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งกิจกรรมหลักๆอย่าง พิธีบวงสรวง, ขบวนแห่พระนางภูปตินทรลักษมีและเทพพาหนะทั้งสิบทิศและการแสดงแสงสีเสียงการจัดงานแบบใหม่ของผู้ว่าราชการคนใหม่สร้างเสียงวิภาควิจารณ์จากโลกออนไลน์ได้มากขึ้น เนื่องจากในปี พ.ศ.2560 มีการถ่ายทำละครเรื่อง“นาคี”ที่ปราสาทหินพนมรุ้ง ซึ่งละครเรื่องดังกล่าวโด่งดังจนมีนักท่องเที่ยวเดินทางตามรอยละครนาคีมาเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ตัวเลขนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวทุกปี และตัวเลขรายได้หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดบุรีรัมย์ (GPP) เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวทุกปีเช่นกัน ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดกระเตื้องขึ้น ราคาที่ดินสูงขึ้น เมื่ออัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์เด่นชัด ทั้งสื่อมวลชน สื่อออนไลน์และสื่อท้องถิ่น สื่อสารในวงกว้างทุก

ช่องทางเข้าถึงประชาชนทั่วประเทศไทย นักท่องเที่ยวเริ่มหลั่งไหลเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้นเรื่อยๆ ผู้ประกอบการทั้งที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร และอื่นๆ ต่างได้รับผลดีจากการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองท่องเที่ยว โดยการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ดี ทำให้ชาวบุรีรัมย์มีรายได้ มีเงินเข้ามาหมุนเวียนในจังหวัดมากขึ้น และสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ “ชาวบุรีรัมย์ทุกเพศ ทุกวัย ใส่เสื้อบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด”ถือเป็นอัตลักษณ์การแต่งกายอย่างหนึ่งที่แสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าฉันคือคนบุรีรัมย์และฉันภูมิใจในจังหวัดบุรีรัมย์

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการนำอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ในด้านต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในเรื่องการท่องเที่ยวนอกจากจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและยังช่วยพัฒนาสังคมด้วยเมื่อรายได้ของประชากรสูงขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ก็ดีขึ้นด้วยนั่นเองสอดคล้องกับไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร ให้ความหมายในเชิงการพัฒนาชุมชนเช่นเดียวกันว่า หมายถึงขบวนการที่จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพสังคม และพร้อมที่จะร่วมกันสรรค์สร้างภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม (ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร, 2540)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองและชนบทอย่างสร้างสรรค์ของจังหวัดบุรีรัมย์โดยบุรีรัมย์นั้นเป็นเมืองที่มีพัฒนาการได้เร็วเพราะใช้กีฬาในการพัฒนาเมือง โดยมีปัจจัยที่สำคัญ คือ

1. ด้านการเมือง การพัฒนาท้องถิ่น ของสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ในการสร้างความนิยม สำหรับเหตุผลของการที่นักการเมืองมาทำฟุตบอล ถ้ามองไปที่กรณีศึกษาของสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ก็คือฟุตบอลยังต้องพึ่งพาทุนจากนักการเมือง และยังเป็นช่องทางในการระดมฐานสนับสนุนจากประชาชน และเป็นเครื่องมือเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกได้ ส่วนอีกข้อที่เป็นความเฉพาะตัวของนักการเมือง คือผู้ชื่นชอบบอลส่วนใหญ่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน้าใหม่และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง

2. ด้านความสำเร็จสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด ได้ทำให้เศรษฐกิจในจังหวัดบุรีรัมย์ดูคึกคักขึ้นมา แม้ว่าในสมัยก่อนบุรีรัมย์จะเป็นแค่ทางผ่านของการเดินทางในดินแดนอีสานใต้และมีแหล่งท่องเที่ยว เพียงเขาพนมรุ้งที่เป็นจุดดึงดูด แต่ปัจจุบันบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองต้องห้ามพลาด มีรีสอร์ทที่พักเกิดขึ้นใหม่มากมายในราคาที่ไม่แพง การเดินทางที่สะดวกทั้งการขับรถไปเอง รถทัวร์โดยสารและเครื่องบิน ที่เพิ่มเที่ยวบินมากขึ้น

3. ด้านทัศนคติทัศนคติของทีมสโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์ ยูไนเต็ด จากความเป็นเมืองกีฬาถูกจุดประกายขึ้นจากนายเนวิน ชิดชอบและนางกรุณา ชิดชอบ สองสามีภรรยาที่ก้าวจากนักการเมืองท้องถิ่นสู่นักการเมืองระดับชาติและเป็นตระกูลที่ถือได้ว่าทรงอิทธิพลในพื้นที่

โดยเริ่มจากการกระโดดเข้าสู่วงการฟุตบอลไทยเมื่อครึ่งค่อนทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งที่แท้จริงแล้วเรื่องฟุตบอลไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ของทั้งสองแต่อย่างใด เพราะทั้งสองมีใจรักกีฬาชนิดนี้เป็นทุนเดิม เฉพาะอย่างยิ่งตัวนายเนวินชิดชอบ นั้นเคยเป็นอดีตนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนสวนกุหลาบมาก่อน ขณะที่นางกรุณา ชิดชอบ ก็เป็นแฟนคลับตัวยงของทีมฟุตบอลยูนิฟอร์ม สีน้ำเงินครามในพรีเมียร์ลีกอังกฤษ ทีมเดียวกันกับที่ นายเนวิน ชิดชอบ ติดตามเชียร์มาโดยตลอด จากพื้นฐานความสนใจของคนทั้งสองเป็นแรงผลักดันที่ต้องการให้เกิดทีมฟุตบอลระดับลีกสูงสุดของประเทศขึ้นในจังหวัดบุรีรัมย์และการผลักดันทีมฟุตบอลในทวีปเอเชียให้มีความเป็นมืออาชีพ และสามารถยกระดับตัวเองให้เป็นองค์กรอิสระที่บริหารสโมสรของตัวเองให้มีรายได้จากการทำทีมฟุตบอล

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา. (2540). *“ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่”.* เอกสารประกอบการอบรมโครงการเมืองน่าอยู่ เรื่องตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

เจ-ดี :วารสารวิชาการ (2559). *การออกแบบสภาพแวดล้อม.* ปีที่. ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน .

ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร. (2540). *แนวคิดและหลักการดำเนินงานเมืองน่าอยู่.* กรุงเทพฯ : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2530). *“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”.* รายงานการวิจัย.กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พินิจ ลาภธนานนท์. (2532). *บทบาทพระสงฆ์ในการในการพัฒนาชนบท.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจฒ ประสานมิตร.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD

A STUDY ON LEARNING ACHIEVEMENT AND ATTITUDE TOWARDS STUDYING THAI LITERATURE OF MATTAYOMSUKSA 4 STUDENTS RECEIVING PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT TOGETHER WITH STAD COOPERATIVE LEARNING TECHNIQUE

[1]ลลิลทิพย์ วรรณพงษ์และ [2]แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

[1]Lalinthip Wannapong and [2]Sangsuree Daungkamnoi

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ประเทศไทย

Northeastern University, Thailand.

[1]lalinthip.wnp@gmail.com, [2]sangsuree.dua@neu.ac.th

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยให้นักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปและมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปจากจำนวนนักเรียนทั้งหมดและ 2) ศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนพระธาตุหนองสามหมื่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิด

เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย จำนวน 30 ข้อ โดยใช้สถิติพื้นฐานเป็นค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมด เท่ากับ 22.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.11 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.71, S.D.= 0.07)

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study learning achievement and attitude towards studying Thai Literature of Mattayomsuksa 4 students after receiving proactive learning management together with STAD cooperative learning technique so that at least 70% of the sample group passed the prescribed criterion of 70%; 2) to study the attitude of Mattayomsuksa 4 students towards studying Thai literature after receiving proactive learning management together with STAD cooperative learning technique. The target group consisted of 30 Mattayomsuksa 4 students studying in the second semester of the academic year 2019 in Pratat Nongsammuen School, under the Office of Secondary Educational Service Area 30. The target group was purposively selected. Two types of research instruments included: 1) experimental tool which consisted of 9 lesson plans; and 2) data collection tools that were consisted of 30 items of learning achievement test with 4 choices of each item and 30 items of attitude test on studying Thai literature. The collected data were analyzed through basic statistics of mean, standard deviation and percentage. The research findings were as follows. 1) The students made a mean score of learning achievement at 22.23 or 74.11 per cents of the full marks, and the number of 25 students or 83.33 per cents of the total group passed the 70 per cents criterion that was in line with the prescribed criterion. 2)The overall attitude of the students towards studying Thai literature through proactive learning management together with STAD cooperative learning technique was at the agreeable level ($\overline{X}$ = 3.71, S.D. = 0.07)

Keywords: Proactive Learning Management, STAD Cooperative Learning Technique, Learning Achievement

บทนำ

วรรณคดีไทยเป็นสื่อความบันเทิงรูปแบบหนึ่งของไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยตามความหมายของคำว่า วรรณคดี คือหนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี มีศิลปะการใช้ภาษาถ้อยคำ เป็นสื่อในการสร้างสรรค์ และมีความไพเราะ มีการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์ และยังให้ความรู้ให้ข้อคิดอันเป็นคุณประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ดังที่รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2523) ได้กล่าวถึงวรรณคดีไว้ว่า เป็นงานศิลปะที่สร้างความเพลิดเพลินด้วยสุนทรียภาพทางภาษาจากถ้อยคำ และโวหารการบรรยายและพรรณนา วรรณคดีจึงมีพลังจูงใจผู้อ่านให้มีอารมณ์รัก เศร้า ขบขัน สมเพช สงสาร โกรธ ชื่นชม ปิติ ฯลฯ คุณสมบัติของวรรณคดีข้อนี้จึงเรียกได้ว่าเป็นอาหารใจ นอกจากนี้วรรณคดียังเป็นเครื่องบันทึกสภาพสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยไว้อีกด้วย และชัตสุณี สินธุสิงห์ (2532) อธิบายคุณค่าของวรรณคดีไว้ว่า วรรณคดีมิใช่แต่จะทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับเนื้อหา และการใช้ภาษาอันงดงามเท่านั้น หากแต่ยังนำความรอบรู้มาสู่ผู้อ่าน ทั้งในเรื่องของสรรพวิทยาการด้านต่างๆ และในเรื่องของโลกและชีวิตจริง วรรณคดียังเพิ่มพูนความรู้อื่นๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง และการดำรงชีวิต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีว่า วรรณคดีเป็นกระจกส่องลักษณะสังคมของตน และอาจเป็นเครื่องดำรงวัฒนธรรม ผู้ที่อ่านงานเขียนวรรณคดีและวรรณกรรมจึงสามารถสร้างจินตนาการเข้าใจและเกิดความซาบซึ้ง โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่าที่ควรแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ดังเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม นั้น ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนต้องเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังนั้นการเรียนวรรณคดีไทยจึงเป็นการพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงต่อไป

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) ของโรงเรียนพระธาตุหนองสามหมื่น พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.33 โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ และเมื่อพิจารณาผลการทดสอบรายมาตรฐาน พบว่า ท 5.1 วรรณคดีและวรรณกรรม มีคะแนนเฉลี่ย 29.92 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2561)

นอกจากนี้ผลการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2561 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 65.44 จากผลการทดสอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาและข้อบกพร่องของการเรียนวรรณคดีไทย ซึ่งเมื่อสอบถามนักเรียนและสังเกตการเรียนในชั้นเรียน พบสาเหตุว่านักเรียนทำข้อสอบไม่ได้ เกิดจากนักเรียนเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน นักเรียนขาดทักษะการอ่านออกเสียงบทร้อยกรอง ถอดคำประพันธ์ไม่ได้ ไม่รู้จักคำศัพท์ จึงทำให้ไม่สนุก ทั้งๆที่เนื้อเรื่องของวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นเรื่องที่สนุกสนาน มีจินตนาการ และมีข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งครูผู้สอนจะใช้วิธีสอนแบบเดิม คืออธิบายแล้วบอกให้นักเรียนจด ไม่ได้ศึกษาและนำวิธีการสอนที่เหมาะสม ไม่มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ประกอบการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ไม่มุ่งนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนขาดการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวรรณคดีไทยอีกด้วย

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการที่หลากหลาย กระตุ้นความสนใจด้วยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ดังที่ ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2551) อธิบายว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนเชิงรุก ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้นๆ การใช้คำถาม แผนผังความคิด การสัมมนา การใช้การแก้ปัญหา การสอนกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการ การสำรวจข้อมูลการทดลอง การแก้ไขปัญหากรณีศึกษา การอภิปราย เป็นต้น แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2561) กล่าวถึงสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้นั้น เป็นสถานศึกษาตั้งแต่ระดับโรงเรียน วิทยาลัยจนถึงระดับมหาวิทยาลัย สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ทุกแห่ง แม้แต่ภาคสนาม หรือสถานที่โล่งๆ เหมือนหอประชุมก็สามารถจัดการเรียนรู้ได้ ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา แก้วพิกุล (2555) และพระมหาอภินันท์ นนทภาณี (คำหารพล) (2561) พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD คือ การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มคละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4-5 คน สมาชิกในกลุ่มได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระนั้นร่วมกัน ซึ่งผู้เรียนอาจต้องทำแบบทดสอบในแต่ละตอนและเก็บคะแนนของตนไว้ ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการทดสอบรวบยอดและนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรานำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุดกลุ่มนั้นได้รางวัล (ทิศนา แขมมณี, 2559) ซึ่งการเรียนแบบนี้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และแก้ไขปัญหาจนสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม งานวิจัยที่สนับสนุนวิธีการสอนแบบ

ร่วมมือเทคนิค STAD สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของอดิศร ขาวสะอาด (2555) ผลวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ผลการศึกษาของประพันธ์ บุญพิมพ์ (2555) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงมาตราของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD กับการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD ($\overline{X}$ = 26.65,S.D. = 1.84) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT) ($\overline{X}$ = 25.24, S.D.= 1.18) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากสภาพปัญหาและงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ทั้งนี้เพราะเป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้โดยค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนได้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและศักยภาพผู้เรียนสู่การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวรรณคดีไทยให้น่าสนใจและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัด การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยให้นักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ70 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ70 ขึ้นไป จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด

2. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบไม่เข้าขั้นการทดลอง (Pre-Experimental Research) ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบ One Group Posttest Only Design (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ,2538)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระธาตุหนองสามหมื่น อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาสาระจากหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระธาตุหนองสามหมื่น พุทธศักราช 2561 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเนื้อหาของวรรณคดีไทย เรื่อง อิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยเนื้อหาย่อย ดังนี้ 1) การศึกษาความเป็นมาและประวัติผู้แต่ง 2) การศึกษารูปแบบการประพันธ์ 3) การศึกษาเรื่องย่อและคำศัพท์น่ารู้ 4) การถอดคำประพันธ์ 5) การสรุปเนื้อเรื่อง 6) การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี 7) การวิเคราะห์คุณค่าของเรื่อง 8) การสรุปความรู้และข้อคิด และ 9) การท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยาน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง อิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง จำนวน 9 แผนๆละ 1-2 ชั่วโมง รวมเวลา 12 ชั่วโมง มีผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.97, S.D. = 0.09)

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง อิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3) แบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเสนอค่าสถิติเป็นตอนๆตามลำดับขั้นตอน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{\mathbf{X}}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่า

และแปลความหมายของคะแนน โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด,2553 : 103)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัด การเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยให้นักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ70 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ70 ขึ้นไป จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง อิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ผ่านเกณฑ์	คะแนนของนักเรียน				นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		
			สูงสุด	ต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	S.D.	คิดเป็นร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
30	30	21	27	16	22.23	2.65	74.11	25	83.33

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง อิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดเท่ากับ 22.23 คิดเป็นร้อยละ 74.11 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD

ข้อ	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความคิดเห็นทั่วไปต่อการเรียนวรรณคดีไทย	3.72	0.13	เห็นด้วย
2	ด้านการเห็นความสำคัญของการเรียนวรรณคดีไทย	3.52	0.12	เห็นด้วย
3	ด้านความสนใจต่อการเรียนวรรณคดีไทย	3.86	0.26	เห็นด้วย
4	ด้านความนิยมชมชอบต่อการเรียนวรรณคดีไทย	3.94	0.19	เห็นด้วย
5	ด้านการแสดงออกหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทย	3.51	0.28	เห็นด้วย
	ภาพรวม	**3.71**	**0.07**	**เห็นด้วย**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เจตคติที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.71, S.D.= 0.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อด้านความนิยมชมชอบต่อการเรียนวรรณคดีไทย อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.94,S.D.= 0.19) รองลงมา คือ ด้านความสนใจต่อการเรียนวรรณคดีไทย อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.86,S.D.= 0.26) ด้านความคิดเห็นทั่วไปต่อวรรณคดีไทย อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.72,S.D.= 0.13) ด้านการเห็นความสำคัญของการเรียนวรรณคดีไทย อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.52,S.D.= 0.12) และด้านการแสดงออกหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทย อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.51,S.D.= 0.28) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิจัยการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ผู้วิจัยสามารถนำผลมาอภิปรายผล ตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง อิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดเท่ากับ 22.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.11 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยสูงขึ้น เนื่องจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ นักเรียนมีความสนใจกิจกรรมต่างๆ ที่ได้แสดงออกเกี่ยวกับการอ่าน การเขียน การพูด ฟังและดู เช่น กิจกรรมออกแบบแผ่นพับ กิจกรรมออกแบบหุ่นตัวละคร กิจกรรมแสดง

ละคร กิจกรรมทำหนังสือมะเฟือง กิจกรรมนำเสนอและอภิปรายภายในกลุ่ม นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป้าหมายคือความสำเร็จของกลุ่ม ดังนั้น นักเรียนจึงให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและการทดสอบย่อยในแผน ที่นำคะแนนพัฒนาของนักเรียนแต่ละคนมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดจะได้รับรางวัล ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนีรนุช พวงขาว (2558) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกนั้น นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ในแต่ละกิจกรรมทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังที่วทัญญู วุฒิวรรณ์ (2553) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการศึกษาของสุดารัตน์ เกียรติจรุงพันธ์ (2559) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือการแบ่งกลุ่มตามระเบียบวิธีเทคนิค STAD นักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน และคะแนนพัฒนาของนักเรียนรายบุคคล นำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด จะได้รับรางวัล ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบุณยภัทร สมเพชร (2553) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านวังผา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เช่นเดียวกับพิศอุดม พงษ์พวงเพชร (2557) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ และความฉลาดเชิงจริยธรรม เรื่องสำนวนไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD กับแบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ

STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ สุทธิเกียรติ เพิ่มขึ้น (2560) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อิศรญาณภาษิต ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวัดเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.71,S.D. = 0.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้งหมด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความนิยมชมชอบต่อการเรียนวรรณคดีไทย ($\overline{X}$ = 3.94 , S.D.= 0.19) รองลงมา คือ ด้านความสนใจต่อการเรียนวรรณคดีไทย ($\overline{X}$ = 3.86, S.D.= 0.26) ด้านความคิดเห็นทั่วไปต่อการเรียนวรรณคดีไทย ($\overline{X}$ = 3.72 , S.D. = 0.13) ด้านการเห็นความสำคัญของการเรียนวรรณคดีไทย ($\overline{X}$ =3.52,S.D.= 0.12) และด้านการแสดงออกหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทย ($\overline{X}$ = 3.51, S.D.= 0.28) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อคำถาม 3 ลำดับ พบว่า นักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทั้งหมด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนคิดว่าสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไทยไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =4.87, S.D.= 0.35) รองลงมา คือ นักเรียนชอบกิจกรรมในวันสุนทรภู่ที่โรงเรียนจัดขึ้น ($\overline{X}$ =4.83, S.D.= 0.38) และนักเรียนคิดว่าได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นในการเรียนวรรณคดีไทย ($\overline{X}$ = 4.77, S.D.=0.43) จากผลดังกล่าวทำให้เห็นว่าความคิดเห็นในลักษณะความรู้สึกต่อการเรียนวรรณคดีไทย น่าจะมีผลมาจากกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากที่นักเรียนเคยเรียนมา เนื่องจากการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะเป็นการช่วยเหลือกัน ผ่านกิจกรรมการฟัง (Listen) การพูด (Talk) การอ่าน (Read) การเขียน(Write) และการสะท้อน(Reflect) ให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ และฝึกทักษะต่างๆ ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำ ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ไม่ง่วงนอน ไม่เล่นและคุยกับเพื่อนเสียงดัง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดที่จะสร้างเจตคติที่ดีหรือไม่ดีแก่นักเรียน หากนักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเกิดการยอมรับในสิ่งที่เรียนรู้ จะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของนีรนุช พวงขาว (2558) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า เจตคติต่อวิชาเคมี

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับณัฏฐ์ชญา อินพูลวงษ์ (2559) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เจตคติต่อคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า เจตคติต่อคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และวรลักษณ์ เอียดรอด (2561) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง ระบบนิเวศ พบว่านักเรียนมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD มีองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดเท่ากับ 22.23 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.11 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.71,S.D.= 0.07)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัตสุนีย์ สินธุสิงห์.(2532) *วรรณคดีทัศนา*.กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฏฐ์ชญา อินพูลวงษ์. (2559). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เจตคติต่อคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2551).*การเรียนรู้เชิงรุก*.ค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2562,จาก www.academic.chula.ac.th/elearning/content/active%20learning_Taweewat

ทิศนา แขมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นีรนุช พวงขาว.(2558). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด.(2553). *การวิจัยเบื้องต้น***.** พิมพลักษณ์, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ,หม่อมหลวง.(2539).*แนะแนวทางการศึกษาวรรณคดี*.กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์.

บุณยภัทร สมเพชร. (2553). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านวังผา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงราย เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ประพันธ์ บุญพิมพ์, (2555). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD กับการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4MAT).*วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 2(3), 96-102.

พระมหาอภินันท์ นนฺทภาณี (คำหารพล). (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกสาระหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิศอุดม พงษ์พวงเพชร.(2557).*การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์และความฉลาดเชิงจริยธรรม เรื่องสำนวนไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ STAD กับแบบปัญหาเป็นฐาน (PBL).*วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม , 4(3), 94-103.

รื่นฤทัย สัจจพันธ์.(2523).*ความรู้ทั่วไปทางภาษาและวรรณกรรมไทย.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วทัญญู วุฒิวรรณ์.(2553) *ผลการจัดการเรียนสอนวิทยาศาสตร์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1,* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรลักษณ์ เอียดรอด.(2561). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่อง ระบบนิเวศ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2561). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.* กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สุชาดา แก้วพิกุล. (2555).*การพัฒนากิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้นโดยเน้นการเรียนเป็นรายคู่ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสุขในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลผสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำ*.บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุดารัตน์ เกียรติจรุงพันธ์. (2559). *การศึกษามโนทัศน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาชีววิทยาเพิ่มเติม เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุทธิเกียรติ เพิ่มขึ้น.(2560). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องอิศรญาณภาษิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD และการสอนแบบปกติ.* ค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2562, จาก : http://www.edujournal.ru.ac.th/index.php/abstractData/indexBy.ru?bid=4&AbstractDataModel_page=2&AbstractDataModel_sort=name_lastname.desc

แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย.(2561) *การเรียนรู้เชิงรุก : กิจกรรมท้าทายสำหรับผู้เรียนในยุคการศึกษา 4.0.วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3), 61-71.

อดิศร ขาวสะอาด.(2555).*การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความและคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวลนรดิศวิทยาคมรัชมังคลาภิเษก ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา
SCIENCE TEACHER DEVELOPMENT MODEL THROUGH STEM EDUCATION FOR THE SCHOOLS WITH NON-SCIENCE MAJORING TEACHERS (NSMT)

นฤมล ภูสิงห์
Narumol Phusing

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย
Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand.

narumolpusing@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และปัญหาของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและปัญหาของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูวิทยาศาสตร์ที่สอนไม่ตรงสาขา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร/หัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนใน 11 โรง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิง

คุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ STEM โดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้และด้านการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนตามลำดับ 2) ความต้องการของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ STEM โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ ตามลำดับ 3) รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การทำบันทึกตกลงความร่วมมือ ขั้นที่ 2 รวมกลุ่มพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ประกอบด้วยขั้นตอนเรียกว่า GPERC Model ได้แก่(1) กำหนดเป้าหมาย (Goals Clarified : G) (2) เสนอความรู้และปฏิบัติ (Presenting and Practicing : P) (3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E) (4) สะท้อนคิด (Reflection : R) (5) สรุปผลและนำไปใช้ (Concluding and Applying : C) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ขั้นที่ 4 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) การประเมินรูปแบบ และ 7) เงื่อนไขของความสำเร็จ

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาครู, ครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขา, สะเต็มศึกษา

Abstract

This research employed research and development method with the following objectives: 1) To study the present states, needs and problems of teachers on learning management behavior based on STEM education; and 2) to create a science teacher development model (STDM) through STEM for the schools with non-science majoring teachers (NSMT). The research was implemented in forms of research and development by dividing into 2 phases including: 1) Studying the present states, needs and problems of teachers on learning management through STEM education; and 2) Creating science teacher development model through STEM education for the schools with NSMT in the schools under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Offices. The target group was 15 of non-science majoring teachers in the schools under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Offices. Key informants were the experts, school administrators, chiefs of academic affairs departments, teachers, education supervisors and students from 11 schools. The instruments used for collecting the data were

questionnaires, structured interview formats, the issues for focus group discussion and the evaluation form of the effectiveness of the model. The statistics for analyzing the quantitative data were frequency, percentage, mean and standard deviation while the qualitative data were analyzed by using content analysis. The research results were as the followings: 1) The overall present state of the learning management behavioral of teachers through STEM education was at a low level. When it was considered by aspect, it was found as the followings. The highest mean was the aspect of learning activities and chronologically followed by learning measurement and evaluation aspect, knowledge application aspect and the aspect of questioning for stimulating students. 2) The overall needs of teachers on learning management behavior of the teachers by using STEM education was at a high level. When it was considered by aspect, it was found as the followings. The highest level aspect was learning activities and chronologically followed by questioning for stimulating students aspect, learning measurement and evaluation aspect and knowledge application aspect. 3) Science teacher development model (STDM) through STEM education for the schools with NSMT consisted of **7 elements** namely: 1) principles of the model; 2) objectives; 3) target groups; 4) stages and procedures consisting of 4 components including: stage 1 as MOU agreement, stage 2 as group organizing for learning activities through STEM education including steps of GPERC Model comprising of: (1) Goals Clarified: G, (2) Presenting and Practicing: P, (3) Exchange: E, (4) Reflection: R, (5) Concluding and Applying: C; stage 3 as learning management operation through STEM education; and stage 4 as learning management evaluation through STEM education; 5) contents of the model; 6) model evaluation; and 7) condition of success.

Keywords: Teacher Development Model; Non-Science Majoring Teachers; STEM Education.

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 วัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนาครูผู้สอนในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาให้เป็นครูที่มีคุณธรรม มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีสมรรถนะสูงสอดคล้องกับการจัด การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2560 :108-109) ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาพลเมืองที่ชาญฉลาด รับผิดชอบ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

ประยุกต์ใช้เป็น มีความสามารถในการทำงาน แก้ไขปัญหา และแข่งขันทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ประเทศที่ไม่สามารถปฏิรูปการจัดการศึกษาของตนให้ก้าวตามทันได้จะถูกทอดทิ้งให้ล้าหลังตกต่ำลง ประชากรจะตกงานเพิ่มขึ้น จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการจัดการศึกษาในเชิงโครงสร้างทั้งระบบอย่างเข้าใจปัญหา เป้าหมาย แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม เห็นการณ์ไกลเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (วิทยากร เชียงกูล, 2559 : 7)

การพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดทักษะดังกล่าวได้นั้น แนวคิดหนึ่งที่ใช้ในการจัดการศึกษาคือ สะเต็มศึกษา (STEM Education) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำเอาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ 4 สาขา ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) Engineering (วิศวกรรม) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียน คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างนวัตกรรมที่ใช้ความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ผู้เรียนจะเข้าใจสาระและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์และคุณค่าของสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557 : 6) ผ่านประสบการณ์ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบันและความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21 สะเต็มศึกษายังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี (กมลฉัตร กล่อมอิ่ม, 2559 : 334)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีสถานศึกษาในสังกัดทำหน้าที่จัดและให้บริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่นักเรียนทั่วประเทศ จำนวน 7,541,077 คน สถานศึกษา จำนวน 31,021 แห่ง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 225 แห่ง ในแต่ละปีใช้งบประมาณในการบริหารจัดการประมาณ 300,000 ล้านบาท ซึ่งมีแนวโน้มต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปี แต่คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ข้อมูลสภาพปัญหาอัตรากำลังการบรรจุครู รวมถึงปัญหาครูขาดและครูเกิน ไม่สามารถเกลี่ยครูข้ามเขตพื้นที่การศึกษาได้ ทำให้การบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัญหามาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการสอนไม่ตรงสาขา ครูไม่ครบชั้น ซึ่งส่วนหนึ่งเพราะมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก นอกจากนี้ จากข้อมูล

ดังกล่าวยังพบว่าปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ครูสอนไม่ตรงสาขาและครูไม่ครบชั้น และจากรายงานการวิจัย เรื่อง ผลกระทบจากครูผู้สอนสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอกต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดชัยภูมิของรชากานต์ เคนชมพู (2555 : 16) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการทดสอบโอเน็ต ได้แก่ ตัวแปรด้านครูผู้สอนสอนตรงสาขาวิชา ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปีของผู้ปกครองนักเรียน และด้านอายุราชการครู ซึ่งในตัวแปรด้านครูผู้สอนที่สอนตรงสาขาวิชามีอิทธิพล 2 วิชา ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยครูสอนตรงสาขาวิชาจะทำให้ผลคะแนนทดสอบโอเน็ตของนักเรียนเพิ่มสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาถึงร้อยละ 9.40 ในวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ร้อยละ 4.64 ตามลำดับ ดังนั้น ภาครัฐควรเร่งนโยบายในการสร้างบุคลากรในสาขาเหล่านี้ให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนและห้องเรียนในระบบการศึกษา ก็จะมีส่วนช่วยให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้ดีขึ้นได้ และบรรลุตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาได้ตั้งเป้าหมายในเรื่องคุณภาพนักเรียนและมีผลให้คะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ได้ในระดับสากล

ปัญหาการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัญหาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะเกิดปัญหากับโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในชนบท ซึ่งมีครูที่บรรจุบางสาขาวิชาหรือไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน โดยเฉพาะในรายวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดปัญหาครูต้องสอนในวิชาที่ไม่ตรงสาขาวิชาที่จบการศึกษามา ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และปัญหาของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และปัญหาของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

1.1 ประชากร คือ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ทั้ง 3 เขตพื้นที่การศึกษา ปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งหมด 551 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ทั้ง 3 เขตพื้นที่การศึกษา ปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งหมด 226 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (มาเรียม นิลพันธุ์,2555 :120) และกำหนดสัดส่วนโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 3 เขต

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นของครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขาเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการ แนวทางการจัดการเรียนการสอน

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น จำนวน 1 ฉบับ เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัด การเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วทำการตรวจให้คะแนนแล้ววิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาทำการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ แล้วจำแนกเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

2. การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา ดำเนินการดังนี้

2.1 นำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 มายกร่างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอน ไม่ตรงสาขา

2.3 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจำแนกเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสถิติร้อยละ (Percentage) ประกอบการนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและปัญหาของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ได้ผลดังนี้

1.1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ STEM ที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ด้านลักษณะการจัดการเรียนรู้ และด้านลักษณะการนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา

ที่	สภาพการจัดการเรียนรู้ของครู	จำนวน (คน)	ร้อยละ	หมายเหตุ
1	การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา			
	1) ครูจัดกิจกรรมตามคู่มือที่ สสวท. แจกให้	221	97.78	
	2) ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	5	2.22	*น้อยที่สุด
2	ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา			
	1) ครูจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีแยกออกจากกัน	188	83.19	
	2) ครูจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี แยกออกจากกัน แต่มีข้อหลัก (Theme) ที่ครูแต่ละวิชากำหนดร่วมกันและมีการอ้างอิงความเชื่อมโยงระหว่างวิชานั้นๆ	4	1.77	*น้อยที่สุด
	3) ครูจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาและฝึกทักษะอย่างน้อย 2 วิชา ร่วมกัน โดยกิจกรรมมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทุกวิชา	18	7.96	

	4) ครูจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้และทักษะที่เรียนรู้จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์กับชีวิตจริง และนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนหรือสังคม	16	7.08	
3	ลักษณะการนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู			
	1) ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาสอดแทรกไปตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของแต่ละรายวิชาภายในคาบเรียน	89	39.38	
	2) ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาไว้ในรายวิชาเลือกเสรีของกลุ่มวิชาต่างๆ	63	27.88	
	3) ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาไว้ในกลุ่มกิจกรรมนอกห้องเรียนต่างๆ เช่น ชุมนุม ชมรม ค่าย	51	22.56	
	4) ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาไว้ในชั่วโมง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”	23	10.18	*น้อยที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ STEM ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมตามคู่มือที่ สสวท. แจกให้ จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 97.78 ส่วนครูอีก 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.22 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลักษณะ การจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา ครูส่วนใหญ่จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีแยกออกจากกัน จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 83.19 รองลงมา ได้แก่ ครูจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาและฝึกทักษะอย่างน้อย 2 วิชา ร่วมกัน โดยกิจกรรมมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของทุกวิชา จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.96 ครูจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้และทักษะที่เรียนรู้จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์กับชีวิตจริง และนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนหรือสังคม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 7.08 และครูจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี แยกออกจากกัน แต่มีข้อหลัก (Theme) ที่ครูแต่ละวิชากำหนดร่วมกันและมีการอ้างอิงความเชื่อมโยงระหว่างวิชานั้นๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.77 ตามลำดับ ส่วนด้านลักษณะการนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู พบว่า ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาสอดแทรกไปตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของแต่ละรายวิชาภายในคาบเรียน มากที่สุด จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 39.38 รองลงมา ได้แก่ ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาไว้ในรายวิชาเลือกเสรีของกลุ่มวิชาต่างๆจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 27.88 ครูจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาไว้ในกลุ่มกิจกรรมนอกห้องเรียนต่างๆ เช่น ชุมนุม ชมรม ค่าย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 22.56 และครูจัด

กิจกรรมสะเต็มศึกษาไว้ในชั่วโมง“ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 10.18 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM โดยใช้แบบสอบถามตอนที่ 3 ความคิดเห็นของครูต่อสภาพปัจจุบันและความต้องการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งภาพรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ STEM โดยภาพรวม

ที่	พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	ความต้องการ		ระดับ
		$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.	
1	การใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน	2.15	0.56	น้อย	4.21	0.22	มาก
2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2.51	0.48	ปานกลาง	4.23	0.11	มาก
3	การประยุกต์ใช้ความรู้	2.43	0.76	น้อย	4.18	0.22	มาก
4	การวัดประเมินผลการเรียนรู้	2.49	0.62	น้อย	4.19	0.17	มาก
รวมเฉลี่ย		**2.24**	**0.39**	**น้อย**	**4.20**	**0.10**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ STEM โดยภาพรวม มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$=2.24, S.D.=0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$=2.51, S.D.=0.48) รองลงมาได้แก่ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$=2.49, S.D.=0.62) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ ($\overline{X}$=2.43,S.D.=0.76) และด้านการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน ($\overline{X}$=2.15,S.D.=0.56) ตามลำดับ ส่วนความต้องการของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.20, S.D.=0.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$=4.23, S.D.=0.11) รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน ($\overline{X}$=4.21, S.D.=0.22) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$=4.19,S.D.=0.17) และด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ ($\overline{X}$=4.18,S.D.=0.22) ตามลำดับ

1.3 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูวิทยาศาสตร์ไม่ตรงสาขาในการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ตลอดจนแนวทางการพัฒนาครูข้อมูลได้มาโดยการสัมภาษณ์ บุคลากร จำนวน 14 คน จำแนกเป็น ครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขา จำนวน 9 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ การศึกษาสภาพปัญหาที่พบในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์

ที่จบไม่ตรงสาขา พบว่ามีปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขาที่พบในสถานศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้ 1) ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์2) ขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยี 3) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 4) ขาดการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ครูจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาในหนังสือ คู่มือครูแบบเรียน และหลักสูตรสถานศึกษา 6) ขาดทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา 7) ครูเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา แต่ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน เพราะครูไม่มีความมั่นใจในการนำแนวคิดหรือหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนความต้องของครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขา ที่พบในสถานศึกษา ที่สำคัญ สรุปได้ ดังนี้ 1) ได้รับการพัฒนาเทคนิควิธีการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 2) พัฒนาความรู้ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี 3) ความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นข้อมูล 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้สื่อ/อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ 5) จัดทำสื่อประกอบการสอน 6) ต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา 7) พัฒนาความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา 8) ความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา 9) แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา

2. การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา ได้ผลดังนี้

2.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ได้ผลดังนี้

2.1.1 ความหมายของ STEM

STEM หมายถึง แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ ใน 4 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ในปัจจุบันความหมายของสะเต็มศึกษาจะครอบคลุมถึงการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ การศึกษาและการแพทย์ สำหรับประเทศไทย เมื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า ในหลักสูตรได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับสะเต็มศึกษา ที่หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการใน 3 สาระ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) คณิตศาสตร์ (Mathematics) การงานอาชีพและเทคโนโลยี (Occupations and Technology) และมีการสอดแทรกกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม (Engineering Design Process) เข้าไปใน 3 สาระดังกล่าว

2.1.2 วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

2.1.2.1 การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Integration) เป็นการบูรณาการโดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับชีวิตจริง เพื่อให้มีลักษณะกลมกลืนเป็นหัวเรื่อง โดยผู้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งจะนำวิชาอื่นๆของสะเต็ม (STEM) มาบูรณาการกับวิชาที่ตนเองสอน

2.1.2.2 การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Integration) เป็นการบูรณาการที่ผู้สอนหลายคนจากวิชาของสะเต็ม (STEM) มาวางแผนการสอนร่วมกัน เพื่อรวมความคิดรวบยอดหลัก (Main Concept) และนำมาจัดทำเป็นหัวเรื่อง (Theme) แนวคิด (Concept) หรือปัญหา (Problem) ผู้สอนแต่ละคนจากแต่ละวิชาทำการสอนคู่ขนาน

2.1.2.3 การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Integration) เป็นการบูรณาการที่ผู้สอนหลายคนจากวิชาต่างๆ ของสะเต็ม (STEM) มาวางแผนการสอนร่วมกันเพื่อสอนเกี่ยวกับหัวเรื่อง (Theme) แนวคิด (Concept) หรือปัญหา (Problem) และกำหนดภาพรวมของโครงงานร่วมกันให้ออกมาเป็นชิ้นงาน

2.1.2.4 การบูรณาการแบบข้ามวิชา (Transdisciplinary Integration) เป็นการบูรณาการที่ผู้สอนหลายคนจากวิชาต่างๆ ของสะเต็ม (STEM) มาวางแผนการสอนร่วมกันในองค์ประกอบของหัวเรื่อง (Theme) แนวคิด (Concept) หรือปัญหา (Problem) โดยกำหนดเป็นโครงงาน และสอนร่วมกัน

2.2 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา มีองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) การประเมินรูปแบบ 7) เงื่อนไขของความสำเร็จ

1) หลักการของรูปแบบ

แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำเอาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ 4 สาขา ประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) Engineering (วิศวกรรม) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวสะเต็มศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียน คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างนวัตกรรมที่ใช้ความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ผู้เรียนจะเข้าใจสาระและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์และคุณค่าของสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง ผ่านประสบการณ์ในกิจกรรมการเรียนรู้

แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบันและความก้าวหน้าในศตวรรษที่ 21 สะเต็มศึกษายังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

2) วัตถุประสงค์

2.1) เพื่อพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

2.2) เพื่อพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขาให้มีความสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

2.3) เพื่อพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงให้มีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

3) กลุ่มเป้าหมาย

ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ไม่จบวิชาเอกวิทยาศาสตร์

4) ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ

ขั้นตอนของรูปแบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทำบันทึกตกลงความร่วมมือ

ขั้นที่ 2 รวมกลุ่มพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

ขั้นที่ 4 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

5) เนื้อหาของรูปแบบ

เนื้อหาสาระ STEM ประกอบด้วย 4 หน่วย 9 กิจกรรม ได้แก่

หน่วยที่ 1 การวิเคราะห์ตัวชี้วัดโดยใช้ STEM

หน่วยที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ STEM

หน่วยที่ 3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM เวลา 3 ชั่วโมง

หน่วยที่ 4 การวัดและประเมินผลโดยใช้ STEM เวลา 3 ชั่วโมง

6) การประเมินรูปแบบ

การประเมินรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลของรูปแบบจาก ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM

7) เงื่อนไขของความสำเร็จ

เงื่อนไขของการนำรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขาไปใช้มี 3 เงื่อนไข ประกอบด้วย ระบบสังคม (Social System) ระบบสนับสนุน (Support System) และหลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)

อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมตามคู่มือที่ สสวท. แจกให้จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีแยกออกจากกัน และจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาสอดแทรกไปตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของแต่ละรายวิชาภายในคาบเรียน และสภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษาโดยภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย ส่วนความต้องการของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษาโดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สภาพการบริหารจัดการอัตรากำลังของครูผู้สอนประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการบรรจุครูใหม่ในจำนวนที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดครูที่บรรจุบางสาขาวิชาหรือลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน โดยเฉพาะในรายวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดปัญหาครูต้องสอนในวิชาที่ไม่ตรงสาขาวิชาที่จบการศึกษามา ส่งผลให้ครูสอนไม่ตรงสาขาและครูไม่ครบชั้น ครูคนเดียวต้องรับผิดชอบสอนทุกกลุ่มสาระวิชา ประกอบกับครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็กนอกจากต้องรับผิดชอบสอนแล้ว ยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นอีกหลายอย่างตามที่โรงเรียนมอบหมาย สภาพดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เพราะครูขาดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ ประกอบกับไม่มีเวลาในการสร้างสรรค์ให้กับงานการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดหา สื่อ อุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ รชากานต์ เคนชมพู (2555 :16) ที่ได้ศึกษาผลกระทบจากครูผู้สอนสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอกต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดชัยภูมิ แล้วพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลการทดสอบโอเน็ต ได้แก่ ตัวแปรด้านครูผู้สอนสอนตรงสาขาวิชา จากสภาพและปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้ครูมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM น้อยและมีความต้องการที่จะพัฒนาในด้านนี้ในระดับมาก ดังนั้น สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา

2. รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ 5) เนื้อหาของรูปแบบ 6) การประเมินรูปแบบ และ 7) เงื่อนไขของความสำเร็จ โดยเฉพาะขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ซึ่งถือว่าสำคัญที่สุดที่ทำให้การนำรูปแบบไปใช้บรรลุวัตถุประสงค์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาครู ขั้นที่ 2 รวมกลุ่มพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM เรียกว่า GPPERC Model ได้แก่ กำหนดเป้าหมาย (Goals Clarified : G) เสนอความรู้และทักษะ (Presenting of Knowledge and Skills : P) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E) สะท้อนคิด (Reflection : R) ประเมินผลและนำไปใช้ (Concluding and Applying : C) ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ขั้นที่ 4 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM โดยการประเมินทักษะที่สำคัญคือ ทักษะของครู 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ทักษะของผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขา ทั้งนี้เนื่องจากในการจัดทำรูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้ STEM สำหรับโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ตรงสาขา ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบตามหลักการแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R and D) ซึ่งเป็นนวัตกรรมหรือกระบวนการรูปแบบใหม่ที่พัฒนาขึ้นมาจากความต้องการของผู้ใช้นวัตกรรมและผู้ใช้ผลลัพธ์อันเกิดจากการใช้นวัตกรรมนั้น โดยมีขั้นตอนดังนี้ R1 D1 R2 D2 และหลักการวิจัยและพัฒนา ในการวิจัยทางหลักสูตรการสอนและการนิเทศ เป็นการพัฒนาจากล่างสู่บน คือ นำความต้องการจำเป็นของข้อมูลพื้นฐานของผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วนไปสู่การพัฒนาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) : ขั้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) : ขั้นการออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Development : D and D) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) : ขั้นการทดลองใช้รูปแบบ (Implementation : I) และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) : ขั้นการประเมินผลรูปแบบ (Evaluation : E) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของมาเรียม นิลพันธุ์ (2555 :261-262) ประกอบด้วย 5 ขั้นหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ADDIE” Model ซึ่งเป็นวิธีการเชิงระบบที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิผล (Effectiveness) และมีความเหมาะสม (Appropriateness) ขั้นตอนต่างๆประกอบด้วย 1) ขั้นวิเคราะห์ (Analyze Phase) วิเคราะห์และประเมินความต้องการจำเป็น (Assess and Analyze Needs) 2) ขั้นออกแบบ (Design Phase) ออกแบบการเรียนการสอนและการ

นำเสนอ (Design Instruction and Presentations) 3) ขั้นพัฒนา (Develop Phase) พัฒนาเครื่องมือที่ใช้นำมาประกอบการจัดการเรียนการสอน (Develop Materials) 4) ขั้นนำไปใช้ (Implementation Phase) เนื้อหาและกิจกรรมไปใช้ประกอบด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น การวางแผนในการบริหารจัดการในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่างๆที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนและสอดคล้องกับกรัณย์พล วิวรรธมงคล (2561 :92-114) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวสะเต็มศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 ระยะ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยข้อมูลพื้นฐาน (Research) การศึกษาความสำคัญและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียนในสถานศึกษาในระยะนี้เป็นการศึกษาความสำคัญและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและศึกษาองค์ประกอบรูปแบบองค์ประกอบของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ระยะ ที่ 2 การพัฒนาครูด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นที่ 1 ร่วมสร้างกลุ่มและวิเคราะห์ปัญหาจากผลการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 วางแผนกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ขั้นที่ 3 สร้างองค์กรการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นที่ 4 ร่วมสะท้อนจากผลลัพธ์ระยะที่ 3 เผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน (Best Practice) รูปแบบมีประสิทธิภาพเชิงประจักษ์โดยได้ดำเนินการสังเคราะห์และนำไปผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ ทดลองใช้ใช้จริงและนำไปตรวจสอบกับผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งยืนยันประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหาร/หัวหน้างานวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขาต้องร่วมกันจัดบรรยากาศการเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM ควรเปิดโอกาสให้ครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขาได้ฝึกฝนกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนเสริมแรงทางบวก ให้กำลังใจ สร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงสาขาพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ STEM และควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการ

เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู LEARNING MANAGEMENT BASED ON STEM EDUCATION FOR STUDENT TEACHERS.*วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.18 (4) : 334.

กรัณย์พล วิวรรธมงคล. (2561). *รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ.11(3) กันยายน-ธันวาคม 2561 :92-114.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รชากานต์ เคนชมพู. (2555). *ผลกระทบจากครูผู้สอนสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอกต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดชัยภูมิ.* สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิทยากร เชียงกุล. (2559).*รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร.* กรุงเทพฯ :บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสะเต็ม. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

THE GARBAGE MANAGEMENT OF TAMBON NONPHUENG ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN WARINCHAMRAP DISTRICT, UBONRATCHATHANI PROVINCE

[1]สุวิท เรืองอร่าม, [2]สิริภาพรรณ ลี้ภัยเจริญและ [3]ปรีดี ทุมเมฆ

[1]Suwith Rueang-aram, [2]Siripaphan Leepaicharoen and [3]Predee Tummek

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

[1]suwit_rg60@ubru.ac.th

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี และหาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 351 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พนักงานส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง ผู้นำจิตอาสาและบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งหมดจำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน รองลงมา คือ ด้านการจัดองค์การ ด้านการการกำกับ ติดตามและประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ตามลำดับ 2) สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การ

บริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมา คือ ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน ตามลำดับ 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวางแผน ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการนำปัญหาที่เกิดขึ้น จากการจัดการขยะมาวางแผนให้ตรงตามความต้องการของประชาชน (2) ด้านการจัดองค์การ ควรมีการจัดองค์การให้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ความต้องการของประชาชนและเป็นไปตามแผนการจัดการขยะมูลฝอย จัดหางบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากหลายภาคส่วนเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการ โดยผ่านการประชาคมทุกระดับ (3) ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ควรมีการอบรมให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการ จัดการขยะมูลฝอย สร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน/หมู่บ้าน สร้างผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร เป็นต้นแบบ จัดประกวดหมู่บ้านปลอดขยะ และยกย้องเชิดชูเกียรติให้บุคคลต้นแบบอย่างต่อเนื่องและ (4) ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล ควรมีการนำผลการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดบทลงโทษ ที่ชัดเจนสำหรับ ผู้ที่ฝ่าฝืนกระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและมีการลงโทษที่จริงจัง ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

คำสำคัญ: การจัดการขยะ, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research were to study the garbage management of Tambon Nonphueng Administrative Organization in Warinchamrap district, Ubon Ratchathani province and to search the guidelines to develop the garbage management of Tambon Nonphueng Administrative Organization in Warinchamrap district, Ubon Ratchathani province. The main informants in the research were 351 household leaders in Tambon Nonphueng, Warinchamrap district, Ubon Ratchathani province. The key informants of 31 were local organization administrators, community leaders, local organization workers, public-minded volunteer leaders and personnel of local agencies concerned. The research instruments for gathering information were the questionnaires and the interview formats. Basic statistics were used in data analysis including percentage, means, standard deviation and content analysis. The research findings were as follows. 1) The overall garbage management of Tambon Nonphueng Administrative

Organization, Warinchamrap district, Ubon Ratchathani province was moderate. Considering by aspect, it was found that the highest aspect was planning and chronologically followed by organizational management aspect, supervision, follow-up and evaluation aspect. The lowest aspect was the implementation. 2)The overall problems concerning garbage management of Tambon Nonphueng Administrative Organization, Warinchamrap district, Ubon Ratchathani province was moderate. Considering by aspect, it was found that the highest aspect was organizational management and chronologically followed by implementation aspect, supervision, follow-up and evaluation aspect. The lowest aspect was planning. 3) The guidelines for developing the garbage management of Tambon Nonphueng Administrative Organization, Warinchamrap district, Ubon Ratchathani province included 4 aspects as follows. (1) Planning: the public should be encouraged to participate in the planning. Problems of garbage management should be brought for planning according to the needs of the people; (2) The organizational management: the organization should be managed in conformity with the local context, the public needs and following the planned garbage management. Tools, equipments and new technologies should be available and ready to be used. Committees from various sectors should be appointed through community meetings at all levels; (3) Implementation: training on knowledge of garbage management should be provided among the people. Learning centers of villages and communities should be set up. Building community and organizational leaders to be the model and be continuously honored. Contest of Garbage-Zero villages should be organized; and (4) Supervision, follow-up and evaluation: the results of implementation and current problems should be brought for improvement and development to be more efficient. Penalties should be clearly defined and stated for those violating rules and regulations and the offenders should be seriously, fairly, legitimately, transparently and accountably punished. The public satisfaction should be evaluated and published at least twice a year.

Keywords: Garbage Management, Tambon Administrative Organization.

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งขึ้นโดยเป็นผลมาจากการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 6 พ.ศ.2552 ตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง รองรับการถ่ายโอนภาระกิจ และจัดบริการสาธารณะตามภารกิจ (จรัส สุวรรณเวลา 2542: 1) โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ได้เข้ามามีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล รวมทั้งการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย

โดยเฉพาะในหมวด 3/1 การจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย มาตรา 34/1 การเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น (ราชกิจจานุเบกษา 2560: 1–7)

สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยจากหมู่บ้านมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ตำบลโนนผึ้ง มีพื้นที่ทั้งหมด 25.68 ตารางกิโลเมตร หรือจำนวน 16,161 ไร่ ความหนาแน่น 319 คน/ตารางกิโลเมตร หรือ 1.96 คน/ไร่ โดยมีหมู่บ้านในพื้นที่ปกครอง จำนวน 11 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 3,703 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 8,743 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง 2562: 1-5) และมีบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 โซน ประกอบด้วย โซนเมือง ซึ่งมีชุมชนหนาแน่น โซนวัฒนธรรม และโซนเกษตรกรรม เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลโนนผึ้ง จึงทำให้เกิดขยะมูลฝอยจากวัสดุทางการเกษตร (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง 2563: 6) ซึ่งจากบริบทพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ที่กล่าวมาจึงทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยจากชุมชนเฉลี่ยวันละ 4.2 ตัน และมีการขนขยะมูลฝอยในชุมชนไปกำจัดยังสถานที่ของเทศบาลเมืองวารินชำราบ โดยมีปริมาณเฉลี่ยวันละ 4 ตัน ซึ่งมีระยะทางห่างออกไป ประมาณ 20-30 กิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง 2562: 1-5) ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จึงเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข เพื่อให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่ สังคมปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินต่อไป

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่าปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลโนนผึ้ง ซึ่งผู้วิจัยเป็นพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุน ส่งเสริมและแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนี้ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนของตำบลโนนผึ้ง ทั้งหมดจำนวน 3,703 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง 2563: 2)

ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากหัวหน้าครัวเรือนในตำบลโนนผึ้ง ทั้ง 11 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 3,703 คน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการหากลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักขนาดเล็กที่แม่นยำ จึงนำมาเทียบตารางการคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970: 607–610, อ้างถึงใน ทองใบ สุดชารี 2551: 129) ได้ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 351 คน และผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Random Sampling) แล้วนำมาคำนวณตามชั้นภูมิแต่ละหมู่บ้าน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 31 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จำนวน 1 คน พนักงานส่วนตำบลที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลโนนผึ้ง ทั้ง 11 หมู่บ้าน จำนวน 11 คน ผู้นำจิตอาสา ได้แก่ ผู้ที่สมัครเข้าร่วมโครงการอาสาท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) และเป็นอาสาสมัคร ฯ หมู่บ้านละ 1 คน จำนวน 11 คน และบุคลากรหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนผึ้ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านจั่นและผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบกหน่วนงานละ 1 คน จำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการนำสู่การปฏิบัติ และ4) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การ

บริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ระดับเป็นแบบมาตราส่วนคะแนน 5 ระดับ ของ Likert Scales

ตอนที่ 3 แบบสอบสัมภาษณ์สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และเสนอค่าสถิติเป็นตอนๆ ดังนี้

1) แบบสอบถามการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนนโดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) สัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบความเรียงและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี	การจัดการขยะมูลฝอย		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านการวางแผน	3.58	0.62	มาก
ด้านการจัดองค์การ	3.48	0.44	ปานกลาง
ด้านการนำสู่การปฏิบัติ	3.14	0.35	ปานกลาง
ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล	3.38	0.35	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.40**	**0.30**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่าการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$=3.58) รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X}$=3.48) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$=3.38) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ($\bar{X}$=3.14) ตามลำดับ

2. สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี	สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านการวางแผน	2.82	0.29	ปานกลาง
ด้านการจัดองค์การ	3.29	0.31	ปานกลาง
ด้านการนำสู่การปฏิบัติ	2.98	0.32	ปานกลาง
ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล	2.89	0.23	ปานกลาง
ภาพรวม	2.99	0.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X}$=3.29) รองลงมาคือ ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ($\bar{X}$=2.98) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$=2.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$=2.82) ตามลำดับ

4. วิเคราะห์การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน มีการดำเนินการ ด้านการวางแผน พบว่าชุมชน มีการดำเนินการ ด้านการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้ คณะกรรมการที่เป็นตัวแทนมีการเข้าร่วมประชุมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยเป็นครั้งคราว และแสดงความคิดเห็น นำเสนอปัญหา ความต้องการของชุมชน สู่การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย 2) ด้านการจัดองค์การ ชุมชน มีการดำเนินการ ด้านการจัดองค์การ เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้ ผู้นำชุมชน ประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนในพื้นที่ ในการสมัครเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการขยะมูลฝอย เช่น คณะกรรมการวางแผน คณะกรรมการกำกับ ติดตามและประเมินผล คณะกรรมการออกข้อบัญญัติเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น และประชาชนบางส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ 3) ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ประชาชนบางส่วนเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้งดำเนินการจัดขึ้น และมีการนำขยะอันตรายไปทิ้งตามจุดที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง กำหนดไว้ตามหมู่บ้าน 4) ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ชุมชน มีการดำเนินการ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชน และประชาชน บางส่วนร่วมเป็นจิตอาสาในการสอดส่องดูแล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สามารถนำมาอธิปรายผลได้ ดังนี้

1. การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี อภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นนโยบายของรัฐบาล และเป็นภารกิจถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง เป็นเรื่องที่จัดการได้ยาก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากและปัจจุบันมีจำนวนประชาชนเพิ่มมากขึ้น มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่และการที่ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นก่อนทิ้งลงถัง ประกอบกับมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ รถบรรทุกขยะ ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และไม่มีพื้นที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยจึงต้องเก็บขนขยะมูลฝอยไปกำจัดในพื้นที่เทศบาลเมืองวารินชำ

ราบ ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉลี่ย 1,348,400 บาทต่อปี จากการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การวางแผนเป็นกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรกในการจัดการปัญหาก่อนการดำเนินการขั้นตอนต่อไป ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนบางกลุ่มยังไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ต้นทาง และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยยังไม่ต่อเนื่อง ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้ ตลาดนัดขยะมูลฝอยและธนาคารขยะมูลฝอย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำเนียร พูลเพิ่ม (2559: ง–จ) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบตรงกันว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมและด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

1.2 การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการวางแผน โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การวางแผนเป็นกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก ในการจัดการปัญหาก่อนการดำเนินการขั้นตอนอื่น และผู้บริหารให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผน การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการในการวางแผนร่วมกันเพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชนต่อไป เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการแสดงความคิดเห็น นำเสนอปัญหาและความต้องการเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยตรงกับความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีการวางแผนที่จะนำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น นำกลับมาใช้ใหม่ ทำปุ๋ย เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การวางแผนที่จะนำขยะมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่า ความสำคัญของการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา เดชะ (2557: 114–118) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบตรงกันว่า ประชาชนมีพฤติกรรม ในการจัดการขยะมูลฝอย ที่ไม่เหมาะสม มีการทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณและนำไปทิ้งในพื้นที่รอบบ้าน ประชาชนไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดยังไม่มีแผนแม่บท และยังไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแต่อย่างใด ด้านการ

จัดการขยะในชุมชน ได้มีการลดปริมาณขยะในครัวเรือน พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการจัดองค์การ โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การกำหนดโครงสร้าง วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ยังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วนทำให้การจัดองค์การไม่สนองต่อการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อนำสู่การปฏิบัติ เช่น คณะกรรมการไม่เข้าใจบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง การออกข้อบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอยไม่ตรงกับภาระค่าใช้จ่ายจริง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง มีระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนทำให้มีการ ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขึ้นมาเพื่อนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การจัดทำข้อบัญญัติขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง เพื่อเป็นระเบียบข้อบังคับให้ประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติตาม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ชุมชนของท่าน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการขยะ มูลฝอยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่ต้องดำเนินการให้บริการประชาชนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพงษ์ เล็กสมบูรณ์ (2557:125–146) ที่ศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการขยะชุมชนของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ศึกษาความรู้ ความเข้าใจและบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะชุมชน เพื่อเสนอกลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบตรงกันว่า กระบวนการจัดการขยะชุมชนของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ในระยะแรกประสบปัญหาด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับประชาชนและขาดการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วม โดยรวมประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ในระดับปานกลาง โดยรวมประชาชนมีความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือน ในระดับปานกลาง และกลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.4การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการนำสู่การปฏิบัติ โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำสู่การปฏิบัติเกี่ยวเนื่องกับคนจำนวนมาก มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ รถบรรทุกขยะ ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนบางกลุ่มยังไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นทาง การฝึกอบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะมูลฝอยและขยะอันตรายไม่ต่อเนื่องและครอบคลุมทุก

กลุ่มเป้าหมาย และไม่มีแหล่งเรียนรู้ประจำหน่วยงาน ชุมชน ตลาดนัดขยะมูลฝอย ธนาคารขยะมูลฝอย เป็นต้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านเป็นผู้นำครัวเรือนในการคัดแยกขยะมูลฝอย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนตั้งแต่ต้นทาง และมีถังขยะในครัวเรือนไม่เพียงพอในการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพงษ์ เล็กสมบูรณ์ (2557: 125-146) ที่ศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบตรงกันว่า กระบวนการจัดการขยะชุมชนของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ในระยะแรกประสบปัญหาด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับประชาชน และขาดการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วม โดยรวมประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ ในระดับครัวเรือน ในระดับปานกลาง

1.5 การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล โดยภาพรวม มีการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง มีการแต่งตั้ง เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จิตอาสาในพื้นที่เพื่อช่วยกันในการกำกับ ติดตามและประเมินผล และเปิดช่องทางการร้องเรียนร้องทุกข์ให้ประชาชนได้แจ้งปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แต่ยังคงมีประชาชนบางส่วน ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เช่น ไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ต้นทาง ทิ้งขยะมูลฝอยล้นถังขยะ ทิ้งขยะในที่สาธารณะ การกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกวิธี เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการติดตามประเมินผลการรักษาความสะอาดในชุมชนซึ่งประชาชนเข้าใจว่าการกำกับ ติดตามและประเมินผลการรักษาความสะอาดเป็นการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จึงไม่ได้เข้าร่วมในเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ มะลิวัลย์ ฝันมะติ (2557: 61-62) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านสา ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของผู้บริหารและผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยดำเนินการในลักษณะการเผยแพร่นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยผ่านการประชุม การประชาสัมพันธ์ การพูดชักชวนสนับสนุนและเป็นแบบอย่างเข้าร่วมโครงการ โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสาร และสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของการคัดแยกขยะก่อนนำไปขาย การสมัครเข้าร่วมโครงการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนกับเทศบาล

2. สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี อภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนบางอย่างควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยจึงเป็นเรื่องยาก ควรมีการบูรณาการงานร่วมกัน การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลโนนผึ้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดองค์การ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบถึงขั้นตอนการจัดองค์การ และโครงสร้างคณะกรรมการระดับชุมชน ระดับตำบล จึงทำให้การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่างๆส่วนมากเป็นคนในองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ดังนั้นควรมีการแต่งตั้งผู้นำทุกหมู่บ้าน จิตอาสาในพื้นที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อจะได้เป็นส่วนหนึ่งในการสอดส่องดูแลตามหมู่บ้าน เพื่อการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามการวางแผนต่อไป ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การวางแผนเป็นกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก และผู้บริหารให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผน และมีการรวบรวมข้อมูล สถิติการเก็บขยะมูลฝอย และนำปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนสู่การวางแผน เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน บูรณาการการวางแผนร่วมกัน เพื่อนำสู่การปฏิบัติต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวา ประสุวรรณ และคณะ (2559: 45–46) ที่ศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในตำบลแกลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบตรงกันว่า การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลแกลง พบว่า จำนวนขยะมูลฝอยมีปริมาณมากเนื่องจากความหนาแน่นของประชาชน ในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แหล่งกำเนิดขยะที่มีปริมาณมากที่สุดมาจากครัวเรือน โรงงาน บริษัท ห้างร้าน กลิ่นเหม็นที่มาจากขยะดังกล่าว ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงมีความต้องการให้มีการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมโดยบูรณาระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลแกลง ชุมชน นักวิชาการ หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2.2 สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการวางแผน โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนให้ความร่วมมือในการมาร่วมประชาคมการวางแผนในชุมชน แต่ไม่ได้เปิดใจเสนอปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย และไม่ได้แจ้งถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีการนำปัญหาการจัดการขยะสู่การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนให้ความร่วมมือในการมาร่วมประชาคมการวางแผนในชุมชน แต่ไม่ได้เปิดใจนำเสนอปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยสู่การจัดทำแผน และไม่ได้แจ้งถึง

ความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง จึงทำให้ประชาชนรับทราบขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำเนียร พูลเพิ่ม (2559: ง–จ) ศึกษาเรื่อง การ มีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบตรงกันว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์หรือการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

2.3สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการจัดองค์การ โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดองค์การต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เช่น บุคลากร ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ที่จำกัด บริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งการดำเนินการออกกฎ ระเบียบข้อบังคับ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมะลิวัลย์ ฝันมะติ (2557: 61–62) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านสา พบตรงกันว่า บทบาทของผู้บริหารและผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยดำเนินการในลักษณะการเผยแพร่นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยผ่านการประชุมการประชาสัมพันธ์ การพูดชักชวนสนับสนุนและเป็นแบบอย่างเข้าร่วมโครงการ โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสาร และสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของการคัดแยกขยะก่อนนำไปขาย การสมัครเข้าร่วมโครงการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนกับเทศบาล โดยโครงการมีลักษณะเป็นการแข่งขัน การให้รางวัล เป็นสิ่งตอบแทน เช่น เงินรางวัล เกียรติบัตร การยกย่องชมเชยแก่บุคคลครัวเรือนและหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการและมียอดขายขยะมากที่สุดตามลำดับ

2.4สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการนำสู่การปฏิบัติ โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการขยะมูลอฝอยเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคนจำนวนมาก ประกอบกับ ตำบลโนนผึ้งมีบริบทพื้นที่แตกต่างกัน มีโรงงานขนาดใหญ่ มีชุมชนกระจายในวงกว้าง จึงอาจทำให้การจัดการขยะมูลฝอยไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ และไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากทัศนคติของแต่ละคนต่างกัน จึงทำให้บางส่วนไม่มี

การคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง เพื่อนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ก่อให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพงษ์ เล็กสมบูรณ์ (2557: 125–146) ศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบตรงกันว่า โดยรวมประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ในระดับปานกลาง โดยรวมประชาชนมีความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ในระดับปานกลาง

2.5 สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีช่องทางในการร้องเรียนร้องทุกข์ หลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ ไลน์ เฟสบุ๊ค ตู้แสดงความคิดเห็น และมีคณะกรรมการในการกำกับ ติดตามและประเมินผล แต่คณะกรรมบางส่วนไม่เข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนตำบลโนนผึ้ง มีความเป็นอยู่แบบเอื้อยอาทรต่อกัน และอยู่กันแบบประนีประนอม ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีคณะกรรมการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการฝ่าฝืนกฎระเบียบการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ และจิตอาสาในพื้นที่ช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการสอดส่องดูแลการจัดการขยะในชุมชน แต่การกำหนดบทลงโทษยังเป็นแบบประนีประนอม ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันในชุมชน ทำให้ไม่มีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกระทำผิด กฎ ระเบียบการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิญญดา หงส์คำ (2557: ง–จ) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบตรงกันว่า สภาพการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

3.1 แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ด้านการวางแผน พบว่าควรมีการวางแผนระดับครัวเรือน ชุมชน หมู่บ้าน ก่อนนำสู่การวางแผนระดับตำบล ควรมีการประชุมประชาคม เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการของชุมชนที่แท้จริง องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ควรกำหนดขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยให้

ชัดเจน โดยนำนโยบายของรัฐ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ฉบับที่ 2 ปี 2560 แผนพัฒนาท้องถิ่นให้ครอบคลุม รวมทั้งการจัดเตรียมข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น สถิติข้อมูล การเก็บค่าธรรมเนียม เป็นต้น และกำหนดระยะเวลาการวางแผนที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิญญดา หงส์คำ (2557: ง–จ) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชน และจะได้กำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งกลุ่มและมีแนวทางในการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ด้านการจัดองค์การ ประกอบด้วย ควรให้ระดับครัวเรือนมีการกำหนดบทบาท หน้าที่การคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางและการสร้างแรงจูงใจให้ครัวเรือน ชุมชน คัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง เช่น การให้รางวัล การจัดประกวดแข่งขันหมู่บ้านปลอดขยะมูลฝอย เป็นต้น เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ควรมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจนมีวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการที่หลากหลายมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน มีการอบรมให้ความรู้คณะกรรมการให้เข้าใจบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และคณะกรรมการ ตัวแทนหมู่บ้านควรผ่านการประชาคม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการขยะมูลฝอย และการออก กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่ชัดเจนเป็นธรรมสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่

3.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ด้านการนำสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ประชาชนทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการนำนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอย รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย และแนวทางการลดปริมาณขยะมูลฝอย รวมทั้งแผนการจัดการขยะมูลฝอยที่วางเอาไว้ นำสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม โดยการเข้าร่วมประชุมประชาคมก่อนการดำเนินงาน เข้าร่วมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และให้ครัวเรือน ชุมชน มีการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง โดยแยกถังขยะ ออกเป็น 4 ถัง ขยะเปียก ขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะรีไซเคิล ที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะมูลฝอยได้ การสร้างตลาดนัดขยะมูลฝอย ร้านศูนย์บาท ขยะแลกไข่ หรือจัดตั้งธนาคารขยะมูลฝอย เป็นต้น เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน สร้างชุมชนให้น่าอยู่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของสมัชชา หนูทอง (2557: 15-16); กรมควบคุมมลพิษ (2561: 9-11) และวัชรากรณ์ คำดี (2561: 16) คือ การลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยใช้หลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) โดยการใช้น้อย Reduce เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า และเป็นการนำสิ่งที่ใช้งานไปแล้ว และยังสามารถใช้งานได้กลับมาใช้อีกเป็นการลดการใช้ทรัพยากรใหม่

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aganrwal, Chaudhary and Singh (2015: 105-127) ที่ศึกษาแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในอินเดียมีวัตถุประสงค์เพื่อการให้คำแนะนำและข้อเสนอปรับปรุง แนวทางการจัดการขยะในเขตเมืองของประเทศอินเดียแก่ผู้วางแผน/องค์กรพัฒนาเอกชน/ที่ปรึกษา/หน่วยงานความรับผิดชอบของรัฐบาล ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการในการจัดการขยะในประเทศอินเดีย ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแหล่งน้ำ 2) การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าอย่างสูงสุดโดยการรีไซเคิล 3) ปฏิเสธการใช้ถุงพลาสติกโดยส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าแทน 4) แยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง 5) ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากขยะอินทรีย์จากครัวเรือน 6) หยุดการเผาไหม้ขยะ ในที่โล่งแจ้งเพื่อลดมลพิษทางอากาศ

3.4 แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย ควรให้ผู้นำชุมชน บุคลากรหน่วยงานของรัฐในพื้นที่จิตอาสาและประชาชนในพื้นที่ ทุกภาคส่วนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตาในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบและประเมินผล การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับข้อบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอยและรับทราบข้อมูลข่าวสาร และมีการอบรมให้ความรู้คณะกรรมการเกี่ยวกับการกำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบบทบาท หน้าที่ของตนเอง และสร้างขวัญ และกำลังใจ เช่นการเชิดชูเกียรติ มอบรางวัล เป็นต้น พร้อมทั้งรายงานข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวรรณ สุขรัตน์ (2557: 1–10) ที่ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษา หมู่ที่ 1 บ้านน้อยในเมือง ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด การแต่งตั้งคณะกรรมการในการติดตามผลและประเมินผลในการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อรายงานผลประเมินแก่ประชาชนในชุมชนก็จะทำให้ประชาชนให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง การนำรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้หลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) ได้แก่ การใช้น้อย (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) เป็นแนวทางในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน แผนการจัดการขยะมูลฝอยที่วางเอาไว้ นำสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงโทษจากมลพิษของขยะ มูลฝอย การอบรมให้ความรู้กับคณะกรรมการและประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย สร้างแหล่งเรียนรู้ประจำหน่วยราชการในพื้นที่และทุกหมู่บ้านควรมีจุดคัดแยกขยะมูลฝอยประจำหมู่บ้าน และจุด

รวบรวมขยะมูลฝอยในตำบล การจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การออกใบประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบ ปลูกฝังให้บุคลากรหน่วยงานของรัฐเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการขยะมูลฝอย จัดประกวดครัวเรือนปลอดขยะมูลฝอย หมู่บ้านปลอดขยะมูลฝอย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ควบคุมมลพิษ, กรม. (2562), *ส่วนขยะมูลฝอยชุมชน กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย "รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561".*ออนไลน์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562). จาก http://infofile.pcd.go.th/Waste/Wst2018.pdf.

จรัส สุวรรณมาลา. (2542), *ศักยภาพทางการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำเนียร พูลเพิ่ม. (2559), *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ทองใบ สุดชารี. (2551), *การวิจัยธุรกิจ: ปฏิบัติการวิจัยนอกเหนือจากตำรา.* อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ทิวา ประสุวรรณและคณะ. (2559),*การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบล บ้านแกลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง,"* วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ 11, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 45–61.

นัยนา เดชะ.(2557), *การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในตำบลเสม็ดอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภิญญดา หงส์คำ. (2557), *แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาลในเขตอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

มะลิวัลย์ ฝันมะติ. (2557), *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560), *พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2557 เล่มที่ 134 ตอน 5 ก หน้ 1-7.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

วัชรากรณ์ คำดี. (2561), *แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลตำบาลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ศศิวรรณ สุขรัตน์. (2557), *ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษา หมู่ที่ 1 บ้านน้อยในเมือง ตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด.* (ออนไลน์) วันที่ 10 ธันวาคม 2562). http://202.28.117.115/files/gs28_attachment_files/files/2362E0%B8%B2%E0%B8%A1

สมัชชา หนูทอง. (2557), *ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรพงษ์ เล็กสมบูรณ์. (2557), *กลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง. (2563), ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563. อุบลราชธานี: สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง.

———. (2562), *แผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง (2561-2565) อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.* อุบลราชธานี: องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง.

Aganrwal, R, Chaudhary, M., and J, Singh. *"Waste Management Initiatives in India for Human Well Being,"* European Scientific Journal. 1, 1 (June 2015): 105–127.

ประสิทธิผลหลักสูตรการพัฒนาพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี

THE EFFECTIVENESS OF MONK DEVELOPMENT CURRICULUM AS HEALTH PROMOTION COMMUNICATORS, HEALTH PROMOTION CENTER REGION 10

ตติยา สารธิมา
Tatiya Sarnthima

ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี,
Health promotion center region 10 Ubonratchathani, Thailand

tatiya_sa@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาและศึกษาประสิทธิผลหลักสูตรการพัฒนาพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ 2) ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรด้วยการเปรียบเทียบความรู้ของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ระดับการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพในการเป็นวิทยากรและพี่เลี้ยงพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพพระจำวัด (พระ อสว.) ก่อนและหลังการอบรม 3) ความพึงพอใจต่อหลักสูตรพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ และข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง คือพระวิทยากรที่เข้าร่วมโครงการ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบทดสอบความรู้ แบบประเมินระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่ก่อนอบรมและหลังฝึกอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตร สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและสถิติ t-test ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่พบในเขตสุขภาพที่ 10 และมีองค์ประกอบตามหลักการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ของหลักสูตร ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม การกำหนดเนื้อหา จัดลำดับประสบการณ์กิจกรรมเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา 4 แผน กิจกรรมเรียนรู้ ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การแบ่งกลุ่มระดมสมองและฝึกปฏิบัติเป็นวิทยากร การประเมินหลักสูตร

ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความสอดคล้องและเหมาะสม(IOC) 0.90 2) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า พระสงฆ์มีความสนใจและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้อย่างดี มีค่าเฉลี่ยความรู้และความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 3) ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมต่อหลักสูตรพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ผู้เข้าอบรมเห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมดีมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ เท่ากับ 3.63

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์

Abstract

The purposes of this research were: 1) To study and develop the effectiveness of monk development curriculum as health promotion communicators; 2) To evaluate the trial of the curriculum by comparing pre and post training of monks as the health promotion communicators in being a lecturer and mentor of the health promotion volunteers in the temples; 3) To assess the satisfaction and suggestion on monk development curriculum as health promotion communicators. The research sample consisted of 27 monks that participated in the project as lecturers. The sample was acquired through purposive sampling. The research instruments included: knowledge test, performance assessment formats in pre and post training, satisfaction assessment formats towards the curriculum. The statistics used for data analysis were mean, percentage and t-test. The results of the study revealed as the followings: 1) Development of training curriculum of health promotion communicators corresponded with the problem situation in the Health Region 10. The curriculum components included principles, purposes of the curriculum, scope of subject matter, duration of training, priority of experience learning activities. The training course included 4 plans of learning activities i.e. lecturing, demonstrating, group brainstorming and practice on lecturing. The results from an expert assessment were found that the curriculum was consistent and appropriate (IOC) at 0.90. 2) The trial of a training course found that the monks were interested and attentively participated in training. The average knowledge and performance as health promotion communicators in post training were higher than the pre training with statistical significance at the level of .00 3) For the opinion on satisfaction of the trainees in the curriculum of monk development as health promotion communicators, the participants had their opinion on satisfaction at the high level with the average satisfaction at 3.63

Keywords: Development of Training Curriculum, Health Promotion of Monks

บทนำ

คนไทยร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ โดยใช้หลักการของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้มี ความสำคัญ ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการจัดทำกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีของชุมชน ปัจจุบันวัดในประเทศไทยมีจำนวน 34,481 วัด และมีพระสงฆ์ จำนวน 278,686 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,www.Onab.go.th) ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 10 มีวัดจำนวน 4,075 แห่ง พระสงฆ์จำนวน 24,947 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด,2562) ข้อมูลการตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์และสามเณรทั่วประเทศ จำนวน 122,680 ราย ในปี 2559 พบว่า พระสงฆ์ป่วยมากที่สุด ด้วยโรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน ในเขตสุขภาพที่ 10 สถานการณ์ปัญหาของวัดและพระสงฆ์ การตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 5,853 รูป พบว่าพระสงฆ์มีภาวะเสี่ยงและป่วยเบาหวาน ร้อยละ 11.1 และ 4.9 ตามลำดับ มีภาวะน้ำหนักตัวเกิน-อ้วนมาก ร้อยละ 41.5 ปัญหาความดันโลหิตเริ่มสูง-สูง ร้อยละ 28.6 ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมในวัดจากการสำรวจความสะอาดของอาหารและน้ำในวัด 34 แห่ง พบการปนเปื้อนของโคลิฟอร์มแบคทีเรียในอาหารและภาชนะที่ถวายพระ ร้อยละ 100.0 นอกจากนี้ ผลประเมินการทำหน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพพระจำวัด (อสว.) พบว่า พระสงฆ์ที่ผ่านการอบรม สามารถนำความรู้ไปใช้ได้กับตนเอง และมีความมั่นใจว่าสามารถเป็นแกนนำในการพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพ แต่ต้องได้รับการสนับสนุนหรือแนะนำเพิ่มจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่วนการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นนั้น ทำได้ในระดับการบอกต่อหรือเล่าสู่พระสงฆ์ในวัดด้วยกัน แต่ยังไม่มั่นใจถึงระดับการถ่ายทอดในลักษณะการเป็นวิทยากร จากข้อมูลสถานการณ์ข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์มาทำหน้าที่เป็นวิทยากรระดับจังหวัดและเป็นพี่เลี้ยงให้กับพระอสว.และพระสงฆ์ในพื้นที่ เพื่อให้มีการป้องกันภาวะน้ำหนักตัวเกิน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง รวมถึงการมีพฤติกรรมสุขอนามัยที่ถูกต้องในการดูแลความสะอาดของอาหารปรุงสุกและภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้ถวายพระสงฆ์ (ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี,2562)

จากปัญหาสุขภาพพระสงฆ์และสิ่งแวดล้อมในวัดข้างต้น การดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์จึงเป็นเรื่องสำคัญ และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ดังประกาศธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ.2560 ซึ่งกำหนดให้เรื่อง“สุขภาวะพระสงฆ์”เป็นนโยบายสำคัญของประเทศที่ทุกภาคส่วน รวมถึงประชาชน ชุมชนและสังคมจะมาร่วมผลักดันและขับเคลื่อน โดยระบุหลักการสำคัญ คือ ทางธรรมนำทางโลก เน้นการพัฒนาพระสงฆ์ให้เป็นผู้พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม (พระราชวรมุนี (พล อาภากโร)และคณะ,2560) โดยการดูแลสุขภาพพระสงฆ์จำเป็นต้องมีผู้นำซึ่งเป็น

พระสงฆ์ด้วยกันเป็นสื่อกลางในการสื่อสารและแนะแนวทางให้พระสงฆ์นำความรู้ทางวิชาการมาผนวกใช้ในการดูแลสุขภาพตนเองให้สอดคล้องกับธรรมวินัย ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ เพื่อให้มีความสามารถในการเป็นวิทยากรระดับจังหวัดและเป็นพี่เลี้ยงให้กับพระ อสว. และพระสงฆ์ในด้านการรับประทานอาหาร การเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ การออกกำลังกาย เพื่อป้องกันภาวะน้ำหนักตัวเกิน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง รวมถึงการมีพฤติกรรมสุขอนามัยที่ถูกต้องเพื่อดูแลความสะอาดของอาหารปรุงสุกและภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้ในการถวายพระสงฆ์ ในเขตสุขภาพที่ 10

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลหลักสูตรการพัฒนาพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพก่อนและหลังการอบรม
3. ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ในการเป็นวิทยากรและพี่เลี้ยงพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระ อสว.)
4. ศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมต่อหลักสูตรพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพในการใช้แบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้นสำหรับพระสงฆ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องประสิทธิผลหลักสูตรการพัฒนาพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ พระสงฆ์จากวัดในเขตสุขภาพที่ 10 จำนวน 4,075 แห่ง 24,947 รูป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

กลุ่มที่ 1 พระเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ทั้ง 5 จังหวัด เป็นผู้ให้ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรและคุณสมบัติของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับหลักสูตร

กลุ่มที่ 2 พระสงฆ์ที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพื่อประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 27 รูป โดยเจ้าคณะจังหวัด เป็นผู้พิจารณาเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งนักวิจัยได้ประสานงานแจ้งให้ส่งรายชื่อเข้าอบรม

2. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2558)

2.1. ขั้นการวางแผน (Planning)

1.2.1 ศึกษาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะพระสงฆ์ ได้แก่

1) สุขภาพพระสงฆ์จากการคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ปีงบประมาณ 2562 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 10

2) ปัญหาสถานการณ์ความสะอาดของอาหารและน้ำ ปีงบประมาณ 2561 จากการวิจัยของศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี ระหว่างเดือน มกราคม –กันยายน 2562

3) การประเมินผลการทำบทบาทเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว) ของพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ปีงบประมาณ 2562 ในเขตสุขภาพที่ 10 ทั้งสิ้น 1,037 รูป โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามส่งไปทางไปรษณีย์ให้พระสงฆ์ที่ผ่านการการอบรมพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว) จำนวน 676 ชุด ระหว่าง กรกฎาคม-ตุลาคม 2562

2.2.2 ศึกษาแนวทางการทำหลักสูตรและความคิดเห็นของเจ้าคณะจังหวัด พระเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ในประเด็นความเป็นไปได้ในการจัดทำหลักสูตร บทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติที่เหมาะสมของพระสงฆ์ที่จะอบรมเป็นพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ

2.2.ขั้นปฏิบัติการ (Action)

1) การพัฒนาหลักสูตร โดยนำข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นองค์ประกอบของ1) หลักสูตรฉบับร่าง 2) ประเมินหลักสูตรฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของหลักสูตร (IOC) 3) ประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินระดับการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการหลักสูตร

2) ดำเนินการอบรมพัฒนาพระนักสื่อสารสุขภาพตามหลักสูตรแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยทีมวิจัย โดยใช้แบบแผนการทดลองหลักสูตรการฝึกอบรมด้วยกระบวนการวิจัยเชิงทดลองแบบ one group pretest-posttest design เป็นการให้ความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ด้วยการจัดทำเป็นโครงการฝึกอบรม จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ ระยะเวลา 2 วัน โดยทีมวิจัยเป็นวิทยากร

2.3.ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้วิจัยทำการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ด้วยการจัดอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สังเกตการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยทีมวิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากร รวมถึงสังเกตการณ์ด้วยเครื่องมือประเมินผลของหลักสูตร

2.4.ขั้นสะท้อนกลับ (Reflection)

ดำเนินการทั้งในระหว่างการอบรม โดยเปิดเวทีให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการฝึกหัดเป็นวิทยากรของผู้เข้ารับการอบรม จากนั้นทำการติดตามหลังการฝึกอบรม 3 เดือน เพื่อประเมินการปฏิบัติหน้าที่ตามเป้าหมายหลักสูตร ด้วยการการสุ่มเยี่ยมในพื้นที่ และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ด้วยแนวคำถามสำหรับนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินระดับการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ แบบประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตร และแนวคำถามการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพในการติดตามหลังการฝึกอบรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังสิ้นสุดการฝึกอบรมทันที ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินระดับการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ

3.2 ประเมินหลังการอบรมทันที ได้แก่ ความพึงพอใจต่อหลักสูตร

3.2ประเมินหลังการอบรม 3 เดือน ได้แก่ แนวคำถามการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของพระนักสื่อสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และประมวลผล โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และใช้สถิติ T-test เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจและคะแนนเฉลี่ยด้านระดับการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ก่อนและหลังการฝึกอบรม ส่วนข้อมูลข้อมูลเชิงคุณภาพจาก การสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลมาแปลความหมาย และสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (องอาจ นัยพัฒน์,2551)

ผลการวิจัย

1. คุณภาพการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีองค์ประกอบตามหลักการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ ชื่อหลักสูตร การวิเคราะห์ความจำเป็นของการทำหลักสูตร การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหา จัดลำดับประสบการณ์กิจกรรมเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา 4 แผน กิจกรรมเรียนรู้ ประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การแบ่งกลุ่มระดมสมองและฝึกปฏิบัติเป็นวิทยากร ระยะเวลารวม

ของหลักสูตรทั้งหมด 14 ชั่วโมง สื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) สไลด์และคลิปวิดีโอ 2) เอกสารใบความรู้ 3) แบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้น สำหรับ รวมถึงกำหนดแนวทางการวัดประเมินผล ได้แก่ การทดสอบความรู้ การประเมินการฝึกหัด การประเมินระดับความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และความพึงพอใจต่อหลักสูตร รวมทั้งมีการประเมินคุณภาพของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.90

2. การประเมินประสิทธิผลหลักสูตร

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า เกือบครึ่งอายุต่ำกว่า 40 ปี (ร้อยละ 48.1) อายุเฉลี่ย 44.4 ปี และพรรษาของการบวช อยู่ระหว่าง 6 -10 ปี (ร้อยละ 40.0) เกินกว่าครึ่งจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและมีสถานะเป็นเจ้าอาวาส (ร้อยละ 57.7และ 50.1) สำหรับประสบการณ์การฝึกอบรม พบว่า เคยอบรมเรื่องการฉันภัตตาหารและบริหารร่างกายสำหรับสมณสารูปและการป้องกันการปนเปื้อนของอาหารพร้อมรับประทานสำหรับถวายพระ (ร้อยละ 48.1 และ 40.7)

2.2 เปรียบเทียบความรู้และระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่ของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพค่าเฉลี่ยระดับความรู้และระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีค่าเฉลี่ยความรู้และความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความรู้และระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพผู้เข้าอบรมก่อน-หลังการฝึกอบรม

รายการ	$\bar{X}$		Mean difference	95% CI		t	P-value
	ก่อน	หลัง		Lower ก่อน	Upper หลัง		
ความรู้	23.07	25.62	2.615	1.958	3.272	8.198	0.00
ความสามารถการปฏิบัติหน้าที่	13.41	17.93	4.519	3.618	5.419	10.314	0.00

เมื่อจำแนกระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง เป็น 3 ระดับ พบว่า หลังการอบรม ความสามารถระดับน้อย ลดลงเป็นร้อยละ 0.0 ส่วนระดับปานกลางและระดับมากมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยระดับปานกลางและระดับมากก่อนการอบรม มีเพียงร้อยละ 51.9 และร้อยละ 3.7 หลังการอบรมระดับปานกลางและมากเพิ่มเป็นร้อยละ 74.1 และร้อยละ 25.9 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 จำแนกระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ

ระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ	ก่อน		หลัง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	12	44.4	0	0.0
ปานกลาง	14	51.9	20	74.1
มาก	1	3.7	7	25.9

2.3 ความพึงพอใจต่อหลักสูตร และแบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้น พบว่า ผู้เข้าอบรมเห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมดีมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ เท่ากับ 3.63 โดยความเหมาะสมดีมาก สามอันดับแรก ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน และ การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 3.65 และ 3.63 ตามลำดับ สำหรับความพึงพอใจต่อแบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้น ผู้เข้ารับการอบรม เห็นว่า แบบประเมินดังกล่าว มีความเหมาะสมดีมาก คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ เท่ากับ 3.52 เมื่อพิจารณารายข้อซึ่งมีความเหมาะสมดีมาก สามอันดับแรก ได้แก่ เป็นเครื่องมือที่ทำให้พระสงฆ์ทราบขนาดรูปร่างของตนเองนำไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีขึ้นป้องกันน้ำหนักตัวเกินหรืออ้วนที่จะทำให้เกิดโรคเรื้อรัง เป็นเครื่องมือที่ใช้ได้กับพระสงฆ์ที่ไม่ถนัดกับการคำนวณ และ เป็นเครื่องมือที่ช่วยประหยัดเวลาไม่ต้องใช้เครื่องคิดเลข คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 3.59 และ 3.59 ตามลำดับ

3. การติดตามการทำหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพด้วยการสัมภาษณ์หลังการฝึกอบรม 3 เดือน

ผู้วิจัยได้ทำการติดตามการทำหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ตามแนวคำถามที่กำหนด สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

3.1 การนำไปใช้กับตนเองและพระสงฆ์ในวัด

พระที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ได้นำความรู้ไปใช้กับตนเอง และแนะนำให้พระสงฆ์ในวัดรวมถึงญาติโยมที่มาทำบุญที่วัด ด้วยการสอดแทรกระหว่างการสนทนา การกล่าวสัมโมทนียกถา ดังต่อไปนี้

1) เน้นย้ำการล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหารและสัมผัสอาหาร รวมถึงบางวัดมีการทำที่ล้างมือเพิ่มบริเวณใกล้ที่จัดอาหารและหอฉัน

2) เน้นย้ำการทำความสะอาดสถานที่และภาชนะ ด้วยการจัดที่ล้างและที่เก็บให้ถูกสุขลักษณะ

3) เน้นย้ำการบริหารร่างกายเพิ่มขึ้นในการทำกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ เช่น การบิณฑบาต การกวาดทำความสะอาดวัด ส่วนการออกกำลังกายหรือบริหารร่างกายให้ทำในที่ส่วนตัวของพระสงฆ์ โดยตัวอย่างรูปแบบการปฏิบัติ มีดังนี้

-รูปแบบการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับพระสงฆ์ พระอาจารย์จากอำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดซึ่งมาอบรม ท่านได้นำไปเป็นแนวปฏิบัติรูปแบบการออกกำลังกายสำหรับพระสงฆ์ โดยท่านกำหนดช่วงเวลาเดินเพื่อออกกำลังกายและเป็นเดินทำสมาธิไปพร้อมกันด้วยการเดิน 2 ช่วงเวลา คือ หลังฉันภัตตาหารเช้า 1 ชั่วโมง และก่อนทำวัตรเย็น 30 นาที เดินอย่างต่อเนื่องด้วยความเร็วแบบเดินปกติร่วมกับการสวดมนต์ในใจเพื่อเป็นการทำสมาธิ ท่านปฏิบัติต่อเนื่องเป็นเวลา 1 เดือน การฉันภัตตาหารฉันตามปกติ 2 มื้อ ตามข้อปฏิบัติของวัด แต่ลดการฉันน้ำอัดลมและเครื่องดื่มชูกำลัง น้ำหนักลดลง 5 กิโลกรัม ในฐานะเจ้าอาวาสวัดท่านจึงกำหนดให้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ในวัดเพิ่มเติม นอกจากการทำกิจวัตรของสงฆ์ในการบิณฑบาต การทำความสะอาดวัด

-การใช้แบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้นเพื่อเฝ้าระวังน้ำหนักตัว พระอาจารย์จากอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ได้ใช้แบบประเมินดังกล่าว วัดดัชนีมวลกายให้กับพระสงฆ์ในวัดเพื่อให้พระสงฆ์ได้ทราบค่าดัชนีมวลกาย และให้คำแนะนำเรื่องการรับประทานอาหารที่พอดีกับการออกกำลังกายที่เหมาะสม

-ติดโปสเตอร์ความรู้เกี่ยวกับฉันภัตตาหารและการบริหารร่างกายให้พระสงฆ์บริเวณหอฉัน

3.2 การทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้กับพระสงฆ์และการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระอสว.) สรุปได้ดังนี้

1) พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพทุกรูป ยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ส่งเสริมสุขภาพให้กับพระสงฆ์ด้วยกันอย่างเป็นทางการ มีเพียงบางรูปได้สอดแทรกการให้ความรู้ในวาระการประชุมพระสังฆาธิการระดับตำบลเนื่องจากดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะตำบล หรือสอดแทรกให้ความรู้ในขณะทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ให้กับพระสงฆ์บวชใหม่

2) พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพทุกรูป ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระอสว.) ในเขตพื้นที่จังหวัดของตนเองผลการติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของพระนกสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ดังตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 การติดตามผลการทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้กับพระสงฆ์และการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระ อสว.)

รายการ	จำนวน (รูป)		ข้อเสนอ
	ปฏิบัติ	ไม่ได้ปฏิบัติ	
1.การนำไปใช้กับตนเองและพระสงฆ์ในวัด			1. ขอให้ประสานงานกับผู้ปกครองสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะอำเภอ ให้มีการประกาศแต่งตั้งพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพแจ้งให้คณะสงฆ์ทราบอย่างเป็นทางการว่าพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพมีหน้าที่ในการเป็นวิทยากรถวายความรู้แก่พระสงฆ์และเป็นพี่เลี้ยงให้กับพระพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระ อสว.) 2.ขอให้มีคนกลางหรือหน่วยงานกลางจัดทำแผนหรือโครงการเพื่อเปิดเวทีให้พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการ
-ให้คำแนะนำและบอกสอนในระหว่างการสนทนา	27	0	
-การใช้แบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้นประเมินพระสงฆ์ในวัด	17	10	
2.การทำหน้าที่วิทยากรด้านส่งเสริมสุขภาพให้กับพระสงฆ์			
-ทำอย่างเป็นทางการ	0	27	
-สอดแทรกให้ความรู้ตามโอกาส	15	12	
3.การทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้กับพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด			
-ทำอย่างเป็นทางการ	0	27	
-พูดคุยสอดแทรกให้ความรู้ตามโอกาส	0	27	

3.3.ข้อเสนอแนะพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพทุกรูป เห็นด้วยกับรูปแบบ การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ มีข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

3.3.1.ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร ได้แก่ 1) ขยายผลเพิ่มจำนวนพระนักสื่อสาร 2) เพิ่มระยะเวลาการฝึกอบรมจาก 2 วัน เป็น 3 วัน 3) เพิ่มเนื้อหาการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการสนับสนุนพระนักสื่อสารในการปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรและพี่เลี้ยงพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) อย่างเป็นทางการ

1) สนับสนุนการยอมรับจากคณะสงฆ์

1.1) ประกาศ/แต่งตั้งให้ผู้ปกครองและคณะสงฆ์ในจังหวัดทราบว่าพระนักสื่อสารคือใคร มีหน้าที่ทำอะไร

1.2) เสนอให้ศูนย์อนามัยที่10 อุบลราชธานี หรือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเสนอเจ้าคณะจังหวัดลงนามคำสั่งแต่งตั้ง/ทำบัตรประจำตัวให้กับพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ

2) สนับสนุนการทำหน้าที่เป็นวิทยากร ดำเนินการได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1) หน่วยงานระดับจังหวัด/คณะกรรมการขับเคลื่อนธรรมนูญฯจัดทำแผน/โครงการถวายความรู้การส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์โดยพระนักสื่อสารเป็นวิทยากร

2.2) จัดทำแผนถ่ายทอดความรู้โดยพระนักสื่อสารเป็นวิทยากรบูรณาการเข้ากับแผน/วาระประชุมพระสังฆาธิการระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด

3) สนับสนุนการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพระ อสว.ดำเนินการได้ 3 ลักษณะ

3.1) จัดเวทีประชุมพระ อสว.ในจังหวัด โดยมีพระนักสื่อสารเป็นวิทยากร/พี่เลี้ยงในการวางแผนพัฒนาวัด

3.2) หน่วยงานระดับจังหวัด/คณะกรรมการขับเคลื่อนธรรมนูญฯจัดทำแผน/โครงการ เยี่ยมกระตุ้นติดตามพัฒนาคุณภาพวัดส่งเสริมสุขภาพ โดยมีพระสงฆ์นักสื่อสารร่วมเป็นทีมเยี่ยม

3.3) หน่วยงานระดับจังหวัด/คณะกรรมการขับเคลื่อนธรรมนูญฯจัดทำแผน/โครงการเยี่ยมติดตามวัด โดยมอบหมายให้พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพเป็นทีมเยี่ยม

อภิปรายผล

1. ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร

สำหรับความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ พบว่ามีความสอดคล้องดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาการดำเนินพัฒนาสุขภาพพระสงฆ์ในพื้นที่เขต 10 คือ ปัญหาภาวะน้ำหนักตัวเกิน ปัญหาความสะอาดของอาหารและน้ำในวัด การมีพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการหรือศักยภาพในด้านการส่งเสริมสุขภาพจะเป็นแกนนำสำคัญที่ช่วยเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นผู้นำในการปฏิบัติตัวเพื่อให้เป็นผู้มีสุขภาพกายดี ดังตัวอย่างการนำไปปฏิบัติด้วยตนเองของพระนักส่งเสริมสุขภาพ 1 รูป ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัด เมื่อปฏิบัติได้ผลดีจึงมีการกำหนดเป็นแนวปฏิบัติของพระสงฆ์ในวัด รวมถึงการใช้แบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้น ประเมินค่าดัชนีมวลกายให้กับพระสงฆ์ในวัด เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและให้การปฏิบัติตัวที่เหมาะสมสำหรับแก้ไขและป้องกันภาวะน้ำหนักตัวเกิน

1.2 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมของ Tyler Cronbach ชูชัย สมิทธิไกรและนักรบ ระวังการณ์ กล่าวคือ มีการวิเคราะห์ความจำเป็น การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรการและการประเมินคุณภาพ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การกำหนดเนื้อหาหรือหน่วยของการฝึกอบรม การกำหนดระยะเวลาของการฝึกอบรม การเลือกใช้กิจกรรมเรียนรู้ในการฝึกอบรม การกำหนดวิธีการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ประเมินด้านความรู้

ความสามารถในการปฏิบัติ ประเมินทัศนคติความพึงพอใจ ทำทั้งระยะสั้นก่อนหลังและเมื่อสิ้นสุดการอบรมทันทีและการติดตามภายหลังการฝึกอบรม

1.3 การประเมินคุณภาพหลักสูตรด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง พบว่า มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยพระราชรัตนมงคล (2554) ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย และคณะ (2559) เรื่อง การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพระวิทยากรกระบวนธรรม พบว่า การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพระวิทยากรกระบวนธรรม มีความเหมาะสมด้านโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหากิจกรรมการเรียน และการประเมินผลมีความสอดคล้องกันทุกประการ

1.4 เนื้อหาความรู้ของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย คือ โภชเนมัตตัญญุตา คือ เป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ อาวาส อาหาร และอิริยาบถสัปปายะ รวมถึงสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติเสขิยวัตรของสงฆ์ 75 ข้อ พระสงฆ์พึงปฏิบัติ โดยใช้ความรู้ทางวิชาการเหล่านี้ไปเป็นแนวทาง

2. ประสิทธิผลหลักสูตร

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความรู้และระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีค่าเฉลี่ยความรู้และความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 สอดคล้องกับพระครูวิบูลเจติยานุรักษ์และคณะ (2557) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสอนธรรมะสำหรับพระภิกษุในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยพระราชรัตนมงคล (2554)และการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ของพระมหาภานุวัตน์ ลุใจคำ (2563) ซึ่งภายหลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้และความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่สูงกว่าก่อนการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้ ผลการเปลี่ยนแปลงความรู้และระดับความสามารถการปฏิบัติหน้าที่พระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการนำไปปฏิบัติกับตนเองและพระสงฆ์ในวัดนั้น อาจเป็นผลมาจากคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้เข้าอบรม ร้อยละร้อยละ 57.7และ 50.1 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและมีสถานะเป็นเจ้าอาวาส ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรและสื่อการเรียน

จากแบบประเมินดัชนีมวลกายเบื้องต้นและความพึงพอใจต่อหลักสูตรนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยพระราชรัตนมงคล (2554) และการศึกษาของพระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโยและคณะ (2559) เรื่อง การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพระวิทยากรกระบวนธรรม และการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร โดยพระมหาภานุวัตน์ ลุใจคำ (2563) ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนรูปแบบกิจกรรมและภาพรวมรวมของหลักสูตรในระดับมากเช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษา เห็นว่ามีจำเป็นต้องคัดเลือกผู้เข้าอบรมที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่กำหนดในหลักสูตร คัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงตามเนื้อหา/แผนการเรียนรู้ เพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมเป็น 3 วัน เพื่อให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้และทำความรู้จักกันมากขึ้นสำหรับการทำงานเป็นทีมวิทยากรระดับจังหวัด รวมถึงมีเวลาทำความเข้าใจเนื้อหาและฝึกหัดซ้อมการปฏิบัติในด้านการประเมินดัชนีมวลกาย การล้างมือที่ถูกต้อง การออกกำลังกายและการประเมินสมรรถนะทางกายที่ถูกต้อง เพื่อเป็นวิทยากรที่สามารถอธิบายและสาธิตให้คนอื่นเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น มีประสานงานเตรียมความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรมก่อนเข้ารับการอบรม เพื่อให้ทราบแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่ม การส่งเอกสารความรู้ให้ศึกษาล่วงหน้า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทางอินเตอร์เน็ต การเตรียมโน้ตบุค เพื่อการทำสไลด์ประกอบการฝึกหัดเป็นวิทยากร ทั้งนี้ การเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ควรมีแนวทางสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่วิทยากรระดับจังหวัดและพี่เลี้ยงพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดของพระนักสื่อสารส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการประกาศแต่งตั้งอย่างเป็นทางการและจัดทำแผนงานโครงการสนับสนุน โดยการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดและพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์มีธรรมเนียมปฏิบัติเคารพตามอาวุโสและสมณศักดิ จึงต้องมีการประเกาศอย่างเป็นทางการให้คณะสงฆ์ยอมรับ โดยอาจดำเนินการในบทบาทของคณะกรรมขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ระดับจังหวัด/อำเภอ เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ “พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม”

เอกสารอ้างอิง

พระราชวรมุนี (พล อาภากโร) พระมงคลวชิรากร (สมบัติ ญาณวโร) พระมงคลธรรมวิธาน (สำเร็จ ภูริจิตโต) และวีระศักดิ์ พุทธาศรี. (2560). *ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ.2560*, นนทบุรี :บริษัท โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.

ศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี. (2562). *การเฝ้าระวังสถานการณ์สุขาภิบาลอาหารและน้ำในวัดเขตอีสานใต้*.มปท.

_____.(2562).*การประเมินผลบทบาทพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระ อสว.* สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.จำนวนพระสงฆ์ในประเทศเทศไทย. ออนไลด์ วันที่ 20 ธันวาคม 2562, www. Onab.go.th

วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research.วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานีปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2558)*

องอาจ นัยพัฒน์.(2551).*วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: สามลดา.

การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

PUBLIC PARTICIPATION IN LIFE QUALITY PROMOTION OF SUB-DISTRICT MUNICIPALITIES IN SUPHANBURI PROVINCE

สหรัฐ กุลศรี
Saharat Kulsir

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย
Shinawatra University, Thailand.

Saharat@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี 3) เพื่อศึกษาขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรี ในเขตเทศบาลตำบล จำนวน 25 แห่ง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล จำนวน 25 แห่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 400 คน โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนต่อกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการใช้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนเป็นเครื่องมือไปสู่การขับเคลื่อนร่วมกับกิจกรรมอื่น และงานวิจัยในเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพ

ชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือด้านวัฒนธรรม ปัจจัยภายนอกองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือด้านกำกับดูแล หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือด้านการมีส่วนร่วม และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับมากคือ ด้านส่งเสริมสตรี ข้อเสนอแนะควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดเชิงลึกต่อความสำเร็จในการบริการประชาชน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การบริหารบ้านเมืองที่ดี

Abstract

This research aimed at: 1) Studying factors affecting public participation in life quality promotion of sub-district municipalities in Suphanburi Province; 2) Studying the level of public participation in life quality promotion of sub-district municipalities in Suphanburi Province; and 3) Studying steps and process of creation of public participation in life quality promotion of sub-district municipalities in Suphanburi Province. The researcher employed Mixed Methods Research including: 1) the qualitative research, obtaining data from interviewing mayors of 25 sub-district municipalities and analyzing data through content analysis; 2) the quantitative data, collecting data through questionnaires from 400 respondents living in 25 sub-district municipalities of Suphanburi Province and analyzing data by Multiple Linear Regression. With regard to the qualitative research, it revealed that the steps and process of creation of public participation in life quality promotion of sub-district municipalities in Suphanburi Province was the creation of knowledge and understanding for the people in communities towards creation of a concrete participation process through arts, culture and traditions of the communities as the tools for driving other activities. With regard to the quantitative research, it indicated that the internal organizational factors affecting public participation in life quality promotion with regard to culture aspect was overall at a high level. The external organizational factors affecting public participation in life quality promotion with regard to supervising aspect was overall at a high level. With regard to the good governance principle affecting public participation in life quality promotion, the participation aspect was overall at a high level and with regard to the level of public participation in life quality promotion, women promotion aspect was overall at a high level. The

recommendation was to study other factors affecting public participation in life quality promotion to acknowledge in-depth details for the success in providing public service.

Keyword: Participation, Promoting Quality of Life, Good Governance

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดตั้งตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) อันเป็นหลักการที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นของตน โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากร งบประมาณและมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดทำบริการและสวัสดิการสังคม ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559) สำหรับประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป จัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งขึ้น โดยมีลักษณะหรือองค์ประกอบที่มีความคล้ายคลึงกันทั่วประเทศ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, ม.ป.ป.) ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทยจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภทได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล 2) เทศบาล มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล (โดยแบ่งออกเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล) 3) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีนายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแล 2. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบบางประการแตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วๆ ไป ความแตกต่างนี้สืบเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ เอง เช่น เป็นท้องถิ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาก มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (สมคิด เลิศไพฑูรย์, ม.ป.ป.)

เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ต้องเผชิญคำถามนี้อยู่เสมอว่าบริการสาธารณะประเภทใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ“ทำได้”หรือ“ทำไม่ได้”แม้โดยหลักการผู้ที่ตัดสินในเรื่องนี้ควรเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ที่ต้องบอกว่าท้องถิ่นของตนจะจัดบริการสาธารณะที่เหมาะสมต่อท้องถิ่นประเภทใดได้บ้างอย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมักมีหน่วยงานของรัฐภายนอกเป็นผู้ทำหน้าที่คอยกำกับดูแล การดำเนินงานของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดมาตรฐานเพื่อกำกับดูแลสินค้าและบริการสาธารณะให้เป็นไปตามมาตรฐานที่จะให้คำแนะนำหรือตัดสินว่าอะไรคือบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น“ทำได้”หรือ“ทำไม่ได้”เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้อง ถิ่นต้องจัดบริการสาธารณะตามประเภทหรือรูปแบบกฎหมายกำหนด รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดบริการสาธารณะ ให้เป็นไปตามมาตรฐานอาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและกำกับดูแลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถมีข้อวินิจฉัยว่าประเภทและรูปแบบบริการสาธารณะใดบ้าง ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำได้หรือทำไม่ได้ หรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาผู้ทำหน้าที่ในการให้ความเห็นทางกฎหมายแก่หน่วยงานของรัฐ ก็มีบทบาทสำคัญในการชี้ถึงรูปแบบและประเภทบริการสาธารณะใด ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำได้ก็มีความเห็นที่สำคัญ ต่อการกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยทั้งประเทศเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาเทศบาลตำบล เพราะเทศบาลตำบลเป็นรูปธรรมของการกระจายอำนาจรัฐไปสู่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง และพัฒนาท้องถิ่นตนเองตามหลักกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ จากการสอบถามชาวบ้านพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลตำบลค่อนข้างน้อย จะมีก็แต่คนเดิมๆ ที่มีส่วนร่วมทุกด้านอยู่เป็นประจำ เพื่อใช้เป็นตัวประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจังหวัดเป็นผู้ตั้งคณะกรรมการในการประเมินตัวชี้วัด ที่ถูกกำหนดวิธีปฏิบัติมาจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนเมื่อเลือกตั้งนายกเทศบาลตำบลและสมาชิกเทศบาลตำบลแล้ว ก็ไม่ได้สนใจว่าผู้บริหารจะไปปฏิบัติหน้าที่อย่างไรคงปล่อยให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือสภาเทศบาลตำบลดำเนินงานไปเอง อย่างไรก็ตามหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นหาใช่ยาสารพัดนึก ที่จะทำให้การบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จได้เสมอไป หากแต่การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความเป็นศาสตร์และเป็นศิลป์ในตัวเอง มีรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆที่ควรคำนึงถึงในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพงานโครงการหรือกิจกรรมที่ผู้บริหารปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

3. เพื่อศึกษาขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed method research) โดยนำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มาใช้ในการศึกษาวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ ประชากรจาก 10 อำเภอ ของเทศบาลตำบล 25 แห่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 174,585 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตจำนวน 400 คน

1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ ผู้บริหารของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 43 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตและขั้นตอนและการะบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต จำนวน 25คนได้แก่อำเภอเมือง 4 คน อำเภอสองพี่น้อง 1 คน อำเภอบางปลาม้า 4 คน อำเภอเดิมบางนางบวช 4 คน อำเภออู่ทอง 5 คน อำเภอศรีประจันต์ 3 คน อำเภอด่านช้าง 1 คน อำเภอสามชุก 1 คน อำเภอหนองหญ้าไซ 1 คนและอำเภอดอนเจดีย์ 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ที่เป็นงานเอกสาร งานวิจัยและงานนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการค้นคว้าข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบข้อมูลตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ส่วนข้อมูลใดที่ขาดความชัดเจนและขาดความน่าเชื่อถือก็กลับไปรวบรวมใหม่ รวมทั้งตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการตอบปัญหาการวิจัย จากนั้นจึงนำมาจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย 2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย 3) ขั้นสรุปข้อมูลที่ได้จากการลงสนามโดยการสัมภาษณ์ สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) พร้อมสังเคราะห์เป็นภาพรวมด้วยการตีความ (Interpretation) และสร้างข้อสรุปและจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม

(n=400)

การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการศึกษา	4.02	0.84	มาก
2. ด้านการส่งเสริมการกีฬา	4.08	0.77	มาก
3. ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ	3.95	0.87	มาก
4. ด้านการส่งเสริมผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ไร้ที่พึ่ง	4.00	0.91	มาก
5. ด้านการส่งเสริมเด็กและเยาวชน	4.03	0.75	มาก
6. ด้านงานสาธารณสุข	3.89	0.87	มาก
7. ด้านการส่งเสริมสตรี	4.10	0.80	
รวม	**4.01**	**0.48**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรีในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01,S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมสตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

($\overline{X}$ = 4.10,S.D. = 0.80) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการกีฬามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08,S.D. = 0.77) ด้านการส่งเสริมเด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03,S.D. = 0.75) ด้านการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02,S.D. = 0.84) ด้านการส่งเสริมผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ไร้ที่พึ่ง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00,S.D. = 0.91)ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95,S.D. = 0.87) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านงานสาธารณสุขมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89,S.D. = 0.87)

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 ด้านปัจจัยภายในองค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายในองค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02,S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.61) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทีมงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.63)

2) ด้านผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.84)

3) ด้านทีมงานอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.87) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.72, S.D. = 1.13)

4) ด้านวิสัยทัศน์/ภารกิจ/นโยบายอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.79) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปรับกระบวนทัศน์การทำงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.89, S.D. = 0.98)

5) ด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการเอาใจใส่ดูแลประชาชนในท้องถิ่นอย่าง

ทั่วถึงและมีการจัดงานประเพณีสร้างความผูกพันระหว่างเทศบาลตำบลกับชุมชนในท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15,S.D. = 0.77, 0.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อมูล ข่าวสารมีการเปิดเผยอย่างเท่าเทียม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97,S.D. = 0.91)

1.2 ด้านปัจจัยภายนอกองค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกองค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02,S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านกำกับดูแลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09,S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04,S.D. = 0.55) ด้านบทบาทภาคประชาชน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03,S.D. = 0.61) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเพียงพอของทรัพยากร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99,S.D. = 0.60)

2) ด้านบทบาทภาคประชาชนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03,S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมและกล้าแสดงบทบาทอย่างต่อเนื่อง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20,S.D. = 0.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รู้เท่าทันข้อมูล/ข่าวสาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90,S.D. = 0.95)

3) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04,S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การรวมตัวกันสร้างเครือข่ายท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการตัดสินใจร่วมกัน โดยใช้สิ่งที่ชุมชนคิดได้เองมาใช้แก้ปัญหา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10,S.D. = 0.79, 0.81) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดทำชุดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96,S.D. = 0.90)

4) ด้านความเพียงพอของทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99,S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมหาทุนได้รับความร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12,S.D. = 0.79) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การรับบริจาควัสดุ/อุปกรณ์/เครื่องมือ ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88,S.D. = 0.89)

5) ด้านกำกับดูแลอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมโดยอิสระ ปราศจากการแทรกแซง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.89) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย

ที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76,S.D. = 1.07)

1.3 ด้านหลักการบริหารจัดการที่ดีที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการที่ดีที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08,S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13,S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ด้านความคุ้มค่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12,S.D. = 0.45) ด้านโปร่งใสมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09,S.D. = 0.61) ด้านนิติธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06,S.D. = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบและด้านคุณธรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04,S.D. = 0.45, 054)

2) ด้านนิติธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.75) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาการปกครองท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95, S.D. = 0.79)

3) ด้านคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ต้องหมั่นฝึกฝนหาความความรู้คู่คุณธรรมและเป็นที่พึ่งของประชาชนในท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.85) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มุ่งมั่นในประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเป้าหมาย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97,S.D. = 0.87)

4) ด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีระบบงานและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.73) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 0.94)

5) ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.13, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17,S.D. = 0.74) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีส่วนในการร่วมรับผลประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09,S.D. = 0.89)

6) ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กล้ายอมรับผิด/รับชอบผลในการปฏิบัติงานของผู้กระทำ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09,S.D. = 0.77) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93,S.D. = 0.93)

7) ด้านความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สนามกีฬาที่เทศบาลตำบล ดำเนินการจัดให้มีเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ในการออกกำลังกาย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.74) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนมีประโยชน์เหมาะสมกับผู้เรียนโดยตรง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95,S.D. = 0.94)

2.ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.38 ส่วนมากมีอายุอยู่ 41 - 50 ปี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ38.35 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.39 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.92 และส่วนมากมีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท/เดือน จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.12

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการศึกษา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รับข้อมูล ข่าวสาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ร่วมรับฟังความคิดเห็น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.83)

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการส่งเสริมกีฬา พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = 0.86) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ร่วมรับฟังความคิดเห็น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71, S.D. = 0.83)

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ร่วมรับฟังความคิดเห็น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.84) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.54, S.D. = 0.85)

2.5 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการส่งเสริมผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ไร้ที่พึ่ง พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รับข้อมูล ข่าวสาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีส่วนในการร่วมรับผลประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.97, S.D. = 0.91)

2.6 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านส่งเสริมเด็กและเยาวชนพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รับข้อมูล ข่าวสาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.86)

2.7 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสาธารณะสุขพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ร่วมรับฟังความคิดเห็น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.79) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีส่วนในการร่วมรับผลประโยชน์ประ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88, S.D. = 0.88)

2.8 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านส่งเสริมสตรีพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ร่วมรับฟังความคิดเห็น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.79) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีส่วนในการร่วมรับผลประโยชน์ประ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88, S.D. = 0.88)

3. ขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชนที่แท้จริงร่วมกันประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งข่าวสารให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็นแล้วกำหนดนโยบาย จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

3.3 ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน เทศบาลตำบลเปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ

3.4 ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจโดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่เทศบาลตำบลพร้อมเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ

3.5 ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ส่วนการประเมินผลมีคณะทำงานร่วมกับภาคประชาชนในชุมชนประเมินผลการดำเนินงาน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 ปัจจัยภายในองค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายๆ ตัวด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่า Tolerance ด้านทีมงานและด้านวัฒนธรรม อยู่ระหว่าง 0.545-0.656 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ด้านทีมงานและด้านวัฒนธรรม อยู่ระหว่าง1.835-1.524 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ ส่วนความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 1.958 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.8 - 2.2 สามารถตัดสินใจได้แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกัน ทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นไปตามสมมติฐาน

1.2 ปัจจัยภายนอกองค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายๆ ตัวด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่า Tolerance ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านการกำกับดูแล อยู่ระหว่าง 0.504-0.844 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านการกำกับดูแลอยู่ระหว่าง1.185-1.983 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า

ไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ ส่วนความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 1.855 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.8 - 2.2 สามารถตัดสินใจได้แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกันเมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นไปตามสมมติฐาน

1.3 หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง ตัวแปรอิสระทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยใช้สถิติตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายๆ ตัวด้วยค่าสถิติ Collinearity Statistics ผลที่ได้มี 2 ค่า คือ ค่า Tolerance ด้านความรับผิดชอบและด้านความโปร่งใส อยู่ระหว่าง 0.622-0.805 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ด้านความรับผิดชอบและด้านความโปร่งใส อยู่ระหว่าง 1.242-1.609 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือไม่เกิดสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ ส่วนความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson มีค่า 2.103 ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 1.8 - 2.2 สามารถตัดสินใจได้แสดงว่าค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรมีความอิสระต่อกันเมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นไปตามสมมติฐาน

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

2.1 การมีส่วนร่วมส่งผลต่อด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และเสนอแนะความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความเห็นการไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติสอดคล้องกับงานวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู (วัชราภรณ์ พรมพลเมือง ,ดร.พิชัยรัฐ หมื่นด้วง,2558) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสานต่อภูมิปัญญาชาวบ้าน และยังมีการดำเนินกิจกรรมชุมชนร่วมกับองค์กรอื่นทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นการดำเนินการแก้ปัญหาของชุมชนเองการดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยเชิงปริมาณด้านความ

คิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกองค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.02,S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.04,S.D. = 0.55) สอดคล้องกับงานวิจัยการบริหารจัดการที่ดี ในการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (อริสรา ป้องกัน, 2559) ผลการวิจัยพบว่า การจัดบริการสาธารณะที่มีการบริหารจัดการที่ดีมาจากปัจจัยภายนอกคือ ชุมชนเข้มแข็ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการมีปราชญ์ในชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. ขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรี

3.1 ขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ในการประเมินผลมีคณะทำงานร่วมกับภาคประชาชนในชุมชนประเมินผลการดำเนินงาน โดยจะรายงานผลการดำเนินงานในที่ประชุมประจำเดือนพร้อมๆกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน จากการนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งผลให้การดำเนินงานของคณะทำงานที่เกิดจากการรวมตัวของแกนนำในชุมชนสามารถดำเนินงานได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ดีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนต่อกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต (คำนึง สิงห์เอี่ยม, 2560) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของประชนในปัจจุบัน พบว่ามีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาระยะ 3 ปี มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งมาจากผู้ที่มีบทบาทหรือผู้นำท้องถิ่นผู้นำชุมชน และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินการคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ใกล้ชิดฝ่ายบริหาร

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณปัจจัยภายในด้านวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.09,S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการเอาใจใส่ดูแลประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง และมีการจัดงานประเพณีสร้างความผูกพันระหว่างเทศบาลตำบลกับชุมชนในท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15,S.D. = 0.77, 0.82) สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี (อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ,2560) ผลการวิจัยพบว่า ตำบลท่าแคเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมาจากการดำเนินงานระหว่างภาคประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันคิดพัฒนากิจกรรม เพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อม แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการส่งเสริมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าแคและการตระหนักรู้ของประชาชน โดยนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างจุดร่วมในการรวมพลังชุมชนอย่างเข้มแข็ง ใช้หลักการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยอาศัยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมของอาสาสมัครที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน

3.3 ขั้นตอนและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม (1) ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชนที่แท้จริงร่วมกันประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งข่าวสารให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ (2) ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการรับฟังความคิดเห็นแล้วกำหนดนโยบาย จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง (3) ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน เทศบาลตำบลเปิดโอกาสให้ตัวแทนภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ (4) ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจโดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่เทศบาลตำบลพร้อมเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ (5) ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ส่วนการประเมินผลมีคณะทำงานร่วมกับภาคประชาชนในชุมชนประเมินผลการดำเนินงานสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร (พรทิวา อำนวย, 2560) ผลการวิจัยพบว่าแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทราอำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลควรดำเนินงานโดยยึดหลักการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกันดำเนินงานในทุกกิจกรรม เพื่อสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกันและทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ที่ตรงกับความต้องการ มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนได้ระดมความคิดร่วมกันค้นหาสาเหตุ และปัญหาคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นในชุมชนและร่วมลงประชามติเพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

ได้ และแต่งตั้งตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผล โดยเปิดโอกาสให้ดำเนินการตรวจสอบอย่างโปร่งใสและยุติธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเทศบาลตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี มีปัจจัยภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมสมองของบุคลากรจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นมีผลสำคัญที่จะทำให้แผนกลยุทธ์มีผลในทางปฏิบัติมากขึ้นมีการคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในด้านการศึกษา การสาธารณการส่งเสริมกีฬา การส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคมในการเข้าถึงโอกาสในด้านต่างๆ ทั้งในเด็กแลเยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้ไร้ที่พึ่งและคำนึงถึงความเท่าเทียมกันทางเพศ มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการในการเพิ่มพูนความรู้ ให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยการฝึกอบรมดังกล่าวต้องเป็นการฝึกอบรมแบบครบวงจรและในบุคลากรทุกคน เริ่มตั้งแต่ การจัดฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม การทดสอบภายหลังการฝึกอบรม และการฝึกอบรมภาคปฏิบัติภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านั้นเกิดการรวมตัวสร้างเครือข่ายท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ชุมชน มีการเผยแพร่ไปสู่ชุมชนอื่น เพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้คงอยู่ต่อไปได้ มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อสานต่อภูมิปัญญาชาวบ้านและยังมีการดำเนินกิจกรรมชุมชนร่วมกับองค์กรอื่นทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการดำเนินการแก้ปัญหาของชุมชนเองการดำเนินการการพัฒนาให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยองค์กรภายในและภายนอก มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมในการพัฒนาโดยเฉพาะทรัพยากรบุคคล

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). *รายงานผลการศึกษาเรื่องการกล่าวหาการชี้มูลความผิดข้อทักท้วงและพฤติกรรมการกระทำความผิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* สืบค้น 24 ตุลาคม 2561 http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2016/7/2176_5794.pdf.

คำนึง สิงห์เอี่ยม,(2560).*รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ปีที่ 13 ฉบับที่ 1:343-359.

พรทิวาอานวย, (2560). *แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าพุทรา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร.* รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ.(Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17.

วัชราภรณ์ พรมพลเมือง, ดร.พิชัยรัฐ หมื่นด้วง,(2558).*การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัด หนองบัวลำภู.*การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1“สร้างเสริมสหวิทยาการ ผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC”ณ มหาวิทยาลัยราชธานี จ.อุบลราชธานี“ราชธานีครั้งที่ 1” วันศุกร์ที่ 29 กรกฎาคม 2559

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (ม.ป.ป.). *ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* สืบค้น 24 ตุลาคม 2561 จาก http://wiki.kpi.ac.th.

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, (2560). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี.*วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก: ปีที่ 36 ฉบับที่ 3. กันยายน-ธันวาคม 2561.

อริสรา ป้องกัน,(2559).*การบริหารจัดการที่ดีในการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2559.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

การบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี

TRAFFIC MANAGEMENT IN THE AREA OF METROPOLITAN POLICE BUREAU ACCORDING TO GOOD GOVERNANCE GUIDELINES

[1]ฉัตรชัย นามเสนาะ และ [2]ประยุทธ์ สวัสดิ์เรียวกุล

[1]Chatchai Namesanoke and [2]Prayuth Swadriokul

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย

Shinawatra University, Thailand.

[1]Chatchai_n@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยนำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล 2) เพื่อศึกษาปัจจัยแก้ไขปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน จากกองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 และกองบังคับการจราจร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจากกองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 และกองบังคับการจราจร จำนวน 400 คน โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง ผลงานวิจัยในเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสภาพของรถยานพาหนะ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.38, S.D.= 0.54) ปัจจัยที่แก้ไขปัญหาการจราจรในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านขนส่งสาธารณะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.51) และการบริหารจัดการที่ดี ใน

ภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53, S.D.=0.59) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาการจราจร คือด้านผู้ขับขี่ยานพาหนะ ที่นิยมการใช้รถส่วนตัวมากกว่าการใช้ขนส่งสาธารณะ ปัจจัยการแก้ไขปัญหาจราจรคือด้านกฎหมายจราจรต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและจริงจัง แนวทางการบริหารจัดการที่ดีในการแก้ไขปัญหาการจราจร คือด้านหลักการมีส่วนร่วม ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในการสอดส่องตรวจตราการบังคับใช้กฎหมายจราจรให้มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะควรมีการศึกษาด้านหลักความโปร่งใส เนื่องจากสำนักงานตำรวจมักถูกมองจากสังคมภายนอกว่าเป็นองค์กรที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชั่น

คำสำคัญ : การจราจร; การบังคับใช้กฎหมาย; การขนส่งสาธารณะ

Abstract

The purposes of this research included: 1) To study factors leading to traffic problems that affected the traffic management in the area of the Metropolitan Police Bureau; 2) To study factors that solved the traffic problems affecting traffic management in the area of the Metropolitan Police Bureau; 3) To study good governance guidelines for traffic management in the area of the Metropolitan Police Bureau. The researcher used mixed methods research including: 1) a qualitative research by interviewing 30 key informants of the Metropolitan Police Headquarters 1-9 and the Traffic Police Division and by analyzing the content; 2) a quantitative research by gathering data through questionnaires from sampling groups of 400 officials of the Metropolitan Police Headquarters 1-9 and the Traffic Police Division and analyzing data by multiple linear regression. The quantitative research found that overall factors leading to traffic problems with the highest mean was the condition of vehicles ($\overline{X}$ = 4.38, S.D.= 0.54). Overall factors that helped solving traffic problems with the highest mean was the public transport ($\overline{X}$ = 4.30, S.D.= 0.51). Overall factors of good governance with the highest mean was the principle of participation ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.59). The qualitative research found that the main cause of traffic problems was the motor vehicle drivers that popularly used private vehicles more than public transports. The factor for solving traffic problem was the traffic law that must be strictly and seriously enforced. Good governance guidelines for solving traffic problems were the participatory

approach with the cooperation of related agencies and communities that commonly watched and regularly inspected the traffic law enforcement. For the recommendations, the principle of transparency should be cultivated according that the police offices were seen as organizations being prone to be corrupt.

Keyword: Traffic; Law Enforcement; Public Transport

บทนำ

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศรถติดในโลก เมื่อมีการจัดอันดับพบรายชื่อกรุงเทพมหานครจะติดอยู่ในอันดับต้นๆทุกครั้ง จากผลการศึกษาของบริษัทวิเคราะห์ข้อมูลการจราจร INRIX ที่ประเมินสภาพการจราจรทั่วโลกหรือ Global Traffic Scorecard โดย INRIX ย้ำว่าไม่มีมาตรการใดที่จะกำจัดปัญหารถติดได้อย่างถาวร เพราะแต่ละเมืองก็มีปัญหาเฉพาะของตัวเอง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มต่อปัญหาการจราจรที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากการพัฒนาพื้นที่ใช้สอยในเขตเมือง ที่หนาแน่นไปด้วยสิ่งปลูกสร้างและอาคารต่างๆ อีกทั้งปริมาณรถยนต์และความต้องการในการใช้รถใช้ถนนของประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้สภาพการจราจรไม่มีความคล่องตัวและเกิดปัญหาการจราจรติดสะสมในหลายพื้นที่ ทั้งนี้สาเหตุไม่ใช่เพียงแค่ทางร่วมทางแยก การมีรถยนต์จอดกีดขวางทางจราจร แต่ยังรวมถึงการมีร้านหาบเร่แผงลอยตั้งวางขาย มีการก่อสร้างรถไฟฟ้าบนดิน-ใต้ดิน ปัญหาบริเวณคอขวดทางลงทางด่วน แต่สาเหตุที่สำคัญที่สุดของการเกิดปัญหาการจราจรติดขัด คือพฤติกรรมการขับขี่ของผู้ใช้รถใช้ถนนที่ไม่เคารพกฎจราจร อันเกิดจากกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดละเลยต่อการปฏิบัติตามกฎหมายจนเคยชินต่อการกระทำผิด ส่วนผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจรที่ถูกต้องก็เกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายที่จะปฏิบัติ และหันมาเป็นผู้กระทำความผิดในที่สุด ซึ่งเมื่อคนเรามาอยู่รวมกันเป็นสังคม มีประชากรรวมกันเป็นจำนวนมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจรถือเป็นส่วนสำคัญของการแก้ปัญหาการจราจรด้วยการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจจราจรอย่างเคร่งครัด ผู้ขับขี่รถก็ย่อมเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายไม่กล้าละเลยกระทำความผิด

กองบัญชาการตำรวจนครบาลและหน่วยงานเกี่ยวข้องได้มีการร่วมมือกันแก้ปัญหาการจราจรโดยเฉพาะตำรวจนครบาลมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ปัญหาเพื่อความสงบสุขของประชาชนทุกด้านทั้งจราจร อาชญากรรม และการสืบสวนสอบสวนในคดีต่าง โดยใช้กำลังพลทุกฝ่ายให้เพียงพอมากที่สุดในสู่การแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาการจราจร ซึ่งเป็นปัญหาที่

ใช้ความพยายามในการแก้ไขแต่ไม่สามารถแก้ได้การแก้ปัญหาการจราจรจะแก้ได้นั้นเป็นเรื่องที่ยากยิ่งอีกทั้งต้องหาวิธีต่างๆในการแก้ไขปัญหาหรือพยายามทำให้ดีขึ้นมีความคล่องตัวประชาชนได้รับความเดือดร้อนน้อยลง

การบริหารจัดการด้านการจราจรถือเป็นภารกิจบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนเป็นการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรที่จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อม การแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการจราจร เนื่องจากที่ผ่านมาการบริหารจัดการด้านการจราจรมีปัญหาและอุปสรรค ทั้งจากการบริหารจัดการรับนโยบายจากผู้บังคับบัญชา หรือกระทั่งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จราจรเอง ประกอบกับสถานีตำรวจนครบาลที่สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลมีปัญหาภาระงานจราจรที่ไม่สมดุลกับอัตรากำลังพล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรบางคนยังขาดทักษะ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการด้านการจราจรด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระว่างตำรวจกับประชาชนมีการเปลี่ยนไปโดยจะเห็นว่าอาชีพตำรวจจราจรไทยเป็นอาชีพน่าสงสาร โดยเฉพาะตำรวจจราจรที่ต้องออกมายืนโบกรถ ใส่เสื้อที่รัด ต้องใส่หมวก รองเท้าหนัง ต้องไปยืนตากแดดที่ร้อนการใส่หน้ากากกันฝุ่นที่ไม่ได้มาตรฐานก็ไม่สามารถช่วยป้องกันฝุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องเสี่ยงกับการถูกรถชนถูกมองด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตรหรือถูกต่อว่าหากไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเจ้าพนักงานจราจร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาจราจร จึงรับรู้ถึงปัญหาเชิงกายภาพที่ประสบมากับตัวเองได้เป็นอย่างดีและมีแนวคิดวิธีการในการแก้ปัญหา จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี เพื่อเป็นตัวแบบให้เกิดเป็นรูปธรรมในการแก้ไขการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยนำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแก้ไขปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed method research) โดยนำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มาใช้ในการศึกษาวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ กองบังคับการตำรวจนครบาล ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ (1) กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 (2) กองบังคับการตำรวจนครบาล 2 (3) กองบังคับการตำรวจนครบาล 3 (4) กองบังคับการตำรวจนครบาล 4 (5) กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 (6) กองบังคับการตำรวจนครบาล 6 (7) กองบังคับการตำรวจนครบาล 7 (8) กองบังคับการตำรวจนครบาล 8 (9) กองบังคับการตำรวจนครบาล 9 และ (10) กองบังคับการจราจร (บก.จร. 02) รวมจำนวน 10 แห่ง มีประชากรรวมทั้งหมด 28,519 คน

1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากกองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 จำนวนกองละ 3 ท่าน ประกอบด้วย 1) ระดับผู้บังคับการ 1 ท่าน 2) ระดับสัญญาบัตร 1 ท่าน และ 3) ระดับผู้ปฏิบัติหน้าที่ 1 ท่าน รวม 27 คน และกองบังคับการจราจร 1 กอง จำนวน 3 ท่าน (ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุน อำนวยการ) จำนวนรวม 30 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจร ปัจจัยที่แก้ไขปัญหาการจราจร รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการที่ดีที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ใน 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยสาเหตุสำคัญของปัญหาการจราจร 2) ด้านปัจจัยของการแก้ไขปัญหาจราจร 3) ด้านหลักการบริหารจัดการที่ดีในการแก้ไขปัญหาการจราจร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัย บทความรวมถึงการศึกษาวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดในการวิจัยเชิงปริมาณและเป็นคำถามปลายเปิดในการวิจัยเชิงคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) ที่พบในข้อมูลเชิงปริมาณและจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มา

พิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบข้อมูลตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม 2) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย 3) ขั้นสรุปข้อมูลที่ได้จากการลงสนามโดยการสัมภาษณ์ สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) พร้อมสังเคราะห์เป็นภาพรวมด้วยการตีความ (Interpretation) และสร้างข้อสรุป

5. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยค่าสถิติความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรและปัจจัยแก้ไขปัญหาจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 สถิติเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้สถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่มและใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผลการการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี

1. ปัจจัยที่ส่งผลนำไปสู่ปัญหาการจราจร ในพื้นที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจนครบาล จากตารางที่ 1 ดังนี้

(n=400)

ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจร	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผู้ขับขี่ยานพาหนะ	4.28	0.55	มากที่สุด
2. ด้านสภาพของยานพาหนะ	4.38	0.54	มากที่สุด
3. ด้านโครงสร้างถนน	4.31	0.50	มากที่สุด
4. ด้านกำลังพลตำรวจจราจร	4.27	0.53	มากที่สุด
รวม	**4.31**	**0.44**	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.31,S.D.= 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสภาพของรถยานพาหนะ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.38, S.D.=0.54) รองลงมา คือ ด้านโครงสร้างของถนนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด $\overline{X}$ = 4.31,S.D. = 0.50) ด้านผู้ขับขี่ยานพาหนะ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.55) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกำลังพลของตำรวจจราจรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.53)

2. แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจรด้านผู้ขับขี่ยานพาหนะ จากตารางที่ 2 ดังนี้

(n=400)

ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจร	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านผู้ขับขี่ยานพาหนะ			
1. ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่มีน้ำใจในการขับรถ	4.19	0.63	มาก
2. ผู้ขับขี่ยานพาหนะขาดความรู้ ความเข้าใจในข้อกฎหมายจราจร	4.27	0.69	มากที่สุด
3. ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่มีมารยาทในการขับรถ	4.33	0.69	มากที่สุด
4. ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่รู้เส้นทางการจราจรในกรุงเทพฯ	4.25	0.72	มากที่สุด
5. การเกิดอุบัติเหตุของผู้ขับขี่ยานพาหนะ	4.35	0.67	มากที่สุด
รวม	**4.28**	**0.55**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจร ด้านผู้ขับขี่ยานพาหนะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D.= 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การเกิดอุบัติเหตุของผู้ขับขี่ยานพาหนะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.35, S.D.= 0.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่มีน้ำใจในการขับรถมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.19, S.D.= 0.63)

3. แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจรด้านสภาพของรถยานพาหนะ ตามตารางที่ 3 ดังนี้

(n=400)

ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจร	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสภาพของรถยานพาหนะ			
1.ยานพาหนะจอดเสียบนท้องถนน	4.44	0.61	มากที่สุด
2.ยานพาหนะมีความเก่า	4.38	0.67	มากที่สุด
3.ยานพาหนะทำสิ่งของ/วัตถุหล่นบนพื้นถนน	4.32	0.75	มากที่สุด
4.การมีอุปกรณ์ไม่ครบถ้วนของยานพาหนะ	4.30	0.73	มากที่สุด
5. ขาดการดูแล บำรุงรักษาตามการใช้งานของยานพาหนะ	4.47	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.38**	**0.54**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรด้านสภาพของรถยานพาหนะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.38,S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ขาดการดูแล บำรุงรักษาตามการใช้งานของยานพาหนะ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.47,S.D.= 0.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการมีอุปกรณ์ไม่ครบถ้วนของยานพาหนะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.73)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรใดที่สามารถร่วมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจรทั้ง 2 ตัวแปรส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ด้านโครงสร้างถนน (β =0.200) และด้านกำลังพลตำรวจจราจร (β =0.109) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรดังกล่าว สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (p-

value<.001) (R= 0.582) (R Square=0.338) อำนาจทำนายร้อยละ 22.30 ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson ในการทดสอบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ภายในตัวเองหรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการวัดค่า Durbin-Watson ดังนี้ มีค่าอยู่ในช่วง 1.5-2.5 แสดงว่ามีความเป็นอิสระ มีค่าอยู่ในช่วง 2.6-4.0 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ มีค่าอยู่ในช่วง 0-1.4 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก จากค่า Durbin-Watson มีค่า 2.230 ซึ่งสรุปได้ว่า ตัวแปรสองตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้นสรุปได้ว่าชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดีได้

ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่าด้านสภาพของรถยานพาหนะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดปัญหาการจราจร โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของประสบสุข ศรีแสนปางและคณะ (2551) ที่ผลการวิจัยระบุว่าสภาพยานพาหนะที่มีสภาพไม่สมบูรณ์ เป็นปัญหาที่สำคัญของปัญหาการจราจรอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรถยานพาหนะที่มีอายุการใช้งานเกิน 10 ปี มีสภาพเครื่องยนต์ที่เก่า ทำให้รถเกิดเสียหรือดับกลางทาง กีดขวางการจราจร โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน จึงทำให้เกิดปัญหารถสะสมเป็นเวลานาน

2. ปัจจัยที่แก้ไขปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรใดที่สามารถร่วมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่แก้ไขปัญหาการจราจรทั้ง 2 ตัวแปรส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี (β =-0.030) และด้านงานอาสาจราจร (β =-0.044) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรดังกล่าว สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (p-value <.001) (R = 0.539) (R Square = 0.290) อำนาจทำนายร้อยละ 21.74 ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watson ในการทดสอบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ภายในตัวเองหรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการวัดค่า Durbin-Watson มีค่า 2.174 ซึ่งสรุปได้ว่า ตัวแปรสองตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์ปัจจัยแก้ไขปัญหาการจราจรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดีได้

ปัจจัยที่แก้ไขปัญหาการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า ด้านขนส่งสาธารณะ เป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมใจ ศรีโสภิตสวัสดิ์ (2552) ผลการวิจัยระบุว่า ควรมีการวางแผนด้านการวางระบบถนน การวางผังเมืองและการประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ขณะที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2559) ผลการวิจัยชี้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านระบบการขนส่งสาธารณะที่เป็นประเด็นหลักที่มีความสำคัญ เพื่อสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้เป็นจำนวนมากอย่างสะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัยในการเดินทาง ขณะที่ประสบสุข ศรีแสนปางและคณะ (2551) ระบุว่า ระบบขนส่งสาธารณะ เป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพของระบบขนส่งสาธารณะ คือ ต้องพัฒนาคนโดยการปลูกจิตสำนึกและสร้างให้ผู้ขับขี่รถสาธารณะคำนึงถึงความปลอดภัยและบริการที่ดีเป็นสำคัญ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อม และวิศวกรรมระบบขนส่งสาธารณะให้ได้มาตรฐาน โดยกำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ รณณรงค์ให้ประชาชนมาใช้ระบบขนส่งสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการบริหารจัดการที่ดีที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้วิจัยนำตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรทำนายเข้าทั้งหมดเพื่อดูว่าตัวแปรเหล่านี้มีตัวแปรใดที่สามารถร่วมทำนายตัวแปรตามได้ โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณเส้นตรง (Mutiple Regression Analysis) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า การบริหารจัดการที่ดีทั้ง 2 ตัวแปรส่งผลต่อการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ ด้านหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (β =-0.385) และด้านหลักความรับผิดชอบ (β =-0.302) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรดังกล่าว สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการจราจร ในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value <.001) (R = 0.786) (R Square = 0.617) อำนาจทำนายร้อยละ 61.70 ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง โดยพิจารณาจากค่า Durbin-Watsonในการทดสอบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ภายในตัวเองหรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการวัดค่า Durbin-Watson มีค่า 2.034 ซึ่งสรุปได้ว่า ตัวแปรสองตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อทดสอบเงื่อนไขข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงวิเคราะห์การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่อย่างมีธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการจราจรในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลกองบัญชาการตำรวจนครบาล กรุงเทพมหานคร

แนวทางการบริหารจัดการที่ดีในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่าด้านหลักการมีส่วนร่วม มีความสำคัญทั้งผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งศุภชัย ยาวะประภาษ (2548) ระบุว่า ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้า

มาร่วมดำเนินการหรือการนำหลักการมีส่วนร่วมมาใช้และควรให้ความเท่าเทียมกับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค หรือหลักนิติรัฐ นิติธรรม ขณะที่วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2547) ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคของระบบข้าราชการไทย คือ การใช้อำนาจในทางไม่ชอบ ค่านิยมในเรื่องของระบบพวกพ้อง การทุจริต รวมถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ จึงควรพัฒนาข้าราชการโดยใช้แนวทางของการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ภาครัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาจราจร รวมทั้งการทำงานในการแก้ปัญหาจราจรที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปในแนวทางเดียวกันการขาดเจ้าภาพผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานประสานงาน มีงบประมาณ ในการแก้ไขปัญหาการจราจรของแต่ละหน่วยงานไม่สอดคล้องกัน ส่วนใหญ่จะเป็นงบประมาณด้านบุคลากร ทำให้ไม่มีงบประมาณในแก้ไขอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นกฎหมายจราจรที่ไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับปัญหาจราจรในปัจจุบัน และมีอัตราโทษที่ต่ำ ทำให้ประชาชนที่กระทำความผิด ไม่เกรงกลัวและไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมาย จึงควรเสนอจัดตั้งกองทุนจราจร เพื่อนำเงินจากกองทุนใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมและการจัดหาอุปกรณ์จราจร ในกรณีที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องรีบแก้ไข การบริหารจัดการจราจรในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

เอกสารอ้างอิง

ประสบสุข ศรีแสนปางและคณะ, (2551). *การดำเนินงานด้านวิจัยจราจรและการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิรัช วิรัชนภาวรรณ, (2547). *การบริหารจดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ศุภชัย ยาวะประภาษ, (2548). *การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งทาทาย*. กรุงเทพฯ: จุดทอง.

สมใจ ศรีโสภิตสวัสดิ์,(2552).*แนวทางการแก้ปัญหาการจราจรในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง* สำนักวิทยบริการ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2559), *พันธกิจการสร้างเสริมสุขภาพของ สสส.* รายงานประจำปี 2559.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

ความน่าเชื่อถือไว้วางใจอาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน
TRUSTWORTHINESS OF TEACHERS AS EXPECTED BY NURSING STUDENTS IN A PRIVATE UNIVERSITY

[1]เพ็ญจันทร์ แสนประสาน, [2]สุจินตนา พันธ์เกล้า, [3]อุบล ชุ่มจินดา,
[4]สิรินดา ศรีโชคชัย และ [5]วิเนตรา แน่นหนา

[1]Penchun Sanprasam, [2]Pujintana Punkla, [3]Ubon Chumjinda,
[4]Sirinda Srichokchai และ [5]Vinatetra Naenna

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย
Shinawatra University, Thailand.

[1]Penchun _s@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของอาจารย์ ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ถึงสภาพปัจจุบันและความคาดหวังต่อความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของอาจารย์จากนักศึกษาจำนวน 367 คนสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาทุกชั้นปี แบ่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม ๆ ละ 4-6 คน จากนักศึกษาทุกชั้นปีในมหาวิทยาลัยเอกชนจนได้ข้อมูลอิ่มตัว ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนจำนวน 61 คน เก็บข้อมูลโดยกลุ่มสนทนา และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของอาจารย์อยู่ในระดับดีถึงดีมากทั้ง 4 ด้าน ของทุกชั้นปี แต่มีโอกาสพัฒนาบางประเด็น เช่น การจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมและการสร้างแรงจูงใจ และความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลต่อความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนด้านต่าง ๆ จากการวิเคราะห์และการจัดกลุ่มองค์ประกอบหลัก (Themes) 5 ข้อ มีองค์ประกอบย่อย (Element) 18 ข้อ ได้แก่ 1) ความรู้เนื้อหาและทักษะการสอน เช่น ความรู้เนื้อหาและ

กระบวนการเรียนการสอน ความรู้ทักษะการสอนงาน และนิเทศงานในคลินิก การประเมินผลการเรียนรู้ 2) ด้านบุคลิกภาพ เช่น อ่อนโยนสุภาพ พูดจาไพเราะ การแต่งกายเหมาะสม มารยาทสังคมดี คิดบวก ซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา 3) ด้านสัมพันธภาพ เช่น เอื้ออาทร เอาใจใส่ ยุติธรรมไม่ลำเอียง ไม่เห็นแก่ตัว เสมอภาคให้เกียรติ 4) ด้านภาวะผู้นำ เช่น สร้างแรงจูงใจ เป็นแบบอย่างรับผิดชอบเข้าใจผู้อื่น และ 5) ด้านวิสัยทัศน์ เช่น ความรู้ทันสมัย ปรับตัวตามสากล

คำสำคัญ : ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ; ความคาดหวัง; นักศึกษาพยาบาล; มหาวิทยาลัยเอกชน

Abstract

This research is a qualitative research aiming at studying the trustworthiness of teachers as expected by nursing students in a private university through in-depth interviews on current conditions and expectation towards the trustworthiness of teachers among 367 nursing students by sampling students in all classes divided into 4 groups and each group included 4-6 students with data saturation of 61 students as sampling groups. Data were collected through focus groups and in-depth interviews and analyzed by content analysis. The research found that the present trustworthiness of teachers was at high and highest levels in all 4 aspects of all classes. However, there are some issues that can be developed e.g. teaching and learning management, behavior and motivation, and expectation of nursing students towards trustworthiness of teachers in a private university in various aspects. From analyzing and categorizing the 5 themes and 18 elements, the trustworthiness can be divided as the followings: 1) In knowledge on content and teaching skills aspect such as knowledge on content and teaching process, task teaching skills, clinical supervision, and learning evaluation; 2) In personality aspect such as gentleness, generous speech, appropriate dressing, social manners, positive thinking and honesty and straightforwardness; 3) In relationship aspect such as attentive care, justice, impartiality, unselfishness, equality and respect; 4) In leadership aspect such as motivation and being a model of responsibility and empathy; and 5) In vision aspect such as modern knowledge and international adaptation.

Keywords: Trustworthiness, Expectation, Nursing Students; Private University

บทนำ

ในยุคปัจจุบันทุกองค์การต่างเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัจจัยเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการภายในองค์การและนำองค์การไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สถาบันการศึกษาเช่นเดียวกันโดยเฉพาะนักศึกษาสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่จำต้องมีความเชื่อถือไว้วางใจต่อคณาอาจารย์ ซึ่งส่งผลทำให้ผลการเรียนดีขึ้นเพราะความเชื่อถือไว้วางใจทำให้เกิดความสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น (Keith, 2012) รวมถึงส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญอันจะเกิดขึ้นจากความสมัครใจของนักศึกษาที่จะกระทำนอกเหนือจากบทบาทหน้าที่โดยตรงของตนเองในด้านการเรียนแล้ว ยังส่งผลต่อพฤติกรรมอื่นๆ เช่น พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล การสำนึกในหน้าที่ การมีน้ำใจนักกีฬา การคำนึงถึงผู้อื่น และการให้ความร่วมมือ (Organ & Bateman 1991) สถาบันการศึกษาใดที่นักศึกษามีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอยู่ในระดับสูงย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มสูงขึ้นด้วย นอกจากนั้น พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การจะส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใจถึงเป้าหมายขององค์การ เกิดความร่วมมือในการทำงาน และเต็มใจที่จะกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การของตนเอง และเพื่อนร่วมเรียน ร่วมการทำงาน ทำให้เกิดการเสริมประสานเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จขององค์การในระยะยาว (Borman & Motowidlo, 1997) ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การนั้น คือ ความไว้วางใจในองค์การหรือที่เรียกว่า Organizational Trust ความไว้วางใจในองค์การ หมายถึง การที่บุคคลมีความตั้งใจ หรือเต็มใจที่จะกระทำให้กับบุคคลอื่นด้วยความตั้งใจที่ดี ซึ่งเกิดจากความรู้สึกเชื่อมั่น เชื่อถือ และมั่นใจในคำพูด หรือการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์การใดองค์การหนึ่ง (Saunders, Skinner, Dietz, Gillespie, & Lewicki, 2010) ความไว้วางใจในองค์การเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำรงอยู่ขององค์การ เนื่องจากในการทำงานร่วมกันภายในองค์การนั้นย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเพื่อให้ตนเองและองค์การประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หากสถาบันใดที่ไม่มีความไว้วางใจต่อกันย่อมทำงานอย่างไม่มีความสุขและราบรื่น

ความสำคัญของความเชื่อถือไว้วางใจมีความสำคัญเนื่องจาก (Robbins, 2005) ปี ค.ศ.1950 เกิดความสูญเสียในเรื่องของความเชื่อถือไว้วางใจ เป็นยุคที่เกิดความสับสนด้านความซื่อสัตย์ต่อการใช้อำนาจหน้าที่ ที่ไม่ สามารถบอกความจริงได้ทุกครั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่แน่ใจเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ ดังนั้น ความ ไว้วางใจจึงถูกทำลายแทบทั้งสิ้นในทุก

สถาบัน ความสัมพันธ์ของนายจ้าง และพนักงานที่ไม่ดีในองค์การเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การประสบปัญหาในเรื่องการสื่อสาร การสูญเสียความไว้วางใจ ส่งผลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา เช่น การปฏิบัติงานเกิดความผิดพลาด หากความไว้วางใจอยู่ในระดับต่ำ พนักงานมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการเผชิญความเสี่ยง มีการเรียกร้องมากขึ้น ลักษณะสังคมแบบนี้บุคคลในองค์การจะต้องเร่งสร้างและรักษาความสัมพันธ์กันไว้ โครงสร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ ความไว้วางใจจึงเป็นสารหล่อลื่นให้เกิดความราบรื่น มีการประสานกันอย่างดีในองค์การ โดยขจัดความขัดแย้งทางความคิด

การบริหารในยุคปัจจุบัน ต้องการความไว้วางใจ ซึ่งเป็นหลักประกันที่สำคัญขององค์การ การสร้างความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การอยู่ในระดับสูงจะทำให้เกิดความสำเร็จ ดังนั้น ความไว้วางใจในองค์การจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดสัมพันธภาพระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเต็มใจที่จะร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน และถือเป็นกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในองค์การ รวมไปถึงการดำเนินงานที่มี ประสิทธิภาพสูง (McAllister, 1995 อ้างถึงในชมนาด ฉางวัง, 2554) สถาบันการศึกษาเช่นเดียวกันหากไม่มีความเชื่อถือไว้วางใจกันย่อมปราศจากความสามัคคีในหมู่คณะ ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานที่ลดลง กระบวนการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดอัตราการลาออกของนักศึกษาที่สูงขึ้น (Shaw, Chambless, & Chessin, 1977)

ความเชื่อถือไว้วางใจในสถาบันการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำรงอยู่ขององค์การ การเรียนการสอนร่วมกันย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเพื่อให้ ตนเองและสถาบันประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (Marshall, 2000) ความไว้วางใจ มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ภายในองค์การก้าวหน้า และส่งผลให้พฤติกรรมในการปฏิบัติงานดีขึ้น อีกทั้งบุคคลจะมีความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายและรักษาสมาชิกให้คงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งพฤติกรรม (Lindop, 1987) ที่เสริมสร้างความน่าไว้วางใจความน่าเชื่อถือมาจากบุคลิก และความสามารถอันสร้างความอุ่นใจได้ว่าจะเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ ไม่ทำให้ผิดหวังโดยการที่ (Covey, 2018) สามารถแยกแยะพฤติกรรมความน่าเชื่อถือที่มาจากบุคลิกและความสามารถออกได้ 3 กลุ่ม คือ 1) พฤติกรรมที่มาจากบุคลิกภาพ 2) พฤติกรรมที่มาจากความสามารถ 3) พฤติกรรมที่มาจากบุคลิกและความสามารถ ดังนั้น พฤติกรรมของความน่าเชื่อถือของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ จึงต้องมีพฤติกรรมที่จำเป็นตรงความต้องการของนักศึกษา เพราะวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชน เช่น สถาบัน Gallup ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วประเทศ พบว่าประชาชนอเมริกัน 85% ระบุว่า พยาบาลมีคุณธรรมจริยธรรมสูงมาก หรือสูงเมื่อเทียบกับทุกวิชาชีพ ทั้งนี้ การประเมินได้ทำอย่างต่อเนื่องทุกปี (Dunn, Burmett, 1995) โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งเมื่อนักศึกษาพยาบาลเข้ารับการศึกษาในสถาบันการศึกษาใดย่อมแสดงว่า มีความเชื่อถือและไว้วางใจต่ออาจารย์ เมื่อมีความเชื่อถือไว้วางใจต่ออาจารย์ย่อมมีผลต่อนักศึกษา ทั้งนี้ อาจารย์ต้องมีส่วนในการลดภาวะเครียดของนักศึกษาด้วย (Lindop, 1987) แต่การมีความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการสุขภาพจะเกิดขึ้นได้จากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การมีสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะด้านสังคม การสื่อสาร ความซื่อสัตย์ ความเชื่อมั่น ความมั่นใจ และเอื้ออาทร รวมทั้งการยกย่องให้เกียรติ (Calnan & Rowe, 2004)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไม่พบงานวิจัยใดที่ทำการศึกษาในความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อระดับความน่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยเอกชน คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาความน่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในยุคปัจจุบันมีความคาดหวังด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์ซึ่งมีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพ ลดความเครียดของนักศึกษาและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของการร่วมกันจัดการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาสู่ความสุขและร่วมกันพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความน่าเชื่อถือไว้วางใจต่ออาจารย์ตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจอาจารย์พยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาประสบการณ์และมุมมองของนักศึกษาพยาบาลด้าน ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของอาจารย์ตามความคาดหวังของตนในมหาวิทยาลัยเอกชน แห่งหนึ่ง ทำการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาจากการประเมินการเรียนการสอนใน มคอ 5 รายวิชาและรายงานการประชุมของคณะที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสุ่มตัวอย่างนักศึกษาทุกชั้นปีแบบหลายขั้นตอน ในปีการศึกษา 2562 ดังนี้ นักศึกษาปีที่ 1 จำนวน 107 คน นักศึกษาปีที่ 2 จำนวน 89 คน นักศึกษาปีที่ 3 จำนวน 79 คน นักศึกษาปีที่ 4 จำนวน 81 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 367 คน สุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาทุกชั้นปีในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งจนได้ข้อมูลอิ่มตัว ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 61 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย content Analysis กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ให้ข้อมูล (Informants) คือ นักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยเอกชน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาล ที่มีประสบการณ์การเรียนใน

คณะพยาบาลศาสตร์มากกว่า 8 เดือน เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่พ้นระยะของการปรับตัว และได้รับการอบรม สอน ชี้แนะ จากอาจารย์ในคณะพยาบาลศาสตร์ และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่สามารถกำหนดผู้ให้ข้อมูลได้อย่างแน่ชัด เพราะการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้ขึ้นกับจำนวนผู้ให้ข้อมูล แต่ขึ้นกับการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว คณะผู้วิจัยจึงหยุดสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น จำนวน 61 คน

ผลการวิจัย

ความน่าเชื่อถือไว้วางใจอาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน สรุปได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความน่าเชื่อถือไว้วางใจต่ออาจารย์ตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน พบว่า นักศึกษาแต่ละชั้นปี กล่าวถึงพฤติกรรมที่น่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์ในคณะพยาบาลศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ดีและดีมาก แต่มีอาจารย์บางท่านที่ยังมีโอกาสพัฒนา สรุปประเด็นดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) บุคลิกภาพ และ 3) พฤติกรรมความเอื้ออาทรเอาใจใส่ การสร้างแรงจูงใจ เช่น ด้านความรู้ความสามารถ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ความสามารถ (ทางบวก) ผู้ให้ข้อมูล ระบุว่าอาจารย์มีความรู้ประสบการณ์สูง อาจารย์บางท่านเก่งมากๆ สอนและอธิบายให้พวกหนูจนเข้าใจ อาจารย์เก่งมาก พวกหมอยังยอมรับ พวกหนูรู้สึกภูมิใจในตัวอาจารย์และอยากทำได้เหมือนอาจารย์ เวลาฝึกงานเมื่อสิ้นสุดการฝึกอาจารย์สอนให้เรารู้จักประเมินตนเองว่ามีจุดไหนบ้างที่เราทำได้ดีและจุดไหนยังทำได้ไม่ดีหรืออาจารย์มีความรู้ดีสอนให้เข้าใจมีการยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของอาจารย์ทำให้เข้าใจและมองเห็นภาพคะ

โอกาสพัฒนา ความรู้ทักษะไม่ตรงกันและไม่พร้อม ทักษะการพยาบาลคะ อาจารย์บางท่านทำไม่ได้ให้นักศึกษาไปทำกับพี่พยาบาลซึ่งพี่บางคนดุและพูดไม่ดีกับเราว่าเรียนมาได้อย่างไร หนูรู้สึกแย่คะอาจารย์

ทักษะการสั่งงาน และการใช้สารสนเทศไม่พร้อม การสั่งงานควรสั่งงานให้ชัดเจน บางครั้งนักศึกษาสับสนตีความไม่เหมือนกัน การเตรียมการสอนบางวิชาควรใช้ IT ที่ทันสมัยถูกต้อง เพิ่มความรู้ที่ทันสมัย

1.2 บุคลิกภาพ (ทางบวก) ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ยิ้มแย้ม บุคลิกดี แต่งตัวดี เป็นกันเอง เข้าถึงง่ายคำพูดของอาจารย์ที่แสดงว่าอาจารย์เชื่อมั่นตัวนักศึกษาทำให้เรารู้สึกมั่นใจตนเองมากขึ้นหนูก็รู้ว่าพวกหนูไม่เก่งแต่อาจารย์ก็ใจเย็นสอนพวกหนูจนทำได้โดยเฉพาะในการขึ้นฝึกงานบน ward ทำให้พวกหนูกล้าที่จะพูดกับพี่ที่ตึกคำพูดของอาจารย์ที่แสดงว่า

อาจารย์เชื่อมั่นตัวนักศึกษาทำให้เรารู้สึกมั่นใจตนเองมากขึ้นหนูก็รู้ว่าพวกหนูไม่เก่งแต่อาจารย์ก็ใจเย็นสอนพวกหนูจนทำได้โดยเฉพาะในการขึ้นฝึกงานบน wardทำให้พวกหนูกล้าที่จะพูดกับพี่ที่ตึก อาจารย์สอนให้รู้จักการวางตัวให้สามารถทำคนไข้เชื่อถือ

โอกาสพัฒนา การพูดของอาจารย์ตอนขึ้น ward บางคนการเลี้ยงดูไม่เหมือนกันเจอคำพูดแรงๆของอาจารย์บางคนก็รูสึกมากบางคนเฉยๆ ทำให้ขาดกำลังใจและไม่อยากเรียน เพื่อนบางคนที่โดน แอบไปร้องไห้ อยากให้อาจารย์ soft soft คำพูดคะ อาจารย์ให้กำลังใจกันบ้างไม่พูดประชดนักศึกษา

1.3 สัมพันธภาพ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ความเป็นกลางด้านอารมณ์ไม่เหวี่ยงวีนนักศึกษาความมีเหตุผลและการรับฟังนักศึกษา อารมณ์เสียตำหนินักศึกษารุนแรงต่อหน้าผู้อื่น ใช้คำพูดไม่น่าฟัง การพูดของอาจารย์ตอนขึ้น ward บางคนการเลี้ยงดูไม่เหมือนกันเจอคำพูดแรงๆของอาจารย์บางคนก็รูสึกมากบางคนเฉยๆ ทำให้ขาดกำลังใจและไม่อยากเรียน เห็นเพื่อนบางคนที่โดน แอบไปร้องไห้ อยากให้อาจารย์ soft soft ลงบ้างครับ พวกผมเข้าใจบางครั้งนักศึกษาก็ไม่ได้เรื่องจริงๆความเอื้ออาทรเอาใจใส่ (ทางบวก) ได้แก่ มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ให้สอบแก้ตัว ช่วยเหลือสอนจนเข้าใจ อาจารย์ช่วยหนูทุกเรื่องค่ะเช่นช่วยเรื่องค่าเทอมหาทุนการศึกษา หนูคาดหวังว่าการดูแลของอาจารย์ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยจะได้รับการดูแลแบบครอบครัว หรือลูกหลาน หนูได้รับตามที่คาดหวังคะ หนูคาดหวังว่าการดูแลของอาจารย์ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยจะได้รับการดูแลแบบครอบครัว หรือลูกหลาน หนูได้รับตามที่คาดหวังคะ ให้เวลาเวลากับนักศึกษาเข้าถึงง่ายและให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาสามารถช่วยเหลือได้ อาจารย์มีความเป็นกันเองเปิดโอกาสให้เข้าหาอาจารย์ได้ง่ายและไม่ประกาศผลสอบที่นักศึกษาสอบตกให้เพื่อนรู้

โอกาสพัฒนา ได้แก่ ขาดความมั่นใจเพราะอาจารย์ไม่เข้าใจนักศึกษาไม่สร้างแรงจูงใจเชิงบวก หมดกำลังใจเมื่ออาจารย์ตำหนิรุนแรงและไม่ชื่นชมสถาบันไม่ชื่นชมในความสามารถของสถาบันและนักศึกษา

1.4 การสร้างแรงจูงใจ (ทางบวก) ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า อาจารย์มีภาวะผู้นำเมื่อนำนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติ หนูจำได้คะ การขึ้น ward ฝึก Funda ครั้งแรกหนูไม่รู้ว่าจะเข้าหาพี่พยาบาลอย่างไรกลัวไปหมด อาจารย์เข้ามาช่วยและแสดงวิธีการสร้างสัมพันธภาพให้เห็นเป็นตัวอย่าง สอนทักษะการใช้ชีวิตให้รู้จักกับโลกภายนอกได้กว้างขึ้น สอนวิธีปรับตัวเข้าสังคมแก้ปัญหาหน้างานได้ดีทำให้พวกเรามั่นใจเป็นที่พึ่งที่ดี คอยติดตามงานของนักศึกษาให้นักศึกษาส่งงาน ให้โอกาสสอบแก้ตัวเมื่อเราสอบไม่ผ่านเกณฑ์

โอกาสพัฒนา ให้กำลังใจและพูดให้เกิดกำลังใจบ้างบ้างครับ พวกผมเข้าใจบางครั้งนักศึกษาก็ไม่ได้เรื่องจริง ๆ ส่วนการศึกษาความคาดหวังด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจต่ออาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลด้านในมหาวิทยาลัยเอกชน

2. ประเด็นความคิดเห็น ด้านความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือและไว้วางใจต่ออาจารย์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือและไว้วางใจต่ออาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมดและวิเคราะห์องค์ประกอบและจัดทำข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลรหัส (Code) ได้จำนวนข้อการจัดกลุ่มองค์ประกอบย่อย (Element) 18 ข้อ จากองค์ประกอบหลัก 5 ข้อ ดังนี้ 1) ความรู้เนื้อหาและกระบวนการเรียน การสอน 2) ความรู้ ทักษะการสอนงาน และนิเทศงานในคลินิก และ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ 4) อ่อนโยนสุภาพ พูดจาไพเราะ 5) พูดจาไพเราะ 6) การแต่งกายเหมาะสม 7) มารยาทสังคมดี 8) มีความคิดบวก 9) เอื้ออาทร เอาใจใส่ 10) ช่วยเหลือเกื้อกูล 11) ยุติธรรม ไม่ลำเอียง ซื่อสัตย์ 12) เห็นแก่ส่วนรวม 13) เสมอภาค ให้เกียรติ 14) สร้างแรงจูงใจ 15) เป็นแบบอย่างที่ดี 16) มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา 17) เข้าใจผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ 18) วิสัยทัศน์ / รอบรู้ ปรับตัวตามสากล

อภิปรายผล

ความน่าเชื่อถือไว้วางใจอาจารย์ตามความคาดหวังของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยเอกชน มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ คือ

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย เป็นนักศึกษาพยาบาลทุกระดับส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีนักศึกษาส่วนมากเป็นหญิงคิดเป็นร้อยละ 80 คน นักศึกษาพยาบาลทุกระดับอาจมีประสบการณ์ได้รับการเรียนรู้ และการสอนจากอาจารย์ที่แตกต่างกันบ้าง แต่ทุกกลุ่มจะให้ข้อมูลอย่างตั้งใจและหลากหลายเห็นได้ว่าการให้ข้อมูลชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3 มีจำนวนน้อยเพียง 10 และ รวม 15 คน ชั้นปีที่ 4 มีประสบการณ์มาก สามารถให้ข้อมูลที่หลากหลายจนอิ่มตัวจำนวน 26 คน และ ในช่วงอายุ 18- 22 ปี มีวุฒิภาวะที่เป็นผู้ใหญ่การให้ข้อมูลจึงชัดเจน ตรงประเด็นเป็นส่วนมาก ทั้งนี้ความน่าเชื่อถือ (Credibility) เกิดจากบุคลิก (Character) และความสามารถ (Competence) ที่พัฒนาได้ถ้ามีความเข้าใจการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับบุคคลก็ต้องมาจากพฤติกรรมบางอย่างที่เราแสดงออกไปให้เขาเห็นทำให้เกิดความไว้วางใจ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูล พบว่า พฤติกรรมความน่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์ที่พบเป็นพฤติกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลชื่นชมเป็นส่วนมากมีเพียงร้อยละ 10 ที่ต้องพัฒนา เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ พบว่า อาจารย์ส่วนมากมีความรู้ประสบการณ์ที่สูง หลากหลายทำให้กระบวนการเรียนการสอนยังไม่ค่อยสอดคล้องกัน องค์การอนามัยโลกระบุว่า มีผู้ป่วยหลายร้อยล้านคนติดเชื้อในโรงพยาบาล สอดคล้องกับสถาบันการแพทย์สหรัฐอเมริกา (Institute of Medicine: IOM, 2019) พบว่า มีผู้ป่วยได้รับผลกระทบจากความผิดพลาดในกระบวนการดูแลรักษาจำนวน 44,000-98,000 คน/ปี (ณัฏฐ์

ชุดา วิจิตรจามรี, 2558) และในประเทศแคนาดา มีเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้น 185,000 ครั้ง/ปี โดย 70,000ครั้ง เป็นเหตุการณ์ที่สามารถป้องกันได้ ส่วนความเอื้ออาทรเอาใจใส่พบว่าได้รับการเอาใจใส่ดีมากการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ช่วยเหลือสอนจนเข้าใจให้โอกาสในการสอบแก้ตัว และช่วยด้านอื่นๆ เช่น เรื่องค่าเทอม หาทุนการศึกษา แต่ส่วนที่ควรเพิ่มเติม คือ ความยุติธรรม อาจเนื่องจากการรับรู้ของนักศึกษาที่ขาดการสื่อสารข้อมูลเหตุผลของการจัดการต่างๆ เพราะการรักษาความลับเรื่องส่วนตัวความจำเป็นของนักศึกษาเป็นบทบาทสำคัญของครูที่ต้องสร้างความไว้วางใจ (Acosta, Salanova, & Llorens, 2012).

ในการสร้างแรงจูงใจพบว่าอาจารย์ส่วนมากพูดให้เกิดความมั่นใจแต่ยังขาดการจูงใจให้เห็นคุณค่าของสถาบันการศึกษาการสร้างคุณค่าให้แก่สถาบันมีความสำคัญมากการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อ การเกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การนั้นคือ ความไว้วางใจในองค์การ หรือที่เรียกว่า Organizational Trust ความไว้วางใจในองค์การ หมายถึง การที่บุคคลมีความตั้งใจหรือเต็มใจที่จะ กระทำให้กับบุคคลอื่นด้วยความตั้งใจที่ดี ซึ่งเกิดจากความรู้สึกเชื่อมั่น เชื่อถือ และมั่นใจในคำพูดหรือการกระทำของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์การใดองค์การหนึ่ง (Cook & Wall, 1980) การเป็นพยาบาลที่ดีทำให้นักศึกษาบางส่วนขาดความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ในสถาบันและสาขาวิชาการพยาบาล

2. ความคาดหวังของนักศึกษาต่อพฤติกรรมที่สร้างความเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ความรู้ ทักษะการสอน บุคลิกภาพ สัมพันธภาพ ภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ได้แก่ องค์ประกอบย่อย 18 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาถึงความรู้สึก ความสุขในการเรียน สถาบันการศึกษาตามที่นักศึกษาต้องการมี 5 อันดับแรก คือ 1) สถาบันมีชื่อเสียง มีคุณภาพ 2) มีสวัสดิการที่ดี 3) อาจารย์ใจดี อบอุ่นเป็นกันเอง ดูแลนักศึกษาเป็นอย่างดี 4) อาจารย์มีความรู้ความสามารถ 5) บรรยากาศที่เป็นมิตร เอื้ออาทรระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง อาจารย์ และบุคลากรด้านความรู้ทักษะการสอน อาจารย์ควรมีความรู้เนื้อหาและทักษะการสอน 1) การจัดการกระบวนการเรียนการสอน 2 ความรู้ทักษะการสอนงาน และนิเทศงานในคลินิก 3 การประเมินผลการเรียนรู้คุณลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ มีความสอดคล้อง (Consistency) (ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี, 2558) บุคลิกภาพ เช่น อ่อนโยน สุภาพ พูดจาไพเราะ การแต่งกายเหมาะสม มารยาทสังคมดีมีบุคลิกภาพภายในภายนอกที่ดี งามช่วยเหลือสนับสนุน มีจิตบริการและภาวะอารมณ์คงที่ตามแนวคิด การศึกษาคุณสมบัติของครูควรมีความเคารพ เคารพตนเอง ไม่แสดงอาการดูถูกเหยียดหยามผู้อื่นเคารพผู้อื่นมีกริยามารยาทที่ดีและค่านิยมที่ดี มีเกียรติ คิดบวก คิดเชิงบวกเป็นผู้ส่งเสริมที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้อื่น แนะนำเชิงบวกและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นส่งเสริมให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จมากขึ้นไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน นำสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อให้คนอื่นๆไปใช้ให้มีชีวิตที่ดี

ซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา ความภักดี (Loyalty) ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี (2558) ระบุว่า ผู้ที่ไว้วางใจได้ต้องให้การสนับสนุนเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ใช่ชื่นชมเวลาอยู่ต่อหน้าบุคคล แต่ปล่อยข่าวลือ ลับหลังเขามีสัมพันธภาพช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร สนใจความสุขทุกข์ของผู้อื่นรู้วิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีไม่นินทาว่าร้ายใครช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่นและเห็นคุณค่าของเวลาผู้อื่นไม่เห็นแก่ตัว ส่งเสริมให้ทุกคนรู้สึกดีต่อตนเอง พยายามดึงศักยภาพของผู้อื่นให้มั่นใจในตนเอง ไม่เน้นข้อจำกัดของผู้คน เตรียมและส่งเสริมให้ทุกคนก้าวหน้าประสบความสำเร็จ นักศึกษาจึงมีความคาดหวังต่อครูที่เปรียบเหมือนพ่อแม่ ที่ถ่ายทอดความรู้ ชี้นำส่งเสริมมีความรู้ เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับการศึกษาของ วารุณี มีเจริญ และศักดิ์มงคล เชื้อทอง (2555); ชุติมา มาลัย (2550) พบว่า อาจารย์พยาบาลมีพฤติกรรมเอื้ออาทร ทำให้นักศึกษารับรู้และซึมซับความเอื้ออาทรได้ นอกจากนั้น มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง ไม่เห็นแก่ตัว เสมอภาคให้เกียรติเป็นสิ่งสำคัญเปรมฤดี ศรีวิชัย และพิมพิมล วงศ์ไชยา (2555); Dawson and Speak (2008); Kim and Kim (2009) พบว่า นักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 มีการรับรู้ความเชื่อถือไว้วางใจต่ออาจารย์พยาบาลด้านความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ความรับผิดชอบและไม่เห็นแก่ตัวมากที่สุด เช่น การมีคุณธรรม (Integrity) ได้แก่ ความซื่อสัตย์และความจริงใจ ความสามารถในการเปิดเผยและแบ่งปันความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกกับผู้อื่นอย่างซื่อสัตย์ที่นักศึกษารับรู้ ภาวะผู้นำ สร้างแรงจูงใจการสนับสนุนและกระตุ้นสนับสนุนและกระตุ้นครอบครัวสนับสนุนและกระตุ้นเพื่อนและผู้ร่วมงานทำดีไม่หวังสิ่งตอบแทนรู้บุญคุณผู้อื่นเป็นแบบอย่างรับผิดชอบตรงต่อเวลา โปร่งใสแสดงตนเองตามจริงและยอมรับและรู้จุดแข็งจุดอ่อนตนเองยอมให้ผู้อื่นรู้จุดแข็งจุดอ่อนของตนไม่หลอกสิ่งที่กล่าวถึงตรงไปตรงมา 3 สม่ำเสมอLสิ่งที่ทำสม่ำเสมอไม่ว่าที่ใดไม่แสดงความหลอกลวง มีความน่าเชื่อถือทุกเรื่องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีการจัดการทรัพยากร เข้าใจผู้อื่นทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีวิสัยทัศน์ได้แก่ รอบรู้ทันสมัย ปรับตัวตามสากล มีวิสัยทัศน์ การเปิดกว้าง (Openness) มีความรอบรู้ทันสมัย มีศึกษาถึงความรู้สึก ความสุขในการเรียนซึ่ง ผจงจิต ไกรถาวร (2557) ระบุว่า สถาบันการศึกษาตามที่นักศึกษาต้องการมี 5 อันดับแรก คือ 1) สถาบันมีชื่อเสียง 2) มีคุณภาพ 3) มีการศึกษาที่มีคุณภาพ 4) เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นว่า และ 5) มีคุณภาพที่น่าเชื่อถือได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการฉายภาพมุมมองของนักศึกษาพยาบาลต่อความน่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์ที่พบและความคาดหวังของนักศึกษาควรทำวิจัยต่อไปในการพัฒนาความน่าเชื่อถือของอาจารย์เพิ่มขึ้นให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามแนวคิดของยุคของการเรียนรู้ทศวรรษที่ 21 หรือยุค new normal สามารถประยุกต์ใช้ในการสร้างความ

น่าเชื่อถือไว้วางใจของอาจารย์พยาบาลหรือผู้นำทางการพยาบาลในการสร้างการสร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจ แม้ว่ามีพฤติกรรมที่อยู่ในระดับดีและดีมากแต่ยังมีบางประเด็นที่ต้องทำการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นเช่น ความรู้ ทักษะการสอน ความรู้เนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอน ความรู้ทักษะการสอนงาน และนิเทศงานในคลินิก การประเมินผลการเรียนรู้การสร้างเสริมบุคลิกภาพได้แก่ อ่อนโยนสุภาพ พูดจาไพเราะ การแต่งกายเหมาะสม มารยาทสังคมดี คิดบวก ซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา สัมพันธภาพ ช่วยเหลือเกื้อกูล ยุติธรรมไม่ลำเอียง ไม่เห็นแก่ตัว เสมอภาคให้เกียรติภาวะผู้นำ สร้างแรงจูงใจ เป็นแบบอย่างรับผิดชอบตรงต่อเวลา เข้าใจผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีวิสัยทัศน์ ได้แก่ รอบรู้ทันสมัย ปรับตัวตามสากล มีวิสัยทัศน์ สามารถนำไปพัฒนาความน่าเชื่อถือของตนเองเพิ่มขึ้นองค์กรควรนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการประเมินสมรรถนะของอาจารย์และพัฒนาระบบที่สามารถส่งเสริมให้อาจารย์ก้าวสู่ความเป็นเลิศและได้รับความเชื่อถือไว้วางใจเป็นแบบอย่างต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชมนาด ฉางวัง. (2554). *ความไว้วางใจในองค์การ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การกับผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจังหวัดนครนายก.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

ชุติมา มาลัย. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของอาจารย์วิทยาลัย พยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี. (2558). *การสื่อสารในองค์การ.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เปรมฤดี ศรีวิชัยและพิมพิมล วงศ์ไชยา. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งความเครียดและภาวะซึมเศร้าของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา.*วารสารสภาการพยาบาล, 27(4), 57.

ผจงจิต ไกรถาวร. (2557). *ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและการรับรู้สภาพสิ่งแวดล้อมละแวกบ้านของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเขตกรุงเทพมหานคร. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 19*(1), 143-156.

วารุณี มีเจริญและศักดิ์มงคล เชื้อทอง. (2555). *พฤติกรรมเอื้ออาทรในการปฏิบัติการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, 61*(3).

Acosta, Mg.H, Salanova, M., & Llorens, S. (2012). *How organizational practices predict team work engagement: The role of organization trust*. Ciencia & Trabajo, 14(Special issues), 1-10

Borman, W.C., & Motowidlo, S.J. (1997). *Human performance organizational citizenship behavior and contextual performance. Mahwah,* NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Caballero, R.J., & Krishhamurthy, A. (2010). *Integrated risk management in the flight to quality.* The Journal of Finance, 63(5), 2195-2230.

Calnan, N., & Rowe, R. (2004). *Trust in healthcare: an agenda for future research.* (discussion paper) Nuffield Trust Seminar on 17 November.

Cook, J., & Wall, T. (1980). *MRC social and applied psychology unit department of Psychology The University Sheffield.* Retrieved from https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.2044-8325.1980.tb00005.x

Covey, S.M.R. (2018). *The speed of trust: the one thing that changes everything*. Retrieved from https://resources.franklincovey.com/mkt-olv1/22-stephen-m-r-covey

Dunn, S.V., & Burnnett, P. (1995). *The development of a clinical learning environment scale.* Journal of Advanced Nursing, 22. 1166-1173.

Keith, F. (2012). *How to build trust in a virtual work place*. Retrieved September 29, 2012 from http://blogs.hbr.org/cs/2012/10/how_to_ build_trust_in_virtual.html

Lindop, E. (1987). *Factor associated with student and pupil nurse wastage.* Journal of Advanced Nursing, 12(6), 751-756.

Organ, D.W., & Bateman, T.S. (1991). *Psychology: organization behavior*. New York: Irwin.

Saunders, M.N.K., Skinner, D. Dietz, G., Gillespie, N. & Lewicki, R.S. (2010). *Organizational trust a cultural perspective.* (1st ed). Cambridge: Cambridge University Press.

Shaw, J.M., Chambless, M.S., & Chessin, D.A. (1977). *Cooperative problem solving: using K-W-D-L as an organization technique.* Retrieved April 23, 2009, from http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/results/results_single_ftPES,

ภาวะผู้นำสู่การสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ในพยาบาล Gen Y
LEADERSHIP FOR INNOVATIVE WORK BEHAVIOR FOR NURSE GENERATION GEN Y

[1]อัญชัญ วัฒนาพันธ์ศักดิ์, [2]นวลใย พิศชาติ และ [3]สมหญิง ฤทธิ์ลือไกร,

[1]Anchun Wattanapansak, [2]Nualyai Pitsachart and [3]Somying Ritluegkrai

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย

Shinawatra University, Thailand.

[1]Anchun_w@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างพฤติกรรมในการทำงาน ในปัจจุบันทีมงานทางการพยาบาลมักจะพบว่ามีพยาบาลในกลุ่มพยาบาล Gen Y เป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆประกอบกับการบริการด้านการพยาบาลต้องให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้องทันเวลาในสภาวะที่หลากหลายและซับซ้อน พยาบาลต้องมีความคิดการให้บริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์อยู่เกือบตลอดเวลาตามบริบทที่แตกต่าง บทบาทของภาวะผู้นำของพยาบาลในการนำกลุ่มพยาบาล Gen Y มีความจำเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่จะสามารถสร้างแรงจูงใจและใช้ศักยภาพของพยาบาลกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรผู้นำต้องเปิดใจยอมรับ และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อพยาบาลในกลุ่มนี้ในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านความเชื่อทัศนคติ คุณลักษณะ ความต้องการและการสร้างแรงจูงใจ อีกทั้งนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร ผู้นำต้องมีความมั่นคงในอารมณ์ ได้รับความรู้ สิ่งแวดล้อมในงานที่เหมาะสม ส่วนปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในพยาบาลกลุ่มนี้โดยสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เช่น พฤติกรรมที่สร้างสรรค์ ต้องมีความเชี่ยวชาญทางการพยาบาล มีทักษะเชิงสร้างสรรค์ และมีแรงจูงใจ ดังนั้นการพัฒนาการสร้างสรรค์ในพยาบาล Gen Y ต้องดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เปิดเผย ให้อิสระทางความคิด ให้บุคลากรกล้าเสี่ยง ตัดสินใจได้ มีเวลาให้ทบทวน ตรึกตรอง

ไม่ย่อท้อต่อความผิดพลาด สร้างความรู้ใหม่ ยอมรับความแตกต่างทางความคิดหรือผลงาน จะช่วยให้พยาบาล Gen Y มีความคิดสร้างสรรค์ได้ดีขึ้นและส่งผลต่อคุณภาพการพยาบาลดีขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; พฤติกรรม; การสร้างสรรค์; พยาบาล generation Y

Abstract

Leadership is vital to all aspects of management especially the creation of behavior at work. At present, it has been found that the number of Gen Y nurses has been continuously growing while nursing services need to be abruptly and timely provided in various complex situations. Nurses always need creative thinking according to various contexts. It is, therefore, essential that leaders of nurses have their roles in leading Gen Y nurses. For factors influencing creative behavior that will motivate and efficiently utilize the potentials of Gen Y nurses and maximize the benefits of the organization, leaders must open their minds to accept and adapt their attitudes towards them in various aspects such as beliefs, attitudes, attributes, needs and motivation that can be applied for promoting creative thinking for developing innovations of the organization. Leaders must have emotional stability in acknowledging suitable knowhow and task environment. Essential factors facilitating creative development of Gen Y nurses include creative behavior, expertise in nursing, creative skills and motivation. Building innovative behavior for Gen Y nurses must be implemented through participation, openness, freedom of thought, decision making, risk taking, not being discouraged with failure, having time to review, creating new knowhow, open for different ideas or outputs. This will also help Gen Y nurses improve their creative thinking and nursing quality.

Keywords: Leadership, Behavior, Innovative, Generation Y Nurses

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี นวัตกรรม (Edwards-schachter, 2018) ซึ่งนวัตกรรม (innovation) หรือการทำลายอย่างสร้างสรรค์ (creation destruction) โดยใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์นั้น ผู้นำจะต้องมีหน้าที่สร้างการเปลี่ยนแปลง (Sledzik, 2013) กล่าวคือ เมื่อมีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการขึ้นมา สิ่งเหล่านั้นจะทำลายสิ่งที่มีอยู่เดิมแล้ว โดย World Economic Forum (2016-2017) ได้เสนอแนะว่า ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ช่วยให้บุคลากรสามารถพัฒนาตน ให้มีผลงานโดนเด่นในแต่ละองค์กรของตนเอง

องค์กรพยาบาล เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงข้างต้น เกิดความคาดหวังต่อบริการทางการแพทย์ที่สูงขึ้นจากผู้รับบริการ เป็นแรงกดดันอีกทางที่ทำให้เกิดปรับตัวขององค์กรพยาบาลที่จำเป็นต้องแข่งขันกันด้วย ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของพยาบาล และเกิดการต่อยอดความคิดไปสู่นวัตกรรมทางการพยาบาลเพื่อเกิดการพัฒนาคุณภาพบริการที่มีความยั่งยืน ซึ่งองค์กรที่ประสบความสำเร็จทั่วโลก ต่างให้ความสำคัญในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในการสร้างนวัตกรรมขององค์กร โดยนำความคิดสร้างสรรค์ใส่เข้าไปให้เกี่ยวข้องในกิจกรรมของการทำงาน โดยมีผู้นำทางการพยาบาลเป็นผู้กระตุ้นให้ก่อเกิดหรือส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (McGregor, 200 :9)

พยาบาลวิชาชีพเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพ สุขภาวะของประชาชน ซึ่งพยาบาลวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติงาน Generation Y กำลังก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในวิชาชีพพยาบาล เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ที่กำลังปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญ พยาบาลในกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่มีเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เจริญอย่างรวดเร็ว ดังนั้นพยาบาลรุ่นนี้จึงมีความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประกอบกับลักษณะนิสัยที่กล้าแสดงออก เป็นตัวของตัวเองสูง ชอบความเป็นอิสระ มีเสรีในการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อ อดทนต่ำทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มักคิดนอกกรอบ มองการทำงานเป็นเรื่องสนุก ท้าทาย ชอบความชัดเจนในการงาน (Tepna, 2016) ภาวะผู้นำจึงจำเป็นต้องเข้าใจทัศนคติ พฤติกรรม คุณลักษณะของพยาบาลวิชาชีพ Generation Y ดังกล่าวข้างต้นและสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในองค์กร

บทความนี้ มุ่งนำเสนอความรู้เกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ ที่จะสามารถสร้างแรงจูงใจและใช้ศักยภาพของพยาบาลกลุ่ม

นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร อีกทั้งนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กรต่อไป

ภาวะผู้นำ

องค์กรพยาบาลจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำพาองค์กรหรือภาวะผู้นำของหัวหน้างาน เนื่องจากภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผู้บริหารองค์กร ที่จะนำพาให้องค์กรบรรลุถึงเป้าหมายเป็นความสามารถส่วนบุคคลที่จะสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจหรือสั่งการให้บุคคลอื่นทำ สร้างอย่างใดอย่างหนึ่งให้องค์กรพัฒนาไปได้ (Dalf, 2005)

ภาวะผู้นำของหัวหน้าพยาบาลในช่วงปี พ.ศ.2551-2560 ประกอบด้วยด้าน 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะและบุคลิกภาพ 2) ด้านความรู้ความสามารถ 3) ด้านการมีจริยธรรมและคุณธรรมในการปฏิบัติงาน 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่าย 5) ด้านสร้างแรงจูงใจการเสริมพลังอำนาจ และการสร้างบรรยากาศในงาน 6) ด้านการมีวิสัยทัศน์และการจัดการเชิงกลยุทธ์ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพบริการและการตลาด 8) จัดการความรู้และการบริหารการเปลี่ยนแปลง และ 9) ด้านการบริหารงานทั่วไปและการบริหารทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดของ Phinaitrup (2013) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดขององค์การที่ต้องปรับปรุง คือ การลงทุน ในคนและสร้างภาวะผู้นำ (leadership) ที่มีวิสัยทัศน์และ พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรม (innovative behavior) ให้มี แรงขับในตนเองสูง มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ คิดค้น นวัตกรรมใหม่ มีความฝันและไม่กลัวความล้มเหลว อีกทั้ง ยังต้องเป็นผู้สนับสนุนให้องค์การมีบรรยากาศนวัตกรรม (innovative climate) โดยการส่งเสริมให้สมาชิกในองค์การ มีอิสระที่จะคิดสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรม ผ่านงานประจำ(routine work-based innovation) รวมถึงการบริหารจัดการความรู้ในองค์การ (knowledge management) ให้มีการพัฒนาความรู้ใหม่ สามารถเข้าถึง ความรู้ที่รวดเร็วและแบ่งปันความรู้ โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายใน องค์การจนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และเชื่อมโยงระหว่าง ทีมงานและความรู้ทั้งภายในและภายนอกเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม

นอกจากนี้ องค์กรพยาบาลจะประสบความสำเร็จได้มากหรือน้อยนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำองค์กรหรือภาวะผู้นำของหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล (นิตยา ศรีญาณลักษณ์, 2545)

พยาบาลใน Generation Y

ในองค์กรพยาบาลประกอบไปด้วยพยาบาลวิชาชีพที่หลากหลายทั้งด้านอายุ ความคิด การรับรู้ หรือพฤติกรรมที่แสดงออก รวมถึงการมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การเลี้ยงดูปลูกฝังจากสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงประสบการณ์ในชีวิตทีแตกต่างกัน จัดแบ่งได้ 3 รุ่น ดังนี้

1. พยาบาลวิชาชีพ Baby bloomers เป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วยปี ค.ศ. 1946-1964 อยู่ระหว่าง 53-71 ปี บุคคลกลุ่มนี้จะมีประสบการณ์ความยากลำบากของครอบครัว ลักษณะเด่นคือขยัน สู้งานหนัก มุ่งมั่นกับความสำเร็จ ทำงานหนักเพื่อสร้างความมั่นคง ทุ่มเทให้กับงานและองค์กรมาก จงรักภักดีกับองค์กร จึงไม่ค่อยเปลี่ยนงานบ่อย ซึ่งพยาบาลกลุ่มนี้ปัจจุบันคือผู้ที่อยู่ในส่วนของหัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้ตรวจการ หรือหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล

2. พยาบาลวิชาชีพ Generation X เป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วงปี ค.ศ.1965-1980 มีอายุในช่วง 37-52 ปี กลุ่มบุคคลนี้เติบโตมาในยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ มีการับวัฒนธรรมผ่านสื่อโทรทัศน์ ลักษณะนิสัยจึงชื่นชอบความแปลกใหม่ สนใจเทคโนโลยี มีชีวิตที่สะดวกสบายด้วยเครื่องอำนวยความสะดวก คนรุ่นนี้จึงจะกระตือรือร้น รักการแข่งขัน พร้อมเรียนรู้ และทำทุกอย่างได้เพียงลำพัง ไม่พึ่งพาใคร พร้อมรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ (Tepa, 2016) ทำให้พยาบาลกลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญในการทำงาน เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการทำงาน พร้อมเริ่มเป็นผู้บริหารต่อไป

3. พยาบาลวิชาชีพ Generation Y เกิดในช่วงปี ค.ศ.1981-1995 มีอายุระหว่าง 22-36 ปี บุคคลกลุ่มนี้ เติบโตในสังคมยุคดิจิตอล ส่งผลให้มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญและสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่มักใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ ลักษณะนิสัยจึงเป็นตัวของตัวเองสูง ชอบแสดงออก ชอบความเป็นอิสระ มีเสรีภาพในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนต่างเพศ ทะเยอทะยาน ความอดทนต่ำ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ชอบคิดนอกกรอบ มองการทำงานเป็นเรื่องสนุก ท้าทาย ชอบความชัดเจน เลือกงานที่จะสร้างความมั่นใจว่าจะมีความสุข และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต (Tepa, 2016)

จากคุณสมบัติดังกล่าว ส่งผลให้พยาบาลในกลุ่มนี้ มีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ มีรูปแบบการคิดด้านการสร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ สามารถสร้างสรรค์วิธีการคิด การทำงาน หรือการแก้ปัญหาในงานได้แตกต่างจากเดิม มีความเชื่อมั่นในความสามารถด้านการสร้างสรรค์ของตน แสวงหาโอกาสพร้อมเปิดรับประสบการณ์ใหม่ในด้านการสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Miron et.al (2004) ที่พบว่า บุคคลที่มีรูปแบบการคิดสร้างสรรค์ระดับสูงจะรู้สึกสนุกเมื่อได้ทำงานที่ต่างไปจากเดิม พยาบาลกลุ่มนี้จัดเป็นกำลังสำคัญในระบบสุขภาพ ที่สามารถจะพัฒนาความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและสร้างสรรค์งาน

นวัตกรรมผ่านพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่มีอยู่แล้วในตนเอง การเข้าใจคุณสมบัติของพยาบาล gen y จะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการจัดการสอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายของงานสามารถบรรลุได้ง่ายเพราะความเข้าใจและการมอบหมายงานที่ถูกต้องจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจตรงประเด็นมากขึ้นนั่นเอง

แนวทางการบริหารพยาบาลวิชาชีพ Generation Y

1. ผู้นำต้องเปิดใจยอมรับและปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อพยาบาลในกลุ่มนี้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านความเชื่อ ทัศนคติ คุณลักษณะ ความต้องการและการสร้างแรงจูงใจ เพราะปัจจุบันผู้นำส่วนใหญ่เป็นพยาบาลวิชาชีพในรุ่น Baby bloomers มุ่งมั่นในการทำงานและอุทิศตน เน้นการทำงานให้องค์กรมากกว่า พยาบาลวิชาชีพ Generation Y (Keepnews, 2010)

2. ผู้นำต้องมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มองโลกในแง่ดีเข้าถึงได้ง่าย มีความเชี่ยวชาญรอบรู้ในงานที่ทำ มีทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ และยุติธรรม คุณลักษณะดังกล่าวมักได้รับการยอมรับและได้รับความร่วมมือจากพยาบาลวิชาชีพ Generation Y ส่งผลให้เกิดความตั้งใจและร่วมมือในการทำงานในองค์กรมากขึ้น

3. ผู้นำควรได้รับการฟื้นฟูความรู้และทักษะทางเทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เพื่อจะได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะกับพยาบาลในกลุ่ม Generation Y ได้

4. ผู้นำควรจัดระบบการบริหารทีมงานให้เอื้อต่อการเสริมสร้างบรรยากาศการหรือสิ่งแวดล้อมในที่ทำงานที่ดี โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทร อบอุ่น มีความเป็นธรรม มีความเป็นพี่น้อง สนับสนุนและยืดหยุ่นต่อวิถีชีวิต มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็น เนื่องจากพยาบาลกลุ่ม Generation Y มักเบื่อหน่ายสภาพแวดล้อมในการทำงานได้ง่ายกว่าพยาบาลกลุ่มอื่น

ดังนั้น หากผู้นำทางการพยาบาลมีปรับเปลี่ยนมุมมองในการบริหารงานให้ตอบสนองความต้องการพยาบาลวิชาชีพกลุ่มนี้ย่อมทำให้องค์กรเกิดนวัตกรรม โดยผ่านลักษณะและพฤติกรรมสร้างสรรค์ของพยาบาลวิชาชีพในพยาบาลกลุ่ม Generation Y นี้

พฤติกรรมสร้างสรรค์ (Innovative behabivor) จากการศึกษาของ Ambile (2012) ในทฤษฎีองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ (componential theory of creativity) พบว่า ความสามารถด้านการสร้างสรรค์ของบุคคลนั้นเกิดจากบุคคลมีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะนำความคิดมาทำให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพฤติกรรมสร้างสรรค์การทำงานที่มุ่งนวัตกรรมนั้น พบว่าพฤติกรรมที่มุ่งเน้นด้านการสร้างสรรค์ขึ้นอยู่กับปัจจัย

ภายนอกบุคคลได้แก่ องค์กรหรือคุณลักษณะของผู้นำ แล้วส่งผลต่อปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ทักษะหลักๆที่เกี่ยวในงานมีแรงจูใจภายในบุคคลต่องานและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ เป็นการแสดงออก หรือการกระทำของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่มีความใหม่ ทั้งด้านความคิดและกระทำ อาจหมายถึง กระบวนการหรือผลผลิตของงานและมีความติดใหม่ หรือวิธีการใหม่ลงสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม โดยบุคคลจะแสดงพฤติกรรมจากการแสดงหาโอกาสทางความคิด (idea exploration) พฤติกรรมสร้างความคิด (idea generation) และพฤติกรรมที่ใช้ความคิด (idea championing) และพฤติกรรมนำความคิดและวิธีการใหม่ลงสู่การปฏิบัติจริง (idea implementing) (DeJong & Hartong, 2008) ซึ่งพฤติกรรมสร้างสรรค์ของบุคคลมีความสำคัญและส่งผลดีต่อตัวบุคคลและองค์กร กล่าว คือ ด้านผลดีต่อบุคคล พบว่า จะช่วยฝึกกระบวนการคิดของบุคคลทำให้บุคคลเกิดความท้าทาย มีอิสระในการทำงาน เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองมากขึ้น สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในงานได้ดีและตรงจุด สำหรับผลดีต่อองค์กร พบว่า พฤติกรรมสร้างสรรค์ที่ดีของบุคคลจะนำไปสู่พฤติกรรมสร้างสรรค์องค์กรที่ดี ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพให้องค์กรในภายภาคหน้า

ดังนั้น หากผู้นำทางการพยาบาลเลือกการกระตุ้นพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในพยาบาลที่อยู่ช่วงรุ่น Generation Y อาศัยคุณลักษณะที่มี เป็นลักษณะเด่นของพยาบาลรุ่นนี้ ย่อมส่งผลให้เกิดชิ้นงานนวัตกรรมที่จะช่วยพัฒนาองค์กรขึ้นแบบต่อเนื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์

เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลสามารถพัฒนาได้และทักษะดังกล่าวเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เพียงแต่ขาดการกระตุ้นหรือส่งเสริม รวมถึงการได้รับโอกาสที่เหมาะสมจากผู้นำในการแสดงออก จากการศึกษาวิจัยถึงเหตุของปัจจัยที่ก่อนให้เกิดการพัฒนาสร้างสรรค์ของบุคคลขึ้น แนวคิดเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทีได้รับการยอมรับในเชิงวิชาการอย่างกว้างขวางได้แก่ ทฤษฎีของศาสตราจารย์เทเรซ่า อมาไบล์ (Teresa Ambile) แห่งมหาวิทยาลัยฮารวาร์ด ซึ่งมีแนวคิดในเรื่อง ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (Creativity) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ 1) ความเชี่ยวชาญ 2) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และ3) แรงจูงใจ ตามรายละเอียดดังนี้

1. ความเชี่ยวชาญ (Expertise) คือ ความรู้ทั้งด้านเทคนิคและการปฏิบัติหรือกระบวนการ รวมทั้งความสามารถทางสติปัญญาหรือความฉลาดของบุคคล

2. ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Cretive Thinking Skills) คือ ทักษะของบุคคลต่อการแก้ปัญหาด้านต่างๆอย่างยืดหยุ่นมีจินตนาการเป็นพฤติกรรมถึงกรรมวิธีที่บุคคลจะพิจารณาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการประยุกต์พื้นฐานความรู้ ความชำนาญมาใช้ประโยชน์ มักเกิดจากบุคลิกภาพ ประสบการณ์และแนวทางการทำงาน หรือดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล

องค์ประกอบทั้ง 2 ข้อนี้ เป็นคุณลักษณะของบุคคลนั้น (Personality Traits) ซึ่งแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป

3. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม และการกระทำที่เกิดขึ้นจริงของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากแรงขับเคลื่อนของแต่ละคน จากการส่งเสริมกระตุ้นขององค์กร โดยแบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายใน (Instrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ซึ่งจากการทบทวนวรรรกรรมที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีความคล้ายกัน ดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยภายนอก เป็นประเด็นระดับองค์กร หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Contextual Factor) คือ การรับรู้ของบุคลากรถึงการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ขององค์การ (Perceived organizational support for cretivity) โดยปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลได้แก่ การสนับสนุนให้มีอิสระในการทำงาน (Autonomy Support) การสนับสนุนความรู้และทักษะในการทำงาน (Competence Support)และบุคลิกลักษณะผู้นำแบบประชาธิปไตยและผู้นำแบบมีส่วนร่วม ส่วนความกดดันจากปริมาณงาน (Workload Pressure) จะมีผลกระทบเชิงลบกับความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

3.2 ปัจจัยภายใน เป็นประเด็นในระดับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทักษะของตัวบุคลากรเองในการทำงาน (Personal Factor) ได้แก่ ประสิทธิภาพภายในตนเองเชิงสร้างสรรค์ (Creative self efficacy) เชาว์ทางจิต (Spiritual Quotient-SQ) เชาว์ทางอารมณ์ (Emotional Quotient-EQ) ความกล้าเสี่ยง (Risk Taking) และความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง (Reading for Change) ปัจจัยเหล่านี้จัดเป็นกลไกเชิงจิตวิทยาและเชิงพฤติกรรมในการทำงานที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลโดยปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล (เดชา เดชะวัฒนไพศาลและคณะ, 2554 : 12-13)

จากปัจจัยข้างต้นทั้ง 2 ประการ หากผู้นำ นำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรพยาบาล โดยเฉพาะในกลุ่มพยาบาล generation Y โดยกสนส่งเสริมปัจจัยภายในซึ่งเป็นปัจจัยกลไกเชิงจิตวิทยา เช่น การพูดให้กำลังใจ พูดกระตุ้น ชื่นชม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้รับความสามารถของตนเอง อีกทั้งควรเป็นแบบอย่างในการอดทนต่ออุปสรรค การมองโลกในแง่ดี การแก้ปัญหาในการทำงานและแก้ปัญหาอย่างมีสติด้วยความมั่นคงทางอารมณ์ สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างแรงจูงใจภายในตัวของพยาบาล ส่วนเรื่องของบรรยากาศองค์กรถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลากรพยาบาล เช่น การเปิดโอกาสให้พยาบาลได้คิดค้นสิ่งใหม่ๆไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์แบบการพัฒนา กระบวนการทำงาน โดยให้อิสระทางความคิด และการพูดเพราะตรงกับลักษณะของพยาบาลในยุคนี้ หากแต่ต้องมีการคงไว้ซึ่งระเบียบวินัยที่กำหนดด้วย

บางครั้งการให้เวลานอกเหนือจากการทำงานในเวลาประจำวันอย่างเหมาะสมจะเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้พยาบาลได้ทบทวนปัญหาอุปสรรคจากการทำงานเพื่อคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานเพื่อแก้ไขปัญหา ลดปัจจัยเสี่ยง หรือขจัดอุปสรรคต่างๆสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมได้ ดังนั้น ผู้นำทางการพยาบาลจึงต้องกล้าที่จะเปิดความคิดเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่คิดแตกต่างกับสิ่งใหม่ๆเพื่อปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กร รวมถึงการต้องผลักดันให้บุคลากรพยาบาลในรุ่นอื่นๆมีการพัฒนาความคิดสร้างสร้างสรรค์หรือมีส่วนในการช่วยระดมความคิด เพื่อให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในองค์กร

แนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

สำหรับความคิดสร้างสรรค์นับว่าเป็นความสามารถทางการคิดระดับสูงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ กล่าวคือ ประเทศชาติใดก็ตามที่แสวงหาการพัฒนาและดึงศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของทรัพยากรบุคคลในประเทศออกมาใช้ประโยชน์ได้มากเท่าไรก็ยิ่งมีโอกาสพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น อีกทั้งยังพบว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างสรรค์ตนเองและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม พึงพอใจและมีชีวิตที่เป็นสุขได้จากแรงดลใจกับจินตนาการที่ควบคู่กับความอุตสาหะบากบั่นอย่างเต็มกำลังสามารถ ก็จะช่วยส่งผลให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

สำหรับวิชาชีพพยาบาลนั้น ปัจจุบันมีงานประกันคุณภาพการพยาบาลและการรับรองคุณภาพเข้ามาทำให้ต้องมีการพัฒนากระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement:) โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการบริการ เพิ่มความสามารถในการดูแลผู้รับบริการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้บริหาร จะต้องใช้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้พยาบาลเกิดการพัฒนาทั้งสิ้น นอกจากสิ่งที่พยาบาลต้องพึงมีในทุกช่วงอายุรุ่นก็คือ 1) ต้องมีความรู้ในวิชาชีพ และรู้รอบตัว 2) รู้จักตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในความรู้นั้นๆ 3) หาคำตอบของข้อคำถามนั้น ไม่ว่าจะถูกหรือผิด 4) นำข้อคำตอบเหล่านั้นมาพิจารณาในหลายๆมุม เหมือนคิดนอกกรอบ เพื่อได้ข้อสรุปของปัญหานั้น ด้วยเหตุนี้ผู้บริหาร ผู้นำทางการพยาบาลและพยาบาลควรฝึกวิธีคิดเพื่อสร้างสรรค์พัฒนางาน ทั้งนี้มีแนวทางสำคัญในการฝึกฝนบุคลากร เป็นคนที่สนใจปัญหายอมรับความเปลี่ยนแปลงไม่ถอยหนีปัญหาที่เกิดขึ้น แต่กล้าที่จะเผชิญปัญหา กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา ตลอดจนหาทางปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาตนและงานอยู่เสมอ 2) เป็นคนที่มีความสนใจรอบด้านทันต่อ เหตุการณ์รอบตัว หมั่นเอาใจใส่ ศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพิ่มเติม พร้อมนำข้อมูลที่มีประโยชน์ มาพิจารณารู้จักดัดแปลง เพื่อปรับปรุงงานของตนเองให้ดีขึ้น 3) เตรียมทางเลือกสำหรับการแก้ปัญหาไว้มากกว่า 1 วิธีเสมอ เพื่อให้สามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาที่

เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและช่วยให้เกิดกำลังใจเมื่อแก้ปัญหาสำเร็จ 4) เป็นคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะการมีสุขภาพที่ดีเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความสนใจต่อสิ่งใหม่ที่พบทำให้สามารถนำข้อมูลที่จดจำมาไปใช้ประโยชน์ได้จึงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) เป็นคนที่ยอมรับและเชื่อในบรรยากาศสภาพแวดล้อม ว่ามีผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น หากผู้บริหารสามารถจัดบรรยากาศ สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม จะช่วยขจัดสิ่งรบกวนและอุปสรรคเบื้องตนส่งผลให้เกิดการการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหรือการกระตุ้นให้พยาบาล มีความคิดสร้างสรรค์นอกจากหัวหน้าหอผู้ป่วยและผู้บริหารทางการพยาบาลทุกระดับจะมีบทบาทสำคัญในการฝึกฝน บุคลากรในองค์การของตนแล้ว การสร้างบรรยากาศในการทำงานขององค์การเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้พยาบาลรู้สึกว่าการสร้างนวัตกรรมไม่ได้เป็นสิ่งที่ ยากหรือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญท้าทายความสามารถของพยาบาล Generation Y การส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้ 1) ส่งเสริมบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการทำงานให้เกิดขึ้นทั้งองค์การ 2) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานให้เป็นไปอย่างเปิดเผยบุคลากรเกิดความไว้วางใจในเพื่อนร่วมงาน 3) ส่งเสริมบรรยากาศให้บุคลากรมีความเป็นอิสระ ทางความคิด 4) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานให้บุคลากรเกิด ความรู้สึกกล้าเสี่ยงและกล้าตัดสินใจ 5) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานให้บุคลากรได้ มีเวลาในการตรึกตรองเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 6) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานให้มีการสนับสนุน แนวความคิดที่สร้างสรรค์ ถึงแม้แนวความคิดนั้น จะมีความแตกต่างจากแนวความคิดเดิม 7) ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่รู้สึกท้อใจกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น แต่มองความผิดพลาดนั้นว่าเป็นการเรียนรู้จากความล้มเหลว สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน และเป็นบทเรียนที่ต้องก้าวข้าม ไปให้ได้ 8) สร้างบรรยากาศการทำงานให้สานต่อความคิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น โดยไม่ละทิ้งความคิดใดๆจนกว่าจะพิสูจน์ ได้ว่าไร้ประโยชน์ และชะลอการตัดสินใจเพราะบางความคิดอาจยังใช้ไม่ได้ในตอนนี้ แต่อาจจะใช้ในสถานการณ์ อื่นได้ 9) สร้างบรรยากาศการทำงานให้เห็นความสำคัญของความแตกต่าง ไม่กลัวการเผยแพร่ผลงานที่แตกต่าง เพราะหลายครั้งที่พบว่าการค้นพบใหม่ๆ มาจากการคิดแหวกแนว การประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์อันนำไปสู่นวัตกรรมการบริการ

บทสรุป

พยาบาลวิชาชีพ Generation Y กำลังก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรพยาบาลในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นประชากรส่วนใหญ่ที่กำลังปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงาน กำลังสำคัญกลุ่มนี้เอง ที่จะช่วยดูแลสุขภาพของประชาชนชาวไทยต่อไป ดังนั้นหากผู้บริหารพยาบาลไม่เกิดการปรับตัว ปรับเปลี่ยนคุณลักษณะ บุคลิกภาพและรูปแบบการบริหารให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพยาบาลวิชาชีพกลุ่มนี้แล้ว จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงช้าหรืออาจไม่การพัฒนาขึ้นเลย นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องเข้าใจคุณลักษณะเด่นประจำของ generation นี้ เพื่อสร้างแรงจูงใจและใช้ศักยภาพที่พยาบาลกลุ่มนี้ในการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นและพัฒนาต่อเป็นนวัตกรรมในองค์กรต่อไปแบบยั่งยืนและมีประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการ

เอกสารอ้างอิง

เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, มณีนุช จันทร์เที่ยง, วรกัญญา ตันติไวทยากุลและอัจจญา อภิวาท. (2554). *ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานและคุณลักษณะส่วนบุคคลต่อระดับความคิดสร้างสรรค์. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 51*(3), 1-33

นิตยา ศรีญาณลักษณ์. (2545). *การบริหารการพยาบาล.* กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง .

Amabile. T.M. (2012). *Creativity in context: Update to the social psychology of creativity*. Borlder, CO: Westview Press.

Daft, R.L. (2005). *The leadership experience*. (3rd ed). Canada: Thomson South-Western.

DeJong, P.J.,& Hartong, D.N. (2008). How leader influences employees' Innovative behavior. *Eurapean Journal of Innovation Mangement, 10*, 41-64.

Keepnews, D.M., Brewer, C.S, Kovner, C.T, Shin, J.H. (2010), *Generational differences among newly licensed registered nurses. Nurs Outlook.2010; 58*(3): 155-63.

MeGregor, J. (2007). *The world's most innovative companies. Business Week Online*, 4, 9.

Miron, E., Erez, M. and Naveh, E. (2004). Do personal characteristics and cultural values that promote innovation quality and efficiency compete or complement each other? *Journal of Organizational Behavior, 25*(2), 175-199.

Tepna, A. (2016). Nursing retaining. In Jirathummakoon J. (eds). Nursing management in 4G Plus. Bangkok: PBS Product.

สิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์
THE CIVIL RIGHTS OF MARGINAL CHILDREN IN URBAN SOCIETY OF NAKHONSAWAN PROVINCE

[1]พูลลาภ จันทร์เฉลิมและ [2]พัชรินทร์ อยู่เย็น
[1]Poonlarp Chanchaloem and [2]Phatcharin Yooyen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครสวรรค์, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand.

[1]Poonlarp.cha@mcu.ac.th

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “สิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อศึกษากลไกและกระบวนการเสริมสร้างสิทธิพลเมืองให้กับเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กระดับจังหวัดที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิเด็กชายขอบ หน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ในพื้นที่ องค์การ มูลนิธิ สมาคม และองค์กรชุมชนเด็กชายขอบในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ ประชาชนในพื้นที่ที่เด็กชายขอบอาศัยอยู่ ทั้งนี้จากผลการศึกษา พบว่าปัญหาของเด็กชายขอบส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ตรงจุด มีเพียงแค่การบรรเทาตามความต้องการเป็นรายบุคคลไป เนื่องจากตัวเด็กเองและครอบครัวของเด็ก ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของเด็ก และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ อีกทั้งองค์การและหรือมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ที่พักพิงและการศึกษา ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ งบประมาณหลักในการดำเนินงานและบริหารจัดการนั้น ได้มาจากการสงเคราะห์ปัจเจกบุคคล และในนามของการบริจาคของเอกชน ซึ่งงบประมาณเพียงเท่านี้ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของปัญหาสิทธิเด็กชายขอบที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ปัญหาดังกล่าว

ภาครัฐควรจะต้องให้ความสนใจและดำเนินการให้ควรช่วยเหลือกับการประสานงานคนในพื้นที่ เพื่อการพัฒนาและจัดการเป็นปัญหาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เด็กชายขอบ; สิทธิพลเมือง; สังคมเมือง; การมีส่วนร่วม

Abstract

This article titled “The Civil Rights of Marginal Children in Urban Society of Nakhonsawan Province” aimed at: 1) Studying the current problems of marginal children in urban society of Nakhonsawan province; 2) Studying the mechanism and process of encouraging rights of the marginal children in urban society of Nakhosawan province; and 3) Proposing guidelines for civil rights development of the marginal children in urban society of Nakhosawan province. Provincial child rights related agencies participating in solving the problems of marginal children included government agencies, local government organizations, foundations, associations and children’s community organizations in Muang district, Nakhosawan province and also the communities that the marginal children were living. The results of this research were as the followings. It was found that the problems of marginal children were not pertinently solved. There were only relief activities according to the needs of individuals i.e. because the children and their families still lacked knowledge and understanding on child rights and how to get access to welfare and services of the government. In addition, organizations and foundations providing residence and education were not supported by the government sector. Their limited budgets for implementation and management were mainly obtained from donations of individuals and private sectors. The budgets, thus, could not respond the existing needs and problems of the marginal children. It was, therefore, necessary that government sector be attentive in providing support by coordinating the local people for sustainable development and management.

Keywords: Marginal Children, Civil Rights, Urban Society, Participation

บทนำ

คนชายขอบเกิดขึ้นในสังคมหนึ่งๆได้ด้วยหลายวิธีคิด หนึ่งในนั้นคือแนวคิดคู่ตรงข้ามที่แบ่งแยกเรา-เขา คนใน-คนนอก ทำให้เกิดการรวมเอาคนที่มีอัตลักษณ์ร่วมไว้เป็นพวกเดียวกัน และกีดกันคนบางกลุ่มที่มีความแตกต่างให้กลายเป็นคนนอก เป็นคนอื่น สังคมไทยซึ่งผ่านกระบวนการสร้างชาติด้วยวิธี “รวม” เอาคนที่เคยมีอัตลักษณ์ทางภาษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่หลากหลายแตกต่างกันให้มายึดถือเอกลักษณ์แห่งชาติร่วมกันเพื่อสร้างความเหมือนกันให้กับคนในชาติเดียวกันและได้สร้างแนวคิดที่มองความแตกต่างหรือความไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ของชาติเป็นคนอื่น ทั้งยังสร้างภาพเหมารวมเชิงอคติต่อคนที่มีอัตลักษณ์แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม ชาติพันธุ์และศาสนาและฝังใจว่าคนต่างกลุ่ม เหล่านั้นมีลักษณะบางอย่างที่แปลกแยกแตกต่างกับคนส่วนใหญ่เสมอ ที่สำคัญก็คือคนส่วนใหญ่ในสังคมยังเห็นว่าการถูกเลือกปฏิบัติ ถูกแสวงประโยชน์ เชิงโครงสร้างจากรัฐในรูปแบบต่างๆการถูกกีดกัน แย่งชิงทรัพยากรหรืออยู่ในอันดับท้ายๆ ของการจัดสรรทรัพยากรโดยภาครัฐการไม่ได้รับสิทธิหรือเข้าไม่ถึงบริการต่างๆของรัฐ รวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่อย่างลำบากแร้นแค้นขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตของกลุ่มคนชายขอบเหล่านี้เป็นเพียงความไม่เป็นธรรมที่เป็นปัญหาของ “คนอื่น” ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเอง สังคมส่วนใหญ่ไม่ได้รู้สึกเดือดเนื้อร้อนใจหรือห่วงใยกังวล ไม่ได้คิดว่าเป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐานของสังคมที่ทุกคนมีเสมอเหมือนกัน ไม่ยินดียินร้ายในชะตากรรม หรือเป็นทุกข์แทนคนเหล่านั้นแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงระบบขนส่งมวลชน การชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาที่ดินทำกิน ปากท้อง ราคาพืชผลของชาวนาชาวไร่และคนยากจน การชุมนุมประท้วงเพื่อยุติโครงการพัฒนาของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งเขื่อน โรงไฟฟ้า ท่าเรือ โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

การมองให้เห็นคนชายขอบที่อยู่นอกสายตาของรัฐในสังคมไทย จึงไม่ได้เพียงมุ่งความสนใจไปยังผู้คนในพื้นที่ห่างไกลศูนย์กลางอย่างชายแดนทางภูมิศาสตร์เท่านั้น หากแต่ยังต้องคำนึงถึงมิติที่ซับซ้อนของการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ด้วยการรับรู้ถึงผู้คนที่อยู่ชายขอบในมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม รวมทั้งผู้คนที่อยู่นอกการรับรู้ของสังคมส่วนใหญ่อีกด้วย ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการมองให้เห็นคนชายขอบเหล่านี้ก็คือการเปลี่ยนทัศนคติที่เคยมองว่า การเป็นคนชายขอบเป็นความไม่เท่าเทียมตามธรรมชาติที่ปกติธรรมดา เป็นความจริงที่เกิดขึ้นอยู่ในทุกสังคม อาจจะเนื่องจากชาติกำเนิด โชคชะตา เคราะห์กรรมฯลฯ ไปสู่การเข้าใจปรากฏการณ์ไม่เป็นธรรมที่คนชายขอบเผชิญอย่างสัมพันธ์กับโครงสร้างเชิงอำนาจรูปแบบต่างๆ ที่กำหนดให้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมนี้ดำรงอยู่ได้

เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและทำประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เด็กในฐานะที่เป็นมนุษย์ย่อมมีศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน มีความชอบธรรมในสิทธิและเสรีภาพ โดยสิทธิเด็กเป็นสิทธิที่กำหนดไว้ภายใต้ปฏิญญาสากลว่าสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2541และกติกาสากลต่างๆที่มีผลบังคับทางกฎหมาย รวมถึงการคุ้มครองตามกฎหมายหากเด็กไม่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรฐานที่ดีแล้วจะเติบโตขึ้นมาอย่างไร้คุณภาพสิทธิเด็กเป็นสิทธิประเภทหนึ่งในกลุ่มสิทธิมนุษยชน ที่จะต้องมีการปกป้องคุ้มครองมากกว่าคนทั่วไป เพราะความสามารถทางสภาพร่างกายและสติปัญญาของเด็กยังไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ถือได้ว่าโลกของเด็กเป็นโลกแห่งการเรียนรู้และการพัฒนา การคุ้มครองเด็กจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะภาครัฐที่จะต้องดำเนินการให้การคุ้มครองตามกฎหมายที่องค์การสหประชาชาติกำหนดพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนเฉพาะสำหรับเด็กไว้ ที่เรียกว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child =CRC) เพื่อให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กภายใต้พื้นฐานเดียวกัน

สิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมือง

เด็กชายขอบ (Marginal People) หมายถึง เด็กด้อยโอกาสในสังคมเมืองจังหวัดนครสวรรค์ เช่น เด็กยากจน เด็กที่พ่อแม่แยกทาง เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กในชนกลุ่มน้อยเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาและเด็กที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย

สิทธิพลเมือง (Civil Rights) หมายถึง สิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก สิทธิเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายของรัฐที่ตนเป็นพลเมืองอยู่

สังคมเมือง (Urban Society) หมายถึง ประชากรเมืองที่อยู่ในเขตปกครองเทศบาลนครนครสวรรค์ ท้องที่อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านสิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบ

แนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ

ในการศึกษาแนวคิดคนชายขอบครั้งนี้ได้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดแรกได้แก่ แนวคิดการกีดกันทางสังคม (Social Exclusion) ปรากฏการณ์ความเป็นคนชายขอบและแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่ศึกษาเรื่องคนชายขอบนั้น ได้รับความสนใจในแวดวงวิชาการระดับ

โลกทั้งในประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนาอุตสาหกรรมแล้ว เช่นในยุโรป สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น รวมถึงประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการไหลเวียนของผู้คน วัฒนธรรม การสื่อสาร การเงินและอุดมการณ์เป็นไปด้วยความเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งผลกระทบที่เด่นชัดมากขึ้นนั้น จึงได้เกิดความต้องการที่จะใช้แนวคิดเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีการผลักไสกีดกันทางสังคม (Social Exclusion)

การพัฒนาในหลายประเทศของประเทศที่พัฒนาแล้วที่ประสบความสำเร็จในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ต่างก็ดำเนินควบคู่กับการกีดกันประชาชนกลุ่มใหญ่ออกจากชีวิตทางเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและการพึ่งพาสหวิทยาการจากต่างประเทศ รวมถึงเครื่องจักรต่างๆ ทำให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆ ลดน้อยลง เช่น การให้ความสำคัญทางด้านการเกษตร คนจนทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบท สังคมเหล่านี้ได้ถูกกีดกันให้ออกไปอยู่รอบนอกหรือชายขอบ (Marginalized) ของระบบซึ่งจะไม่ได้รับผลจากการพัฒนานั้น เรียกได้ว่าระบบจะสามารถทำให้คนเหล่านี้จมอยู่กับภาวะความยากจน อีกทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อันเนื่องมาจากการขาดบริการด้านสังคมและสวัสดิการ

1. ความหมายของภาวการณ์กลายเป็นคนชายขอบ

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของกลุ่มชายขอบไว้ว่า“กลุ่มชายขอบ”(marginal people) หมายถึง กลุ่มที่ยังไม่ได้กลืนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใหญ่อย่างสมบูรณ์ กลุ่มที่ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วนและยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์วัฒนธรรมที่กลายเป็นวิถีชีวิตของคน (ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย.2549: 166)

สุริชัย หวันแก้ว กล่าวถึงคำว่า“ชายขอบ”ตามคำศัพท์ทั่วไปหมายถึงส่วนริมหรือปลาย เช่น ชายผ้า ชายฝั่ง ชายแดน ซึ่งมีนัยไปในทางกายภาพหรือภูมิศาสตร์ แต่ความหมายในเชิงสิทธิมนุษยชน“ชายขอบ”จะหมายถึงการอยู่วงนอก การไม่มีส่วนโดยตรงในการคิดตัดสินใจ ในทางสังคมวิทยา กลุ่มคนที่เป็นชายขอบ (Marginal Group) หมายถึงกลุ่มคนที่ยังไม่ถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของคนกลุ่มใหญ่อย่างสมบูรณ์ แต่ได้ทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วนเป็นคำที่มักนำมาใช้กับกลุ่มคนที่อพยพย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ (สุริชัย หวันแก้ว. (2546 :7.

รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ์ ได้กล่าวถึง คนชายขอบว่าหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจ ถูกทิ้งขว้างแปลกแยกจากสังคมกระแสหลัก เช่น ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ผู้หญิงขายบริการ กลุ่มรักเพศเดียวกัน คนยากจนหรือคนพิการ นอกจากนี้ คนชายขอบยังรวมถึงผู้ที่ถูกปฏิเสธโดยสังคมส่วนใหญ่ เช่น ในห้องเรียน หากบังเอิญเราเรียนไม่เก่งแล้วสามารถได้เข้าเรียนห้องคิงซึ่งเป็นห้องสำหรับคนเรียนเก่ง ก็สามารถกลายเป็นคนชายขอบได้เช่นกัน ดังนั้นกาลเทศะ (Space/Time) จึงไม่ใช่เพียงคนที่อยู่ชายขอบที่อยู่ตามชายแดนระหว่าง

ประเทศเท่านั้น แต่หมายถึงคนที่ถูกคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นคนส่วนน้อยในสังคม อันเป็นที่ว่างทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน (รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ. 2549 : 3)

เพชรตะบอง ไพศูนย์ ได้ให้ความหมายคนชายขอบไว้ว่า หมายถึงบุคคลที่เข้าไม่ถึงทรัพยากร การบริการและอำนาจต่อรองต่างๆด้วยเหตุผลหลายๆประการที่ไม่เป็นธรรมสังคมมองไม่เห็นและไม่เคยได้รับรายงานผ่านสื่อ ทำให้กลุ่มบุคคลไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม แม้ว่าจะเสียภาษีทางอ้อมเช่นเดียวกันกับคนกลุ่มอื่นก็ตาม บางครั้งแล้วพวกเขายังถูกแย่งชิงทรัพยากรที่จำเป็นต่อชีวิตไปโดยไม่สามารถที่จะต่อสู้กับอำนานอันไม่เป็นธรรมนั้นได้ ในขณะที่มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายคนชายขอบไว้อย่างหลากหลายก็ได้ (เพชรตะบอง ไพศูนย์.2549 :2)

คนชายขอบ (marginal people) คือ“...กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์ “คนชายขอบ” มักจะเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอยู่อาศัยในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน ในทางสังคมและวัฒนธรรม“คนชายขอบ”ย่อมกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ...”

แนวคิดทฤษฎีเรื่องสิทธิพลเมือง

สิทธิมนุษยชนกับสิทธิพลเมืองสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่มวลมนุษยชาติต่างปรารถนากันรัฐเสรีประชาธิปไตยยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานแก่ประชาชนเพราะถือว่าเป็นสิทธิโดยธรรมชาติ สิทธิก็คืออำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองให้ประชาชนในประเทศเสรีประชาธิปไตยนั้นจะได้รับสิทธิจากกฎหมายจากอย่างเท่าเทียมกัน เช่น สิทธิเสรีภาพส่วนตัว สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง แต่หาใช่ว่าทุกคนในรัฐเสรีประชาธิปไตยจะได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันไม่เพราะมีประชาชนหลายกลุ่มในรัฐที่ไม่ได้รับสิทธิหรือประโยชน์ตามกฎหมายภายในรัฐนั้นเนื่องจากกลุ่มประชาชนเหล่านั้นไม่มีคนสัญชาติของรัฐ

1. ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนและความเป็นพลเมือง

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนบนโลกที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและเป็นสากล ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชาติ ประเทศ เพศ ผิวพรรณ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม สติ ปัญญา ความสามารถ ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีอิสระ เสรีภาพ เสมอภาค มีชีวิตที่ดี มีสิทธิแสวงหาวัตถุปัจจัยมาดำรงชีพ ได้รับการยอมรับจากสังคมและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเหมาะสม

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวปกป้อง คุ้มครองและเผยแพร่แนวคิดสิทธิมนุษยชนค่อยๆขยายตัวมากขึ้น จนถึงในปี 2540 จึงเกิดรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและยังมีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างเด่นชัด รวมไปถึงการก่อให้เกิดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2552) ได้ให้ความหมายว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่รับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม (พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2552)

สว่าง กันศรีเวียง กล่าวถึงสิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายความถึง สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมา สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และไม่มีบุคคล องค์กรหรือแม้แต่รัฐสามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์นี้ได้ สิทธิในความเป็นมนุษย์นี้เป็นของคนทุกคน ไม่เลือกว่าจะมีเชื้อชาติแหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว ที่แตกต่างกันหรือจะยากดีมีจนหรือเป็นคนพิการ สิทธิมนุษยชนนั้นไม่มีพรมแดน การกระทำใดที่มนุษย์กระทำต่อกันอย่างหยามเกียรติและละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นคนไม่ว่าจะเกิดแก่มนุษย์ที่ประเทศใดและไม่ว่า ผู้กระทำการละเมิดจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐใดรัฐหนึ่งก็ตาม ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (สว่าง กันศรีเวียง. ม.ป.ป.1)

ความหมายของสิทธิมนุษยชน หรือ Human Rights คือ สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคนเป็นของทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือจะยากดีมีจน ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้และไร้ซึ่งพรมแดน ดังนั้นจึงไม่มีบุคคล องค์กรหรือแม้แต่รัฐที่จะมาล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์ได้ นอกจากนี้ ยังมีสิ่งจำเป็นที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่รอด นอกจากปัจจัยสี่ที่ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัยแล้ว คือ การศึกษา การมีงานทำ การไม่ถูกทรมานและได้รับความเป็นธรรมเมื่อถูกกล่าวหาว่า ทำผิดกฎหมาย เราเรียกว่า สิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งจะทำให้มนุษย์ อยู่รอดและสามารถพัฒนาตนเองได้ว่าเป็น “สิทธิมนุษยชน”

ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และอยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใดๆของรัฐทุกรัฐ สิทธิเหล่านี้ ได้แก่ สิทธิในชีวิต ห้ามฆ่าหรือทำร้ายต่อชีวิต ห้ามการค้ามนุษย์ ห้ามทรมานอย่างโหดร้าย คนทุกคนมีสิทธิในความเชื่อมโนธรรมหรือลัทธิทางศาสนา มีเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ไม่ต้องมีกฎหมายมารองรับ สิทธิเหล่านี้ก็ดำรงอยู่ เช่น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการฆ่าคนเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่คนทุกคนสำนึกรู้ได้เองว่า การฆ่าคนนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นบาปในทางศาสนา หรือการที่คนในชาติไม่ได้รับอาหารที่เพียงพอ แก่การยังชีพซึ่งไม่ถือว่ามีใครทำผิดกฎหมายแต่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดการให้ คนในชาติได้รับอาหารอย่างเพียงพอแก่การมีชีวิตรอด นอกจากนี้ สิทธิมนุษยชนต้องได้รับรองในรูปแบบของกฎหมาย หรือต้องได้รับการคุ้มครองโดยรัฐบาล ได้แก่ ได้รับสัญชาติ การมีงานทำ การได้รับความคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคของหญิงชาย สิทธิของเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันการว่างงาน การได้รับบริการสาธารณสุข การสามารถแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมอย่างอิสระ สามารถได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มของตน เป็นต้น สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ต้องเขียนรับรองไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญหรือแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าคนทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้นจะได้รับความคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์ ซึ่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้นิยามความหมาย สิทธิมนุษยชนไว้ว่า คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทยหรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทย

2. สิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมืองในจังหวัดนครสวรรค์

ด้านสิทธิตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) ที่บังคับใช้ในประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

1) สิทธิในการมีชีวิต คือ สิทธิของเด็กที่คลอดออกมาแล้วจะต้องมีชีวิตอยู่รอดอย่างปลอดภัย อนุสัญญาฯ กำหนดว่ารัฐภาคีจะต้องรับรองว่าเด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด และต้องประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอดและพัฒนาของเด็ก

2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง เป็น สิทธิที่เด็กได้รับปกป้องคุ้มครองจากการทารุณกรรมทุกรูปแบบ เช่น การทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ ซึ่งรวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ หรือการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การค้าประเวณีเด็ก การขายเด็ก การนำเด็กไปใช้ขอทาน ไม่ว่าจะโดยบิดา มารดาหรือผู้ใดก็ตาม นอกจากนี้ เด็กที่ลี้ภัยจากอันตรายเข้ามาในประเทศของรัฐภาคี จะต้องได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือสำหรับ“เด็กพิการ”ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็ย่อมมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตที่ดีอย่างมีศักดิ์ศรีและได้รับการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองได้

3) สิทธิในด้านพัฒนาการ เด็กทุกคนจะได้รับสิทธิให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ร่างกาย จิตใจ สังคม รวมถึงความพึงพอใจและความสุข เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัวในโรงเรียนหรือสังคมที่เด็กอยู่ได้อย่างมีความสุข มีโอกาสเล่นพักผ่อน รับข้อมูลข่าวสารอย่างมีอิสระในการคิดและแสดงออก โดยได้รับการกล่อมเกลาทางด้านจิตใจ ความรู้ความคิดที่เหมาะสมกับวัยและที่สำคัญที่สุดก็คือเด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม เป็นสิทธิที่ให้ความสำคัญกับการแสดงออกทั้งในด้านความคิดและการกระทำของเด็กในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่อาศัยอยู่ รวมทั้งสิทธิในการปกป้องเรียกร้องผลกระทบที่เกิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของ เด็ก ด้วยการอนุญาตให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลอื่น

สถานการณ์ปัญหาเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์

สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองเพราะพื้นที่อยู่อาศัยไม่ใช่ที่ดินของตนเอง ส่วนใหญ่เช่าที่ดินและเช่าบ้านอยู่ ส่วนใหญ่มีความรู้น้อย บางคนไม่ได้รับการศึกษาเนื่องจากยังไม่ส่งลูกหลานไปโรงเรียนเพราะไม่มีเอกสารแสดงตัวตนของเด็ก และเข้ามาทำงานแบบผิดเมื่อมีลูกก็ไม่รู้จะดำเนินการอย่างไรให้ถูกต้อง บางครอบครัวพ่อแม่คนไทยไปทำงานที่อื่นทิ้งเด็กไว้กับคนแก่ เด็กขาดการเลี้ยงดูอย่างถูกหลักอนามัยพ่อแม่ต้องนำลูกไปทำงานด้วยหรือฝากไว้กับคนแก่เลี้ยงดูที่บ้าน ส่วนใหญ่ทำงานรับจ้างและงานก่อสร้างเมื่อต้องนำลูกไปทำงานด้วยทำให้ไม่มีสุขลักษณะที่ดีกับครอบครัว รายได้ไม่เพียงพอเพราะได้ค่าจ้างจากการทำงานเป็นรายวันไม่มีสวัสดิการใดๆ ในยามเจ็บป่วย เด็กไม่ได้รับวัคซีน เวลาเจ็บป่วยก็ซื้อยาตามร้านขายยา เมื่อเด็กถึงเกณฑ์ที่จะต้องได้รับการศึกษาก็ต้องมีปัญหาเพราะไม่มีเอกสารที่จะนำเด็กเข้าเรียนและไม่มีเงินทุนสำหรับจ่ายค่าเล่าเรียนเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา การดำรงชีวิตในชุมชนยังมีการแบ่งแยกระหว่างคนต่างชาติกับคนไทยอย่างชัดเจน มีคุณภาพชีวิตต่ำไม่ได้รับสิทธิและความเท่าเทียม ไม่ได้รับการยอมรับเท่าไรจากคนไทย ทุกวันนี้ไม่ได้รับสิทธิการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัย นอกจากบริบททางสังคมเมืองนครสวรรค์ ในชุมชนตรอกลิเกและชุมชนโรงครัว วิถีชีวิตของกลุ่มคนเหล่านี้ มีหลายอาชีพ ทั้งคนงานก่อสร้าง คนเก็บขยะขาย คนเร่ร่อน มาอาศัยอยู่ตามริมถนนที่มีพงหญ้าสร้างที่พักอาศัยเป็นเพิง อีกทั้งคนสติไม่ดี เดินไปมาบริเวณริมถนน และซอยในชุมชน จะอาศัยนอนตามวัดต่างๆ คนเหล่านี้เคยมีหน่วยงานมาจับไปแต่ก็หนีออกมาอีก คนเหล่านี้ทำให้มีอิทธิพลที่ทำให้พวกเขาไม่ได้รับการยอมรับและถูกผลักให้อยู่ในตำแหน่งชายขอบของสังคม เนื่องจากอยู่อย่างไม่มีหลักแหล่ง มักเร่ร่อนไปตามที่สาธารณะหรือบ้าน

เช่า การประกอบอาชีพก็ไม่มั่นคง ทำให้คนในสังคมมีมุมมองเกี่ยวกับคนชายขอบในทางลบ เพราะคนส่วนใหญ่มักมองว่า เป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะสกปรก ขี้เกียจ เพราะบางชุมชนอยู่กันอย่างแออัด และมีความเสื่อมโทรมเพราะได้อาศัยอยู่กันมานาน ไม่มีการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ให้ดีขึ้นเลย และบางคนไม่รู้จักทำงาน เร่รอนไปวันๆ ไม่น่าไว้ใจ เป็นอันตรายและสร้างปัญหาต่างๆ แก่สังคม เนื่องจากการปลูกฝังและการขาดการทำความเข้าใจอันดีต่อคนชายขอบทำให้ถูกกีดกันไม่ให้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ และยังต้องพบเจอกับการดูถูกเหยียดหยามและการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้คนทั่วไปมีทัศนคติในแง่ลบต่อคนชอบขอบ ส่งผลให้เกิดการไม่ยอมรับและต่อต้าน ไม่เพียงแต่คนทั่วไปในชุมชนเท่านั้น บางครั้งหน่วยงานรัฐก็เช่นกัน ที่มองคนชายขอบเป็นปัญหาของสังคม และพยายามผลัดคนชายขอบให้ออกไปจากสังคม คนชายขอบในชุมชนขาดอำนาจการต่อรองเรื่องการศึกษา ขาดเครื่องมือในการเข้าถึง และถูกกีดกันออกจากระบบ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและบริการจากสังคม การตระหนักและเห็นความสำคัญของสิทธิต่างๆ ในสังคมที่ตนเองพึงได้รับ จึงทำได้แค่การยอมรับและการปรับตัวไปตามวิถีชีวิตไม่สามารถพัฒนาและยกระดับชีวิตของตนเองได้

กลไกและกระบวนการเสริมสร้างสิทธิพลเมืองให้กับเด็กชายขอบในสังคมเมืองจังหวัดนครสวรรค์

1. สิทธิในการมีชีวิต

เด็กชายขอบทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต การดำรงอยู่ มีเสรีภาพและความมั่นคงแห่งบุคคล สิทธิที่ครอบครัวทุกครอบครัวจะได้รับคือที่อยู่อาศัย และเป็นสิทธิแรกที่เด็กชายขอบควรได้รับ ในกรณีที่ไม่มีที่อยู่อาศัยจะได้รับความช่วยเหลือได้จากมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยนั่นคือ ศูนย์พักคนไร้บ้าน ที่เป็นที่อยู่อาศัยของคนไร้บ้านได้พักนอน พร้อมสาธารณูปโภคเพื่อชำระล้างร่างกาย สิทธิในการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ในโรงเรียนรัฐบาลในเขตเทศบาลที่เด็กอาศัยอยู่โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้นและรักษาพยาบาลสามารถขอเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆและได้รับบริการด้านสุขภาพได้ทุกๆปีและในกรณีที่จะขอมีบัตรประชาชนกรณีเป็นคนไร้บ้าน สามารถทำได้เพื่อเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ และรองรับความเป็นพลเมืองในสังคมได้

2. สิทธิในด้านการพัฒนา

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวาง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง เด็กชายขอบต้องได้รับการพัฒนาทางด้านครอบครัวและจิตใจ ต้องมีครอบครัวที่อบอุ่น ต้องได้รับการศึกษาที่ดีทั่วถึง และภาวะโภชนาการ การสาธารณะสุขที่เหมาะสม สิทธิในการพัฒนามีวัตถุประสงค์ให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม โดยอาศัยกระบวนการทางด้าน

เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เด็กชายขอบต้องได้รับการพัฒนาทางด้านครอบครัว ต้องมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการศึกษาที่ดีและภาวะโภชนาการที่เหมาะสม

3. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง

เด็กได้รับพบว่าปญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กชายขอบ ผู้ปกครอง เป็นคนไรรัฐ แรงงานขามชาติ ชนกลุ่มน้อยคนยากจน สวนใหญ่จะเกิดขึ้นโดยมีความไมเทาเทียมเป็นฐานหลัก พรอมกับสาเหตุอีกอย่างหนึ่ง คือความไม่รู้ เชน ไม่รูภาษา ไม่รูเรื่องกฎหมาย ไมรูจักระบบสวัสดิการสาธารณสุข จนทำใหคนชายขอบไม่ได้ลุกขึ้นมาเรียกรอง เด็กชายขอบทุกคนมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกทำร้าย การถูกละเลยทอดทิ้ง และการถูกแสวงประโยชน์ ความรุนแรงสามารถส่งผลกระทบอย่างทันทีต่อพวกเด็กๆ ได้ตั้งแต่อาการบาดเจ็บทางกาย พัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้ และผลการเรียนของเด็ก และอาจส่งผลเสียระยะยาวที่ติดตัวเด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่ ในประเทศไทย มีเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบต่างๆ อาทิ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกทำร้ายทางกายหรือจิตใจ ถูกละเลยทอดทิ้ง หรือถูกแสวงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เด็กชายขอบ ระบบคุ้มครองเด็ก เพื่อป้องกันและตอบสนองต่อความรุนแรงทางเพศ การล่วงละเมิด การละเลย และการแสวงประโยชน์ต่อพวกเด็กๆ ซึ่งสร้างขึ้นจากความพยายามในการปฏิรูปและบังคับใช้กฎหมาย การส่งเสริมทัศนคติที่ถูกต้องในประเด็นเรื่องความรุนแรง การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่บริการที่สำคัญและการฟื้นฟูและการเสริมสร้างทักษะให้แก่ครอบครัว ชุมชน

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม

กิจกรรมทุกกิจกรรมทำให้คนในชุมชนมีเครือข่ายสังคม มีสิทธิ มีฐานะทางเศรษฐกิจสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ในสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการลดช่องว่างความเป็นชายขอบให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงบริเวณที่อยู่อาศัยปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทุกคนจะมีส่วนร่วมในชุมชนได้ต้องอาศัยหน่วยงานหรือหัวหน้าชุมชนเป็นผู้สร้างสัมพันธภาพกับทุกคนในชุมชนอย่างน้อยไม่ได้ทุกครัวเรือนก็ควรให้ได้มากที่สุด เพื่อจะได้เข้าใจตรงกันถึงการเข้าอยู่ร่วมกันในชุมชน และสร้างความแข็งแรงให้กับชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และพัฒนาคุณภาพชีวิต

บทสรุป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ภาวะการกลายเป็นเด็กชายขอบนั้นมีความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งฝ่ายหนึ่งมีความรู้สึกไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมส่วนใหญ่หรือไม่ยอมรับความแตกต่าง ค่านิยม ความเชื่อที่เป็นบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดขึ้นซึ่งความรู้สึกที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นการกระทำระหว่างกันทางสังคม โครงสร้างทางสังคมและกระบวนการทางวัฒนธรรม และภาวะการเป็น

คนชายขอบสามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคคลมากกว่าสองกลุ่มหรือเกิดขึ้นในกลุ่มเดียวกันและเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่องผู้ที่อยู่ในภาวะชายขอบนั้นสามารถกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ และผู้ที่อยู่ในสังคมส่วนใหญ่ก็สามารถกลายเป็นคนที่อยู่ในภาวะชายขอบได้ตลอดเวลาในขณะเดียวกันหากต้องกล่าวถึงในทางวัฒนธรรมคนชายขอบนั้นจะต้องกลายมาเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงต้องเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือการได้รับให้เลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสหลัก ในทุกสังคมนั้นมีคนชายขอบ ซึ่งได้อาศัยอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมหรืออาจอยู่อาศัยในสังคมที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจในขณะที่ตนเองไม่ได้มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆก็ได้ คนกลุ่มนี้จะขาดอำนาจการต่อรองขาดการศึกษา ขาดเครื่องมือที่เข้าถึงอำนาจและถูกกีดกันออกจากระบบการต่อรองอำนาจและการจัดสรรทรัพยากร อำนาจและความมั่นคงในสังคม ลักษณะของคนย่อมมีความแตกต่างกันขาประชากรส่วนใหญ่ในสังคมในแง่ของชาติพันธุ์ ผิวพรรณ ศาสนาอุดมการณ์ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม สิทธิพลเมืองของเด็กชายขอบในสังคมเมือง จังหวัดนครสวรรค์เป็นการศึกษาความเป็นธรรมในสังคมทุกคนในโลกถึงจะต่างชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนาและวัฒนธรรมแต่ทุกคนมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน นั่นคือ ความเป็นมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดศักดิ์ศรีนี้มาพร้อมกับสิทธิที่เท่าเทียมกันควรให้การยอมรับและการเคารพในสิทธิของแต่ละบุคคล โดยมุ่งเน้นการจัดการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ

เอกสารอ้างอิง

เพชรตะบอง ไพศูนย์. (2549). *ไทดำ :ความเป็นคนชายขอบในกระแสการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ–ไทย.* กรุงเทพฯ.

รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ. (2549). *การประยุกต์ใช้วิติทางวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนา กรณีศึกษา:ม้งจังหวัดพิษณุโลก.*บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สว่าง กันศรีเวียง. (ม.ป.ป.). *สิทธิมนุษยชนในกระแสโลกาภิวัตน์.* คณะสังคมศาสตร์. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,

สุริชัย หวันแก้ว. (2546). *กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ.* กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2552). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.nhrc.or.th/2012/wb/th.

ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
LEADERSHIP BASED ON BUDDHIST GOOD GOVERNANCE FOR SCHOOL ADMINISTRATORS

[1]พระเดวิศณ์ สุขถาวโร, [2]ประจิตร มหาหิง และ [3]จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์
[1]Phra David Sukhathavaro, [2]Prachitr Mahahing
and [3]Chulapunporn Thanaphaet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

[1]david_sukha@hotmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีและหลักพุทธธรรม โดยอาศัยหลักครองตน หลักครองคน หลักครองงาน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ในการวิจัยทางการบริหารการศึกษาและให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะการพัฒนาภาวะผู้นำและสามารถนำไปใช้ประยุกต์ ในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาได้

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; พุทธธรรมาภิบาล; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This academic article aimed to present concepts of leadership based on Buddhist good governance principles of school administrators. It was in accordance with good corporate governance principles regulated by the Office of the Prime Minister that defined the creation of a good administrative system for national affairs, good society

and Buddhist principles. This relied on the principle of occupying oneself, occupying other related people, and occupying the responsible task in order to create and develop new knowledge in educational administration research in accordance with the national strategy for quality development. This consisted of meaning, significance, characteristics of leadership development and its applicability in leadership development according to the Buddhist good governance principles for school administrators.

Keywords: Leadership, Buddhist Good Governance, School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของภูมิภาคต่างๆ ของโลกมากขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำ วิกฤตด้านความมั่นคงและการเปลี่ยนแปลงทางครัวเรือนเมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวางในวงการศึกษามีการ ปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่โดยมีการปฏิรูปต่างๆในสถานการณ์ของการปกครองที่ดีที่จะทำให้การอยู่รอดด้วยการอาศัยผู้นำเป็นสิ่งสำคัญ สังคมเริ่มมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตของคนในสังคมก็เริ่มเป็นไปในทางธุรกิจหรือมีความเป็นทุนนิยมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศกำลังเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นต้องเรียนรู้และปรับวิธีคิดในการเตรียมพร้อมปรับตัวปรับทัศนคติและพัฒนาการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ซึ่งทักษะต่างๆทำให้ผู้นำมีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานตามหน้าที่การบริหารงานในองค์กรบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

ปัญหาของการบริหารการศึกษาที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบันมีการบริหารรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลางมีการจัดองค์กรซ้ำซ้อน ไม่มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่ำ ขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ขาดศรัทธาและความเชื่อมั่น และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ภาวะผู้นำ (Leader) ทางการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จต่อองค์กรราชการหรือหน่วยงานเอกชน ย่อมต้องมีบทบาทคุณสมบัติที่เหมาะสมในการบริหารงานต่างๆ มีพฤติกรรมในการทำหน้าที่ ที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจ

แก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพในภาวะความเป็นผู้นำและเก่งงาน เก่งคน เก่งคิด เก่งการดำเนินชีวิตไปพร้อมๆกันและตามขอบเขตของการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล โดยการนำหลักการการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีหรือหลักพุทธธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเป็นอย่างมากโดยนำได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษาแห่งชาติไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 6 เป็นเรื่องของการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่ 1 ที่กล่าวถึงโครงสร้าง บทบาทและระบบการบริหารจัดการมีความคล่องตัว ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ การเสริมสร้างหลักพุทธธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการมุ่งเน้นสร้างความเป็นธรรม ในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและหลักพุทธธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในสังคมไทย แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการบริหารการศึกษา อย่างโปร่งใสมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมทั้งการนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหาร อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการสถานศึกษา (พระมหาลำพึง ธีรปุโญ (เพ็ญภู), 2554) เพื่อประกันการฉ้อราษฎร์บังหลวง และเรื่องความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน (เกษม วัฒนชัย), 2546) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลให้กับผู้บริหารและเพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีระเบียบแบบแผนต่อไป

สำคัญของหลักธรรมาภิบาล

1. หลักนิติธรรม

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2545 :76) กล่าวว่า ธรรมนูญ (Good Governance) คือ ใช้หลักนิติธรรมใช้หลักกฎหมาย ใช้หลักคุณธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติซึ่งถ้าใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันคนพิการก็ขาดโอกาสจึงต้องมีหลักคุณธรรม

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545 : 208) กล่าวว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การมีกฎหมายที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่มีมาตรฐานเชิงซ้อน (Double Standard) มีการดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ไม่ให้มีการใช้กฎหมายไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบมีการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย สอดคล้องกับอารยประเทศ มีกรอบการปฏิบัติที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งกำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติที่ชัดเจนให้ประชาชนทราบ

สุดจิต นิมิตกุล (2543 : 35) กล่าวว่า หลักนิติธรรม เป็นการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มกฎหมายให้มีความทันสมัย และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

อานันท์ ปันยารชุน (2541 : 12) กล่าวว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การปกครองโดยกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลทุกคนเสมอกันในกฎหมาย บุคคลจะต้องรับโทษเพื่อการกระทำผิดอันใดอันหนึ่งเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีจากศาลยุติธรรมที่มีความเป็นอิสระในการชี้ขาดตัดสินคดี เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคลด้วยกันเองหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ จะเห็นได้ว่าในระบบนี้นอกจากการมีระบบกฎหมายที่มีความยุติธรรมต่อสังคมและต่อปัจจัยบุคคลแล้ว ผู้ใช้กฎหมาย เช่น ตุลาการ อัยการ ทนายความ ตำรวจ เป็นต้น จะต้องเป็นผู้มีคุณภาพและมีความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง มีความเป็นประชาธิปไตยทั้งหลาย จึงยอมรับกันว่าการที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการของเอกชนนั้นสามากระทำได้และไม่ถือว่ากระทบกระเทือนต่อหลักการประชาธิปไตย หากการเข้ามาเกี่ยวข้องของรัฐนั้นเป็นการทำให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมและประชาชนส่วนรวมได้ประโยชน์

Sam Agera (แซม เอเจอร์) (2545 :49) กล่าวว่า ระบบยุติธรรมและกฎหมายที่ส่งเสริมการพัฒนาและระบบการจัดการการปกครองที่ดีนั้น คือการมีกฎหมายที่มีความชัดเจนและนำมาใช้อย่างเป็นเอกภาพ ในระบบและกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นวัตถุวิสัยและเป็นอิสระและเป็นระบบกฎหมาย ซึ่งมีบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อป้องปรามผู้คิดละเมิดหรือลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ดีจะช่วยส่งเสริมการปกครองตามหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ

เกษม วัฒนชัย (2546 : 25) กล่าวไว้ว่าหลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงานโดยที่ระเบียบ และหลักเกณฑ์การบังคับใช้นั้นต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงานและผู้รับบริการ รวมทั้งเอื้ออำนวยต่อการควบคุมและพัฒนาผู้รับบริการด้วยการกำหนดและปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกตงไว้อย่างเคร่งครัด

จากเนื้อหาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การปกครองโดยกฎหมาย บุคคลทุกคนเสมอกันในกฎหมาย บุคคลจะต้องรับโทษเพื่อการกระทำผิดอันใดอันหนึ่งเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีจากศาลยุติธรรม ที่มีความเป็นอิสระในการชี้ขาดตัดสินคดี เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคลด้วยกันเอง หรือระหว่างบุคคลกับรัฐ ผู้ใช้กฎหมาย เช่น ตุลาการ อัยการ ทนายความ ตำรวจ เป็นต้น จะต้องเป็นผู้มีคุณภาพและมีความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง

2. หลักคุณธรรม

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545 : 208-209) หลักคุณธรรม (Ethics) คือ การไม่ทุจริต ไม่ประพฤติผิดวินัย ไม่กระทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ รวมถึงการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการคอร์รัปชั่นหรือฉ้อราษฎร์บังหลวง การไม่ละเมิดจริยธรรมหรือธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย ทั้งนี้ ผู้ที่มีอาชีพต่างกันก็จะมีแนวปฏิบัติหรือจริยธรรมที่ต่างกัน อาทิ ผู้ปกครองประเทศย่อมต้องยึดคุณธรรมเป็นสำคัญและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างโดยเคร่งครัดและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงาน โดยที่ระเบียบและหลักเกณฑ์การบังคับใช้นั้นต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงานและผู้รับบริการ รวมทั้งเอื้ออำนวยต่อการควบคุมและพัฒนาผู้รับบริการด้วยการกำหนด และปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงไว้อย่างเคร่งครัด

จะเห็นว่า หลักคุณธรรม (Ethics) คือ การไม่ทุจริต ไม่ประพฤติผิดวินัย ไม่กระทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ รวมถึงการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ที่ปลอดจากการคอร์รัปชั่นหรือฉ้อราษฎร์บังหลวง การไม่ละเมิดจริยธรรมหรือธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย

3. หลักความโปร่งใส

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545) หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ การมีความโปร่งใสเกี่ยวกับการบริหารงานในทุกๆ ด้าน อาทิเช่น การมีระบบงานที่ชัดเจน มีระบบคุณธรรม ในการเลือกบุคลากร รวมถึงการให้คุณให้โทษ ฯลฯ เปิดโอกาสให้สังคมภายนอกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาหรือมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ

สุดจิต นิมิตกุล (2543 : 13-14) ให้ความหมายว่า ความโปร่งใส คือ ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการ และสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี้ (2544 : 51) ให้ความหมายว่า คือการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกาและความตั้งใจจริงในการบริหารงานของรัฐต่อสาธารณชน มีความเป็นอิสระในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง

โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 87) กล่าวว่า ความโปร่งใส หมายถึงพฤติกรรมที่รู้เห็นได้ชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจหน้าที่กระทำการใดๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ความโปร่งใสจะเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในแง่มุมเชิงบวกและให้ความหมายในเชิงสงบสุขซึ่งสถาบันที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตคอรัปชั่นหรือการประพฤติมิชอบในวงราชการ มักนำเอาความคิดเรื่องความโปร่งใสมาใช้บ่งชี้ความด้อยประสิทธิภาพของระบบราชการ

Sam Agera (แซม เอเจอร์) (2545 : 48) กล่าวว่าหลักการโปร่งใส คือ การที่สาธารณชนมีโอกาสรับรู้นโยบายด้านๆ ต่างๆ ของรัฐบาลและมีความมั่นใจว่ารัฐบาลมีความตั้งใจจริงในการดำเนินตามนโยบายนั้น

อานันท์ ปันยารชุน (2541 : 41) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดความโปร่งใส ประกอบด้วย สังคมต้องสามารถเข้าถึงข่างสารที่ถูกต้องทันเหตุการณ์และครบสมบูรณ์ สังคมต้องมีกลไกที่ตรวจสอบได้ มีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระ มีสื่อที่เป็นอิสระ และสังคมต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนรัฐต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายการตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ได้

หากกล่าวถึง หลักความโปร่งใส คือ การมีความโปร่งใสเกี่ยวกับการบริหารงานในทุกๆ ด้าน อาทิเช่น การมีระบบงานที่ชัดเจน มีระบบคุณธรรมในการเลือกบุคลากร รวมถึงการให้คุณให้โทษฯลฯ เปิดโอกาสให้สังคมภายนอกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาหรือมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ

4. หลักการมีส่วนร่วม

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545 : 208-209) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (ประชาพิจารณ์) การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

Sam Agera (แซม เอเจอร์) (2545 : 43) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทและ อิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินนโยบาย และมีส่วนในการควบคุมสถาบัน ตลอดจนการจัดสรร การใช้และการรักษาทรัพยากรต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตน อันจะทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ

สุดจิต นิมิตกุล (2543 : 13) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน

เกษม วัฒนชัย (2546 : 47) กล่าวไว้ว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานและผู้รับบริการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงาน หรือการดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุนติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจ

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทและ อิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินนโยบาย และมีส่วนในการควบคุมสถาบัน ตลอดจนการจัดสรร การใช้และการรักษาทรัพยากรต่างๆที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตน อันจะทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ

5. หลักความรับผิดชอบ

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545 : 208-209) หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ (Accountability) คือ หลักการที่สำคัญที่องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งจะสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะ จิตสำนึกและความรับผิดชอบจำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

เกษม วัฒนชัย (2546 : 55) กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จสอดคล้องตามกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีสำนึกต่อหน้าที่สังคม ประชาชนและประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริการและส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าวทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบภารกิจต่อสาธารณชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้และพร้อมต่อการตรวจสอบจากสาธารณะ

สุดจิต นิมิตกุล (2543 : 13) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและหน้าที่

จากข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จ สอดคล้องตามกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชนและประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริการและส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าวทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบภารกิจต่อสาธารณชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้และพร้อมต่อการตรวจสอบจากสาธารณะ

6. หลักความคุ้มค่า

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2545 : 208-209) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หรือหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) คือ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและมีความสามารถในการแข่งขันกับภายนอก

เกษม วัฒนชัย (2546 : 62) กล่าวไว้ว่า หลักความคุ้มค่า (Effectiveness) หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดด้วยความประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อส่วนรวม ทำให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

จะเห็นว่า หลักความคุ้มค่า คือ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและมีความสามารถในการแข่งขันกับภายนอก

ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาล

มีนักวิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักพุทธธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ หลักครองตน หลักครองคน และหลักครองงาน ดังนี้

1. หลักครองตน

1.1 อินทรีย์ หรือ อินทรีย์ 5 คือ ความสามารถหลักทางจิต 5 ประการ ได้แก่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1) สัทธินทรีย์ คือ ความศรัทธา ในโพธิปักขิยธรรม

2) วิริยินทรีย์ คือ ความเพียร ในสัมมัปปธาน 4

3) สตินทรีย์ คือ ความระลึกได้ ในสติปัฏฐาน 4

4) สมาธินทรีย์ คือ ความตั้งมั่น ในฌานทั้ง 4

5) ปัญญินทรีย์ คือ ความเข้าใจ ในอริยสัจ 4

1.2 พละ หรือพละ 5 คือ กำลัง 5 ประการ ได้แก่

1) ศรัทธาพละ ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย ความวิตก

2) วิริยะพละ ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน

3) สมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกเขว่ไขว่ ฟุ้งซ่าน

4) ปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุม การทำเกินพอดี

5) สติพละ ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท ความงมงาย

เป็นหลักธรรมที่คู่กับอินทรีย์ 5 คือศรัทธินทรีย์ วิริยินทรีย์ สตินทรีย์ สมาธินทรีย์ ปัญญินทรีย์ โดยมีความเหมือนความแตกต่างและความเกี่ยวเนื่องคือ พละ 5 เป็นธรรมที่กำจัดแก้อกุศลนิวรณ์ อินทรีย์เป็นธรรมเสริมสร้างกุศลอิทธิบาท

1.3 จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจต้องรู้ว่าซื้อสินค้าที่ไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไป ต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้

คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือความชำนาญในการใช้ความคิด รวมถึงการรู้จักสินค้า ดูสินค้าเป็น สามารถคำนวณราคา กะทุนเก็งกำไรได้อย่างแม่นยำ เป็นต้น

2. หลักครองคน

2.1 นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก "นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อนขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้" ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษย์สัมพันธ์

คุณลักษณะทั้งสามประการ มีความสำคัญมากน้อยต่างกัน นั่นขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหาร ถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก หลักแห่งการใช้คนให้เหมาะกับงาน

1) การอำนวยการ (Directing) คือกำกับสั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

2) การควบคุม (Controlling) คือการติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใดและที่สำคัญคือการป้องกันไม่ให้ย่อหย่อนต่อหน้าที่ละทิ้งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่

2.2 สังคหวัตถุ 4 ประการ คือ

1) ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็น คนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน (แบ่งปันไปมา)

2) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน (พูดจาจับใจ)

3) อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน (ช่วยกิจกันไป)

4) สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติตัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน (นิสัยเป็นกันเอง)

ถ้าเห็นเข้าเช่นนี้เราจะทำอย่างไร ตำรากล่าวไว้ว่าอาตาปีเพียรให้กลั่นกล้า อาจหาญทีเดียว เพียรไม่ย่อ ไม่ท้อ ไม่ถอยทีเดียวเอาเป็นเอาตายทีเดียว เพียรกันจริง ต้องใช้ความเพียรประกอบด้วยองค์ 4 ทีเดียว

ประกอบด้วยองค์สี่นั้นมีอะไรบ้าง เนื้อ เลือด กระดูก หนัง หนัง เนื้อ เลือดจะแห้งเหือดหมดไปไม่ว่า เหลือแต่กระดูก หนังช่างมัน ไม่ละล่ะ ใจต้องจรดอยู่ที่เดียวในกาย เวทนา จิต ธรรมนั้น ไม่คลาดเคลื่อนละ จรดอยู่ในกาย จะต้องจรดอยู่ทีเดียว ไม่ไปอื่นกันล่ะ ฝันไม่กลับกันละ ฝันกันเรื่อย แม้จะกลับมาก็เล็กน้อยฝันไปอีก ฝันไม่เลิกกันล่ะ ให้ชำนาญทีเดียว ฝันในฝัน นั่งก็ฝันได้นอนก็ฝันได้ เดินก็ฝันได้ ยืนก็ฝันได้ ขี้เยี่ยวก็ฝันได้ทีเดียว นี่เขาเรียกว่า

อาตาปี เพียรเร่งเร้าเข้า อย่างนี้ สัมปชาโน สติมา รู้อยู่เสมอ ไม่เผลอ เผลอไม่ได้ เผลอหายเสีย ถ้าได้ใหม่ เป็นใหม่ๆ เผลอไม่ได้ เป็นหายทีเดียว เพราะฉะนั้นต้องไม่เผลอกันทีเดียว ไม่วางธุระ ให้เอาใจใส่ ไม่เอาใจใส่ไปจรดอื่นให้จรดอยู่ที่กาย เวทนา จิต ธรรม ในกายนั้นแหละ

3. ครองงาน

วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

3.1 ปาปณิกธรรม 3 คือ หลักของการเป็นพ่อค้า หรือคุณสมบัติของพ่อค้า หมายถึง การเป็นพ่อค้าที่ดีจะต้องมีหลักในการค้าหรือมีคุณสมบัติด้านการค้าดังต่อไปนี้

1) จักขุมา คือ ตาดี หมายถึง การรู้จักสินค้า ดูสินค้าเป็น สามารถคำนวณราคากับทุนเก็งกำไรได้อย่างแม่นยำ เป็นต้น

2) วิธูโร คือ จัดเจนธุรกิจ หมายถึง รู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวหรือความต้องการของตลาด มีความสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า บริการตรงกับความต้องการของลูกค้า เป็นต้น

3) นิสสยสัมปันโน คือ มีพร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย หมายถึง ทำตัวเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจใสหมู่แหล่งทุนใหญ่ (เครดิตดี) มีความสามารถหาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการได้โดยง่าย

3.2 อิทธิบาท 4 อย่าง คำว่า อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ

1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น

3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น

4) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ธรรม 4 อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างๆมีหน้าที่เฉพาะของตน ฉันทะ คือความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิด คุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การการะทำที่ติดต่อไม่ขาดตอนเป็นระยะยาว จนประสบความสำเร็จ คำนี้มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจืออยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้น ไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องใน เหตุและผล แห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมายของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

สัมมาอาชีวะ (ศีล) คือการดำรงชีพถูกต้อง ไม่เป็นโทษต่อตนเอง และผู้อื่น

บทสรุป

จากเนื้อหาทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของภูมิภาคต่างๆของโลกมากขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำ วิกฤตด้านความมั่นคงและการเปลี่ยนแปลงทางครัวเรือน เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวาง ในวงการศึกษามีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่โดยมีการปฏิรูปต่างๆ

การเสริมสร้างหลักพุทธธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการมุ่งเน้นสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและหลักพุทธธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในสังคมไทย แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการบริหารการศึกษาอย่างโปร่งใสมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมทั้งการนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อประกันการฉ้อราษฎร์บังหลวง และเรื่องความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลให้กับผู้บริหารและเพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน

ด้วยเหตุผลนี้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมาภิบาลให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและจัดทำแผนงานหรือโครงการในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกษม วัฒนชัย. (2546). *ธรรมาภิบาลคอร์รัปชั่นในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: อัมปรินปรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *ธรรมาภิบาลท้องถิ่น: ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส.* มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ และคณะ. *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม ผลการเสวนาสหสาขาวิชาระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ 1*. กรุงเทพฯ: ฟ้าอภัย จำกัด, 2545.

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี้. (2544). *รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

พระมหาลำพึง ธีรปญฺโญ (เพ็ญภู). (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์.* วิทยานิพนธพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด, 2553.

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2545). *ธรรมาภิบาลกับการจัดการยุคใหม่ (Good Governance and Modern Management) หนังสือ 40 ปี คณะรัฐศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.* กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุดจิต นิมิตกุล.(2543).*กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี.*กรุงเทพฯ:บพิธการพิมพ์.

อานันท์ ปันยารชุน. (2541).“ธรรมรัฐกับอนาคตของประเทศไทย”. *มติชน*. 26 มีนาคม 2541: 12.

Sam Agera. (2545). *ธรรมาภิบาล: การบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม.* แปลโดยไชวัฒน์ ค้ำชู และคณะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์น้ำฝน.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

การบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
BUDDHIST ADMINISTRATION FOR PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS IN GENERAL EDUCATION SECTION

[1]พระครูวิจิตรศาสนการ (แนบเนียม) [2]ละเอียด จงกลนี และ [3]ประจิตร มหาหิง

[1] Phrakhuvijitsasanakan (Naepniam) [2]LaEard Chongolnee and [3]Prachitr Mahahing

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

weerapong.happy@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามบริบทโรงเรียนที่จัดการศึกษาลักษณะพิเศษให้ทราบถึงหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดผลการบริหารเชิงพุทธและการบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาคือผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมทั้งในการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน ในการบริหารงาน ต้องมีกรอบมีรูปแบบที่ชัดเจนไม่ควรให้เป็นเพียงสัญลักษณ์เท่านั้น ถ้าบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่หัวหน้า ลูกน้อง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติได้ตามหลักคำสอนที่นำมาใช้จะเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมของคนทั่วไปอย่างไม่มีวันเสื่อมและจะได้เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นๆอีกด้วย ด้านการบริหารของผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะผู้นำ ต้องประยุกต์หลักปาปณิกธรรมมาใช้เพื่อความสำเร็จ ทำให้ประสบความสำเร็จในการครองตน ครองคน และครองงาน ได้แก่ 1.จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าที่ไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้คือ มีความชำนาญในการใช้ความคิด 2. วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้อง

เชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะข้อนี้คือ ความชำนาญด้านเทคนิค 3.นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะข้อนี้สำคัญมาก“นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

คำสำคัญ: การบริหารเชิงพุทธ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The purpose of this academic article is to present the Buddhist administration for the Phrapariyattidhamma Schools in General Education Division according to the context of the schools that manage special characteristics of education in the Buddhist doctrine in order to achieve results in the Buddhist administration. For the Phrapariyattidhamma Schools in General Education Division, administrators have been applying the principles of Buddhism in thinking, planning and operating according to the plan. In the administration, there must be an explicit framework rather than just a symbol. If the school personnel from the chiefs, subordinates throughout the relevant parties could practice according to the doctrine, the school would have its long lasting reputation and popularity of the general people. Furthermore, it would also be a role model for other schools. In administration aspect, the school director or deputy director as a leader must apply the principles of Papanika-Dhamma i.e. the qualities of a successful administrator that lead to the success in occupying one's self, occupying others and occupying one's task. The principles include: 1.Cakkhuma means "intelligence of foresight" For example, if one is a merchant or business executive, one must know where the price of goods is cheap and where should one sell for a higher price. Nowadays, one must know whether the stock price rises or falls. Being a general executive, one must be able to plan and be smart in using the people. This is an attribute of expertise in conception. 2.Vidhuro means capability in administering business, in other words, with specialized expertise. For example, diamond traders must watch out that the diamond is a real or an imitated diamond. A medical chief with surgical expertise must be proficient in operation. This is a technical proficiency. 3.Nissayasampanno means being able to rely on other people because one has a good credit rating or a good human relations. For example, when a merchant travels to trade in foreign cities, he always has other merchants in those cities as friends that offer him residences and loans. A good administrator as well must make friends with others. These characters can be

compared with the proverb "A bird without feathers, a man without friends, they cannot be higher up." This refers to the expertise in human relations.

Keywords: Buddhist Administration, Phrapariyattidhamma Schools, General Education Department.

บทนำ

"การบริหาร" (Management) หรือ (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า"Administrate"หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า"minister" ซึ่งหมายถึงการรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือรัฐมนตรีสำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆการบริหารบางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน ก็หมายถึงของหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนสิ่งของและหน่วยงานในปัจจุบัน การบริหารงานหรือการจัดการองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ในการบริหารงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมที่แสวงหากำไรและมีการแข่งขัน เพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งในเชิงบริหารงาน และการพัฒนาองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นกลยุทธ์ หรือหลักการในการบริหารจัดการในขณะเดียวกันก็มีนักวิชาการ ทางตะวันตกกำลังสนใจหลักการในทางพระพุทธศาสนามาผสมผสานและประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ เพราะเขาถือว่า การที่จะใช้หลักการ วิธีการ หรือเทคนิคของ นักวิชาการชาวตะวันตก ซึ่งพัฒนาการการบริหารจัดการมาไม่เกิน 100 ปีนั้นยังเป็นหลักการที่ยังยึดกับวัตถุ รวมทั้งมีผู้แพ้ผู้ชนะ เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งหวังกำไรและการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อนักวิชาการทางตะวันตกได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา ทำให้เขารู้ว่าศาสตร์แห่งการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและดำรงความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั่นคือ ศาสตร์ในการบริหารจัดการเชิงพุทธ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึง หลักการบริหารเชิงพุทธในเชิงเปรียบเทียบว่าสามารถบูรณาการ รวมเข้ากันได้ และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารสมัยใหม่ (กนก แสนประเสริฐ, 2559)

การบริหารเชิงพุทธ (Buddhist Management) หมายถึง ความพยายามในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับศาสตร์การบริหารแบบใหม่ทั้งนี้เพราะพุทธธรรมเป็นนามธรรมสูงกว่าความรู้สมัยใหม่พุทธธรรมจึงสามารถครอบคลุมทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ทั้งหมดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือพุทธธรรมมีแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยความเชื่อที่ว่า ชีวิตคือการศึกษา (Life is education) มีชีวิตอยู่ก็ต้องมีการศึกษาตลอดเวลา คนทุกคนที่เกิดมาต้องได้รับการพัฒนา

เมื่อพัฒนาแล้วจึงจะถือว่าเป็นสัตว์ประเสริฐอย่างแท้จริง การพัฒนาแนวพุทธนั้นจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งคนและองค์การ บุคลากรพัฒนาเป็นคนดี มีคุณภาพ มีความสุข องค์การเข้มแข็ง การพัฒนาแนวพุทธนั้นจะมุ่งพัฒนาคนแบบองค์รวม คือ วิธีไตรสิกขา หรือ บทเรียน 3 เรื่องที่มนุษย์ต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ คือ (1) ศีลสิกขาหรือ การพัฒนากาย (ศีล) เป็นการเรียนรู้และฝึกทักษะเรื่องระเบียบวินัยของสังคม ทำให้เกิดการพัฒนากายหรือพฤติกรรมการพัฒนา (2) สมาธิสิกขาหรือการพัฒนาจิต (สมาธิ) เป็นการเรียนรู้และฝึกทักษะทางด้านจิตใจ ทำให้จิตใจพัฒนา จิตอยู่กับงานไม่ประมาท(3) ปัญญาสิกขา(ปัญญา) หรือการพัฒนาปัญญา สามารถทำได้โดยการคบหากับบัณฑิตการศึกษาหาความรู้ การคิดพิจารณาและการปฏิบัติตามความรู้ทฤษฎี (สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, 2531)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนแผนกสามัญศึกษา ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชนชายที่เข้าไปบวชในพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมคำสอนแห่งพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรการอบรมเพื่อให้ผู้ได้รับการอบรมมีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม สมกับที่ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาอยู่ในความรับผิดชอบของกองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการจัดการศึกษาทางวิชาการพระพุทธศาสนา แผนกนักธรรม-ภาษาบาลี ควบคู่กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ให้แก่พระภิกษุสามเณรตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 เป็นโรงเรียนที่นำหลักสูตรที่เหมาะสมกับเยาวชนยุคปัจจุบัน เพราะสามารถบูรณาการนำเอาการศึกษาสงฆ์ทั้ง 3 แผนกมาหลอมเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นการศึกษาแผนกเดียวที่ทุกคนยอมรับว่า เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์ที่จัดการศึกษาบูรณาการพุทธศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยมีพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดทำหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน มีฆราวาสทำหน้าที่เป็นรองผู้บริหารในการช่วยกันบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

แนวคิดการบริหารจัดการองค์กรของผู้นำเชิงพุทธ

การบริหารจัดการองค์กรต่างๆในปัจจุบันมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยวิทยาการบริหารจัดการ เข้ามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรและสิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า“ผู้บริหารต้องมีจักขุมา แปลว่ามีสายตาที่ยาวไกล คือมองการณ์ไกล” วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกในองค์กรยอมรับ และดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้

ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่จุดเดียวคือ วิมุตติ (ความหลุดพ้นทุกข์) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็ม ฉันใด ธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติรส ฉันนั้น”

ความหมายของการบริหาร

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตฺโต.2554) ได้ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น

สมพงศ์ เกษมสิน (2555) ได้สรุปว่า การบริหาร คือการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากร(Administrative Resources) มาประกอบการตามกระบวนการ (Process of administration)ให้บรรลุวัตถุที่ประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธงชัย สันติวงษ์ (2550) กล่าวถึงความหมายของการบริหาร ว่า การบริหารเป็นงานของหัวหน้างานทุกคนที่ต้องปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องมีภารกิจในการเป็นผู้ทำการจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ และประสานกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จขององค์กร

นิภา แก้วศรีงาม.(2550) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการธุรกิจหรือองค์กรว่าหมายถึง แสดงให้เห็นจากกลุ่มของบุคคลที่มาร่วมกันทำงานด้วยโครงสร้างและการประสานงานเป็นหลักการชัดเจนแน่ชัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดเป้าหมายไว้, ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (เรียกว่า การบริหารแบบ 4 M) ซึ่งประกอบด้วย (1) คน (Man) (2) เงิน (Money) (3) วัตถุดิบ (Material) เครื่องจักร และ(4) การบริหาร (Management)

ดังนั้น สรุปความหมายต่างๆข้างต้น ได้ว่า“การบริหารจัดการ”จึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร

ความสำคัญของการบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1. การบริหารจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งได้

2. เป้าหมายของผู้บริหาร คือ ความสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

3. การบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิต (Productivity) โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) (วิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด) และประสิทธิผล (Effectiveness) (บรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุด)

4. การบริหารจัดการสามารถนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์กร

ดังนั้น การบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นอกจากต้องคำนึงถึงหลักการบริหารเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จตามหลักสากลแล้ว ยังต้องบูรณาการหลักธรรมในการบริหารด้วย

1. หลักบริหารทั่วไป ประกอบไปด้วย เงิน (money) วัตถุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และแรงงาน หรือคน (man) ตามองค์ความรู้ในการบริหารงานสมัยใหม่ จะต้องยึดองค์ประกอบสำคัญดังกล่าว เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายขององค์กร ว่าจะมีทิศทางหรือแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างไร แต่ต่อมามีการพัฒนาระบบการบริหารงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ๆที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารงานขององค์กร เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทยหรือองค์กร ต้องให้ความสนใจ เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตรมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้นและเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้นและจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางใน การบริหารจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วม (Participation)มากขึ้น“การให้อำนาจ (Empowerment) การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement)”“การทำงานเป็นทีม (Teamwork)”ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆกัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจจาก องค์ประกอบสำคัญข้างต้น คือ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) หรือกระบวนการทางการบริหาร (Administration)

2. นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเชิงพุทธ หลักสัปปุริสธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมาบูรณาการกับการบริหาร ซึ่งจัดเป็นหลักการบริหารเชิงพุทธ มี 7 ประการ (พระไตรปิฎกพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 6 มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์) คือ

2.1 ธัมมัญญุตา (Knowing the Law, Knowing the Cause) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผลและรู้จักหลักการที่จะทำ ให้เกิดผล รวมความว่า การบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติ อันว่า“สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา”โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กร

2.2 อัตถัญญุตา (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose) ความเป็นผู้รู้จักผล หรือ ความมุ่งหมาย คือรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ

2.3 อัตตัญญุตา (Knowing Oneself) ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้นโดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถและคุณธรรมเป็นอย่างไรและเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการบริหาร ความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพและมั่นคงถาวร

2.4 มัตตัญญุตา (Moderation, Knowing how to be temperate) ความผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงินหรือการขยายกิจการต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ขีดความสามารถขององค์กร ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการ แข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร

2.5 กาลัญญุตา (Knowing the Proper time) ความเป็นผู้รู้จักกาล คือรู้กาลเวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณา ถึงสถานการณ์ในเวลานั้นๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด

2.6 ปริสัญญุตา (Knowing the Assembly, Knowing the Society) ความเป็นผู้รู้จัก ชุมชน คือ รู้กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้อง ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตรและคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือ การประสานงานกับชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจและพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณะชนจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

2.7 ปุคคลัญญุตา (Knowing the individual, Knowing the different individuals) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม ตลอดถึงรู้ในความสามารถของบุคคลและใช้มอบงานที่เหมาะสม ให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถและภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึงการ

ทำงานเป็นหมู่คณะการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

การบริหารเชิงพุทธหรือพุทธวิธีการบริหาร

การศึกษาการบริหารเชิงพุทธในครั้งนี้ ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ 5 ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2554) ดังนี้

P คือ Panning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กรเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ดังนั้น เมื่อพิจารณาการบริหารเชิงพุทธ หรือพุทธวิธีบริหารในประเด็นที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการและการกำกับดูแล ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การบริหารเชิงพุทธในการวางแผน คือ การใช้วิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และพันธกิจ ให้ชัดเจน เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้

2. การบริหารเชิงพุทธในการจัดองค์กร คือการกระจายอำนาจการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน หมายถึง ลูกน้องต้องให้ความเคารพหัวหน้าในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อนและการใช้คนให้เหมาะกับงานในองค์กร

3. การบริหารเชิงพุทธในการบริหารงานบุคคล คือ การจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร การมอบภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถ มีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ นั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษ

4. การบริหารเชิงพุทธในการอำนวยการ คือ การสื่อสารเพื่อการบริหารการดำเนินงานใช้หลัก 4 ส. (ที.สี./149/161) ได้แก่ 1) สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) หมายถึง อธิบายขั้นตอนการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย 2) สมาทปนา (จูงใจ) หมายถึง อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าต้องฝันให้ไกลและไปให้ถึง 3) สมุตเตชนา (แกล้วกล้า) หมายถึง ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายและ4) สัมปหังสนา (ร่าเริง) หมายถึงสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตรซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการงานและความสามารถในการจูงใจคนของพระพุทธเจ้าตรงกับพระสมัญญาว่า ตถาคต หมายถึง คนที่พูดอย่างไรแล้วทำอย่างนั้น พระพุทธเจ้าทรงมีภาวะผู้นำสูงมาก เพราะทรงสอนให้รู้ (ยถาวาที) ทำให้ดู (ตถาการี) และอยู่ให้เห็น (ยถาวาที ตถาการี) ยิ่งไปกว่านั้น การสั่งการแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่ายเพราะไม่ทรงใช้วิธีเผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่ทรงจำแนกแรงจูงใจในการทำความดี ซึ่งเรียกว่าอธิปไตย 3 ประการ (องฺ.ติก.20/479/146) ดังนี้ 1) อัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึดผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง 2) โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่องนั่นคือ ยึดทัศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง 3) ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือยึดธรรมคือหน้าที่เป็นสำคัญ

5. การบริหารเชิงพุทธในการกำกับดูแล คือ การควบคุม การกำกับดูแลสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน ทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ 10 ประการ เช่นเพื่อความผาสุขแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไร้ยางอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

สรุปว่า การบริหารเชิงพุทธ ยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร การบริหารเชิงพุทธจึงไม่เป็นทั้งเป็นอัตตาธิปไตย (การถือตนเองเป็นใหญ่)และโลกาธิปไตย (การถือคนอื่นเป็นใหญ่)

หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารเชิงพุทธ

ในทางพระพุทธศาสนา เมื่อเราพิจารณาถึงองค์ความรู้การบริหารเชิงพุทธแล้ว สามารถนำหลักการมาประยุกต์ใช้เพื่อบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำหลักธรรมมาใช้นั้นมีหลักต่างๆ ดังนี้

1. หลักธรรมที่ใช้กับการดำเนินงานให้เกิดความสำเร็จมี 4 ประการ คือ

1) ศรัทธา ทำให้ข้ามโอฆะได้ หรือศรัทธาทำให้ข้ามโอฆะได้นั้นในการทำงานอะไรถ้าคนเราหรือผู้ทำงานนั้นไม่มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองกระทำผลของงานก็จะไม่สำเร็จ แต่เมื่อเราทำด้วยความเชื่อมั่นว่าการกระทำในสิ่งนั้น ๆเมื่อสำเร็จแล้วจะได้ผลตามที่ตนคิดเหล่านี้โดยไม่ย่อท้ออุปสรรค ความเชื่อเหล่านี้จะข้ามพ้นอุปสรรคไปได้

2) ความไม่ประมาท ทำให้ข้ามอรรณพได้ ทำให้ข้ามอรรณพได้ความหมายว่าการบริหารงานต่างๆ ถ้าเราทำด้วยความไม่ประมาทพิจารณาถึงเหตุผลคอยระมัดระวังจะทำให้งานเรียบร้อย ความประมาททำให้เกิดความผิดพลาดและมีปัญหาตามมาหลายๆอย่าง การจะก้าวไปสู่ความสำเร็จต้องไม่มองข้ามปัญหาเล็กๆน้อยๆ เมื่อมีปัญหาแล้วต้องรีบแก้ไขหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา การมองปัญหาว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่รีบหาทางแก้ไขหรือป้องกันถือว่ามีความประมาทความสำเร็จของงานจะไม่ราบรื่นหรือไม่สำเร็จตามเป้าหมายได้ดังนั้นหลักความไม่ประมาทจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องมีความตระหนักอยู่เสมอ

3) ความเพียร ทำให้ล่วงทุกข์ได้ ทำให้ล่วงทุกข์ได้หมายความว่า ความเพียรคือหัวใจสำคัญของการทำงานผู้นำหรือผู้บริหารเมื่อเจอปัญหาแล้วไม่อดทนไม่มีความเพียรพยายามที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นก็จะพบแต่ความทุกข์ใจ ผู้นำหรือผู้บริหารที่เข้าใจสภาพปัญหาแล้วค่อยเพียรพยายามแก้ไขด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่ตัวเองตั้งไว้ถึงแม้จะพบอุปสรรคปัญหาก็ยังไม่ถ้อถอยในที่สุดก็จะประสบความสำเร็จ ดังนี้ความเพียรจึงได้ชื่อว่า ทำให้ล่วงทุกข์ได้

4) ปัญญา ทำให้บริสุทธิ์ได้ หมายความว่า การบริหารงานต่างๆ ของผู้นำต้องใช้ปัญญาพิจารณาไต่ตรอง มองให้ทะลุในปัญหาทุกด้าน (องฺ.ติก.20/485/146)

สรุปว่า หลักธรรมที่ใช้ประกอบดำเนินงานให้เกิดความสำเร็จหรือที่เรียกทั่วไปว่าปสิทธิธัมมูปกรณกถาหรือธรรมเป็นเครื่องมือแห่งความสำเร็จมี 4 ประการ คือ ศรัทธาทำให้ข้ามโอฆะได้ ความไม่ประมาททำให้ข้ามอรรณพได้ ความเพียร ทำให้ล่วงทุกข์ได้ และปัญญาทำให้บริสุทธิ์ได้ ผู้บริหารทั้งหลายควรมีเครื่องมือทั้ง 4 ประการจะทำให้ประสบความสำเร็จได้

2. หลักพุทธธรรมที่เป็นวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเชิงพุทธ 3 ประการ

การบริหารงานในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารเพื่อให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในทุติยปาปณิกสูตร อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงลักษณะของนักบริหารไว้ 3 ประการ คือ

1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าที่ไหนได้ราคาถูกแล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้คือ มีความชำนาญในการใช้ความคิด

2) วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะข้อนี้คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะข้อนี้สำคัญมาก“นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้”คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (องฺ.ติก.20/490/146)

สรุปว่า หลักการบริหารเชิงพุทธเป็นการนำหลักที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสเกี่ยวกับการบริหารงานทุกระดับ ผู้บริหารที่จะให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงได้

ดังนั้น การบริหารเชิงพุทธอันดับแรกคือ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน รักษาหลักการข้อตกลง สัจจะนี้มีความจำเป็นต้องมีประจำใจทุกคน เพราะถ้าหากแสดงความจริงใจต่อกันแล้วสามารถร่วมงานร่วมสังคมกันไปได้นาน ทุกคนต้องแสดงความบริสุทธิ์ใจความจริงใจที่จะการดำเนินงานเรื่องนั้นๆ ให้สำเร็จเป้าหมาย การที่จะรักษาพวกพ้องได้ต้องมีความจริงใจต่อเขา การจะรักษาชื่อเสียงและความนิยมได้ ก็ต้องมีความซื่อตรงต่อเวลาแสดงตามข้อตกลงตามเงื่อนไขของเวลา

บทสรุป

การบริหารเชิงพุทธสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาคือการที่ผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมทั้งในการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน ในการบริหารงาน ต้องมีกรอบมีรูปแบบที่ชัดเจนไม่ควรให้เป็นเพียงสัญลักษณ์เท่านั้น ถ้าบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่หัวหน้า ลูกน้อง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติได้ตามหลักคำสอนที่นำมาใช้จะเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่นิยมของคนทั่วไปอย่างไม่มีวันเสื่อม และจะได้เป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นๆ อีกด้วย ด้านการบริหารผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะผู้นำ ต้องประยุกต์หลักธรรมมาใช้เพื่อความสำเร็จ ทำให้ประสบความสำเร็จในการครองตน ครองคน และครองงานเรียงตามลำดับความสำคัญก่อน หลัง ได้แก่

หลักพุทธธรรมที่เป็นวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเชิงพุทธ 3 ประการ ได้แก่ 1.จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าที่ไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อนี้คือ มีความชำนาญในการใช้ความคิด 2.วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะข้อนี้คือ ความชำนาญด้านเทคนิค 3. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะข้อนี้สำคัญมาก“นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้”คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

เอกสารอ้างอิง

กนก แสนประเสริฐ. (2559). *เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ : การประชุมผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ.* วัดไร่ขิง จ.นครปฐม.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.* โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ธงชัย สันติวงษ์. (2528). *หลักการบริหาร : คิดและทำอย่างผู้จัดการใหญ่.* กรุงเทพฯ: เอเชียเพรส.

_____. (2550) .*การบริหารงานบุคคล.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช

นิภา แก้วศรีงาม.(2550) *จิตวิทยาองค์การ.* กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคาแหง.

พระไตรปิฎก. *พระสุตตันตปิฎก*. เล่มที่ 6 มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์. โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2554). *พุทธวิธีการบริหาร.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมพงษ์ เกษมสิน. (2555). หลัก*การบริหารและการจัดการ ที่น่ารู้.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ.

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์. (2531). *บริหารเชิงพุทธแนวท่านพุทธทาส.* กรุงเทพฯ:สุขภาพใจ.

ทักษะของผู้บริหารกับความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน
MANAGERIAL SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE EXCELLENCE OF PRIVATE SCHOOLS

[1]จงดี เพชรสังคูณ และ [2]จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

[1]Jongdee Pechsangkoon and [2]Chulapunporn Thanaphaet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

[1]jongdeePech@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ตัวแปรที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้นำที่ดี มีทักษะความเป็นผู้นำ 5 ทักษะ คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะด้านความรู้ความคิดและทักษะด้านการศึกษาและการสอน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีปัญญา มีความรู้ความสามารถและใช้การวิจัยเพื่อการบริหารและจัดการเพื่อปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพของผู้เรียนจึงต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูงคือกุญแจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืนและเพื่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหาร; ความเป็นเลิศ; โรงเรียนเอกชน

Abstract

The educational management in the educational reform era would be successful or not, the most important variable is the school administrators who must learn for change and being a good leader with five leadership skills including: conceptual skills; human relations skills; technical skills; cognitive skills; and educational and instructional skills. In addition, school administrators should have intellect, efficacy, knowledge and use researches for administration and management to improve the quality of school performance for efficiency and effectiveness. Achievement of goals in student quality, thus, depends on the most important component i.e. the leadership of school administrators. School administrators with high leadership are the keys of sustainable education reform and for being excellent of the schools.

Keywords: Skills of School Administrators; Excellence; Private Schools

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ยึดหลักและกรอบแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการสำคัญคือ“ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและ เรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหาร และจัดการศึกษา ซึ่งได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) พัฒนา ระบบผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐจะช่วยเหลือ สนับสนุน ด้านการเงิน การลดหย่อนยกเว้นภาษีสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาเอกชน ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐาน อีกทั้งโรงเรียนเอกชนเป็นองค์การทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานแก่ประชาชนผู้แสวงหาการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนา

คุณภาพชีวิต โรงเรียนจะต้องสร้างความมั่นใจ ความเชื่อถือศรัทธาแก่ผู้เรียน พร้อมทั้งผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และประเทศ การที่ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของประเทศจะสามารถช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐ ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรได้อย่างกว้างขวาง เพราะการจัดการศึกษาของเอกชนนั้นแตกต่างไปจากการศึกษาของรัฐ เนื่องจากเอกชนมีลักษณะการจัดการบริหารที่มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นได้มากกว่าโรงเรียนของรัฐ นอกจากนี้ การบริหารการศึกษาในปัจจุบัน เป็นการดำเนินการที่ประกอบด้วยการวางแผนการจัดรูปงานและระบุกำลังคนการจูงใจและการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากรในหน่วยงานก็เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สามารถจะครอบคลุมภารกิจและบทบาทได้ทั้งหมดจะต้องมีทักษะการบริหาร 3 ด้าน ทักษะที่ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Katz, 1971: 55-58) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทักษะตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพ คุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ใฝ่ เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ เป็นนักประสานงานที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำ ทางด้านวิชาการและด้านวิชาชีพเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่เสมอโดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการ มีความคิดและการกระทำที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และยืดหยุ่นรู้จักระดมทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ในการบริหารงานสูงสุดอันจะเป็นแบบอย่างเอื้อให้บุคลากรในสถานศึกษามีทักษะการบริหารสถานศึกษาไปด้วย

ทักษะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

ในการบริหารงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในด้านต่างๆ เพื่อการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ หากกล่าวถึงคำว่า ทักษะ ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่สามารถสรุปได้ว่าหมายถึง ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วสามารถปฏิบัติด้วยความชำนาญและเชี่ยวชาญ เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั่วไปและส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ อีกทั้งผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านศักยภาพ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของผู้บริหารที่สามารถพัฒนาได้โดยการเรียนรู้และฝึกฝน แสดงออกในรูปการกระทำในการนำเอาทรัพยากรปัจจัยทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (แพรดาว สนองผัน, 2557: 24) นอกจากนี้

ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารถือได้ว่าเป็นกระบวนการใช้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และการบริหารงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำช่วยให้ผู้นำมีความเข้าใจในประสบการณ์และเข้าใจคุณค่าของความเป็นผู้นำในตัวเอง ตระหนักถึงวิธีการขจัดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมพฤติกรรมและพัฒนาความสามารถพิเศษของความเป็นผู้นำ มุ่งบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้ความท้าทายต่างๆ โดยให้ทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผนไปสู่เป้าหมายของการปฏิบัติงานร่วมกัน อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ทักษะของผู้บริหาร หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารในการใช้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความสำคัญของทักษะของผู้บริหาร

โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์กรทางการศึกษามีภารกิจหน้าที่ในการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ คุณภาพการบริหารจัดการ งานตามภารกิจด้านงานบริหารทั่วไป การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ บุคลากรในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ แต่การจัดการเรียนการสอนของผู้สอน กระบวนการบริหารในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงจะต้องมีหลักการ แนวคิด เทคนิค วิธีการ เพื่อบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจ ตลอดจนใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างมีคุณภาพ (สมกิต บุญญะโพธิ์,2555: 4)

การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ตัวแปรที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้นำที่ดี มีทักษะความเป็นผู้นำ มีปัญญา มีความรู้ความสามารถและใช้การวิจัยเพื่อการบริหารและการจัดการเพื่อปรับปรุงคุณภาพผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพของผู้เรียนจึงต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูงคือกุญแจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน ซึ่งนักการศึกษาทั้งหลายต่างมีทัศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำยุคใหม่ที่มีทักษะการบริหารงาน เป็นผู้นำทีมแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพ สามารถบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กร สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันและภาพอนาคต มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำใน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด หากกล่าวถึงทักษะภาวะผู้นำจะมุ่งเน้นถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำองค์กรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงาน บริหารตน และบริหารบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (บุญช่วย สายราม, 2560)

ทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร

Katz (1974: 90-102) กล่าวว่าทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ มี 3 ทักษะ คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ทักษะทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Skills) และทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills) และ Drake and Roe (1986: 30) กล่าวว่าทักษะผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 ทักษะ คือ 3 ทักษะ ของ Katz และเพิ่มเติมอีก 2 ทักษะ คือ ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) และทักษะด้านการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills) บทความฉบับนี้ใช้ทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการปฏิบัติงานมี 5 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะความคิดรวมยอด ทักษะทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะทางด้านการศึกษาและการสอน และทักษะทางด้านความรู้ความคิด

1. ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills)

ทักษะด้านความรู้ความคิดหมายถึง ความรู้ ความชำนาญในการใช้ความรู้ความคิด ปัญญา และวิสัยทัศน์ในการบริหารหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้ทันต่อโลกทางการศึกษาในยุคปัจจุบัน ประกอบด้วย การใช้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน สังคมและประเทศ การนำแนวคิดใหม่ๆ มาใช้บริหารงานอย่างต่อเนื่อง นำนโยบายไปปฏิบัติโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ใช้การบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม และสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills)

ทักษะทางด้านเทคนิค หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้ วิธีการเทคนิค เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติภารกิจ อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเชี่ยวชาญและชำนาญจากประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม มีความสามารถในการวางระบบงาน การจัดทำงบประมาณ การประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน สามารถแนะนำหรือชี้แนะให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ ในการ

จัดหาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการบริหารได้เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงาน การใช้แผนปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน การนำเทคนิคกระบวนการบริหารมาประยุกต์ใช้ การใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่ายทั้งการพูดและการเขียน ใช้วิธีประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ ใช้เทคนิคพัฒนาวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีทักษะที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหารควรรู้ และฝึกปฏิบัติ 8 ทักษะ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546: 23-24) คือ

2.1 เทคนิคการบริหารงาน ที่ผู้บริหารต้องใช้การตัดสินใจอย่างรอบคอบโดยอาศัยข้อมูลและเหตุผลในการบริหารงาน

2.2 เทคนิคการสั่งการ ผู้บริหารต้องสั่งอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้องตามกาลเทศะให้เหมาะสมกับบุคคล

2.3 เทคนิคการรับฟังความคิดเห็น ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้ และวิเคราะห์พิจารณาความคิดเห็นก่อนจะนำไปใช้

2.4 เทคนิคการติชม ผู้บริหารควรติชมให้เหมาะกับกาลเทศะ และติชมในเรื่องผลงานโดยยึดหลักติเพื่อก่อ และชมเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดกำลังใจ

2.5 เทคนิคการก่อให้เกิดระเบียบวินัย ซึ่งการวางระเบียบวินัยควรคำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเพื่อการปฏิบัติ รวมทั้งมีมาตรการในการควบคุมการปฏิบัติตามระเบียบวินัย

2.6 เทคนิคการวางตน ควรวางตนเป็นตัวอย่างมีความเที่ยงตรง ยุติธรรมไม่เลือกที่รักมักที่ชัง แจกจ่ายงานให้ทั่วถึง ไม่ควรสนิทสนมกับผู้ใดโดยเฉพาะ

2.7 เทคนิคการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานเข้าร่วมสังคมภายในองค์การ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอก

2.8 เทคนิคการเพิ่มสมรรถภาพให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้มีความก้าวหน้าในการทำงาน โดยการทำงานตามความรู้ความสามารถของตน และมีโอกาสได้ เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งรวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจกับผู้ใต้บังคับบัญชา

Drake and Roe (1986: 29) กล่าวว่า ทักษะทางเทคนิค เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีการในการทำกิจกรรม และ Paisey (1992: 96) กล่าวว่า เป็นการรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติในหน่วยงาน และสามารถปฏิบัติงานด้านบุคคล ระเบียบการ ในการควบคุม การหาแนวทาง และทำงานร่วมกัน ด้วยเทคนิคเฉพาะ คือผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ ในด้านการศึกษา ความสัมพันธ์กับชุมชน การเงินและสิ่งอำนวยความสะดวก และการพัฒนากำลังคน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2539: 2) ให้ความเห็นว่า ทักษะทางเทคนิคเป็นทักษะที่เกี่ยวข้อง กับการมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง มี

ความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีในการทำกิจกรรมให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สมยศ นาวีการ (2540: 4) กล่าวว่า ทักษะทางเทคนิคเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ วิธีการ เทคนิค และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553: 20-21) ให้ความเห็นว่าทักษะทางเทคนิค เป็นความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่างเกี่ยวกับกระบวนการ และเทคนิค โดยอาศัยความรู้ การวิเคราะห์ และการรู้จักใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้และเข้าใจเพื่อการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและสร้างศรัทธาให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

จะเห็นได้ว่าทักษะทางเทคนิคเป็นทักษะการใช้ความรู้ กระบวนการ และเครื่องมือที่จำเป็นในการดำเนินงานเพื่อให้งานสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่เกิดจากประสบการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม และการกระทำที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน รวมทั้งสมารถแนะนำ ชี้แนะให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เป็นทักษะในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการบริหารได้เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงาน การใช้แผนปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือการบริหารงาน การนำเทคนิคกระบวนการบริหารมาประยุกต์ใช้ การสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายทั้งการพูดและการเขียน ใช้วิธีประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ และใช้เทคนิคการพัฒนางานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะทางการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills)

ทักษะทางการศึกษาและการสอนหมายถึง ความรู้ความชำนาญในการจัดการและบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่สอดคล้องกับภารกิจนโยบายการศึกษาของรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในการเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความสามารถในการนิเทศการสอน เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรู้ เป็นนักวิชาการที่ดี ที่ใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาและการสอนถ่ายทอดแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเข้าใจในการเรียนการสอนยิ่งขึ้น ที่สัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ชีวิตและสิ่งแวดล้อม ในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดตารางการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรและเหมาะสมตามวัยผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาวิธีการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาการ การนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ การสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวัดผลของนักเรียนมาใช้ปรับปรุงหลักสูตร

งานทักษะการศึกษาและการสอน คือ งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา งานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และพบว่าร้อยละ 40 ของงานทั้งหมดของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นงานด้านการจัดการเรียนการสอน Smith and Others (1961; อ้างถึงใน วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2559: 99) สอดคล้องกับแนวคิดของ Drake and Roe (1986: 29) ที่กล่าวว่าทักษะจำเป็นสำหรับผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำทางการศึกษาที่

จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอน และจันทรานี สงวนนาม (2545: 19) กล่าวว่า กล่าวว่างานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งมีหน้าที่ 6 ประการ คือ

3.1 พัฒนาเป้าหมาย และนโยบายของสถานศึกษา

3.2 จัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์

3.3 จัดหาและจัดสรรทรัพยากรต่างๆ สนับสนุนการปฏิบัติตามแผนการสอนและโปรแกรมการสอนต่างๆ

3.4 สร้างและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาในการนำโปรแกรมหรือแผนงานไปปฏิบัติ

3.5 ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในด้านกระบวนการและผลผลิต

3.6 เป็นตัวแทนของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนกับชุมชน

ทักษะการศึกษาและการสอน จึงเป็นทักษะที่ผู้บริหารใช้ความสามารถในการเป็นผู้นำทางการศึกษาและการเป็นผู้มีภูมิรู้ เป็นนักวิชาการที่ดี ใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนถ่ายทอดแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเข้าใจในการเรียนการสอน สอดคล้องกับภารกิจและนโยบายการศึกษา ที่สัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ชีวิตและสิ่งแวดล้อม บริหารหลักสูตรการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เหมาะสมตามวัยของผู้เรียนและเป็นไปตามแผนที่กำหนด พร้อมส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาวิธีการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาการ การนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และนำผลการสอบของนักเรียนมาใช้ปรับปรุงหลักสูตร

4. ทักษะทางมนุษย์ (Human Skills)

ทักษะทางมนุษย์ หมายถึง การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ความต้องการของคน การสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา การกระตุ้น ยกย่องชมเชย ให้เกิดความสามัคคี การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนทุกโอกาส มีหลักเกณฑ์ที่ดีในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดึงศักยภาพของบุคลากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์การ เป็นทักษะการทำงานกับปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับคนและการใช้คนเพื่อปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน เข้าใจสภาพธรรมชาติความต้องการของมนุษย์ รู้จักและเลือกใช้วิธีจูงใจให้ถูกต้องเหมาะสม สามารถเสริมสร้างความร่วมมือของทีมงาน

ทักษะทางมนุษย์ มีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพทุกระดับ ทั้งระดับต้น ระดับกลางและระดับสูง โดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีการยกย่องและให้ความสำคัญและเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาในทุกสถานการณ์ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความถนัดและความสามารถ ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง และใช้ความสามารถในการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาและหน่วยงานอื่นในอันที่จะให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน และการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความศรัทธา และความไว้วางใจ Harris (1963: 15-16; อ้างถึงในสมบัติ โฆษิตวานิช, 2553: 37) กล่าวว่า เป็นทักษะความเข้าอกเข้าใจ การรู้จักสังเกต สัมภาษณ์ ความสามารถในการอภิปราย สะท้อนความรู้สึก และการมีส่วนร่วมในการอภิปราย และการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทักษะการตัดสินใจของผู้บริหาร ที่มีความสำคัญต่อการบริหารงาน ที่ถูกต้องเหมาะสมย่อมนำไปสู่การดำเนินงานที่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าทักษะทางมนุษย์ เป็นทักษะที่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนและการใช้คนเพื่อปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน เข้าใจสภาพธรรมชาติความต้องการของมนุษย์พร้อม รู้จักและเลือกใช้วิธีจูงใจให้ถูกต้องเหมาะสม สามารถเสริมสร้างความร่วมมือของทีมงาน ในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดกับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ การใช้หลักเกณฑ์ที่ดีในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก การประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อ การทำงานและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีเมื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ

5. ทักษะทางความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

ทักษะทางความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่เข้าใจความสลับซับซ้อนขององค์การทั้งหมด ความสามารถในการมองเห็นองค์การในภาพรวม เหมือนนกที่มองจากที่สูง มีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่กระทบต่อองค์การ มีความสามารถในการประสานงานต่างๆ เข้าด้วยกัน และสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่างๆ ในการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการมองเห็นภาพและเข้าใจหน่วยงานในทุกลักษณะโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างงานและกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานเข้าใจโครงสร้างภารกิจของการบริหารงานได้อย่างทะลุปรุโปร่ง พร้อมสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อหน่วยงาน การวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์จุดแข็งและจุดด้อยขององค์การได้ มีการวางแผนพัฒนาการศึกษาได้ครอบคลุมทุกด้าน จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก สามารถวิเคราะห์งานเพื่อจัดสรรที่เหมาะสมกับบุคลากร นำนโยบายของรัฐและแผนการศึกษามากำหนดเป็นแผนงาน วินิจฉัยปัญหาต่างๆ อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ Drake and Roe (1986:

29) กล่าวว่า ทักษะทางความคิดรวบยอดเป็นความสามารถในการประสานสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน และสามารถมองเห็น องค์การในภาพรวม ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้ถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันของส่วนต่างๆหรือหน้าที่ต่างๆ ขององค์การ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบต่อกันในส่วนอื่นๆ ส่วน Sitterly (1993: 23) กล่าวว่า ทักษะทางความคิดรวบยอดเป็นความสามารถในการมองเห็นภาพรวมขององค์การ ที่ส่วนประกอบต่างๆ ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบกับส่วนอื่นๆ สมยศ นาวีการ (2540: 25) ให้ความหมาย ทักษะทางความคิดรวบยอด คือ ความสามารถทางสมอง ในการประสาน และทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผลประโยชน์และกิจกรรมต่างๆขององค์การ ทักษะทางความคิดรวบยอดเป็นความสามารถของผู้บริหารในการมององค์การโดยรวม และเข้าใจว่าส่วนต่างๆ ขององค์การขึ้นอยู่กับส่วนอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงส่วนใดจะมีผลกระทบต่อองค์การโดยรวม ผู้บริหารต้องการทักษะความคิดรวบยอดในการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ของสถานการณ์ว่ามีความเกี่ยวพันระหว่างกันอย่างไร เพื่อทำให้การกระทำของผู้บริหารเป็นผลดีกับองค์การและสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553: 20) กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องมีทักษะความคิดร่วมยอดในระดับมากในการเข้าใจในงานแต่ละบทบาทหน้าที่ขององค์การซึ่งขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่ายและหากมีการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่หรือหน่วยงานย่อยต่างๆ ส่วนใดส่วนหนึ่งก็จะกระทบกระเทือนถึงส่วนอื่นๆ ส่วน จันทรานี สงวนนาม (2545: 15) ให้ความหมายของทักษะคตินิยมหรือทักษะทางความคิดรวบยอดว่า เป็นความสามารถในการมององค์การได้อย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อทำให้องค์การมีความสมบูรณ์โดยส่วนรวม ทำให้การทำงานของแต่ละบุคคลเหมาะสมกับองค์การ ซึ่งทักษะความคิดร่วมยอด ประกอบด้วยทักษะ 2 ระดับ คือระดับพื้นฐาน และระดับชั้นสูง

5.1 ทักษะการคิดพื้นฐาน คือ ทักษะการสื่อสาร ได้แก่ การฟัง การจำ การอ่าน การรับรู้ การเก็บความรู้ การดึงความรู้ การจำได้ การใช้ความรู้ การอธิบาย การทำความกระจ่าง การบรรยาย การพูด การเขียน และการแสดงออก ซึ่งเป็นทักษะขั้นพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ การสังเกต การสำรวจ การตั้งคำถาม การรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ การตีความ การเชื่อมโยง การใช้เหตุผล การระบุ การจำแนกความแตกต่าง การจัดลำดับ การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การแปลความ การขยายความ และการสรุปความ

5.2 ทักษะการคิดขั้นสูง คือ ทักษะการนิยาม การผสมผสาน การหาความเชื่อพื้นฐาน การวิเคราะห์ การสร้างและจัดระบบ การจัดโครงสร้าง การหาแบบแผน การทำนาย การตั้งสมมติฐาน การกำหนดเกณฑ์ การประยุกต์ การทดสอบสมมติฐานและการพิสูจน์ กวี วงศ์พุฒ (2542: 62) กล่าวว่า การบริหารงานผู้บริหารจะต้องคิดทุกวัน เพื่อให้งานสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงวิธีทำงาน ให้ทันตามกำหนดและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้ต้องคิดก้าวไกล เพื่อให้งานสัมพันธ์กับระบบดังกล่าว ทักษะทางความรู้ความคิดเป็นทักษะระดับพื้นฐานของผู้บริหาร ส่วนผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ความรู้และหลักการและทฤษฎีทางการบริหาร โดยใช้ทฤษฎีทางการบริหารเป็นแนวทาง

ในการปฏิบัติงานและประยุกต์ใช้ ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพองค์การ พร้อมค้นคว้าแนวคิดกลยุทธ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าทักษะทางความรู้ความคิด หมายถึง ความรู้ความชำนาญที่เกิดจากพื้นฐานทางความรู้ ความคิด สติปัญญา และวิสัยทัศน์ เพื่อการบริหารงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วย การใช้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม การนำแนวคิดใหม่ๆ มาใช้บริหารงานอย่างต่อเนื่อง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การบริหารงานอย่างเป็นระบบ การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม และสามารถบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชน

คำว่า“เลิศ”นั้นมีความเกี่ยวข้องกับคำว่า“คุณภาพ”และเมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่า คุณภาพ ตามที่มีผู้กล่าวไว้ เช่น American Heritage Dictionary of English ให้ความหมายในอีกแนวทางหนึ่งว่าหมายถึงระดับความเป็นเลิศ ซึ่งจุดเริ่มต้นของแบบความเป็นเลิศที่เป็นทางการนั้นเกิดขึ้นจากการมีเกณฑ์รางวัลของความเป็นเลิศในปี 1990 จากนั้นแนวคิดความเป็นเลิศจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทุกองค์กรทั่วโลกเริ่มแสวงหาหนทางการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศเพื่อก้าวสู่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อความอยู่รอดและดำรงรักษาระดับคุณภาพขององค์การไว้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง อีกทั้งความเป็นเลิศมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า“คุณภาพ”สามารถใช้แทนกันได้ โดยทั้งสองคำต่างคำนึงถึงมิติของรูปแบบโดยไม่เพียงแต่คำนึงถึงผลสำเร็จเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงลักษณะ (Criteria) ที่ทำให้เกิดผลสำเร็จด้วย ทั้งคุณภาพและความเป็นเลิศต่างก็หมายถึงคุณลักษณะที่มีมาตรฐานสูงและตั้งใจจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่ต่ำไปกว่ามาตรฐานนั้น ดังนั้นมาตรฐาน คุณภาพและความเป็นเลิศ ทั้งสามคำนั้นมีความเกี่ยวข้องกันอยู่แต่มีความแตกต่าง หรืออาจกล่าวได้ว่า ความเป็นเลิศ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นักการศึกษาและนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศไทยต่างได้ให้ความหมายของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ไว้ ดังนี้ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติได้ให้ความหมายของ Best Practices คือการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรืออาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ อันที่จริงแล้วคำว่าที่ดีที่สุด (Best) ของคำว่าการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) นี้เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงเทียบเคียงคือขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเป้าหมายเป็นหลัก คำว่าดีที่สุดอาจไม่ได้หมายถึงว่าดีที่สุดจริงๆ ขององค์กรทั้งหมด แต่อาจจะเฉพาะสำหรับองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น เพราะแต่ละองค์กรมีวัฒนธรรม

วิสัยทัศน์สภาพธุรกิจและปัจจัยภายในขององค์กรที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการปฏิบัติที่เป็นเลศ (Best Practices) จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องๆ เดียวหรือกระบวนการใด

การนำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษา การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ทางด้านการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่ดีเยี่ยม บางครั้งการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จะเป็นเพียงแค่แนวคิดง่ายๆ แต่เป็นแนวคิดที่ทรงพลานุภาพ น่าตื่นตาตื่นใจ เป็นการคิดนอกกรอบ เมื่อหน่วยงานมีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) แล้วควรมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หน่วยงานทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการหรือกรมต่างๆ ในสังกัดบางหน่วย ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดรวบรวมแนวปฏิบัติที่ดีเลิศไว้ในบางเรื่องบางประเด็น แม้จะยังไม่มีการจัดอย่างเป็นระบบก็ตาม เช่น เทคนิควิธีการสอนที่ดีเยี่ยมของครูสาขาต่างๆ ครูต้นแบบ ครูแกนนำ ครูแห่งชาติ เทคนิควิธีการสอนรูปแบบต่างๆ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสม เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ทั้งสิ้น ในส่วนของการนำแนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ไปใช้อย่างเป็นรูปประธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นวงการธุรกิจภาคเอกชนเพื่อพัฒนาปรับปรุงสินค้าให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติกระทรวงอุตสาหกรรมได้นำไปใช้เป็นรางวัลหรือสิ่งจูงใจให้กับฝ่ายหรือแผนกต่างๆ ขององค์กรหรือโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างผลงานและวิธีปฏิบัติที่ดีสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า อันนำมาสู่การสร้างผลกำไรให้บริษัทหรือองค์กร ผลตอบแทนสำหรับฝ่ายหรือแผนกที่จะได้รับรางวัลนั้น ในระยะแรกมักจะเป็นถ้วยรางวัลและเงินสดเป็นส่วนใหญ่ แต่ในระยะต่อมาหลายองค์กรเห็นว่าการให้รางวัลดังกล่าวไม่สามารถกระตุ้นการทำงานได้ จึงได้เปลี่ยนรางวัลและรูปแบบการให้รางวัล โดยเน้นการให้รางวัลในสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เช่น การให้โอกาสการทำงานที่ยืดหยุ่นมากขึ้น การผ่อนคลายกฎระเบียบการทำงาน ผู้ปฏิบัติระดับล่างเข้าถึงผู้บริหารระดับสูงได้ง่ายและไม่เป็นทางการมากขึ้น (สมพร เพชรวงค์, 2548: 8)

บทสรุป

โรงเรียนเอกชนเป็นองค์การทางการศึกษาที่มีหน้าที่ให้การศึกษาที่ดีมีคุณภาพและมีมาตรฐานแก่ประชาชนผู้แสวงหาการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาคุณภาพชีวิต โรงเรียนจะต้องสร้างความมั่นใจความเชื่อถือศรัทธาแก่ผู้เรียนพร้อมทั้งผู้ปกครองชุมชนสังคมและประเทศการที่ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของประเทศจะสามารถช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรได้อย่างกว้างขวางเพราะการจัดการศึกษาของเอกชนนั้นแตกต่างไปจากการศึกษาของรัฐเนื่องจากเอกชนมีลักษณะการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัวยืดหยุ่นได้มากกว่าโรงเรียนของรัฐ การที่โรงเรียนเอกชนจะอยู่

รอดและมีเสถียรภาพได้นั้นปัจจัยที่สำคัญคือคุณภาพและประสิทธิภาพของโรงเรียน ดังนั้นหากโรงเรียนเอกชนที่ต้องการเป็นเลิศ (Best Practices) สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการโรงเรียนดังกล่าวก็คือ ตัวผู้บริหาร ซึ่งตัวผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ มี 5 ทักษะ คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ทักษะทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Skills) ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills) ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) และทักษะด้านการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills) เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนและองค์กรสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กวี วงศ์พุฒ. (2542). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บี. เค. อินเตอร์ปริ้น.

จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา (Theory and Practice in Educational Institution)*. กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.

บุญช่วย สายราม. (2560).“การวิเคราะห์แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี”, *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. *10*(1): 1467-1476.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับบลิเคชั่น.

แพรดาว สนองผัน. (2557). *ทักษะของบริหารสถาบันศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมกิต บุญยะโพธิ์. (2555). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมบัติ โฆษิตวานิช. (2553). *ความหมายของทักษะการบริหารงาน*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2563, จาก http://thsis.swu.ac.th/swuthesis/Ed_Adm/Supaporn_R.pdf

สมพร เพชรวงค์. (2548, สิงหาคม-กรกฎาคม).“กระบวนทัศน์ใหม่ของโรงเรียนสู่ชุมชน”, *วารสารข้าราชการครู. 18*: 27-30.

สมยศ นาวีการ. (2540). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ เรื่องการจูงใจ: จากแนวความคิดไปสู่การประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). *ข้อเสนอเชิงนโยบายการปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2539). *การวิจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร*. ในประมวลชุดวิชาการวิจัยและการบริหารการศึกษา หน่วย 8-9. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Drake, T. L.; & Roe, H. W. (1986). *The Principal ship*. 3rd ed. New York: MacMillan.

Katz, R. L. (1971). *Skills of an Effective Administrator*, Harvard Business Review, Executive Success Making It in Management. Massachusetts: University Press Cambridge.

Paisey, A. (1992). *Organization and Management in Schools Perspectives for Practicing Teachers and Governors*. 2nd ed. London: Longman.

Sitterly, C. (1993). *The Woman Manager: How to Develop Essential Skills for Success*. London: Kogan

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธกับการบริหารสถานศึกษา
BUDDHIST TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND SCHOOL ADMINISTRATION

[1]สุพิศ ศรีบัว และ [2]จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

[1]Suphit Sreebua and [2]Chulapunporn Thanaphaet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

[1]srbus@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การบริหารเชิงพุทธเป็นการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในด้านการบริหาร โดยเน้นที่หลักการบริหาร รูปแบบการบริหารตามแนวทางของพุทธเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารซึ่งมี 3 ประการ คือ 1) อัตตาธิปไตย 2) โลกาธิปไตย และ 3) ธรรมาธิปไตย ซึ่งหลักการบริหารเชิงพุทธที่สถานศึกษาโดยทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้ในด้านการบริหารสถานศึกษาสามารถประมวลได้ 3 ขั้นตอน 1) องค์ความรู้ (เรียนรู้) 2) ลงมือปฏิบัติ (ทำตามองค์ความรู้) และ 3) ผลลัพธ์ (ตื่นรู้ เข้าใจ จากการปฏิบัติตามข้อ 2) อย่างไรก็ตาม กุญแจสำคัญที่สุดของการบริหารสถานศึกษาที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายได้นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้ที่จัดการธุระได้ดี มีความคล่องตัว และต้องเป็นผู้มีนิสยสัมพันธ์และเป็นผู้ที่รู้จักนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่องค์กร

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, เชิงพุทธ, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The Buddhist administration is the application of the Buddhist principles in administration by focusing on the management principles. The 3 management styles according to the Buddhist guidelines are important factors in generating success or failure in administration including: 1) Attadhipateyya or supremacy of one's self; 2) Lokadhipateyya or supremacy of the public; and 3) Dhammadhipateyya of supremacy of the righteousness. The Buddhist administration principles that educational institutions generally apply in school management can be processed in three steps: 1) knowledge (cognitive learning); 2) practice (following the knowledge); and 3) outcome (awareness and understanding from the practice in step 2). However, the most important key of school administration that will lead the school to achieve its goals is the school administrator that should be a person of efficacy, knowledge, wide vision, skill in management, flexibility, credibility and be a person who knows how to apply Dhamma principles in administrating the school to achieve maximum efficiency and effectiveness of the organization.

Keywords: Transformational Leadership, Buddhist Principles, School Administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ เป็นสภาพธรรมชาติที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาบนความไม่แน่นอนและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เมื่อสังคมโลกก้าวเข้าสู่ยุคสารสนเทศอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของวิทยาการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆได้ทำให้การดำรงชีวิตของคนในสังคมโลกมีความสลับซับซ้อน (ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์,2554: 103) และได้นำไปสู่สภาวะการแข่งขันอันเป็นแรงผลักดันให้หลายประเทศต้องทำการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากคนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ต้องการ (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2555: 37-38) คุณภาพการจัดการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญสำหรับความพร้อมของคนในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และศักยภาพการแข่งขันในเวทีโลก ประเทศที่จะอยู่รอดได้หรือคงความได้เปรียบคือประเทศที่มีอำนาจทางความรู้และมี การบริหารจัดการที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555: 3) การใช้เทคนิควิธีการที่เป็นระบบให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการโดยใช้องค์ความรู้ของการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มศักยภาพและใช้เทคนิควิธีต่างๆ ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณภาพ (Holland; & Davis, 2014) โดยอาศัยกระบวนการวางแผนการจัดการองค์การ การจัดการบุคลากร การอำนวยการและการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สัมมา รธนิธย์, 2553: 38) รวมทั้งมีความมุ่งมั่น ที่จะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์การอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเลิศ (Rothwell; & et al., 2010: 16) ทั้งนี้เพื่อรับมือกับปัญหาต่างๆ

ในอนาคต และเพื่อตอบสนองต่อโอกาส สภาพแวดล้อมภายนอก หรือการท้าทายใหม่ๆ (Soko, 2012: 42) สำหรับการศึกษาที่เป็นปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบประชาธิปไตย และพัฒนาคนไทยให้เป็นกำลังสำคัญของประเทศ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2554: 1) โดยการพัฒนาพลเมืองให้มี คุณภาพในทุกมิติ มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก คุณภาพการศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญของการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 1) สถานศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ทั้งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ (ศศิวิมล ทิมพิทักษ์, 2556: 3) จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณภาพเพื่อให้ผลผลิตจากการดำเนินงาน สามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Lunenberg; & Ornstein, 2004: 40)

ปัจจุบันจริยธรรมกำลังเป็นปัญหาอย่างมากในสังคมไทย ทั้งนี้สืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมามุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ผนวกกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสารสนเทศ รวมทั้งการหลั่งไหลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความไม่สมดุลระหว่างความเจริญด้านวัตถุกับความเจริญด้านจิตใจของประชาชน เกิดค่านิยมของการยกย่องวัตถุเงินทอง ความสะดวกสบายต่างๆ ในชีวิต มากกว่าการยกย่องบุคคลที่คุณงามความดีและความสุขทางด้านจิตใจ สังคมจึงเต็มไปด้วยความฟุ้งเฟ้อ แก่งแย่ง แข่งขัน ไม่อดทน ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ และคำนึงถึงประโยชน์ตนมากกว่าประโยชน์ของสวนรวม จึงปรากฏพฤติกรรมของความด้อยจริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยวิธีการดูแรงของประชาชนให้เห็นมากมาย และมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ อยู่ในภาวะวิกฤตที่จำเป็นต้องร่วมกันแก้ไข (พระมหาจรรยา สุทธิญาโน, 2558: 12) ความมีจริยธรรมของบุคคลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญมากทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เป็นปัจจัยพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษย์ ช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย ก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และมีระบบระเบียบ (พนัส หันนาคินทร์, 2523: 48) บุคคลที่มีจริยธรรมจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ นำพาให้สังคมพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า คุณภาพของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาสังคม ถ้าประเทศชาติมีประชาชนที่มีความรู้ความสามารถ มีคติธรรมสูง ก็จะพัฒนาสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุขและองค์กรวิชาชีพใดมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติดี มีความรู้ความสามารถเปี่ยมด้วยจริยธรรม องค์กรวิชาชีพนั้นย่อมเป็นเลิศ ในบรรดาวิชาชีพต่างๆ ที่หลากหลายทุกวิชาชีพย่อมต้องมีจริยธรรมเฉพาะของตนเองกำกับการประพฤติปฏิบัติการทำงานอยู่เสมอ (พระราชวรมุนี, 2527: 152) เมื่อปฏิบัติงานอยู่ในหน้าที่ใด ผู้ทำหน้าที่นั้นจะต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ และซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน โดยเฉพาะบุคลากรในกลุ่มวิชาชีพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางการศึกษานั่นหมายถึงเกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ มีความทุกข์จากความเจ็บป่วยและต้องการความช่วยเหลือ เน้นการกระทำ

ที่มีผลต่อผู้อื่นและสังคมมากกว่าตนเอง ความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งความมีจริยธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นมากกว่าวิชาชีพอื่นๆ (พระราชวรมุนี, 2527: 153)

การพัฒนาจริยธรรมให้กับบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปลูกจิตสำนึกและพัฒนาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพคือวิชาชีพครู เพื่อเตรียมให้เป็นผู้บริหารที่สมบูรณ์แบบเพียบพร้อมทั้งความรู้ความสามารถด้านวิชาการ ความชำนาญในเทคนิคการบริหารสถานศึกษาและความมีจริยธรรม สถาบันการศึกษาโดยทั่วไปเห็นความสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้เรียนจึงได้จัดให้มีการเรียนการสอนเป็นรายวิชาเฉพาะโดยตรงในหลักสูตร รวมทั้งการสอนสอดแทรกตลอดหลักสูตร อย่างไรก็ตามเมื่อมีการสำรวจคุณภาพของบัณฑิตด้านเจตพิสัย พบว่าอยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจ (สุธีรา อายุวัฒน์,2560:104-105) นอกจากนี้สภาพปัญหาจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีสาเหตุหนึ่งเกิดจากการหลั่งไหลของวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาจริยธรรมในสังคมปัจจุบันจึงควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีคุณค่ามาแต่อดีตมาเป็นปัจจัยร่วมในการพัฒนาเพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (พระธรรมปิฎก, 2537 ก: 100-103) และด้วยลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ประชาชนกว่าร้อยละ 95 เป็นพุทธศาสนิกชน มีพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลายาวนาน ปรัชญา คติธรรม ภาษา ประเพณีต่างๆ รวมทั้งหลักจริยธรรมล้วนสืบเนื่องและหล่อมาจากพุทธศาสนาทั้งสิ้นจนฝังลึกเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ (รัชนีกร เศรษโฐ, 2558) หลักพุทธศาสนาที่สำคัญเน้นการพัฒนาการคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุและผล สอนให้ยึดหลักการครองชีวิตด้วยปัญญา คือ มรรคมีองค์แปดหรือข้อปฏิบัติสายกลาง เป็นการปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ถือเป็นการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ถูกต้องดีงามและมีความสุข (พระธรรมปิฎก, 2537 ข: 65) ความคุ้นเคยต่อหลักธรรมเหล่านี้จึงน่าจะเหมาะสมและเป็นไปได้

หลักการสำคัญของการบริหารการเปลี่ยนแปลง

องค์การที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จะต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่อหาหลักการที่เป็นสาระสำคัญเป็นแนวปฏิบัติ ด้วยวิธีดำเนินการที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมขององค์การ หลักการของการบริหารการเปลี่ยนแปลงนี้มักเกี่ยวข้องกับบุคลากร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์การ หลักบริหารการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 12 ประการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ซึ่งมีหลักการสำคัญ (Hall; & Hord, 2010: 4-14) ดังนี้

หลักการที่ 1 การเปลี่ยนแปลงคือการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเรื่องง่ายที่มีความซับซ้อน (Change is Learning It’s as Simple and Complicated as That)

หลักการที่ 2 การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการไม่ใช่เหตุการณ์ (Change Is a Process, Not an Event)

หลักการที่ 3 องค์การของโรงเรียนที่จัดการขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยสำหรับการเปลี่ยนแปลง (The School is the Primary Organizational Unit for Change)

หลักการที่ 4 การเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเป็นรายบุคคล (Organizations Adopt Change Individuals Implement Change)

หลักการที่ 5 การแทรกแซงเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จของกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Interventions are Key to the Success of the Change Process)

หลักการที่ 6 การแทรกแซงที่เหมาะสมจะช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Appropriate Interventions Reduce Resistance to Change)

หลักการที่ 7 พื้นที่และพื้นฐานของภาวะผู้นำโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในระยะยาว (District and School-Based Leadership Is Essential to Long-Term Change Success)

หลักการที่ 8 การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเป็นความพยายามของทีมงาน (Facilitating Change is a Team Effort)

หลักการที่ 9 คำสั่งสามารถปฏิบัติงานได้ (Mandates Can Work)

หลักการที่ 10 องค์ประกอบที่สำคัญของทั้งของปัจจัยภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน (Both Internal and External Factors Greatly Influence Implementation Success)

หลักการที่ 11 การดำเนินงานที่ยั่งยืน คือ ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Adopting, Implementing, and Sustaining are Different Phases of the Change Process)

หลักการที่ 12 สุดท้ายคือ มุ่งมั่น! มุ่งมั่น! และมุ่งมั่น! (Finally, Focus! Focus! Focus!)

จากหลักการสำคัญของการบริหารการเปลี่ยนแปลงของนักการศึกษา อาจกล่าวได้ว่างหลักการด้านที่มีความสำคัญตามลำดับ (Hall; & Hord, 2010: 4-14) ดังนี้

1. คนมีความสำคัญที่สุดในการบริหารการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากองค์การจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกว่าคนที่ทำงานในองค์การมีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงต้องปรับบุคลากรให้เข้ากับองค์การ โดยเลือกคนที่มีความสามารถเหมาะกับงาน และจะต้องพัฒนาความสามารถของบุคลากรให้สามารถใช้ทักษะต่างๆเนื่องจากมีนวัตกรรมใหม่มีลักษณะที่แตกต่างกันเกิดขึ้นอยู่เสมอ จึงควรเพิ่มศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพองค์การด้วย การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งองค์การและเปลี่ยนแปลงบุคลากรแต่ละคนควร

มีการสนทนากับบุคลากรเป็นรายบุคคล และจัดการกับบุคลากรที่พยายามคัดค้านทุกเรื่อง หรือผู้ที่ปฏิเสธไปทุกเรื่อง

2. การจัดการเปลี่ยนแปลง องค์การจะต้องมีการวางกลยุทธ์ กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง มีเป้าหมาย มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ กำหนดขอบเขตการเปลี่ยนแปลง กำหนดพันธกิจให้ชัดเจน ให้เข้าใจตรงกัน กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ออกแบบโครงสร้าง แผนผังการบริหารงานกระบวนการทำงาน จัดองค์การให้แบนราบ ใช้การรายงานอย่างเป็นทางการให้น้อยลง และใช้การพูดคุยกันมากกว่า ระบบการบริหารเป็นแบบแนวราบดีที่สุด ความพร้อมขององค์การเป็นสิ่งสำคัญ จึงควรพัฒนาความพร้อมขององค์การ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น จูงใจบุคลากร และหาวิธีการลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง การแทรกแซงที่เหมาะสมจะช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และเตรียมพร้อมรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่องค์การ รวมไปถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนแก้ไขแผนงาน

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จในระยะยาว ผู้นำจะต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์การที่ชัดเจน ควรศึกษาวัฒนธรรมองค์การโดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ควรปลูกจิตสำนึกบุคลากรให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเปลี่ยนแปลงเป็นประจำๆอย่างสม่ำเสมอ จัดลำดับความสำคัญที่พอยืดหยุ่นได้ และวางแผนในส่วนที่คาดไม่ถึง การเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จมักจะเริ่มจากบนสุด การบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง ทีมงานที่มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง อาจใช้วิธีอาสาสมัคร เมื่อมีหัวหน้าทีมที่ดีผู้นำควรให้เขามีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ ผู้บริหารอาจใช้อำนาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ส่วนหนึ่ง แต่การจัดให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วม โดยการสร้างความเป็นเจ้าของจะได้รับการสนับสนุนมากกว่า ผู้นำจะต้องพิจารณาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้วย ผู้นำควรใช้การสื่อสารในองค์การถึงสิ่งที่คาดหวังทุกระยะและหลายๆช่องทาง ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรสนใจ และสามารถโน้มนำพวกเขาให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำงาน ผู้นำไม่ควรติดยึดกับกฎระเบียบและอาจปรับเปลี่ยนได้เมื่อมั่นใจ โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง จึงควรประเมินในภาพกว้างของวัฒนธรรมองค์การ และทำให้บุคลากรได้รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นภายในองค์การ สภาวะแวดล้อมภายนอกขององค์การ โดยใช้วงจรการดำเนินงานและการวิเคราะห์แบบง่ายเพื่อเรียนรู้และการค้นหา โอกาสท่ามกลางวิกฤติจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ได้

สรุปได้ว่า ในหลักการบริหารการเปลี่ยนแปลง คนนับว่ามีความสำคัญที่สุดและการเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จมักจะเริ่มจากบนสุด ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำ มีความเข้าใจวัฒนธรรมองค์การ ปรับบุคลากรให้เข้ากับงาน พัฒนาแต่ละคนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ทักษะต่างๆให้ทันต่อความก้าวหน้าต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ คัดเลือกคนที่มีความเหมาะกับงานขององค์การ ปลูกจิตสำนึกบุคลากรให้ตระหนักถึง

ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการต่างๆ การเปลี่ยนแปลงจะสำเร็จ องค์การจะต้องมีทีมงานที่เข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ผู้นำควรใช้การสื่อสาร ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำงานของบุคลากร ผู้นำไม่ควรติดยึดกับกฎระเบียบ อาจปรับเปลี่ยนได้จนมั่นใจ ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์การมีประสิทธิผลตามเป้าหมายขององค์การ

เทคนิคการบริหารการเปลี่ยนแปลง

เทคนิคการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวทางในการดำเนินการที่เกิดขึ้นตามแผน และก่อให้เกิดความคุ้มค่า เกิดประสิทธิภาพภายในเวลาที่กำหนด บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และเป็นทักษะที่ช่วยให้การบริหารเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งจะต้องช่วยให้บุคลากรเข้าใจบทบาทของตนเอง และมีส่วนร่วมการตัดสินใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์การ (นงนภัส เที่ยงกมล, 2550: 124) จากแนวคิดที่ว่าประสิทธิภาพขององค์การเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ Athos and Pascale ได้เสนอกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงของ McKinney 7 ประการ (McKinsey's 7S Framework) ซึ่งเป็นเทคนิคสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์การ ดังนี้ (ปัณรส มาลากุล ณ อยุธยา, 2557: 19-21)

1. การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision Management) เป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในการ ปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ และกลยุทธ์ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นความพยายามที่จะปรับบทบาทของรัฐจากการเป็นผู้ดำเนินการให้บริการเอง (Rowing) มาเป็นผู้กำกับดูแล (Steering) ให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีอย่างพอเพียง

2. การจัดการระบบงาน (Process Reengineering) โดยพยายามนำเอาเทคโนโลยีหรือนำมาตรการอื่นๆ มาปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้สูงขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้การบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-based Management) โดยให้มีการกำกับผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานที่สำคัญ (Key Performance Indicators) และให้แต่ละหน่วยงานไปรื้อปรับ ระบบงานของตนเพื่อให้สามารถดำเนินการให้เกิดผลได้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

3. การคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity-Based Costing) เป็นการปรับระบบข้อมูลทางบัญชีและการเงินให้สะท้อนถึงต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถเลือกใช้วิธีการดำเนินงานที่ประหยัดที่สุดได้ ซึ่งการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรมนี้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิรูประบบงบประมาณสู่ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

4. การบริหารวงรอบของระยะเวลา (Cycle-Time Management) เป็นการบริหารโดยมุ่งเน้น การปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ให้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานน้อยลง

และสามารถผลิตผลงานได้ตรงตามเวลาที่ต้องการ ซึ่งโดยทั่วไปมักต้องมีการจัดการหรือรื้อปรับระบบงานช่วย

5. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Management) เป็นการจัดการระบบสารสนเทศ และนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการปรับปรุงงานด้านต่างๆ ขององค์การ ซึ่งจะช่วยให้การปรับปรุงงานในด้านอื่นๆ เช่น การรื้อปรับระบบงาน การบริหารวงรอบของระยะเวลา และการคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรม เป็นไปได้โดยสะดวกรวดเร็วขึ้น

6. การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management) เป็นการทำให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ขององค์การ โดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรม 5 ส. กิจกรรมข้อเสนอแนะ กลุ่มคุณภาพ และการบริหารคุณภาพ เช่น ในระบบ ISO 9000 เป็นต้น

7. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) เป็นการปรับระบบการบริหารงานบุคคล จากเดิมที่มุ่งเน้นการเป็นผู้ดูแลระบบระเบียบการจัดการงานบุคคลมาสู่การบริหารจัดการที่มุ่งสรรหา ดูแลและพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การโดยมุ่งเน้นในด้านการเสริมสร้างขีด ความสามารถ (Competency) และการมุ่งเน้นที่ผลการดำเนินงาน (Performance Management)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลง ผู้นำเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเตรียมแผนรองรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงมีความชัดเจน สร้างความมั่นใจและความมุ่งมั่นต่อการนำองค์การไปสู่จุดหมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557: 22) ผู้นำองค์การจึงต้องพัฒนาทักษะ การบริหารการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นทักษะหลักที่ผู้บริหารทุกๆ คนต้องให้ความสำคัญ และสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงและต่อเนื่องอย่างไม่สิ้นสุด (สุดา สุวรรณาภิรมย์, 2551: 34-36) อีกทั้ง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบของผู้นำยุคใหม่ที่สอดคล้องกับยุคปฏิรูป ซึ่งมีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตและการบริหารอย่างต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550:71) เสนอความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึงบุคคลที่มีเจตคติ ความรู้ ความสามารถและทักษะที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณและด้านบริหารงานทั่วไป สมศักดิ์ คงเที่ยง (2555: 69-71) ได้เสนอความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นพฤติกรรมของผู้นำองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของ

ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้พวกเขาสามารถแสดงพลังแห่งความมุ่งมั่นเต็มศักยภาพของแต่ละคน โดยมุ่งหวังให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิผลในระดับสูง ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2550: 7) อธิบายความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองเห็นงานในแง่มุมใหม่โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา หรือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะยกระดับวุฒิภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบของผู้นำยุคใหม่ที่สอดคล้องกับยุคปฏิรูป ซึ่งมีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตและการบริหารอย่างต่อเนื่อง

อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นระดับพฤติกรรมของผู้นำที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา เช่น การเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ความสามารถในการบริหารจัดการ การส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สูงขึ้น เป็นต้น เพื่อให้เขาสามารถแสดงพลังแห่งความมุ่งมั่น จริงจังได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้องค์การอยู่รอด และมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลในระดับสูง

การบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธ

การศึกษาพุทธวิธีบริหารในครั้งนี้ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางเนินงานในปัจจุบันเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organization หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ในพุทธวิธีเกี่ยวกับวางแผนนี้ สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่าผู้บริหารต้องมีจักขุมา แปลว่า มีสายตาที่ยาวไกล คือมองการณ์ไกล วิสัยทัศน์ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นองค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้

พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดที่จุดเดียวคือวิมุตติ (ความหลุด พ้นทุกข์) ดังพุทธพจน์ที่ว่า“เปรียบเหมือนมหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็ม ฉันใด ธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติรส ฉันนั้น)

กระบวนการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา การอำนวยการให้เกิดการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำในพระพุทธศาสนา การที่สมาชิกจะทำตามคำสั่งของผู้บริหารหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำในผู้บริหารเป็นสำคัญ อะไรคือความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับผู้นำ ผู้บริหาร คือผู้ที่ทำให้คนอื่นทำงานตามที่ผู้บริหารต้องการ ผู้นำคือผู้ที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานตามที่ผู้นำต้องการ ดังนั้น ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำคือ มีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร

พระพุทธเจ้าทรงเพียบพร้อมด้วยอัตตหิตสมบัติและปรหิตสมบัติจึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อัตตหิตสมบัติที่สำคัญในการบริหารของพระพุทธเจ้าก็คือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป ในการสื่อสารเพื่อการบริหารแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก 4 ส. ซึ่งคำอธิบายเชิงประยุกต์เข้ากับการบริหารดังต่อไปนี้

1. สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) หมายถึง อธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย

2. สมาทปทา (จูงใจ) หมายถึง อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าต้องฝันให้ไกลและไปให้ถึง

3. สมุตเตชนา (แกล้วกล้า) หมายถึงปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย

4. สัมปหังสนา (ร่าเริง) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตรซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการงาน

บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการดังกล่าวมาแล้ว คือ อัตตหิตสมบัติ หมายถึงความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะกับการเป็นผู้นำ และปรหิตปฏิบัติ หมายถึงความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของตน

พุทธวิธีบริหาร ยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เป็นทั้งอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตย ผู้บริหารที่เป็นอัตตาธิปไตยก็มักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนหรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้งโดยยึดคติว่าถูกต้องคือถูกใจข้าพเจ้า ผู้บริหารประเภทนี้มักลงท้ายด้วยการเป็นเผด็จการ ส่วนผู้บริหารที่เป็นโลกาธิปไตยก็พยายามเอาใจทุกคน เพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่ง

ต่อไปได้ เขาพยายามทำให้ถูกใจทุกคน ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ผู้บริหารประเภทนี้มักหนีปัญหา เมื่อมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์กรก็พยายามลอยตัวหนีปัญหา ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย เขายึดถือคติว่า ถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม โดยไม่พยายามลอยตัวหนีปัญหา เขาถือคติว่า อำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่า นั่นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า“ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”

บทสรุป

พระพุทธศาสนามีคำสอนเกี่ยวเนื่องกับคุณลักษณะทางจริยธรรมของภาวะผู้นำตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการสร้างสัมพันธภาพระหว่าง ภาวะผู้นำกับภาวะผู้ตามที่มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมากำหนดเป็นวัฒนธรรมเพื่อ การเปลี่ยนแปลงองค์กร ทำให้เห็นว่า องค์กรจะเกิดความเปลี่ยนแปลงได้จะ ต้องอาศัยการกำหนดวิสัยทัศน์ในการเอื้อเฟื้อต่อการแบ่งปันผลประโยชน์ การกำหนดคุณลักษณะทางวาจาที่ดีต่อกัน การวางรากฐานในการช่วยเหลือผู้ที่มีความดี ให้ปรากฏโดยไม่เลือกเฉพาะตำแหน่งที่สูงๆแต่ให้ความสำคัญกับการรักษาคนดีไว้ให้ได้ และการตั้งตนเองไว้ในฐานของความเสมอภาคแก่ทุกคนไม่มีสิทธิ์เหนือเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งการบริการสาธารณะจะต้องไม่เลือกที่รักมักทีชัง จนสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนทั่วกัน

อีกทั้งภาวะผู้นำจะต้องไปสู่การสร้างสัมพันธภาพในองค์กรรัฐมากยิ่งขึ้นเพราะการมุ่งผลสัมฤทธิ์มากเกินจะทำให้เกิดภาวะความเครียดแก่บุคลากรจะทำให้การการปฏิบัติงานด้อยคุณภาพไปด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับการวางวิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำที่ปรับโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการสร้างการช่วยเหลือผู้ กระทำความดี ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่องค์กรรัฐรวมทั้งการเปิดช่วยทางสำหรับการช่วยเหลือระหว่าง กันได้เพราะการปฏิบัติงานร่วมกันหากไม่มีช่วยเหลือจะทำให้บุคลากรมีความเห็นแก่ตัว ไม่ก่อให้เกิดความ เหนียวแน่นในเชิงของการดำเนินชีวิตที่เป็นจริง การปรับบทบาทตนเองไปสู่การเป็นต้นแบบหรือแบบ อย่างที่ดีทางพฤติกรรมให้กับผู้ตามได้ยึดถือปฏิบัติทั่วทั้งองค์กรที่เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะความมีคุณธรรมที่ยอมรับการปฏิบัติในการบริการสาธารณะแก่ประชาชนให้ได้รับความพึงพอใจอย่างที่สุด

จริยธรรมของภาวะผู้นำเชิงพุทธสามารถจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กรรัฐไปสู่องค์กรที่ทันสมัยมากยิ่งไป โดยเฉพาะการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กรรัฐจนสามารถเกิดสัมพันธภาพระหว่างภาวะผู้นำกับภาวะผู้ตามในองค์กรได้อย่างแท้จริง การกำหนดค่านิยมให้กับบุคลากรจะต้องมีการ ปรับโครงสร้างทางอำนาจการบริหารไปสู่ความเป็นระบบ

ทีมงานโดยมองไปที่ความมีอิสระทางความคิดและสร้างระบบจินตนาการให้กับบุคลากรได้ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับองค์กรรัฐสามารถจะลดความเครียด ความขัดแย้งและเพิ่มความมั่นคงให้กับอาชีพที่มีกลไกการกระจายอำนาจแบบพี่น้องมากขึ้น กำหนดกำหนดค่านิยมให้กับองค์กรรัฐจะเป็นวัฒนธรรมแห่งการช่วยเหลือจุนเจือไปตามลักษณะของคุณธรรมมากกว่าความเก่งหรือผู้ที่ตำแหน่งสูงๆเพราะการรักษาคนดีให้อยู่กับองค์กรนั้นจะช่วยให้องค์รัฐ เติบโตอย่างมั่นคงและแข็งแกร่งอย่างสง่างาม เพราะภาวะผู้นำได้เห็นคุณค่าของความดีและพยายามเปิดช่องทางในการช่วยเหลือผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นคนดีแต่ยังประสบความลำบากโดยเฉพาะการจัดสวัสดิการแก่บุคลากรเหล่านั้นให้เกิดแรงใจที่จะสร้างความดีต่อไป และภาวะผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริการสาธารณะในองค์กรรัฐนั้นๆ ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก่อนแล้วจึงกำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานอย่างมีความเสมอภาค เป็นธรรมไม่เลือกที่รักมักที่ชังหรือไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้หนึ่งผู้ใด (สามารถ บุญรัตน์, 2558: 371-373)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). เอกสารประกอบ*การพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์. (2554). *แนวคิดและทฤษฎีการบริหารการเปลี่ยนแปลง*. ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นงนภัส เที่ยงกมล. (2550). *การบริหารยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ปัณรส มาลากุล ณ อยุธยา. (2557). *การบริหารการเปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2563, จาก phichit.dlt.go.th/mumng/m16.pdf

พนัส หันนาคินทร์. (2523). *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิฆเณศ.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2537). *การสัมภาษณ์ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)* ชุติมา ปัญญาพินิจนุกูร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์ญาณเวศกวัน พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2537.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโน. (2558). *พุทธปัญญากับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). *ค่านิยมแบบพุทธ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียนวรรณ.

รสสุคนธ์ มกรมณี. (2555). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษายุคไร้พรมแดนในบริหารการศึกษา... คุณภาพสู่สากล*. กรุงเทพฯ: พลัส ครีเอเทอร์.

รัชนีกร เศรษโฐ. (2558). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ศศิวิมล ทิมพิทักษ์. (2556). *การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผูบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บานจอมบึง.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2555). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในหลักวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

สัมมา รธนิธย์. (2553). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แอล. ที. เพรส จำกัด.

สามารถ บุญรัตย์. (2558). “จริยธรรมของภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรรัฐ”, *วารสารมหาจุฬาวิชาการ. 2* (ฉบับพิเศษ).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์เกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). *การบริหารการเปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http:www.opdc.go.th

สุดา สุวรรณาภิรมย์. (2551). *The Leadership ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: เอ. อาร์. อินฟอร์เมชั่น แอนด์ พับลิเคชั่น.

สุธีรา อายุวัฒน์. (2560). *รายงานผลการสัมมนาโครงการย่อยที่ 4 เรื่องคุณภาพบัณฑิต*. ในการสัมมนาการบริหารการศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 6. วันที่ 8-11 กันยายน 2560. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2554). *ภาพอนาคตการศึกษาไทย: วิเคราะห์บนฐานการวิจัย*. เอกสารประกอบการสัมมนาเข้มครั้งที่ 1 ชุดวิชาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาเอก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Hall, G. E.; & Hord, S. M. (2010). *Implementing Change: Patterns, Principles, and Potholes*. 3rd ed. Boston: Pearson.

Holland; & Davis. (2014). *Management Consulting Service 2010*. Retrieved on February 7, 2019, from http://www.hdinc.com/change_services.html

Lunenberg, F. C.; & Ornstein, A. C. (2004). *Education Administration*. 4th ed. Belmont: Thomson Learning.

Rothwell, William J.; Stavros, J. M.; Sullivan, R.; & Sullivan, A. (2010). *Practicing Organization Development a Guide for Leading Change*. 3rd ed. San Francisco, CA: Pfeiffer an Imprint of Wiley.

Soko, J. J. (2012, April-June).“Change Management in Kenya’s Catholic Organizations”, International *Journal of Management & Business. 2* (2): 42.

การบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)
THAI COMMUNITY DEVELOPMENT ADMINISTRATION IN THE ERA OF INFORMATION TECHNOLOGY

ถนอมขวัญ อยู่สุข
Thanomkwan Yoosook

บริษัท นีท คอนซัลแทนท์ จำกัด, ประเทศไทย
Neat Consultant Co.,Ltd, Thailand.

.
thanomkwans@yohoo.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลและวิเคราะห์บริบทการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในปัจจุบัน และ 2) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความวิชาการ และที่สืบค้นจากแหล่งฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ทำให้ทราบว่า โลกในยุคปัจจุบันอยู่ภายใต้บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางการแข่งขันที่มีความรุนแรง ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าและทันสมัยมากขึ้นเพื่อประโยชน์สุขของคนไทยทุกกลุ่มอย่างมีความสมดุล ในขณะเดียวกันแนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นั้น นักบริหารหรือผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องยึดหลักวิชาการทางโลกบวกกับหลักพุทธธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการมีส่วนร่วม หลักการพึ่งพาตนเองได้ หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักไตรสิกขาและหลักทางสายกลาง เป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นำพาไปสู่การพัฒนาประเทศไทยในด้านต่างๆ อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารการพัฒนา, ชุมชนไทย, เทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

There are two objectives of this article including: 1) To study and analyze information and context of the Thai community development administration in the current world; and 2) To analyze and synthesize the Thai community development administration to achieve its highest efficiency in the era of technology information (IT). From studying academic papers, researches, articles and databases from reliable sources, it was found that the current world has been under endlessly changing context amidst severe competitions. Thailand is, therefore, necessary to be developed towards its progressiveness and modernity for the balanced happiness among all sectors of the people. Whilst searching for the most efficient approach of community development administration in the era of information technology, the administrators or related parties in the Thai community development administration need to apply the world academic principles and Buddha Dhamma principles including: participation, self-reliance, consciousness and responsibility, lifelong learning, Trisikkha (the Threefold Learning) and Matchimapatipatha (the Middle Path) as the guidelines for community development administration in the era of information technology that will lead to sustainable development in various aspects of the country.

Keywords: Development Administration; Thai Community; Information Technology

บทนำ

การพัฒนาชุมชนเป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องหน้า คือ ชุมชนที่มีความสมบูรณ์สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่งและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ จะต้องมีกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้วและทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมีความมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเองเพียงแต่ว่าจะมีปัญหามากหรือปัญหาน้อย การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้ชิดประชาชนและเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้นและทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในทุกๆ ด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับภาวการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (self-reliance) หรือช่วยตนเองได้ (relf-help) ในการคิด

ตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม นำพาสังคม ชุมชนและประเทศไทยเจริญก้าวต่อไป

ชุมชนท้องถิ่นจะพัฒนาได้หรือไม่ และดำเนินไปในทิศทางใดและถูกต้องหรือไม่นั้น ต้องมีการบริหารการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกและสังคมในภาพรวมของประเทศไทยที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการอำนวยความสะดวกและใช้ในการดำเนินงานในหลายภาคส่วนทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานประชาสังคม รวมไปถึงหน่วยงานของคณะสงฆ์ด้วยเช่นกัน ซึ่งแนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ที่จะสามารถนำมาซึ่งความเจริญเติบโตของประเทศไทยพัฒนาให้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้วได้นั้น นักบริหารหรือผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องยึดหลักวิชาการทางโลก โดยต้องบูรณาการร่วมการใช้หลักพุทธธรรมประกอบในการพัฒนาชุมชนไทย ซึ่งรายละเอียดต่างๆ ผู้เขียนจักอธิบายขยายความในลำดับถัดไป

บริบทการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในปัจจุบัน

ความคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้มีการริเริ่มขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทยที่ได้ประกาศใช้แผนบูรณชนบท เมื่อ 1 เมษายน 2485 โดยมุ่งหวังให้ราษฎรไทยเป็นพลเมืองดี มีที่ดินทากินและมีการครองชีพที่ดีขึ้น แต่ในหลักการที่กำหนดนั้นเป็นการพัฒนาวัตถุเป็นหลักและมีการดำเนินการไปได้ประมาณ 2 ปี เพราะขาดหลักวิชาการและไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ประกอบกับเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) ทำให้ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะของสงคราม ภายหลังเมื่อสงครามสิ้นสุดลง รัฐบาลได้รื้อฟื้นโครงการบูรณชนบทขึ้นมาอีกครั้ง โดยใช้แผนการบูรณชนบทปี 2485 เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนาและภายใต้แผนการบูรณชนบทนี้ ได้มีคณะกรรมการบูรณชนบทเกิดขึ้นในทุกท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตเทศบาล แต่ทว่าแผนการนี้กระทรวงมหาดไทยได้สั่งระงับเสียในปี 2496 เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาในปี 2497 กรมประชาสงเคราะห์ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนส่งเสริมเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศอินเดียและพม่า เมื่อกลับมาจึงได้เสนอรายงานและร่างโครงการ จนได้โครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนาเสนอรัฐบาล ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้ใช้เป็นโครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2499 ซึ่งนับได้ว่าการพัฒนาท้องถิ่นได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังขึ้นมาแล้วเป็นครั้งแรกในปี 2498 ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติผ่านทางสานักงาน UNESCO จัดตั้งโครงการมูลสารศึกษา (Fundamental Education) ขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อผลิตบุคลากรออกไปพัฒนา

ชนบทเรียกว่า“สาระนิเทศ” ซึ่งต่อมาได้โอนไปขึ้นอยู่กับสำนักงานพัฒนาการท้องถิ่น กรมมหาดไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2502 และองค์การสหประชาชาติ (UN) จัดให้มีการประชุมสัมมนานักบริหารการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทย ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียจานวน 6 ประเทศ ภายหลังการประชุมสัมมนาเสร็จ ส่งผลให้มีการจัดตั้งสานักงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นสานักงานอิสระขึ้นตรงต่อกรมมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2502 และกลายเป็นส่วนการพัฒนาท้องถิ่นไทย เมื่อปี 2503 จากนั้นได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี 2504 และได้จัดให้มีสานักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทหรือ รพช. ขึ้นเมื่อปี 2507 (ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, 2543)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนเห็นได้ชัดเจนใน พ.ศ.2527 เมื่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงศักยภาพและพลังความสามารถขององค์กรภาคเอกชนที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชนบทของภาครัฐบาล ได้บรรจุนโยบายที่จะส่งเสริมบทบาทขององค์การภาคเอกชนไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และจัดตั้งหน่วยงานประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนขึ้นในศูนย์ประสานงานพัฒนาชนบทแห่งชาติและต่อมาได้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานในระดับชาติ เรียกว่า คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.)

"ประชาสังคม" มาจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society และมีผู้ใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำอาทิ "สังคมประชาธรรม" (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม) "สังคมราษฎร์" (เสน่ห์ จามริก) "วีถีประชา"(ชัยอนันต์ สมุทวณิช ใช้คำนี้โดยมีนัยยะของคำว่า Civic movement) "อารยสังคม" (อเนก เหล่าธรรมทัศน์) และ"สังคมเข้มแข็ง"(ธีรยุทธ บุญมี) เป็นต้น ทั้งนี้ นักคิดสำคัญๆ ของสังคมไทยได้อธิบายขยายความคำว่า "ประชาสังคม"หรือ Civil Society นี้ในบริบทเงื่อนไขและการให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน ดังนี้

จากการสรุปสาระสำคัญของการกล่าวของ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2539) มีสาระสำคัญว่า ท่านกล่าวไว้ว่า"ประชาสังคม" หมายถึง ทุกๆ ส่วนของสังคมโดยรวมถึงภาครัฐ ภาคประชาชนด้วย ถือว่าทั้งหมดเป็น Civil Society ซึ่งแตกต่างจากความหมายแบบตะวันตกที่แยกออกมาจากภาครัฐหรือนอกภาครัฐ แต่หมายถึงทุกฝ่ายเข้ามาเป็น partnership กัน โดยนัยยะนี้ ให้ความสำคัญกับ Civic movement หรือ "วิถีประชา" ที่เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรต่างๆโดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลางปราศจากการจัดตั้ง ดังข้อเสนอที่สำคัญในเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนา ในช่วงของการจัดทำแผน พัฒนาฯ ฉบับที่ 8 คือ Area-Function-Participation-AFP กล่าวคือ จะต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของทุกฝ่ายร่วมกันในระดับพื้นที่ (ย่อยๆ) ซึ่งในที่นี้อาจเป็นพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านหรือพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจ เช่น เขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นต้น

สำหรับปัจจุบัน รัฐยิ่งเพิ่มการสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนมากขึ้น เห็นได้จากการเชิญภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกาดำเนินงานตามนโยบายสำคัญๆ ของรัฐบาลหลายด้าน และได้อุดหนุนงบประมาณให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กรในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเพื่อความคล่องตัวในการขับเคลื่อนนโนบายของรัฐบาล (พิสันติ์ ประทานชวโน, 2553)

ในขณะเดียวกันมีข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลก่อนหน้านี้ว่า ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผลและการมีส่วนรวมในการรับผลประโยชน์ฯลฯซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมาพบว่าอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจ หรือขาดการมีส่วนรวมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมายเกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย (เพ็ญศรี ฉิรินังและวรสิทธิ์ เจริญพุฒ, 2559)

เมื่อศึกษาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนของโลกมีพัฒนาการมาตามลำดับ โดยมีกลไกสำคัญอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาทิเช่น รัฐบาลประกาศนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน การวางยุทธศาสตร์ของประเทศ การแบ่งการปกครองออกเป็นระดับต่างๆ เป็นต้น ซึ่งผันแปรไปตามบริบทของความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และที่สำคัญเทคโนโลยี ซึ่งมีส่วนอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบงานของแต่ละส่วนงานของประเทศให้มีความสะดวกและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศในลำดับต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในอดีตสมัยโบราณเมื่อ 5,300 ปีที่แล้วมนุษย์มีเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยชนชาว Sumerian ได้พัฒนาเทคโนโลยีการแกะตัวอักษรลงบนดินเหนียวเพื่อใช้ในการสื่อสาร และเมื่อ 4,000 ปีที่แล้ว ชนชาติอียิปต์ก็รู้จักประดิษฐ์ภาพ Hieroglyphic ลงบนกระดาษ Papyrus หลังจากนั้นเริ่มมีระบบไปรษณีย์โดยใช้คนในการสื่อข่าวสารถึงแม้ระบบไปรษณีย์จะเป็นวิถีชีวิตที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารถึงกันมานาน แต่การเผยแพร่ของการรับรู้ยังอยู่ในวงจำกัด ในสมัยนั้นได้มีการสร้างหอสมุด Alexandria เพื่อเก็บรวบรวมความรู้ให้นักปราชญ์เข้าไปแสวงหาปัญญาและเมื่อ 2,300 ปีที่แล้ววิทยาการต่างๆ ก็ยังเป็นความลับซึ่งถ่ายทอดเฉพาะบุคคลต่อบุคคลเท่านั้น จนกระทั่ง พ.ศ.1997เมื่อ Gothenburg ประดิษฐ์เทคโนโลยีการพิมพ์และได้พิมพ์คัมภีร์ไบเบิลขึ้นเป็นครั้งแรก 300 เล่ม การมีหนังสืออ่านทำให้ชีวิตของคนเริ่มเปลี่ยน ผู้คนเริ่มรู้สึกต้องการข้อมูลมากขึ้น ความรู้สึกนี้ได้ทำให้เทคโนโลยีการพิมพ์เกิดการพัฒนา แต่ราคาค่างวดของสิ่งพิมพ์ยังสูงเกินฐานะของคนทั่วไป คนร่ำรวยเท่านั้นจึงมีโอกาสได้อ่านหนังสือดีๆและสำคัญเช่น Principia Mathematica ของ Newton หรือ Original of Species ของ Darwin เป็นต้น

หลังจากนั้นโลกก็พัฒนามาเป็นลำดับจนก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสารสนเทศพลังเศรษฐกิจ ได้รับการขับเคลื่อนด้วยโครงข่ายสารสนเทศที่ซับซ้อนและมีการลงทุนด้วยสารสนเทศมากนั้น ผลที่ตามมาก็คือ สารสนเทศกลายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของปัจจัยการผลิตที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบจากการมีและการนำเอาสารสนเทศมาใช้เพื่อการวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าการแข่งขันในส่วนต่างๆของโลกในอนาคตอันใกล้นี้ทั้งภาครัฐและเอกชนคงจะหนีไม่พ้นเรื่องการแสวงหา ทรัพยากรสารสนเทศที่แม่นยำและรวดเร็ว เพราะนั่นหมายถึงความได้เปรียบในการแข่งขันอาทิเช่น วงการธุรกิจใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วย เป็นต้น โดยช่องทางการสื่อสารในการส่งข้อมูลข่าวสารมีหลายรูปแบบได้แก่ เส้นใยนำแสงองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยจึงเริ่มดำเนินการวางสายเส้นใยนำแสงเชื่อมโยงเครือข่ายโทรศัพท์แทนไมโครเวฟ องค์การระหว่างประเทศทางด้านการสื่อสารได้ดำเนินการวางเส้นใยนำแสงเป็นเคเบิลใต้น้ำ เพื่อเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างประเทศ การใช้งานสายนำสัญญาณด้วยเส้นใยนำแสง การสื่อสารผ่านดาวเทียมเป็นการสื่อสารที่มีสถานีรับส่งอยู่ที่พื้นดิน ประเทศไทยเริ่มใช้ดาวเทียมสื่อสารครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ.2510 การสื่อสารแห่งประเทศไทยตั้งสถานีภาคพื้นดินที่อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี โดยเช่าช่องสัญญาณจำนวน 13 ช่องสัญญาณ เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศดาวเทียมที่ใช้ในยุคแรกเป็นของบริษัท ยูอาร์ซีเอ ซึ่งเป็นดาวเทียมทางทหารของประเทศสหรัฐอเมริกา (ฐัศแก้ว ศรีสด, 2551)

เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือไอที (Information Technology or IT) ถูกนำมาใช้งานอย่าง กว้างขวาง องค์กร หน่วยงานต่างๆ ล้วนให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีสารสนเทศจนมีคำเรียกโลกในยุคปัจจุบันว่าเป็นโลกยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือยุคไอที เทคโนโลยี

สารสนเทศมาจากคำสองคำคือ เทคโนโลยี(Technology) และสารสนเทศ (Information) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของเทคโนโลยี สารสนเทศ ไว้ดังนี้

เทคโนโลยีมาจากภาษาอังกฤษ คือ Technology หมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทาง วิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม คำว่า สารสนเทศ หมายถึง ข่าวสาร การแสดงหรือชี้แจงข่าวสารข้อมูลต่างๆ ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การใช้วิทยาการ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรมด้านข่าวสาร การแสดง หรือชี้แจงข่าวสารข้อมูลต่างๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

เทคโนโลยี คือ การประยุกต์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับ การผลิต การสร้าง วิธีการดำเนินงาน และรวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ ที่มิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ปัจจุบันมนุษย์ได้นำเทคโนโลยีต่างๆ มากมายมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตประจำวันมากมายอย่างนับไม่ถ้วน ส่วนคำว่า สารสนเทศ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการประมวลผลข้อมูลดิบ ด้วยการรวบรวมข้อมูลดิบจากแหล่งต่างๆนำมาผ่านกระบวนการประมวลผล ไม่ว่าจะเป็นการจัดกลุ่มข้อมูล การเรียงลำดับข้อมูล การคำนวณ และการสรุปผล หลังจากนั้นก็นำสารสนเทศที่ได้มานำเสนอในรูปแบบของรายงานที่เหมาะสมต่อการใช้งานต่อไป ดังนั้น เทคโนโลยี สารสนเทศ หมายถึง เทคโนโลยีเพื่อใช้กับการจัดการสารสนเทศ ซึ่งหมายรวมถึงเทคโนโลยีการผลิต การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์และเผยแพร่ การสื่อสารโทรคมนาคม รวมถึงอุปกรณ์สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านสารสนเทศที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานร่วมกันเพื่อให้ได้ประโยชน์ ประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความแม่นยำและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2551)

คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (2545) ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ว่า “เป็นความรู้ในผลิตภัณฑ์หรือในกระบวนการดำเนินการใดๆ ที่ได้อาศัยเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ซอฟท์แวร์ (Software) คอมพิวเตอร์ทางฮาร์ดแวร์ (Hardware) การ ติดต่อสื่อสาร การรวบรวมและการนำข้อมูลมาใช้อย่างทันการ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งการผลิต การบริการ การบริหารและการดำเนินงาน รวมทั้งการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ที่ส่งผลถึงความ ได้เปรียบทางเศรษฐกิจ การค้าที่สำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตคุณภาพของประชาชน”

ในปัจจุบันได้มีนักวิชาการบางท่าน ได้เปลี่ยนชื่อเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and 5 Communication Technology หรือ ICT) ขณะเดียวกันทางองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) กลับเรียกเทคโนโลยีเหล่านี้ว่า“Informatics”หรือ

สนเทศศาสตร์ซึ่งหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับสารสนเทศ และการคำนวณเพื่อคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต (ทักษิณา สวนานนท์และฐานิศรา เกียรติบารมี, 2546)

เมื่อสังเคราะห์แล้วนั้น จะเห็นว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึงเทคโนโลยีที่ใช้จัดการข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ โดยอาศัยเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ในการรวบรวม การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผล การพิมพ์การ สร้างรายงาน เป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่าการประมวลผลข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว สมบูรณ์ ถูกต้อง และอาศัยเทคโนโลยีสื่อสารและโทรคมนาคมเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและสื่อสารสนเทศ ถึงกันได้ในระยะไกลๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอก สามารถดำเนินการร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยในการการส่งและรับข้อมูลและมัลติมีเดียที่เกี่ยวกับความรู้หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

การบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)

เทคโนโลยีในปัจจุบันมีความสำคัญในชีวิตประจำวันของคนเรามาก ไอทีคือเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและอำนายความสะดวกในด้านต่างๆเช่นโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์แล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย ในยุคสมัยนี้คอมพิวเตอร์กำลังถูกนำมาประยุกต์ใช้กับงานด้านต่างๆกันอย่างกว้างขวางเช่นทุกวันนี้ การที่เราจะบรรยายหรือนำเสนอเรื่องราวต่างๆ โดยอาศัยการพูดหรือการเขียนกระดานเอย่างเดียวนั้น คงจะเป็นเรื่องที่ล้าสมัยและน่าเบื่อเอามากๆเนื่องจากในปัจจุบันนี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่เราใช้งานกันอยู่ในสำนักงานหรือสถาบันการศึกษาทั่วๆไปนั้น มีความสามารถในการแสดงภาพ เสียงและข้อความต่างๆ ประสานสอดคล้องกันเป็นอย่างดี

ในปัจจุบันนี้ได้มีหลายหน่วยงานตระหนักถึงความสำคัญทางด้านไอทีที่จะมีต่อเยาวชนเพราะไอทีคือขุมทรัพย์มหัศจรรย์ที่เชื่อมโยงความรู้มาสู่เยาวชน จึงได้มีโครงการหลายโครงการออกมาให้ความรู้แก่เยาวชนทั้งหลาย เช่น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดอบรบหลักสูตรการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนในโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯที่ทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกลที่ทรงนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนโดยการนำข้อมูลข่าวสารและความรู้สู่โรงเรียนในชนบทที่ห่างไกลได้มีโอกาสเรียนรู้คอมพิวเตอร์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ นอกจากจะมุ่งพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาแล้วยังมุ่งพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ เพื่อเด็กป่วยในโรงพยาบาลและเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังในทัณฑสถานอีกด้วย ซึ่งในบริบทระดับชุมชนจะต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อพัฒนาการด้านเทคโนโลยี โดยนักบริหารหรือผู้ที่มี

บทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องยึดหลักวิชาการทางโลกบวกกับหลักพุทธธรรม ซึ่งจะประกอบไปด้วยหลักการมีส่วนร่วม หลักการพึ่งพาตนเองได้ หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักไตรสิกขา และหลักทางสายกลาง เป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นำพาไปสู่การพัฒนาประเทศไทยในมิติอื่นๆ ให้พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นั้น จากการศึกษาค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่หลากหลาย เรียบเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วนั้น ทำให้ได้ Model ดังแผนภาพต่อไปนี้

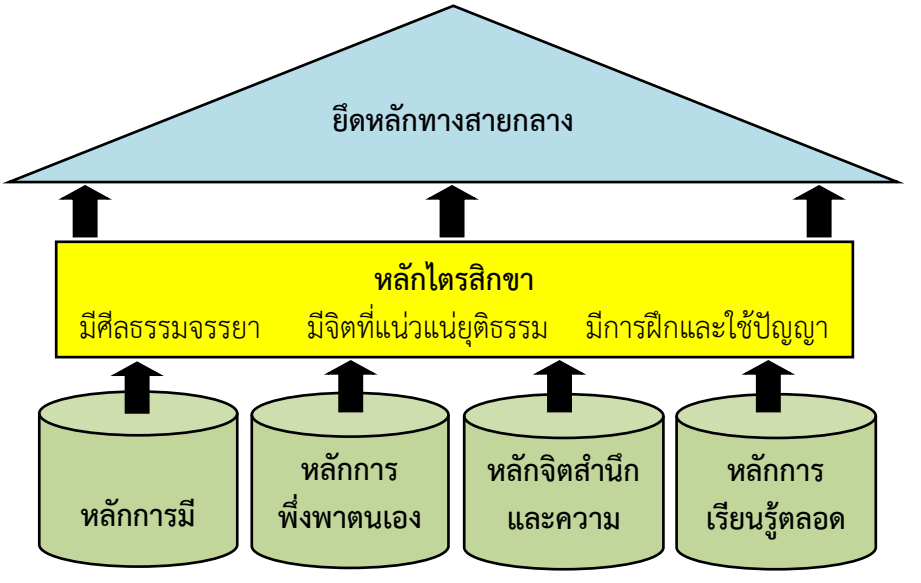

แผนภาพที่ 1 Model การบริหารและพัฒนาชุมชนไทยในยุค

จากแผนภาพ Model ดังกล่าว สามารถอธิบายขยายความให้เข้าใจโดยละเอียดมากยิ่งขึ้นในลำดับต่อไป ซึ่งการบริหารและพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เปรียบดังบ้านที่มีความมั่นคงแข็งแรง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 เสาหลักค้ำยันบ้าน 3 ส่วนประกอบของตัวบ้านที่ดีงามและมี 1 เป้าหมาย อันเป็นดังหลังคาบ้านที่คอยปกคลุมบ้านเอาไว้ให้ยังคงยืนยงต่อไป โดยผู้เขียนขอเรียกว่า“4 เสา 3 ส่วน 1 เป้า”มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เสาหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการมีส่วนร่วมหลักการพึ่งพาตนเองได้ หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งแนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยโดยใช้เสาหลักต่างๆที่กล่าวมา ควรปฏิบัติดังนี้

1.1 หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยผู้ที่มีบทบาทในการบริหารและพัฒนาต้องยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผนงาน การปฏิบัติการ และร่วมบำรุงรักษาในการแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้น ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน ทั้งนี้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ การมีส่วนร่วมดังกล่าวต้องมีมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมโดยการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการใช้โปรแกรม (Program) หรือแอพพลิเคชั่น (Application) ช่วยในการประชุมผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต การใช้ Google form ในการช่วยเก็บแบบสำรวจหรือเก็บข้อมูลต่างๆ เป็นต้น

1.2 หลักการพึ่งพาตนเองได้ (Self-reliance)

ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาชุมชนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยประชาชนจะต้องมีการเรียนรู้ ที่จะพัฒนาตนเอง คือ จะต้องเพิ่มทักษะและความสามารถให้ตนเอง โดยเฉพาะทักษะและความสามารถในอาชีพของแต่ละคน เปรียบดังการสอนให้จับปลาหาใช้การให้ปลาแก่คนในชุมชนในขณะเดียวกันยุคเทคโนโลยีสารสนเทศการสอนให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นสามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น การประชุมสัมมนาหรืออบรมออนไลน์ การสาธิตสดให้คนในชุมชนได้เข้าใจในประเด็นต่างๆการอัดคลิปวีดีโอเพื่อให้คนในชุมชนสามารดูย้อนหลังได้ เป็นต้น ทั้งนี้ประการที่กล่าวมาแล้วนั้นทั้งผู้ที่มีบทบาทในการบริหารและผู้ที่เป็นคนในชุมชน รวมไปถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ กล้องอัดวีดีโอ สัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ต้องมีความพร้อมในการใช้งานด้วยเช่นกัน

1.3 หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ (Personal accountability)

ชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้นประการสำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างจิตสำนักที่ดีต่อชุมชน คนในชุมชนต้องมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรและสิ่งต่างๆอันเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่ถูกต้องของชุมชนไว้ให้เคียงคู่ชุมชนและชนรุ่นหลัง แม้ผู้บริหารที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐคนอื่นผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนก็ต้องมีจิตสำนักในความหวงแหนร่วมกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่เช่นกัน นอกจากนั้นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญไม้น้อยกว่ากัน คนในชุมชนรวมถึงผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม โดยให้ความสำคัญกับส่วนรวมเป็นสำคัญกว่าตนเองเสมอในยุคที่เทคโนโลยีมีความทันสมัยเช่นนี้ จิตสำนึกและความรับผิดชอบสามารถสร้างได้ในหลากหลาย

วิธี เช่น การทำคลิปวีดีโอนำเสนอสิ่งดีๆของชุมชน การเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประโยชน์ให้กับชุมชนอื่นๆการสร้างเว็บไซต์ของชุมชน เป็นต้น

1.4 หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning)

ชีวิตคือการเรียนรู้และการเรียนรู้มีได้ตลอดชีวิต เป็นคำกล่าวที่ยังคงใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย ฉะนั้นด้วยการที่การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นกระบวนการให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งยวด เพราะสามารถนำไปสู่การพัฒนาคน ชุมชน สังคมและประเทศชาติในอนาคต การศึกษาต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไปตราบเท่าที่บุคคลยังดำรงชีวิตในชุมชน เมื่อประชาชนได้มีการพัฒนาทางด้านองค์ความรู้แล้วนั้นก็จะสามารถพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นในธรรมชาติของทักษะ แรงกระตุ้นของกิจการเพื่อให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นส่งผลต่อสภาพการทำงานที่ดีขึ้น ในยุคที่การเรียนรู้นั้นสามารุเรียนรู้ได้ง่ายเช่นนี้ การหาความรู้เป็นสิ่งที่ไม่ไกลเกินความสามารถของคนไทย คนไทยสามารถเรียนผ่านระบบออนไลน์ เรียนจากคลิปวีดีโอใน You tube เรียนจากหลักสูตรการเรียนต่างๆที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นและต้องเป็นการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ นั่นเป็นเพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วอย่างมากทั้งหมดที่กล่าวมานั้นคือเสาหลักของการบริหารและพัฒนาชุมชนไทยในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

2. ส่วนสำคัญ (หลักไตรสิกขา) ประกอบด้วย มีศีลธรรมจรรยา มีจิตที่แน่วแน่ยุติธรรม มีการฝึกและใช้ปัญญาอย่างถูกต้อง เมื่อบ้านมีเสาหลักที่เข้มแข็งแล้วนั้นตัวบ้านซึ่งจะเป็นส่วนเสริมให้บ้านหรือการบริหารการพัฒนาชุมชนไทยให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นจะต้องใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นข้อสำหรับศึกษาหรือข้อปฏิบัติที่พึงศึกษาหรือการฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา โดยผู้ที่มีบทบาทในการบริหารและพัฒนาจะต้องมี 3 ประการ คือ 1. มีศีลธรรมจรรยา กล่าวคือ ต้องดำรงตนให้มีจรรยาน่านับถืออยู่ในศีลาจารวัตรที่ดีหรือเรียกอีกประการหนึ่งว่าต้องเป็นคนดีนั่นเอง 2. มีจิตที่แน่วแน่ยุติธรรม อาทิ เช่น การประชุมต้องเป็นการประชุมที่ให้ความยุติธรรมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย การพิจารณาโครงการของชุมชนต้องมีความเหมาะสม การให้ความช่วยเหลือชุมชนอย่างเท่าเทียม เป็นต้นและ 3. มีการฝึกและใช้ปัญญาอย่างถูกต้อง ประการนี้สำคัญอย่างยิ่ง ด้วยยุคปัจจุบันการติดต่อสื่อสารสามารถกระทำโดยง่าย การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการแสวงหาความรู้เพื่อนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการบริหารและพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าจึงไม่ใช่สิ่งที่ยุ่งยากจนเกินความสามารถของผู้บริหารและคนในแต่ละชุมชน แต่ต้องเป็นปัญญาที่ถูกต้องประกอบด้วยสัมมาทิฏฐิ เป็นปัญญาที่เกิดจากความถูกต้อง เป็นปัญญาที่แท้จริง หรือเรียกว่ามีความเชี่ยวชาญนั่นเอง การใช้สื่อต่างๆ จึงต้องไปเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมจรรยา ยุติธรรม และลงข้อมูลที่เป็นความจริงเท่านั้น

3. เป้าหมาย (หลักทางสายกลาง) ถึงแม้โลกจะพัฒนามาอย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีจะมีความทันสมัยอย่างไร แต่หากขาดความพอดีย่อมส่งผลเสียต่อคน สังคม ชุมชนและประเทศชาติได้เช่นกัน ในประการนี้ผู้ที่บทบาทในการบริหารและพัฒนาชุมชนต้องมีความพอดีในการดำเนินการ การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การพิจารณาอนุมัติงบพัฒนาชุมชนอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมหาใช่เพราะคุ้มค่าอย่างเดียว การยอมรับในการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสมหาใช่มีอคติเพราะยอมรับในข้อวิพากษ์วิจารณ์นั้นมิได้ เป็นต้น ด้วยเทคโนโลยีนั้นถึงแม้จะมีคุณประโยชน์มากมายเพียงใด แต่ทุกอย่างในโลกย่อมมี 2 ด้านเสมอ จะต้องมีการบริหารจัดการและพัฒนาอย่างเหมาะสมกับชุมชน เนื่องด้วยบางชุมชนการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ ก่อเกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมจนลบเลือนวัฒนธรรมเดิมที่ดีงามของชุมชน การกลายเป็นสังคมก้มหน้า (Social Ignore) จนส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นต้นทั้งนี้จะต้องมีความพอดีตามหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเปรียบดังหลังคาที่ปกคลุมตัวบ้านและเสานั่นเอง

บทสรุป

การบริหารการพัฒนาชุมชนของโลกมีพัฒนาการมาตามลำดับ โดยมีกลไกสำคัญอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาทิเช่น รัฐบาลประกาศนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน การวางยุทธศาสตร์ของประเทศ การแบ่งการปกครองออกเป็นระดับต่างๆเป็นต้น ซึ่งผันแปรไปตามบริบทของความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และที่สำคัญเทคโนโลยี ซึ่งมีส่วนอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบงานของแต่ละส่วนงานของประเทศให้มีความสะดวกและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งโลกขนากนามว่า ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นั่นเอง

โดยจากการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วนั้น การบริหารและพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นั้น เปรียบดังบ้านที่มีความมั่นคงแข็งแรง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 เสาหลักค้ำยันบ้าน 3 ส่วนประกอบของตัวบ้านที่ดีงามและ มี 1 เป้าหมายอันเป็นดังหลังคาบ้านที่คอยปกคลุมบ้านเอาไว้ให้ยังคงยืนยงต่อไป โดยผู้เขียนขอเรียกว่า “4 เสา 3 ส่วน 1 เป้า”โดย 4 เสา ประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักการพึ่งพาตนเองได้ หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3 ส่วน คือ หลักไตรสิกขา ซึ่งมี 3 ประการ คือ มีศีลธรรมจรรยา มีจิตที่แน่วแน่ยุติธรรม มีการฝึกและใช้ปัญญาอย่างถูกต้องและ1 เป้าหมายสำคัญที่สุดคือหลักทางสายกลาง โดยต้องมีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ เพื่อก่อเกิดประโยชน์สูงสุดและยังคงไม้ซึ่งสิ่งดีงามของบรรพบุรุษนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. (2545). *กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะ 2544-2553 ของประเทศไทย.* กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2539). *ประชาสังคมทรรศนะนักคิดในสังคมไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มติชน.

ฐัศแก้ว ศรีสด. (2551). *วิวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ.* วารสาร ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 8 (2) : 2551 หน้า 48.

ทักษิณา สวนานนท์ และฐานิศรา เกียรติบารมี. (2546). *พจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และ. อินเทอร์เน็ต*. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

ปาริชาติ วลัยเสถียร์และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พิสันติ์ ประทานชวโน. (2553). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน.*กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการทัพบก.

เพ็ญศรี ฉิรินังและวรสิทธิ์ เจริญพุฒ. (2559). *การพัฒนาชุมชน : แนวคิด ขอบข่ายและหลักในการปฏิบัติของนักพัฒนา*. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตรปีที่ 2 ฉบับ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *เทคโนโลยี*. ค้นเมื่อ 23 เมษายน 2563 จาก http://www.royin.go.th/dictionary/

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2551). *ระบบฐานข้อมูล.* กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

หลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชน
BUDDHA DHAMMA PRINCIPLES FOR PROVIDING SERVICES TO THE PUBLIC

[1]ศุภกิจ ภักดีแสน, [2]อาษา ศรีประวัติ, [3]วารีญา ม่วงเกลี้ยงและ [4]ถาวร โคตรชัย
[1]Suphakit Phakdeesaen, [2]Arsa Sriprawat, [3]Wareeya Muangkliang and [4]Thaworn Kotchai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]suppakit21@hotmail.com, [2]asa.mcu@gmail.com, [3]awareeya@gmail.com
[4]takotiw@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

การให้บริการประชาชนเป็นงานหรือกิจกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการหรือทำหน้าที่ส่งต่อการบริการแก่ประชาชนโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งเป็นงานบริการหรือกิจกรรมทุกประเภทที่รัฐบาลหรือเอกชน จัดทำขึ้นในการสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนหรือลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการมาขอรับบริการ การให้บริการประชาชนตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งไว้เพื่อการสงเคราะห์อนุเคราะห์ ยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ช่วยสร้างความสามัคคี เชื่อมความสัมพันธ์ ผูกมิตรไมตรีในหมู่คณะหรือสังคมไว้

คำสำคัญ : พุทธธรรม, การให้บริการประชาชน

Abstract

Providing services to the public is a task or activity in which a person or a group of persons or an agency involved in providing services or conveying services to the public aiming at responding the needs of the general public. In other words, all types of services and activities that the government and private organizations implement are to

respond the needs of the public or customers to be satisfied with the services provided. In providing services to the people according to Buddha Dhamma principle, Sangahavatthu 4 is the Dhamma principle established for welfare or support that enhances mutual spirit, creates unity, links relations and builds friendship among groups of people or society.

Keywords: Buddha Dhamma, Providing Services to the People

บทนำ

ประชาชนโดยหลักแล้ว การบริการประชาชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกับการพัฒนาประเทศ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะดวกของประชาชน ส่วนใหญ่แล้วรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรม ความมั่นคงของประเทศ กิจการที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น การสงเคราะห์ผู้ตกยาก รัฐต้องเป็นผู้ดำเนินการเอง หากกิจการใดที่เอกชนมีความพร้อม รัฐก็ควรให้ภาคอกชนดำเนินการ แต่รัฐก็ยังต้องมีบทบาทในการกำกับดูแล ตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนได้รับบริการที่ดี เป็นธรรมและสะดวกรวดเร็ว การเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการบริการของรัฐเป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน ทำให้ประชาชนเชื่อถือรัฐบาลและกลไกของรัฐอันจะเป็นผลดีต่อสังคมโดยส่วนรวม (ปรัชญา เวสารัชช์,2540: 6-8) หลักพุทธธรรมที่ชื่อว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นอีกหลักพุทธธรรมหนึ่งในคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์กันและกัน เป็นหลักธรรมหนึ่งที่ช่วยให้การบริหารงานภายในองค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่น เพราะเป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543: 11) ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้างเป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คน ทำให้สังคมเป็นสุข

หลักพุทธธรรม:หลักสังคหวัตถุ 4

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีความจำเป็นที่ต้องอยู่ร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากผลคือการนำไปสู่ความคิดเห็นที่ตรงกันบ้าง ไม่ตรงกันบ้าง ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งในเวลาต่อมา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ หรือหลักยึดเพื่อให้คนในสังคมยึดถือและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความถูกต้องชอบธรรม และนำความเจริญมาสู่สังคม หลักธรรมสังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมหนึ่งที่จะช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึง สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) 4 ประการ (องฺ นวก.

(ไทย) 23/5/439-441) คือ 1) ทาน (การให้) 2) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

ทาน ปิยวาจา อัตถจริยาในโลกนี้และสมานัตตตาในธรรมนั้นๆตามสมควร ธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลิ่มสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปได้นั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้การนับถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหธรรมเหล่านี้ ฉะนั้นบัณฑิตเหล่านั้นจึงถือความเป็นใหญ่และเป็นผู้น่าสรรเสริญ (องฺจตุกฺก. (ไทย) 21/32/50-51)

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้และเห็นจริงได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า

ทานญฺจ เปยฺยวชฺชญฺจ อตฺถจริยา จ ยา อิธ

สมานตฺตตา จ ธมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถา รหำ (องฺ จตุกฺก. (บาลี) 21/32/37)

ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (มีวาจาเป็นที่รัก) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และสมานัตตตา (วางตนสม่ำเสมอ) (องฺ จตุกฺก. (บาลี) 21/32/37)

สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดคบรถซึ่งแล่นไปไว้ได้ฉะนั้น ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆคนและปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระพุทธองค์ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า ขั้นแรกให้ปรับที่ตัวของเราเองเสียก่อน คือต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรี เติมน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุขและจากการทบทวนเอกสารต่างๆ พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักสังคหวัตถุ 4 ไว้หลายทัศนะดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า สังคหวัตถุ คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ประกอบด้วย

1. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกันคือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูง ในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูล

3. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขาคือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมานคือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกันต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกับความหมายของสังคหวัตถุ 4 ในทัศนะอื่นที่ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์ หรือเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550: 11) นอกจากนั้นสังคหวัตถุ 4 ยังเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือเป็นธรรมเครื่องผูกมัดน้ำใจ (อุดม เชยกีวงค์และกนิษฐาน แป้นสุวรรณ, 2548: 115) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในทัศนะอื่นที่ว่าที่ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี (ปรีชา นันตาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ), 2544: 143) และสอดคล้องกับความหมายในทัศนะที่ว่าสังคหวัตถุ เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจ เป็นเครื่องสงเคราะห์และยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน 4 ประการ (อรศิริ เกตุศรีพงษ์, 2550: 43-46)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งไว้เพื่อการสงเคราะห์อนุเคราะห์ ยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ช่วยสร้างความสามัคคี เชื่อมความสัมพันธ์ ผูกมิตรไมตรีในหมู่คณะหรือสังคมไว้ ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยาและสมานัตตตา ในธรรมนั้นๆ ตามสมควร ธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลิ่มสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปไว้ได้นั้น

การให้บริการประชาชน

การปฏิบัติรับใช้ให้ความสะดวกต่างๆ เป็นกระบวนการหรือกระบวนการกิจกรรมในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการไปยังผู้รับบริการนั้นๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 607) สอดคล้องกับความหมายการบริการในทัศนะอื่นที่ว่า การบริการ หมายถึง การช่วยเหลือหรือการอนุเคราะห์ หรือให้ความสะดวก เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อผู้อื่นตามหน้าที่การงาน (สมชาติ กิจยรรยง, 2543: 11) นอกจากนั้นการบริการยังเป็น เป็นกิจกรรมหรือปฏิบัติการใดๆ ที่กลุ่มบุคคลหนึ่งสามารถนำเสนอให้อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่สามารถจับต้องได้และไม่ได้

การให้บริการสาธารณะของภาครัฐนั้นต้องมุ่งเน้นในการบริการที่ดีแก่ประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ให้บริการที่มีคุณภาพ ให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการหรือผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการให้บริการประชาชนในทัศนะที่ว่า คุณภาพการให้บริการเป็นการให้บริการที่มากกว่าหรือตรงกับความคาดหวังของผู้รับบริการ การให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการหรือผู้บริโภคอย่าง

สม่ำเสมอ ดังนั้นความพึงพอใจต่อการบริการจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการทำให้เป็นไปตามความคาดหวังหรือการไม่เป็นไปตามความคาดหวัง (confirm or disconfirm expectation)ของผู้บริโภค (Ziethaml,V.A.,Parasuraman, and L.L.,Berry,1985:33-46) นอกจากนี้การเข้าถึงการบริการที่มีคุณภาพ สะดวกรวดเร็วได้นั้นต้องประกอบด้วย ความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ (Availability) คือ ความพอเพียงระหว่างบริการที่มีอยู่กับความต้องการของการรับบริการ การเข้าถึงแหล่งบริการได้อย่างสะดวกโดยคำนึงถึงลักษณะที่ตั้ง การเดินทางความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ (Accommodation) ได้แก่ แหล่งบริการที่ผู้รับบริการยอมรับว่าให้ความสะดวกและมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถของผู้รับบริการในการที่จะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับบริการ และการยอมรับคุณภาพของบริการ (Acceptability) ซึ่งในการนี้จะรวมถึงการยอมรับลักษณะของผู้ให้บริการด้วย (Suchitra Punyarathbandhu-Bhakdi, 1986: 1)

ระบบการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ

การให้บริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐไว้ว่า บริการเป็นกิจกรรมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะสามารถแยกออกได้เป็นสองประเภทคือ “ตำรวจทางปกครอง” (Police administrative) และ“บริการสาธารณะ” (service public) ภาครัฐมีการให้บริการแก่ประชาชนทั้งที่เป็นรายบุคคลและทั้งชุมชน โดยรัฐบาลให้บริการแก่ประชาชนในวงกว้าง ขณะที่ท้องถิ่นให้บริการเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นของตน คุณภาพของการบริการเป็นสิ่งสำคัญ ทำอย่างไรรัฐจึงจะประกันได้ว่าประชาชนได้รับบริการที่ดี การเน้นที่คุณภาพจะมีความหมายมากกว่าการเน้นปริมาณ การดำเนินการศึกษาความต้องการของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็น และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับบริการนั้น เพราะประชาชนถือว่าพวกเขามีส่วนในการบริการนั้น มิใช่เพียงผู้รับบริการฝ่ายเดียว การบริการสาธารณะที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การบริการสาธารณะด้านสุขอนามัย
2. การบริการสาธารณะด้านเศรษฐกิจ
3. การบริการสาธารณะด้านสังคมและการศึกษา
4. การบริการสาธารณะด้านวัฒนธรรม

เนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้นหากบริการสาธารณะหยุดชะงักไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้ ด้วยเหตุนี้บริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่องในการจัดทำ

หลักการที่สำคัญของหลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะคือ นิติบุคคลผู้มีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะจะต้องดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดเวลา หากมีกรณีที่เกิดการหยุดชะงักจะต้องมีการรับผิดชอบและในกรณีที่เกิดการหยุดชะงักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรมหาชนอิสระ องค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลจะต้องเข้าดำเนินการแทนเพื่อเป็นหลักประกันการต่อเนื่องของบริการสาธารณะ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2544: 55-68)

นอกจากนี้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินไว้ใน หมวด 5 ส่วนที่ 3 มาตรา 78 ดังต่อไปนี้

1. บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

2. จัดระบบการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศและสนับสนุนให้จังหวัดมีแผนและงบประมาณ เพื่อพัฒนาจังหวัดเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

3. การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

4. พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ

5. จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

6. ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐดำเนินการอย่างเป็นอิสระเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม

7. จัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งจัดให้มีสภาพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นอิสระเพื่อติดตามสอดส่องให้มีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

8. ดำเนินการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2548: 46-48)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับระบบการให้บริการประชาชน สืบเนื่องมาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ

โดยทั่วไปแล้วการจัดทำบริการ คือกิจกรรมซึ่งจัดว่าเป็นบริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็นบริการสาธารณะประเภทใดหรือเป็นบริการสาธารณะที่จัดทำโดยผู้ใด ย่อมจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือหลักเกณฑ์เดียวกันทั้งสิ้น กฎหมายของบริการสาธารณะหรือหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานของบริการสาธารณะนี้ได้ถูกสร้างขึ้นมาให้มีส่วนคล้ายกับหลักทั่วไปของกฎหมายเกี่ยวกับบริการสาธารณะเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงสถานภาพของบริการสาธารณะนั้น กฎหมายของบริการสาธารณะหรือหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในการจัดทำบริการสาธารณะประกอบไปด้วยหลัก 3 ประการ คือ

1. หลักว่าด้วยความเสมอภาค หลักว่าด้วยความเสมอภาคที่มีต่อบริการสาธารณะเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการแรกในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะนั้น รัฐบาลมิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดทำบริการสาธารณะขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นการจัดทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน กิจการใดที่รัฐจัดทำเพื่อบุคคลใดโดยเฉพาะจะไม่มีลักษณะเป็นบริการสาธารณะ ประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคกัน

2. หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง เนื่องจากบริการสาธารณะ เป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้น หากบริการสาธารณะหยุดชะงักลงไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้ ด้วยเหตุนี้บริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่องในการจัดทำ

หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง (Principle de continuite) ของบริการสาธารณะเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากหลักที่ว่าด้วยความต่อเนื่องของรัฐ (Principle de la continuite de l’Etat) หลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะนี้ถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในคำวินิจฉัยศาลปกครองสูงสุดคดี Winkell ลงวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ. 1909 โดยพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนชื่อ Tardieu ได้กล่าวไว้ว่า“ความต่อเนื่องเป็นหัวใจสำคัญของบริการสาธารณะ”และหลังจากนั้นคำวินิจฉัยของศาลปกครองที่ตามมาต่างก็ให้ความสำคัญกับหลักว่าด้วยความต่อเนื่องจนกระทั่งในปัจจุบัน หลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะจึงได้กลายมา

เป็นหลักการขั้นพื้นฐานของบริการสาธารณะที่มีคุณค่า เป็นหลักกฎหมายทั่วไป (principle general du droit)

หลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะนี้ได้รับการยอมรับจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเช่นกัน โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ยืนยันหลักดังกล่าวไว้ในคำวินิจฉัยคดี Continuite du service public de la radio-television ลงวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1979 ว่า“ความต่อเนื่องของบริการสาธารณะมีลักษณะเป็นหลักตามรัฐธรรมนูญ” หลักการที่สำคัญของหลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะคือ นิติบุคคลผู้มีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะจะต้องดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดเวลา หากมีกรณีเกิดการหยุดชะงักจะต้องมีการรับผิดชอบและในกรณีที่เกิดการหยุดชะงักในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (collectivities territorials) หรือองค์การมหาชน (establishments publics) องค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแล (tutelle) จะต้องเข้าดำเนินการแทนเพื่อเป็นหลักประกันการต่อเนื่องของบริการสาธารณะ

3. หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บริการสาธารณะที่ดีนั้นจะต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะกับเหตุการณ์และความจำเป็นในทางปกครองที่จะรักษาประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งเพื่อปรับปรุงให้เข้ากับวิวัฒนาการของความต้องการส่วนรวมของประชาชนด้วย

หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (principe d’ adaptation หรือ principe de mutabilite) นี้มีความหมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการสาธารณะอยู่เสมอ เพื่อให้บริการสาธารณะที่ฝ่ายปกครองจัดทำมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือประโยชน์มหาชน หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนี้มีลักษณะแตกต่างจากหลักว่าด้วยความต่อเนื่องและหลักว่าด้วยความเสมอภาคที่มีลักษณะเป็น“หลักกฎหมายทั่วไป”หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างชัดแจ้งจากคำวินิจฉัยทางปกครอง แต่มีการกล่าวพาดพิงหรือให้ข้อคิดเห็นไว้ในคำวินิจฉัยของศาลปกครองว่า โดยสภาพของการจัดทำบริการสาธารณะทั่วๆไปที่มีวัตถุประสงค์ในการสนองความต้องการของประชาชน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป บริการสาธารณะนั้นก็น่าจะได้รับการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของประชาชนไปด้วย หลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการที่กล่าวแล้วข้างต้นนี้ ถือเป็นหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานสำหรับการจัดทำบริการสาธารณะทุกประเภทที่ฝ่ายปกครองจะต้องคำนึงถึงตลอดกระบวนการในการจัดทำบริการสาธารณะของตน (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2552: 43-52)

ความพึงพอใจต่อการบริการประชาชน

การสร้างความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชน โดยมีหลักหรือแนวทาง ดังนี้

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริการงานภาครัฐ โดยมีฐานคติที่ว่าคนทุกคนเท่าเทียมกันในแง่มุมของกฎหมาย ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในแง่มุมของกฎหมายไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการ ประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานให้บริการเดียวกัน

2. การให้บริการที่ตรงเวลา (Timely Service) หมายถึง การบริการจะต้องมองว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลา ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิผลเลย ถ้าไม่มีการตรงเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะต้องมีลักษณะ มีจำนวนการให้บริการและสถานที่บริการที่เหมาะสม ความเสมอภาคหรือการตรงเวลา จะไม่มีความหมายเลยถ้ามีจำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอและสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับบริการ

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพและการปฏิบัติงาน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเพิ่มประสิทธิภาพหรือความสามารถที่จะทำหน้าที่ได้มากขึ้นโดยใช้หลักทรัพยากรเท่าเดิม (Millet John D.,1954:397-398) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่นได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์คือ ความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกที่เพิ่มขึ้นได้อีก (ปราณี อินทวงศ์,2550)

การสร้างจิตสำนึกในการให้บริการ

ผู้ให้บริการต้องเริ่มมาจากการมีทัศนคติที่ดีในการให้บริการ ทุกคนล้วนเป็นทูตในความสัมพันธ์กับลูกค้า ความผิดพลาดบกพร่องในหน้าที่ บกพร่องในการบริการ จะมีผลต่อลูกค้าและเป็นการบ่อนทำลายชื่อเสียงของบริษัทในที่สุด ฉะนั้น ผู้ให้บริการจะต้องคิดให้ได้เสมอว่า

1. ลูกค้าถูกต้องเสมอ
2. ผู้ให้บริการเป็นพระเอกไม่ได้เป็นแค่พระรอง
3. งานบริการเป็นงานของผู้ให้
4. งานบริการเป็นงานฝึกระดับจิตใจ
5. รักงานบริการต้องทำใจและอดทน
6. บริการอย่างเอาใจลูกค้ามาใส่ใจเรา
7. ยอมรับความแตกต่างของลูกค้า
8. บริการลูกค้าเสมือนญาติของตนเอง
9. บริการเสมือนเป็นเจ้าของกิจการ (ธิติมา ธรรมมา, 2550)

จากการที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การสร้างจิตสำนึกในการให้บริการต้องเริ่มมาจากการมีทัศนคติที่ดีในการให้บริการ ซึ่งผู้ให้บริการที่ดีต้องให้บริการอย่างถูกต้อง อดทน บริการอย่างเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นต้น

คุณสมบัติของผู้ให้บริการที่ดี

การเป็นผู้ให้บริการที่ดีจะต้องให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ โดยผู้ให้บริการจะต้องมีความเสียสละ อดทน และบริการด้วยความเต็มใจแก่ผู้มารับบริการ คือ

1. มีทัศนคติที่ดีต่องานบริการ และรักงานบริการ
2. ความอดทน อดกลั้น สุขุมเยือกเย็น (Persistence)
3. ความจดจำ (Memory)
4. ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)
5. ความจริงใจ (Sincerity)
6. ความมีไหวพริบ (Tact)
7. ความมีอัธยาศัย (Courtesy)
8. ความยิ้มแย้มแจ่มใส (Cheerfulness)
9. ความเป็นมิตร (Friendliness)
10. ความสามารถในการนำไปใช้ (Application) (ธิติมา ธรรมมา, 2550: 38)

บทสรุป

ความพึงพอใจต่อการบริการประชาชน เป็นระดับของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการได้รับบริการในลักษณะของการให้บริการอย่างเท่าเทียม การให้บริการอย่างรวดเร็ว การให้บริการอย่างต่อเนื่อง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดระบบงานราชการและงานของ

รัฐอย่างอื่น เพื่อให้จัดทำและให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

การให้บริการประชาชนเป็นงานหรือกิจกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทำหน้าที่ส่งต่อการบริการแก่ประชาชนโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งเป็นงานบริการหรือกิจกรรมทุกประเภทที่รัฐบาลหรือเอกชน จัดทำขึ้นในการสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนหรือลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการมาขอรับบริการ การให้บริการประชาชนตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งไว้เพื่อการสงเคราะห์อนุเคราะห์ ยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน ช่วยสร้างความสามัคคี เชื่อมความสัมพันธ์ ผูกมิตรไมตรีในหมู่คณะหรือสังคมไว้

เอกสารอ้างอิง

ธิติมา ธรรมมา. (2550). *รูปแบบการให้บริการของโรงแรมจันทร์กระพิบ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2544). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ปราณี อินทวงศ์. (2550). *ประสิทธิผลการให้บริการของเทศบาลตำบลบางกะดี่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2540). *บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ).* กรุงเทพฯ: กราฟฟิคฟอร์แมท ไทยแลนด์.

ปรีชา นันตาภิวัฒน์ น.อ. (พิเศษ). (2544). *พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมนูญชีวิต.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาบรรณสาร.

_____. (2550). *ธรรมนูญชีวิต ฉบับชาวบ้าน.* กรุงเทพฯ : สถาบันบันลือธรรม.

_____. (2550). *ธรรมนูญชีวิต.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.

_____. (2552). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ.* พิมพ์ครั้งที่ 4, (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

สมชาติ กิจยรรยง. (2543). *ยุทธวิธีครองใจลูกค้า.* กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เน็ท.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2548). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี.

อุดม เชยกีวงค์และกนิษฐาน แป้นสุวรรณ. (2548). *พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว.

อรศิริ เกตุศรีพงษ์. (2550). *สังคหวัตถุ 4 : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้.* วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต ปีที่ 12 ฉบับที่ 68 พฤษภาคม-มิถุนายน, 2550.

Millet John D. (1954). *Management in the Public Service.* New York: McGraw-Hill.

Suchitra Punyarathbandhu-Bhakdi. (1986). *Delivery of Public Services in Asian* Countries : Cases in Development Administration. Bangkok: Thammasat University Press.

Ziethaml. V.A. Parasuraman. and L.L. Berry. (1985). *Problem and Strategic in Service Marketing.* Journal of Marketing 49.

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขา
THE RELATIONSHIP BETWEEN INSIGHT MEDITATION AND THE THREEFOLD TRAINING

[1]พระครูปทุมภาวนาจารย์ และ [2]กมลาศ ภูวชนาธิพงศ์

[1]PhrakruPathumpavajan and [2]Kamalas Phoowachanathipong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]ekmuckk@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขานั้นผู้ปฏิบัติจึงเป็นผู้ที่ศึกษาอธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา โดยมีศีลตามฐานะของตนๆและอบรมจิตของตนให้มั่นคงตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่ออำนาจกิเลสต่างๆ ที่จรเข้ามาและเจริญสติปัฏฐาน 4 จนเกิดความเข้าใจถึงขั้นเกิด ภวนามยปัญญาอย่างถูกต้องเห็นตามความเป็นจริง(สัมมาทิฏฐิ) ในเรื่องของรูปนาม เห็นความเกิดดับของรูปนาม(ทิฏฐิวิสุทธิ) เข้าใจหลักไตรลักษณ์ไปทีละขั้น จนในที่สุดก็เริ่มเห็นว่ารูปนามสิ่งเหล่านี้เป็นของน่ากลัว จิตจึงมีความเบื่อหน่ายและมีความเพียรมากขึ้นที่จะต้องการหลุดพ้นจากรูปนามนี้ เมื่อมีความเพียรอย่างต่อเนื่องจนเข้าสู่การวางอุเบกขาต่อรูปนามนี้ และในที่สุดก็สามารถข้ามโคตรแห่งปุถุชน เข้าอริยมรรคอริยผล คลายความยึดมั่นว่าเป็นตัวตนของตนได้อย่างแท้จริง(สักกายทิฏฐิ) การปฏิบัติที่ผิดทางก็จะไม่มีอีก(สีลพตปรามาส) ความลังเลสงสัยต่างๆในพระรัตนตรัยหรือการปฏิบัติก็หมดสิ้นไป(วิจิกิจฉา) ดังนั้นวิปัสสนากรรมฐานจึงเหตุให้ไตรสิกขาบริบูรณ์ด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4 เพราะผู้ที่เจริญสติปัฏฐาน 4 จะต้องปฏิบัติตามหลักของมัชฌิมาปฏิปทา ต้องเป็นผู้มีศีล ต้องเป็นผู้มีความเพียร ต้องเป็นผู้มีสติ ต้องเป็นผู้มีสมาธิและมีปัญญาในที่สุด จนถึงความหลุดพ้นคือ วิมุตติ

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์; วิปัสสนากรรมฐาน; หลักไตรสิกขา

Abstract

The relationship between insight meditation and the Threefold Training are studied by the meditator to understand higher morality, mentality, and wisdom by means of following morality and making one's own mind stable without sensitivity towards any incoming defilements. The Four Foundations of Mindfulness are practiced until the meditator gets wisdom to correctly understand the truth (Sammādiṭṭhi). Corporeality and the mentality are seen as rising and falling (Ditthivisuddhi). The meditator has to understand the Three Characteristics step by step until he finally recognizes all corporeality and the mentality as dangers. As a result, mind is full of boredoms and is replaced by greater attempt to be free from the corporeality and mentality. When the meditator has a continuous great attempt till frees oneself from the corporeality and mentality, he will finally cross over the worldly manhood, get Noble Paths and Noble Fruits, and truly release from the self-attachment (Sakkāyadiṭṭhi), any wrong practice will never exist (Silapataparamāsa), and doubts in Triple Gems and practice will be ceased (Vicikicchā). Insight meditation, therefore, leads to the complete Threefold Training by means of The Four Foundations of Mindfulness i.e. because The Four Foundations of Mindfulness must be through practicing the principle of middle path, observing the precepts, having right effort, being mindful, concentrating and finally gaining wisdom towards liberation (Vimutti).

Keywords: Relationship; Insight Meditation, the Threefold Training

บทนำ

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ตรัสรู้เองโดยชอบจากการบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณและได้ทรงสั่งสอนแก่พุทธบริษัทคือการละบาปอกุศลธรรมทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม การชำระจิตให้บริสุทธิ์นั้นเป็นการอบรมจิตของตนอย่างแท้จริงและควบคุมการกระทำทางกายวาจาและใจด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตของตนเองให้เกิดปัญญาจนเห็นแจ้งในอริยสัจ 4ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงสภาวธรรมตามความเป็นจริงพบกับความสุขที่แท้จริงได้ไตรสิกขามีความสำคัญอย่างมากต่อการปฏิบัติวิปัสสนาธรรมะของพระพุทธองค์ทุกคนสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเองแล้วนำประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาใช้ในชีวิตประจำวันอันเป็นการพัฒนาจิตหรือยกระดับจิตให้สูงขึ้นไปสู่หนทางดับทุกข์จากการทำหน้าที่ร่วมกันของศีล สมาธิปัญญาซึ่งเป็นพลังงานทางจิตที่มีอยู่ในตัวบุคคลผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้บรรลุถึง มรรค ผล นิพพานการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานคือ การปฏิบัติตาม

หลักสติปัฏฐาน4 (ที.ม. (ไทย) 10/273/301.) ที่สามารถพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาจนเห็นพระไตรลักษณ์ซึ่งคุณค่าของไตรลักษณ์นี้มีความสำคัญต่อการคลายความยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ทั้ง 5 ทำให้เกิดการมองเห็นสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงและขจัดอนุสัยกิเลสในกมลสันดานของสัตว์ให้หมดจดไปด้วยมรรคญาณส่งผลให้จิตนั้นหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงพบความสุขที่แท้จริงอันเป็นกระบวนการของการชำระจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสที่มีแต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีความมุ่งหมายไปสู่สันติธรรม คือ ความสงบเย็น ความดับกิเลส เป็นความดับที่ไม่มีเชื้อ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ถาวร เป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียนและเพื่อไม่ให้กลับมาทุกข์อีก แต่มนุษย์ทุกข์คนเมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีความทุกข์ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าอุปาทานขันธ์ทั้ง 5 นั้นเป็นทุกข์ การไม่เข้าใจความจริงของธรรมชาติในตนเองและความสัมพันธ์กับธรรมชาติภายนอก การเข้าไปยึดไว้ว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์เป็นบุคคล วิปัสสนากรรมฐานจะช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ได้ ด้วยการเห็นแจ้งในธรรมชาติที่ปรากฏ เพราะมีความเห็นตรงคือสัมมาทิฏฐินี้เป็นข้อสำคัญ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสไว้เป็นข้อแรกในอริยมรรคมีองค์ 8 (สมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2552: 1) การตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้ได้ทรงค้นพบสัจธรรม ที่เกี่ยวกับความทุกข์เหตุแห่งทุกข์ ความดับแห่งทุกข์ และวิธีการที่จะดำเนินไปสู่ความดับทุกข์ในยุคสมัยที่พระพุทธองค์ยังมิได้ตรัสรู้ก็มีการปฏิบัติภาวนาในรูปแบบต่างๆมากมายหลายวิธี โดยเชื่อกันว่า วิธีปฏิบัติภาวนาต่างๆเหล่านั้น จะเป็นวิธีที่สามารถดับทุกข์ได้ ซึ่งในสมัยนั้นพระพุทธองค์ก็ได้ทรงทดลอง ปฏิบัติตามวิธีการต่างๆเหล่านั้น แต่ก็ทรงพบว่ายังไม่ใช่หนทางที่จะดับทุกข์ได้อย่างแท้จริงจึงทรงค้นหาวิธีการที่จะดับทุกข์ต่อไปและได้ทรงพบว่า วิธีการปฏิบัติทางจิตโดยทางสายกลางนี้ทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมชาติทั้งหลายได้ เป็นปัญญาที่บริสุทธิ์ที่สามารถเข้าถึงความจริงของชีวิตได้ เป็นวิธีที่สามารถขจัดความทุกข์ทั้งมวลออกจากชีวิตของพระองค์ได้และส่งผลให้ได้ทรงบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณในที่สุด

หลักของไตรสิกขานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวมเป็นหลัก ส่วนวิธีการที่จะเข้าถึงธรรมชาตินั้นจะต้องอาศัยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน พิจารณาเห็นความจริงของชีวิตว่า ชีวิตคืออะไร (พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), 2552: 17) ชีวิตเป็นอย่างไร ชีวิตเป็นไปอย่างไร ชีวิตควรให้เป็นไปอย่างไร ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไรจึงทำให้มีการประยุกต์แนวการสอนของวิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันนี้อย่างมากมาย

วิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนา

กรรมฐาน เป็นคำเรียกโดยรวมในหมวดของการปฏิบัติธรรมประเภทหนึ่งในพระพุทธศาสนาหมวดกรรมฐาน ประกอบด้วย ตัวกรรมฐาน และโยคาวจร ตัวกรรมฐาน คือ สิ่งที่ถูกเพ่งถูกพิจารณา ได้แก่ อารมณ์ต่างๆ ส่วนโยคาวจร คือ ผู้เพ่งหรือผู้พิจารณา ได้แก่

สติสัมปชัญญะและความเพียร การฝึกกรรมฐานว่าโดยธรรมาธิษฐานจึงหมายถึงการใช้สติสัมปชัญญะพิจารณาอารมณ์ ที่มากระทบ อย่างระมัดระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรหมั่นระลึกถึงกุศลและรักษากุศลนั้นอยู่มิให้เสื่อมไปพระพุทธศาสนาเถรวาทได้แบ่งกรรมฐานออกเป็น 2 วิธีที่ปฏิบัติ ความหมายของกรรมฐาน 2 ได้แก่สมถะกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐาน แต่ในที่นี้จะเน้นศึกษาในเรื่องของวิปัสสนากรรมฐานเป็นหลัก โดยจะนำเสนอความหมายของสมถะกรรมฐานพอสังเขป เพราะวิปัสสนากรรมฐานก็ต้องอาศัยสมถะกรรมฐานเป็นบาทฐานในการเกื้อหนุนกันให้เกิดองค์ธรรมขั้นสูงต่อไป

สมถะ (อภิ.สง.(ไทย) 34/45/30) นั้น“เป็นชื่อของสมาธิ คือ ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ความตั้งมั่น ความไม่ซัดส่าย ความไม่ฟุ้งซ่าน ความที่จิตไม่ซัดส่าย สมถะ สมาธินทรีย์ สมาธิพละ สัมมาสมาธิ ในสมัยนั้น นี้ชื่อว่าสมถะ ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นดังนั้น สมถะกัมมัฏฐาน จึงหมายถึงอุบายวิธีสำหรับฝึกจิตให้สงบ ในงานเขียนนี้ จะไม่นำเสนอขั้นตอนวิธีการฝึกจิตให้เกิดสมาธิในคัมภีร์วิสุทธิมรรคโดยละเอียด เพียงแต่จะชี้ให้เห็นว่า ภาวะที่จิตสงบอันเกิดจากการเจริญสมถกัมมัฏฐานไม่ว่าจะได้สมาธิในระดับใดก็ตามก็ถือว่าได้สมาธิแล้ว เหตุที่ต้องฝึกจิตให้เกิดสมาธิ เพราะว่าโดยธรรมชาติ ปุถุชนมักจะถูกกิเลสทำให้จิตไม่สงบเสมอ พระพุทธศาสนาอธิบายว่า การที่จิตไม่สงบนั้น เป็นเพราะจิตถูกนิวรณ์ 5 อย่างเข้าครอบงำ นิวรณ์ 5 ชนิดนั้นคือ

1. กามฉันทะ ภาวะที่จิตมีความอยากได้รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (ผัสสะ) ธัมมารมณ์ที่น่าใคร่ น่าพอใจ

2. พยาบาท ภาวะที่จิตมีความขัดเคืองใจ มองคนในแง่ร้าย

3. ถีนมิทธะ ภาวะที่จิตมีอาการหดหู่ เซื่องซึม ไม่เข้มแข็ง

4. อุทธัจจกุกกุจจะ ภาวะที่จิตฟุ้งซ่าน เดือดร้อนใจ จิตไม่หยุดนิ่ง

5. วิจิกิจฉา ภาวะที่จิตมีความสงสัย ลังเล มีความคิดแยกเป็น 2 ทาง เลือกไม่ถูกว่าจะไปทางไหน

เมื่อมนุษย์ถูกกิเลสเหล่านี้ครอบงำแล้วจิตก็จะแกว่งไปตามอำนาจกิเลส ไม่สามารถทรงตัวอยู่ในความนิ่งสงบได้ จริงอยู่ การที่จิตจะเป็นกลาง หยุดนิ่ง ไม่ไหลเวียนไปตามอำนาจของกิเลสเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากยิ่ง พระพุทธศาสนาสอนว่าการที่จะเอาชนะกิเลสเหล่านี้ได้ต้องเปิดโอกาสให้ตนเองได้พัฒนาสมาธิจึงจะสามารถระงับกิเลสเหล่านี้ให้ลดลงโดยลำดับได้

วิปัสสนากัมมัฏฐาน หมายถึง วิธีการฝึกฝนพัฒนาปัญญา อาศัยสมมติบัญญัติเป็นฐานเพื่อเข้าถึงปรมัตถ์เป็นอารมณ์ มี 6 หมวด หรือเรียกว่าวิปัสสนาภูมิ มีขันธ์ 5 เป็นต้น เมื่อกล่าวโดยองค์รวม ก็คือ สติปัฏฐานสูตรนั่นเอง“ที่เป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นทั้งสมถะและวิปัสสนาอยู่ในตัว”เป็นมรรควิถีหรือมรรคภาวนา ที่ผู้ใฝ่ความหลุดพ้นพึงสำเหนียก มรรคปฏิปทาที่ให้ถึงความดับทุกข์ เปรียบเหมือนแพที่อาศัยข้ามห้วงน้ำใหญ่ กล่าวคือ โอฆะ ทางที่ให้ถึง อสังขตธรรม เพื่อทำให้แจ้งอรหัตผล กล่าวคือ

ธรรมอันเกษมจากโยคะ เพื่อละราคะ โทสะ โมหะกำหนดรู้ทุกข์ ทำให้เกิดความโล่งใน รู้และดับเวทนา 3 ละกิเลสอาสวะ อวิชชาตัณหาอุปาทานรู้สภาวะทุกข์รู้กาย เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน คือ ความบริสุทธิ์แห่งพรหมจรรย์ในทางพระพุทธศาสนาในเบื้องต้นของหลักพุทธธรรมนั้น มุ่งพัฒนาความสมบูรณ์แห่งศีล สำรวมในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจาระและโคจาระ มีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย สงัดออกจากกาม ละอกุศลธรรมทั้งหลาย (ที.ปา. (ไทย) 11/110/81.) เป็นฐานพัฒนาองค์ธรรมอื่นๆ“ความถึงพร้อมด้วยศีลสัมปทาส่งผลให้ได้ บรรลุรูปฌาน 4 อรูปฌาน 4 จัดเป็นสมาธิสัมปทา เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่องไม่มีกิเลส ปราศจากความเศร้าหมอง จิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกษุนั้นย่อมน้อมจิตไปเพื่อวิชชา 8 ประการ จัดเป็นปัญญาสัมปทา”เป็นเหตุให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ อันเป็นหลักธรรมที่แท้ของสัตบุรุษ เป็นหลักเป็นแก่นของศาสนา เป็นธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญและทรงให้พุทธบริษัทสมาทานตั้งมั่นอยู่ในขันธ์ 3 ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า“เราตถาคตเป็นผู้ล้ำเลิศในศีลอันยอดเยี่ยมคือ อธิศีล เป็นผู้เลิศในตบะที่กีดกั้นกิเลสอันยอดเยี่ยมคือ อธิเชคุจฉะ เป็นผู้เลิศในปัญญาอันยอดเยี่ยมคือ อธิปัญญา เป็นผู้เลิศในตบะที่กีดกั้น กิเลสอันยอดเยี่ยมคือ อธิเชคุจฉะ เป็นผู้เลิศในปัญญาอันยอดเยี่ยมคือ อธิปัญญา เป็นผู้เลิศในเรื่องความหลุดพ้นคือ อธิวิมุตติ”อย่างอื่นที่ยอดเยี่ยมกว่าและประณีตกว่าสัมปทาเหล่านี้ไม่มีอีกแล้ว มรรคปฏิปทาหรือทางและข้อปฏิบัติที่ผู้ปฏิบัติตามจะรู้เองเห็นเอง ถูกกาลเป็นคำจริง อิงประโยชน์ อิงธรรม อิงวินัย พึงทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะด้วยปัญญาอันยิ่ง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน“เป็นธรรมที่ประณีต ที่ภิกษุผู้ประพฤติพรหมจรรย์มุ่งเพื่อที่จะบรรลุ”อันเป็นหนทางแห่งมรรควิถี

เมื่อกล่าวโดยหลักทฤษฎีและหลักวิชาการแล้ว ก็คือ พระสัทธรรม 3 ประการ (True doctrine) ที่เป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนาจิตวิญญาณจากปุถุชนให้เป็นปัญญาชนและเข้าถึงความเป็นอริยบุคคลในที่สุด ก็คือ

1. ปริยัติสัทธรรม คือ คำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียนเพื่อรู้ทุกข์ ได้แก่ พุทธพจน์ (The true doctrine of study) หลักปริยัตินี้ เปรียบเหมือนการศึกษาแผนที่ในการเดินทาง (ศีล)

2. ปฏิบัติสัทธรรม คือ ปฏิปทาอันจะต้องปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ ได้แก่ อัฏฐังคิกมรรค หรือไตรสิกขา (The true doctrine of practice) เมื่อศึกษาแผนที่จนเป็นที่เข้าใจดีแล้วก็ออกเดินทางตามแผนที่นั้นๆ (ยังสมาธิให้เกิดขึ้น)

3. ปฏิเวธสัทธรรมหรืออธิคมสัทธรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผลและนิพพาน (The true doctrine of penetration) อันเป็นผลหรือจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งการเดินทาง (โลกุตตรปัญญา)

จากการศึกษาหลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานนั้นจะเห็นได้ว่า สมถะกัมมัฏฐานเป็นไปเพื่อความเที่ยง เป็นสุขและเป็นไปเพื่อความมีอัตตา ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติมากถึง 40 วิธี ซึ่งอาศัย

บัญญัติเป็นอารมณ์กัมมัฏฐาน ส่วนวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นไปเพื่อความเห็นที่ถูกต้องในกฎแห่งพระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีรูปนามเป็นอารมณ์กัมมัฏฐาน รูปแบบการปฏิบัติที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเป็นรูปธรรมมากที่สุด ก็คือมหาสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นได้ทั้งสมถะและวิปัสสนา ดังที่สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับ ณ นิคมชื่อกัมมาสธัมมะแคว้นกุรุ ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายว่า“ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุญายธรรม เพื่อทำให้แจ้งนิพพานทางนี้ คือ สติปัฏฐาน 4” (Foundations of mindfulness) ได้แก่ การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย (Body) เรียกว่า กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา (Feelings) เรียกว่า เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต (Mind-objects) เรียกว่า จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน(Contemplantion of mind-object) การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม เรียกว่า ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดังนี้

1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (Contemplation of the body) คือ การพิจารณากาย ซึ่งแบ่งเป็น 5 หมวด ได้แก่

1.1 อานาปานบรรพ ใจความว่า“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่อย่างไรเล่า ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ไปสู่ป่า ไปสู่โคนไม้ ไปสู่เรือนว่างก็ดี แล้วนั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า เธอย่อมสำเหนียกว่า เราจักเป็นผู้กำหนดรู้ตลอดกองลมหายใจทั้งปวงมีสติหายใจออก หายใจเข้า ย่อมรู้ชัดว่าเมื่อเราหายใจออกยาว หายใจเข้ายาวก็รู้ชัดว่าเราหายใจออกยาว หายใจเข้ายาว เมื่อหายใจออกสั้น หายใจเข้าสั้นก็รู้ชัดว่าเราหายใจออกสั้น หายใจเข้าสั้น ย่อมสำเหนียกว่าเราจักระงับกายสังขารทั้งภายใน-ภายนอก พิจารณาธรรมคือ ความเกิดขึ้นและความเสื่อม สติย่อมตั้งมั่น กายมีอยู่ก็สักแต่ว่าความรู้อาศัยระลึกเท่านั้น

1.2 อิริยปถบรรพ เธอย่อมพิจารณาทำความรู้สึกตัวทั่วพร้อมในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน

1.3 สัมปชัญญะบรรพ เธอย่อมพิจารณาทำความรู้สึกตัว ในการก้าว ในการถอย ในการแล ในการเหลียว ในการคู้เข้า ในการเหยียดออก ในการฉัน ในการดื่ม ในการเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัว ในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น ในการพูด การนิ่ง เธอย่อมเป็นอยู่อีกอย่างหนึ่ง คือ เข้าไปตั้งสติว่ากายมี ก็เพียงสักว่าเอาไว้รู้ เพียงสักว่าเอาไว้อาศัยระลึกเท่านั้น เธอเป็นผู้ไม่ถูกตัณหาและทิฏฐิเข้าอิงอาศัย และไม่ถือมั่นอะไรๆ ในโลก

1.4 ปฏิกูลมนสิการบรรพ เธอย่อมพิจารณาเห็นกายนี้แหละ ตั้งแต่พื้นเท้าขึ้นไป ตั้งแต่ปลายผมลงมา (อาการ 32) โดยเป็นของไม่สะอาด

1.5 ธาตุมนสิการบรรพ เธอย่อมพิจารณาเห็นโดยความเป็นธาตุ

1.6 นวสีวถิกาบรรพ เธอย่อมพิจารณาเห็นสรีระที่เขาทิ้งไว้ในป่าช้า ตายแล้ว 1 วันบ้าง 2 วันบ้าง 3 วันบ้าง ที่ขึ้นพอง มีสีเขียวน่าเกลียด มีน้ำเหลืองไหลน่าเกลียด อันฝูงกา ฝูงนกตะกรุม ฝูงแร้ง หมู่สุนัขจิ้งจอก หมู่สัตว์ตัวเล็กๆ กัดกินอยู่บ้าง เห็นเป็นร่างกระดูกยังมีเนื้อเลือดเส้นเอ็นผูกรัดอยู่บ้าง ร่างกระดูกปราศจากเนื้อแต่เปื้อนเลือดยังมีเส้นเอ็นผูกรัดอยู่ ร่างกระดูกที่ปราศจากเนื้อและเลือดยังมีเส้นเอ็นผูกรัดอยู่ ที่เป็นกระดูกกองเรี่ยรายอยู่แล้ว เกิน 1 ปีขึ้นไป เป็นกระดูกผุเป็นจุณแล้ว เธอย่อมน้อมเข้ามาสู่กายนี้แหละว่า ถึงร่างกายอันนี้เล่าก็มีอย่างนี้ เป็นธรรมดาอย่างนี้ ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างไปได้ เธอย่อมเป็นผู้ละ ตัณหา ทิฏฐิ ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรๆในโลกอย่างนี้แล ภิกษุชื่อว่า พิจารณาเห็นกายในกายอยู่

2. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (Contemplation of feelings) “ภิกษุย่อมพิจารณาเห็นจิตในจิตว่า จิตมีราคะ จิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ จิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะ จิตหดหู่ จิตฟุ้งซ่าน จิตเป็นสมาธิ จิตหลุดพ้น เธอย่อมเป็นผู้ละตัณหาทิฏฐิไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลกอย่างนี้แล ภิกษุชื่อว่า พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่”

3. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน(Contemplantion of mind-object)“ภิกษุย่อมพิจารณาเห็นจิตในจิตว่า จิตมีราคะ, จิตปราศจากราคะ, จิตมีโทสะ, จิตปราศจากโทสะ, จิตมีโมหะ, จิตปราศจากโมหะ, จิตหดหู่, จิตฟุ้งซ่าน, จิตเป็นสมาธิ, จิตหลุดพ้น, เธอย่อมเป็นผู้ละตัณหาทิฏฐิไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลกอย่างนี้แล ภิกษุชื่อว่า พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่

4. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (Contemplantion of mind-object) “ภิกษุย่อมพิจารณาเห็นธรรมในธรรมว่า จิตมีนิวรณ์ จิตปราศจากนิวรณ์ อุปาทานยึดมั่นในขันธ์ 5 อายตนะ 12 เป็นที่อาศัย บังเกิดของสังโยชน์ โพชฌงค์ 7 อริยสัจจ์ 4 เธอย่อมเป็นผู้ละตัณหาทิฏฐิไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรๆในโลกอย่างนี้แล ภิกษุชื่อว่า พิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่”

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในทางพระพุทธศาสนานั้น แนวทางปฏิบัติวิปัสสนาที่ถูกต้องและสำคัญยิ่ง สำหรับผู้เริ่มปฏิบัติจะต้องมี คือ ความเข้าใจในอารมณ์ที่เป็นบัญญัติและอารมณ์ปรมัตถ์และระบบการปฏิบัติที่ช่วยพัฒนาอินทรีย์ 5 ตลอดถึงวิธีการกำหนดและรับรู้อารมณ์นั้นๆ ทั้งที่เป็นอารมณ์หลัก คือ อานาปานสติโดยตรง หมายถึง การใช้สติตามดูอาการของลมที่กระทบและเคลื่อนไหวเข้าและออกทางช่องจมูกทั้งนี้การกำหนดนั้น จะต้องเป็นไปตามมรรคปฏิปทา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ มรรค ผล นิพพานและ วัตถุประสงค์รอง คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีสมาธิ มีความอดทน มีความเพียร มีปัญญาในการแก้ไขปัญหาชีวิตได้เฉพาะหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ หรืออีกความหมายหนึ่ง ที่พระอานนท์แสดงแก่ภิกษุทั้งหลายว่า การบรรลุความเป็นพระอรหันต์นั้น ก็ด้วยการอาศัยการเจริญและการเกิดขึ้นของมรรค

แนวทางการปฏิบัติที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ที่ได้ทรงตรัสไว้ในธัมมจักกัปปวัตนสูตร มีใจความโดยย่อดังนี้ “ส่วนสุดสองอย่าง คือ อัตตกิลมถานุโยคและกามสุขัลลิกานุโยคที่บรรพชิตไม่ควรเสพแล้วทรงแสดงหลักมัชฌิมาปฏิปทา” ที่ได้ทรงตรัสรู้แล้ว อันก่อให้เกิดจักษุก่อให้เกิดญาณ เป็นไปเพื่อความสงบเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เป็นไปเพื่อนิพพาน ได้แก่

อริยมรรคมีองค์ 8 และสรุปด้วยอริยสัจ 4 อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ สภาวธรรมอันเป็นไปตามเหตุปัจจัยของกฎธรรมชาติแม้อายตนะทั้งหลายที่ทรงแสดงในอาทิตตปริยายสูตร ซึ่งมีใจความโดยสรุปว่า อายตนะ วิญญาณความรู้อารมณ์ ผัสสะความกระทบอารมณ์ เวทนาความเสวยอารมณ์สุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ สภาวะเหล่านี้เป็นของร้อน เมื่อพิจารณาเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงอย่างนี้แล้ว ควรหรือที่จะตามเห็นว่านั่นเรา เมื่อพิจารณาเห็นด้วยปัญญาถูกต้องดีแล้ว วิปัสสนาญาณก็เกิดขึ้น จิตย่อมเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัดจากกามคุณ 5 ซึ่งอุปมาเหมือนขื่อคา ที่เป็นเครื่องจองจำ อันน่าปรารถนา ที่ชวนให้รักชักให้ใคร่พาใจให้กำหนัด เมื่อพิจารณาเห็นอย่างนี้แล้ว ก็ย่อมละกามคุณนั้นเสีย รู้ว่าชาติสิ้น อยู่จบพรหมจรรย์ กิจที่ทำยิ่งกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว จิตย่อมหลุดพ้นจากอาสวะไม่ยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทานขันธ์ อันเป็นสภาวะที่ไม่คงทนถาวรย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย

สรุปได้ว่ารูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้นก็คือ การเจริญสติปัฏฐาน 4 นั้นเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หมวด หมวดกาย หมวดเวทนา หมวดจิต หมวดธรรม และในปฏิสัมภิทามัคค์ ได้กล่าวว่ามีการปฏิบัติ 2 แบบ คือ 1. แบบวิปัสสนามีสมถะนำหน้า 2. แบบสมถะมีวิปัสสนานำหน้า ซึ่งทั้ง 2 แบบนั้นอรรถกถาได้กล่าวสรุปว่า เมื่อถึงขณะที่อริยมรรคเกิดขึ้น ทั้งสมถะและวิปัสสนาจะต้องเกิดขึ้นด้วยกัน อย่างควบคู่กันไป เพราะสมถและวิปัสสนา ก็คือ องค์ของมรรคนั่นเอง

หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎกว่าภิกษุทั้งหลายสิกขา 3 หรือ ไตรสิกขา ประการนี้ คือ

1. อธิสีลสิกขา (สิกขาคือศีลอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง – training in higher mentality)

2. อธิจิตตสิกขา (สิกขาคือจิตอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง – trannining in higher mentality)

3. อธิปัญญาสิกขา (สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง, ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรบปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง-training in higher wisdom) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546:107)

พุทธพจน์ข้างต้นถือเป็นคำจำกัดความของสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรศึกษาให้รู้แจ้งดังความหมายของไตรสิกขาในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่าข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา 3 ประการเพื่อฝึกหัดอบรมกายวาจาจิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน

คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสอบคำคือ 1) ไตรหรือตรีเป็นภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่าติแปลว่าสามและ 2) คำว่า สิกฺขาเป็นภาษาบาลีแยกออกได้เป็น 2 คำ คือ

“สะ”แปลว่า เอง ข้างใน ใกล้ และคำว่า“อิกขะ”แปลว่า ดูตัว มองที่ตน รวม 2 คำเป็นสิกขา มีความหมายว่าศึกษาภายในตนเอง เห็นด้วยตนเอง เป็นการเอาจิตจดจ่อรู้การกระทำ รู้การพูด รู้ความคิดของตนเอง และฝึกฝนอบรมปัญญาให้เห็นสภาพความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศึกษาหมายถึงการปฏิบัติและการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์ (พระราชวรมุนี,2518: 5)

สรุปได้ว่าไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนที่ควรค่าแก่การรับมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเองให้บริสุทธิ์จากกิเลสยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้ประพฤติตามหลักไตรสิกขา ยังเป็นผู้ความแก่การเคารพบูชา สมควรได้ชื่อว่าเป็นธรรมทายาท เพราะมีชีวิตเป็นดั่งตัวพระพุทธศาสนาที่แท้จริงหลักการศึกษาทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติโดยทั่วไปนั้น ผู้ศึกษาต้องหมั่นค้นคว้าเฝ้าสังเกตและทดลองนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันอยู่อย่างสม่ำเสมอดังนั้น เมื่อฝึกฝนอย่างถูกต้องได้ถึงระดับใดระดับหนึ่งแล้ว ผู้นั้นย่อมพบว่า คุณธรรมในจิตใจของตนได้เจริญขึ้น เช่นเดียวกับพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตก็เป็นไปอย่างเหมาะสมขึ้น ซึ่งหมายความว่า กระบวนการพัฒนาได้เกิดขึ้นมาในระหว่างที่กระบวนการศึกษาดำเนินไปนั่นเองไตรสิกขาที่ส่งผลถึงตนเองและสังคมโดยรวม โดยมุ่งเน้นที่การประพฤติปฏิบัติเฉพาะตนๆ เป็นสำคัญเพื่อขยายสู่สังคม สังคมนั้นก็จะหล่อรวมเป็นสังคมเป็นที่เป็นกัลยณชน เป็นอริยชน ด้วยการพัฒนาจากตนเอง ด้วยการละกิเลสอย่างหยาบไปสู่กิเลสกลางและอย่างละเอียดเป็นสังคมที่น่าอยู่ โดยสังคมต้นแบบ คือ หมู่แห่งพระอริยสงฆ์ เป็นต้นแบบ

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขา

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขาด้านศีลคือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นผู้ปฏิบัติจะต้องสมาทานศีลก่อนเสมอ ตามฐานะของตน เช่น สำหรับผู้รักษาศีล 5 ก็รักษาศีล 5 ของตนให้บริสุทธิ์ สำหรับนักปฏิบัติที่รักษาศีล 8 ก็รักษาศีล 8 ของตนให้บริสุทธิ์ สำหรับสามเณร รักษาศีล 10 สำหรับพระภิกษุ รักษาศีล 227 ก็จะต้องแสดงอาบัติก่อนหรือหากต้องอาบัติสังฆาทิเสสก็จะต้องไปเข้าปริวาสกรรมเสียก่อน เพื่อที่ความบริสุทธิ์แห่งผลการปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้จิตสงบเกิดสมาธิได้ง่ายขึ้นสำหรับแนวปฏิบัติที่สำคัญในขั้นอธิศีลสิกขา เป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญในขั้นอธิศีลสิกขา นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ การตั้งเจตนาเป็นข้าศึกต่ออกุศลธรรม, การเจริญและรักษาเจตสิกฝ่ายกุศล (เพราะกุศลศีลเกิดจากกุศลจิต), ความสำรวม (สังวร) ไม่ล่วงละเมิดต่อศีล เริ่มจากการสมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย เพื่อรับเอาศีลไปเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตแล้วตั้งเจตนาที่จะไม่ละเมิดศีลและมีอินทรียสังวรเพื่อการสำรวมระวังความประพฤติ (ทางกาย วาจาและใจ) ให้ตั้งอยู่ในศีล รวมไปถึงการเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ด้วยการล่อลวง ป้อยอ บอกใบ้ บีบบังคับ หาลาภด้วยลาภกับผู้อื่นและการใช้สอยปัจจัย 4 ด้วยการพิจารณาโดยแยบคาย ทั้งนี้ การรักษาความประพฤติให้

บริสุทธิ์หมดจดไม่ด่างพร้อย ตามแนวปฏิบัติข้างต้นเป็นผลให้ละเว้นความชั่วได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. สัมปัตตวิรัติ คือ เว้นจากทุจริต เว้นจากกรรมชั่วที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ในขณะที่ไม่ได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน แต่เมื่อประสบเหตุการณ์ที่จะทำชั่ว ก็คิดพิจารณาขึ้นได้ในขณะนั้นว่าตนเองไม่สมควรทำกรรมเช่นนั้น แล้วจึงงดเว้นไม่ทำเสีย

2.สมาทานวิรัติ คือ เว้นด้วยการสมาทาน คือ ตนได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน ก็งดเว้นตามที่ได้สมาทานนั้น

3. สมุจเฉทวิรัติหรือ เสตุฆาตวิรัติ คือ เว้นจากความชั่วได้เด็ดขาด คือ การงดเว้นความชั่วของพระอริยะทั้งหลาย ซึ่งขจัดกิเลสที่เป็นเหตุแห่งความชั่วนั้นๆเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่เกิดแม้แต่ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้น เกิดแม้แต่ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้นเลย

การละเว้นในประการแรกนั้น อาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ บุคคลทั่วไปก็มีศีลได้จากการงดเว้นไม่ทำกรรมชั่วทางกายและวาจาโดยที่ไม่ได้สมาทานศีลเลย หรือบุคคลที่ได้สมาทานศีล 5 แล้ว เมื่อพบเหตุการณ์บางอย่างที่อาจจะไม่เข้าข่ายผิดศีล 5 แต่ส่อเค้าไปในทางทุจริต เช่น การมีกิ๊ก, การเสพสื่อที่นำเสนอความรุนแรง ก็หลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำ ส่วนประการที่สองนั้นหมายถึง การปฏิบัติของผู้ที่สมาทานศีลแล้ว เริ่มต้นรักษาศีลโดยตั้งใจระมัดระวังไม่ละเมิดศีลที่สมาทานไว้ แต่อาจจะเผลอคิดไปบ้าง ก็สามารถระงับไม่ให้แสดงออกมาทางกายวาจาได้ ส่วนประการสุดท้ายเป็นศีลของพระอริยะบุคคลตั้งแต่พระโสดาบัน ไปจนถึงพระอรหันต์ ซึ่งได้ทำลายอาสวกิเลสให้สิ้นไป จึงเป็นผู้มีศีลเป็นคุณสมบัติประจำจิต

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขาด้านจิตคือว่า ในเวลาปฏิบัตินั้นไม่ใช่ใช้สติเพียงอย่างเดียว แต่มีธรรมข้ออื่น ๆ ควบอยู่ด้วย ธรรมที่ไม่บ่งถึงไว้ก็คือสมาธิ ซึ่งจะมีอยู่ด้วยอย่างน้อยในขั้นอ่อน ๆ พอใช้สำหรับการนี้(เรียกว่าวิปัสสนาสมาธิ อยู่ในระดับระหว่าง ขณิกสมาธิ (สมาธิชั่วขณะ) กับอุปจารสมาธิ (สมาธิที่จวนจะแน่วแน่) ส่วนธรรมที่ระบุไว้ด้วย ได้แก่

1. อาตาปี คือ มีความเพียร (ได้แก่องค์มรรคข้อ 6 คือ สัมมาวายามะ ซึ่งหมายถึงเพียรระวังและละความชั่ว กับเพียรสร้างและรักษาความดี)

2. สัมปชาโน คือ มีสัมปชัญญะ (คือ ตัวปัญญา)

3. สติมา คือ มีสติ (หมายถึงตัวสตินี้เอง)

ข้อน่าสังเกตคือ สัมปชาโน ซึ่งแปลว่ามีสัมปชัญญะ สัมปชัญญะนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นธรรมที่มักปรากกฏควบคู่กับสติ สัมปชัญญะก็คือปัญญา ดังนั้น การฝึกฝนในเรื่องสตินี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาปัญญานั่นเอง สัมปชัญญะ หรือ ปัญญา ก็คือ ความรู้ความเข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่สติกำหนดไว้นั้นหรือการกระทำในกรณีนั้นว่า มีความมุ่งหมายอย่างไร สิ่งที่ทำนั้นเป็นอย่างไร ปฏิบัติต่อมันอย่างไรและไม่เกิดความหลงหรือความเข้าใจผิดใดๆ ขึ้นมาในกรณีนั้นๆ ข้อความต่อท้ายเหมือนๆ กันของทุกข้อที่ว่า มองเห็นความเกิดความ

เสื่อมสิ้นไปนั้น แสดงถึงการพิจารณาเข้าใจตามหลักไตรลักษณ์ จากนั้น จึงมีทัศนคติที่เป็นผลเกิดขึ้น คือการมองและรู้สึกต่อสิ่งเหล่านั้น ตามภาวะของมันเอง เช่นที่ว่า “กายมีอยู่” เป็นต้น ก็หมายถึงรับรู้ความจริงของสิ่งนั้นตามที่เป็นอย่างนั้นของมันเอง โดยไม่เอาความรู้สึกสมมติและยึดมั่นต่างๆ เข้าไปสวมใส่ให้มัน ว่าเป็นคน เป็นตัวตน เป็นเขา เป็นเราหรือกายของเรา เป็นต้น ท่าทีอย่างนี้จึงเป็นท่าทีของความเป็นอิสระ ไม่อิงอาศัย คือไม่ขึ้นต่อสิ่งนั้นสิ่งนี้ ที่เป็นปัจจัยภายนอกและไม่ยึดมั่นสิ่ง ต่าง ๆ ในโลกด้วยตัณหาอุปาทาน

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขาด้านปัญญาคือหลังจากที่ได้บำเพ็ญภาวนา โดยมีศีลเป็นกรอบแห่งการกระทำ มีจิตใจตั้งมั่นอยู่ในความสงบและมีสติแล้ว ผู้ปฏิบัติย่อมสังเกตเห็นสภาวธรรมที่ปรากฏขึ้น อันเนื่องมาจาก ขันธ์ 5 และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับขันธ์ 5 เช่น อายตนะ 12 หรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น ความแก่ ความตาย สภาวธรรมเหล่านี้มีทั้งสิ่งที่น่ายินดีพอใจและสิ่งที่ไม่น่ายินดีพอใจ แต่กระนั้นก็ไม่อาจกำหนดกะเกณฑ์หรือบังคับบัญชาให้เป็นไปตามความต้องการของตนได้ จึงปล่อยวางความคาดหวังเหล่านั้นแล้วเฝ้ารู้สภาวะต่อไปในฐานะผู้สังเกตการณ์ จึงจะเห็นไตรลักษณ์ในสิ่งที่กำลังเฝ้าดูอยู่อย่างชัดเจน ดังที่ ท่านภัททันตะ อาสภมหาเถระ (2541:114) อธิบายว่า

บุคคลใดเพ่งพิจารณาขันธ์ 5 อยู่อย่างไม่ขาดสาย จนเกิดความรู้สึกอย่างชัดแจ้งว่า “เมื่อรูปกระทบตา อาการเห็นเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป”ธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไปดังกล่าวนี้ สักแต่ว่าเป็นสภาวะ หาใช่มีสัตว์ มีบุคคลเป็นผู้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส รู้สัมผัส ได้นึกคิดอย่างใดไม่

ในมหาปัญญากถา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรค ได้อธิบายไว้ชัดเจนว่า การพิจารณา หรือ การเฝ้าสังเกตดูรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จักษุฯลฯ ชราและมรณะ จนเห็นไตรลักษณ์ เห็นความเบื่อหน่าย เห็นความคลายกำหนัด เห็นความดับ เห็นความสละคืนในสิ่งเหล่านี้ ทั้งเป็นส่วนอดีต อนาคตและปัจจุบัน ย่อมทำปัญญาที่แล่นไป ทำปัญญาชำแรกกิเลส ทำปัญญามาก ทำปัญญาเฉียบแหลม ทำปัญญาไพบูลย์ ทำปัญญาลึกซึ้ง ทำปัญญาไม่ใกล้หรือปัญญาในระดับสูงกว่าสามัญให้บริบูรณ์ ปัญญาทั้ง 3 ประการ ย่อมทำความเป็นบัณฑิตให้เต็มรอบบริบูรณ์ ปัญญาญาณจึงสามารถทำลายกิเลสได้

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คือ การเจริญสติปัฏฐาน 4 เป็นสัมมาสติ อยู่ในหมวดของอธิจิตตสิกขา ซึ่งพระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ว่า สติปัฏฐาน 4 เป็นทางสายเอก เมื่อทำการปฏิบัติอย่างถูกต้องอริยมรรคมีองค์ทั้ง 7 ย่อมเกิดไปพร้อมกัน จึงส่งผลให้ศีลมีความหมดจด มีสมาธิตั้งมั่น เกิดปัญญาเห็นแจ้งเข้าถึงความหลุดพ้น ไตรสิกขาบริบูรณ์ไปตามขั้นของการบรรลุธรรม แต่ละขั้นตั้งแต่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์

บทสรุป

ความสัมพันธ์วิปัสสนากรรมฐานกับหลักไตรสิกขาด้านศีลคือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้นผู้ปฏิบัติจะต้องสมาทานศีลก่อนเสมอ ตามฐานะของตน เช่น สำหรับผู้รักษาศีล 5 ก็รักษาศีล 5 ของตนให้บริสุทธิ์ สำหรับนักปฏิบัติที่รักษาศีล 8 ก็รักษาศีล 8 ของตนให้บริสุทธิ์ สำหรับสามเณร รักษาศีล 10 สำหรับพระภิกษุ รักษาศีล 227 ก็จะต้องแสดงอาบัติก่อน หรือหากต้องอาบัติสังฆาทิเสสก็จะต้องไปเข้าปริวาสกรรมเสียก่อน เพื่อที่ความบริสุทธิ์แห่งผลการปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้จิตสงบเกิดสมาธิได้ง่ายขึ้นสำหรับแนวปฏิบัติที่สำคัญในขั้นอธิศีลสิกขาเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญในขั้นอธิศีลสิกขา นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ การตั้งเจตนาเป็นข้าศึกต่ออกุศลธรรม, การเจริญและรักษาเจตสิกฝ่ายกุศล (เพราะกุศลศีลเกิดจากกุศลจิต), ความสำรวม (สังวร) ไม่ล่วงละเมิดต่อศีล เริ่มจากการสมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย เพื่อรับเอาศีลไปเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตแล้วตั้งเจตนาที่จะไม่ละเมิดศีลและมีอินทรียสังวรเพื่อการสำรวมระวังความประพฤติ (ทางกาย วาจาและใจ) ให้ตั้งอยู่ในศีลตามแนวปฏิบัติข้างต้นเป็นผลให้ละเว้นความชั่วได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1. สัมปัตตวิรัติ คือ เว้นจากทุจริต เว้นจากกรรมชั่วที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ในขณะที่ไม่ได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน แต่เมื่อประสบเหตุการณ์ที่จะทำชั่ว ก็คิดพิจารณาขึ้นได้ในขณะนั้นว่า ตนเองไม่สมควรทำกรรมเช่นนั้น แล้วจึงงดเว้นไม่ทำเสีย 2.สมาทานวิรัติ คือ เว้นด้วยการสมาทาน คือ ตนได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน ก็งดเว้นตามที่ได้สมาทานนั้น 3. สมุจเฉทวิรัติหรือเสตุฆาตวิรัติ คือ เว้นจากความชั่วได้เด็ดขาด คือ การงดเว้นความชั่ว ของพระอริยะทั้งหลาย ซึ่งขจัดกิเลสที่เป็นเหตุแห่งความชั่วนั้นๆ เสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่เกิดแม้แต่ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้น เกิดแม้แต่ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้นเลย การละเว้นในประการแรกนั้น อาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ บุคคลทั่วไปก็มีศีลได้จากการงดเว้นไม่ทำกรรมชั่วทางกายและวาจาโดยที่ไม่ได้สมาทานศีลเลยหรือบุคคลที่ได้สมาทานศีล 5 แล้ว เมื่อพบเหตุการณ์บางอย่างที่อาจจะไม่เข้าข่ายผิดศีล 5 แต่ส่อเค้าไปในทางทุจริต เช่น การมีกิ๊ก, การเสพสื่อที่นำเสนอความรุนแรง ก็หลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำ ส่วนประการที่สองนั้น หมายถึง การปฏิบัติของผู้ที่สมาทานศีลแล้ว เริ่มต้นรักษาศีลโดยตั้งใจระมัดระวังไม่ละเมิดศีลที่สมาทานไว้ แต่อาจจะเผลอคิดไปบ้าง ก็สามารถระงับไม่ให้แสดงออกมาทางกายวาจาได้ ส่วนประการสุดท้ายเป็นศีลของพระอริยะบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันไปจนถึงพระอรหันต์ ซึ่งได้ทำลายอาสวกิเลสให้สิ้นไป จึงเป็นผู้มีศีลเป็นคุณสมบัติประจำจิต การฝึกหัดขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตในขั้นอธิศีลสิกขานั้น สามารถละกิเลสได้เพราะอาศัยธรรมตรงข้ามที่เป็นคู่ปรับกัน จึงเป็นการหลุดพ้นโดยชั่วคราว เพราะไม่ได้ทำลายกิเลสอย่างละเอียดได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ที่เป็นเหตุให้กระทำบาปด้วยปัญญาที่เห็นจริงตามความเป็นจริง มีผลเพียงทำให้บรรเทาเบาบางลงไป จึงจำเป็นต้องฝึกในขั้นอธิจิตสิกขาและอธิปัญญาสิกขาต่อไป เพื่อนำไปสู่การละเว้นความชั่วได้โดยเด็ดขาด

หลังจากที่ได้บำเพ็ญภาวนา โดยมีศีลเป็นกรอบแห่งการกระทำ มีจิตใจตั้งมั่นอยู่ในความสงบและมีสติแล้ว ผู้ปฏิบัติย่อมสังเกตเห็นสภาวธรรมที่ปรากฏขึ้น อันเนื่องมาจาก ขันธ์ 5 และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับขันธ์ 5 เช่น อายตนะ 12 หรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น ความแก่ ความตาย สภาวธรรมเหล่านี้มีทั้งสิ่งที่น่ายินดีพอใจ และสิ่งที่ไม่น่ายินดีพอใจ แต่กระนั้นก็ไม่อาจกำหนดกะเกณฑ์หรือบังคับบัญชาให้เป็นไปตามความต้องการของตนได้ จึงปล่อยวางความคาดหวังเหล่านั้น แล้วเฝ้ารู้สภาวะต่อไปในฐานะผู้สังเกตการณ์ จึงจะเห็นไตรลักษณ์ในสิ่งที่กำลังเฝ้าดูอยู่อย่างชัดเจนซึ่งพระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ว่า สติปัฏฐาน 4 เป็นทางสายเอก เมื่อทำการปฏิบัติอย่างถูกต้องอริยมรรคมีองค์ทั้ง 7 ย่อมเกิดไปพร้อมกัน จึงส่งผลให้ศีลมีความหมดจด มีสมาธิตั้งมั่น เกิดปัญญาเห็นแจ้งเข้าถึงความหลุดพ้น ไตรสิกขาบริบูรณ์ไปตามขั้นของการบรรลุธรรม แต่ละชั้นตั้งแต่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2552). ***พุทธธรรม***. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี. (2518). *ปรัชญาการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

ภัททันตะอาสภมหาเถระ. (2541). *การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน.* วิเวกอาศรมชลบุรี,

สมเด็จพระญาณสังวร. (2554). (สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก). *สัมมาทิฏฐิ,* เชียงใหม่: นันทพันธ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539), *พระไตรปิฎกภาษาไทย,ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมบูชาศาลปู่ตาของชุมชน ในจังหวัดศรีสะเกษ

BELIEFS IN WORSHIPPING PU TA SHRINES OF COMMUNITIES IN SRISAKET PROVINCE

[1]สุทัศน์ ประทุมแก้ว, [2]พระวีระพงษ์ โคษาและ [3]จักร์กฤษ ทองมี

[1]Suthat Pratoomkaew, [2]Phra Wiraphong kosa and [3]Jakrit Tongmee[3]

[1,2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ, ประเทศไทย
[3]โรงเรียนเทศบาล 1เทศบาลเมืองหนองสำโรง อุดรธานี

[1,2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Sisaket Buddhist College, Thailand.
[3]Municipal School Teacher 1, Nong Samrong Municipality Mueang Udon

[1]suthatpar.b@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

บทความนี้ ผู้ศึกษาได้เสนอแนวคิดเรื่องคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จะเห็นได้ว่า ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีคติความเชื่อในการดำเนินชีวิตที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ คือ (1) มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ (2) มีความเชื่อที่สืบทอดมาจนกลายเป็นประเพณี (3) มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ และ (4) มีความเชื่อในเทพเจ้า การบูชากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เข้าใจว่ามีอำนาจบางอย่างคอยคุ้มครองอยู่ ความเชื่อจึงเกิดจากสภาวะที่บุคคลให้ความมั่นใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่มองเห็นและสิ่งที่มองไม่เห็น ซึ่งเป็นอำนาจลึกลับที่มีผลทำให้มนุษย์ได้รับผลกระทบปัจจุบันจึงมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชาเซ่นสรวงวิญญาณ โดยผ่านเฒ่าจ้ำ เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารกับผีปู่ตา การกระทำเหล่านี้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพราะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคม กล่าวคือ ศาลปู่ตาเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ชาวบ้านให้ความเคารพ ผลของความเชื่อนั้นอาจไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างชัดเจน แต่การดำรงวิถีชีวิตที่อาศัยศาลปู่ตาอาจมีคุณค่าทางจิตใจ คือ ทำให้จิตใจผ่องใสเบิกบาน ไม่เศร้าหมองและปัจจัยที่เกิดทางกายภาพ คือ มีความสามัคคี มีประเพณีอันดีงามของชุมชน

คำสำคัญ : คติความเชื่อ, พิธีกรรมการบูชา, ศาลปู่ตา, ชุมชน

Abstract

The writer of this article studied and presented the concept of beliefs in the ancestor worship rituals of the communities in Srisaket Province. It is explicit that the communities in Srisaket Province have a belief in the way of life descended from the ancestors as the followings: (1) the belief in supernatural power; (2) the descended belief has become the tradition; (3) the belief in spirits of the ancestors; and (4) the belief in divinities by paying homage to the sacred things with power to protect them. Beliefs are, thus, happened from the conditions that a person is assured and is ready to act according to the visible and invisible things i.e. a mysterious power that affects humans. Nowadays, there are, thus, various rituals to worship the spirits by mediating through the elders called "Taojum' who are the persons communicating with the ancestral ghosts. These actions have been transmitted from generation to generation i.e. because it is something creating value for society. In other words, the Grandpas' shrines are the sacred places of the communities that villagers respect. The results of the beliefs may not have been clearly proved but maintained the way of life. This depends on the values of the Grandpas' shrines that helps the people be in high spirits rather than gloomy. In addition, it effects the physical factors including unity and good tradition of the communities.

Keywords: Beliefs, Worshipping Rituals, Pu Ta Shrines, Community

บทนำ

ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะพื้นที่ภาคอีสานตั้งอยู่บนที่ราบสูง สภาพสังคมส่วนใหญ่เป็นชนบทที่มีวิธีชีวิตที่เรียบง่าย ลักษณะคนอีสานจึงมีจิตใจโอบอ้อมอารี ยึดมั่นในจารีตประเพณี ฉะนั้น ความเป็นมาของชาวอีสานจึงมีรูปแบบที่น่าศึกษา เช่น ด้านอาชีพ ค่านิยม ความเชื่อ พิธีกรรมและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวอีสานมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ชาวอีสานมีขนบธรรมเนียม การเคารพบูชาผีบรรพบุรุษ ผีแถน ผีฟ้า โดยมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีนั้น ชาวอีสานถือว่าเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตเป็นอย่างมาก ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น เกิดจากปัญหาการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อชีวิตถึงคราวพิบัติเกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยอันตรายธรรมชาติ ปัญหาเหล่านี้เกินขีดความสามารถที่คนธรรมดา จะแก้ไขได้ บันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น อำนาจนั้นอาจจะเป็นเทพเจ้า ภูตผีปีศาจ วิญญาณ สัตว์ป่า พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว ตลอดจนดิน น้ำ ลม ไฟ ฉะนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับตน มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับ โดยเชื่อว่าถ้าบอกกล่าวเธอทำให้

อำนาจนั้นพอใจอาจจะช่วยให้ปลอดภัย เมื่อพ้นภัย เมื่อปลอดภัยก็ยินดีแสดงความรู้คุณด้วยการเซ่นบวงสรวงบูชาหรือประกอบพิธีกรรมต่างๆ แต่ละสังคมต่างก็มีความเชื่อเป็นมรดกสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จึงมีความเชื่อในสิ่งต่อไปนี้ คือ เรื่องโชคลาง ความฝัน สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏตามธรรมชาติและภูตผีปีศาจวิญญาณ จึงเป็นเรื่องของจิตใจซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมโดยอาศัยพฤติกรรมเป็นตัวชี้วัดจะมีลักษณะสำคัญและเด่น ดังนี้

(1) เป็นความเชื่อที่ยืนยันความเป็นอิสระภาพทางปัญญา

(2) เป็นความเชื่อที่ไม่มีการบังคับ

(3) เป็นความเชื่อที่สามารถพิสูจน์ทดลองได้ด้วยตนเองในทุก ๆ ด้าน

(4) เป็นความเชื่อที่ต้องใช้คู่กับปัญญาโดยจะมีปัญญาตรวจสอบความเชื่ออยู่เสมอ

ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดพลังด้านจิตใจ เพิ่มความหวังขึ้นในการใช้ชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยคติความเชื่อจึงจำเป็นและมีความสำคัญกับทุกคน และความเชื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาปัญญา ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการทำให้บุคคลเข้าสู่ระบบหรือหลักปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม เมื่อเกิดความเชื่อและศรัทธาขึ้น ก็ย่อมมีการกราบไหว้บูชาอ้อนวอนบวงสรวงพิธีกรรมการบูชาจึงเกิดขึ้นจากความเชื่อเหล่านั้น ความเชื่อเป็นบ่อเกิดของพิธีกรรม เมื่อบุคคลมีความเชื่อในสิ่งใดก็ย่อมมีการเคารพบูชา สิ่งนั้นจึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีพิธีกรรม และการตกแต่งคำกล่าวสรรเสริญบุญคุณ และอำนาจของ สิ่งนั้นเป็นพิเศษขึ้นมา เพื่อสาธยายมนต์อ้อนวอนก็ดี พิธีกรรมประกอบการเคารพบูชาอันมีหลายอย่างต่างๆ ก็ดี ก็เป็นผลสืบต่อจากมูลเหตุแห่งความเชื่อทั้งสิ้น ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรม มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง คำว่าศาสนาที่ใช้ในที่นี้ หมายถึง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ได้เป็นคำสอนของศาสนาและความเชื่อในภูตผีปีศาจก็รวมรูปเป็นศาสนา เพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจในมนุษย์ มีตัวอย่างเช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า เป็นต้น

วิวัฒนาการความเชื่อของมนุษย์โบราณ

ความเชื่อของมนุษย์มีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์ คือ ความเชื่อในธรรมชาติ และธรรมชาติเกิดอยู่เคียงข้างมนุษย์ เช่น ความมืด ความสว่าง ความหนาว ความร้อน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว แม่น้ำลำธาร ต้นไม้ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ทุกชีวิตเชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจพิเศษและสามารถก่อให้เกิดคุณและโทษของมนุษย์ได้

2. ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ มนุษย์มีความสงสัยว่า ความสว่าง ความร้อน ความหนาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แม่น้ำ ภูเขา ต้นไม้ ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดความผันแปรไปได้ต่างๆ ในตัวธรรมชาติเหล่านี้ มีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์ของมนุษย์ (ทัศนีย์ ทานตวณิช, 2523: 224) ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดาบ้าง รูปมนุษย์บ้าง หรือลูกครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์บ้าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่ย่านางเรือ และเทพารักษ์ต่างๆ (พระมหาประศักดิ์ อคฺคปญฺโญ (ชั่งแสง), 2541: 9)

3. ความเชื่อในเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องของวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ มารดา บิดา ปู่ย่า ตายาย ที่ตายไปแล้ว วิญญาณของบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ไปไหน ยังคงอยู่และปกปักรักษาดูแลบุตรหลานของพวกตน ทำให้เกิดการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ โดยสังเกตตัวอย่างได้ที่การบังสุกุลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้วของคนไทย และการกราบไหว้บรรพบุรุษของคนจีน

4. ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ ความคิดของมนุษย์ได้พัฒนาติดต่อมาจากความคิด เริ่มสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตน โดยคิดเห็นว่าธรรมชาติอย่างใดควรมีรูปเป็นอย่างไรและธรรมชาติอย่างไหนมีอำนาจสูงต่ำกว่ากัน บ้างพวกเชื่อว่าพระอาทิตย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด บางพวกเชื่อว่าฟากฟ้าเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ บางพวกเชื่อว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าสูงสุดกว่าเทพเจ้าองค์ใด เทพเจ้าแต่ละองค์มีอำนาจลดหลั่นกันและมีหน้าที่ต่างกัน

สิ่งที่ผู้ศึกษากล่าวมาทั้งหมดนี้นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของคนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะคนอีสานที่มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เคารพผีบรรพบุรุษที่สามารถปกปักรักษาครอบครัวของตนได้

ความเชื่อของชาวอีสานในปัจจุบัน

ชาวอีสาน คือ กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งของชนชาติไทย ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนดินดอนที่ราบสูง ซึ่งตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากตำนานการสร้างพระธาตุพนมหลักฐานที่ปรากฏอยู่ คือ“อุรังคธาตุ”“อุรังคธาตุ”สันนิษฐานว่าในอดีตกาลอันยาวนานนั้นคนอีสานได้มีอารยธรรม (อดุม บัวศรี,2546: 19) วัฒนธรรม การศึกษา การปกครอง การสร้างบ้านแปลงเมือง เป็นอย่างดีนับว่าเป็นชนชาติหนึ่งที่มีบรรพบุรุษ มีอารยธรรมสูงเด่นมาแล้วในอดีตมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ ทั้งนี้จากหลักฐานการค้นคว้าทางด้านโบราณคดี ตำนาน และอื่นๆ ซึ่งล้วนเป็นหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ทั้งนั้นการสร้างบ้านแปลงเมืองในแผ่นดินอีสานนั้นชาวอีสานมีวัฒนธรรม ประเพณี เฉพาะตน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ชื่อเรียบง่ายท่ามกลางความเร้นแค้น ชาวอีสานอยู่อย่างไร ใช้ชีวิตแบบไหน สร้างศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีขึ้นมาอย่างไร ซึ่งแต่ละจังหวัดอาจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่โดยธรรมชาติที่มีอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งหมดคือวิถีชีวิตของชาวอีสาน ดินแดนอีสานมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ ภาคอีสานจึงต้องพึ่งพาอาศัยป่าไม้และธรรมชาติเพื่อการ

ดำรงชีวิตโดยการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ บางที่สภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกเกิดภัยธรรมชาติแห่งนั้น จึงทำให้เกิดความเกรงกลัวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อมีอันตรายอันน่าสะพรึงกลัวเกิดขึ้นจึงเกิดความสะทกสะท้านลังเลสงสัยในความปลอดภัยของชีวิต เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อเรื่องผีสางนางไม้ เทวดาอารักษ์ คนอีสานจึงมีการบูชาอ้อนวอน เพื่อหวังให้ป้องกันรักษาให้เกิดความปลอดภัย การอ้อนวอนบูชาเจ้าป่าเจ้าเขา ซึ่งคนอีสานมีความเชื่อกันว่ามีเทวดาอยู่ทั่วไป หวังจะให้ท่านคุ้มครองและฝากชีวิตของตนเพื่ออยู่รอด ดังนั้น คนอีสานก่อนจะไปอยู่ ณ ที่ใดๆ เขาจะมีความเชื่อเรื่องทำเลและการตั้งถิ่นฐานเป็นหลัก

ความเชื่อเรื่องทำเลและการตั้งถิ่นฐาน

การตั้งชุมชนของชาวอีสานตั้งแต่สมัยโบราณ มักเลือกทำเลที่ตั้งอยู่ตามพื้นราบลุ่มแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี แม่น้ำสงคราม รวมทั้งอาศัยอยู่ตามริมหนอง คลองบึง เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวบ้านอีสานนั้น มักเลือกทำเล ที่เอื้อเฟื้อต่อการยังชีพและการทำการเกษตร ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน คือ น้ำ นา โนน

น้ำ คือ เพื่อการยังชีพและประกอบการเกษตรกรรม

นา คือ การปลูกข้าวเป็นอาหารหลัก

โนน คือ เพื่อการสร้างบ้านแปลงเมือง ที่น้ำท่วมไม่ถึง

เหตุผลในการเลือกทำเลที่ตั้งถิ่นฐานในลักษณะดังกล่าวพร้อมอธิบายได้ ดังนี้

1. แหล่งน้ำนับเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก อาจเป็นหนองน้ำใหญ่หรือห้วย หรือลำน้ำที่แยกสาขามาจากแม่น้ำใหญ่ที่มีน้ำเฉพาะฤดูฝน ส่วนมากเป็นที่ราบลุ่มสามารถทำนาเลี้ยงสัตว์ได้ ในบางฤดูเท่านั้น

2. บริเวณที่ดอนเป็นคู่ หรือที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง สามารถทำไร่และมีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีทั้งที่ดอน บึง แม่น้ำ และที่ดอนตามป่าริมเขาแต่มีน้ำทรัพย์ไหลมาบรรจบเป็นหนองน้ำ

3. บริเวณป่าดง เป็นทำเลที่ใช้ปลูกพืชได้และสามารถหาของป่าได้สะดวก มีน้ำไหลผ่าน เมื่ออพยพมาอยู่กันมากเข้าก็กลายเป็นหมู่บ้าน และมักเรียกชื่อว่าบ้านขึ้นต้นด้วยคำว่าดง ป่า

4. บริเวณราบลุ่ม เป็นพื้นที่เหมาะในการทำนาและทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ในหน้าแล้งตัวหมู่บ้านจะตั้งอยู่บริเวณขอบพื้นที่ราบติดกับชายป่า แต่น้ำท่วมไม่ถึง

5. บริเวณป่าละเมาะหรือในป่าชุมชน เป็นที่สาธารณะสามารถใช้เลี้ยงสัตว์และหาของป่าเป็นอาหารได้ ตลอดจนมีสัตว์เลี้ยงสัตว์น้อยที่นำมาเป็นอาหารยังชีพ และมียาสมุนไพร

ใช้รักษาโรค เป็นสถานที่ที่ยกเว้นสำหรับการตั้งศาลดอนปู่ตา ตามคติความเชื่อของวัฒนธรรมการตั้งหมู่บ้าน

ความเชื่อเรื่องศาสนาของชาวอีสานมีความผูกพันกันมานานหลายชั่วอายุคนได้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จนสามารถกล่าวได้ว่า ชาวอีสานนั้นโชคดีที่ได้เกิดมาและใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางแห่งศาสนามาตลอด ด้วยเหตุผลทางพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ทำให้ชาวอีสานมีประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจำนวนมาก วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นแหล่งอบรมสั่งสอนในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แต่อย่างไรก็ดี ชาวอีสานก็ยังนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ส่วนพิธีกรรมต่างๆ นั้น มีเรื่องของพราหมณ์เข้ามาปะปนอยู่บ้าง ถ้าไม่สังเกตให้ดีก็จะมองไม่เห็น แต่มีอีกนัยหนึ่งที่มีอยู่ดาษดื่นและทั่วไป คือ การนับถือผีสางเทวดาหรือการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ คือ ศาลปู่ตา ที่มีประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านให้ความเคารพ ปัจจุบันจึงมีพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตา เพื่อให้สิ่งเหล่านั้นคอยปกปักรักษา

พิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชาวอีสาน

พิธีกรรม นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่ในทุกๆ สังคม เพราะพิธีกรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงศาสนาให้ดำรงอยู่ อีกทั้งยังเป็นแหล่งก่อให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม อีกด้วยพิธีกรรมนับว่าเป็นผลมาจากความเชื่อของมนุษย์ เมื่อเชื่อในสิ่งใดมักจะให้เกิดศรัทธาและบนบานเพื่อขอความช่วยเหลือจากสิ่งเหล่านั้น แม้ว่าสิ่งดังกล่าวจะอำนวยประโยชน์ให้หรือไม่ก็ตามและกลายเป็นพิธีกรรมเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ในสิ่งที่ตนนับถือ พิธีกรรมจึงหมายถึงรูปแบบของการกระทำอันศักดิ์สิทธิ์ ที่สามารถนำพามนุษย์ไปสู่จุดหมายตามที่ตนมีความเชื่อและเลื่อมใสศรัทธา นอกจากนี้พิธีกรรมยังเป็นจุดศูนย์รวมเพื่อการกระทำที่พร้อมเพรียงกัน ส่วนพิธีกรรมการบูชาปู่ตา คือ วิธีการจัดเครื่องสังเวยบูชา ตลอดถึงขั้นตอนต่างๆ ในการประกอบพิธีเพื่อแสวงการเคารพบูชาของชาวบ้าน ตั้งแต่สมัยโบราณมนุษย์เราเกิดมาในโลกและรวมกันอยู่เป็นหมู่คณะ เช่น คณะทัวร์ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ซึ่งเป็นหมู่น้อยไปหาหมู่ที่ใหญ่ ย่อมมีสิ่งยึดถือร่วมกันด้านจิตใจเพื่อให้หมู่คณะมีความสุขไม่แตกแยก มีความรักความสามัคคีซึ่งกันและกัน ปราศจากภัยอันตรายทั้งหลาย ทั้งปวง มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทำให้จิตใจเป็นสุขและอยู่ด้วยกันอย่างผาสุก

สำหรับภาคอีสานจะปรากฏว่ามีการบวงสรวงเจ้าที่ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นที่ยำเกรงชุมชนมีการเชื่อถือเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณ (ธวัช ปุณโณทก, 2528: 350-351) ใกล้กลับบริเวณนาหรืออยู่ตามทุ่งนา เมื่อถึงฤดูทำนาหรือก่อนจะลงมือทำนา จะมีการเลี้ยงเจ้าปู่เสียก่อน เช่น เลี้ยงข้าวปลาอาหาร เหล้ายา แล้วจุดธูปเทียนอธิษฐานขอพรจากปู่ย่า เป็นต้นว่าขอให้นาของเราจงอุดมสมบูรณ์อำนวยผลให้ข้าวกล้าในนางอกงาม เป็นต้น มีผีปู่ตาเป็นผีประจำบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าผีปู่ตา จะเป็นผีที่ให้ความคุ้มครองชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ทั้ง

ชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านและชาวบ้านที่จากไปทำงานนอกบ้านเป็นเวลานานๆ ก็มีการบนบานเพื่อให้ผีปู่ตาคุ้มครอง ในกรณีที่จะไปทำงานต่างถิ่นจะต้องนำดอกไม้ธูปเทียนไปหาเจ้าจ้ำตัวแทนผีปู่ตา เพื่อให้จ้ำเป็นผู้บอกกล่าวกับผีปู่ตา เมื่อกลับจากการทำงานก็จะต้องไปแก้บน โดยการนำเหล้าขาวไก่ต้มสุก 1 ตัว ดอกไม้ ขัน 5 เงินตามกำลังศรัทธาขวดน้ำนำไปให้เจ้าจ้ำเพื่อนำไปเลี้ยงผีปู่ตา

ปู่ตา หมายถึง คน 2 จำพวกที่เป็นบรรพชนของชาวอีสาน คำว่า ปู่ หมายถึง ปู่และย่าที่เป็นพ่อแม่ของพ่อ ส่วนคำว่า ตา หมายถึง ตาและยายที่เป็นพ่อแม่ของแม่ เมื่อบรรพบุรุษ 2 อย่างนี้ล่วงลับไปหลายชั่วอายุคนจนไม่สามารถที่จะจำชื่อได้ ลูกหลานรุ่นหลังจึงเรียกเป็นกลางๆ ว่า ปู่ตา ทำไมจึงมีการเลี้ยงปู่ตา การเลี้ยงปู่ตาเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปยังบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป เพราะเมื่อปู่ตามีชีวิตอยู่นั้นได้สร้างคุณงามความดีไว้ให้กับลูกหลานและสังคมมากมายหลายประการ เช่น การให้เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ให้เป็นคนดี สั่งสมสาธารณสมบัติไว้เพื่อลูกหลาน เพื่อแสดงถึงความกตัญญูกตเวที จึงมีการเลี้ยงปู่ตาสืบต่อไปจนเป็นประเพณี ประเพณีการเลี้ยงปู่ตาจากกระทำกันทั้งหมู่บ้าน มักจะทำระหว่างเดือนหกไปจนถึงเดือนเจ็ด ชาวบ้านจะเลี้ยงปู่ตาก่อนที่จะเลี้ยงผีตาแฮก การบูชาผีปู่ตาก็เพื่อ

1. เพื่อเป็นที่เคารพบูชาของคนทั่วไป เพื่อเป็นมิ่งขวัญคู่บ้านคู่เมือง
2. เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามมาแต่โบราณ
3. ทำให้จิตใจผ่องใสเบิกบาน ไม่เศร้าหมอง อารมณ์ร้ายจะกลายเป็นอารมณ์ดีในที่สุด
4. ทำให้จิตใจเข้มแข็ง
5. เพื่อเป็นการเสี่ยงทายเมื่อได้รับความทุกข์
6. ได้ความสนุกสนานทั้งในขณะบวงสรวงเจ้าปู่ คือ มีการฟ้อนรำกินเหล้าเมาสุรา โดยเฉพาะผู้แก่วัยชรามักจะกินเหล้าเมาสุราและสนุกสนานเป็นกันเอง
7. เพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

พิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา เป็นความเชื่อของชาวอีสานที่มีความรัก ความผูกพันอยู่กับภูตผีของบรรพบุรุษ ด้วยความเชื่อที่ว่า บรรพบุรุษยังมีความรัก ความห่วงใย แก่บุตรหลานอยู่เสมอ จึงพร้อมใจกันจัดหาที่พักและเลี้ยงดู เพื่อตอบสนองในพระคุณของบรรพบุรุษ ดอนปู่ตาเป็นบริเวณป่าที่ดอนที่น้ำท่วมไม่ถึง ทุกหมู่บ้านของชาวอีสานต้องมี “ดอนปู่ตา” เป็นที่ประทับของผีปู่ตาหรือผีอารักษ์ของหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อว่าดอนปู่ตาเป็นบริเวณพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงไม่กล้าตัดฟันต้นไม้ในบริเวณนั้นและไม่กล้าจับสัตว์ต่างๆ ที่มีในดอนปู่ตามากินเป็นอาหาร ภายในป่าดอนปู่ตา มีการสร้างหอพ่อปู่และแม่ย่าไว้กราบไหว้ โดยปกติชาวบ้านจะประกอบพิธีเลี้ยงผีปู่ตาในรอบปี จะมีการเซ่นไหว้ใหญ่ครั้งหนึ่งซึ่งมักจะทำในเดือน 6 ก่อนจะลงทำนา ในบางพื้นที่จะมีการเลี้ยงผี 2 ครั้งต่อปี คือเลี้ยงในช่วงเดือน 3 และเดือน 6 แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เหลือการเลี้ยงผีปู่ตาเฉพาะในช่วงเดือน 6 โดยจะมีของเซ่นไหว้ ดังนี้ เหล้า

หนึ่งไห ไก่หนึ่งตัว สำรับหวานสี่ สำรับหมากหนึ่งคำ และบุหรี่หนึ่งมวน และมี “เต่าจ้ำ” หรือ “ขะจ้ำ”เป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อเจรจากับผีปู่ตาและเป็นผู้กล่าวนำและกล่าวแทนชาวบ้านในพิธีเซ่นไหว้ (สัมภาษณ์ พ่อทอน เกษศิลา, 13 กรกฎาคม 2562) “เฒ่าจ้ำ” คำว่า“จ้ำ” มาจากคำว่า“ประจำ”เฒ่าจ้ำ นอกจากจะมีหน้าที่ดูแลศาลปู่ตาให้เรียบร้อยเป็นประจำแล้ว ยังมีหน้าที่เป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างปู่ตากับชาวบ้าน (สัมภาษณ์ ยายแงด พันธ์จันทร์, 13 กรกฎาคม 2562) เฒ่าจ้ำจึงคล้ายกับทหารคนสนิทของปู่ตา ใครทำอะไรผิดประเพณี ปู่ตาโกรธก็จะบอกผ่านเฒ่าจ้ำไปยังบุคคลที่กระทำผิด ปู่ตาต้องการให้ชาวบ้านปฏิบัติอย่างไร ก็จะบอกผ่านเฒ่าจ้ำไป ชาวบ้านจะติดต่อกับปู่ตาโดยตรงไม่ได้

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมบูชาปู่ตา

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมบูชาศาลปู่ตา ทางผู้นำชุมชนกำหนดวันและเวลาตามประเพณีที่เคยทำมาและมีพ่อจารย์ (เฒ่าจ้ำ) ผู้จะนำทำพิธีเซ่นไหว้ ชาวบ้านก็จะนำเครื่องเซ่นไหว้ไปรวมกันที่ศาลปู่ตา มีการจุดธูปเทียนและการบอกกล่าวแก่ปู่ตา การเซ่นไหว้ปู่ตาจ้ำทำพิธีช่วงเช้าของวัน ในการบอกกล่าวแต่ละครั้งก็จะมีการกรวดน้ำตาม อาจจะมีน้ำส้ม น้ำเปล่า เหล้าขาว และอื่น ๆ เพื่อเตรียมไว้กรวดเป็นการบอกกล่าวให้รับทราบ หลังจากที่มีการเซ่นไหว้ปู่ตาเสร็จ พ่อจารย์จะเสี่ยงทายด้วยการดูไข่ต้มบ้าง ค่างไก่บ้าง ผลที่ออกมานั้น ก็ต้องดูสิ่งที่จะใช้เสี่ยงทายว่าสวยงามมากน้อยแค่ไหน ถ้าสวยงามมากก็แสดงว่าข้าวปลา น้ำ อุดมสมบูรณ์ ถ้าไข่หรือค้างไก่รูปร่างที่ออกมาไม่สวยงาม ก็ทายว่าสภาพฝนฟ้าอากาศ ข้าว น้ำ ยังไม่อุดมสมบูรณ์ เป็นทัศนคติความเชื่อที่ปลูกฝังมาตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ท่านได้นำปฏิบัติมาจนถึงรุ่นลูกหลาน ทุกๆ ปี ชาวบ้านมักจะไปบวงสรวงเจ้าปู่ โดยเจ้าบ้าน คือ ผู้ที่อาวุโส ซึ่งในหมู่บ้านตั้งขึ้นเอง ท่านมีหน้าที่เตือนให้ลูกบ้านทราบโดยทั่วกันว่า ในวันนั้นๆ จะมีการทำพิธีบวงสรวงเจ้าปู่ ชาวบ้านก็มักจะเตรียมสิ่งของไปทำพิธี การกำหนดวัน เวลาและฤกษ์ยามมักจะเป็นข้างแรมและมักทำกันในตอนเช้า สิ่งของที่ชาวบ้านทุกคนที่จะนำไปบวงสรวง ก็คือ

1. มีไก่ต้มหนึ่งตัว
2. ข้าวใส่จานเล็ก ไข่ต้ม น้ำสม ผลไม้ บุหรี่ เหล้ายา นำไปบวงสรวงเจ้าปู่
3. นำธูปเทียนและดอกไม้ ไปคนละ 1 คู่

เครื่องเซ่นไหว้ปู่ตา ได้แก่ เหล้าขาว น้ำส้ม ดอกไม้ ธูปเทียน ไก่ต้ม ไข่ไก่ต้ม ในตอนเช้าชาวบ้านจะร่วมกันบูรณะศาลปู่ตา หลังจากที่ทำพิธีเสร็จ เช่น ทำความสะอาดบริเวณศาลปู่ตา เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มให้ปู่ตาใหม่ ซ่อมแซมศาลปู่ตาใหม่ (สัมภาษณ์ นายมะลัด สุภารัตน์, 19 กรกฎาคม 2562)

ประโยชน์ของพิธีกรรมบูชาปู่ตา

1. เป็นความเชื่อทางใจของชาวบ้าน

2. การเซ่นไหว้ปู่ตา เป็นการขอขมาโทษแก่เจ้าบ้านเจ้าเมือง ได้แก่ การขอขมาต่อปู่ตา เจ้าที่ เจ้าทางและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย

3. เมื่อเจ้าปู่มารับเครื่องเซ่นไหว้แล้วจะคุ้มครองลูกหลานให้ปลอดภัย ประสบแต่ความสุข

4. เป็นการแสดงถึงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ

5. แสดงออกถึงความสามัคคีของชุมชน

6. เวลาเจ็บป่วยเชื้อเชิญหมอผีมาเสี่ยงทาย ตรวจดูว่า เพราะเซ่นไม่ดีพลีไม่ถูกอย่างไร บนบานต่อเครื่องเซ่นนี้ ให้หมอผีกล่าวบูชาต่อแท่นเจ้าปู่ หรือที่เข้าใจกันว่ามีผีเจ้าปู่นั้นอยู่ ณ ที่นั้น ทำให้เจ็บป่วย แล้วบนบานว่า พวกข้าได้มารบกวนท่าน ขอท่านจงดลบันดาลให้พวกข้าหายจากการเจ็บป่วยนี้เถิด โดยเอาเครื่องมาสักการบูชา (สัมภาษณ์ นางผ่องศรี ใยเม้า, 10 สิงหาคม 2562)

จากพื้นที่ป่าศาลปู่ตาส่วนใหญ่ อยู่ในชุมชนที่ห่างไกลความเจริญ ความเชื่อดั้งเดิมจึงยังคงฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของผู้คน ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อและศรัทธาในสถาบันดอนปู่ตาอย่างจริงจัง แม้ว่าบางคนจะเชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง แต่ก็ยอมปฏิบัติตนต่อข้อห้ามที่ชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมาโดยดี ข้อห้ามต่างๆ เช่น ห้ามตัดไม้ ห้ามล่าสัตว์ หรือแม้แต่ห้ามประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ในพื้นที่อาณาบริเวณศาลปู่ตา ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านทุกคนเคารพในสิทธิส่วนบุคคลไม่ก้าวก่าย ซึ่งกันและกันและต่างก็ให้เกียรติกันเป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่า ผีปู่ตาสามารถกำหนดบทบาทพฤติกรรมอันเป็นศักยภาพของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่ง การลงโทษของผีปู่ตานั้นดูเหมือนว่าจะมิได้มุ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างจริงจังนักแต่ เพื่อเป็นการสั่งสอนให้คนรู้จักกระทำในสิ่งที่ถูกที่ควรเท่านั้น ศาลปู่ตาจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญของหมู่บ้านชนบทอีสาน ด้วยถือว่าเป็นที่สิงสถิตวิญญาณของบรรพชนจากอดีต เป็นผู้ให้ความคุ้มครองป้องกันภัยพิบัติทั้งปวง แผ่อำนาจบันดาลให้ชาวบ้านอยู่อย่างเป็นสุขและยังคุ้มครองป้องกันภัยพิบัติทั้งปวง และยังคุ้มครองไปถึงทรัพย์สิน ไร่ นา วัว ควาย อันเป็นทรัพย์สินสมบัติของคนในหมู่บ้านไม่ให้ถูกลักขโมยหรือสูญสลายอีกด้วย

ข้อห้ามและข้อปฏิบัติกับปู่ตานั้น ถือว่าเป็นกฎระเบียบที่ทุกคนในชุมชนต้องยอมรับพร้อมกับปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด มิฉะนั้นจะถูกลงโทษโดยมติชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเชื่อว่าหากบุคคลใดไม่ปฏิบัติตาม หรือแสดงกิริยาอาการอันสื่อแสดงว่าดูถูกสถาบันดอนปู่ตาหรือไม่ยอมรับภาวะอำนาจของผีปู่ตา ผีปู่ตาก็จะลงโทษไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เป็นต้นว่า ให้เกิดอุบัติเหตุต่างๆเกิดอาการปวดท้อง ปวดศีรษะ เป็นไข้ เจ็บแขนขาหรือเกิดการอาเจียน

ตลอดเวลาและบางรายอาจถึงกับเสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุหรือสุดที่แพทย์วินิจฉัยได้ ซึ่งชุมชนก็เชื่อว่าลักษณะดังกล่าวเป็นอำนาจของผีปู่ตาที่บันดาลให้เกิดขึ้น

บทสรุป

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชาปู่ตาของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จะเห็นได้ว่า ศาลปู่ตา เป็นสถานที่สาธารณะอันศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนที่ชาวบ้านให้ความเคารพศรัทธามาอย่างต่อเนื่อง ผลของความเชื่อนั้นอาจพิสูจน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมไม่ได้ แต่การดำรงวิถีชีวิตที่พึ่งพิงป่าดอน ปู่ตา ทั้งทางจิตใจและปัจจัยทางกายภาพที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรและผลิตผลจากป่าอันอุดมสมบูรณ์ ย่อมบ่งชี้ได้ว่าชุมชนดำเนินชีวิตและมีความหวังอยู่ได้ในทุกฤดูกาล และแม้ผสมผสานความเชื่อศรัทธาจากผีบรรพชนมาเป็นพุทธศาสนาในรูปลักษณ์ของสำนักสงฆ์ และวัดป่าซึ่งปฏิเสธเรื่องผีโดยเด็ดขาดนั้นก็ดูจะไม่สามารถเชื่อมโยงความคิดทัศนคติที่เคยมีหรือปฏิบัติกับผีปู่ตาได้ เนื่องจากผีปู่ตามีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับชาวบ้านมาตั้งแต่เริ่มก่อสร้างชุมชน จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันยังมีพิธีกรรมบูชาเซ่นสรวงก่อนการปักดำหรือแสดงความชื่นชมยินดี เมื่อได้ผลผลิตจากไร่นา แม้การจากบ้านเรือนไปแสวงหาโชคลาภที่อื่น ก็ต้องมากราบลาขอพรผีปู่ตาเพื่อให้เกิดสิริมงคล ด้วยพื้นเพดั้งเดิมของเรานั้นกำเนิดและดำรงชีวิตมาพร้อมๆ กับการเก็บหาของป่าเป็นสังคมเกษตรกรรม แม้จะเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมหรือลักษณะอื่นใดก็ตาม มนุษย์จะหลีกเร้นธรรมชาติไปมิได้เด็ดขาดยังต้องโหยหา ชื่นชมพึ่งพิง ทั้งประเทืองอารมณ์ จิตใจ และเลี้ยงชีพ“ป่าดอนปู่ตา”ที่บรรพชนได้หวงแหนยังคงอนุรักษ์ไว้ได้นานนับศตวรรษนี้ น่าจะเป็นบทพิสูจน์ได้ว่า ป่าดอนปู่ตาเป็นป่าวัฒนธรรมที่มีค่ายิ่งของชุมชนอีสาน เท่าที่กล่าวมา เป็นความเชื่อถือศรัทธาในผีบรรพชน “ผีปู่ตา” ซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของชุมชนชาวอีสาน ที่สืบทอดเกี่ยวโยงไปถึงความผูกพันระหว่างคนกับป่าอย่างแนบแน่น ด้วยเหตุที่ชุมชนต้องพึ่งพาป่า เพื่อยังชีพตั้งแต่ก่อตั้งบ้านเรือนเป็นต้นมา จึงต้องกระทำตนให้ประสานกลมกลืนกับป่า ทั้งใช้สอยทรัพยากรผลิตผลอย่างประหยัดด้วยจิตสำนึกและรู้คุณค่าเรื่อง “ผีปู่ตา หรือ ผีอารักษ์บ้าน”อย่างไรก็ดี องค์กรชุมชนหลายพื้นที่ยังมีกลวิธีในการบริหารจัดการป่าดอนปู่ตาอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในอีกหลายพื้นที่ยังปล่อยปละละเลย ดูจะเนื่องมาจากหลายปัจจัย เป็นต้นว่าความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ความมีจิตสำนึกร่วมกันของชาวบ้าน ความใส่ใจของพระ ที่ต่างได้เล็งเห็นคุณค่าของป่าวัฒนธรรม ที่จะสามารถอำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องครบวงจรนั่นเอง ประกอบกับการสร้างเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดเป็นมรดกมาในรูปแบบของ“ขะลำ”หรือข้อห้าม เป็นต้นว่า ห้ามกินเนื้อสัตว์บางชนิด เช่น เต่า กระรอกเผือก ผู้ฝ่าฝืนจะทำให้มนต์เสื่อมความศักดิ์สิทธิ์หรือมีอันเป็นไปต่างๆในกรณีเก็บยาสมุนไพรก็เช่นกัน ต้องมีพิธีกรรมเซ่นสรวง บัดพลีกับผี หรือเทวดาที่รักษาต้นไม้นั้นๆเพื่อขออนุญาตก่อนที่จะลิดรอน

ขุด ตัด เอาเฉพาะราก หัว เปลือก กิ่ง ใบ ยอด ดอก ผล เท่านั้น มิได้ทำลายต้น มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าผิดครูที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้มา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2540). *คติชาวบ้านอีสาน.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.

ทัศนีย์ ทานตวณิช. (2523). *คติชาวบ้าน.* ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒบางแสน.

ธวัช ปุณโณทก. (2528). *"วัฒนธรรมพื้นบ้านคติธรรมความเชื่อ", ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติธรรมความเชื่อ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาประศักดิ์ อคฺคปญฺโญ (ชั่งแสง). (2541). *"ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน".* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อดุม บัวศรี. (2546). *วัฒนธรรมอีสาน.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนาพิกาวิทยา.

สัมภาษณ์ นายมะลัด สุภารัตน์. ผู้ใหญ่บ้านจันลม. 19 กรกฎาคม 2562.

สัมภาษณ์ พ่อทอน เกษศิลา. ปราชญ์ชาวบ้าน. 13 กรกฎาคม 2562.

สัมภาษณ์ ยายแงด พันธ์จันทร์. ร่างทรงปู่ตาบ้านจันลม. 1 สิงหาคม 2562,

สัมภาษณ์ นางผ่องศรี ใยเม้า. ปราชญ์ชาวบ้าน. 10 สิงหาคม 2562.

วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์

บทบาทของพระสงฆ์กับนโยบายความมั่นคงในทศวรรษปี 1970
THE ROLE OF MONKS AND SECURITY POLICY IN 1970S

ณรงค์ เชื้อบัวเย็น
Narong Chueabuayen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Narong.law2524@gmail.com

Received September 10,2020; **Revised** November 2, 2020; **Accepted** December 25,2020

บทคัดย่อ

พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่สำคัญมากต่อนโยบายความมั่นคงทั้งในช่วงภาวะสงครามและภาวะปกติ เพราะอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นฐานะของความไว้วางใจของประชาชน ที่รู้สึกสับสนและวิตกกังวลเพราะสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองระหว่างประเทศ ดังเช่นที่เคยแบ่งเป็น 2 ค่าย คือ ฝ่ายโลกเสรีที่นำโดยสหรัฐอเมริกา และฝ่ายคอมมิวนิสต์ ที่นำโดยสหภาพโซเวียต ซึ่งก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศ และส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของไทยในยุคสงครามเย็นด้วย ปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำที่เป็นขวัญและกำลังใจของพุทธบริษัทในภาวะที่สังคมเกลื่อนกล่นไปด้วยความไม่ไว้วางใจต่อกันของคนในชาติ ถูกนำกลับมาพิจารณาอีกครั้งภายใต้การครอบงำของกลุ่มพลังฝ่ายขวา/กลุ่มอนุรักษ์นิยมในการเมืองไทย

คำสำคัญ : บทบาทของพระสงฆ์; นโยบายความมั่นคง.

Abstract

Monks play important roles and functions towards security policy in both warfare and peace times i.e. because they are in a position of revered worship of the Buddhists. Monks have their status from the trust of the general public especially when the people feel confused and anxious because of the changing conditions of society and international politics, for example, by the time that the world was once divided into two

camps including liberal world led by USA and the communist led by the Soviet Union. These two camps caused international tensions and affected Thai foreign policy during the cold war. At present, the monks' role, as the Buddhist leaders in raising morale and encouragement with mutual trust among the people in the country, is once again brought up to be reconsidered under the dominance of the rightists or conservative groups in Thai politics.

Keywords : Role of Monks, Security Policy

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำใจคนไทยมานาน จนรู้สึกอย่างแน่นแฟ้นว่าเป็นศาสนาประจำชาติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยมาช้านาน ได้สร้างเอกลักษณ์อันดีงาม จนกลายเป็นวิถีพุทธที่ทำให้สังคมไทยมีความสงบเรียบร้อย เจริญมั่นคงมาจนถึงทุกวันนี้ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ครองแผ่นดินตามหลักทศพิธราชธรรม ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกในพุทธศาสนาและศาสนาอื่น มีการจัดวางตำแหน่งฐานะของพระพุทธศาสนาอยู่ในหมวดหมู่ความมั่นคงของชาติ เคียงคู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะพุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ เพราะถ้าพระพุทธศาสนาเสื่อมความมั่นคงของชาติก็จะคลอนแคลนและถ้าเสียชาติขาดความมั่นคง พระพุทธศาสนาก็จะคลอนแคลนเช่นเดียวกัน (สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ,2526:21) ความสำคัญของสถาบันทั้งสามมีปรากฏอยู่ในธงไตรรงค์ ซึ่งคนไทยทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ ศาสนาใด จึงมีหน้าที่ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ (ผู้จัดการรายวัน,2547:10) บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อต้องการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อนโยบายความมั่นคง 2.เพื่อวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ในการต่อสู้กับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ในช่วงทศวรรษปี 1970 บทบาทดังกล่าวที่เน้นการเข้าไปสร้างความมั่นคงภายในใจคน ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ในยุคสงครามเย็นภายใต้บริบทการเมืองภายในของกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ครองอำนาจนำ(Hegemony) ในบทความนี้จะใช้ปีเป็นคริสตศักราช (ค.ศ.) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสากลของเหตุการณ์ระหว่างประเทศประเด็นคำถาม ก็คือพระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรต่อนโยบายความมั่นคงในทศวรรษปี 1970 ? โดยจะนำเสนอไปตามลำดับเพื่อตอบโจทย์ที่ได้ตั้งไว้นี้

บทบาทพระพุทธศาสนาในการสร้างชาติ

พระพุทธศาสนาอยู่เคียงคู่กับชาติไทยมานานเพราะมีลักษณะสอดคล้องกลมกลืนต่ออุปนิสัยและบุคลิกภาพของคนไทย หลักธรรมคำสอนก็มิได้มีสภาพบังคับให้ต้องนับถือ หรือต้องทำตามโดยไม่ให้ตั้งข้อสงสัยตรงกันข้าม กลับมีคำสอนที่ท้าทาย เชิญเข้ามาพิสูจน์ หรือเชิญชวนให้เข้ามาทำการศึกษาและปฏิบัติ อันสอดคล้องกับอัธยาศัยคนไทย ที่มีความเป็น(ไท)ย แท้ๆ และพระพุทธศาสนาก็มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติ รวมทั้งระบบรัฐชาติ (Nation State)แบบไทยๆก็เกิดขึ้นภายใต้ขอบขันธสีมา สมดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่ทรงตรัสไว้ว่า

“ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนาจะป้องกันขอบขันธสีมา จะรักษาประชาชนแลมนตรี... สิ่งของนี้จงจัดทำนุบำรุงไว้ให้จงดี จะได้ป้องกันรักษาแผ่นดิน ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและพระราชอาณาเขตสืบไป”(สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์,2552:21) ทั้งยังมีหลักฐานปรากฏชัดว่า พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ล้วนตั้งพระราชปณิธานในอันที่จะอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรป ในปี 1897 (รศ.115) พระองค์ก็ปฏิญาณสมาทานข้อที่ต้องปฏิบัติอยู่ 3 ประการ ต่อหน้าพระสงฆ์ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เรื่องที่ พระองค์จะไม่น้อมใจไปในศาสนาอื่น นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนตราบสิ้นชีวิต (กรมศิลปากร,2523:89-100) และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เมื่อประทับเหนือพระที่นั่งภัทรบิฐ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร ทรงหลั่งทักษิโณทก ตั้งพระราชสัตยาธิษฐานที่จะปฏิบัติพระราชกรณีกิจ ปกครองพระราชอาณาจักรไทย โดยทศพิธราชธรรมจริยาตามที่มีปฐมบรมราชโองการ ในคราวพระราชพิธีฉัตรมงคล วันที่ 5 พฤษภาคม ปี 1950 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”(กระทรวงวัฒนธรรม,2551:113) เห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างชาติทั้งในช่วงก่อนระบบรัฐชาติ (Pre- nation state) ช่วงเป็นระบบรัฐชาติ และยุคปัจจุบัน แม้นักวิชาการจะเห็นว่า สยามนั้นสร้างรัฐ (State) ก่อนการสร้างชาติ(Nation)ก็ตาม จะเห็นได้จากพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในยุคสมัยต่างๆ ที่ขึ้นครองราชย์ ต่างก็ต้องกล่าวคำที่อ้างอิงที่สื่อความได้ว่า“จะทำการปกครองรัฐโดยธรรม”ซึ่งเป็นการตั้งสัตยาธิษฐานมโนปณิธาน และประกาศแก่อเนกชนนิกรสโมสรสันนิบาต เพื่อเป็นประจักษ์พยานว่า “พระองค์จะทรงครองพระองค์ ครองราชย์ ครองแผ่นดินให้หมดจดโดยธรรม เพื่อเป้าหมายแห่งธรรม และเพื่อบรรลุธรรมขั้นสูง” อันเป็นเป้าหมายในเชิงโลกุตระ ส่วนเป้าหมายในเชิงโลกิยะนั้น ก็เพื่อประโยชน์สุขของไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ รวมทั้งสรรพสัตว์ต่างๆที่อยู่ภายในขอบขันธสีมา ทั้งบนท้องฟ้า ผืนแผ่นดิน และใต้ทะเลของแว่นแคว้นด้วย ซึ่งถือว่าอยู่ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารนั่นเอง

คำว่า“ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร”ก็มีความหมายในตัวประการหนึ่ง และอ้างอิง (Refer) ถึงสิ่งที่อยู่ภายใต้ขอบเขตรัฐสีมาหรือขอบขันธสีมาแห่งพระราชอาณาจักร (Kingdom)หรือภายใต้ร่มเงาแห่งพระเศวตฉัตร ภายใต้ร่มพระบารมีที่แผ่ขยายปกเกล้าไปทั่วผืนแผ่นดินที่ทรงปกครอง ซึ่งอ้างอิงตามแนวคติของพุทธศาสนา ซึ่งนักรัฐศาสตร์ใช้ในความหมายว่า“อำนาจอธิปไตย” (Sovereignty) เพราะคำว่า“องค์อธิปัตย์” ก็สื่อถึงความหมายนี้ด้วยอย่างที่ Bodin ใช้คำว่า“Sovereignty”บทบาทฐานะของพระพุทธศาสนาจึงตอบสนองต่อการดำรงความชอบธรรมของการขึ้นครองราชย์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความมั่นคงให้กับราชบัลลังค์ ในการนี้ พระพุทธศาสนา คือ คำตอบที่สำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะตอบโจทย์ ต่อความมั่นคงได้เป็นอย่างดีและเกี่ยวโยงกับแนวคิดการ อุบัติขึ้นของพระโพธิสัตว์ เพื่อมาบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยม เพื่อจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ดังนั้น จึงมักจะมีคำที่กล่าวเป็นสร้อยต่อท้ายพระนามพระมหากษัตริย์ในความหมายทำนองว่า “เป็นหน่อพุทธางกูร” เป็นต้น เพราะได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนามาช้านาน พระพุทธศาสนาจึงธำรงอยู่เคียงคู่กับชนชั้นปกครอง (Elites) เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างชาติ สร้างความชอบธรรม และเป็นเครื่องมือในการดำรงรักษาอำนาจอย่างอื่นๆได้อีกด้วย เช่นพระบรมราโชวาท รัชกาลที่ 9 ที่ตรัสแก่คณะฯ ผู้เข้าเฝ้าว่า “ถ้าพระพุทธศาสนาในแนวนี้ยังคงอยู่ ทุกคนจะได้รับประโยชน์ จะมีความร่มเย็นเป็นสุข...จึงขอวิงวอนพระสงฆ์ให้ชวนกันทำตามเป้าหมายแท้ ความหมายแท้ของพระพุทธศาสนา คือ ทำให้มีความสงบสุขในหมู่ชน และชาติไทยนี้ถ้าไม่มีพระพุทธศาสนาค้ำจุน ชาติไทยคงไม่มี”(ยงยุทธ วัชรดุลย์,2548:280) กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการสร้างชาติ สร้างความมั่นคงในแนวทางที่ตอบสนองต่อภัยคุกคามสถาบันหลักของชาติได้เป็นอย่างดี ดังนั้น นโยบายความมั่นคงจึงถูกนำมาปฏิบัติผ่านบทบาทของพระสงฆ์ อันเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติ

บทบาทพระพุทธศาสนากับการสร้างความมั่นคงในชาติ

คำว่า “ชาติ” เป็นแนวคิดที่มีความหมาย หลายองค์ประกอบ กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่มีเผ่าพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรมเดียวกัน ใกล้เคียงกัน ดำรงชีวิตอยู่ในดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน มีระบบการปกครอง ด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม บริหารงานอย่างเป็นเอกภาพ ครอบคลุมทั่วถึงตลอด มีอุดมการณ์ ระบบความคิด ความเชื่อ ในสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดในชีวิต สอดคล้องร่วมกัน สำคัญผูกพันยึดโยงจิตใจให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและชาติจะมั่นคงก็เพราะมีองค์ประกอบส่วนโครงสร้างที่แข็งแรง ถูกสัดส่วนและองค์ประกอบส่วนเนื้อหาสาระก็ต้องมีคุณภาพสูง เหมาะสมแก่กิจการงานที่จะต้องทำ ดังนั้น ชาติที่มีความมั่นคงจะต้องมีประชากรที่มีคุณภาพสูง มีสุขภาพอนามัยทางกายสมบูรณ์ มีจิตใจที่เป็นสุข สงบ เย็น

และแข็งแรง ปราศจากความบีบคั้น กดดันทั้งภายในภายนอก มีสติปัญญาเฉียบคม กว้างขวางสามารถสร้างสรรค์ ระบบบริหารการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมและอารยธรรมอันรองรับสนับสนุนให้ปัจเจกชนพัฒนาชีวิตจิตใจของตนให้มากที่สุดตามศักยภาพที่มีในตนได้

พุทธศาสนามีบทบาทการสร้างความมั่นคงของชาติได้ เพราะเน้นการสร้างสรรค์ประชากรที่มีคุณภาพสูง จนเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่า พระสงฆ์ได้มีบทบาทนี้ตลอดมาตั้งแต่โบราณ (ระวี ภาวิไล,2527:6-7)และยังมีปัจจัยหลายด้านที่มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติ เช่น ผู้นำที่เข้มแข็ง กองกำลังทางทหารที่เกรียงไกร มีเอกภาพ ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ภูมิศาสตร์ที่ดี และมีหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชาติ รวมทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมืองมีความแข็งแกร่ง มั่นคง แต่ในความเป็นจริง คือ ไม่ค่อยมีรัฐไหนที่มีความสมบูรณ์แบบเต็มพร้อมอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น ส่วนใหญ่ก็จะมีด้านหนึ่งขาดอีกด้านหนึ่งเสมอ เพราะว่าประเทศใดในโลก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาเดียวกัน ก็จะเกิดเอกภาพในประเทศนั้นๆได้และถ้ามีประชากรจำนวนมากถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ประชากรจำนวนมากนั้นจึงจะสามารถเป็นตัวแปรให้เกิดความมั่นคงแห่งรัฐได้ (สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ,2526:22)อีกเช่นกัน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักเป็นศาสนาประจำใจของคนไทยส่วนใหญ่ จึงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างชาติบ้านเมืองเพื่อให้เกิดความมั่นคง ราบคาบ สงบเรียบร้อย ร่มเย็นและสร้างสันติสุขให้เกิดภายในใจ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติ

มิติด้านความมั่นคงของชาติ

กลไกหลักของรัฐด้านความมั่นคงที่สามารถใช้กำลังบังคับ เช่น กองทัพและตำรวจ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในและป้องกันภัยจากภายนอก เป็นกลไกหลักของรัฐในการใช้อำนาจที่มีความรุนแรงได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น มิติความมั่นคงจึงมีความสำคัญเหนือมิติอื่นๆเมื่อรัฐถูกท้าทาย ทั้งจากภายในหรือภายนอก โดยเฉพาะในกรณีที่พลังท้าทายอำนาจรัฐภายในสังคม ได้รับการสนับสนุนจากพลังภายนอกด้วยแล้ว ยิ่งมีผลทำให้กลไกของรัฐด้านนี้ มีบทบาทเหนือกลไกรัฐด้านอื่นๆแม้ความมั่นคงจะเป็นเรื่องสำคัญสูงสุด หรือเป็นประโยชน์สูงสุด (National Interest) ของการปกป้องรัฐมาแต่โบราณก็ตาม แต่ในยุคก่อนการท้าทายของลัทธิคอมมิวนิสต์ มิติความมั่นคงก็มิได้ปรับตัวและขยายกลไกรัฐมากนักเหมือนที่เกิดขึ้นในสมัยต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช,2552:203-208)

ในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ เราได้ชาติมหาอำนาจที่เป็นมิตรประเทศ(Alliance) และมีสถานภาพเป็น“ลูกพี่”ผู้ให้ความปกป้องคุ้มครองทางยุทธศาสตร์แก่ภูมิภาคนี้อยู่ การปรับตัวของกลไกรัฐด้านความมั่นคง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับกลไกรัฐในด้านอื่นๆ

ตามมาด้วย เพราะในระยะแรกนั้นกองทัพยังปรับตัวไม่ทัน เนื่องจากผู้นำกองทัพส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา ฝึกฝนมาในการทำสงครามแบบเก่า รวมทั้งการจัดองค์กรของกองทัพ ก็ยังคงเป็นการจัดเพื่อดำเนินการตามสงครามแบบเก่า (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช,2552:209) พอเริ่มมีภัยคอมมิวนิสต์คุกคามความมั่นคงเข้ามารัฐไทย จึงเริ่มเรียนรู้ที่จะปรับปรุงตัวเองเพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคาม (Threats) จากภายนอก ให้มีผลรวมทั้งหน่วยงานทางปกครอง และองค์การทางพุทธศาสนาด้วย เพราะเริ่มตระหนักรู้ถึงภัย และลัทธิที่จะต้องคุกคามความมั่นของประเทศแล้ว (Threat Perception) จึงทำให้องคาพยพด้านความมั่นคงของรัฐทุกฝ่ายได้ตื่นตัว และหนักรู้มากขึ้น แม้ตอนต้นการรับรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่โครงสร้างส่วนบน หรือชนชั้นนำก็ตาม (Elites) แต่ก็ทำให้มีนโยบายป้องกันภัยคุกคามในเวลาต่อมา และถูกนำมาปฏิบัติผ่านกลไกด้านอื่นๆของรัฐ รวมทั้งองค์กรทางพระพุทธศาสนาด้วย ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านภัยคุกคามนี้อย่างแข็งแกร่ง แม้จะไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดก็ตาม เหตุผลประการหนึ่งก็คือ บุคลากรทางพุทธศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณรเอง ก็มีความเชื่อและความรับรู้ผ่านการกล่อมเกลาตามคัมภีร์ของพระพุทธศาสนามาแต่โบราณดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้วว่า“หากรัฐดำรงอยู่พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ตราบใด พุทธศาสนาก็จะดำรงตั้งมั่นอยู่ได้ตราบนั้น” (กระทรวงวัฒนธรรม,2551:44-45)

ในทางตรงกันข้าม หากไร้องค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและสังคมอยู่ในสภาพไร้รัฐ(Stateless) ตามความมุ่งหมายของคอมมิวนิสต์แล้ว เท่ากับว่า ภัยนั้นได้คุกคามหลักการทางพระพุทธศาสนาและรัฐจนหมดสิ้นแล้วพุทธศาสนาก็มิอาจดำรงอยู่ได้ โดยเฉพาะการรับรู้คำขวัญของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ประกาศออกมาตอกย้ำอยู่เสมอว่า “ศาสนาคือยาเสพติด ศาสนาคือยาฝิ่น” (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี,2553:118) ซึ่งก็หมายเอาพุทธศาสนานั่นเอง ในความรับรู้ (Perception) ของฝ่ายความมั่นคงไทย ในขณะที่ประชาชนในโลกเสรีประชาธิปไตยกลับเห็นว่า“ศาสนาเป็นสรณะทางใจ เป็นเครื่องดับทุกข์และสร้างสุขทางใจ” แต่ลัทธิคอมมิวนิสต์กลับเห็นตรงกันข้าม และเห็นแย้งว่า ผู้ที่มีศาสนาประจำใจจะเป็นคอมมิวนิสต์ที่ดีไม่ได้ จึงใช้วิธีการล้มล้างศาสนาและเล่ห์เหลี่ยม ความทารุณโหดร้ายแก่ผู้มีศาสนาเป็นสรณาคมณ์ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร,2520:48-49)

อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐเผชิญกับการท้าทายกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มิติด้านความมั่นคงจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นและมีลักษณะที่เป็นผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติ เพราะแต่เดิมนั้น ความมั่นคงของชาติ(National Security) เท่ากับความเป็นเอกราช (Independence) และการปลอดจากการรุกรานจากภายนอก เพราะในอดีตกองทัพ มีเหตุผลของการดำรงอยู่เพียงอย่างเดียว คือ การต่อสู้ทางการทหารกับอริราชศัตรู อันเป็นการปกป้องพระราชอาณาจักร ราชบัลลังค์แม้บางกรณีจะมีการใช้กองกำลังทหารเพื่อปราบปรามการก่อความไม่สงบภายในประเทศบ้างก็ตาม เพราะว่าในอดีตกองทัพนั้น มีลักษณะทางการทหารมากกว่าด้านการเมืองจนกระทั่งในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กองทัพจึงมี

ลักษณะเข้ามาพัวพันกับการเมืองมากขึ้นตามลำดับ (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช,2552:203-209) ทั้งนี้เพราะ กลุ่มชนชั้นนำและกลุ่มที่กุมอำนาจทางการทหาร มีความเชื่อว่า “ความมั่นคงและรัฐ เป็นเรื่องเดียวกัน เหมือนสองด้านของเหรียญเดียวกัน”และการเมืองระหว่างประเทศก็ดำเนินการไปบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ นั่นคือ ความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติเป็นสำคัญ ซึ่งก็มิใช่เรื่องที่ผิดแต่ประการใด

แต่บางครั้งการตีความผลประโยชน์แห่งชาติก็อาจจะไม่ตรงกันได้ เพราะการรับรู้หรือความเข้าใจเรื่องภัยคุกคาม และผลประโยชน์แห่งชาติของผู้นำแต่ละยุคไม่สอดคล้องต้องกันก็มีและหรือมีการนิยาม ตีความ ผลประโยชน์แห่งชาติไปในทางที่ตนจะได้รับประโยชน์จากการเมืองภายในประเทศบ้างและจากการที่ตนวางนโยบายต่างประเทศก็มีเพราะมีบางช่วงในขณะที่รัฐไทยต่อสู้กับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ คณะรัฐมนตรีที่ได้ทำหน้าที่ในนามของชาตินั้น จะรู้ รับรู้บ้างหรือไม่ว่า“ผลประโยชน์แห่งชาติ” อยู่ตรงไหนและควรมีการวิเทโศบายอย่างไรอันจะนำไปสู่ผลประโยชน์ดังกล่าวนั้นได้ (ประทุมพร วัชรเสถียร,2535:152) เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นประเทศไทยมีการเปลี่ยนตัวผู้นำบ่อยครั้งด้วยเหตุผลหลายประการ แต่เหตุผลหนึ่งที่มักกล่าวอ้างและรับรู้กัน ก็คือ ผู้นำมีนโยบายไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ

ผลประโยชน์แห่งชาติถูกนิยาม และตีความไปตามทัศนะผู้ขึ้นมามีอำนาจในช่วงเวลานั้นๆหนึ่งในผลประโยชน์แห่งชาตินั้น คือ ความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งฝ่ายกองทัพถือว่า เป็นผลประโยชน์สูงสุดเรื่องอื่นๆตามมาทีหลังและได้รับการอธิบายด้วย แนวคิดความเป็นเอกภาพและบุรณภาพแห่งดินแดนตามกรอบกระบวนทัศน์ทางการทหาร (Military Paradigm)แบบดั้งเดิม ขณะที่การท้าทายของคอมมิวนิสต์เป็นรูปธรรมมากขึ้นและเป็นการท้าทายแบบพหุมิติ (Multi–Dimensional Challenges) ทั่วด้านอย่างถอนรากถอนโคน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพราะมีทั้งอุดมการณ์ พรรคการเมือง แนวร่วมองค์การบังหน้าต่างๆ กองกำลังติดอาวุธและการสนับสนุนด้านทรัพยากรกำลังคน อาวุธและการสื่อสารจากภายนอกประเทศ มิติความมั่นคงแบบดั้งเดิมจึงไม่อาจเผชิญหน้ากับการท้าทายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มีแนวคิด ยุทธศาสตร์ และการจัดตั้งกองทัพแบบดั้งเดิมก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐและกลไกของรัฐมากขึ้นไปอีก การเน้นมิติความมั่นคงในยุคสงครามเย็นได้ส่งผลสะเทือนต่อพัฒนาการของรัฐไทยอย่างใหญ่หลวง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การป้องปรามลัทธิคอมมิวนิสต์เช่นกันเพราะอเมริกามีนโยบายต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ด้วยการเร่งรัดพัฒนาชนบท สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นการประสานมิติความมั่นคงกับมิติการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การเร่งรัดพัฒนาชนบทด้วยการสร้างถนนหนทางและการโครงสร้างขั้นพื้นฐาน (Infra-Structure) ทั่วประเทศ จึงมีมิติทางยุทธศาสตร์ความมั่นคงแอบแฝงอยู่ด้วยเสมอ (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช,2552:207) ซึ่งเป็นการปรับตัว ป้องกัน และต่อสู้กับภัยคุกคาม รัฐไทย จึงมีการโฆษณาให้ประชาชนได้เห็นถึงการ

ลักลอบแอบแฝงเข้ามาและความน่ากลัวของภัยคอมมิวนิสต์ มีการสร้างภาพ เขียนรูป ต่อร่าง ความร้ายกาจของคอมมิวนิสต์ให้ประชาชนเห็น ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สร้างแนวร่วม เพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ เพราะผลประโยชน์แห่งชาติในขณะนั้นเป็นเรื่องของความมั่นคงของชาติเป็นอันดับแรกๆ

วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับนโยบายความมั่นคงในทศวรรษปี 1970

ในการต้อสู้กับภัยคุกคามผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงนี้ มักเป็นนายทหารระดับสูงเพียงไม่กี่คนและรัฐมนตรีต่างประเทศเท่านั้น (จุลชีพ ชิณวรรโณ,2535:125) แต่ในอีกมุมหนึ่ง พระสงฆ์ ก็มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่พระสงฆ์ได้รับรู้ รับทราบภัยคุกคาม (Threat Perception) มาจากหน่วยงานบังคับบัญชาและองค์การภาครัฐและได้รับการถ่ายทอดให้นำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งนำไปเผยแพร่ อธิบาย และสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน โดยการสั่งสอนประชาชนตามภูมิภาค ชนบทต่างๆทั่วประเทศว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นภัยคุกคามพระพุทธศาสนาและประเทศชาติ ซึ่งชาวบ้านจะต้องช่วยกันปกป้อง คุ้มครองพุทธศาสนาและราชบัลลังก์ให้คงอยู่ โดยสามารถแบ่งภัยคุกคามออกเป็น 3 ระดับ

ระดับแรก ระดับปัจเจกบุคคล (Individual) ซึ่งเป็นภัยคุกคามความมั่นคงภายในใจของปัจเจกบุคคลหรือระดับจุลภาค (Micro Level) ที่สร้างความเข้าใจผิดหรือความเห็นผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่คุกคามความคิดเห็นของประชาชน โดยทำให้เห็นว่า คอมมิวนิสต์จะช่วยให้คนจนลืมตาอ้าปากได้และทำให้ประชาชนทั้งหมดมีความเสมอภาคกัน เพราะชนชั้นนายทุนมีแต่ขูดรีด แต่พวกเขาจะสร้างความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ปัจเจกมีพลังอำนาจในตัวเอง โดยให้ความรู้ว่า พวกนายทุนกดขี่และทำนาบนหลังคน ทำให้ประชาชนมีแต่ความยากจน เพราะกดขี่ขูดรีดมาโดยตลอด มีแต่คอมมิวนิสต์เท่านั้นที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ให้สิ้นไปได้ และเมื่อบุคคลเชื่อถือเช่นนี้ โดยการเข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์แล้ว ก็ถือว่า ภัยได้คุกคามปัจเจกบุคคลเป็นผลสำเร็จแล้ว คอมมิวนิสต์จึงประสบความสำเร็จอย่างมากในการเข้าคุกคามทำให้เห็นผิด (ธานินทร์ กรัยวิเชียร,2520:75) ในระดับนี้พระสงฆ์มีบทบาทในการต่อสู้โดยการนำนโยบายฝ่ายความมั่นคงมาปฏิบัติ โดยให้พระสงฆ์ฝ่ายปกครองระดับชั้นต่างๆ ตั้งแต่เจ้าคณะหนใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ตำบล ในระดับเบื้องบนจนถึงระดับเจ้าอาวาส นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปสั่งสอน กล่อมเกลาให้บุคคลมีความเห็นที่ถูกต้องที่ชอบด้วยเหตุผล เป็นสัมมาทิฐิหรือการทำความเห็นให้ตรง ถูกต้องตามหลักคำสอนที่จำเป็นต้องยึดถือและตีความตามหลักความมั่นคงแห่งรัฐเป็นสำคัญ ดังนั้นพระสงฆ์ส่วนใหญ่จึงรับรู้ภัยคุกคามจากนโยบายผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมทางการเมืองภายในประเทศ

ระดับที่สอง ระดับชุมชนหรือสังคม (Society) หรือระดับมัชฌิมภาค (Meso Level) เมื่อภัยได้คุกคามปัจเจกบุคคลแล้วก็เท่ากับว่า ได้คุกคามความมั่นคงภายในครอบครัว และชุมชน เพราะทำให้คนชุมชนเดียวกันแตกแยกเป็นสองฝ่าย คือ ส่วนหนึ่งเชื่อว่า หากทำตามผู้ที่เข้ามาช่วยปลดปล่อยตัวเองๆก็จะหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก จะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนอื่น และจะได้อยู่ในโลกของพระศรีอาริยะเมตตรัย ที่มีแต่ความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการหล่อหลอมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ตามความเชื่อแบบชาวบ้าน ซึ่งปรากฏทั่วไปในสังคมชนบทไทย ขณะที่ชาวบ้านอีกกลุ่มก็ไม่เชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อของขบวนการคอมมิวนิสต์ แต่กลับกลัวภัยคอมมิวนิสต์ และความกลัวนี้ทำให้ผูกพันตนเข้าให้ความช่วยเหลือทางการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ชาวบ้านแตกแยกกันเป็นเรา เป็นเขา โดยคอมมิวนิสต์ก็เรียกฝ่ายตรงข้ามตนว่า เป็นพวกนายทุนบ้าง ศักดินาบ้าง ก่อให้เกิดความเคียดแค้น ชิงชังกันเองของชาวบ้านในชุมชนเดียวกัน(ธานินทร์ กรัยวิเชียร,2520:97) จึงเท่ากับว่า คอมมิวนิสต์ได้คุกคามในระดับชุมชน/สังคมไปโดยปริยาย ในระดับนี้พระสงฆ์จึงมีบทบาทร่วมกับฝ่ายความมั่นคงและชาวบ้านผนึกกำลังต่อสู้ร่วมกันในชุมชนท้องถิ่น พร้อมให้นำหลักธรรมคำสอนมาประพฤติ ปฏิบัติตามฐานคติที่ว่า ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่คณะนำสุขมาให้ พร้อมมีการอบรมของฝ่ายความมั่นคงที่จัดกิจกรรมขึ้นตามศาลาการเปรียญในวัดเขตชนบทในชื่อ หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ร่วมกับฝ่ายปกครอง และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) จังหวัด

ระดับสุดท้าย ระดับรัฐ (State) ถือว่าเป็นระดับมหัพภาค (Macro Level) เพราะคุกคามความมั่นคงในวงกว้าง รุนแรงถึงขั้นถอนราก ถอนโคน เปลี่ยนแปลงโครงสร้างมูลฐานของรัฐแล้วเข้าแทนที่ด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ อันเป็นการรื้อสร้าง (Deconstruction) ในระดับฐานราก แต่ภัยคุกคามในระดับรัฐนี้ ก็เริ่มมาตั้งแต่การคุกคามระดับปัจเจก ชุมชน สังคม จนขยายลุกลามขึ้นมาถึงระดับรัฐ ซึ่งดำเนินไปในหลายทิศทาง และหลายมิติไปพร้อมกัน เมื่อมีภัยคุกคามอาณาจักร (State) ฝ่ายศาสนจักร คือพระสงฆ์จึงมีบทบาทในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ไปพร้อมกับฝ่ายอาณาจักร นั่นคือต้านทานในรูปแบบที่เป็นขวัญและกำลังใจ (Morale) แก่ฝ่ายความมั่นคงทั้งทหาร ตำรวจและพลเรือน เพราะเมื่อรัฐได้ตระหนักรับรู้ว่า มีภัยคุกคามเข้ามาบ่อนทำลาย จากนั้นก็จะระดมทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่เพื่อต่อสู้ปกป้อง (Raymond Cohen,1978:93-107) เพื่อความมั่นคงภายในรัฐ เพราะพระสงฆ์ก็รับรู้มาอย่างยาวนานผ่านการขัดเกลาที่ว่า“ราชอาณาจักรกับศาสนจักรนั้น ต่างก็ค้ำจุนกันมาตั้งแต่โบราณกาล”บวกกับเมื่อรับรู้ภัยคุกคามดังกล่าวแล้ว จึงทำให้พระสงฆ์มีบทบาทปรากฏออกมาชัดเจน

นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงนี้มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐอเมริกาหลายประการ ในส่วนที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นคือสนับสนุนการทำสงครามเวียดนาม เพราะผู้นำทางทหารไทยเชื่อว่า“การรบนอกบ้านดีกว่ารบ

ในบ้าน”(จุลชีพ ชิณวรรโณ,2535:125)เพราะความกลัวที่ไทยมีต่อจีน และเวียดนามในยุคก่อนนั้น เป็นความหวาดกลัวที่มีรัฐอื่นดำรงอยู่เป็นรัฐกันชนให้(Buffer State) แต่ในสภาพปัจจุบันได้เปลี่ยนไปและแตกต่างไปจากอดีตมาก (สุรชาติ บำรุงสุข,2535:183) เมื่อคอมมิวนิสต์ได้แผ่ขยายเข้ามาประชิด และเข้ามาสู่ภายในรัฐโดยไม่มีรัฐกันชนให้เลย ซึ่งเป็นการเผชิญหน้าโดยตรงและฝ่ายไทยก็เห็นมาโดยตลอดว่า คอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อเอกราช และความมั่นคง โดยมีสถานการณ์ที่มาจากทั้งภายนอกและภายใน ที่ส่งผลต่อนโยบายความมั่นคงไทยในช่วงนั้นหลายประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปัจจัยภายนอก

วิกฤตการณ์ระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของไทยทำให้กลายเป็นพันธมิตร (Alliance) ใกล้ชิดและพึ่งพิงสหรัฐอเมริกาด้านความมั่นคง คือ

1.1 วิกฤตการณ์ในลาว เป็นความขัดแย้งระหว่างลาวฝ่ายขวาภายใต้การนำของนายพลภูมี หน่อสวรรค์ ฝ่ายที่อยู่ตรงกลางของเจ้าสุวรรณภูมาและฝ่ายซ้ายของขบวนการประเทดลาวของเจ้าสุภานุวงศ์ ในปี 1960 ได้ขยายตัวเป็นสงครามและกลายเป็นวิกฤติการณ์ระหว่างประเทศ ผู้นำไทยหวั่นเกรงว่าคอมมิวนิสต์ลาวที่มีเวียดนามเหนือและจีนสนับสนุนจะขยายตัวเข้าสู่ไทย จึงร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนฝ่ายขวาในลาว เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ฝ่ายซ้ายและต้องการให้ลาวเป็นรัฐกันชนให้ (Buffer State)แต่เนื่องจากนายพลภูมีหน่อสวรรค์ไม่สามารถสร้างความชอบธรรมและการยอมรับได้จึงทำให้รัฐบาลฝ่ายขวาไม่สามารถรักษาอำนาจในลาวไว้ได้ ไทยจึงต้องการให้อเมริกาและองค์การ SEATO เข้าแทรกแซงแต่สมาชิกกลุ่ม SEATO หลายประเทศไม่เห็นด้วยและไม่ยอมร่วมมือ ผู้นำไทยจึงเริ่มไม่แน่ใจว่า องค์การ SEATO จะสามารถประกันความมั่นคงให้แก่ไทยได้ จึงได้เรียกร้องการผูกพันแบบทวิภาคีจากอเมริกาในการป้องกันภัยคุกคาม ซึ่งเป็นการหามิตรประเทศเพื่อช่วยเหลือ

1.2 การเข้าสู่สงครามเวียดนามของสหรัฐอเมริกา ภายหลังกรณีอ่าวตังเกี๋ย (Gulf of Tonkin Incident) ในเดือนสิงหาคมปี 1964 ที่สหรัฐกล่าวหาว่า เรือรบอเมริกาชื่อ Maddox ถูกโจมตีโดยเรือรบเวียดนามเหนือประธานาธิบดีจอห์นสัน จึงได้ยื่นญัตติต่อสภาครองเกรส เพื่อขออำนาจพิเศษในการปฏิบัติการตอบโต้เพื่อปกป้องกองกำลังของสหรัฐฯ จึงทำให้บทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้มีมากขึ้น โดยได้ทุ่มเทกำลังทางเศรษฐกิจในการทำสงครามเวียดนามอย่างมาก ทหารของสหรัฐฯในเวียดนามใต้ได้เพิ่มขึ้นจาก 16,500 คน ในปี1964 เป็น 53,500 คน ในปี 1965 และเพิ่มขึ้นเป็น 267,000 คน ในปี 1966 บทบาทสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านคอมมิวนิสต์มีอย่างเต็มที่ในเวียดนามใต้ ทำให้ผู้นำไทยเกิดความมั่นใจและให้ความร่วมมือสนับสนุนอเมริกาในการทำสงครามทั้งทางตรงและทางอ้อม (จุลชีพ ชิณวรรโณ,2535:126) เพราะเชื่อมั่นในระบบพันธมิตรแบบทวิภาคีของไทยกับสหรัฐอเมริกา

1.3 ปี 1973 สงครามเวียดนามสิ้นสุดลง เป็นชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ หลายฝ่ายจึงเกิดความหวั่นเกรงว่า คอมมิวนิสต์จะลุกลามครอบครองพื้นที่ของอาเซียน ตามทฤษฎีโดมิโนที่ระบุว่า เมื่อเวียดนามเป็นคอมมิวนิสต์ ลาว กัมพูชา เป็นคอมมิวนิสต์ ไทยก็จะล้มกลายเป็นคอมมิวนิสต์ตามไปด้วย ภายหลังประธานาธิบดีนิกสัน ของอเมริกาได้เปลี่ยนนโยบายไปคบกับจีน ในปี 1975 ไทยจึงเริ่มเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ โดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางเข้าพบ เหมา เจ๋อ ตุงและสถาปนาความสัมพันธ์ไทยกับจีนขึ้นมา (มติชนรายวัน,2555:13) เพื่อใช้เป็นนโยบายต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ เพราะไทยเข้าใจมาตลอดว่า “คอมมิวนิสต์ คือ ภัยคุกคาม และจีนก็ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด”ขณะที่การต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ที่คุกคามพุทธศาสนาในลาวนั้น เป็นไปอย่างสงบ แต่มีความร้อนแรงภายในมาก มีพระสงฆ์จำนวนมากหนีอพยพเข้ามาในชายแดนไทย แต่ทางการไทยพยามกีดกันออกไม่ให้เข้ามา เพราะรับรู้ภัยคุกคามและเจ้าหน้าที่ทางการไทยเห็นว่า “เป็นภัยที่แอบแฝงเข้ามาในรูปของพระสงฆ์”ที่ทำเสมือนถือธุดงค์เข้ามา แต่กลับเป็นการเข้ามาเพื่อบ่อนทำลายความมั่นคง กรณีที่คอมมิวนิสต์คุกคามพุทธศาสนาในลาวนั้น มีเหตุการณ์ที่ พันเอกจรวย นิ่มดิษฐ์ (ยศขณะนั้น) นายทหารที่เข้าไปปฏิบัติการในลาวได้กล่าวว่า (สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ,2526:55)

“...คอมมิวนิสต์ที่เข้ามาทำลายพุทธศาสนาในลาว ซึ่งลาวมีจุดอ่อนคือ มีปัญญาชนน้อยมากและฝรั่งเศสเอาอบายมุขทั้งเหล้า การพนันมาปลูกฝังจนระบาดไปทุกวงการ แม้ข้าราชการและทหารก็เต็มไปด้วยอบายมุขต่างๆ แต่ถึงกระนั้นลาวก็ยังไม่แตก จนกระทั่งคอมมิวนิสต์สามารถบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาในลาวลงได้ ลาวจึงแตก... โดยใช้คนที่เคยบวชมาแล้ว อันเป็นที่เคารพของชาวลาว เพราะพระพุทธศาสนามีจุดอ่อนมากในชนบทพระก็ขาดความรู้พระมีความรู้อยู่บ้างก็เฉพาะในเวียงจันทร์และหลวงพระบางเท่านั้น เขาจึงหลอกลวงว่า คาร์ลมาร์ก คือพระอรหันต์รุ่นใหม่ที่เกิดในสังคมฝรั่ง...ในวัดพระภิกษุไม่มีใครเป็นเจ้าของศาสนสมบัติ ส่วนกลางเลย เช่น โบสถ์ วัด ก็เหมือนกับคอมมิวนิสต์ที่ไม่มีใครมีสมบัติส่วนตัวเลย พรรคคอมมิวนิสต์เป็นเพียงตุลาการที่ทำหน้าที่แบ่งสมบัติให้ชาวบ้านมีเสมอกัน ด้วยกลวิธีเช่นนี้เขาทำได้สำเร็จ โดยสามารถดึงพระภิกษุให้ร่วมโค่นรัฐบาลลาว โดยให้พระเดินขบวนขับไล่รัฐบาลเมื่อปี 1974-1975 เพราะพระภิกษุลาวเถียงสู้คอมมิวนิสต์ไม่ได้เนื่องจากมีความรู้ทางพระธรรมวินัยน้อยมาก... ”

ขณะเดียวกันเหตุการณ์ลักษณะนี้ก็ปรากฏตามแนวชายแดนไทย และพื้นที่ชนบทเป็นจำนวนไม่น้อย ที่ภัยคอมมิวนิสต์เข้ามาคุกคามในชนบทประเทศ

1.4 เหตุการณ์ในกัมพูชา ภัยคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาคุกคามพุทธศาสนาโดยพระเขมรรูปหนึ่ง อายุ 30 ปี อยู่วัดประทุมวดี อยู่ติดกับวังเจ้าสีหนุได้หลบหนีเข้ามาชายแดนไทยกับพระอีก 5 รูป พอมาถึงกัมปงชนัง ถูกเขมรแดงติดตามมา และยิงถึงแก่มรณภาพไป 3 รูป ตั้งแต่วันที่ 29 พฤษภาคม ปี 1975 พอมาถึงบ้านตะกวง ก็ถูกยิงจนมรณภาพอีก 2 รูป เหลือ

ท่านรูปเดียว จึงซมซานหนีมาถึงตำบลคลองน้ำใส อรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี(ขณะนั้น) และขอลี้ภัยอยู่ปราจีนบุรี เพราะมีพระที่รู้จักคุ้นเคยกันอยู่ที่นั่น ท่านเล่าว่า ที่วัดประทุมวดี มีพระธรรมยุติทั้งหมด 268 รูป เมื่อเขมรแดงยึดได้ ก็ไล่ต้อนพระทั้งหมดไปไว้ที่กัมปงจาม ห่างจากพนมเปญ 152 กิโลเมตร บังคับให้เลี้ยงหมู เป็ด ไก่และให้ทำนาเอง ถ้าใครมาทำบุญก็ถูกฆ่าและทหารเขมรแดงยังเข้าไปในวัดอุณาโลมจับสมเด็จพระสังฆราช ฮวด ตาด อายุ 83 พรรษามัดมือนำขึ้นรถไปนอกเมือง แล้วขนพระพุทธรูปออกมาทุบทิ้ง เป็นวัสดุซ่อมแซมถนน แล้วระเบิดวัดอุณาโลมพังพินาศ ส่วนพระที่หนีเข้าไทยไม่ทันก็ถูกจับสึก ที่ยังไม่สึกก็ถูกไล่ต้อนให้ไปทำนาประมาณ 20 รูปและอยู่ในค่ายคอมมูน ต้องปลูกบ้าน หุงหาอาหารอย่างชาวบ้าน และบังคับให้ไถนาทั้งผ้าเหลือง ช่วงแรกก็นุ่งผ้าเรียบร้อย ตอนหลังก็เอาอังสะโพกหัว รวบชายสบงขึ้นตระหวัดขัดเขมร ลากคันไถตากแดดทั้งวัน พุทธศาสนิกชนเห็นแล้วก็เกิดสังเวช เข้าไปกราบอ้อนวอนให้สึกเถิด จะสละผ้าโสร่งให้คนละผืนสองผืน บางรูปก็ยินยอม บางรูปถึงกับกล่าวว่า “อาตมาขอยอมตายใต้ร่มกาสาวพัสตร์” (ธานินทร์ กรัยวิเชียร,2520:51-52) ดีกว่าที่จะสึกออกไป

2. ปัจจัยภายใน

ฝ่ายความมั่นคงไทยหวาดกลัวยิ่งนักว่า หากคอมมิวนิสต์ทำได้สำเร็จคนไทยก็จะมีชะตากรรมไม่ต่างไปจากชาวลาว และกัมพูชา เพราะอดีตไทยไม่เคยมีใครมาปกครองบังคับ กดขี่ข่มเหง มาก่อน ดังนั้น ความมั่นคงของชาติ จึงขึ้นอยู่กับการต่อสู้และป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ให้ได้ นี่จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่พระสงฆ์มีบทบาทต่อต้านภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ ทัศนคติและมโนทัศน์ของผู้นำไทยในช่วงนี้ทั้ง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และจอมพลถนอม กิตติขจร ล้วนคล้ายคลึงกันอย่างยิ่ง นั่นคือ การหวั่นเกรงการคุกคามจากขบวนการคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ผู้นำไทยเรียกร้องสหรัฐให้เข้ามาช่วยจนนำไปสู่การออกแถลงการณ์ร่วมถนัด- รัสก์ ในปี 1962 ที่สหรัฐได้แสดงออกถึงความตั้งใจอันมั่นคงที่จะช่วยเหลือไทย ในการต่อต้านการรุกราน และแทรกซึมบ่อนทำลายของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้จอมพลสฤษดิ์ มีความมั่นใจในพันธกรณีของสหรัฐมากขึ้นและได้ขยายขอบเขตความร่วมมือกันมากขึ้น ทำให้ผู้นำทางทหารของไทยได้นำความมั่นคงของประเทศไปผูกติดไว้กับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามเวียดนาม (จุลชีพ ชิณวรรโณ,2535:127)ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการคบมิตรที่ว่า“ศัตรูของศัตรู คือ มิตร และมิตรของศัตรู คือศัตรู”(Ray and Kaarbo,2010:8) แม้ต่อมาจะพบว่า นโยบายต่างประเทศเช่นนี้เสี่ยงต่อการผิดพลาดอย่างสูงก็ตาม แต่ปัจจัยภายในที่มีผลต่อนโยบายความมั่นคงก็คือ เหตุการณ์ดังต่อไปนี้

2.1 การมอบตัวของขบวนการคอมมิวนิสต์ครั้งใหญ่ในเขตงาน 444 อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ปี 1982 โดยฝ่ายความมั่นคงได้รายงานว่า สหายวิโรจน์หัวหน้ากลุ่ม ได้ออกมามอบตัวต่อทางการ เพราะพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดของเขา สาเหตุเพราะเมื่อ วันที่ 10 มกราคม ปี 1977 พวกเขาได้ทำผิดพลาดอย่างร้ายแรง โดยได้

ฆ่าพระธุดงค์ 2 รูป ซึ่งเป็นพระกรรมฐาน สายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และข่าวนี้ข้าราชการได้ช่วยกันประโคม คอมมิวนิสต์จึงหมดกำลังหมดแนวร่วม หมดสายสืบข่าว ซึ่งฝ่ายความมั่นคงไทยเชื่อว่า พุทธศาสนายังคงความศักดิ์สิทธิ์ มีอานุภาพมีพลังอยู่ และต้องการให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือให้มาก แต่จุดอ่อนสังคมไทยคือ พระสงฆ์ในชนบท ไม่มีความรู้ทางธรรมะและทางโลกเพียงพอที่จะตอบโต้การโฆษณาโจมตีของคอมมิวนิสต์ได้ จึงต้องแก้โดยการเพิ่มความรู้และทักษะบางอย่างให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียน (สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ,2526:59-60) เพื่อให้มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ที่เข้ามาบ่อนทำลายความมั่นคงในเขตชนบท

2.2 ช่วงปี 1975-1976 สถานการณ์ภายในประเทศมีความตึงเครียดมากขึ้น เพราะการเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวาหรือ“ฝ่ายเขา”กับ“ฝ่ายเรา”ได้ปรากฏขึ้นอย่างรุนแรงประกอบกับจอมพลถนอม กิตติขจร ได้กลับเข้าไทยโดยการบรรพชาเป็นสามเณรมาจากสิงคโปร์ ก่อนจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดบวรนิเวศวิหาร โดยอ้างว่า ทำตามความประสงค์ของบิดาซึ่งชราภาพมากแล้ว มิได้มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองแต่อย่างใด ซึ่งทำให้สถานการณ์ตึงเครียดมากขึ้น เพราะหลายฝ่ายเห็นว่า จอมพลถนอมใช้ศาสนาบังหน้า ทำให้ศาสนามัวหมอง ขณะเดียวกันกลุ่มยุวสงฆ์ก็ได้ออกแถลงการณ์คัดค้าน ทั้งขอให้มหาเถรสมาคมตรวจสอบการบวชของจอมพลถนอมด้วยว่า ถูกต้องตามพระธรรมวินัยหรือไม่อย่างไร ต่อมา สมเด็จพระสังฆราชในขณะนั้นก็ออกมายอมรับว่า การอุปสมบทของจอมพลถนอมนั้นถูกต้องทุกอย่าง (วิมลพรรณ ปีตธวัชชัย,2546:296-298) สถานการณ์จึงเริ่มคลี่คลายลงไป ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งของสมเด็จพระสังฆราชที่ช่วยแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ยึดถือความเป็นเขา เป็นเรา และต่างฝ่ายก็หยัดยืนในแนวทางที่เห็นว่า ตนเองถูกต้องชอบธรรมกว่าอีกฝ่าย”ขณะที่พระกิตติขจโร (ถนอม กิตติขจร) เมื่ออยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร ตอนเช้าได้นั่งสนทนาธรรมกับบุญชนะ อัตถากร ได้ให้ความเห็นต่อสถานการณ์บ้านเมืองว่า “...ท่านรู้สึกสงบดีมาก ได้มีเวลาศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยบอกว่า 3 ปีที่ผ่านมานั้น การต้านทานภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์สมัยท่านเป็นนายกรัฐมนตรีได้ทำอย่างเข้มแข็ง...การที่คณะปฏิรูปการปกครองยึดอำนาจคราวนี้คงจะทำให้กระแสคอมมิวนิสต์ชะงักลงไปได้ และถ้าดำเนินการปราบปรามป้องกันอย่างเข้มแข็งจริงจัง ก็จะป้องกันภัยจากคอมมิวนิสต์ได้มากทีเดียว” (บุญชนะ อัตถากร,2526:221-222)

2.3 การที่พระกิตติวุฒโฑ ให้สัมภาษณ์ หนังสือพิมพ์จตุรัส ในเดือนมิถุนายน ปี 1976 ทำนองว่า การฆ่าพวกคอมมิวนิสต์ไม่บาป แต่กลับได้บุญต่างหากเปรียบเหมือนการฆ่าปลาเพื่อตักบาตรถวายพระ จนมีการสร้างและนำไปใช้เป็นวาทกรรมว่า“ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป”โดยท่านให้เหตุผลตอนหนึ่งว่า“ใครก็ตามที่ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ถือว่าเป็นมาร มิใช่มนุษย์ ดังนั้น การฆ่าคอมมิวนิสต์จึงไม่บาป แต่เป็นการฆ่ามาร ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของคนไทยที่จะต้องทำ การฆ่านั้น หากเป็นการทำเพื่อประเทศชาติแล้ว แม้จะ

เป็นบาป แต่ก็ได้บุญในแง่ของการป้องกันประเทศจากศัตรูมากกว่าจะได้บาป”(จัตุรัส รายวัน,2519) ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการอธิบายตีความในบริบทของการรักษาความมั่นคงภายในที่ไทยกำลังถูกคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งคุกคามจากภายนอกเข้ามาภายใน พระกิตติวุฑโฒ จึงเสนอมุมมองจากคนใน (Insider) ที่มองออกไปภายนอก โดยเห็นสิ่งที่อยู่เฉพาะหน้าคือคอมมิวนิสต์กำลังคุกคามความมั่นคงภายในและรัฐบาลก็ไร้เสถียรภาพ ขณะเดียวกันความมั่นคงภายในกลับตกอยู่ในภาวะที่ต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงต่อกัน โดยการรับรู้ของปีกขวา มีผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของปีกซ้าย ขณะที่แต่ละฝ่ายก็มีแง่คิด มุมมองและรับรู้ว่าอีกฝ่ายเป็นภัยคุกคามต่ออุดมการณ์ฝ่ายตน ซึ่งเป็นภาวะที่อ่อนไหวอย่างยิ่งในขณะนั้น จึงง่ายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังเข้าต่อสู้กัน เพราะแต่ละฝ่ายต่างก็ต้องการรักษา ปกป้องความคิดความเชื่อของฝ่ายตนว่า อยู่ในฐานะตำแหน่งแห่งหนที่ดีกว่า ถูกต้องชอบธรรมกว่า แม้คำให้สัมภาษณ์จะถูกสังคมนำมาวิพากษ์ วิจารณ์เป็นอย่างมาก แต่ก็ได้รับการสนับสนุนอย่างลับๆ จากฝ่ายความมั่นคง และชนชั้นนำไทย แต่อีกฝ่ายก็ตั้งคำถามถึงหลักการทางพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าไม่ได้สั่งสอนให้ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตของสัตว์ผู้มีลมปราณ ซึ่งโต้แย้งตรรกะของอีกฝ่ายผู้ซึ่งอยู่ในภาวะเช่นที่ต้องต่อสู้ในเชิงอุดมการณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายของตน ซึ่งเป็นเพราะพระกิตติวุฑโฒได้ตระหนักรู้ชัดเจนว่า ความจริงแล้วพุทธศาสนาได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมการเมืองที่แตกต่างกันมาทุกยุคทุกสมัย มาครั้งนี้ก็เป็นอีกครั้งที่พุทธศาสนาต้องปรับตัว (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี,2553:139) ต่อแนวคิดที่เข้ามาคุกคามความเป็นปึกแผ่นของพุทธจักรและราชอาณาจักร จนในตอนหลังชนชั้นนำก็ออกมาให้การสนับสนุนชัดเจน

เหตุผลประการหนึ่งที่พระกิตติวุฑโฒ ให้สัมภาษณ์บนหลักการ ที่มองพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาแห่งพลเมือง(Civic Religion)ที่ให้ความสำคัญแก่การเป็นพลเมืองดี เน้นความเป็นเอกภาพของรัฐความมั่นคง การอุทิศตนต่อการเคารพกฎหมาย การลงโทษผู้กระทำผิด และเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ที่ไม่เชื่อในศาสนาเดียวกัน เพราะสิ่งที่รับรู้กันภายในวงการคณะสงฆ์ก็คือหลักธรรมคำสอนได้ถูกตีความเพื่อตอบสนองความมั่นคงของรัฐ เกื้อกูลต่อรัฐมาโดยตลอด ถูกตีความให้รับใช้ชาติและสนองความรักชาติความสามัคคีกลมเกลียวภายในชาติ มาโดยตลอด ซึ่งเริ่มเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ลัทธิล่าอาณานิคมเข้ามา ต่อมาก็รัชกาลที่ 6 ที่เน้นลัทธิชาตินิยมไทย (ศุภมิตร ปิติพัฒน์,2555:6-8) และรัชกาลที่ 9 ที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้นการที่พระกิตติวุฑโฒ ให้สัมภาษณ์ตีความ หลักคำสอนเพื่อตอบสนองนโยบายความมั่นคง ที่เกื้อกูลต่อรัฐ ราชอาณาจักร ราชบัลลังค์ จึงเป็นความเข้าใจโดยสุจริตว่า เป็นการรับใช้ชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ ทำนองว่า เป็นการฆ่าที่เป็นสำนวนธรรมะ หาใช่ความหมายอย่างที่คนทั่วไปเข้าใจไม่ แต่มีความหมายนัยยะอีกอย่างหนึ่ง ที่เป็นการฆ่าตัวลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นภัยร้ายที่บ่อนทำลายความมั่นคง หาใช่เป็นการฆ่าตัวบุคคลที่มีชีวิตมีลมปราณไม่ แต่ฝ่ายปีกซ้ายก็เห็นว่า นั่นเป็นการส่งสัญญาณ (Signal) นัยยะ(Implied) เพื่อให้ฝ่ายความมั่นคงใช้กำลังทหารเข้าปราบปราม เพื่อมีความชอบธรรมที่จะดำเนินการ

ซึ่งส่อเจตนาชัดเจนของผู้พูด หาใช่นิติกรรมอำพรางแต่ประการใดไม่ เพราะเท่ากับเป็นการเปิดหน้าไพ่ ให้มีผลตรงกันข้ามกับสถานภาพที่ตนเองดำรงอยู่อย่างชัดเจน

การพูดว่า ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาปนั้น จึงเป็นการพูดบนพื้นฐานของการตระหนักรู้ถึงภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ ซึ่งมองได้ว่า เป็นการกล่าวเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ที่เข้ามาทำลายมิติความมั่นคงโดยเฉพาะ แม้แต่ฝ่ายกองทัพก็ยังตระหนักและรับรู้ว่า“การต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์นั้นเป็นสงครามการเมือง มิใช่สงครามทางทหารที่มีความหมายเพียงแค่การยึดพื้นที่หมายทางทหารที่สำคัญเท่านั้น เพราะความมั่นคงทางทหารนั้นเป็นความหมายที่แคบและไม่อาจนำมาซึ่งความมั่นคงอย่างแท้จริงได้ ”(สุรชาติ บำรุงสุข,2535:185) เพราะความมั่นคงมีหลายมิติมากกว่าการทหาร ซึ่งเป็นเพราะว่า มีการรู้เท่าทันถึงสัญญะ (sign)บางประการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ลักลอบส่งเข้ามาเพื่อให้ประชาชน และฝ่ายความมั่นคงเกิดการรับรู้ที่ผิดพลาด (Encourage Misperception) ทำให้เข้าใจผิดตีความคลาดเคลื่อนไปจากความจริง เพื่อจะกำหนดยุทธวิธีในการเอาชนะ (Cohen,1978) ขณะที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่อยู่กับชาวบ้าน รับทราบปัญหาของชาวบ้าน เวลาชาวบ้านมีปัญหาก็จะนำเรื่องดังกล่าวไปปรึกษาหารือเพื่อหาทางแก้ไข หาทางออกให้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์วิตกกังวลหวั่นเกรงไม่น้อย เพราะอิทธิพลของจารีตประเพณีที่พระสงฆ์มีอยู่เหนือชาวบ้านนั้นมีมานาน พุทธศาสนาก็อยู่คู่กับรัฐมานาน ขณะที่ทุกหมู่บ้านมีวัด มีพระ แต่ไม่มีสำนักงานของพรรคคอมมิวนิสต์และตัวแทนของพรรคอยู่กับชาวบ้านเลย (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2553:139)

การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการรักษาความมั่นคงแห่งชาตินี้ เป็นเพราะการรับรู้ภัยคุกคามของพระสงฆ์นั้นแตกต่างกัน บทบาทที่แสดงออกจึงแตกต่างกันออกไป กรณีพระกิตติวุฑโฒนี้ เป็นเพราะมีภูมิหลังชีวิตที่นิยมทหารมาก่อน จึงผนวกแนวคิดทางทหารก่อเกิดเป็นทัศนคติแนวอนุรักษ์นิยม ประการหนึ่ง ประการที่สอง การรับรู้ถึงความปริวิตกของพระราชวงศ์และชนชั้นนำไทย ประการที่สาม นายทหารและลูกศิษย์ที่ทำงานในหน่วยงานความมั่นคง นำข่าวสารมาเล่าให้ฟังอยู่เป็นประจำ รวมทั้งการไปบรรยายธรรมที่สถานีวิทยุยานเกาะร่วมกับนายทหารหลายคน(วิมลพรรณ ปีตธวัชชัย,2546:294-296) จึงทำให้เกิดการเจือสมแนวคิดทางทหารที่เข้มข้น ประการที่สี่ พระสงฆ์จากประเทศเพื่อนบ้าน ที่เข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมในไทย และที่หนีออกมาได้เล่าเหตุการณ์ให้ฟัง และประการสุดท้าย การรับรู้ความวิตกกังวลของประชาชนที่มาทำบุญอยู่เป็นประจำ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของทัศนคติ ทำให้มีแนวคิดที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจนในเวลาต่อมา ประกอบทั้งมุมมอง การรับรู้ ข้อมูลของพระสงฆ์ไทยที่มีมาตั้งแต่โบราณดั้งเดิมว่าพุทธศาสนากับสถาบันพระมหากษัตริย์มีความสัมพันธ์ที่สนิทแนบแน่นมายาวนาน รวมทั้งการได้รับการศึกษาอบรมมาว่า พระพุทธเจ้าก็มาจากวรรณะกษัตริย์และพระมหากษัตริย์ไทย คือ องค์เอกอัคร

ศาสนูปถัมภกอุปถัมภ์บำรุง ค้ำจุนพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและแนวคิดที่ว่า พระราชอาณาจักร คือกาย และพุทธจักร คือ จิตวิญญาณ ที่ต้องอยู่คู่กัน

บทสรุป

บทบาทของพระสงฆ์กับนโยบายความมั่นคงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นเพราะมุมมองการรับรู้ ภัยคุกคามพระพุทธศาสนาและรัฐนั้น ถูกจัดอันดับว่า เป็นอย่างเดียวกัน คือมีการจัดวางตำแหน่งแห่งหนของพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับเดียวกันกับชาติและพระมหากษัตริย์ ในระนาบเดียวกันที่เป็นเส้นตรง ดังนั้น ภัยที่คุกคามพุทธศาสนา จึงสัมพันธ์กับความมั่นคงแห่งชาติ พระสงฆ์จึงมีบทบาทชัดเจนที่ยืนยันถึงการต่อสู้ปกป้องความมั่นคงภายใน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สังคมและรัฐ เพราะจำเป็นต้องสร้างขวัญและกำลังใจให้กับฝ่ายความมั่นคงที่ยึดถือเรื่อง ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก อันเป็นสองด้านของเหรียญเดียวกันกับ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมนโยบายความมั่นคงในยุคสงครามเย็น จึงมีความโดดเด่นชัดเจนและดำเนินการสอดคล้องกับแนวอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายขวากลุ่มอนุรักษ์นิยมในการเมืองไทย อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ก็ควรจะสนใจ ศึกษาหาความรู้ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติ รวมไปถึงบทบาทในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกด้วย เพราะโลกนี้อาจเป็นอย่างที่ Henry Kissinger กล่าวไว้ว่า“ประวัติศาสตร์โลกได้แสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้ง มิได้เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายถูกเผชิญหน้ากับฝ่ายผิด แต่เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายถูกเผชิญหน้ากับฝ่ายถูกด้วยกัน”ก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร.(2523).*การเสด็จประพาสยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ.116 เล่ม 1*.กรุงเทพฯ: สหประชาพาณิชย์

กระทรวงวัฒนธรรม.(2551).*กรมการศาสนา*.กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จุลชีพ ชิณวรรโณ.(2535). *นโยบายต่างประเทศไทยช่วงสงครามเย็น.ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ.*คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช.(2552). *รัฐ*. กรุงเทพฯ.สถาบันนโยบายศึกษา.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร.(2520).*ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์*.กรุงเทพฯ :กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.

บุญชนะ อัตถากร.(2526).*บันทึก วิเคราะห์และวิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีไทย.*มูลนิธิศาสตราจารย์ บุญชนะ อัตถากร.กรุงเทพฯ.

ประทุมพร วัชรเสถียร.(2535). *ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต. ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย :จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ.*คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงยุทธ วัชรดุลย์.(2548).*องค์พุทธมามกะ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สมาคมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.กรุงเทพฯ: โพสพับลิชชิ่ง

ระวี ภาวิไล.(2527).*คำบรรยายเรื่อง พุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติ.*เอกสารอัดสำเนา. ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิมลพรรณ ปีตธวัชชัย.(2546).*สัญญา ธรรมศักดิ์ คนของแผ่นดิน.*กองทุนศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์.(2552).*ศาสนาประจำชาติ.*กรุงเทพฯ:สำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี.(2553).*พระและเจ้าในโลกคอมมิวนิสต์.ใน อ่าน : ศีลธรรมกับประชาธิปไตย.*ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (มกราคม-มีนาคม 2553)โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

สุรชาติ บำรุงสุข.(2535).*ไทยกับปัญหากัมพูชา : ผลกระทบต่อนโยบายความมั่นคง และต่างประเทศของไทย.ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ.*คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปภัมภ์.(2526).*พระพุทธศาสนากับความมั่นคงของชาติ.*สำนักพิมพ์ประเทืองวิทย์.

หนังสือพิมพ์จัตุรัส.ปีที่ 2 ฉบับที่ 51 วันอังคารที่ 29 มิถุนายน 2519.

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ รายวัน ฉบับวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2547.

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน.ฉบับวันศุกร์ที่ 16 มีนาคม 2555.

James L.Ray and Juliet Kaarbo.(2010).*Global Politics.* Houghton Mifflin Company,Boston New York.

Raymond Cohen.(1978).*Threat Perception in International Crisis.in Political Science Quarterly* Vol.93,No.1 (Spring,1978), pp.93-107.

มจร.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความเพื่อตีพิมพ์
วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ (ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานทางด้านวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ 1) ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ด้านการศึกษา และ4) สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม อันเป็นประโยชน์แก่การต่อยอดองค์ความรู้ ในการพัฒนาชุมชนและสังคม ตลอดจนประเทศชาติ

1. การส่งต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสารจำนวน 1 ชุด พร้อมแผ่น C.D. ในรูปแบบไฟล์ word ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมาที่กองบรรณาธิการ วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทรศัพท์ 081-7908464,088-9454565
E-mail : mcuubon99.journal@gmail.com
เว็บไซต์ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou

2. รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหา

2.1 ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวจัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บนกระดาษขนาด A4 เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.5 เซนติเมตรและด้านล่าง 2.5 เซนติเมตร ด้านซ้าย 2.5 เซนติเมตร ด้านขวา 2.5 เซนติเมตร การพิมพ์เว้นวรรคข้อความ พิมพ์เว้นวรรคตัวเลข ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เว้นวรรค 1 ตัวอักษร ความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่เกิน 20 หน้า

3. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

เนื้อหาในบทความมี 1 คอลัมน์โดยชื่อเรื่องรายชื่อคณะผู้วิจัยสถานที่ติดต่อและบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจะอยู่ในส่วนแรก ส่วนเนื้อหาของบทความวิจัย จะพิมพ์ต่อเนื่องต่อไป โดยเว้นวรรค 1 บรรทัดก่อนพิมพ์ย่อหน้าแรกและย่อหน้าเท่ากับ 1.25 ซม. หรือ 1 Tab ใช้รูปแบบอักษรTH Sarabun PSK ขนาด 16 พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยรูปแบบการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

3.1 ชื่อเรื่อง ใช้อักษรขนาด 18 (ตัวหนา) อยู่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ

3.2 ชื่อผู้เขียน ให้ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้า ใช้อักษรขนาด 16 (ตัวหนา) อยู่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ

3.3 สังกัด ใช้อักษรขนาด 16 (ตัวธรรมดา) อยู่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อเรื่อง ภาษาอังกฤษ (Title) (18 pt)

[1]Name, [2]Name 2, and [3]Name (16 pt)

Affiliation (14 pt)

Abstract (18)

(16)

(350).....

.....

.....

Keywords: 1; 2; 3

4. รายละเอียดการเรียงลำดับเนื้อหา

4.1 การเรียงเนื้อหาบทความวิจัย

4.1.1บทคัดย่อ (Abstract) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนผลงาน ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรภาษาอังกฤษตัวใหญ่เฉพาะตัวแรก ตัวต่อไปพิมพ์เล็ก เนื้อความสรุปสาระสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผลการวิจัยและผลสรุป มีความยาวไม่เกิน 500 คำ ให้เขียนในรูปแบบเรียงความ จบในย่อหน้าเดียว

4.1.2 คำสำคัญ (Keywords)ให้พิมพ์ต่อจากส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ด้วยอักษรตัวหนาเฉพาะคำสำคัญ

4.1.3 เนื้อหา (Text) การพิมพ์เนื้อหาไม่ต้องเว้นบรรทัด ในแต่ละย่อหน้าให้ย่อหน้า 1.25 เซนติเมตร และใช้ตัวอักษรขนาด 16 ประกอบด้วย

1) บทนำ (Introduction) บอกความสำคัญหรือที่มาของปัญหาที่นำไปสู่การศึกษาวิจัย

2) วัตถุประสงค์ (Objectives) ให้ชี้แจงถึงเป้าหมายของการศึกษาวิจัย

3) สมมติฐาน (Hypotheses) (ถ้ามี)

4) คำถามในการวิจัย (Research Questions) (ถ้ามี)

5) วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) หรืออุปกรณ์วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Samples) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments) และวิธีดำเนินการวิจัย (Procedure) รวมทั้งสถิติที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.4 ผลการวิจัย (Results) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงตารางกราฟ แผนภาพประกอบอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตารางควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีก็ได้

4.1.5 อภิปรายผล (Conclusion & Discussion) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใดและควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อเสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ด้วย

4.1.6 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เป็นองค์ความรู้ที่ได้ค้นพบในการวิจัย เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำเอาไปใช้ประโยชน์ได้

4.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ข้อเสนอแนะอาจจะกล่าวถึงเป็นสิ่งที่งานวิจัยยังขาดหรือบ่งบอกว่างานวิจัยสามารถต่อยอดได้ในทิศทางใด (อาจมีหรือไม่มีก็ได้)

4.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ในระบบ APA style ตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความทางวิชาการ

1) บทคัดย่อ
2) ส่วนนำ
3) ส่วนเนื้อหา
4) ส่วนวิจารณ์ สรุป องค์ความรู้ใหม่
5) เอกสารอ้างอิง

5. ระบบการอ้างอิง

การใช้อ้างอิงแบบ APA style ดังตัวอย่าง

กรณีผู้เขียน 1 คน

การมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ปรัชญา เวสารัชช์, 2550)

Sarapak (2014) state that“ the principle of effective stress is imperfectly known and understood by many practicing engineers”

กรณีผู้เขียนมากกว่า 3 คน

(Nakchat, 2013 , Sarapak & Sumrandee, 2015: John et al3, 2015)

6. หลักการเขียนบรรณานุกรมและการอ้างอิง

6.1 ชื่อวารสารชื่อหนังสือใช้ตัวเอียงและไม่ใช้ชื่อย่อ

6.2 ผู้แต่งมีชื่อภาอังกฤษให้เขียนชื่อผู้แต่งโดยขึ้นต้นด้วยนามสกุลเต็ม ตามด้วยจุลภาค (,) และชื่อย่อ ตามด้วยจุลภาค (,) และชื่อย่อตามด้วยมหัพภาพ (.)

6.3 ชื่อผู้แต่งไทยขึ้นต้นด้วยชื่อตัวตามด้วยนามสกุล

6.4 กรณีผู้แต่งมากกว่าหนึ่งคนให้เขียนชื่อผู้แต่งทั้งหมดทุกคน คั่นระหว่างชื่อด้วยจุลภาคร (,) และใส่เครื่องหมาย & (และ) ก่อนชื่อสุดท้าย

6.5 ถ้าไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อเรื่อง หรือชื่อวารสาร หรือชื่อหนังสือ

6.6 รายชื่อที่อ้างอิงที่มีทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้นำข้อมูลภาษาไทยขึ้นก่อน

6.7 บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อๆ ไปของรายชื่อที่อ้างอิงของแต่ละรายการให้ย่อเข้ามา 1.25 เซนติเมตร แล้วเริ่มต้นพิมพ์ จนจบบรรทัดและบรรทัดต่อไปให้ทำเหมือนเดิม

6.8 การอ้างอิงชื่อผู้แต่งที่มีมากกว่า 2 คน ให้พิมพ์ชื่อทุกคน ยกเว้นผู้แต่งตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป จะพิมพ์ชื่อคนแรก และต่อคำว่าและคณะ หรือและคนอื่นๆ

6.9 การอ้างอิงจากเว็บไซต์ให้ระบุวันเดือนปีที่พิมพ์ถ้าไม่ปรากฏให้อ้างวันที่ทำการสืบค้นและระบุตัว URL ให้ชัดเจนถูกต้อง เมื่อจบ URL address ห้ามใส่จุด (.)

ตัวอย่างการอ้างอิง

การอ้างอิงจากบทความในวารสาร

ผู้แต่ง.(ปีที่ตีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร*,/ปีที่(ฉบับที่),/หน้า.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2559). *การเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม. นักบริหาร,* 26(3), 20-25.

การอ้างอิงจากหนังสือ

ผู้แต่ง. (ปีที่ตีพิมพ์). /*ชื่อหนังสือ*. /สถานที่พิมพ์: โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์.

จารุวรรณ ธรรมวัตน์. (2538). *วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน.* อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.

การอ้างอิงจากเว็บไซต์

ผู้แต่ง./(ปี)./ชื่อเรื่อง./สืบค้นเมื่อวัน/เดือน,/ปี,/จาก/ชื่อเว็บไซต์/:/URL

Lynch, T. (1996). *DS9 trials and terrible-actions review.* Retrieved October 8, 1997, from

: http://www.bradley.edu/campusorg/psiphi/DS9/ep/503r.html

7. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

7.1 บทความพิเศษ (Special article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

7.2 บทความทางวิชาการ (Academic articles) ของนักวิชาการและบุคคลทั่วไป ในการนำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการของตนเอง

7.3 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลการวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

7.4 บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

7.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

8. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตะหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารเสียก่อน

9. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมินโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขานั้นๆไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ต่อเรื่องและส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไขหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

10. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อและการสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ **กรุณาติดต่อ“หัวหน้าบรรณาธิการวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์”** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 080-724-7658 ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน, 088-945-4565 พระศิวเดชน์ ญาณวโร, E-mail..mcuubon99.journal@gmail.com,

เว็บไซต์ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou

วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

1. ชื่อผู้ส่งบทความ

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ .....
ตำแหน่งทางวิชาการ.....หน่วยงานที่สังกัด.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์มือถือ.....
E-mail.....

2. บทความที่ส่งเพื่อตีพิมพ์

หัวข้อ (ภาษาไทย).....
หัวข้อ (ภาษาอังกฤษ).....
.

ข้าพเจ้าส่งบทความนี้ เพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี โดยไม่ส่งเพื่อตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารอื่นๆ หรือส่งเข้า E-mail.mcuubon99.journal@gmail.com, เว็บไซต์ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้ส่งบทความ
...../...../.....

สำหรับเจ้าหน้าที่

1. ได้รับบทความ เมื่อวันที่...../...../..... เวลา.....น.
2. สิ่งที่แนบมากับบทความ
   - ☐ แผ่น CD บันทึกบทความ จำนวน 1 แผ่น
   - ☐ ค่าธรรมเนียมจำนวน.....บาท ตามใบเสร็จรับเงินเล่มที่.....เลขที่.....
   - ☐ อื่นๆ.....

ลงชื่อ.....
(.....)

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

1. บทความหรืองานวิจัยต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน (Original Article)

2. บทความที่ผู้เขียนเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอชื่อเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ

3. บทความที่ตีพิมพ์ต้องมีคุณภาพ โดยผ่านการพิจารณาตรวจสอบ คัดเลือกกลั่นกรองและประเมินคุณภาพจากกองบรรณาธิการวารสารและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ทั้งภายในและภายนอกไม่น้อยกว่า 2 ท่าน

4. มีคณะกรรมการดำเนินงานในรูปแบบของกองบรรณาธิการ มีการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและรูปแบบการพิมพ์วารสารที่มีคุณภาพ การดำเนินการเผยแพร่วารสารด้วยการพิมพ์เผยแพร่

5. กองบรรณาธิการเปิดรับบทความตลอดทั้งปีและจะพิจารณาตีพิมพ์ตามลำดับ โดยผู้เขียนบทความต้องส่งต้นฉบับไปยังกองบรรณาธิการพิจารณาล่วงหน้าอย่างน้อย 2 เดือนก่อนที่วารสารจะตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในเว็บไซต์

สำนักงาน วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
หมู่ 1 ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทร. 08-1790-8464, 08-0724-7658
E-mail: mcuubon99.journal@gmail.com
เว็บไซต์ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou